

SCHRAM
THEOLOGIÆ

3

F-3

+

Proverb. Cap. 17. v. 9. Qui celat
delictum, quaerit amicitias:
qui altero sermone repetit, se
iuravit foederatos.

Stultus, quocumque si tacerit, sa-
piens reputabitur: et si compre-
serit labia sua, intelligens C. 17.
v. 28.

88/84

P. DOMINICI SCHRAM,

BENEDICTINI BANTHENSIS

SS. THEOLOGIÆ, ET SS. CANONUM

PROFESSORIS EMERITI,

INSTITUTIONES

THEOLOGIÆ

DOGOMATICÆ, SCHOLASTICÆ,

ET MORALIS,

METHODO SYSTEMATICA

PROPOSITÆ,

AC IN TRES TOMOS DISTRIBUTÆ.

EDITIO SECUNDA,

EMENDATA, AUCTA, ET INDICE RERUM
INSTRUCTA.

TOMUS III.

SUPERIORUM APPROBATIONE.

AUGUSTÆ VINDELICORUM,

SUMPTIBUS MATTHÆI RIEGER P. M. FILIORUM.

MDCCLXXXIX.

CONSPECTUS
CAPITUM, PARAGRAPHORUM,
SCHOLIORUM, ET COROLLARIORUM
PRACTICORUM,

Quæ in hoc tertio Tomo continentur.

CAPUT XIII.

De Sacramentis in genere.

Explicantur natura, partes, materia, & forma, numerus, Ordo, causalitas, Effectus, Institutio, minister, subjectum Sacramentorum in genere.

§. 888. Sacramentum in genere definitur.

Schol. Etymon vocis Sacramenti explicatur.

§. 889. Sacramentum Novæ Legis definitur.

Schol. 1. Nomen Sacramenti bene usurpat Ecclesia,

Schol. 2. Et quomodo Sacramentum definiri possit explicatur,

Schol. 3. Ac definitiones Sacramenti ab hæreticis confictæ refutantur.

§. 890. Sacramentum est in genere signi.

Schol. Quale autem sit signum exponitur.

§. 891. Differentia Sacramenti in genere assignatur.

§. 892. Partes physicæ Sacramenti sunt materia & forma.

Schol. 1. Quid sit materia, & forma.

Schol. 2. Et an sint partes componentes, exponitur.

§. 893. Omnia Sacramenta N. L. constant rebus, & verbis.

Schol. 1. Solvuntur objectiones,

Schol. 2. Et quæritur, an sit de fide.

§. 894. Verba Sacramentorum sunt consecratoria.

Schol. Objectiones hæreticorum solvuntur.

§. 895. Materia & forma Sacramentorum a Christo in genere determinata sunt.

Schol. An etiam in specie, inquiritur.

§. 896. Hinc Ecclesia materias, & formas Sacramentorum essentialiter mutare nequit

Schol. Et quænam sit mutatio essentialis, explicatur.

§. 897. Quare mutatio essentialis Sacramentum invalidat,

Coroll. Pract. Quod resolutio casuum declarat.

§. 898. Peccat proinde graviter, qui materiam vel formam essentialiter mutat,

Coroll. Pract. Uti resolutio casuum ostendit.

§. 899. Materia & forma debent simul poni.

§. 900. Et quidem in aliquibus Sacramentis ab eodem ministro.

§. 901. Conveniens fuit, institui a Deo Sacramenta.

Schol. 1. & 2. An vero in statu innocentiz, & Lege naturæ instituta aliqua fuerint, exponitur.

§. 902. In Lege Veteri fuerunt Sacramenta.

Schol. 1. Quæ, & quot fuerint ostenditur.

Schol. 2. Quæritur, an Circumcisio primo a Deo Abrahamo præcepta.

Schol. 3. Et ad delendum originale primario instituta fuerit,

§. 903.

§. 903. Septem Sacramenta in N. L. a Christo instituta sunt.

Schol. Solvuntur objectiones.

§. 904. Lotio pedum non est Sacramentum.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Et an Professio Religiosa fit Sacramentum, discutitur.

§. 905. Non omnia Sacramenta sunt æqualia.

Schol. Hinc ordo eorum assignatur.

§. 906. Sacramenta N. L. ab antiquis V. L. differunt.

§. 907. Causant enim Sacramenta N. L. gratiam ex opere operato.

Schol. 1. Quid fit causare ex opere operato explicatur,

Schol. 2. Objectiones solvuntur.

Schol. 3. An Sacramenta N. L. physice, vel moraliter,

Schol. 4. Et quomodo Sacramento V. L. gratiam causant, exponitur.

§. 908. Effectus Sacramentorum est gratia sanctificans.

Schol. 1. Hinc alia sunt Sacramenta vivorum, alia mortuorum.

Schol. 2. An vero Sacramenta vivorum per accidens causent primam gratiam, quaeritur.

§. 909. Sacramenta etiam conferunt specialem gratiam cuique Sacramento propriam.

Schol. Quid hæc fit, declaratur.

§. 910. Sacramenta æqualiter dispositis æqualem gratiam conferunt.

§. 911. Tria Sacramenta imprimunt Characterem.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. & 3. Quid fit Character, & ejus subjectum ostenditur.

§. 912. Christus Sacramenta N. L. instituit.

Schol. 1. & 2. An immediate instituerit, & an sit de fide, discutitur.

Schol. 3. An purus homo Sacramenta instituere possit, quæritur.

§. 913. Minister Sacramentorum est solus homo viator.

Schol. 1. Objectiones solvuntur,

Schol. 2. Et an Angeli & Beati possint esse ministri, quæritur.

§. 914. Non tamen quilibet homo est omnium Sacramentorum idoneus minister.

Schol. Solvuntur objectiones.

§. 915. Minister ut causa instrumentalis ad productionem gratiæ concurrat.

§. 916. In Ministro autem requiritur intentio.

Schol. 1. & 2. Quotuplex sit ostenditur, & objectiones solvuntur.

Schol. 3. An intentio externa sufficiat, discutitur.

§. 917. Qualis intentio requiratur, declaratur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 918. Intentio conditionata an sufficiat, ostenditur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 919. Intentio ad aliquid determinatum dirigi debet.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 920. Non licet simulare Sacramentorum administrationem.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 921. Fides in ministro ad valorem Sacramenti non requiritur.

Schol. 1. & 2. Controversia rebaptizantium exponitur, & objectiones solvuntur.

§. 922.

§. 922. Nec probitas ministri ad valorem requiritur.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 923. Ad licitam administrationem requiritur status gratiæ.

Schol. An etiam in dispensante S. S. Eucharistiam, inquiritur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 924. Non licet ab indigno Sacramenta petere.

§. 925. Nec minister illa indigno conferre debet,

Coroll. Pract. Sed quomodo, docet resolutio casuum.

§. 926. Subjectum Sacramentorum est solus homo viator.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 927. In quo subjecto requiritur intentio.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Et qualis debeat esse intentio, ostenditur,

Coroll. Pract. Ac casus resolvuntur.

§. 928. Intentio virtualis, & interpretativa subinde sufficit.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 929. In subjecto ad valorem fides non requiritur.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 930. Dispositiones ad licite suscipiendum Sacramentum exponuntur.

§. 931. Quales sint, ostenditur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 932. Præter Sacramenta Ecclesia instituit Sacramentalia.

Schol. Quot sint, explicatur.

§. 933. Effectus Sacramentalium declarantur.

Schol. Quomodo Sacramentalia agant, ostenditur.

CAPUT XIV.

De Sacramentis in specie. De Baptismo.

Natura, Materia, Forma, Minister, Sub-
jectum, Effectus, Necessitas, & Cæremoniæ
Baptismi explicantur.

§. 934. Baptismus definitur.

Schol. 1. Varia ejus nomina explicantur.

Schol. 2. Quotuplex fit, ostenditur.

Schol. 3. Et definitiones hæreticorum refutantur.

§. 935. Baptismus est verum N. L. Sacramentum.

Schol. 1. An Baptismus ab Hebræis acceptus,

Schol. 2. Et quando a Christo institutus fit, exponitur.

§. 936. Materia remota Baptismi est aqua.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 937. Aqua debet esse benedicta.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 938. Materia proxima Baptismi est ablutio.

Schol. 1. Ritus immerfionis explicatur,

Schol. 2. Et objectiones solvuntur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 939. Forma Baptismi assignatur.

Schol. 1. Hæreses circa eam referuntur.

Schol. 2. Forma Græcorum examinatur.

Schol. 3. Formam verbis exprimendam esse, defenditur.

Schol. 4. An Apostoli in solo nomine Christi baptizarint,

Schol. 5. Et an Baptismus in solo nomine Christi collatus valeat, discutitur.

Coroll. Pract. Et casus circa formam resolvuntur.

§. 940.

§. 940. Minister Baptismi ordinarius est Presbyter.

Schol. Minister quotuplex fit,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 941. Etiam Diaconus solenniter baptizare potest.

Schol. An sit minister ordinarius, discutitur.

§. 942. In necessitate quisvis baptizare potest.

Schol. Objectiones solvuntur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 943. Subjectum Baptismi sunt omnes homines.

Schol. Quæritur, an B. V. Maria baptizata sit.

§. 944. Mortui baptizari non possunt.

Schol. Hæretici refutantur.

§. 945. Infans in utero matris baptizari nequit.

§. 946. Infantes vero nati Baptismi sunt capaces.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 947. Expedit etiam infantes baptizari.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. An infidelium proles invitis parentibus sint baptizandæ.

Schol. 3. Et an adulti ad fidem sint cogendi, exponitur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 948. In infantibus nulla requiritur actualis dispositio.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 949. In adultis vero dispositiones prærequiruntur.

Schol. Disciplina veterum Catechumenorum exponitur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 950. Primus effectus Baptismi est gratia sanctificans,

Schol. 1. & 2. Gratia Sacramentalis Baptismi explicatur.

§. 951. Baptismus omnia peccata & pœnam tollit.

Schol. 1. Quid justificatus per Baptismum recipiat, exponitur.

Schol. 2. Voltairii scommata.

§. 952. Alter Effectus Baptismi est Character: unde Baptismus iterari non potest,

Coroll. Pract. Uti resolutio casuum demonstrat.

Schol. 2. & 3. An Baptismus & alia Sacramenta remota fictione reviviscant, exploratur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 953. Obligatio baptizatorum explicatur.

§. 954. Baptismus est ad salutem necessarius.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 955. Baptismus per votum parentum non suppletur.

Schol. Solvuntur objectiones.

§. 956. Martyrium tamen vices Baptismi supplet.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Quæritur, an Martyrium ex opere operato justificet.

§. 957. Certæ dispositiones ad Martyrium requiruntur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 958. Baptismus flaminis etiam justificat.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Quale votum Baptismi requiratur.

Schol. 3. Et quo tempore Baptismus esset sub præcepto, ostenditur.

§. 959. Igitur Baptismus Christi differt a Baptismo S. Joannis.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Et an Baptismus S. Joannis fuerit Sacramentum, expenditur.

§. 960. Patrini in Baptismo recte adhibentur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 961. Cæremoniæ Baptismum præcedentes,

§. 962. Et concomitantes explicantur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 963. Cæremoniæ Baptismum sequentes,

Schol. Et Cæremoniæ abrogatæ declarantur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

C A P U T   X V.

De Confirmatione.

Natura, Institutio, Materia & forma,
Minister, Subjectum, Effectus, Necessitas,
Cæremoniæ Confirmationis explicantur.

§. 964. Confirmatio definitur.

Schol. Ejus nomina explicantur.

§. 965. Confirmatio est verum N. L. Sacramentum.

Schol. 1. Solvuntur objectiones,

Schol. 2. Et quando Confirmatio instituta sit, declaratur.

§. 966. Materia Confirmationis assignatur.

Schol. 1. Quid de ea sit de fide,

Schol. 2. Quid sit Chrisma,

Schol. 3. Et de materia essentiali Confirmationis differitur.

Schol. 4. Et quæritur, an balsamum sit de necessitate Sacramenti.

§. 967. Chrisma recte benedicitur.

Schol. 1. & 2. Ritus Benedictionis, & an sit de necessitate Sacramenti, expenditur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 968. Forma Confirmationis assignatur.

Schol. 1. & 2. Quid de ea sit de fide, & quænam sit forma essentialis, expenditur.

Schol.

Schol. 3. Forma Græcorum examinatur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 969. Minister Confirmationis ordinarius est Episcopus.

Schol. 1. Objectiones solvuntur,

Schol. 2. Et an simplex Sacerdos confirmare possit,

Schol. 3. Et quis hanc potestatem illi delegare queat, declaratur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 970. Subjectum Confirmationis est homo baptizatus.

Schol. Quæritur, an ritus antiquus recipiendi hæreticos fuerit vera Confirmatio.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 971. Primus effectus Confirmationis est gratia.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Quæritur, an Confirmatio hæreticis primam gratiam conferat.

§. 972. Alter effectus Confirmationis est Character.

§. 973. Necessitas Confirmationis expenditur.

Schol. Quæritur, an detur præceptum de Confirmatione.

§. 974. Cæremoniæ Confirmationem præcedentes explicantur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§ 975. Cæremoniæ concomitantes.

§ 976. Et subsequentes exponuntur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

C A P U T XVI.

De S. S. Eucharistia.

Natura, Institutio, Materia, Forma,
 Realis præsentia Christi, Transsubstantiatio,
 Mini-

Minister, Subjectum, Effectus, Necessitas S. S. Eucharistiæ; Natura Sacrificii Missæ, Minister, Subjectum, Effectus, Necessitas, & Cæremoniæ Missæ explicantur.

§. 977. Eucharistia definitur.

Schol. Varia ejus nomina explicantur.

§. 978. Eucharistia est verum N. L. Sacramentum.

Schol. An unum sit, expenditur.

§. 979. Christus Eucharistiam instituit.

Schol. 1. 2. 3. 4. 5. Quo loco, & die examinatur.

§. 980. Materia primæ consecrationis est panis.

Schol. Hærefes referuntur.

§. 981. Panis azymus & fermentatus est materia valida.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Origo panis azymi indagatur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 982. Materia secundæ consecrationis est vinum.

Schol. Hærefes referuntur.

§. 983. Vino consecrando modica aqua misceri debet.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. An hæc mixtio sit de necessitate Sacramenti, expenditur,

Schol. 3. Et materia proxima Eucharistiæ assignatur,

Coroll. Pract. Ac casus resolvuntur.

§. 984. Quantitas materiæ consecrandæ determinatur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 985. Forma Eucharistiæ statuitur.

Schol. 1. Hærefes referuntur.

Schol. 2. Quæritur, an verbis formæ, vel aliis precibus consecratio fiat.

Schol.

Schol. 3. Et an omnia verba formæ sint essentialia.
Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 986. Realis Christi præsentia in Eucharistia demonstratur.

Schol. 1. & 2. Hæreses referuntur & objectiones solvuntur.

Schol. 3. Deistarum calumniæ.

§. 987. Transsubstantiatio probatur.

Schol. 1. Nomen & natura Transsubstantiationis explicatur.

Schol. 2. 3. 4. Impanatorum, Consubstantiatorum &c. objectiones solvuntur.

Schol. 5. Qualis actio sit Transsubstantiatio.

Schol. 6. Et an accidentia in Eucharistia maneat sine subjecto, expenditur.

§. 988. Totus Christus est sub qualibet specie.

§. 989. Et totus sub qualibet parte facta divisione.

Schol. 1. & 2. Quæritur an etiam ante separationem,

Schol. 3. Item an Christus sit in Eucharistia localiter,

Schol. 4. Et an in apparitionibus miraculosis apparentia sit vera Christi caro.

§. 990. Porro in Eucharistia aliqua sunt vi verborum, alia vi naturalis concomitantia.

Schol. An hoc sit de fide, expenditur.

§. 991. Quid vi verborum ponatur.

Schol. 1. & 2. An aqua immediate in Christi Sanguinem convertatur, exponitur.

§. 992. Eucharistia non consistit tantum in usu.

Schol. Solvuntur objectiones.

§. 993. Unde recte in Templis affervatur.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 994. Christus in Eucharistia cultu patriæ est adorandus,

§. 995. Et Festum S. S. Corporis Christi merito celebratur.

Schol. 1. Institutio hujus Festi recensetur,

Schol. 2. Et objectiones solvuntur.

§. 996. Quando in Eucharistia desinat Corpus Christi, ostenditur.

Schol. Stercoranistarum hæresis recensetur.

§. 997. Minister Eucharistiæ est solus Sacerdos.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 998. Minister etiam dispensans ordinarius est Sacerdos.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 999. Subjectum Eucharistiæ est solus homo viator.

Schol. An mortui sint illius capaces.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1000, Dispositio ad dignam Communionem requisita statuitur.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Et quæritur, an peccata venialia augmento gratiæ officiant.

Schol. 3. Et an præceptum præmittendi confessionem sit Divinum.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1001. Ex parte corporis requiritur jejunium naturale,

Coroll. Pract. De quo casus resolvuntur.

§. 1002. Eucharistia non remittit directe mortalia,

Schol. Per accidens tamen potest conferre primam gratiam.

§. 1003. Dat gratiam nutritivam.

Schol. 1. & 2. Quando gratiam causet, & an gratia augeatur Eucharistia in Stomacho existente, expenditur.

§. 1004. Secundus effectus est Spiritualis dulcedo.

§. 1005.

- §. 1005. Tertius remissio peccatorum venialium.
- §. 1006. Quartus perseverantia, & adeptio gloriæ.
- §. 1007. Quintus remissio pœnæ temporalis.
- §. 1008. Sextus Mitigatio fomitis.
- Schol. Quæritur, Quomodo fiat.
- §. 1009. Septimus Resurrectio Corporis.
- Schol. Quæritur, quomodo ab Eucharistia causetur.
- §. 1010. Eucharistia non est necessaria necessitate medii ad salutem.
- Schol. 1. & 2. Objectiones solvuntur, & an saltem in voto sit necessaria, expenditur.
- §. 1011. Eucharistia est necessaria necessitate præcepti.
- Schol. Quæritur, an expediat quotidiana Communio,
- Coroll. Pract. Et de communione Paschali casus resolvuntur.
- §. 1012. Communio tamen sub duplici specie non est præcepta.
- Schol. 1. Objectiones solvuntur.
- Schol. 2. Quæritur, an communicans sub duplici specie plus gratiæ recipiat.
- §. 1013. Eucharistia est verum Sacrificium.
- Schol. 1. & 2. Missæ nomen explicatur, & Objectiones solvuntur.
- Schol. 3. Cudworthi sententia.
- §. 1014. Finis Sacrificii Missæ & ejus præstantia ostenditur,
- §. 1015. In quo essentia Sacrificii Missæ consistat, ostenditur.
- Schol. 1. & 2. Et in qua actione.
- §. 1016. Non licet unam tantum speciem consecrare.
- Schol. 1. Quæritur, an hoc sit præceptum Divinum.
- Schol. 2. An Papa in hoc dispensare possit.
- Schol. 3. An Sacrificium Missæ a Sacrificio ultimæ Cœnæ & Crucis differat,

- §. 1017. Offerens principalis in Missa Christus est.
Schol. Quæritur, an omnia Sacrificia immediate per se offerat.
- §. 1018. Etiam Sacerdos Missam vere offert.
- §. 1019. Imo etiam fideles suo modo offerunt.
- Schol. 1. Quomodo fiat, ostenditur,
Schol. 2. Et an animæ in purgatorio offerant, quæritur.
- §. 1020. Missa pro omnibus fidelibus offerri potest.
Coroll. Pract. Casus resolvuntur.
- §. 1021. Licet etiam Missam offerre in honorem Sanctorum,
Schol. Solvuntur Objectiones.
- §. 1022. Et pro defunctis in Purgatorio existentibus.
§. 1023. Non vero pro damnatis.
§. 1024. Sacrificium Missæ est propitiatorium.
Schol. 1. Quotuplex sit ejus fructus ostenditur.
Schol. 2. Item quomodo peccata remittat.
- §. 1025. Valet etiam ad remittendas pœnas temporales.
Schol. Quomodo eas remittat, explicatur.
- §. 1026. Est denique impetratorium.
Schol. 1. Quæritur an ex opere operantis vim impetrandi habeat.
Schol. 2. Et an valor Missæ infinitus sit.
- §. 1027. Pro obtinendo fructu Missæ applicatio Sacerdotis est necessaria.
Coroll. Pract. Casus circa hanc applicationem resolvuntur.
Schol. Quæritur, quem fructum Sacerdos applicare debeat.
Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1028.

§. 1028. Stipendia Missarum sunt licita.

Schol. Solvuntur Objectiones,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1029. Quivis Sacerdos tenetur aliquoties in anno celebrare.

§. 1030. Curatus vero omnibus Dominicis & festis suis Parochianis applicare.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1031. In Ecclesiis majoribus quotidie Missa celebranda est.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1032. Beneficiatus tenetur assignatas sibi Missas celebrare.

Coroll. Pract. Resolvuntur casus.

§. 1033. Quotidie semel celebrare convenit.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1034. Fideles diebus Dominicis & Festis Missam audire tenentur.

Coroll. Pract. De quo præcepto casus resolvuntur.

§. 1035. Missæ etiam privatæ sunt licitæ.

Schol. Solvuntur Objectiones.

§. 1036. Missa in Templo celebranda est.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1037. Altare etiam cum suis cereis, cruce, & linteaminibus pro celebranda Missa requiritur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1038. Tempus celebrandi Missam est ab aurora usque ad meridiem.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1039. Sacræ etiam vestes Amictus, Alba, cingulum, manipulus, stola, Planeta ad Missam requiruntur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1040. Item requiruntur vasa Sacra, Calix, Patena, Corporale, Purificatorium, Palla, velum.
Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1041. Cæremoniæ Missæ recte ordinatæ sunt.
Schol. 1. & 2. Missa quotuplex, & quænam ejus partes.

§. 1042. Missa in lingua Latina merito celebratur.
Schol. 1. & 2. Quæritur, an lingua vulgaris sit permittenda, & objectiones solvuntur.

§. 1043. Merito aliqua in Missa submissa voce leguntur.
Schol. Objectiones solvuntur.

§. 1044. Explicatio Missæ ab initio usque ad Offertorium.

§. 1045. Ab offertorio usque ad Consecrationem.
Schol. Objectiones solvuntur.

§. 1046. A Consecratione usque ad Communionem.
Schol. Solvuntur Objectiones.

§. 1047. A Communionem usque ad finem.

§. 1048. Missam non licet abrumpere.
Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1049. Præscripta in Rubricis observanda sunt.
Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1050. Et defectus Missæ sunt supplendi,
Coroll. Pract. De quibus casus resolvuntur.

C A P U T XVII.

De Pœnitentia.

Natura, Institutio, Materia, Forma, Minister, Subjectum, Effectus, & Necessitas Pœnitentiæ explicantur.

§. 1051. Pœnitentia definitur.

Schol. 1. Ejus nomina explicantur.

Schol. 2, Et quid sit virtus Pœnitentiæ, exponitur.

§. 1052. Pœnitentia est verum N. L. Sacramentum
Schol. Objectiones solvuntur.

§. 1053. Pœnitentia distinguitur a Baptismo.
Schol. Objectiones solvuntur.

§. 1054. Christus post Resurrectionem suam Sacramentum Pœnitentiæ instituit.

§. 1055. Materia remota Pœnitentiæ sunt peccata post Baptismum commissa.

§. 1056. Materia proxima sunt Contritio, Confessio, & Satisfactio.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. An impositio manus sit materia,

Schol. 3. Et quænam sint partes essentielles, ostenditur.

§. 1057. Contritio definitur.

Schol. 1. Quotuplex sit, & 2. in quo consistat, explicatur.

§. 1058. Contritio requiritur ad delenda peccata.

Schol. Etiam venialia.

§. 1059. Contritio debet esse libera, supernaturalis, vera & magna.

Schol. Quæritur, propositum non peccandi explicitum an requiratur.

§. 1060. Contritio perfecta Deo reconciliat ante Sacramentum actu perceptum.

Schol. 1. Solvuntur Objectiones.

Schol. 2. Quæritur, an semper extra Sacramentum reconciliet.

§. 1061. Contritio perfecta non est necessaria ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Schol. 1. & 2. Solvuntur objectiones, & quæritur, an saltem in articulo mortis sit necessaria.

§. 1062. Attritio definitur,

Schol. Et in quo a contritione differat, ostenditur.

§. 1063, Attritio est bona, & laudabilis.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 1064.

§. 1064. *Attritio ad Sacramentum Pœnitentiæ disponit.*

Schol. 1. *An Attritio sine amore sufficiat,*

Schol. 2. *Et qualis amor requiratur, declaratur.*

Coroll. Pract. *Casus de con- & attritione resolvuntur. Item de proposito.*

§. 1065. *Confessio definitur.*

§. 1066. *Confessio Sacramentalis est juris Divini.*

Schol. *Objectiones solvuntur.*

§. 1067. *Confessio debet esse integra.*

Schol. 1. *Solvuntur objectiones.*

Schol. 2. & 3. *Quæritur, an circumstantiæ notabiliter aggravantes & peccata dubia sint confitenda.*

Schol. 4. *Item an complicem revelare liceat.*

Coroll. Pract. *Casus resolvuntur.*

§. 1068. *Confessio debet esse aperta, & fidelis.*

Coroll. Pract. *Casus resolvuntur.*

§. 1069. *Confessio debet ore fieri.*

Schol. *Objectiones solvuntur.*

§. 1070. *Confessio publica non est necessaria.*

Schol. *Solvuntur objectiones.*

§. 1071. *Satisfactio definitur.*

§. 1072. *Remissa culpa sæpe manet pœna temporalis.*

Schol. *Solvuntur Objectiones.*

§. 1073. *Qui reatus pœnæ per bona opera redimi potest.*

Schol. *Solvuntur Objectiones.*

§. 1074. *Quænam sint opera Satisfactoria, ostenditur.*

Schol. *Solvuntur Objectiones.*

§. 1075. *Opera vere Satisfactoria dantur.*

Schol. *Solvuntur Objectiones.*

§. 1076. *Justus etiam pro altero satisfacere potest.*

Schol. *Solvuntur Objectiones.*

§. 1077. *Opera Satisfactoria recte suscipiuntur, & injunguntur.*

Schol. 1. *Antiqua disciplina pœnitentiæ publicæ.*

Schol. 2. Quænam peccata publicæ pœnitentiæ sub-
jecta fuerint, explicatur.

Coroll. Pract. Casus de Satisfactione resolvuntur.

§. 1078. Pœnitens tenetur Satisfactionem injunctam
implere.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, an Satisfactio Sacramentalis
ex opere operato pœnam remittat.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1079. Satisfactio ante absolutionem necessario
impleri non debet.

Schol. 1. Solvuntur Objectiones.

Schol. 2. Et quæritur, an olim modo post peractam
publicam pœnitentiam absolutio Sacramentalis da-
ta fuerit.

§. 1080. Indulgentia definitur.

Schol. 1. Indulgentiæ divisio, & origo declarantur.

Schol. 2. 3. 4. Speciales Indulgentiæ, Jubilæi, &
Portiunculæ explicantur.

§. 1081. Datur thesaurus Ecclesiæ.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, an merita Sanctorum ut Satis-
factoria ad thesaurum Ecclesiæ pertineant.

§. 1082. Ex hoc thesauro Ecclesia potest concedere
Indulgentias.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 1083. Quis Indulgentias concedere possit, osten-
ditur.

Schol. Quæritur, an concessio Indulgentiarum sit
actus Jurisdictionis,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1084. Ad concessionem Indulgentiæ justa causa
requiritur.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Ex antiqua disciplina circa causas Indul-
gentiarum explicatur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1085. Effectus Indulgentiarum explicantur.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 1086. Indulgentiæ ad animas in purgatorio extendi possunt.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Et ostenditur, quomodo Indulgentiæ profint defunctis.

Schol. 3. Et an infallibiliter profint.

§. 1087. Indulgentiarum usus est salutaris.

Schol. An tantum profint, quantum sonant, inquiritur.

§. 1088. Hinc usus Indulgentiarum non repugnat Charitati.

§. 1089. Requisita ad lucrandas Indulgentias assignantur.

Schol. Quæritur, an studium satisfaciendi requiratur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1090. Jubilæi privilegia exponuntur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1091. Forma Sacramenti Pœnitentiæ statuitur.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Inquiritur, quænam verba formæ sint essentialia.

§. 1092. Absolutio verbis indicativis expressa est valida.

Schol. Quæritur, an forma deprecativa valeat.

Coroll. Pract. Casus circa formam resolvuntur.

§. 1093. Minister Pœnitentiæ est solus Sacerdos.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Et quæritur, an Diaconus minister esse possit.

Schol. 3. Item an aliquando confessio laico facienda sit.

§. 1094. Ut Sacerdos valide absolvat, debet esse approbatus ab Episcopo.

Schol. Quid sit approbatio, exponitur.

Coroll. Pract. Et casus de illa resolvuntur.

- §. 1095. Ulterius debet habere jurisdictionem.
Schol. 1. & 2. Objectiones solvuntur, &, quid sit
Jurisdictio, explicatur;
Coroll. Pract. Et casus de ea resolvuntur.
- §. 1096. Reservatio casuum definitur.
Schol. Quotuplex fit, explicatur.
- §. 1097. Papa & Episcopus casus sibi reservare
possunt.
Coroll. Pract. Casus de reservatis resolvuntur.
- §. 1098. Quid ad casum reservatum requiratur, ex-
plicatur.
Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.
- §. 1099. Quis a reservatis absolvere possit, ostenditur.
Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.
- §. 1100. Officia Confessarii demonstrantur.
Coroll. Pract. Et casus circa illa resolvuntur.
- §. 1101. Confessarius ad sigillum confessionis tenetur.
Schol. Objectiones solvuntur.
Coroll. Pract. Et casus de sigillo resolvuntur.
- §. 1102. Confessarius ad turpia sollicitans denun-
tari debet.
Coroll. Pract. Casus resolvuntur.
- §. 1103. Subjectum Pœnitentiæ est homo peccator,
viator.
Schol. 1. Quæritur, an olim nonnullis peccatoribus
pœnitentia denegata fuerit.
Schol. 2. Et an morituri sine dato signo sint absol-
vendi.
Coroll. Pract. Casus resolvuntur.
- §. 1104. Quinam sint incapaces Sacramenti Pœni-
tentiæ, explicatur.
Coroll. Pract. Casus de consuetudinariis resolvuntur.
- §. 1105. Effectus Sacramenti Pœnitentiæ recensentur.
- §. 1106. Primo per Pœnitentiam omnia peccata re-
mitteri possunt.
Schol. 1. Solvuntur objectiones Novatianorum,
Schol. 2. Et agitur de peccato in Spiritum S.

§. 1107. Igitur absolutio non est mera concionalis declaratio remissionis peccatorum.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Et quæritur, an absolutio fit declaratio judicialis remissionis peccatorum.

§. 1108. Unum peccatum mortale sine alio non remittitur.

Schol. Quæritur, an veniale post mortem remitti possit.

§. 1109. Alter effectus pœnitentiæ est, quod per eam merita per peccatum mortificata reviviscant.

Schol. 1. & 2. Objectiones solvuntur, & quæritur in qua proportione merita reviviscant.

§. 1110. Peccata remissa per sequens peccatum non redeunt.

Schol. Solvuntur objectiones.

§. 1111. Pœnitentia subinde effectu suo carere potest.

Schol. Quæritur, an detur Pœnitentia valida & informis.

Coroll. Pract. Casus de Pœnitentia invalida resolvuntur.

§. 1112. Sacramentum Pœnitentiæ est necessarium necessitate mediæ in re vel voto ad delenda peccata.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Quæritur, quomodo contritio includat votum Pœnitentiæ;

Schol. 3. Et quale hoc votum esse debeat.

§. 1113. Confessio Sacramentalis semel in anno est de necessitate præcepti Ecclesiastici.

Schol. 1. Quæritur, an Ecclesia confessionem præcipere potuisset, si eam Christus non præcepisset.

Schol. 2. Item quisnam sit Sacerdos proprius, cui confessio fieri debeat.

Schol. 3. Item quo tempore præceptum Contritionis obliget.

Coroll. Pract. Resolvuntur casus de præcepto Confessionis annuæ.

C A P U T XVIII.

De Extrema Unctiōe.

Natura, Institutio, Materia, Forma
Minister, Subjectum, Effectus, & Necessitas
Extremæ Unctiōis explicantur.

§. 1114. Extrema Unctio definitur.

Schol. Variā ejus nomina explicantur.

§. 1115. Extrema Unctio est verum N. L. Sacramentum.

Schol. Solvuntur objectiones Protestantium.

§. 1116. Christus Sacramentum hoc instituit.

Schol. 1. Quæritur, an Christus illud immediate,

Schol. 2. Et quo tempore instituerit.

§. 1117. Materia remota Extremæ Unctiōis est oleum.

Schol. 1. Quæritur, an benedictio olei sit de necessitate Sacramenti.

Schol. 2. Item an hæc benedictio simplici Sacerdoti committi possit.

Schol. 3. Item an unctio singulorum sensuum sit de necessitate Sacramenti.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1118. Forma Extremæ Unctiōis assignatur.

Schol. 1. & 2. Quæritur, an forma indicativa & Græcorum sit valida.

Coroll. Pract. Casus circa formam resolvuntur.

§. 1119. Minister Extremæ unctiōis est solus Sacerdos.

Schol. Solvuntur objectiones.

§. 1120. Unus Sacerdos ad hoc Sacramentum sufficit.

Coroll. Pract. Casus de ministro resolvuntur.

§. 1121. Subjectum Extremæ Unctiōis est homo adultus graviter infirmus.

Schol. 1. & 2. Solvuntur Objectiones Græcorum.

§. 1122. *Extrema Unctio ad extremam vitæ periodum non est differenda.*

Coroll. Pract. Casus de subjecto resolvuntur.

§. 1123. *Dispositiones ad Extremam Unctionem requisitæ exponuntur.*

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1124. *Extrema Unctio iterari potest.*

Schol. Solvuntur objectiones.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1125. *Effectus Extremæ Unctionis est primo Alleviatio, & Absterfio Reliquiarum peccatorum.*

Schol. Quid sint alleviatio; & hæ Reliquiæ, exponitur.

§. 1126. *Alter effectus est remissio peccatorum.*

Schol. Quæritur, an Extrema Unctio per se peccata remittat.

§. 1127. *Tertius effectus est sanitas corporis.*

Schol. Quæritur, an ex opere operato sanitas caufetur.

§. 1128. *Necessitas Extremæ Unctionis expenditur.*

Schol. Objectiones solvuntur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

C A P U T XIX.

De Ordine.

Natura, Institutio, Divisio, Materia & Forma Singulorum Ordinum, Minister, Subjectum ejusque obligationes, & Effectus Ordinis explicantur.

§. 1129. *Ordo definitur.*

Schol. *Varia ejus acceptio explicatur.*

§. 1130. *Ordo est verum N. L. Sacramentum.*

Schol. *Objectiones solvuntur.*

§. 1131. *Ordo est a Christo institutus.*

§. 1132. *Pluresque sunt in Ecclesia Ordines.*

Schol.

Schol. 1. Quæritur; Quot sint ordines apud Latinos;

Schol. 2. Et quot apud Græcos.

§. 1133. Prima Tonsura definitur.

Schol. Modus eam conferendi explicatur.

§. 2134. Tonsura prima non est Divinæ institutionis.

Schol. 1. Origo primæ Tonsuræ, &

Schol. 2. Vestes Clericorum, declarantur.

Schol. 3. Et an prima Tonsura sit Ordo, exponitur.

§. 1135. Effectus primæ Tonsuræ exponuntur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1136. Ordines minores non sunt Sacramenta.

Schol. Solvuntur Objectiones.

§. 1137. Ostiariatus definitur.

Schol. Ritus eum conferendi exponitur.

§. 1138. Materia, forma & officia ostiariatus explicantur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1139. Lectoratus definitur.

Schol. Ritus conferendi Lectoratum exponitur.

§. 1140. Materia, forma & officia Lectoratus explicantur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1141. Exorcistatus definitur.

Schol. Ritus, quo confertur, exponitur.

§. 1142. Materia, forma & officia Exorcistatus explicantur.

§. 1143. Acolythatus definitur.

Schol. Ritus, quo confertur, exponitur.

§. 1144. Materia, forma & officia Acolythatus explicantur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1145. Subdiaconatus definitur.

Schol. 1. & 2. Ejus nomen, & an semper ordo sacer fuerit, exponitur.

§. 1146. An Subdiaconatus sit Sacramentum, expenditur.

Schol.

- Schol. 1. *Objectiones solvuntur,*
Schol. 2. *Ritus, quo Subdiaconatus confertur, exponitur.*
- §. 1147. *Materia & forma Subdiaconatus assignantur.*
Coroll. Pract. *Et casus resolvuntur.*
- §. 1148. *Officia Subdiaconi recensentur,*
§. 1149. *Diaconatus definitur.*
Schol. *Quæritur, an ordinatio Diaconorum Act. 6. Sacra fuerit.*
- §. 1150. *Diaconatus est verum Sacramentum.*
Schol. 1. *Objectiones solvuntur.*
Schol. 2. *Et ritus ordinationis Diaconi exponitur.*
- §. 1151. *Materia & forma Diaconatus statuitur.*
§. 1152. *Officia Diaconi explicantur.*
Coroll. Pract. *Casus resolvuntur.*
- §. 1153. *Presbyteratus definitur.*
Schol. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. *Varii gradus Presbyterorum, Cardinalis, Archipresbyteri, Vicarii generalis, Pœnitentiarii, Theologi, Decani, Canonici, Parochi, Abbatis, Prioris explicantur.*
- §. 1154. *Presbyteratus est verum Sacramentum.*
Schol. 1. & 2. *Ritus ordinandi Presbyteros apud Latinos, & Græcos exponitur.*
- §. 1155. *Materia, & Forma Presbyteratus assignantur.*
Schol. 1. *Solvuntur objectiones.*
Schol. 2. *Quæritur, an tertia manus impositio sit essentialis.*
Coroll. Pract. *Casus resolvuntur.*
- §. 1156. *Requisita ad validam & licitam Ordinationem Presbyteri exponuntur.*
Coroll. Pract. *Et casus resolvuntur.*
- §. 1157. *Officia Presbyteri recensentur.*
Coroll. Pract. *Et Casus resolvuntur.*
- §. 1158. *Episcopatus definitur,*

Schol. 1. 2. 3. Episcopi nomen, varii gradus Episcoporum, Patriarchæ, Primatis & Archiepiscopi explicantur.

§. 1159. Episcopi sunt Presbyteris superiores.

Schol. 1. & 2. Solvuntur objectiones.

§. 1160. Episcopatus est Sacramentum a Presbyteratu distinctum.

Schol. Solvuntur objectiones.

§. 1161. Episcopalis ordinatio supponit Ordinem Sacerdotalem.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. & 3. Ritus ordinationis Episcopalis apud Latinos, & Græcos explicatur.

§. 1162. Materia & forma Episcopatus assignantur.

Schol. 1. Quæritur, an impositio libri Evangeliorum sit de essentia Episcopatus.

Schol. 2. Et an tres Episcopi ad consecrationem Episcopi essentialiter requirantur.

§. 1163. Officia Episcopi recensentur.

§. 1164. Et necessitas Episcoporum ostenditur.

Schol. Quæritur, Quinam fuerint Chorepiscopi.

§. 1165. Minister Ordinis est solus Episcopus.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. An simplex Sacerdos ex dispensatione Ordines conferre possit, exponitur.

Coroll. Pract. Casus de ministro resolvuntur.

§. 1166. Solus proprius Episcopus subditum suum licite ordinat.

Schol. Quis sit proprius Episcopus, explicatur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1167. Episcopus hæreticus valide ordinat.

Schol. 1. Quæritur, an ordinationes ab hæreticis factæ olim fuerint validæ.

Schol. 2. Et an rata sit Episcoporum Anglorum ordinatio.

§. 1168.

§. 1168. Ordinatio Anglorum juxta Rituale Eduardi est invalida.

Schol. Solvuntur objectiones.

§. 1169. Subjectum Ordinis est solus homo viator.

Schol. Solvuntur objectiones.

§. 1170. Mulier non est capax Sacramenti Ordinis.

Schol. 1. Quæritur, Quo jure fœmina sit incapax.

Schol. 2. Objectiones solvuntur.

Schol. 3. Quid fuerint Episcopæ, Presbyterissæ, & Diaconissæ explicatur.

Schol. 4. Fabula de Joanna Papissa exploditur.

§. 1171. Irrita est ordinatio homini plane invito data.

Schol. 1. Quot modis aliquis invitus esse queat,

Schol. 2. Et an infans valide ordinari possit, exponitur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1172. Ad Ordines requiritur Divina vocatio.

Schol. Quotuplex sit vocatio, exponitur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1173. Certa ætas ad fuscipiendos Ordines requiritur.

Coroll. Pract. Casus de ætate resolvuntur.

§. 1174. Tempus & interstitia in ordinatione servanda sunt.

Coroll. Pract. Casus de his resolvuntur.

§. 1175. Ordinatio per saltum est illicita.

§. 1176. Item ad ordinationem requiritur titulus.

Schol. Tituli divisio proponitur.

Coroll. Pract. Casus de eo resolvuntur.

§. 1177. In ordinando requiritur probitas & scientia,

Coroll. Pract. de quibus casus resolvuntur.

§. 1178. Ab Ordine fuscipiendo impedit irregularitas.

Schol. 1. & 2. Origo & divisio irregularitatis exponitur.

§. 1179.

§. 1179. Effectus irregularitatis explicantur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1180. Irregularitates ex defectu assignantur.

Coroll. Pract. Et casus de illis resolvuntur.

§. 1181. Irregularitates ex delicto referuntur.

Coroll. Pract. Et per casus declarantur.

§. 1182. Prima obligatio ordinatorum in Sacris est
Coelibatus.

Schol. 1. Objectiones solvuntur.

Schol. 2. Quæritur, an lex coelibatus Divina.

Schol. 3. & 4. Et origo legis Coelibatus apud Græcos & Latinos explicatur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1183. Altera obligatio est, recitandi horas Canonicas.

Schol. Origo & explicatio Horarum Canonicarum.

§. 1184. Ad Horas Canonicas recitandas omnes in Sacris ordinati obligantur, beneficiati, & Religiosi choro addicti.

Coroll. Pract. Casus de hac obligatione resolvuntur.

§. 1185. Horæ Canonicæ statuto loco & tempore dicendæ sunt.

Coroll. Pract. Casus de his resolvuntur.

§. 1186. Quale officium dicendum sit, ostenditur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1187. Horæ Canonicæ dicendæ sunt integre & attente ac studiose.

Schol. Quotuplex sit attentio exponitur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1188. Causæ excusantes a recitatione Horarum recensentur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1189. Primus Ordinis effectus est gratia sanctificans.

Schol. Et deinde Ordo confert gratiam Sacramentalem sibi propriam.

§. 1190. Secundus effectus est Character.

Schol. Quæritur, an omnes Ordines Characterem imprimant.

§. 1191. Tertius effectus est separatio a statu sæculari.

Schol. 1. Quæritur, Quid sit Clericus,

Schol. 2. Et objectiones solvuntur.

§. 1192. Quartus effectus est Hierarchia.

Schol. Quæritur, Quinam ad eam pertineant.

§. 1193. Datur proinde Hierarchia Ecclesiastica.

Schol. Solvuntur objectiones.

C A P U T XX.

De Matrimonio.

Natura, Institutio, Materia, Forma, Minister, Subjectum, Effectus, obligationes conjugum, & Necessitas Matrimonii explicantur.

§. 1194. Matrimonium definitur.

Schol. 1. Varia ejus nomina declarantur,

Schol. 2. Et quomodo spectari possit, exponitur.

§. 1195. Matrimonium est licitum.

Schol. Objectiones solvuntur.

§. 1196. Matrimonium, prout est officium naturæ, a Deo est institutum.

Schol. Quæritur, an Matrimonium sit de lege naturæ.

§. 1197. Essentia Matrimonii non consistit in copula.

Schol. 1. Objectiones solvuntur,

Schol. 2. Et inquiritur, in quo ejus essentia consistat.

§. 1198. Inter B. V. Mariam & S. Josephum verum fuit Matrimonium.

Schol.

Schol. 1. Solvuntur objectiones,

Schol. 2. Et dantur rationes, cur B. V. Maria desponsata fuerit.

§. 1199. Matrimonium est verum N. L. Sacramentum.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, an Matrimonium in L. V. fuerit Sacramentum, & an

Schol. 3. Inter Christianos Matrimonii contractus a ratione Sacramenti separari possit.

Schol. 4. Item an inter infideles Matrimonium sit Sacramentum.

§. 1200. Christus Sacramentum Matrimonii instituit.

Schol. Quæritur, quando instituerit.

§. 1201. Materia remota Matrimonii sunt corpora contrahentium.

Schol. Quæritur, quænam sit materia proxima & forma.

§. 1202. Ad Matrimonium requiritur consensus verus de præsentibus.

Schol. Solvuntur objectiones,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1203. Consensus debet esse exterius manifestatus.

Schol. Solvuntur objectiones.

§. 1204. Matrimonium sub conditione initum quomodo valeat, ostenditur.

Schol. Quæritur, an novus consensus post eventum conditionis requiratur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1205. Minister in Matrimonio requiritur.

Schol. Quis sit hic minister, expenditur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1206. Subjectum Matrimonii sunt vir & mulier nullo impedimento ligati.

Schol. Quæritur, an Matrimonium inter absentes per procuratores contrahi possit.

§. 1207.

Paragraphorum, Scholiorum, &c. xxxv

§. 1207. Impedimentum Matrimonii definitur,
Schol. Et in dirimens, & prohibens dividitur.

§. 1208. Ecclesia habet potestatem statuendi impedi-
menta Matrimonium dirimentia.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, an etiam Princeps sæcularis
impedimenta dirimentia possit statuere.

Coroll. Pract. Et Casus resolvuntur:

§. 1209. Primum impedimentum dirimens est Error.

Schol. Quotuplex fit error, exponitur.

§. 1210. Error jure naturæ dirimit Matrimonium.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1211. Secundum impedimentum dirimens est
Conditio.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1212. Tertium impedimentum est votum solemne
in Religione approbata emissum.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, an votum solemne jure naturæ
dirimat Matrimonium.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1213. Quartum impedimentum dirimens est co-
gnatio carnalis.

Schol. 1. Lineæ consanguinitatis & gradus expli-
cantur,

Schol. 2. Et modus computandi gradus ostenditur.

§. 1214. Consanguinitas dirimit Matrimonium.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, quinam gradus jure naturæ
dirimant Matrimonium.

§. 1215. Cognatio spiritualis definitur,

Schol. Et dividitur.

§. 1216. Cognatio spiritualis dirimit Matrimonium,

Coroll. Pract. De qua casus resolvuntur.

§. 1217. Cognatio legalis definitur,

Schol. Et dividitur.

§. 1218. Cognatio legalis dirimit Matrimonium.
Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1219. Quintum impedimentum dirimens est
Crimen.

§. 1220. Crimen dirimit Matrimonium,
Coroll. Pract. de quo casus resolvuntur.

§. 1221. Sextum impedimentum dirimens est cultus
Disparitas.

§. 1222. Cultus disparitas dirimit Matrimonium.
Schol. 1. Quæritur, quo jure dirimat.

Schol. 2. Et an Matrimonia cum infidelibus con-
tracta olim fuerint licita.

Schol. 3. An Matrimonium Catholici cum hæretica
fit licitum.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1223. Septimum impedimentum dirimens est vis,
Schol. Quotuplex fit vis & metus ostenditur.

§. 1224. Vis & metus gravis injuste incussus diri-
mit Matrimonium.

Schol. Quæritur, quo jure metus dirimat.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1225. Octavum impedimentum dirimens est ordo
Sacer.

§. 1226. Ordo dirimit Matrimonium.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1227. Novum impedimentum dirimens est Liga-
men.

Schol. Polygamia definitur.

§. 1228. Polygamia est illicita.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, an Polygamia fit contra jus
naturæ,

Schol. 3. Et an Deus olim in Polygamia dispensá-
verit.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1229. Decimum impedimentum dirimens est pu-
blica honestas,

§. 1230.

§. 1230. Publica honestas dirimit Matrimonium.

Schol. Quæritur, an sponsalia mutuo consensu dissoluta impedimentum publicæ honestatis inducant.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1231. Undecimum impedimentum dirimens est ætas.

§. 1232. Quæ ætas ad valide contrahendum Matrimonium requiratur, explicatur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1233. Duodecimum impedimentum dirimens est Affinitas.

Schol. 1. Quotuplex sit affinitas, explicatur.

Schol. 2. Et modus computandi gradus affinitatis docetur.

§. 1234. Affinitas dirimit Matrimonium.

Schol. Quæritur, an jure naturæ dirimat.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1235. Decimum tertium impedimentum dirimens est Claudefinitas.

Schol. Quot modis Matrimonium clandestinum esse possit, explicatur.

§. 1236. Matrimonium clandestinum sine Parocho & testibus est irritum.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, an Matrimonia clandestina ante Tridentinum fuerint irrita.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1237. Matrimonium potest esse clandestinum ex defectu proclamationum.

Schol. Proclamationum origo ostenditur.

§. 1238. Proclamationes sunt necessariæ ex præcepto Ecclesiæ.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1239. Matrimonium clandestinum ex defectu consensuum parentum non est irritum.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, an hæc Matrimonia sine consensu parentum olim fuerint irrita.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1240. Matrimonium clandestinum ex defectu benedictionis Sacerdotis non est irritum.

Schol. Cæremoniæ Matrimonii declarantur.

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1241. Decimumquartum impedimentum dirimens est impotentia.

Schol. Impotentia quotuplex fit, ostenditur.

§. 1242. Impotentia dirimit Matrimonium.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1243. Decimumquintum impedimentum dirimens est raptus.

Schol. Quotuplex fit, declaratur.

§. 1244. Raptus dirimit Matrimonium.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1245. Impedimenta Matrimonii prohibentia recensentur. Et primum est Ecclesiæ vetitum.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1246. Secundum impedimentum prohibens est tempus feriarum.

§. 1247. Tertium sunt sponsalia,

Schol. Quorum divisio explicatur.

§. 1248. Requisita ad valida sponsalia explicantur,

Coroll. Pract. Et casus de illis resolvuntur.

§. 1249. Sponsalia sub peccato obligant.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1250. Sponsalia sunt impedimentum prohibens.

Schol. Objectiones solvuntur,

§. 1251. Sponsalia solvuntur primo mutuo consensu.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1252. Sponsalia solvuntur per ingressum Religionis.

Schol. Objectiones solvuntur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1253.

§. 1253. Fornicatio solvit sponsalia.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1254. Sponsalia solvuntur per longam sponsi absentiam.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1255. Sponsalia solvuntur per notabilem mutationem supervenientem.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1256. Quartum impedimentum prohibens est votum simplex.

§. 1257. Ecclesia in nonnullis impedimentis dispensare potest.

Schol. Dispensationes hæc olim raræ erant.

§. 1258. Quis dispensare possit, ostenditur,

Coroll. Pract. Et casus resolvuntur.

§. 1259. Dispensatio requirit justam causam.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1260. Primus effectus Sacramenti Matrimonii est gratia sanctificans.

Schol. Gratia Sacramentalis explicatur.

§. 1261. Alter effectus est indissolubilitas Matrimonii etiam ob fornicationem.

Schol. 1. & 2. Objectiones solvuntur.

Schol. 3. Quæritur, an indissolubilitas Matrimonii sit juris naturæ,

Schol. 4. Et an libellus repudii olim fuerit licitus.

§. 1262. Matrimonium quoad vinculum dissolvitur per conversionem infidelis ad fidem.

Schol. 1. Gallorum sententia.

Schol. 2. Quæritur, an conversus teneatur retinere infidelem pacifice cohabitare volentem.

Schol. 3. Et quando Matrimonium conversi dissolvatur.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1263. Matrimonium ratum quoad vinculum dissolvitur per Professionem Religiosam.

Schol.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, quo jure dissolvatur.

Schol. 3. Et an Papa in Matrimonio rato dispensare possit.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1264. Matrimonium dissolvitur per mortem conjugis, & deinde secundæ &c. nuptiæ sunt licitæ.

Schol. 1. Solvuntur objectiones.

Schol. 2. Quæritur, an secundæ nuptiæ olim fuerint prohibitæ.

§. 1265. Matrimonium quoad thorum & cohabitacionem solvitur per Divortium salvo vinculo.

§. 1266. Divortium subinde est licitum.

Schol. Solvuntur objectiones.

Coroll. Pract. Casus de divortio licito vel illicito resolvuntur.

§. 1267. Causæ Matrimoniales spectant ad judicem Ecclesiasticum.

Schol. Solvuntur objectiones.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1268. Obligationes conjugum sunt, primo, ut reddant sibi debitum,

Coroll. Pract. De quo Casus resolvuntur.

§. 1269. Altera obligatio est, alendi familiam.

Coroll. Pract. Casus resolvuntur.

§. 1270. Tertia obligatio est, pie & Christiane prolem educandi.

§. 1271. Necessitas Matrimonii exponitur.

Schol. Quæritur, an detur, & an sit naturale Matrimonii præceptum.

CAPUT XIII.

DE

SACRAMENTIS IN GENERE.

§ 888.

Ad gratiam Divinam per peccata virtutibus opposita amissam iterum consequendam, conservandam, & augendam, Christus instituit Sacramenta. Est autem *Sacramentum* in genere res sensibus subiecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis, & iustitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habet. Ita Catechismus Conc. Trid. p. 2. n. 10.

Schol. Sacramenti nomen a sacrando derivatur, quia ad res sacras initiat, & consecrat. Vel a secreto, quia rem arcanam continet; hinc quod apud Latinos Sacramentum, apud Græcos *μυστήριον* appellatur. Vario autem in sensu nomen Sacramenti accipitur. Apud Auctores profanos sumitur: 1. Pro pignore, quod olim a litigantibus in loco sacro depositum, illi peribat, qui causa cadebat, & ærario publico cedebat: Varro l. 4. de lingua Lat. 2. Pro Juramento, unde milites Sacramentarii

tarii dicebantur: ita Dempferus l. 10. ant. Rom. c. 3. Apud Auctores sacros Sacramenti nomen accipitur: 1. Pro re arcana & latente, sive sacra fit, sive non, quo sensu olim etiam Ecclesiasticæ doctrinæ capita, quæ gentibus occultabantur, a Partibus Sacramenta dicebantur. 2. Pro signo rei sacræ non cujuscunque, sed hominem Deo consecrantis, quo modo hic accipitur, & in genere sumptum, prout convenit Sacramentis tum veteris, tum novæ Legis, definitum fuit.

§. 886.

Sacramentum
N. L.
quid.

Sacramentum Novæ Legis, est invisibilis gratiæ signum visibile, ad nostram justificationem institutum: ita Catech. Conc. Trid. p. 2. n. 5. sive, est signum sensibile sacrum, a Christo Domino permanenter institutum, ad producendam per se ex opere operato sanctitatem interiorem. Hæc definitio, sicuti & illa (§. 888.) sunt definitiones logicæ & secundum genus & differentiam, quarum explicatio patebit ex sequentibus.

Nomen
Sacramenti bene
retinet
Ecclesia.

Schol. 1. Nomen Sacramenti aliquando Protestantibus nostris displicuit, eoquod non extaret in S. Scriptura: sed inepte prorsus: est enim nomen Latinum, quod in primogenio textu S. Scripturæ Hebraico, & Græco frustra quæreretur. Cum vero in usu Ecclesiæ Sacramentum idem prorsus apud Latinos significet, quod mysterium apud Græcos; Sacramenti nomen Ecclesia merito retinuit; sicuti & multa alia vocabula, licet in S. Scriptura expresse non legantur. Et ideo ipsi Protestantes tandem hoc nomen acceptarunt, & soli Sociniani ab eo velut a superstitione abhorrent.

Definitio-nes hæreticorum. *Schol. 2.* Heterodoxi varias Sacramenti N. L. definitiones procuderunt. *Sociniani* definiunt Sacramen-

mentum, nudum & simplex signum, quo Christianus a Judæo, vel gentili distinguitur. *Lutherani*. & *Calvinistæ* definiunt Sacramenta, signa, seu sigilla Divinitus instituta, ad obsignandas in nobis, & confirmandas Divinas gratiæ promissiones, ad sustinendam fidei nostræ imbecillitatem, & excitandam nostram in Deum fidem, & pietatem. *Anabaptistæ* volunt, Sacramenta esse, quibus admonemur, ut recte vivamus. *Zwinglius* vult; Sacramenta esse quandam initiationem, qua Christo homines, velut milites Imperatori, obstringuntur. Hæ omnes definitiones eo tendunt, ut Sacramentis vim ad sanctificationem hominis efficiendam auferant; quæ tamen ex infra dicendis in illis agnosci debet.

Schol. 3. Apud Catholicos etiam multæ Sacramenti *Catholico-* definitiones occurrunt, quæ licet in nonnullis *rum.* verbis discrepent, & aliæ minus, aliæ magis evolutæ sint, & explicatæ; unum tamen, & eundem sensum orthodoxum efficiunt.

§. 890.

Genus igitur Sacramenti utriusque Legis *Sacra-* est signum, sive Sacramentum est in genere *mentum* signi: Nam omne Sacramentum est Cære- *est in ge-* monia, seu ritus factæ externus, a Deo in- *nere signi.* stitutus, significans rem sacram, Religiosam, & ad cultum Dei pertinentem. Sic Circumcisio Gen. 17. v. 11. dicitur signum *צִיּוּן* in signum fœderis Rom. 6. v. 3. Baptismus dicitur signum mortis & resurrectionis Christi. 1. Cor. 11. v. 26. S. S. Eucharistia dicitur instituta in memoriam passionis, & mortis Christi: imo esse signum prædicatur de multis rebus sacris, & Sacramentis specie distinctis, uti de Sacramentis

veteris, & novæ Legis: Ergo signum est genus Sacramenti.

*Quale
signum
sit.*

Schol. 1. Sacramentum est signum sensibile, quia est symbolum distinctivum Religionis. 2. Est signum rei sacræ non cujuslibet, sed hominem sacrantis, & active iniantis. 3. Est signum non naturale, sed ex institutione Dei. 4. Est signum fixum, & in Religione perpetuum. 5. Est signum quandam habens cum re significata proportionem & analogiam. 6. Est signum efficax, & practicum sanctitatis, quam efficit, sive externa illa sit, & legalis, sive interna, & vera animæ justitia. Significat autem Sacramentum. 1. Gratiã sanctificantem vel futuram, qualem vetera, vel præsentem, qualem nova Sacramenta exhibent, & significant, & sic est signum demonstrativum: 2. Passionem, & mortem Christi, quæ est causa gratiæ, & vel futura, vel præterita repræsentatur; & sic est signum rememorative. 3. Vitam æternam, quæ est effectus gratiæ, & ut futura præfiguratur, & sic est signum prognosticum.

Schol. 2. Lutherani genus Sacramenti potius actionem, quam signum esse contendunt. Verum confundunt illi causas externas Sacramenti cum internis, de quibus nos hic loquimur. Ad hunc errorem deduxit illos alius error, quo docent, S. S. Eucharistiam in usu consistere, non vero in re permanente, quod quam falsum sit, suo loco ostendemus.

§. 891.

*Differen-
tia specifi-
ca Sacra-
menti.*

Differentia specifica Sacramenti in genere in eo consistit, ut significet, & conferat aliquam sanctitatem; & sit signum efficax, & practicum: per hoc enim Sacramentum ab aliis rebus sacris distinguitur, quæ non sunt

Sacramenta: Ergo in eo differentia specifica Sacramenti in genere consistit.

Schol Hæc de partibus Sacramenti logice spectatis, scilicet genere, & differentia dicta sufficiant: nunc de partibus ejus physicis, nimirum materia, & forma, agendum est.

§. 892.

Quodlibet Sacramentum seu veteris, seu *Partes* novæ Legis necessario constare debet aliqui-^{*physicæ*} bus rebus, tanquam materiâ; quia quodlibet ^{*Sacram.*} est signum sensibile; (§. 890.) Ergo res aliquas externas, & sensibiles, quibus in sensus incurrat, habere debet. Non tamen quodlibet Sacramentum veteris Legis verbis tanquam forma constabat; quia ritus Agni Paschalis Exod. 12. & ritus consecrationis Pontificum, & Sacerdotum, Lev. 8. ac ritus Circumcisionis Gen. 17. sine ulla præscripta verborum forma præscribitur.

Schol. I. Per *Materiam* Sacramenti intelligitur res ^{*Materia*} vel actio sensibilis. *Forma* vero sunt verba so-^{*Et forma*} lennia, vel signa illis æquivalentia in Sacramentorum consecratione adhibita. Olim quidem hic loquendi modus Ecclesiasticis scriptoribus ignotus erat; dicebant enim, Sacramenta signo, id est, rebus, & verbis, seu eo, quod sensibus percipitur, & re sacra, id est, gratia sanctificante constare. Alii dicebant, duo in Sacramento reperiri, scilicet Sacramentum, seu signum, & rem, seu gratiam. Vulgo etiam dicebant, Sacramenta constare rebus, & verbis: Alii vero, elemento, & verbo. Ex quo vero Philosophia Peripatetica in Scholas Theologicas penetravit, quæ rerum naturas sub nomine materiæ, & formæ examinare solet; Theologi Scholastici materiæ, & formæ

mæ nomina mutuati, illa adhibuerunt in Sacramentorum doctrina. Primus hoc loquendi modo usus est Guillelmus Antifiodorensis, a. 1215. quem deinde Ecclesia non solum Latina, sed etiam Græca adoptavit, uti constat ex responso Jeremiæ Patriarchæ Constantinopolitani ad Wittenbergenses. Dicuntur igitur materia, & forma Sacramentorum metaphorice ad compositum physicum, in quo pars minus determinata, dicitur materia; & actus, quo determinatur materia ad tale esse, dicitur forma. Licet autem verba, & aliæ res sensibiles ad diversa genera spectent, conveniunt tamen in ratione signi, adeoque ex rebus, & verbis sit quodammodo unum in Sacramentis, sicut ex materia, & forma. Nomine vero materiæ in doctrina Sacramentorum non solum res, sed etiam actiones sensibiles intelliguntur, uti ablutio, unctio &c. per verba vero etiam nutus & alia signa loco verborum posita intelligi possunt. Hinc nata est distinctio in materiam *remotam*, circa quam versatur actio ministri, uti aqua in Baptismo: & *proximam*, quæ est usus materiæ remotæ, uti ablutio.

An materia & forma sint partes componentes.

Schol. 2. Quærent hic nonnulli, an materia, & forma dici possint partes componentes Sacramentum. Respondetur affirmative, saltem quoad illa Sacramenta, quæ in usu, & actione transeunte consistunt, quia ad compositum sufficit moralis unio partium, quæ fit cum iudicio prudentum, una, & eadem censetur esse moraliter actio, qua materia, & forma Sacramenti adhibetur.

§. 893.

Omnia Sacram. N. L. constant rebus & verbis.

Omnia Sacramenta novæ Legis constant rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma. Constat hoc imo. ex S. Scriptura Eph. 5. v. 26. *Mundans Ecclesiam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Id quod magis patebit,

quando de singulorum Sacramentorum materia, & forma agemus. Unde S. Augustinus tr. 80. in Joan. ait: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* 2do. Patet ex continua traditione, & praxi Ecclesiæ, quæ semper res sensibiles, & aliqua verba ad Sacramenta adhibuit. De occidentali Ecclesia patet ex decreto Eugenii IV. in Conc. Florent. ubi ait: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus, tanquam, materia, verbis, tanquam forma, & persona ministri conficientis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia.* Orientalis vero Ecclesiæ traditionem commonstrat in sua censura ad Wittenbergenses Jeremias Patriarcha Constantinop. scribens: *Quæ quidem omnia Sacramenta sanciantur S. Scriptura, ac definitam materiam & formam habent.* Patet denique ex historia Ecclesiastica, veteres occultasse gentibus Religionis nostræ mysteria, uti videri potest apud Schelstrate de arcan. discipl. c. 2. a. 2. & potissimum formas Sacramentorum. Unde Innocentius I. t. 2. Concil. in sua decretali de Sacramento Confirmationis sacro Chrysmate commemorato inquit: *Verba autem dicere non possum, ne magis prodero videar, quam ad consultationem respondere.*

Schol. 1. Pauliciani, soboles Manichæorum, teste Solvuntur Euthymio p. 2. Panopliæ tit. 21. omnem Sacra-*objectio-*mentorum materiam rejiciebant, & solis verbis *nes.* loco Sacramentorum utebantur. Nonnulli etiam hæretici verba in Sacramentis rejecerunt. I. Quia res in Sacramentis sufficienter determinantur per institutionem Divinam: Ergo verbis non egent.

Resp. Materia solum partialiter determinatur per institutionem; ut totaliter, & manifestius determinetur, verba addi debuerunt, quia hoc perfectioni Sacramentorum N. L. congruit. II. Sacramenta veteris Legis verba non requirebant: Ergo nec Sacramenta N. L. *Resp.* Sacramenta V. L. imperfectiora erant nostris, adeoque verbis non egebant.

An sit de fide. Sacram. constare rebus & verbis.

Schol. 2. Dominicus Soto in 4. d. 1. q. 1. a. 6. ait: *Fidei esse Catholicæ, Sacramenta constare rebus & verbis*, quod sine manifesta hæresi negari non posset: quod vero res nomine materiæ, verba vero nomine formæ donentur, ex usu Theologorum invaluit, a quo recedere non licet, cum sit totius Ecclesiæ praxi approbatus, Unde errant Novatores, qui nomine materiæ actionem sensibilem, nomine autem formæ vim aliquo modo producendi gratiam, seu efficaciter testandi, intelligunt. Item non bene negavit Durandus in 4. d. 1. q. 3. Sacramenta constare rebus, & verbis, qui tamen in sensu a Catholica doctrina non recessit, cum dicat, Sacramenta constare materia, & forma. A recto etiam loquendi modo, licet non a sensu Catholico, deflexit Maldonatus de nat. Sacram. p. 3. dum materiæ loco totum id, quod in Sacramentis sensibile est, sive res sit, sive verbum, & loco formæ totius Sacramenti ipsam significationem posuit, licet verba ad res comparata & vere consecratoria esse, & rationem formæ habere docuerit.

§. 894.

Verba Sacram. sunt consecratoria.

Verba, quæ formam Sacramentorum N. L. constituunt, non sunt mere promissoria, & concionatoria, sed vere, ac proprie consecratoria. Nam imo. in S. Scriptura verba Sacramentorum dicuntur *Benedictiones*: 1. Cor. 10. v. 16. *Calix benedictionis.* *Invocatio*

tiones: Act. 22. v. 16. *Baptizare.. invocato nomine ejus.* Verbum vitæ: Eph. 5. v. 26. nunquam vero dicuntur conciones aut promissiones. Imo Apostolus 1. Cor. 1. Verbum concionale a Sacramentali distinguit dicens: *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare.* 2do. S.S. Patres eodem modo vocant verbum Sacramentale *Verbum cæleste*, uti S. Ambrosius l. 2. de Sacr. c. 5. *Verbum consecrationis*, uti S. Augustinus l. 3. de Bapt. c. 10. *Baptismus Christi, verbis Evangelicis consecratus.* 3tio. Finis verborum Sacramentalium non est, ut in nobis fidem excitent, sed ut & symbola consecrent, & hominem sanctificent; tum quia alias infantes baptizari non possent, quia verba concionis non intelligunt: tum quia approbatur Baptismus ab hæreticis collatus, licet eorum doctrina falsa sit.

Schol. Protestantes cum doceant, hominem per solam fidem confidentialem justificari, (t. I. §. 376.) *Solvuntur* consequenter docent, verba Sacramentalia non *objecti-* habere aliam vim, nisi fidem excitandi, adeoque *nes.* solum esse concionalia. I. Quia 1. Pet. 3. v. 21. dicitur: *Vos similis formæ salvos facit Baptismus, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum, id est ἐπιγνώμη pactum cum Deo.* Et Matth. 28. dicitur: *Docete omnes gentes, baptizantes eos.* *Resp.* In primo loco S. Petrus ex testimonio bonæ conscientiæ nostræ probat, per Baptismum peccata vere ablui, adeoque eum esse præferendum purificationibus Judæorum: vel per interrogationem, & pactum intelliguntur promissiones, quæ jam olim a baptizando fiebant, abrenuntiando diabolo. In altero loco Christus solum modum præscribit in

conversione infidelium observandum, ita ut ante Baptismum in rebus fidei prius erudiantur. II. S. S. P. P. vocant Sacramenta, signacula, pignora, arrhas: & S. Ambrosius l. de initia: c. 5. ait: *Aqua Baptismi sine prædicatione Divinæ crucis ad nullos est usus futuræ salutis.* Resp. Sacramenta sunt pignora salutis, sed ex hoc non sequitur, quod eam nobis procurent excitando solam fidem. S. Ambrosius loquitur de benedictione fontis Baptismalis, qui suam vim ex passione Christi haurit, & vocat verbum Sacramentale seu Baptismum prædicationem, id est, signum mortis & resurrectionis Christi. III. S. Augustinus tr. 80. in Joan. quærit: *Unde tanta virtus aquæ, ut cor abluat?* respondet: per verbum, non quia dicitur, sed quia creditur: Resp. S. D. vult probare, nec per infidelitatem ministri, nec per defectum rationis in infante effectum Baptismi impediri, & ait: *quia creditur*, id est, non nudo verbo pro sono sumpto, sed pro verbo Christi fide supernaturali apprehensibili hominem consecrari.

§. 895.

Materia & forma Sacram. in genere a Christo determinata est. Omnium Sacramentorum N. L. materia & forma a Christo saltem in genere determinata sunt: Instituendo enim Sacramenta, partes eorum essentialia, quæ sunt materia, & forma, saltem designare debuit, id est, præscribere, ut idonea signa ad significandos eorum effectus adhiberentur.

An in specie. Schol. Quæritur, An Christus omnium Sacramentorum materiam & formam in specie determinaverit. Notum est, Christum materiam, & formam Baptismi Joan. 3. & Matth. ult. in specie determinasse: Item S. S. Eucharistiæ Matth. 26. de formis in specie reliquorum Sacramentorum ex S. Scriptura nil constat: materiam omnium Sa-
cra-

cramentorum in specie a Christo determinatam esse, multi defendunt. Sed hæc quæstio tunc demum exacte solvi poterit, quando de singulorum Sacramentorum materia, & forma sermo erit.

§. 896.

Ecclesia materias & formas a Christo in *Ecclesia* specie determinatas variatione essentiali mu- *materias* *Et formas* *Sacram.* *essentialiter muta-* *re nequit.* tare non potest: (§. 895. cum Schol.) licet mutationem accidentalem facere possit. Ita patet ex Tridentino Sess. 21. c. 2. dicente: *Hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati magis expedire judicaret. Certe si Ecclesia materias, & formas a Christo determinatas essentialiter mutare posset, nova Sacramenta instituire valeret, quod tamen non potest.*

Schol. Mutatio *materiæ* censetur *essentialis*, quando *Quænam sit mutatio essentialis.* vel alia physice materia adhibetur, v. g. vinum pro aqua; vel alia moraliter & Theologice, quando mutatio tanta est, ut secundum usum communem & æstimationem materia ab ea, quam Christus præscripsit, dissent: v. g. massa cruda ex aqua, & farina a pane. *Mutatio accidentalis materiæ* est, quando mutatio est in qualitate salva rei substantia, ita ut materia eundem usum, & nomen cum determinata a Christo retineat. *Mutatio formæ substantialis* est, quæ tollit sensum, & significationem verborum a Christo institutorum: *Accidentalis* est, quæ eum non tollit. Mutatio formæ 8 modis fieri potest. 1. Variatione idiomatis 2. Substitutione vocis Synonymæ. 3. Transpositione verborum. 4. Interpolatione, impertinens quid interponendo. 5. Additione. 6. Subtractione syllabæ, vocis, vel sensus. 7. Corrup-

ruptione verborum. 8. Substitutione scripturæ, nutus, vel alterius signi loco verborum.

§. 897.

*Mutatio
essentialis
invalidat
Sacram.*

Igitur toties invalide, vel nullum confer-
tur Sacramentum, quoties materia, vel for-
ma mutatur essentialiter; quia sic non habe-
tur signum a Christo ad rationem Sacramen-
ti. & causandam gratiam elevatum; & pars
essentialis, adeoque ipsum Sacramentum tol-
litur. (§. 893.) Valori vero Sacramenti non
obstat mutatio accidentalis, nam in natura-
libus, & artificialibus mutatio accidentalis
essentiæ non obest: Ergo nec in Sacramentis
oberit.

*Resolvun-
tur casus.*

Coroll. Pract. 1mo. Mutatio idiomatis in forma Sa-
cramentorum, etsi plura etiam idiomata in ean-
dem formam conferantur v. g. Ich taufe dich in
nomine Patris &c. non obest valori Sacramento-
rum, quæ valida sunt, in quacunque demum lin-
gua forma pronuntietur: non licet tamen alio,
quam præscripto ab Ecclesia idiomate uti. *2do.*
Substitutio vocis Synonymæ v. g. ego te abluo,
loco baptizo, non invalidat Sacramentum. *3tio.*
Transpositio verborum formæ, si sensum non
mutet, non officit valori, secus est, si eum mu-
tet. *4to.* Interpolatio alicujus extranei, v. g.
Ego te Baptizo (silete) in nomine &c. & inter-
ruptio brevis: v. g. per sternutationem, non vi-
tiat formam substantialiter. *5to.* Additio vocum,
& sensuum, qui sensum formæ non invertunt,
& penitus corrumpunt, non obest valori Sacra-
menti v. g. Ego te baptizo in nomine Dæi Patris,
qui te creavit &c. *6to.* Subtractio vocis, & syl-
labæ, quæ sensum non mutat, non invalidat Sa-
cramentum: v. g. omissio ly *Ego* in forma Bap-
tismi; secus foret, si sensus corrumperetur.

7tmo.

7^{imo}. Si corruptio fiat in initio vocis, facilius fit mutatio substantialis, quam si fiat in fine. Non tamen fit mutatio substantialis, si error contingat vel in quantitate syllabarum, vel in genere v. g. hoc est corpus meum, vel quando mutatur una littera v. g. calis, pro calix, oc pro hoc, colpus pro corpus, quia manet sensus verborum. 8vo. Substitutio scriptionis, nutuum &c. loco verborum facit mutationem substantialem excepto Matrimonio. 9no. Quando minister verba consueta formæ cum aliqua mutatione tantum accidentali legitimum verborum sensum non invertente profert, cum errore interno, quem hoc modo exterius manifestat, & intendit inducere, validum Sacramentum conficit, quia privata ejus intentio nequit nocere generali intentioni Ecclesiæ, per quam ille præsumitur velle facere, quod facit Ecclesia: sic si Græcus ideo usurparet panem fermentatum, ut declaret, azymum esse insufficientem, vel si quis verbis consecrationis: *hoc est corpus meum*, hæc verba adderet, *quod pro vobis tradetur*, ut ostenderet esse essentialia, valide consecraret: si vero ex corruptione formæ verborum sensus vel aperte corrumpitur, vel ambiguus redditur, & ex intentione ministri volentis errorem vel hæresin inducere ambiguus sensus ad perversum determinetur, est corruptio essentialis, & nullum est Sacramentum: sic si Lutheranus Sacerdos antea Catholicus consecraret per hæc verba: *hic est corpus meum*: intelligendo *hic* adverbialiter, nulla esset consecratio; si vero Catholicus ex ignorantia, vel lapsu linguæ sine perverso animo his verbis consecraret, valida esset consecratio.

§. 398.

Qui materiam, aut formam sciens, & *Mutans materiam vel formam peccat.*
volens, vel ex culpabili negligentia substantialiter mutat, graviter contra Religionem

peccato sacrilegii peccat; (§. 874. Coroll.) quia gravem injuriam tum Christo instituenti, tum homini suscipienti infert. Qui vero deliberate extra casum necessitatis accidentaliter tantum mutat, peccat graviter, si mutatio sit notabilis, venialiter vero, si non sit notabilis, quia agit contra mentem Ecclesiæ strictè præcipientis, ut materia, & forma Sacramentorum accurate serventur.

*Resolvuntur
casus:*

Coroll. Præf. 1mo. Qui omittit aliquam vocem ad essentiam formæ non spectantem sine scandalo, & contemptu leviter, secus graviter peccat. *2do.* Qui certus est, quod in pronuntiatione formæ errorem substantialem commiserit, tenetur sub gravi peccato eam absolute repetere, ne Sacramentum nullum reddat: si vero rationabiliter de recta pronuntiatione dubitet, repetere debet sub conditione: si merus scrupulus sit, peccat graviter repetendo ob reiterationem Sacramenti, licet a peccato excusari possit ob anxietatem, & bonum finem, quem habet, Deum non offendendi. *3tio.* Qui ordinarie in prolatione formæ errare non solet, non debet eam repetere, licet ob distractiones non meminerit, an eam protulerit: secus foret, si frequenter errare soleat, ubi in prudenti, & rationabili dubio tenetur eam sub conditione repetere. *4to.* Sollicite cavendum, ne quid in forma bis vel ter repetatur, quia, nisi anxietas excuset, per se loquendo graviter peccatur ob formam aliquam mutata, & scandalum, quod sæpe intervenit.

§. 899.

*Materia
& forma
debent
simul exi-
stere.* Ut valide conficiatur Sacramentum, materia, & forma debent moraliter simul existere spectata uniuscujusque Sacramenti natura: alias enim non verificatur forma, nec fit unum

unum compositum morale. (§. 892. Schol. 2.)
 Et quidem in S. S. Eucharistia materia & forma debent physice coexistere, quia *ly hoc hic*, demonstrat materiam præsentem. In Baptismo, Confirmatione, Extrema Unctione, & Ordine talis conjunctio simultanea materiæ, & formæ requiritur, ut dum minister pronuntiat formam, censeatur adhuc applicare materiam, ad quod sufficit, ut saltem secundum aliquam sui partem physice materiæ proxime coexistat. In Pœnitentia absolutio dari potest notabili tempore post confessionem, uti fit in judiciis. In Matrimonio consensus unius conjugis tamdiu differri potest, quamdiu censeatur permanere consensus alterius, quia hoc exigit natura contractus.

§. 900.

Materia, & forma in Baptismo, Confirmatione, Extrema Unctione, & Ordine ab eodem ministro, & eidem subjecto applicari debent: Unde si Petrus in Baptismo affunderet aquam, & Paulus pronuntiaret formam: vel si Petrus Paulum ablueret, & ad Andream diceret: *Ego te baptizo &c.* Baptismus nullus esset; quia sensus formæ falsificaretur.

Schol. In Sacramentis conficiendis nefas esse uti materia, & forma tantum probabiliter valida, certa & tutiori relicta, nisi urgeat necessitas, dictum jam & demonstratum fuit alibi. (§. 445. cum Coroll.)

§. 901.

§. 901.

*Conueniens fuit
institui
Sacramenta.*

Porro licet Deus per semetipsum sine ullis Sacramentis homini gratiam conferre potuerit, Divinæ tamen Sapientię, & naturæ humanæ consentaneum omnino fuit, ut per signa quædam externa cœlestis gratia daretur, adeoque Sacramenta instituerentur: 1. Ad sanandam primævam hominis superbiam, qui, dum Deo subjici noluit, a signis externis, ceu instrumentis ad salutem necessariis, dependere debuit. 2. Ad eruditionem; naturale enim est homini, ut per sensibilia ad spiritualia deducatur. 3. Ad fidem firmandam: cum enim Christus peccatorum veniam, Spiritum S. & justitiam nobis promiserit, signa sensibilia instituit, quibus eum quasi pignoribus obligatum haberemus, & fidelem in promissis esse, non dubitaremus. 4. Ad fidem protestandam; scilicet ut per Sacramenta, ceu voces sensibiles, coram hominibus fidem nostram profiteremur. 5. Ad distinctionem fidelium, & Ecclesiæ coadunationem, quæ fit per ejusmodi signa sensibilia. 6. Ad nostram sanctificationem, ut ex dicendis patebit.

An in statu innocentie fuerint.

Schol. Homo in quadruplici statu considerari potest: nempe Innocentiæ, a creatione Adami usque ad ejus lapsum: Legis naturæ, ab Adamo lapsa usque ad Moysen: Legis scriptæ, a Moyse usque ad Christum: Legis Evangelicæ, a Christo usque ad finem mundi. Quæritur, an in his statibus instituta fuerint Sacramenta: de status Innocentiæ Sacramentis silet S. Scriptura, & Traditio, & Deus pro statu illo brevissimo non videtur instituisse Sacramenta tam cito abolenda: Ergo nulla
in

in eo extiterunt. Verosimilius etiam est, quod vi præsentis decreti nulla futura fuissent in statu innocentia, si diutius perseverasset, Sacramenta; quia Adamo non peccante vi præsentis decreti nulla opus fuisset gratia medicinali, neque Christus in carne venisset (t. I. §. 321. Schol.) nec consequenter Sacramenta suam ex morte Christi virtutem traxissent, adeoque non fuissent nostris similia. An vero virtute alterius decreti futura fuissent, quis consiliarius Dei fuit, ut definiat.

Schol. 2. In lege naturæ fuerunt vera Sacramenta, *An in lege tam pro parvulis, quam adultis in remedium peccati originalis, & actualis. Ita docet S. Augustinus l. 5. contr. Jul. c. 11. Non est credendum, Sacramente datam circumcisionem famulos Dei, quando quidem illis inerat Mediatoris fides, nullo ejus Sacramento opitulatos esse parvulis suis, quamvis, quid illud sit, aliqua necessaria causa Scriptura tacere voluerit.* Ratio est, quia quocumque tempore fides in Christum fuit necessaria ad salutem, (§. 557.) cumque parvuli fide actuali justificari non potuerint, sicut modo in Baptismo hunc defectum supplet fides Ecclesiae, ita olim fides parentum signo visibili manifestata, nam interna sine signo externo neque hodie sufficit, infantes a damnatione eripiebat. Exigebat hoc serua Dei voluntas, salvandi omnes homines, ut de remedio peccati hominibus provideret; id quod etiam tenet in adultis; si enim actus fidei, & contritionis, neque in statu Legis gratia ad justificationem sufficient, si possit suscipi Sacramentum poenitentia, non videtur, quod in statu Legis naturæ majorem, quam nunc efficaciam habuerit. Illa tamen Sacramenta non fuerunt a Deo immediate in specie determinata, sed hominum arbitrio relicta, & forte quaelibet respublica, aut eorum caput, quod potestate civili, & Ecclesiastica

stica fulgebat, Deo inspirante illud determinavit: unde etiam illa Sacramenta adinstar nostrorum erant necessaria necessitate medii ad salutem.

§. 902.

*In L. V.
fuerunt
Sacra-
menta.*

In Lege scripta instituta fuerunt Sacramenta. Nam Concilium Florentinum in decreto ait: *Differunt autem Sacramenta nostra, a Sacramentis antiquæ Legis.* Et Tridentinum Sess. 7. c. 2. ait: *Si quis dixerit, ea ipsa N. L. Sacramenta, a Sacramentis antiquæ Legis non differre.* Et S. Augustinus l. 19. contr. Faust. c. 13. *Prima Sacramenta quæ celebrabantur, & observabantur ex Lege, prænuntia erant Christi venturi.* Ergo in Lege veteri erant Sacramenta; & quidem non unum solum, sed plura, quia Concilia, & Patres loquuntur in plurali. Ratio est, quia in Lege multæ erant cæremoniæ stabiles, quæ legalem, & externam conferebant sanctitatem, & internam per Christum dandam præfigurabant, uti patet ex præscriptis expiationibus &c. Ergo erant ibi Sacramenta. (§. 888.)

An in L. V. plura Sacramenta, quam in Nova fuerint.

Schol. 1. In Lege veteri fuerunt plura Sacramenta, quam modo sint in Lege nova. Ita docet S. Augustinus l. c. ubi subjungit: *Quæ cum suo adventu Christus implevisset, ablata sunt... & alia sunt instituta, virtute majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.* Item patet recensione Veterum Sacramentorum, quæ ad quatuor classes revocari possunt. Nam 1. Pro delendo originali erat juxta aliquos Circumcisio pro masculis, & remedium legis naturæ pro foemellis, quod præfigurabat Baptismum. 2. Erant Sacramenta pro confirmatione in Sanctitate legali, uti esus Agni Paschalis, & panes propositionis, figuræ S. S. Eucharistiæ.

3. Erant

3. Erant alia Sacramenta, per quæ expiatio fiebat ab immunditiis legalibus, & peccatis: uti ablutio manuum, asperlio aquæ, varia sacrificia, Symbola Pœnitentiæ. 4. Dabantur Sacramenta pro consecratione Sacerdotum, umbra Sacramenti Ordinis. Confirmationi & Extremæ Unctioni in V. L. non correspondebat Sacramentum, quia illa plenitudinem gratiæ significat; hæc est præparatio immediata ad introitum gloriæ. Matrimonium ob conjunctionem Verbi Divini cum humana natura, & desponsationem Christi cum Ecclesia in L. V. necdum peractam, modo in N. L. ad esse Sacramenti elevatum fuit.

Schol. 2. Joannes Marshamus Anglus in Canone *An Cir-*
Chronico p. 73. negat, Circumcisionem primo a *cumcisio*
 Deo institutam, & Abrahamo præscriptam fuisse; *primo*
 sed hunc ritum ab Ægyptiis primitus institutum, a Deo
 inde ad Colchos, Arabes, & Judæos propagatum *Abraha-*
 fuisse. Verum hanc sententiam Benedictus XIV. *mo præ-*
 de Fest. Domini audacem, & novitatem appellat; *cepta sit.*
 adeoque certum est, Hebræos ritum circumcisio-
 nis ab Ægyptiis non accepisse, sed jubente Deo
 Abrahamum primum omnium circumcisum fuisse.
 Nam I. Gen. 17. v. II. dicitur, quod circumci-
 sio esset signum a Deo institutum, quo in Abra-
 hami femine Divinum fœdus dignosceretur: sane
 circumcisio non solum signum fœderis, sed etiam
 ut stigma corporeum a Deo originem habuit,
 alias populum Dei ab Ethnicis non distingueret.
 Item omnes ethnici in S. Scriptura vocantur in-
 circumcisi; & Exod. 12. præcipitur, omnes pe-
 regrinos, qui in Hebræorum coloniam ad Phasè
 celebrandum transire voluerint, esse circumciden-
 dos: Ergo hic ritus apud solos Judæos obtinuit:
 Unde Josue 9. circumcisis ex præcepto Dei Israe-
 litis in deserto natis dicitur: *Hodie abstuli a vobis*
opprobrium Ægypti: quod tamen opprobrium non
 foret, si etiam ipsi Ægyptii circumcisi fuissent.
 2. Testantur hoc Scriptores profani cum Josepho,
 B 2 qui

qui l. 4. ant. c. 10. ait: *Constat, quod nulli alii in Palæstina Syri circumcidantur, præterquam nos.* Accedit Auctoritas P. P. S. Justini in Dial. cum Tryph. Origenis l. 1. cont. Celf. &c. 3. Demonstratur refutando errorem Herodoti, & Diodori Siculi, quorum testimonio nititur Marshamus; tum quia Moyfi major fides adhibenda est, quam Herodoto longo tempore post eum viventi. Deinde Diodorus Siculus ait, circumcisionem ab Ægyptiis accepisse Troglodytas, id est, Arabes, qui posteri Abrahæ sunt ex Ismaele; unde etiam pueros suos anno ætatis 13tio circumcidunt, quia Ismael eorum princeps eo anno circumcisus fuit. Item Philistæos incircumcisos fuisse, patet Jud. 14. v. 3. hi autem originem trahunt a Chasluim filiis Mizraim, adeoque ab Ægyptiis Gen. 10. v. 14. Deinde apud Ægyptios soli sacerdotes erant circumcidendi, alii nulla certa lege ad hoc obligabantur, & modo anno 14to ætatis circumcidi poterant: juxta S. Ambrosium l. 2. de Abraham c. 11. Denique licet post Abrahamum variæ gentes circumcisionem adhibuerint, eæ tamen primæ fuerunt, quæ ex Abrahamo per Ismaelem, & Ceturæ filios descenderunt, uti Idumæi, ab Esau, Ismaelitæ, & ex illis orti Turcæ, & Saraceni; & Æthiopes orti e filiis Ceturæ, etsi illam nec Religionis causa, nec urgente præcepto usurpaverint, sed vel ad evitandum morbi genus, quod Carbunculum vocant, vel ad profanam sacerdotum initiationem, vel ob sæcunditatem, aut munditiam corporalem, quæ tamen deinde, uti notat Petavius in not. ad S. Epiph. Imperatorum edicto solis Judæis concessa fuit. Vid. diff. D. Calmet de Circumc.

An Circumcisio ad delendum originale instituta sit.

Schol. 3. Cardin. Gotti, P. Berti &c. putant. Circumcisionem a Deo institutam fuisse in remedium peccati originalis. Alii vero cum Bellarmino, Tournely &c. probabilius censent, Circumcisionem non esse institutam in remedium peccati originalis, sed tantum in signum fœderis inter Deum, &

& Abrahamum, ejusque posteros, ita ut Circumcisio signum foret tum distinctionis populi Judaici a cæteris nationibus, tum singularis Dei erga ipsum amoris, & providentiæ; tum Religionis, ac cultus, quo populus ille Deum specialiter colere tenebatur. Ita 1. colligitur ex Gen. 17. v. 11. ubi ad hoc solum, nulla facta mentione deletionis originalis circumcisio instituta esse dicitur: *Hoc est pactum meum, quod servabitis inter me, & vos, & semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum. . ut sit signum fæderis inter me & vos.* Deinde Rom. 3. v. 1. Apostolus quærit, *Quid ergo amplius Judæo est, aut quæ utilitas Circumcisionis? multum quidem per omnem modum. Primum quia credita sunt illis eloquia Dei.* Ubi per *ly primum* denotatur præcipua utilitas Circumcisionis, quæ ad eloquia Dei, hoc est, legem, & oracula Divina Judæis concredita restringitur. 2. Huic sententiæ suffragantur Patres Græci, & Latini ante S. Augustinum, qui primus contrariam sententiam docuisse videtur. S. Justinus in dial. cum Trypho. ait: *Quod genus mulibre circumcisionis carnalis capax non est, satis id ostendit in signum datam circumcisionem istam, non ut justitiæ opus.* S. Epiphanius hæc. 30. probat, circumcisionem tantum signum esse ad altiorem circumcisionis sensum Judæos invitans. S. Chrysostomus hom. 39. in Gen. ostendit, circumcisionem nihil ad salutem præfuisse, quia solum data est, ut eo velut stemmate Judæi a cæteris distinguerentur. Tertullianus l. contra Judæ. c. 3. ait, circumcisionem in signum, non in salutem datam esse. Idem docet S. Ambrosius l. 1. de Abrah. c. 4. & S. Hieronymus in c. 3. Gal. 3. Ratio est: si circumcisio instituta fuisset in remedium originalis peccati, foemina, pueri ante octavum diem, & Judæi per quadraginta annos in deserto hoc remedio caruissent, quod dici non potest. Nihilominus satis probabile videtur, quod saltem pro pueris octavum diem at-

tingentibus circumcisionem Judæi velut signum externum protestativum fidei pro remedio legis naturæ eorum determinationi relicto, (§. 901. Schol. 2.) ad delendum originale assumpserint, quo modo forte hæc controversia, & dissentientes inter se opiniones amicabiliter componi poterunt. Sententiæ nostræ non obstat Imo. quod Gen. 17. dicatur: *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* Ergo Circumcisio ad delendum originale instituta fuit; tum quia hæc comminatio ad omnes infantes extenditur, cum LXX. legant: *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit octavo die*, qui tamen nonnisi ob peccatum originale deleri, id est, æternum damnari, & pactum aliud irritum facere non potuit, nisi illud cum Adamo initum. *Resp.* Verba illa: *octavo die* desunt in codicibus Hebraicis, Chadaicis & in nostra vulgata, & ideo textus interpretari potest non de infantibus, sed de adultis, non de morte æterna, sed de separatione a commercio cum populo Dei, non de præcepto Adæ imposito, sed de lege Abrahamo, & ejus posteris data. Imo si etiam de infantibus octo dierum intelligeretur, eadem teneret explicatio. Vid. Doct. Calmet II. S. Augustinus l. 17. de Civ. c. 27. S. Gregorius l. 4. mor. c. 3. Innocentius III. c. majores. Ven. Beda l. 1. in Luc. c. 8. &c. contrarium docent. *Resp.* Hi Patres nobis quidem adversantur, sed ab iis cum reverentia recedimus. S. Augustinus utens versione LXX. inductus fuit, ut textum de parvulis explicaret, maxime, quia hic locus ad probandum contra Pelagianos peccatum originale illi conducere videbatur.

§. 903.

In nova Lege septem Sacram. in- Abrogatis autem a Christo cum Veteri Lege antiquis Sacramentis, (§. 464.) Christus in nova Lege vera, & proprie dicta Sacra-

cra-

cramenta instituit, numero septem, scilicet; *stituta*
 Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, *sunt.*
 Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium. *imo.* Quia S. Scriptura, & Traditio septem hæc Sacramenta memorat, uti patebit, cum de singulis Sacramentis in specie sermo erit. *2do.* Septenarium hunc Sacramentorum numerum semper agnovit Ecclesia: & licet antiqui Patres non omnes omnium horum Sacramentorum meminerint, cum eorum instituti, & scribendi ratio hoc non exigeret; & res hæc erat vulgo notissima, omnium tamen Sacramentorum mentio apud diversos Patres occurrit, uti ex decursu patebit: imo S. Augustinus omnium septem Sacramentorum meminit, uti l. 5. contra Donat. c. 20. ait: *Si.. per peccatorem Sacramenta non celebrentur, quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponuntur.* Ubi Baptismi, Extremæ Unctionis, Eucharistiæ & Pœnitentiæ meminit. l. 2. contr. Petil. c. 104. recenset *Sacramentum Chrysmatis*, seu Confirmationis. l. 1. de Bapt. c. 1. *Sacramentum Ordinationis.* l. 9. de Gen. ad litt. c. *Sacramentum Matrimonii.* *3tio.* Hic numerus septenarius definitus est a Concilio Londoniensi a. 1237. Constantiensi 1415. Florentino 1439. & Tridentino, quod Sess. 7. can. 1. definit. *Si quis dixerit, Sacramenta N. L.... esse plura vel pauciora, quam septem, videlicet, Baptismum &c. anathema sit.* *4to.* Ecclesia Græca septem hæc Sacramenta sem-

per tenuit, uti patet ex ejus Ritualibus a Goare, Habert, & Martene collectis, Epiphania Græco l. de Relig. Christ. Joanne Palæologo in conf. fid. Jeremia Patriarcha Constantin. in censura contra Confessionem Augustanam. Coptos Jacobitas septem Sacramenta admittere, ostendit Sollerius in append. ad Patriarch. Alex. Sect. 3. 5to. Rationem congruentiæ affert Florentinum. Per Baptismum enim spiritualiter renascimur: per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: Renati autem, & roborati nutrimur Divina Eucharistiæ alimonia: Quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur: spiritualiter etiam, & corporaliter, prout animæ expedit, per Extremam Unctionem: Per Ordinem vero Ecclesia gubernatur, & multiplicatur spiritualiter: per Matrimonium corporaliter augetur.

*Solvuntur
objectio-
nes.*

Schol. Protestantes in definiendo numero Sacramentorum non satis conveniunt: In Apologia August. Conf. tria numerantur: Baptismus: S. Cœna, & Absolutio: sed D. Schubert notat, conditionate tantum in ea tria Sacramenta statui, si nimirum per Sacramenta intelligantur ritus, qui habent mandatum Dei, & quibus addita est promissio gratiæ, secus si tertius character adjiciatur, scilicet, ut actio Divinitus instituta circa elementum sensibile versetur, quomodo duo tantum sunt Sacramenta, nempe Baptismus, & S. Cœna. I. Quia S. Scriptura nullibi septem Sacramenta definit; imo duo solum innuit Joan. 19. ubi dicitur, ex latere Christi fluxisse sanguis, & aqua, id est, juxta expositionem S. Chrysoctomi Baptismus, & Eucharistia. *Resp.* Præter S. Scripturam, etiam
Tra-

Traditio numerum septenarium Sacramentorum confirmat, uti suis locis apparebit. Sane nullibi etiam S. Scriptura duo tantum Sacramenta esse dicit, nam Joan. 19. solum præcipua Sacramenta, quibus Ecclesiæ unitas deprehenditur, denotantur, aliis non exclusis. II. Patres antiqui in suis Catechesibus duo tantum Sacramenta Baptismum & Eucharistiam assignarunt, & reliqua nomine Sacramenti improprie dicti compellarunt. *Resp.* Patres in Catechesibus illa Sacramenta solum explicarunt, quæ Catechumeni recipiebant. Quod autem reliqua nomine proprio Sacramenti nuncuparint, ex eo patet, quia vim effectivam gratiæ ex institutione Christi illis tribuerunt. III. Magister sententiarum hunc numerum septenarium primus excogitavit. *Resp.* Ille antiquam Traditionem secutus fuit, alias certe impune, & sine contradictione hoc non fecisset.

§. 904.

Cum septem, & non plura sint N. L. Sacramenta, (§. 903.) hinc lotio pedum non est Sacramentum. *imo.* enim hæc lotio a Christo solummodo ad exemplum humilitatis facta fuit: *Exemplum dedi vobis.* *2do.* Per lotionem illam nulla gratia collata fuit, sed tantum ostensum est, pietatis, & humilitatis exercitiis quotidiana venialia deleri; & ideo Christus ait: *Vos mundi estis.* *3tio.* Hæc lotio nullis verbis consecratoriis ad esse Sacramenti determinata fuit, & Ecclesia nunquam illam pro Sacramento habuit, imo illæ Ecclesiæ, quæ illam in administrando Baptismo adhibuerunt, jam dudum eam prætermiserunt: Ergo non est Sacramentum.

Lotio pedum non est Sacram.

Solvuntur Schol. 1. *Dicis I.* In lotionem pedum reperiuntur omnia ad rationem Sacramenti requisita: signum externum: Institutio Christi: appromissio gratiæ: *non habebis partem mecum.* Joan. 13. & præceptum: *Exemplum dedi vobis.* *Resp.* Non est signum constans, nec permanens, nec efficax gratiæ sanctificantis; neque enim S. Petrus dicitur damnandus præcise ex defectu lotionis, sed ratione inobedientiæ, si obluctari pergeret II. S. Ambrosius l. 3. de Sacr. c. 1. vocat hanc lotionem *mysterium*, & *sanctificationem*. Et S. Bernardus serm. 1. in Cœna, hanc lotionem, ait, *pro Sacramento* esse, non pro solo exemplo. *Resp.* Hi Patres sumunt Sacramentum latius, & pro aliquo Sacramentali operante remissionem venialium, non per se, sed ob exercitium humilitatis.

An Religiosa Professio sit Sacram. *Schol.* 2. Nonnulli etiam antiqui, uti S. Dionysius Professionem Religiosam *mysterium*, & Sacramentum appellant, sed sensu latiori, quia est velut alter Baptismus, quo peccata remittuntur, non quidem ex opere operato, sed ex opere operantis, propter fervorem charitatis eorum, qui mundo renuntiant.

§. 905.

An omnia sint paria. Septem autem hæc Sacramenta non ita inter se sunt paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius. Ita definivit Tridentinum Sess. 7. c. 3. *Si quis discerit, hæc septem Sacramenta esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit.* Equidem hæc voces: *nulla ratione*, teste Pallavicino in hist. Trid. studiose adjectæ sunt, quia nonnulli putabant, hunc canonem omittendum esse, eoquod in quovis Sacramento sit propria excellentia, ob quam ob aliquam rationem possit cæteris æquiparari.

Schol.

Schol. Si ordo naturæ & generationis spectetur, *Ordo Sa-*
 Sacramenta cum Tridentino bene ita collocantur: *cramen-*
 Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium.
 (§. 903.) Ordine vero Perfectionis, & dignita-
 tis S.S. Eucharistia primum locum inter omnia
 Sacramenta tenet, ad quam reliqua velut finem
 tendunt, quia Christum ipsum substantialiter con-
 tinet. Denique Ordine Necessitatis Baptismus est
 prior, deinde respectu lapsorum Pœnitentia, tum
 respectu communitatis ad Sacramenta adminis-
 tranda Ordo, & Matrimonium ad convenientem pro-
 pagationem Ecclesiæ.

§. 906.

Porro Sacramenta N. L. a Sacramentis *Sacram.*
 V. L. non sola rituum externorum, & cæ- *N. L. ab*
 remoniarum diversitate differunt, uti definit *illis V. L.*
 Tridentinum Sess. 7. can. 2. Nec propter so- *differunt.*
 lam fidem nutriendam instituta sunt, uti idem
 Tridentinum Sess. 7. can. 5. statuit.

§. 907.

Sed Sacramenta N. L. gratiam ex opere *Sacram.*
 operato causant in illis, qui nullum obicem *N. L. cau-*
 ponunt. *imo.* Juxta S. Scripturam Sacramen- *sant gra-*
 ta N. L. in non ponentibus obicem causant *tiam ex*
 gratiam virtute operis externi a Christo insti- *opere ope-*
 tuti, & subjecto debite applicati, non vero *rato.*
 ex merito, seu ministrantis seu recipientis Sa-
 cramentum, quod est causare ex opere ope-
 rato: sic Joan. 3. v. 5. *Vis regenerandi* tribui-
 tur aquæ, velut instrumento: Act. 8. impo-
 sitioni manuum, vis accipiendi Spiritum S. ad
 robor. Joan. 6. Manducationi carnis Christi,
 vis

vis æternum vivendi. Joan. 20. Absolutioni, & Jac. 5. Unctioni vis remittendi peccata. 2. Tim. 1. Impositioni manuum vis gratiam producendi. Matrimonio in Cana Galilææ vis sanctificandi: Ergo causant gratiam ex opere operato. Merito proinde desinit Trident. can. 6. *Si quis dixerit, per ipsa N. L. Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam... anathema sit.* 2do. Patres docent vim sanctificandi nostris Sacramentis inditam esse, uti Tertullianus de Bapt. c. 4. Ea vim sanctificandi habere ex seipsis seu institutione Christi, & non ex merito ministrantis, uti S. Augustinus l. 4. cont. Cresc. c. 16. Eorum causalitatem similem esse causalitati rerum naturalium v. g. *ignis ad calefaciendum*: Ergo causant gratiam ex opere operato. 3tio. Adversarii concedunt, baptizandos esse infantes: sed in illis Baptismus non operatur gratiam ex opere operantis, quia illi fidem actualem non habent, nec fides Ecclesiæ sufficit, juxta adversarios, sed personalis requiritur: Ergo ex opere operato causat gratiam. Sed NB. in non ponentibus obicem, quia utique requiruntur dispositiones præviæ, scil. fidei, spei, & aliarum virtutum actus velut conditiones necessariæ in adultis.

*Quid sit
causare
ex opere
operato.*

Schol. I. Theologi duplicem modum producendi gratiam distinguunt; unum ex opere operantis, quando gratia conceditur a Deo intuitu fidei, seu meriti, vel ministrantis, vel susipientis Sacramentum: alterum ex opere operato, quando gratia producitur vi, & efficacia operis externi Sacramentalis a Christo instituti, ac subjecto rite applicati, non autem ex merito ministrantis, seu

recipientis Sacramentum, licet non sine præviis dispositionibus fuscipientis, quæ tamen non sunt causæ effectrices, nec Sacramentis vim tribuunt, utpote quam habent ex meritis Christi, sed tantum remouent obstacula, ut Sacramenta vim suam exercere possint, & ut per illa merita Christi nobis applicentur: hæ tamen dispositiones non requiruntur in parvulis earum incapacibus, sed tantum in adultis. Unde fallitur Calvinus, dum fingit, Sacramenta agere ex opere operato idem apud nos esse, ac esse causas principales gratiæ, cum eas instrumentales solum esse dicamus. Deinde falluntur illi, qui putant, nos docere, Sacramenta virtute sua naturali sanctificationem in nobis causare. Rursus falluntur illi, qui censent, agere ex opere operato apud nos idem esse, ac physice per qualitatem inlitam causare gratiam, cum tamen nos modum agendi ex opere operato, an scilicet physice, vel moraliter causent, ad controversias Scholasticas amandemus. Denique mentitur Calvinus, dum docet, Catholicos per opus operatum prævias in fuscipiente dispositiones excludere. Hic modus loquendi, ex opere operato, non quidem quoad verba, sed tamen quoad sensum apud antiquos, maxime S. Augustinum l. 4. cont. Cresc. c. 16. occurrit.

*Soluuntur
objectiones.*
chol. 2. Sociniani, & Anabaptistæ omnem Sacramentorum usum, & fructum in eo constituunt, quod sint nuda signa Christianæ professionis, & distinctionis fidelium ab infidelibus. Lutherus & Calvinus non aliam in Sacramentis vim agnoscunt, quam mere externam, & objectivam ad excitandam fidem: I. Quia S. Scriptura soli fidei, non vero Sacramentis vim sanctificandi tribuit, nisi quatenus fidem excitat. Marc. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Et solus Deus potest peccata dimittere.* Luc 5. *Resp.* Ex citato textu solum sequitur, quod solus Baptismus non saluat, sed non sequitur, quod Baptismus

mus non falvet. Deinde solus Deus auctoritate propria peccata dimittit. II. S. Augustinus q. 59. in l. quæst. V. & N. T. ait: *Nec cæleste donum poterit consequi, qui se per aquam, non per fidem commutari credit.* Et S. Bernardus serm. de Cœn. ait: *Sicut investitur Canonicus per librum, . . . Sic divisiones gratiarum diversis sunt traditæ Sacramentis.* Et Tertullianus l. de pœnit. Baptismum vocat *fidei obfignationem.* Resp. Præterquam, quod liber citatus non sit S. Augustini, loquitur ille de causa formali justificationis, quæ utique non est aqua, licet sit causa instrumentalis efficiens. S. Bernardus non comparat Sacramenta cum libro &c. ratione efficientiæ, sed ratione diversitatis signorum in Sacramentis. Tertullianus Baptismum sigillum fidei vocat, non quia fidem excitat, sed quia Baptizatus fidem hoc signo testatur. III. Si Sacramenta causant gratiam ex opere operato, Deus esset obligatus, illa percipientes justificare. Resp. Hæc obligatio non ex necessitate, sed libera Dei promissione descendit.

*An Sacramenta
physice vel
moraliter
causent.*

Schol. 3. Quærent hic Scholæ, quomodo Sacramenta N. L. causent gratiam; an physice per realem influxum, motum, & contactum; an moraliter movendo, & excitando Deum ad gratiam conferendam. Okam &c. docent, Sacramenta N. L. esse causas tantum per accidens. seu meras conditiones, ad quarum præsentiam Deus confert gratiam. Verum hoc modo non salvatur causalitas Sacramentorum. Thomistæ docent, Sacramenta N. L. per modum instrumenti physici physice in nobis gratiam causare. Altissiodorensis vult, Sacramenta non esse causas proprie efficientes, sed quasi materiales, & continere gratiam, sicuti vas continet medicinam. Vasquez vero putat, illa conferre gratiam per modum impetrationis. Verosimilior sententia est, Sacramenta N. L. esse tantum causas morales gratiæ sanctificantis, dum instar chirographi moraliter continen-

nentis pretium meritorum Christi movent efficaciter Deum, ex pacto, quo se libere obstrinxit, ut ad præsentiam signorum Sacramentalium assistat, & gratiam digne suscipientibus conferat. Nam 1. hic modus explicandi causalitatem Sacramentorum est sanior, & philosophiæ accommodatior, quam causalitas physica, ubi vix intelligi potest, quomodo res materialis physice, ad rem spiritualement efficiendam concurrere possit: certe non debemus mysteriis fidei nostræ plus obscuritatis affundere sine gravi ratione, quam in seipsis contineant, ne nostris subtilitatibus hæreticis nova arma contra nos suppeditemus. 2. Nonnulla Sacramenta causant gratiam, quando physice non amplius existunt, sic Sacramenta, quæ in usu consistunt, & Baptismus sicte susceptus causat gratiam, quando jam actio absoluta est, & fictio recessit, ubi concipi non potest, quomodo physice insistant. Non obstat. I. quod S. Scriptura dicat, nos renasci *ex aqua, per lavacrum*; & quod Tridentinum dicat, Sacramenta *continere* gratiam, quæ omnia physicam causalitatem indicant. *Resp.* Particulæ *ex & per* denotant quidem veram causalitatem, sed non physicam, cum moralis sufficiat, quomodo per sanguinem Christi redempti sumus. II. Patres dicunt, causalitatem Sacramentorum vix explicari posse, & eam cum veris causis physicis comparant: Et Ecclesia in benedictione fontis Baptismalis orat, ut Deus aquis vim regenerandi impertiatur. *Resp.* Patres & Ecclesia solam veram, & realem causalitatem Sacramentorum indicat, non vero physicam.

chol. 4. Quærent ulterius Scholæ, an etiam Sacramenta V. L. gratiam ex opere operato contulerint. Magister sententiarum l. 4. d. 1. Sacramentis V. L. omnem vim causandi etiam ex opere operantis detrahare videtur. S. Bonaventura in 4. d. 1. approbat sententiam Hugonis Victorini, docentis, Sacramenta V. L. gratiam contulisse ex opere

Quomodo Sacram. V. L. causabant.

opere operato, non quidem per se, & primario, quia nullam annexam habebant Dei promissionem, sed per accidens, & secundo propter fidem, cujus erant signa protestativa. Ubi notat D. Habert, quod, dum Tridentinum definit, Sacramenta N. L. disterre a Veteribus, & continere, ac causare gratiam; non attingat quaestionem Scholasticam, an Sacramenta V. L. producant, vel non producant gratiam; an ex opere operato, vel ex opere operantis, & sic intactam relinquat sententiam tum Magistri sententiarum, tum Hugonis Victorini. Velior tamen est sententia, Sacramenta V. L. non habuisse vim gratiam causandi ex opere operato, sed tantum ex opere operantis, hoc est, ex fide, & pietate seu ministrantis, seu suscipientis Sacramentum. Ita colligitur 1. ex discrimine inter Sacramenta Novæ, & veteris Legis; nam ex Lege *nemo justificabatur apud Deum Gal. 3. & impossibile erat sanguine taurorum & hircorum auferri peccata. Hebr. 10.* 2. Ita docent Patres, S. Basilius i. de Spir. S. c. 14. *Quid confers lavacra cum lavacris, quæ solam nominis appellationem habent communem.* S. Chrysostomus or. de Bapt. Christi: *Judaica expiatio nequaquam a peccato expiabat.* S. Augustinus q. 25. in Num. *Si per se attendantur Sacramenta vetera, nullo pacto possunt mederi.* Et Eugenius IV. in Decreto ait: *Illud Sacramentum V. L. non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant.* Igitur Sacramenta V. L. causabant solum gratiam ex opere operantis, hoc est, ex fide & pietate seu ministrantis, seu suscipientis: tum quia ideo Abraham circumcisio reputata est ad justitiam, quia credidit: & Lev. 4. in oblatione hostiæ pro peccato dicitur: *orabit pro eo Sacerdos, & dimittetur ei:* tum quia justificatio in V. L. observationi mandatorum ascribitur: Rom. 2. *factores legis justificabuntur:* & soli illi præmium æternum promittitur. II. 56. v. 4. *Qui tenuerint foedus meum,*
nomen

nomen sempiternum dabo eis. Non obstat I. quod ex citato loco Lev. dicantur peccata in V. L. per orationem Sacerdotis esse dimissa: & Deut. ult. repletus est Josue spiritu sapientiæ, quia *Moyfes posuit super eum manus suas*, ubi particula *quia* veram causalitatem denotat: offerebant etiam veteres Deo sacrificia, ut eum placarent: Et Apostolus I. Cor. 10. ait: quod *eandem nobiscum escam spirituales manducaverint.* Resp. Per antiqua Sacramenta peccata solum quoad immunditiam legalem, non vero quoad reatum culpæ remissa fuerunt, quod non nisi per opus operantis, scilicet fidem & contritionem recipientis fiebat: Illa autem manus impositio erat mera ad regendum populum designatio. Sacrificia illa ex opere operantis solum reatum culpæ diluebant. Apostolus dicit, quod eandem inter se escam, & potum spirituales, id est, a Deo datum habuerint, quæ erant figura Eucharistiæ quidem, sed non Sacramenta V. L. ex defectu stabilis institutionis. II. S. Augustinus tr. 26. in Joan. ait, veteres eandem nobiscum escam spirituales manducasse: & S. Ambrosius l. 7. in Luc. ait: *Sanctificavit Lex, justificat gratia.* Resp. S. S. P. P. solum volunt, Veteribus eandem gratiam collatam fuisse, sed non per eandem virtutem Sacramentorum ex opere operato.

§. 908.

Causant igitur Sacramenta N. L. gratiam *Effectus* sanctificantem, ceu primarium suum effectum; *Sacram.* (§. 907.) non tamen omnia per se causant *est gratia* primam gratiam, sed tantum Sacramenta *sanctificans.* mortuorum, Baptismus, & Pœnitentia: reliqua vero Sacramenta vivorum causant solum secundam gratiam, sive augmentum gratiæ sanctificantis. Quippe non omnia Sacra-

cramenta sunt instituta ad remittenda peccata, sed tantum Baptismus, & Pœnitentia, ille ad delendum originale, hæc ad peccatum actuale; adeoque non præsupponunt in subiecto gratiam sanctificantem, sicut Sacramenta vivorum, uti suis locis dicemus.

Sacramenta vivorum & mortuorum.

Schol. 1. Gratia sanctificans vel est *prima*, quæ homini necdum in gratia constituto primo datur, & Sacramenta, quæ eam conferunt, dicuntur Sacramenta *mortuorum*, uti Baptismus, & Pœnitentia: *Gratia secunda* est eadem gratia sanctificans, quæ augetur; & Sacramenta, quæ eam conferunt, dicuntur *Sacramenta vivorum*, uti Confirmatio, Eucharistia, Extrema Unctio, Ordo, & Matrimonium.

An Sacram. vivorum per accidens primam gratiam causent.

Schol. 2. Quæritur, an etiam Sacramenta vivorum saltem per accidens in subiecto adulto existente in peccato mortali, cujus conscientiam inculpabiliter non habet, vel quando putat, se contritum ad Sacramenta accedere, cum tamen tantum sit attritus, primam gratiam causare possint. Communior est Theologorum sententia, quod Sacramenta vivorum saltem per accidens primam gratiam conferre possint: Ita S. Thomas de Confirmatione 3. p. q. 72. a. 3. docet, quod si quis adultus in peccato existens, cujus conscientiam non habet, vel si etiam non perfecte contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc Sacramento consequatur remissionem peccatorum. Talis enim non ponit scienter obicem, & sicuti Sacramenta mortuorum in justificato per contritionem per accidens causant secundam gratiam, ita Sacramenta vivorum per accidens causare possunt primam gratiam, cum primus gradus gratiæ non sit excellentior secundo. Nec obstat I. quod hic effectus non habeatur in S. Scriptura, neque in Traditione. *Resp.* Ex hoc solum sequitur, hoc non esse de fide, non

non vero, quod pia S. Thomæ sententia falsa sit. II. Eucharistia est cibus spiritualis animæ: sed hic animæ mortuæ nihil prodest, sicut nec cibus corpori mortuo. *Resp.* Disparitas est, quod cibus spiritualis Eucharistiæ alitum in se convertat, non vero cibus corporalis, qui mortuo nihil prodesse potest.

§. 909.

Præter gratiam sanctificantem Sacramenta N. L. conferunt gratiam peculiarem cuique Sacramento propriam, quæ propterea *Sacramentalis* dicitur, & juxta S. Thomam super gratiam sanctificantem, virtutes, & dona, addit Divinum quoddam auxilium ad consequendum Sacramenti finem. Sic Baptismus addit auxilia ad præstanda Christiani hominis officia. Confirmatio ad profitendam intrepide fidem: Eucharistia ad exercenda pietatis officia, & in iis perseverandum: Pœnitentia ad evitanda peccata, & pro iis satisfaciendum: Extrema Unctio ad morbi incommoda patienter ferenda, & tentationes vincendas: Ordo, ad rite obeunda Ecclesiastica mûnia: Matrimonium ad ferenda ejus onera, & liberos bene educandos. Ratio est, quia unumquodque Sacramentum ad specialem finem destinatur, ad quem assequendum specialis illa gratia requiritur.

Schol. Gratia Sacramentalis non est habitus a gratia sanctificante distinctus, sed ei solummodo addit aliquod jus, ad obtinenda, cum opus fuerit, auxilia gratiæ necessaria ad proprios cujusque Sacramenti effectus obtinendos: quippe habitus a gratia sanctificante distinctus est omnino superfluus; quia illa omne id præstare potest, quod

Sacram. conferunt specialem gratiam Sacramentalis.

Quid sit hæc gratia Sacramentalis.

ille præstare deberet, nam gratia sanctificans animam ejusque facultates perficit in ordine ad exercendos actus supernaturales proprios cujusque Sacramenti: Ergo gratia Sacramentalis super sanctificantem adjicit solummodo jus fundatum in Divina promissione, qua se Deus gratuito obstrinxit, ut dignæ Sacramentorum susceptioni gratiam illam, seu jus auxilia illa obtinendi annecteret. Porro hoc jus non officit, quin hæc gratia sit gratuita, cum non in nostris meritis, sed sola Dei misericordia fundetur, & solo titulo fidelitatis Dei debitum dici possit. Auxilia vero hæc opportuno loco, & tempore a Deo conferuntur, cum necessitas hoc postulat; & jus ad illa percipienda per peccatum mortale amittitur.

§. 910.

*Sacram.
æqualiter
dispositis
æqualem
gratiam
confert.*

Porro idem specie Sacramentum æqualem semper gratiæ effectum illis confert, qui æqualiter sunt dispositi; quia quando causa, & dispositio sunt æquales, idem est effectus: si vero inæqualiter sint dispositi, inæqualem etiam ex opere operato effectum producit: tum quia ita docet Tridentinum Sess. 6. c. 7. *In baptizatis justitia recipitur... secundum propriam cujuscunque dispositionem, & cooperationem*: tum quia Sacramenta agunt ad instar agentium naturalium, quæ pro diversa subjecti dispositione inæqualem effectum producant.

§. 911.

*Tria Sa-
cram. im-
primunt
Characte-
rem.*

Præter gratiam sanctificantem (§. 908.) & Sacramentalem, (§. 909.) tria Sacramenta, scilicet Baptismus, Confirmatio, & Ordo imprimunt animæ Characterem indelebilem,

bilem, unde iterari non possunt. Hoc dogma Catholicum ex S. Scriptura satis efficaciter probari non posse observant recentiores Theologi. Unde probatur 1mo. ex Traditione. S. Cyrillus præf. in Catech. vocat Baptisma *signaculum sanctum & indelebile*. S. Ambrosius l. de initi: *signaculum spirituale*. S. Augustinus tr. 6. in Joan. *Tene, quod accepisti, non mutatur, sed agnoscitur, Character est Regis mei, non ero sacrilegus, corrigo desertorem, non mutato Characterem*. Ubi indicat, etiam in apostatis Characterem Baptismi remanere, adeoque Baptismum non esse iterandum, quando se convertunt. Et cum ep. 185. induxisset Donatistam sic loquentem: *Quare ergo me non baptizas*: respondet: *Quia non facio injuriam Characteri Imperatoris, cum errorem corrigo desertoris*. De Confirmatione idem S. D. l. 2. cont. litt. Petili. ait: *Sacramentum Chrismatismatis in genere visibilibus signaculorum Sacrosanctum est, sicut Baptismus*: Ergo sicut Baptismus, ita Confirmatio imprimit Characterem. De Ordine l. 2. cont. ep. Parm. c. 3. probat, Baptismum, & Ordinem idcirco iterari non posse, quod consecratione quadam conferantur. 2do. Innocentius III. in c. majores. de Bapt. loquitur de Characterem per Baptismum impresso velut de re vulgo notissima. Eugenius IV. in decreto ait: *inter Sacramenta tria esse Baptismum, Confirmationem, & Ordinem; quæ Characterem imprimunt in anima indelebilem, unde in eadem persona non iterantur*. Et idem definit Tridentinum Sess. 7. can. 9. 3tio. Existentiam characteris S. Tho-

mas probat ex ejus officiis, quæ sunt: 1. Aptum reddere hominem ad cultum Divinum, & res sacras percipiendas, vel perficiendas. 2. Configurare Christo per potestatem ab eo acceptam. 3. Fidelem a cæteris distinguere. 4. Facere, ut Sacramenta eum imprimantur iterari non possint. Hinc in Baptismo datur character familiæ; in Confirmatione militiæ Christi; in Ordine potestatis & ministerii Ecclesiastici.

Solvuntur Schol. r. Characteris nomine Theologi intelligunt
objectio- signum spirituale animæ impressum, & indelebile,
nes. per quod Christiani distinguuntur, & apti redduntur ad aliquid sacrum recipiendum, vel peragendum. Protestantes existentiam Characteris negant. I. Quia nulla ejus fit mentio in S. Scriptura, & nullus ante Petrum Pictaviensem successorem Magistri sententiarum in Cathedra Parisiensi, ejus meminit. Unde B. Albertus M. in 4. d. 6. docet, vix in scriptis S. S. P. P. aliquid de Characterem reperiri. Scotus in 4. d. 6. docet, eum propter Innocentii III. & Romanæ Ecclesiæ auctoritatem tantum admittendum esse. Et Gabriel Biel ait, neque S. Scripturam, neque scripta S. S. P. P. nos cogere, ad eum admittendum. *Resp.* Pro S. Scriptura sufficit nobis Traditio. Ante Petrum Pictaviensem citati Patres Characteris meminerunt. Antiqui Theologi docent, Characterem non habere fundamentum in veteri Traditione in sensu, quo Scholastici de eo disputant, an scilicet sit qualitas, vel relatio rationis; uti B. Albertus M. & Biel ipsi testantur, non vero in sensu a Tridentino definito. Scotus & Cajetanus characterem ex Traditione aperte admittunt, licet non satis bene velint, eum ex P. P. probari non posse. II. Catholici probant, tria Sacramenta iterari non posse, quia imprimunt Characterem, & ex eo, quod iterari non possunt, probant existen-

sentiam characteris: Ergo errant in circulo. *Resp.* Non est circulus, quando ex diverso genere causæ probatio deducitur v. g. effectus per causam; vel causa per effectum. Sic probamus Sacramenta iterari non posse, ex Characterem, seu effectum, & Characterem a Sacramentis tanquam a causa.

Schol. 2. De natura Characteris varix sunt Scholasticorum opiniones. Durandus putat, eum esse tantum relationem rationis, seu denominationem extrinsecam. Verum, licet hæc sententia fidei non adversetur, recedit tamen a proprio sensu Ecclesiæ, quæ docet, Characterem animæ imprimi, quod de relatione rationis non nisi abusively dicitur. Scotus vult, Characterem esse relationem realem extrinsecus animæ advenientem, qua anima Christo assimilatur: Verum Character a Sacramento producitur cum econtra ratio per veram actionem non producat. Recentiores Philosophi volunt, Characterem esse certam animæ modificationem, quæ cum Thomistis etiam ad genus qualitatis, & quidem ad potentiam revocari potest, quæ dat agere aut pati, cum per Characterem homo deputetur ad sacra vel suscipienda, vel conficienda.

*Quid sit
Chara-
cter.*

Schol. 3. Est de fide, Characterem in vita deleri non posse, quia Tridentinum eum vocat signum indelebile: an vero sit delendus in altera vita, incertum est, cum Ecclesia nihil circa hoc definiverit: conformius tamen est definitioni Concilii, eum in altera vita non esse delendum, sed in Beatis ad gloriam, in damnatis ad poenam remanere. Subjectum Characteris immediatum est intellectus, ordinatur enim ad executionem cultus Divini, qui est quædam fidei protestatio, adeoque in eodem subjecto, in quo fides, scilicet in intellectu, esse debet. In Christo Domino, qui est splendor gloriæ. Character non fuit. Denique nec Auctoritate nec ratione probari potest, Sacramenta veteris Legis Characterem impressisse.

*Ejus in-
delebitas
& subje-
ctum.*

§. 912.

*Christus
Sacram.
N. L. in-
stituit.*

Vis productiva gratiæ, & Characteris a Christo instituyente Sacramentis N. L. concessa fuit, adeoque certa, ac vera est sententia, Christum Dominum omnia & singula N. L. Sacramenta immediate, & per seipsum instituisse. Nam imo. nullum est Sacramentum, cujus aperta mentio non fiat in S. Scriptura, uti in decursu patebit; ac proinde cujus immediata mentio non videatur ad Christum referri debere. Unde Apostoli vocant se tantum *ministros & dispensatores mysteriorum Dei.* 1. Cor. 4. v. 1. 2do. S. Ambrosius l. 4. de Sacram. c. 4. ait: *Auctor Sacramentorum quis est, nisi Dominus Jesus?* Deinde Tridentinum Sess. 7. can. 1. definit: *Si quis dixerit, Sacramenta N. L. non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta.. anathema sit.* Quod autem inclinet in eam sententiam, quæ docet, illa *immediate* esse a Christo instituta, patet ex Sess. 14. cap. 1. ubi ait, Extremam Unctionem apud Marcum insinuatam, per Jacobum autem Apostolum fidelibus *commendatam ac promulgatam* esse. Et Sess. 21. c. 2. docet, id esse discriminis inter Sacramenta, & Sacramentalia, quod Ecclesia nil possit in substantiam Sacramentorum, sicut potest in ritus, & cæremonias: Ergo si Ecclesia nil possit in materia, & forma mutare, signum est, substantiam Sacramentorum esse a Christo immediate institutam.

Solvuntur Schol. 1. Catholici omnes consentiunt, Baptismum & Eucharistiam immediate esse a Christo instituta: Item Christum saltem mediate esse omnium Sacra-

Sacramentorum Auctorem: at disputant, an omnia immediate instituerit; nam Magister sententiarum, Hugo Victorinus, & S. Bonaventura putarunt, Apostolos pro concessa sibi a Christo potestate nonnulla Sacramenta maxime Confirmationem, & Extremam Unctionem instituisse: imò Alexander Alensis censet, Sacramentum Confirmationis longe post Apostolorum tempora in Concilio Meldensi, circa an. 845. institutum fuisse. Nam I. S. Cyprianus Serm. de ablut. ped. ait: *Ipse summus Sacerdos sui est Sacramenti institutor, & Auctor, in cæteris homines Spiritum S. habuere Auctorem.* Resp. Auctor hujus sermonis non de Sacramentis, sed de cæremoniis Sacramentorum, & Liturgia loquitur. II. Christus potestatem a Patre acceptam Apostolis suis communicavit: Ergo etiam potestatem instituendi Sacramenta. Resp. Falsum est, quod omnem omnino potestatem illis dederit, nam *Ly sicut me misit vivens Pater*, non omnimodam paritatem denotat.

Schol. 2. Bellarminus & nonnulli alii volunt, esse de fide, quod Christus immediate omnia Sacramenta N. L. instituerit. Verum sententia negativa hodie est communior: 1. Quia in definitione Tridentini citata particula *immediate* non reperitur, & licet inferatur ratiocinio Theologico, hoc tamen ad faciendum fidei decretum non sufficit; nam Christus potest dici Sacramentorum institutor, licet potestate sua Apostolis concessa nonnulla Sacramenta per eos instituisset, sicuti potest dici miraculorum patrator, licet multa miracula per Apostolos patrata sint. 2. Jodocus Rayestein Theologus Lovaniensis in Tridentino præsens, particulam *immediate* studiose a Patribus omissam fuisse testatur, ad cavillationes evitandas, unde etiam salva fide de hac re adhuc in Scholis disputatur. *Nec obstat* I. quod Tridentinum definiat, omnia Sacramenta a Christo instituta esse: Ergo *immediate*, nam de mediata institutione nulla fuit

controverfia. *Resp.* Definitio est contra hæreticos, qui aliqua Sacramenta, uti Confirmationem &c. nequidem mediate a Christo instituta esse dicunt. II. Idem Tridentinum Sess. 14. dicit, Sacramentum Extremæ Unctionis a S. Jacobo tantum promulgatum, a Christo vero institutum esse. *Resp.* Hic Concilium iterum nihil definit de institutione immediata. Eodem modo Sess. 21. c. 2. Institutionem immediatam non attingit.

An potestas instituendi Sacram. homini puro communicari possit.

Schol. 2. Potestas instituendi Sacramenta per propriam Auctoritatem supremam, & independentem soli Deo propria, nec ulli creaturæ communicabilis est: Potestas etiam excellentiæ instituendi Sacramenta, quæ humanitati Christi tanquam instrumento Divinitati conjuncto concessa fuit, adæquate, quantum ad omnes effectus, nulli puræ creaturæ communicari potest; nam hæc fundatur in unione hypostatica, & requirit meritum de condigno primæ gratiæ sanctificantis. Potest tamen communicari inadæquate puræ creaturæ, quia nulla est implicantia, quod homo ex concessione Dei instituat signum externum, & annexat vim gratiæ productivam, quia nonnisi de congruo ex libera Dei acceptatione gratiam nobis mereretur, adeoque adæquate illi hæc potestas non communicaretur.

§. 913.

Solus homo viator est minister Sacram.

Porro solus homo viator potest esse idoneus ordinarius Sacramentorum minister. Nam imo. solis hominibus dedit Christus potestatem Sacramenta administrandi, uti quando Matth. 28. jussit, ut Apostoli baptizarent: Consecrarent, Luc. 22. peccata dimitterent, Joan. 20. Et Apostolus statum viatoris in ministro supponit, quando Hebr. 5. ait, ministrum debere esse ex hominibus assumptum, qui

qui condolere possit iis, qui ignorant & errant. Unde S. Chrysoſtomus ait l. 3. de Sacerd. quod potestatem ligandi & solvendi Deus neque Angelis neque Archangelis datam esse voluerit. 2do. Ratio est: Sacramenta N. L. constant verbis humano modo prolatis: (§. 893.) Ergo ab homine proferri, adeoque Sacramenta a solis hominibus administrari possunt.

Schol. 1. Lutherus l. de Miss. priv. non solos homines, sed etiam Angelos, imo dæmones administrare Sacramenta posse docet I. quia efficacia Sacramentorum non nititur qualitate personæ ministri, sed verbo Christi, quod fidem in suscipiente excitare potest, quocumque tandem modo, servato tamen ritu à Christo præscripto, proferatur. *Resp.* Efficacia Sacramentorum ex institutione Christi nititur saltem qualitate essentiali personæ Christi ministri, quæ est, ut minister sit homo viator. II. Judas membrum diaboli baptizare potuit: Ergo etiam diabolus potest. *Resp.* Judas non ut membrum diaboli, sed ut verus homo minister Christi, & potestatem ab eo habens Sacramentum administravit.

Schol. 2. Sancti Angeli possunt esse ministri extraordinarii Sacramentorum, non quidem ex institutione olim a Christo facta, sed per miraculum, & extraordinaria Dei commissione. Ita S. Thomas 3. p. q. 7. Sic Nicephorus refert, S. S. Angelos consecrasse S. Amphilochem in Episcopum; & Angeli leguntur pluribus S. S. Eucharistiam ministrasse. Putant etiam Salmanticenses, non esse implicantiam, ut dæmones secundum extraordinariam providentiam ministrarent vera Sacramenta, quod tamen defacto non fit: unde si constaret, Sacramentum a dæmone administratum esse, non deberet ut verum admitti, sed potius ut illusio diabolica repelli, nisi adesset evidentissima revelatio, hoc ex speciali Dei dispensatione, &

& jussione factum esse. Homo denique comprehensor, & beatus est de lege Dei ordinaria sive ex vi institutionis Christi absque ulla nova commissione minister idoneus Sacramentorum, sed tamen extraordinarius, quantum ad circumstantiam status: quippe homo etiam beatus retinet Characterem, & miraculose resurgendo potest adhibere materiam & formam cum debita intentione: Ergo potest administrare Sacramentum, Hinc colligunt Salmanticenses, poenitentem absolutum a Sacerdote beato non teneri denuo confiteri Sacerdoti viatori.

§. 914.

Non quis homo est idoneus minister.

Non tamen quilibet homo Christianus, excepto Baptismo, in casu necessitatis, est idoneus Sacramentorum minister, sed tantum ille, qui per legitimam ordinationem ministerii potestatem accepit. Sic testatur S. Scriptura ad hoc munus quosdam præ cæteris esse electos, & deputatos Eph. 4. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos... alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii.* Joan. 20. solis Apollis Christus dixit: *Quorum remisistis peccata &c.* Id quod specialiter probabitur, cum de Sacramentis in specie tractatus erit.

Solvuntur objectiones.

Schol. Juxta Lutherum in l. de capt. Baby. & in articulis a Leone X. damnatis, omnes homines baptizati habent potestatem, omnia Sacramenta administrandi, licet ad tollendam confusionem non oporteat, omnes hac potestate uti, sed eos solum, qui legitime sunt vocati, exceptis tribus casibus.

1. Quando quis est in loco privato domi suæ.
2. Quando nemo alius adest, & urget necessitas.
3. Quando alius adest, sed non satis bene instructus.

Ex quo infert publicos ministros non dif-

ferre a cæteris potestate, aut dignitate, sed solo usu potestatis: item ministrum fieri posse laicum, sicuti laicus fit minister. I. Quia omnes, etiam mulieres, concionari possunt. Joel. 2. v. 28. *Prophetabunt filii vestri, & filia.* Maria soror Moyſis prophetavit, Exod. 15. Beatissima Virg. Maria Luc. 1. Quatuor filia Philippi. Act. 21. Et Apostolus I. Cor. 11. jubet, ut *mulier velato capite prophetet.* *Resp.* Sermo ibi est de Prophetia, seu prædictione futurorum, seu de explicatione privata nonnullorum obscuriorum S. Scripturæ locorum, quorum solutionem ex privata inspiratione Spiritus S. forte mulier aliqua cognoscit, quæ in privatis collationibus proferri poterant. II. Baptizatus quilibet Spiritum Christi habet, ubi verò est Spiritus Christi, ibi omnis potestas, & libertas, etiam Sacramenta administrandi *Resp.* Spiritus Christi tribuit nobis ea solum, quæ ad satisfaciendum obligationi, & vocationi nostræ sunt necessaria.

§. 915.

Minister Sacramentorum tanquam verà *Minister* instrumentalis causa simul cum Sacramento *ut causa* proxime & active concurrat ad gratiam Sa- *instru-* cramentalem: dicitur enim remittere peccata, *mentalis* Joan. 20. & ita statuit Tridentinum Sess. 14. *ad produ-* can. 3. & 10. Cujus ratio est juxta S. Tho- *ctionem* mam 3. p. q. 64. a. 1. Quia eadem est ra- *gratiæ* tio ministri, & instrumenti, sive Sacramenti; *concur-* *rit.* utriusque enim actio exterius exhibetur, & fortitur effectum interiorem ex virtute principalis agentis Dei. Sed Sacramenta sunt causæ efficientes gratiæ sanctificantis (§. 907.) Ergo etiam eorum ministri.

§. 916.

§. 916.

In ministro requiritur intentio.

Ut autem minister Sacramentum valide administret, requiritur in eo Intentio, faciendi, quod facit Ecclesia. Nam imo. 1. Cor. 4. dicitur: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei: Sed minister, & dispensator debet prudenter, & fideliter gerere negotia Domini sui, adeoque ex Intentione proprie dicta: Ergo etiam minister Sacramentorum.* 2do. Ita definivit Concilium Constantiense, quod Sess. ult. suspectos in fide interrogari jubet, *an credant, quod malus Sacerdos cum debita materia & forma, & cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, vere conficiat Sacramenta.* Idem statuit Eugenius IV. in decreto pro Armenis in Conc. Flor. Et Trident. Sess. 7. can. II. *Si quis dixerit, in ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, anathema sit.* 3tio. Ratio est, quia administratio Sacramentorum debet esse actio humana, alias enim frustra Christus solos homines Sacramentorum ministros constituisset: sed actio humana non est, nisi fiat voluntarie cum advertentia rationis, & Intentione: Ergo Intentio requiritur.

Intentio quotuplex.

Schol. I. Intentio est deliberata voluntas, aliquid faciendi. Intentio I. alia est directa, quando quis deliberate vult aliquid facere, v. g. administrare Sacramentum, seu facere, quod facit Ecclesia: alia est Reflexa, quando quis se reflectens super administrationem jam directe intentam, distinctioni, & novo modo vult hanc administrationem; prout

prout est ritus ab Ecclesia frequentatus, seu Sacramentum. Intentio directa 2. alia est *operis*, qua quis vult simpliciter administrationem v. g. seu cæremoniam ab Ecclesia frequentatam, nec cogitat de ejus virtute, vel effectu: Alia est intentio *finis*, qua quis intendit, v. g. sanctificationem per Sacramentum. 3. Intentio operis alia est *interna*, seu *mentalis*, sive voluntas, qua quis non tantum serio exterius, sed etiam intus, & in animo vult simpliciter, & generatim facere, quod facit Ecclesia, quidquid tandem de Sacramento, ejusque virtute quis sentiat: alia est *externa*, per quam minister exterius, & quidem serio, ac cum debitis circumstantiis externum Ecclesiæ opus perficit, licet intus statuatur, illud non perficere, sed tantum fingere; & simulare. Intentio interna 4. alia est *actualis*, qua quis actu vult v. g. conficere Sacramentum; alia est *virtualis*, qua opus fit virtute præcedentis actualis intentionis, quæ etsi actu præterierit, censetur tamen moraliter permanere, quatenus ex ejus virtute minister operatur: alia est *habitualis*, seu propensio voluntatis acquisita per actus frequentatos, v. g. frequentem Sacramentorum administrationem, faciendi opus aliquod: vel potest etiam dici intentio, quam præcessit voluntas operis faciendi, quæ tamen postea nullo modo nec per se nec per aliud est causa actionis, nec in eam influit. Alia est *Interpretativa*, quæ est talis dispositio voluntatis, ut interpretemur, aliquem consensurum, vel facturum aliquid, si ei in mentem veniret. Alia est Intentio *absoluta*, quando minister sine modificatione vult aliquid facere v. g. Sacramentum administrare. Alia est *conditionata*, quando vult sub conditione.

Schol. 2. Protestantes requirunt quidem intentionem ponendi actum, quem Ecclesia Sacramentum *objectivum* vocat, licet non requiratur intentio Sacramentum ut tale administrandi. Ita D. Schubert Th. Pol.

Pol. p. 2. c. 2. Sect. 4. Quia vero docent, Sacramenta solum justificare, quatenus repræsentando promissiones Christi fidem suscipientis excitant, quam vim habent independenter ab intentione ministri, ideo sequi ex eorum doctrina videtur, nullam in Sacramentis esse intentionis necessitatem: hinc etiam Lutherus art. 12. a Leone X. damnato ait: si non serio, sed joco absolverit, si tamen quis credat, se absolutum, verissime absolutus est. Nam I. Philipp. 1. S. Paulus gaudet prædicari verbum Dei quacunq̄ intentione, licet aliqui hoc facerent, ut S. Paulo invidiam crearent, quia etiam hoc modo verbum fructuosum esse poterat: Ergo etiam verbum Sacramentale, et si ex joco prolatum, utile erit. *Resp.* Aliud est intendere non concionari, aliud intendere concionari ob malum finem. S. Paulus de hoc posteriori loquitur, quo modo & nos concedimus, Sacramentum esse validum, si minister intendat vere conferre, licet ob malum finem. Deinde qui etiam intendit non concionari, fructum facere potest, quia verba concionalia non dependent ab Intentione, verba vero Sacramentalia sunt practica, & dependent ab Intentione.

II. S. Alexander Episcopus Alexandrinus ratum habuit Baptismum, quem S. Athanasius adhuc puer, aliis pueris, per jocum contulit. *Resp.* Historia hæc non est verosimilis: tum quia a solo Ruffino, Socrate, & Sozomeno sine testimonio ullius probati auctoris narratur, & quidem fama incerta, cum addat, *ferunt*: & ipsi hi historici factum diversimode referunt: tum quia S. Alexander creatus est Episcopus a. c. 311. quo tempore S. Athanasius puer non fuit, cum a. 325. S. Alexandro in Episcopatu utpote solum 25 annos natus adeoque juxta mores illorum temporum nondum Presbyter succedere non potuisset. Supposita autem facti veritate, illud nil probat, cum etiam subinde pueri seniores in ludo serio imitentur, & veram intentionem in puero S. Athanasio

natio S. Alexander apprehendit, maxime, cum solos catechumenos rite dispositos baptizaverit.

III. S. Genesius valide fuit baptizatus per mimum, qui in theatro mysteria Christianorum derisorie repræsentabat coram Diocletiano sine Intentione.

Resp. S. Genesius baptizatus est vel per Baptismum flaminis, seu perfectam charitatem; vel per Baptismum sanguinis, quia martyrium sustinuit. Bellarminus etiam putat, mimum interius a Deo motum veram baptizandi eum Intentionem habuisse.

IV. S. Augustinus l. 7. de Bapt. c. 33. docet. integritati Baptismi non officere, si fallaciter detur; additque, se hoc idem affirmaturum de Baptismo mimice, & derisorie dato, si esset in Concilio Episcoporum, qui eum errantem posset in rectam viam reducere, & tr. 5. in Joan. docet, Baptismum ab ebrioso collatum esse validum.

Resp. S. Augustinus per fallaciam intelligit fictionem, seu defectum debitæ dispositionis fidei, & rectæ de Baptismo sententiæ in hæretico, quæ licitati, non tamen valori Baptismi officit. Putat tamen D. Habert, fatendum esse, S. Augustinum eo tempore, quo nihil de hac re expresse definierat Ecclesia, de hoc Baptismo dubium fuisse. In altero loco non loquitur de actu ebrioso, seu ebrio actu vino madente, sed de peccatore habente consuetudinem, se inebriandi: vult quippe in primo loco probare, Baptismum ab hæretico, in altero, a peccatore collatum esse validum.

V. Minister est instrumentum Christi, in cujus virtute agit: Ergo non requiritur in eo intentio: nam etiam instrumentum a publico notario sine intentione factum valet.

Resp. Minister est instrumentum animatum, & liberum, quod prudenter, & cum intentione agere debet. Notarius contrahentes non obligat, sed obligationem ab iis contractam scripto commendat, ad quod nullo ejus consensu opus est: minister vero nomine Christi Sacramentum perlicit, & sanctificationem producit.

Schol.

An Intentio externa juxta Catharinum sufficiat.

Schol. 3. Ambrosius Catharinus O. P. Archiepiscopus Compensis opusculum de intentione ministri edidit, in quo docet. validum esse Sacramentum, si minister serio adhibens ritum externum, adeoque habens intentionem solum externam habeat in animo contrariam voluntatem, Sacramentum penitus irritandi, & apud se dicat, nolo facere hunc ritum ut sacrum, nolo esse Sacramentum, nolo baptizare, vel si decernat fingere in animo & simulare. Ita sententiam Catharini explicant, & defendunt P. Serry, & P. Contenson: unde ejus sententiam non satis exacte emolliit D. Tournely, dum putat, Catharinum non rejicere intentionem internam operis externi Ecclesiæ, seu tantum finis & effectus Sacramenti, seu ritus externi sub ratione formali Sacramenti; siquidem Catharinus quæstionem expresse movet de ministro derisorie baptizare intendente, & putat, intentionem internam contrariam cum externa administratione sine signo externo voluntatis contrariæ serio peracta esse impossibilem. Hæc Catharini sententia, necdum ab Ecclesia damnata est, tum quia ejus scripta necdum proscripita sunt, imo hoc opusculum sub oculis Patrum Tridentini & Romæ a. 1552. prodit: tum quia P. Serry refert, hanc sententiam Romæ a. 1645. publice a Zacharia Pasqualigo propugnata esse, & jurejurando testatur, sibi Consultores ac Præsules primæ notæ sæpe affirmasse, in hac propositione ab Alexandro VIII. damnata: *Valet Baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit, non intendo facere, quod facit Ecclesia*; aliud contineri a Catharini sententia, qui admittit necessitatem intentionis externum ritum faciendi, cum econtra hæretici totum justificationis negotium fidei tribuentes omnem intentionem rejiciant, & Sacramentum externa subsannatione collatum validum esse dicant, quod Catharinus negat. Nihilominus dicendum est, ad valorem

Sacra-

Sacramenti necessariam esse internam ministri intentionem, qua velit non fingere nec simulare, sed vere ac serio facere simpliciter & generatim saltem id, quod facit Ecclesia (§. 916.) Non tamen requiritur, ut minister intendat facere vel effectum Sacramenti, vel ritum Ecclesie formaliter, ut Sacramentum est, vel etiam facere, quod facit Ecclesia Catholica Romana, sed sufficit, ut simpliciter & generatim velit facere, quod facit Ecclesia, quæcumque illius sit & de Ecclesia, & de Sacramento, ejusque fine ac effectu sententia. Nam 1. Tridentinum exigit intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, non vero quod Ecclesia intendit. 2. Demonstrat hoc praxis Ecclesie, quæ non iterat Baptismum a Pelagianis, Judæis & Paganis collatum, licet non intendant conferre spiritualem Baptismi effectum: virtus enim Sacramentorum non a privata ministri intentione sed a Christo dependet, & illa necessario agunt: Ergo minister rite ministrans effectum impedire nequit. 2. Non requiritur intentio interna & privata ritum a Christo institutum perficiendi ut Sacramentalem, seu ut verum Sacramentum, quia validus est baptismus a Judæo vel hæretico collatus, qui sine hac intentione eo ipso verum Sacramentum perficiunt, quod serio exterius velint ritum Christi & Ecclesie implicite ac generatim, prout est ritus Christi & Ecclesie, perficere: Ita approbavit Baptismum a Judæo collatum Nicolaus I. a Bulgaris consultus: Et Innocentius IV. scribens in l. 3. Decret. t. de Bapt. c. 9. ait: non est necesse, quod baptizans sciat, quid sit Ecclesia, quæ baptizat, & supponit aliquem Saracenum, qui nescit, quid sit Baptismus, aut Ecclesia, rogatum, ut faciat, quod facit Ecclesia, & hoc reipsa facientem valide baptizare. Sane pendente dubio circa collatum Baptismum in Concilio Nicæno & controversia cum Donatistis solum exploratum fuit, an materia & forma rite applicata fuerint, nulla facta mentione

de intentione privata ministri. 3. Non requiritur intentio faciendi, quod facit Ecclesia Catholica & Romana, sed sufficit generatim velle, quod facit Ecclesia, quamcunque Ecclesiam minister in mente habeat; Lutheranam aut aliam; nam qui intendit facere, quod facit Ecclesia Lutherana, ille generatim intendit facere, quod facit vera & universalis Ecclesia, licet ex errore credat, Lutheranam Ecclesiam esse veram, qui error privatus non destruit veritatem intentionis generalis faciendi, quod facit Ecclesia Christi, adeoque non valet Sacramenti. Non obstat I. S. Thomas qui 3. p. q. 64. a. 9. ait: *Alii melius dicunt quod minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiae, cujus est minister, in verbis autem, quae profert, exprimitur intentio Ecclesiae, quae sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimitur: Ergo sola intentio externa Catharini sufficit.* Resp. S. Thomas loquitur de intentione interna mentali expressa & in actu signato volente Sacramentum conficere; quod dicit non esse necessariam; requirit tamen intentionem internam mentalem implicitam & virtua-lem contentam in intentione generali, faciendi quod facit Ecclesia, quam virtualem intentionem dicit non esse mentalem, non quasi non sit in mente, sed quia magis est in opere, quam in mente: vult quippe ibi tollere scrupulum suscipientis Sacramentum, & dicit, prudenter posse praesumere intentionem internam faciendi, quod facit Ecclesia, in ministro, si serio ritum externum ponat. II. Innocentius IV. l. c. dicit: *Non est necesse quod baptizans gerat in mente facere, quod facit Ecclesia, imo si contrarium gereret in mente, scilicet non facere, quod facit Ecclesia, sed tamen facit, quia formam servat, nihilominus baptizatus est, dummodo baptizare intendat.* Resp. Innocentius solum vult non requiri intentionem effectus per Sacramentum producendi; assertum enim exemplum Saraceni, qui rogatus baptizatus non

non credens per immersionem aliud fieri, quam madefactionem, nec intendit baptizare ad operandam justificationem, quia tamen intendit dare, quod ab alio petitur, & conferre, quod conferunt alii baptizantes, valide baptizat, secus foret, si hoc non intenderet. III. Minister exterius ritum Christi serio observans, licet contrariam intentionem in mente gerat, ritum Christi debite observat, forma Sacramentorum operatur independenter ab intentione ministri. *Resp.* Intentio ministri ad ritum a Christo institutum, & ut forma operetur, essentialiter ex institutione requiritur. IV. Quando minister interius dicit: nolo conficere Sacramentum, & tamen serio ponit actum externum, habet duas voluntates contrarias, inter quas illa est vera, quæ effectum obtinet, altera tantum est velleitas, uti patet in mercatore projiciente merces in mare. *Resp.* Voluntas faciendi ritum externum, & voluntas non agendi seu simulandi habent diversa objecta, prior ritum externum, altera defraudationem Sacramenti, ita ut voluntas serio agendi sit voluntas medii, altera voluntas finis, adeoque simul consistere possunt, nec una superatur ab alia: voluntas vero servandi merces est inefficax, & superatur ab illa servandi vitam, cum sit circa idem objectum scilicet servandi merces & projiciendi merces. V. Tridentinum requirit intentionem conficiendi Sacramentum, & animum serio absolvendi; Ergo verum Sacramentum conficiendi. *Resp.* Tridentinum solum requirit intentionem generalem faciendi, quod facit Ecclesia, adeoque confusam & implicitam operis, prout Sacramentum est, & animum serio absolvendi, non vero solum simulandi.

§. 917.

Ad valide conficiendum Sacramentum *Qualis in-*
 optima quidem est Intentio actualis, cui etiam *Intentio re-*
 D 3 *ob* *quiritur.*

ob dignitatem Sacramentorum semper studeri debet, non tamen requiritur, sed virtualis (§. 916. Schol. 1.) sufficit: Hæc enim intentio sufficit, ut actio aliqua censeatur humano & rationali modo fieri, & Intentio actualis durante actione Sacramentali vix est possibilis, ac plurimis scrupulis foret exposita: Ergo virtualis sufficit.

2. Intentio vero habitualis (l. c.) non sufficit, tum quia cum hac nullo actu voluntatis influente non exercetur actio vere humana: tum quia alias etiam ebrius Sacramentum administrare posset. Ex quo proinde etiam sequitur, quod intentio *interpretativa* non sufficiat, utpote quæ non est intentio, sed solum esset, si de ea cogitaretur, adeoque causa actionis humanæ esse nequit.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præf. 1mo. Defectum intentionis non supplet Christus nec Ecclesia. *2do* Qui de more ponit actiones requisitas ad Sacramentum, & studiose non omisit intentionem, nec habuit contrariam, sed attente peragit, quod facit, non potest prudenter dubitare de intentione: non enim requiritur, ut ore vel corde dicat, intendo hoc facere, imo hæc reflexiones hominem sæpe magis turbant. *3tio.* Per distractiones non evertitur essentia Sacramenti, dummodo minister sit ita animo præsens, ut debito modo materia & forma applicentur: imo voluntaria etiam distractio sub administratione Sacramenti per se loquendo est tantum peccatum veniale etiam sub consecratione in qua tamen distractionem voluntariam ob gravem irreverentiam mortale esse censet Concina &c. non vero per notabilem partem Canonis: fit autem mortale ratione periculi aliquid omittendi, & ratione contemptus actualis vel virtualis, qualem

lem ille habere censetur, qui nonnisi oscitanter Sacramenta administrare consuevit.

§. 918.

Ad valorem Sacramenti requiritur intentio absoluta, nec valet conditionata pendens in futurum v. g. si concubinam dimiseris; nam non est in potestate ministri posita actione Sacramentali suspendere valorem Sacramenti; imo si sub administratione non intendat conferre validum Sacramentum, nec postea erit validum, siue conditio impleatur, siue non, quia actio Sacramentalis tunc non amplius est, quando conditio impletur.

Intentio conditionata qualis sufficiat.

2. Valet tamen Sacramentum cum intentione conditionata de præterito, vel præsentis v. g. baptizo te, si non es baptizatus &c. quia hæc conditio est extra causam posita, adeoque non suspendit actionem & intentionem. sed statim facit transire in absolutam, & efficacem. Illud tamen notandum, per septem prima Sæcula usum formæ conditionatæ incognitum fuisse, quæ modo Sæculo octavo innotuit, licet non universaliter, nisi demum Sæculo 13tio, receptus fuerit.

Coroll. Pract. 1mo. Non licet Sacramenta administrare sub conditione de præterito, vel præsentis, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis, nisi rationabilis causa adsit. *2do.* Si vero rationabilis causa necessitatis, vel prudens ratio dubitandi, & non tantum inanis scrupulus de valore Sacramenti collati, vel nunc conferendi adsit, potest & debet conferri sub conditione de præterito vel præsentis v. g. si non es baptizatus, si es rite dispositus &c. & in prudenti dubio, an confessarius

Resolvuntur casus.

rius poenitentem absolverit, licite addit conditionem, si nondum te absolvi &c. in his enim casibus, prudens ratio culpam ministri removet. Hæc autem conditiones non necessario ore exprimi debent, sed sufficit fieri sola mente saltem implicite & virtualiter volendo administrare Sacramentum secundum institutionem Christi, sicuti quis potest, & debet. 3tio. Qui consuetudinarios absolveret sub conditione, ut peccandi consuetudinem evitent, absque eo, quod vellet effectum absolutionis usque ad purificatam conditionem suspendere, sed tantum eos in bono proposito vellet confirmare, valide & absolute absolveret.

§. 919.

Intentio ad determinatum ferri debet.

Intentio ministri debet esse determinata ad certam materiam & personam: debet enim ferri in illud, quod per formas Sacramentorum significatur, quod est materia & persona determinata.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præst. 1mo. Si Sacerdos habens coram se duas hostias, & volens unam consecrare non determinaret aliquam, neutra consecraretur: secus foret, si putaret, unam tantum se habere hostiam, cum habeat duas sibi cohærentes, ubi utraque consecrata foret, si, uti communiter fit, haberet intentionem materiam appositam consecrandi, nisi forte intentionem suam ad illam hostiam, quam videt, restringeret. 2do. Si Cajum abluas, & dirigas formam ad Titium, Baptismus foret invalidus: valet tamen, si error sit tantum speculativus circa personam, v. g. si absolvas Petrum, putans esse Paulum, si baptizes maiculum, putans esse puellam, quia intentio fertur ad personam præsentem. 3no. Si Episcopus nollet ordinare censura irretitos, eorum ordinatio foret invalida, unde hæc restrictio fieri non debet.

§. 920.

Non licet etiam ex gravi causa simulare *Non licet*
 administrationem Sacramentorum. Ita desi- *simulare*
 nit Innocentius XI. damnans hanc propo- *Sacram.*
 sitionem: *Urgens metus gravis est causa justa*
Sacramentorum administrationem simulandi. Et
 Innoc. III. c. 7. de celebr. Miss. dicit, quod
 gravius peccet Sacerdos, qui simulat confi-
 cere corpus Christi, quam ille, qui conficit
 in peccato mortali. Et S. Congregatio habi-
 ta a. 1625. relata a Benedicto XIV. t. 2.
 Bullar. requisita, an, cum Sacerdotes co-
 guntur a Turcis, ut baptizent eorum filios,
 non ut Christianos efficiant, sed ut foetore
 &c. liberentur, possint saltem fiste eos bap-
 tizare, adhibita materia Baptismi sine debi-
 ta forma: respondit: negative. Ratio est,
 quia talis simulatio est injuriosa Sacramen-
 to, & grave reale mendacium: imo Sacer-
 dos non consecrans hostiam causam idolola-
 triæ tum sibi tum aliis præberet.

Coroll. Pract. 1mo. Non licet proferre verba conse- *Resolven-*
 cratoria sine intentione consecrandi, etli Sacer- *tur casus.*
 dotti etiam mors intentetur. 2do. Non licet ho-
 stiam non consecratam pro consecrata præbere
 peccatori, quem Sacerdos ex sola confessione scit
 esse indignum; imo nec licet, si Sacerdos cum
 hostia non consecrata teneret simul consecratam
 pro adoratione populi, quia adhuc mentiretur.
 3^{io}. Non licet formam absolutionis sine intentio-
 ne super indispositum proferre, licet Sacerdoti
 gravissima mala intententur, sed debet tantum
 dare benedictionem.

§. 921.

Fides in ministro non requiritur ad valorem.

Ad valorem & veritatem Sacramenti non requiritur in ministro Fides. Hoc dogma ex S. Scripturâ evidenter probari non potest, uti communiter observant Theologi, adeoque probatur ex Traditione: hanc S. Stephanus P. opposuit S. Cypriano dicens: *Si quis a quacunque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam.* Cum vero traditionis hujus initium non inveniatur, recte concludit S. Augustinus, eam ab Apostolis descendere l. 2. de Bapt. c. 7. Decretum S. Stephani confirmavit Concilium Arelatense l. a. 314. can. 8. Nicænum l. a. 325. can. 19. ubi Paulianistas formam Baptismi adulterantes rebaptizari jubet, adeoque alii hæretici non rebaptizabantur. Constantinopolitanum l. a. 381. can. 7. ubi solos hæreticos ritum Baptismi adulterantes rebaptizandos statuit: Arelatense II. a. 452. can. 16. & 17. Quibus accedit auctoritas Concilii plenarii, in quo hanc quæstionem terminatam fuisse dicit S. Augustinus l. 2. de Bapt. c. 9. quod Bellarminus putat fuisse Nicænum l. alii vero cum Sirmondo, & Petro de Marca Arelatense l. Denique Tridentinum Sess. 7. can. 4. statuit: *Si quis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine P. & F. & S. S. cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit.* 2do. Ad eandem Ecclesiæ fidem tuendam integros libros Sæculo 4to scripserunt contra Donatistas rebaptizan-

tizantes S. Optatus Milevitanus, & S. Augustinus; cumque Donatistæ auctoritatem S. Cypriani objicerent, respondit S. Augustinus, Magistrum esse excusandum, tum quia pacem & unitatem servavit; tum quia quæstio de Baptismo hæreticorum nondum erat discussa: At vero discipulos esse damnandos, cum schisma fecerint, & veritas jam omnibus discussis ambagibus in plenario Concilio fuerit confirmata. l. 2. de Bapt. c. 9. 3tio. Rationes affert S. Augustinus, tum quia recedens ab Ecclesia retinet Baptismum & Ordinem: Ergo valide baptizat: tum quia sequeretur, nos continuo de rite collato Baptismo anxios esse posse, cum non constet, an non saltem ab hæretico occulto baptizati simus: tum quia virtus Sacramentorum non a qualitate & Fide ministri, sed ab institutione Christi dependet.

Schol. 1. Sæculo 3tio S. Cyprianus Episcopus Carthaginiensis, S. Firmilianus Episcopus Cæsarensis in Cappadocia, aliique negarunt, rata esse Sacramenta ab hæreticis collata, & baptizatos ab eis rebaptizabant. *Controversia rebaptizantium.* Controversia hæc acerrime agitata fuit inter S. Stephanum P. & S. Cyprianum; pondere rationum videbatur esse superior S. Cyprianus, Auctoritate traditionis S. Stephanus. Primus erroris auctor non fuit S. Cyprianus, sed eum ab Agrippino decessore suo hausit, qui annis 39 ante S. Cyprianum in Concilio Carthaginiensi a. 217. celebrato baptizatos ab hæreticis rebaptizari iussit. Pro sententiæ suæ defensione plures epistolas scripsit S. Cyprianus: celebravit etiam tres Carthageneses Synodos: primam anno 255. Episcoporum 32. Secundam a. 256. Episcoporum 71, & deinde Synodicam epistolam direxit ad S. Stepha-

phanum P. qui rescripsit: nihil innovetur, nisi quod traditum est, adjectis gravissimis comminationibus in eos, qui suo decreto non acquiescerent. His commotior factus S. Cyprianus a. 256. tertiam Synodum Episcoporum 87. pro confirmanda sua sententia collegit, cumque S. Stephanus pariter ad orientales scripsisset, & excommunicationis pœnam suo decreto non obedientibus comminatus fuisset, id resciscens S. Cyprianus ad Firmilianum Episcopum Cæsareensem scripsit, qui illi durius sententiam S. Stephani exagitans, respondit, jam pridem in Concilio Iconiensi Baptismum ab hæreticis collatum rejectum fuisse. Interim tamen tum S. Cyprianus tum Firmilianus candidè fatentur, multos etiam inter suos pro more Ecclesiæ Romanæ baptizatos ab hæreticis non rebaptizasse: Unde S. Cyprianus cæterique ei adhærentes hanc controversiam non ad fidei dogma, sed ad disciplinam dumtaxat pertinere censuerunt, cum illi se a communione contrariam praxin inter suos sequentium non semoverint, licet S. Stephanus P. quæstionem de Baptismo ab hæreticis dato ad fidem pertinere censuerit, ac saltem implicite definiverit, uti patet ex ejus solenni decreto a S. Cypriano ep. 74. relato & ex pœnis privationis communionis intentatis, licet contradicentes non actu privaverit, sed intra minas solummodo hæserit, cum nullus veterum executionis intentatæ hujus pœnæ meminerit. Falsum autem est, quod nonnulli ex Novatoribus, & cum eis Lanojus putant, S. Stephanum P. impugnantem S. Cyprianum in oppositum errorem lapsum fuisse, approbando omnem Baptismum etiam adulteratum ab hæreticis, siquidem ille non alium hæreticorum Baptismum ratum habuit, quam qui in nomine P. & F. & S. S. collatus fuit. Denique S. Cyprianus & S. Firmilianus teste S. Augustino l. 2. de Bapt. c. 4. ab errore rebaptizantium recesserunt, quod tamen non omnino certum D. Tournely videtur.

Schol. 2. Donatistæ Sæculo 4to etiam docuerunt, Baptismum ab hæreticis collatum non valere, sed non eo modo, quo S. Cyprianus & S. Firmilianus: hi enim non habebant pro hæreticis contrarium docentes, nec rebaptizabant baptizatos a Catholicis sibi in hac sententia contrariis: cum econtra Donatistæ rebaptizarent etiam Catholicos contrarium docentes, quos veluti hæreticos habebant, & errorem hunc post absolutam Ecclesiæ definitionem defenderent. Rationes rebaptizantium sunt I. 2. Cor. 6. v. 14. Nulla est conventio luci ad tenebras. Joann. 20 Christus dedit Apostolis Spiritum S. ad remittenda peccata, quem hæretici non habent. Et idem S. Joannes in epistola sua monet, ut nec Ave hæreticis dicamus. Et Jac. 5. pro Extrema Unctione requiritur oratio fidei, quæ omnia in hæretico non sunt: Ergo nec valet Sacramentum ab eo collatum. *Resp.* Non est conventio lucis ad tenebras, id est consentiens errori hæretici nequit ab eo licite & fructuose Sacramentum recipere, secus si non consentiat, & ex iusta causa ab eo petat. Ad Sacramenta legitime administranda requiritur quidem in nonnullis Sacramentis, ut quis Spiritum S. per manus impositionem acceperit, saltem quoad characterem; at vero ut aliis Spiritum S. per Sacramenta conferat, non requiritur, ut ipse eum habeat. S. Joannes communionem familiarem cum hæreticis prohibet. Ad extremam Unctionem requiritur oratio fidei objective sumptæ seu objecti credendi, quod etiam hæreticus proferre potest, non vero fidei formaliter sumptæ, seu actus, quo quis credit formaliter. II. Canon Apostolorum 45 & 46 Baptismum ab hæreticis collatum rejicit. Eundem Tertullianus, S. Basilius ep. 2. ad Amphil. & S. Cyrillus Jerosolymitanus præf. in Catech. rejecerunt. *Resp.* Duo illi canones Apostolorum sunt spurii (§. 477. Schol. 4.) S. Basilius, Tertullianus & S. Cyrillus sententiæ rebaptizantium adhæserunt. Unde colligimus, quæstionem de

de Baptismo hæreticorum non fuisse ubique elucidatam nisi sub finem Sæculi 4ti, & Ecclesiam per 200 fere annos turbasse, cujus ratio est, quod Concilium Arelatense I. a. 317. celebratum non statim ad notitiam orientalium venerit, & Concilium Nicœnum rejiciendo Baptismum Paulianistarum implicite solum aliorum hæreticorum Baptismum approbavit, quod nonnullis non satis clare innotuit. III. S. Dionysius Alexandrinus apud Euf. l. 7. c. 14. & teste S. Hieronymo in rebaptizantium dogma consensit, & Sixto successori S. Stephani P. suavit, ut a ferenda censura in hanc sententiam abstineret. Item S. Athanasius or. 2. cont. Arian. Baptismum Arianorum rejecit. Et S. Optatus Milev. l. 1. cont. Parmen. nullum esse apud hæreticos Baptismum, non vero apud Schismaticos ait. *Resp.* Quidam putant, S. Dionysium dogmati rebaptizantium subscripsisse. Sed D. Tournely eum ab hoc errore absolvit: tum quia S. Cyprianus nunquam ad eum provocavit: tum quia S. Basilius in ep. ad Amphilocho. c. 1. testatur, S. Dionysium admisisse Baptismum Montanistarum: tum quia alias mediatorem pro S. Cypriano apud S. Stephanum non egisset. Ad summum ergo S. Dionysius censuit, excusandos esse rebaptizantes, usque dum res mature discussa fuisset, & ideo visus est S. Hieronymo in sententiam S. Cypriani propendisse, circa quam tamen solum hærebat, & Sixtum P. consuluit. De mente S. Athanasii dubium esse censet D. Habert, nam or. 3. cont. Arian. vanum vocat Arianorum Baptismum. Quia tamen S. Athanasius in Synodo Alexandrina a. 362. decrevit redeuntes ad unitatem Ecclesiæ Episcopos & Presbyteros cum honoribus recipiendos, videtur solum rejicere Baptismum hæreticorum quoad effectum Sacramenti in illis, qui hæresi consentiunt. S. Optatus eorum solum hæreticorum Baptismum rejecit, qui formam adulterabant. IV. Innocentius I ep. 18. Baptismum Arianorum, non vero ordinationem reci-

recipit. S. Leo I. ep. 79. ait, hæreticos per Sacramenta non posse dare sanctificationem. S. Gregorius M. l. 11. ep. 67. jubet repeti Bonosianorum Baptisma. Pelagius apud Gratianum ait, non est corpus Christi, quod Schismaticus conficit. Urbanus II. ep. ad Lucium ait, Sacramenta hæreticorum formam, non vero virtutis effectum habere. *Resp.* Innocentius I. nunquam dixit, ordinationem hæreticorum quoad substantiam & Characterem esse invalidam, sed tantum vult ordinaros ab iis ad Ecclesiam cum suis honoribus non esse recipiendos, & manus illis imponendas pro reconciliatione, non pro ordinatione. S. Leo docet, per Sacramenta hæreticorum non dari sanctificationem illis, qui hæresi consentiunt. S. Gregorius Baptismum Bonosianorum rejicit, quia non baptizabant in nomine S. S. Trinitatis. Pelagius alludit ad corpus Christi mysticum seu Ecclesiam, quæ non est apud Schismaticos. Urbanus vero virtutem Sacramentis hæreticorum negat in illis, qui hæresi consentiunt. V. Unus est Baptismus in una Ecclesia: Ergo extra illam nullus est. Item ab hæretico nequit haberi effectus spiritualis Sacramentorum, quia nemo dat: quod non habet: Ergo nec ipsum Sacramentum. *Resp.* Baptismus hæreticorum unus est cum Baptismo unius Ecclesiæ, a qua vim habet. Deinde aliud est Sacramentum, aliud effectus Sacramenti; illud etiam malus minister velut causa instrumentalis conferre potest, & consequenter etiam effectum, quia non sua sed Christi virtute agit.

§. 922.

Non solum autem fides, (§. 921.) sed *Probitas ministri ad valorem Sacramenti non requiritur.* etiam probitas ministri ad valorem Sacramenti non requiritur, unde ministri improbi sive publici sive occulti, qui omnia necessaria rite observant, Sacramenta valide conficiunt. Hoc pro-

probatur iis rationibus, quibus dogma præcedens: quibus accedit definitio Concilii Constantiensis, quod hunc articulum 4tum Wicleffi damnavit: *Si Episcopus vel Sacerdos est in peccato mortali, non ordinat, non confirmat, non consecrat, non baptizat.* Et Trident. Sess. 7. can. 12. ita statuit: *Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere Sacramentum, anathema sit.* Idem probat S. Augustinus multis libris contra Donatistas conscriptis. Et tr. 5. in Joan. ait: *Quid tibi facit malus minister, ubi bonus est Dominus? ... quod dabatur a Paulo, & quod dabatur a Petro, Christi erat, & quod datum est a Juda, Christi erat... non timeo adulterum, non ebriosum, non homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur. Hic est, qui baptizat.* Et Nicolaus I. ad consulta Bulgar. c. 71. *Non potest solis radius per cloacas & latrinas transiens aliquid exinde contaminationis attrahere: proinde qualiscunque Sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinare non potest.*

Solvuntur
objectiones.

Schol. Donatistæ errorem, Baptismum ab hæreticis collatum nullum esse, ad omnes peccatores sive publicos sive occultos extenderunt, teste S. Augustino l. 2. cont. Crescon. c. 28. sed argumentis Catholicorum tandem convicti restrinxerunt ad solos peccatores publicos, quos negant Sacramenta valide conficere, teste eodem S. D. l. 2. cont. Parmen. c. 12. Eundem errorem secuti sunt Sæculo 12mo Apostolici, teste S. Bernardo Serm. 66. in cant. Item Albigenses teste S. Antonino sum. p. 4. t. 11. c. 7. Waldenses, Hussitæ & Ana-

Anabaptistæ, & Joannes Wicleffius, qui non solum peccatores publicos & occultos sed etiam bonos in præsentî, sed malos aliquando futuros & præscitos negat Sacramenta valide posse conficere.

I. Quia Ps. 140 dicitur: *Oleum peccatoris non impinguet caput meum.* Eccl. 34. v. 4. *ab immundo quis mundabitur?* & v. 30. *qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?* Matth. 7. *Non potest arbor mala bonos fructus facere.* Et Joan. 9. *Deus peccatores non audit.* Resp. Nomine olei intelligitur adulatio, uti ex contextu patet, non vero Sacramentum. Ecclesiasticus loquitur de somniis, quæ cum sint mendacia, verum docere non possunt: sicut immundus res alias mundare nequit, nisi sit sola causa instrumentalis. In altero textu sermo est de immunditia legali per contactum mortui contracta. Minister malus non est arbor mala, quia arbor mala est homo de suo faciens, non vero ex virtute Christi, sicuti facit minister Sacramentorum. Verba: Deus peccatores non audit, non sunt Christi, sed cæci nati inscite vel incaute loquentis.

II. S. Augustinus l. 5. de Bapt. c. 22. ait: *Maligni & invidi. remissionem peccatorum dare non possunt.* Et S. Hieronymus in c. 3. Soph. *Sacerdotes, qui Eucharistiæ serviunt, impie agunt in legem Christi, putantes, Eucharistiam imprecantis verba facere, non vitam, ac necessariam esse tantum solemnem orationem, & non merita Sacerdotum.* Resp. S. Augustinus loquitur de privata oratione ad obtinendam remissionem, non de absolutione Sacramentali; vel loquitur de suscipientibus Sacramenta malitiæ ministri consentientibus. S. Hieronymus alludit ad litteralem significationem Eucharistiæ, quæ gratiarum actionem significat, ad quam præter consecrationis verba, bona vita ad meritum requiritur.

III. Impii ministri non habent intentionem Christi & Ecclesiæ, quæ est, ut pura conscientia Sacramenta administrentur:

tur: imo in ministro malo, Sacramenta essent mala, utpote mala actio ministri. *Resp.* Impii ministri habent intentionem terminatam ad substantiam actionis, faciendi, quod facit Ecclesia, & hoc sufficit, licet non habeant terminatam ad modum actionis, quia bonum male faciunt. Actio ministri mala est in genere moris, non in genere entis seu Sacramenti, quod Christus per ministrum conficit.

§. 923.

*Ad licitam ministratio-
nem requiritur
status
gratiæ.*

Licet autem nec fides, nec probitas in ministro ad valorem Sacramenti requiratur, ut tamen minister solemniter licite conficiat Sacramentum solemniter, requiritur in eo status gratiæ sub peccato mortali, per se loquendo. Ministris enim veteris Testamenti jam dicebatur Lev. 21. v. 6. *Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen ejus: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo Sancti erunt.* Et ratio petitur tum ex eo, quod agat tanquam minister Christi, tum quod conficiat rem sanctissimam, tum quod ad hoc habeat specialem consecrationem & gratiam. Unde S. Augustinus conc. 1. in Ps. 103. ait: *Videant qualem rationem habituri sint cum Deo, qui Sanctis non Sancte utuntur.* Et Rituale Romanum ait: *Impure & indigne Sacramenta ministrantes in æternæ mortis reatum incurrunt.*

*An in dispensante
Eucharistiam re-
quiratur
status
gratiæ.*

Schol. Quæritur an etiam dispensans Eucharistiam in peccato mortali peccet mortaliter. Respondet P. Laymann affirmative, tum quia est ministerium sanctissimum: tum quia repræsentat personam Christi S. S. Eucharistiam in ultima Cœna dispensantis: Ergo in Sacramentum & personam Christi

Christi gravem irreverentiam committit. Non obstat I. quod dispensans non fit minister Sacramenti: Nam *Resp.* licet non fit minister conficiens, est tamen dispensans. II. Portans S. S. Eucharistiam ab uno loco in alium, non peccat mortaliter: Ergo nec dispensans. *Resp.* Portans non ponit actionem proxime ordinatam ad conferendam ex opere operato gratiam, sicuti dispensans.

Coroll. Pract. imo. Confessarius absolvens in peccato mortali, tot peccata mortalia committit, quot poenitentes absolvit. *2do.* Sacerdos celebrans in mortali peccat tripliciter conficiendo, suscipiendo, & indigne ministrando Sacramentum: sufficienter tamen se accusat, dicendo: celebravi in mortali. *3tio.* Dispensans in mortali pluribus S. S. Eucharistiam unicum peccatum mortale committit, quia est unum ministerium, & ex parte communicantium unicum convivium. *4to.* Ad Sacramenta licite administranda non debet quis in mortali existens necessario præmittere confessionem, sed sufficit contritio perfecta, excepta S. S. Eucharistia ad quam requiritur confessio. *5to.* Diaconus cantans Evangelium & Subdiaconus epistolam in Missa non nisi venialiter peccant, nisi quis ob notorium peccatum grave scandalum præberet, quia hæc officia non versantur immediate circa S. Eucharistiam: nec peccat graviter in mortali exercens ordines minores, tangens res sacras, conficiens Sacramentalia, consecrans templa, benedicens Abbates, &c. conficiens S. Chrisma, conferens primam Tonsuram, prædicans Verbum Dei, quæ non sunt actiones Christi, nec conferunt immediate animæ sanctitatem. *6to.* Minister necessitatis, v. g. laicus in necessitate baptizans cum conscientia peccati mortalis non peccat mortaliter sed tantum venialiter, quia non vi status, & officii, sed tantum permissivè Sacramentum administrat.

Resolvuntur casus.

§. 924.

*Non licet
ab indi-
gno Sa-
cram. pe-
tere.*

Non licet petere vel recipere Sacramentum a ministro indigno, præsertim excommunicato non tolerato, excepto Baptismo in casu necessitatis, & Pœnitentia in articulo mortis; quia tenetur quis impedire peccatum alterius, si sine suo incommodo fieri possit. Quodsi vero justa & gravis causa subsit v. g. præceptum annuæ Confessionis & communionis, nec alius dignus sine gravi incommodo adiri possit, licet petere & fuscipere Sacramenta ab indigno tolerato, quia tunc justa causa petendi excusat: id quod multo magis licet, quando de malitia ministri certo non constat.

§. 925.

*Minister
non debet
Sacram.
conferre
indigno.*

Eodem modo Minister, qui confert Sacramentum indigno, per se loquendo, si scienter faciat, peccat mortaliter. Quippe Christus Matth. 7. præcipit: *Nolite dare Sanctum canibus.* Talis enim cooperaretur peccato alieno, & in re gravi ageret contra obligationem sui officii, vi cuius tenetur fideliter administrare Sacramenta.

*Resolvuntur
easus.*

Coroll. Præf. 1mo. Minister Sacramenti debet saltem prudenter judicare adhibita morali diligentia, fuscipientem esse dignum. *2do.* Peccatori publico, id est, juridice convicto, vel publice peccanti sine sufficientibus signis peractæ pœnitentiæ, publice vel privatim petenti Sacramentum negandum est, excepta pœnitentia: non tamen sufficiunt leves, sed requiruntur violentæ de indignitate suspiciones. *3tio.* Peccatori occulto publice

fice petenti non est negandum Sacramentum, si per hoc infamaretur. c. si *Sacerdos*. de off. jud. ord. si vero peccator occultus occulte petat, cui sine scandalo & infamia negari potest, denegandum est, dummodo indignitas ex sola confessione Sacramentali cognita non fuerit, ubi non licet frangere Sigillum.

§. 926.

Præter materiam, Formam & Ministrum, *Subjektum* ut Sacramenta gratiam actu causent, debent *Sacra-* applicari *Subjektis* capaci: Quod juxta præ- *mento-* sentem Christi institutionem est solus homo *rum.* viator. Nam Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum.* Et Ratio est, quia nec Angelis, cum sint incorporei, (t. 1. §. 178.) signa sensibilia gratiæ sanctificantis applicari possint: nec creaturis irrationabilibus, cum sint gratiæ sanctificantis incapaces: nec hominibus defunctis, qui cum sint in termino, non possunt proficere in gratia, nec proinde percipere effectum Sacramentorum ex institutione Dei solis vivis convenientem.

Schol. Dicis I. Mus comedendo S. S. Eucharistiam Sacramentum recipit: Ergo brutum est subjectum capax. *Resp.* Mus recipit quidem rem, quæ re ipsa est Sacramentum, seu ut quandam rem quantum ad species sensibiles naturalem, sicuti ciborium etiam recipit, non vero prout Sacramentum est, seu receptione & applicatione Sacramenti. *Solvuntur* II. Christus fuit simul viator & comprehensor, *objectio-* & tamen juxta S. Thomam Sacramentum corporis sui suscepit: Ergo aliquis Beatus est subjectum capax Sacramenti. *Resp.* Christus D. ut viator S. S. Eucharistiam sumere potuit, non quidem ad gratiam, sed ad spiritualem dulcedinem.

§. 927.

*In subje-
cto requi-
ritur in-
tentio.*

Ut vero homo adultus Sacramentum valide percipiat, non sufficit in eo mera capacitas, sed requiritur vera & interna intentio, seu consensus voluntatis in ritum Ecclesiæ, quem percipit, ita ut plane invitus & reluctans valide Sacramentum non recipiat. Ita constat imo. ex perpetua Ecclesiæ traditione. Concilium Carthaginense III. a. 396. & IV. a. 398. can. 79. Et Arausicanum I. a. 442. statuunt, ægrotos, qui usum rationis vel linguæ amiserunt, non esse baptizandos, nec absolvendos, nisi constet ex testibus, eos prius voluisse baptizari vel absolvi. Innocentius III. in c. majores. de Bapt. expresse asserit, illum, qui nunquam consensit, sed penitus contradixit, nec rem, nec characterem suscipere Sacramenti, *quia plus est, inquit, expresse contradicere, quam minime consentire.* Rituale Romanum prohibet, ne baptizetur adultus, qui ex morbo aut alio casu in amentiam incidit, si, dum esset rationis compos, Baptismum non petiit. Ratio est, quia susceptio Sacramenti est quædam initiatio, consecratio, & Religionis professio, quæ sine voluntatis motu intus reluctante fieri non potest.

*Solvuntur
objectio-
nis.*

Schol. I. Dicit I. Macedonius asceta teste Theodoro a Flaviano sub specie accusationis de monte abductus inscius ad Sacerdotium promotus fuit, quo cognito verbis alios proscindens, baculo etiam Episcopum persecutus fuit: Ejus nihilominus ordinatio ratificata fuit. *Resp.* D. Tournely censet, hanc ordinationem fuisse invalidam, nisi forte solum ex metu & humilitate reluctans simplici-

pliciter consenserit: quomodo etiam Paulinianus frater S. Hieronymi ordinatus fuit. II. S. Augustinus tr. 26. in Joan. ait: *Intrare quisque Ecclesiam potest nolens, accedere ad altare potest nolens, accipere Sacramentum potest nolens, credere non potest, nisi volens.* Unde etiam Florentinum intentionis suscipientis non meminit. *Resp.* S. Augustinus vel loquitur de Sacramento S. S. Eucharistiæ, quæ in esse permanente consistit, & sic ab invito vel nesciente, licet sine fructu, percipi potest: vel si de Baptismo loquatur, intelligendus est de infantibus aut adultis tantum secundum quid invitis. Florentinum consensum in suscipiente supponit. III. In infantibus non requiritur ad valorem Sacramenti intentio: Ergo nec in adultis, maxime quia valor Sacramenti ab intentione ministri tantum dependere videtur. *Resp.* Christus voluit, ut in infantibus Baptismus sine eorum intentione, cujus sunt incapaces, valeat, non vero in adultis. Deinde valor Sacramenti pendet ab intentione ministri, ceu causa efficiente ministeriali, a consensu vero suscipientis tanquam conditione necessaria.

Schol. 2. Cajetanus docet, in subiecto ad valorem Sacramenti sufficere capacitatem sine contrarietate, id est, ut quis mere passive se habeat, licet neque velit, neque nolit ritum Sacramentalem percipere. Verum Communior est sententia, in adulto, ut Sacramenta valide percipiat, requiri veram & internam intentionem seu consensum voluntatis in ritum Ecclesiæ, quem percipit, uti patet ex rationibus in hoc paragrapho allatis, quibus accedit S. Augustinus l. 4. de Bapt. 24. dicens: *Si pro eo, qui respondere potest, alius respondeat, non itidem valet.* Et S. Thomas 3. p. q. 68. a. 7. ait: *Si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum Baptismi, rebaptizandus esset.* Cujus ratio est, quia Sacramenta humano modo recipi debent, quod non fieret, si cum voluntate

*Qualis
debeat
esse in-
tentio.*

& intentione interna non suscipiantur: Deinde Christus Sacramenta ut media ad salutem conductia instituit: sicuti ergo nullus nisi volens ad salutem perducitur, ita nullus nisi volens Sacramenta ceu sanctitatis & salutis principia recipere potest. Non obstat I. Innocentius III. in cap. majores. de Bapt. dicens. *Tunc ergo characterem Sacramentalis imprimi operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obfistentem.* Et S. Thomas in 4. d. 6. q. 1. a. 2. quæstiunc. 3. inquit: *Intentio vel voluntas in Baptizato non requiritur quasi causans deletionem culpæ originalis, sed solum quasi removens prohibens, scilicet contrariam voluntatem.* Ergo sufficit in subiecto neutralitas. *Resp.* Innocentius loquitur de illis, qui ex metu Sacramenta suscipiunt, qui voluntatem efficacem & simpliciter suscipiendi Sacramentum habent, licet secundum quid & ineffaciter susceptio hæc sit illis involuntaria. S. Thomas solum vult, quod intentio suscipientis non concurrat active in genere causæ efficientis ad deletionem culpæ originalis, non vero, quod non concurrat dispositive. II. Extrema unctio confertur etiam jam sensibus destitutis, in quibus nulla est intentio. *Resp.* In his supponitur voluntas recipiendi hoc Sacramentum, quia bonus Catholicus in vita sæpe hanc voluntatem habet.

Schol. 3. Ex dictis (§. 916. Schol. 3.) apparet, quod in adulto non sufficiat intentio percipiendi mere externum ac materialem Ecclesiæ ritum: non tamen requiritur, ut eum expresse tanquam verum Sacramentum intendat, sed sufficit, ut serio & ex animo generatim velit percipere id, quod facit Ecclesia.

Resolvuntur casus.

Coroll. Pract. imo. Qui plane est invitus, vel nullam omnino habet intentionem; invalide suscipit Sacramentum: qui vero metu inductus suscipit, valide suscipit; vult enim simpliciter, licet sit illi involuntarium secundum quid: excepto Sacramento

mento Matrimonii. 2do. Qui casu comederet hostiam consecratam, putans esse panem communem, non acciperet gratiam, nec satisfaceret præcepto Communionis Paschalis.

§. 928.

Ad validam susceptionem Sacramenti in *Intentio*
adulto sufficit intentio virtualis, imo in Ba-*virtualis*
ptismo, Confirmatione, Pœnitentia, & Ex-*& inter-*
trema unctiōne sufficit intentio interpretati-*pretativa*
va. Nam suscipiens Sacramentum habet se-*subinde*
mere passivè: Ergo sufficienter determinatur *sufficit.*
per intentionem virtuales, actus præteriti
adhuc permanentis, nec per contrariam re-
vocati. Deinde Ecclesia illis etiam, qui su-
bita vi morbi oppressi sui amplius compotes
non sunt, in quibus proinde nec actualis nec
virtualis intentio adest, Sacramentum Ba-
ptismi, Pœnitentiæ & Extremæ Unctiōnis
confert, quando ex vita præterita Christiana
colligit, eos hæc Sacramenta eatenus desi-
derasse, quatenus Catholico more decedere
voluerunt: Ergo Ecclesia censet, in hoc casu
sufficere intentionem interpretativam ad va-
lidam & fructuosam Sacramenti susceptionem.

Coroll. Pract. Imo. Adulti, qui aliquando habue-
runt intentionem suscipiendi Sacramenta, & hoc
propositum nunquam retractarunt, etiam in somno
& amentia valide Sacramenta suscipiunt. *Resolvun-*
2do. Si quis ratione utens ore tantum renuat, corde
vero consentiat in Baptismum, confirmationem
& ordinem, valide hæc Sacramenta suscipit. *tur casus.*

§. 929.

*Fides non
requiritur
in subje-
cto.*

Non tamen ad valorem Sacramentorum requiritur in subiecto Fides, excepto Sacramento Pœnitentiæ. Nam Ecclesia ratum semper habuit Baptismum, quem hæretici legitimo ritu perceperunt: Et S. Augustinus l. 3. de Bapt. c. 14. ait: *fieri potest, ut homo integrum habeat Sacramentum. & perversam fidem.* Excipiendum tamen est Sacramentum Pœnitentiæ, in quo actus pœnitentis, scilicet contritio, confessio & satisfactio sunt materia Sacramenti, quæ fidem & pietatem aliquam includunt, & præsupponunt.

*Solvuntur
objectio-
nes.*

Schol. Dicis I. Concilium Arelatense I. can. 8. statuit, Afros ad Ecclesiam redeuntes denuo esse baptizandos, si interrogati non responderint Trinitatem: & Arelatense II. can. 27. statuit, Bonosiacos baptizatos in Trinitate, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum Chrysmate, & manus impositione in Ecclesia recipiendos esse: Ergo fides in subiecto supponitur. *Resp.* In primo Canone non est sermo de fide baptizati, sed de forma Baptismi, an non adulterata fuerit. In altero non statuitur Bonosiacos esse rebaptizandos, sed tantum sine professione fidei per manus impositionem non esse in sinum Ecclesiæ recipiendos. II. S. Augustinus l. 7. de Bapt. c. 53. ait: *Valet Baptisma receptum sine simulatione & cum aliqua fide.* S. Optatus l. 5. cont. Parmen. *Principalem locum Trinitas postulat, sine qua res ipsa non potest geri, hanc sequitur fides credentis.* Et S. Ambrosius l. 1. de Spir. S. c. 3. *Plenum est Baptismatis Sacramentum, si Patrem & Filium & Spiritum S. fatearis, si unum neges, totum subrues.* *Resp.* S. Augustinus nomine fidei intelligit voluntatem recipiendi Sacramentum seu intentionem. S. Op-

tatus & S. Ambrosius non ad valide, sed licite & cum fructu recipiendum Sacramentum fidem requirunt: de quo fit.

§. 930.

Ut vero Sacramenta non solum valide, sed etiam licite & cum fructu suscipiantur, requiruntur in subjecto præviæ ex fide & pietate dispositiones. Ita docet Tridentinum, quod Sess. 7. can. 6. definit, Sacramenta N. L. continere gratiam, quam significant, eamque non ponentibus obicem conferre: & can. 7. ait, eam, quantum est ex parte Dei, omnibus dari: Ergo supponit in potestate hominis esse, oblatam in Sacramentis gratiam non recipere, adeoque prævias ex fide & pietate dispositiones requiri. Cujus ratio est, quia quodlibet Sacramentum habet proprios suos effectus, ad quos producendos subjectum debet esse dispositum, cum gratia sanctificans sit forma perfectissima in ordine supernaturali, quæ sicuti formæ naturales dispositionem in subjecto requirit.

Ad licite Sacram. recipiendæ quæ dispositiones requirantur.

§. 931.

Quare, ut licite & fructuose Sacramenta mortuorum scilicet Baptismus & Pœnitentia suscipiantur, præter voluntatem illa suscipiendi, in subjecto fides, spes & Attritio requiruntur. De fide patet Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit.* De spe Matth. 9. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* De Pœnitentia act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur*

Quæ dispositio requiratur.

titetur unusquisque vestrum. Vid. Trid. Sess. 6. c. 6. Quippe nulli datur defacto venia peccatorum sine retractatione & dolore supernaturali de peccatis a se commissis: sine fide autem non potest voluntas erigi ad spem firmam, nec ad timorem supernaturalem, adeoque nec ad dolorem.

2. Ad recipienda vero licite & cum fructu Sacramenta vivorum prærequiritur in subiecto status gratiæ. Hæc enim Sacramenta primario instituta sunt ad augendam gratiam sanctificantem: Ergo per se loquendo eam in subiecto jam supponunt.

Resolvuntur casus. Coroll. Præf. 1mo. Peccat graviter peccato Sacrilégii, qui aliquod Sacramentum vivorum in peccato mortali suscipit ob gravem irreverentiam & obicem effectui Sacramentali positum. 2do. Suscipiens Sacramentum debet esse liber ab omni censura: hinc qui etiam per contritionem constitutus in gratia susciperet Sacramentum, non remota prius censura, committeret Sacrilégium, quia grave præceptum Ecclesiæ ob reverentiam erga res Sacras datum violaret. 3tio. Si quis Sacramentum cum peccato veniali tantum habituali suscipit per se loquendo nullo modo peccat, si autem cum veniali actuali v. g. voluntaria distractione, peccat tantum venialiter, quia uberiores Sacramenti fructum impedit.

§. 932.

Sacramentalia quid.

Præter Sacramenta a Christo instituta, Ecclesia etiam instituit *Sacramentalia*, quæ sunt Cæremoniæ Sacræ ab Ecclesia institutæ ad delenda peccata venialia.

Schol.

Schol. Sex vulgo Sacramentalia numerantur, hoc *Quot sint.*
 versu comprehensa: Orans, Tinctus, Edens, Confessus, Dans, Benedicens, id est: 1. *Oratio Dominica*, quæ tamen improprie inter Sacramentalia numeratur, cum potius sit opus morale, quam cærenonia ab Ecclesia instituta. 2. *Aqua lustralis*, cujus usus Apostolicæ institutionis esse videtur, cum prima ejus institutio nullibi legatur; nam decretum Alexandri I. vel est supposititium, vel usum aquæ lustralis non primo instituit, sed institutum solum confirmat. Vid. Baronium ad an. 132. & Card. Bonam de reb. Lit. l. 1. c. 20. ejus meminit Theodoretus l. 5. c. 25. hist. & S. Hieronymus in S. Hilarione p. 2. t. 4. 3. *Eulogiæ seu panes benedicti* fidelibus distributi, quorum frequens est mentio apud Auctores 4ti Sæculi: meminit eorum S. Augustinus l. 2. de pecc. mer. c. 26. Paulinus Nolanus ep. 25. Concilium Laodicænum can. 82. In Concilio Aquisgranensi c. 64. sancitum est pro monachis, ut fratribus eodie non communicantibus Eulogiæ per manus Sacerdotis in refectorio distribuuntur. Usus earum apud Græcos hætenus viguit, cum enim consuetudo S. S. Eucharistiæ domum asportandi obsolevit, usus Eulogiarum seu panis benedicti apud Græcos & Latinos substitutus est ad compensandam utcunque S. S. Eucharistiæ communionem, & fovendam fidelium unionem, qui proinde panis religiosa mente, tanquam aliquid Sacramentale sumendus est, & caute servandus, ne pereat, uti Hincmarus observat. 4. Confessio generalis publica, quæ est ritus antiqui repræsentatio, quo publice pœnitentes initio Quadragesimæ e templo ejecti, in Cœna Domini reconciliabantur, & perfecta pœnitentia palam absolvebantur. 5. Eleemosyna, quæ non est proprie Sacramentale, sed opus morale. 6. *Benedictio* ab Episcopis & Presbyteris impertita, quæ ab ipso Apostolorum tempore descendit, & jam olim in Veteri Testamento in usu fuit, imo Deus ipse Num. 6. Sacerdotibus for.

formam benedicendi præscripsit, promisitque se confirmaturum eorum benedictiones. Denique *Benedictionem cinerum*, nonnulli inter Sacramentalia numerant: Est hic ritus antiquissimus, qui juxta Meratum t. 1. p. 2. ex eo descendit, quod olim publice pœnitentes conspersi fuerint cinere, quæ pœnitentium consuetudo postea omnibus communis facta fuit: hinc Concilium Agathense can. 63. jubet, ut initio Quadragesimæ pœnitentes cinere conspergantur.

§. 933.

*Effectus
Sacra-
menta-
lium.*

Ex modo dictis (§. 932. Schol.) patet, Ecclesiam habere potestatem instituendi Sacramentalia, uti ex antiquissimo eorum in Ecclesia usu hic explicato apparet: Et hæc ipsa Sacramentalia spiritualem habent effectum, quia alias vana & superstitiosa foret eorum institutio. Porro effectus Sacramentalium alius est *communis* cum aliis cæremoniis, quod nimirum aliquid spirituale significant: sic Aqua lustralis ablutionem internam; Panis benedictus unionem charitatis; Confessio internum animi dolorem; Benedictio Sacerdotalis benedictionem a Deo datam; cineres pœnitentiam significant. Deinde adinstar aliarum cæremoniarum sunt actus meritorii, utpote a virtute Religionis imperati. Præterea habent effectus suos *speciales*, uti patet ex usu Ecclesiæ, quæ in benedictione eorum speciales a Deo effectus postulat; unde ex precibus Ecclesiæ obtinent vim peculiarem ad speciales effectus inducendos, quorum *imus* est collatio gratiarum actualium per modum impetrationis repræsentando Deo pre-

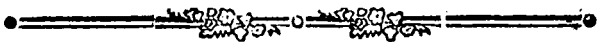
preces Ecclesiæ in eorum benedictione fufas.
2dus. Remiffio peccatorum venialium, de quo
 in Scholiis agetur. *3tius.* Remiffio pœnæ
 temporalis pro peccatis mortalibus & venia-
 libus quoad culpam deletis adhuc debitæ ap-
 plicando ex thefauro Ecclesiæ fatisfactionem
 aliquam Christi pro pœna delenda, & ideo
 hæc remiffio fit per modum Indulgentiæ.
4tus. Expulfio & cohibitio dæmonis, ne no-
 ceat, tum per modum impetrationis fecun-
 dum datam explicationem, tum per modum
 imperii ob potestatem Ecclesiæ traditam a
 Christo, dæmonibus imperandi Marc. ult.
In nomine meo dæmonia ejicient. *5tus.* Aliqua
 utilitas temporalis v. g. fanitas, remotio ma-
 li impendentis per grandines, locuftas &c.
 quod Sacramentalia iterum præftant, vel
 per viam impetrationis, vel per modum ad-
 jurationis, quæ constat tum invocatione Di-
 vinæ virtutis, ut ufui harum rerum affiftat,
 tum imperio in dæmones, ne noceant. Hinc
 quando adjurantur v. g. locuftæ &c. adjura-
 tio ad illas directe non ordinatur, fed ad crea-
 turam rationalem v. g. dæmonem, qui eas
 movet, ne noceat. Eodem modo benedici-
 mus fal, panem, tum ut ob preces Ecclesiæ
 faluti temporali profint: tum ne dæmon ad
 nocendum nobis iis utatur. Notant tamen
 Salmanticenfes, horum effectuum confecuc-
 tionem non effe omnino infallibilem, quia
 non fundatur in aliqua speciali Dei promif-
 fione, fed in communi lege de efficacia ora-
 tionis, quæ non femper fortitur effectura,
 præfertim, fi pro aliis fiat.

Quomodo Sacramentalia causent remissionem venialium. Schol. Quæritur hic, quomodo Sacramentalia causent remissionem peccatorum venialium. Respondetur *imo*. Sacramentalia non causant remissionem venialium mere objective seu excitative, excitando animum ad actum honestum, per quem tolluntur venialia, quia hoc modo etiam aliæ res, quæ non sunt Sacramentalia v. g. imagines per solum aspectum excitare possunt ad pium motum detestationis venialium. *2do*. Sacramentalia non tollunt venialia immediate, quia non sunt forma, per quam venialia excluduntur. *3tio*. Sacramentalia causant remissionem mediatam venialium, & quidem ex opere operato: scilicet pius & religiosus usus v. g. aquæ lustralis ob efficaciam orationum Ecclesiæ producit & causat gratiam actualem, per quam homo excitatur ad aliquem actum v. g. doloris, venialibus repugnantem, per quem deinde fit immediata remissio venialium. Unde per Sacramenta & Sacramentalia diverso modo remittuntur venialia: tum quia effectus immediatus Sacramenti est gratia habitualis, Sacramentalium vero gratia actualis: tum quia Sacramentum valide susceptum infallibiliter infert remissionem peccati gratiæ sanctificanti vel ejus augmento oppositæ: Sacramentalia vero pie suscepta producunt quidem ob efficaciam precum Ecclesiæ gratiam actualem, sed quia hæc immediate veniali non opponitur, sed tantum mediante aliqua operatione, ad quam voluntatem inclinatur, & quæ ob libertatem voluntatis omitti potest, ideo non infert infallibiliter remissionem venialium, & etiam non omnia venialia remittuntur, quia gratia illa actualis non opponitur omnibus, nisi mediante actu v. g. Charitatis, qui non semper ad destruenda omnia venialia ob inordinatum affectum ad aliqua remanentem, se extendit. Hæc sententia a Salmanticensibus probatur tum ex eo, quia Sacramentalia per viam impetrationis hæc auxilia moventia ad actus, quibus venialia immediate excluduntur, ob pre-

res Ecclesiæ efficaces causare possunt: tum quia Sacramentalia aliquo modo ex opere operato remissionem venialium peccatorum causare debent; si enim ex solo opere operantis causarent, non essent melioris conditionis, quam alia non Sacramentalia, quæ etiam ex opere operantis venialia delere possunt. Hinc S. Thomas 3. p. q. 87. a. 7. ad 3. docet: *Dicendum, quod per prædicta tolluntur quidem peccata venialia, quantum ad culpam, tum virtute alicujus satisfactionis, tum etiam virtute charitatis, cujus motus per prædicta excitatur.* Et Alexander I. in c. aquam. d. 3. ait: *aquam sale conspersam in populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur.* Item Ecclesia in benedictione Aquæ lustralis orat: *Ut sit sumentibus salus mentis & corporis.* Ergo aqua benedicta sanctificat, adeoque ex opere operato causat remissionem venialium, non immediate, sed mediate, ita ut ad usum Sacramentalium sequatur quidem infallibiliter effectus immediatus seu gratia actualis ob efficaciam orationum Ecclesiæ, quia tamen hæc gratia non necessitat, sed inclinat ad operandum, & quia talis actus debet esse liber, qui proinde etiam non esse potest, & etiam aliquando actu non est, hinc remissio semper & infallibiliter non sequitur.

CAPUT

CAPUT XIV.

DE

SACRAMENTIS IN SPECIE.

DE

BAPTISMO.

§. 934.

*Baptis-
mus quid.*

Primum inter cætera N. L. Sacramentâ locum *Baptismus* obtinet, (§ 905. Schol.) qui est Sacramentum regenerationis per aquam in verbo: ita Catech. Rom. p. 2. c. 2. five Sacramentum N. L. ad spiritualem hominis regenerationem a Christo institutum, per aquam tanquam materiam, in verbo, scilicet S. S. Trinitatis invocatione.

*Ejus no-
mina.*

Schol. 1. Baptismi nomen a græca voce βαπτισμα fluit, quæ latine immersionem seu ablutionem significat. Quadruplex hujus nominis significatio apud Sacros Scriptores occurrit. *Prima* est litteralis, quo modo mersionem seu ablutionem, uti mox dictum est, significat. *Secunda* est cæremonialis seu legalis, & significat ablutiones legales, quibus Judæi utebantur. *Tertia* est metaphorica seu figurata: unde *Baptismus* subinde in S. Scriptura significat ablutionem. Luc. 12. v. 50. subinde Martyrium. Marc. 10. v. 38. subinde copiosam gratiæ Dei diffusionem Act. 1. v. 5. subinde diluvium universale figuram *Baptismi*. 1. Pet. 3. v. 21. subinde transitum maris rubri. 1. Cor. 10. v. 2. *Quarta* est Sacramentalis, quam hic consideramus: & hoc modo spectatus variis nominibus in S. Scriptura exprimitur: A
mate-

materia dicitur *Lavacrum* Eph. 5. v. 26. A forma dicitur, *Sigillum, signaculum, obsignatio fidei, Sacramentum S. S. Trinitatis, & fidei.* Ab effectibus dicitur, *Lavacrum regenerationis & renovationis.* Tit. 3. v. 5. *Ablutio peccatorum.* Act. 22. v. 16. *Vitæ novitas.* Rom. 6. v. 4. *Sanctificatio.* I. Cor. 6. v. 11. *Sepultura hominis cum Christo in mortem.* Rom. 6. v. 4. *Circumcisio non manufacta.* Coloss. 2. v. 11. A Cæremoniis dicitur, *Vestimentum candidum* à S. Cyrillo Jerof. & *Unctio* a S. Nazianzeno.

Schol. 2. Baptismus triplex est: *Baptismus sanguinis* five Martyrium: *Baptismus flaminis* seu desiderium suscipiendi Baptismum: & *Baptismus fluminis* seu aquæ, qui est N. L. Sacramentum modo descriptum.

Schol. 3. Protestantes varias definitiones Baptismi falso suo systemati accommodatas procudunt. Melancthon in loc. com. Baptismum definit, quod fit signum, quo Deus nobiscum agit, & nos in gratiam recipit. Verum hæc definitio omni Sacramento, imo & verbo prædicationis convenit, & supponit, Baptismum esse nudum signum gratiæ sanctificantis, non vero productivum, quod falsum est. (§. 907.) Calvinus Baptismum definit, quod fit signum initiationis, quo in Ecclesiæ societatem cooptamur, & inter filios Dei. Verum hæc definitio finem Baptismi secundarium solum explicat, & iterum innuit, quod Baptismus non fit signum efficax. Sociniani Baptismum definiunt, quod fit publicum professionis Christianæ Symbolum, quo per intinctionem in aquam homines illius Religionis initiantur, Verum ex hac definitione sequitur, Baptismum esse nudam & otiosam cæremoniam ad salutem non necessariam, quod falsum esse ex dicendis patebit.

Definitiones Protestantium.

§. 935.

Baptismus est verum Sacramentum.

Baptismus est verum N. L. Sacramentum a Christo Domino institutum. Baptismus enim habet omnia ad Sacramentum N. L. requisita. (§. 889.) est quippe 1mo. signum sensibile, seu externum a Christo institutum. Matth. 28. *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus S.* ubi Baptizatio seu ablutio, & invocatio S. S. Trinitatis est signum externum. 2do. Hoc signum habet vim productivam gratiæ sanctificantis, & promissionem illius: Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest introire in regnum Dei.* 3tio. Est permanenter institutum signum cum mandato illud observandi. Matth. 28. *docete omnes gentes baptizantes eos &c.* Ergo est verum N. L. Sacramentum.

An Baptismus ab Hebræis acceptus sit.

Schol. 1. Spencerus, Grotius, Lightfootus & Lamindus Pritannus de ing. moderat. l. 3. c. 2. volunt, lustrationes & Baptismum legalem Judæorum ex ritibus gentilibus acceptum fuisse, & Christum antiquata circumcissione Baptismum apud Judæos usitatum retinuisse, non rem novam instituendo, sed jam usitatam ad altiorem finem elevando, & salvifica gratia decorando. Verum Communior est Theologorum sententia, Baptismum Christianorum ab Hebræis originem suam non trahere. 1. Quia apud Judæos per circumcissionem, non vero per Baptismum ethnici in fœdus deducebantur; nullibi enim legitur, lustrationes fuisse olim signum fœderis, nec initiationis Symbolum, sed ritum, quo Pontifices, Levitæ, aliique profani, leprosi ac omnes vel ob contractam immunditiam, vel ob sacrorum reverentiam utebantur. Testantur hoc ipsi Rabbini in Gemarra docen-

docentes, quod circumcisos licet non baptizatus pro profelyto habendus sit; & Schicardus ex Raf Alphes demonstrat, Baptismum a nonnullis solum Hebræis scilicet Samaritanis circumcissioni additum fuisse: Ergo non erat mysterium initiationis: & Josephus l. 13. antiquit. c. 9. narrans, quomodo in expeditione Hircani Idumæi inter Judæos asciti fuerint, solius circumcissionis, non vero Baptismi meminit. 2. Opposita Spenceri sententia non est apta ad confutandos hæreticos Socinianos, & forte ab illis conficta fuit, ut persuadeant, Baptismum necessarium quidem esse ut Symbolum professionis Christianæ conversis a gentilitate, non vero natis ex parentibus Christianis, sicuti non erat necessarius olim ex Hebræis & Profelytis genitis. Non obstat I. quod Gen. 35. Jacob convocata domo sua dicat: Abjicite deos alienos, qui in medio vestri sunt, & mundamini. Hebraice אלהי ארצות אבותי quod Abenezra de ablutione corporis interpretatur. *Resp.* Hæc ablutio non fuit signum initiationis, sed facta est ob reverentiam loci, ad quem ascendendum erat, sive ob pollutionem occisorum contrectatorum. II. Maimonides in libro Isure biah parech 13 scribit, triplici ritu Israelitas in fœdus intrasse, Circumcissione in Ægypto, Exod. 12. v. 48. Baptismo in deserto ante datam Legem, Exod. 19. v. 10. & post datam legem, oblatione, Exod. 24. v. 5. Addit pro masculis necessariam fuisse circumcissionem cum Baptismo, pro fœminis Baptismum & Sacrificium. Et in Talmud Babylonico l. Jevamoth legitur, baptizandos tantum esse ethnicos. nec tingendum filium ethnicæ mulieris, si gravida facta fuerit jam profelyta. *Resp.* Maimonides aut errat, aut intelligendus est de ritu Baptismi a nonnullis Hebræis superaddito ad distinctionem aliarum gentium, quæ circumcidebantur. Talmud Babylonicum fabulis scatet, & Ethnici solum ad expiandas immunditias a Judæis baptizati sunt. III. Paarisæi interrogantes S. Joannem de

auctoritate fui Baptismi, de usu ejus plane non dubitarunt: Ergo apud eos initiationis signum erat. *Resp.* Baptizati a S. Joanne jam in Ecclesiam Judæorum per circumcisionem asciti erant, adeoque Baptismus non erat initiationis mysterium, sed purgatio cæremonialis, de qua Pharisæi mirari non poterant, qui norant, lustrationes a Judæis sæpillime adhiberi.

Quando Baptismus institutus sit.

Schol. 2. Quæritur ulterius, quo tempore Baptismus a Christo institutus fuerit. Tertullianus, S. Chryostomus & S. Leo putant, Christum modo post Resurrectionem suam Baptismum instituisse. Alexander Alens. p. 4. de Sac. q. 8. quem videtur sequi Canus de loc Theol. l. 8. c. 5. docent, Baptismum quoad materiam a Christo institutum esse, quando Christus in Jordane baptizatus est: Quoad formam, Matth. 28. *docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* Quoad finem, Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* Quoad effectum, Marc. ult. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Quoad efficaciam, quando de latere Christi exivit sanguis & aqua. Ita integra Baptismi institutio post mortem Christi facta fuit. Scotus vero docet, Baptismum institutum fuisse Joan. 3. quando Christus dixit: *nisi quis renatus fuerit &c.* Probabilius est, Christum Dominum Baptismum ante passionem suam instituisse tunc, quando in Jordane baptizatus fuit. Nam 1. Joan. 4. v. 2. baptizabant jam discipuli Christi non Baptismo Joannis; alias nullam exinde invidiæ causam sumere potuissent discipuli Joannis, qua tamen exardecebant. Joan. 3. v. 26. Et S. Petrus Joan. 13. dicitur lotus & ea lotionem a peccatis purgatus, quod nonnisi Baptismo Christi convenit: nec etiam ordinationis Sacerdotalis & communionis S. S. Eucharistiæ in ultima Cœna sine Baptismo capaces fuissent Apostoli, uti S. Augustinus ep 153. ratiocinatur: Ergo Baptismus a Christo ante suam passionem institutus fuit. 2. In Baptismo Christi in Jordane materia Baptismi

consecrata & sanctificata fuit, & regenerandi vi donata, uti docet S. Ambrosius l. 2. in Luc. n. 83. S. Nazianzenus or. 39. & S. Thomas 3. p. q. 66. a. 2. Designata est etiam forma Baptismi, *Pater in voce, Filius in homine, Spiritus S. in columba*, uti notat S. Augustinus tr. 6. in Joan. Effectus Baptismi innotuit, dum cœli aperti sunt, & Spiritus S. in specie columbæ descendit: Ergo Baptismus tunc institutus fuit. Non obstat I. Quod modo post resurrectionem Matth. 28. forma Baptismi a Christo determinata fuerit: Et quod Sacramenta vim sanctificandi ex passione Christi acceperint, ex cujus latere juxta S. Augustinum tr. 15. in Joan. profluxerunt. *Resp.* Forma Baptismi jam ante passionem Christi fuit instituta, & Apostolis privatim tradita, & post resurrectionem solum in publico proposita. Cum vero Sacramenta moraliter solum causent, (§. 907. Schol. 3.) sufficit, quod Passio Christi tunc inchoative extiterit, & Sacramenta vim suam ab ea acceperint. Sacramenta ex Christi latere fluxerunt, quantum ad meritum & pretium perfolutum, non quantum ad institutionem, & pretii applicationem, alias etiam Eucharistia modo post mortem Christi instituta fuisset. II. In Jordane Christus non sustinuit personam legislatoris, sed peccatoris, & nihil de Baptismo præscripsit: Ergo eum non instituit. *Resp.* Christus sustinens personam peccatoris simul Legislator fuit: sic etiam in Cruce pœnam peccatorum perferens tanquam Legislator antiquam Legem abrogavit dicendo, *consummatum est*: Et Baptismi designavit materiam & formam in Jordane, adeoque in actu signato instituit. III. Immediate post colloquium cum Nicodemo Christus, ejusque Apostoli baptizarunt. *Resp.* Apostoli non nisi post institutum in Jordane Baptismus baptizarunt.

§. 936.

*Materia
remota
Baptis-
mi.*

Materia remota Baptismi necessaria, est omnis & sola aqua naturalis. Probatur hoc 1mo. ex S. Scriptura Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest introire in regnum Dei.* Matth. 28. v. 19. *docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* Intelligi autem hic aquam naturalem, constat ex Act. 8. v. 36. ubi Eunuchus Philippo dixit: *Ecce aqua, quid prohibet me baptizari. Et descenderunt uterque in aquam, & baptizavit eum.* 2do. Constat ex perpetua traditione & praxi Ecclesiæ, quæ semper illos ut hæreticos damnavit, qui aquam in Baptismo non adhibuerunt, & Baptismum in alio liquore, quam in aqua collatum semper rejecit. Sic Gregorius IX. reprobavit Baptismum in cerevisia collatum apud Raynal. a. 1241. Innocentius III. Baptismum cum conspersione salivæ factum. Eundem cum arena collatum ex Dionysio Alexand. apud Niceph. l. 3. hist. c. 37. Merito proinde Florentinum ait: *Materia hujus Sacramenti est aqua vera & naturalis.* Et Trident. Sess. 7. can. 2. *Si quis dixerit, aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa D. J. C. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit.* 3tio. Varias hujus institutionis congruentias P. P. asserunt: Tertullianus l. de Bapt. c. 2. quia Deus ad Sacramentum maxime necessarium obviam materiam eligere voluit. Ambrosiaster in c. 6. ep. ad Rom. ut sicuti aqua for-

fordes corporis, ita per Baptismum peccata abluantur. Alias congruentias vide apud Estium d. 3.

Schol. Aquam in Baptismo rejecerunt Ascodrutæ & Archontici & Cajani, teste S. Irenæo l. 1. c. 18. Item Quintilliani a Quintilla femina, seu Pepuziani a vico Pepusa dicti, teste Tertulliano de Bapt. c. 1. Item Manichæi, aquam a malo principio productam esse putantes, & Pauliciani teste Euthymio p. 2. panoplæ c. 21. & nonnulli Waldenses teste Ebrardo. c. 2. Ignem pro materia Baptismi ex pravo intellectu illius textus Matth. 3. *Ille vos baptizabit in Spiritu S. & igni* adhibebant Hermiani umbilicos infantium comburentes teste Philasirio in; catal. hæres. Cathari teste Egberto Bunnensi Serm. 8. t. 23. Bibl. P. D. Copti etiam ignitas cruces brachiis inurunt. Flagellantes Sæculo 13tio exorti dicebant, unumquemque per proprium sanguinem flagellis e corpore expressum baptizari debere. Alii hæretici in necessitate unumquemque liquorem pro Baptismo sufficere credebant. Circa an. 751. nonnulli in solo vino baptizabant: & in Norwegia aliqui in defectu aquæ, in cerevisia baptizabant. Marcossii, secta Gnosticorum, teste S. Epiphanio hæc. 34. oleum aqua temperatum, & nonnulli ab Egberto Ep. Eboracensi c. 42. aquam vino mixtam in Baptismo adhibebant. Rationes pro rejectione aquæ in Baptismo sunt: I. Quia S. Joannes Baptista opponit suum Baptismum Christi Baptismo in eo, quod suus fit in aqua: *Ego baptizavi vos aqua*, adeoque corporalis: Baptismus vero Christi in Spiritu S. *Ille autem baptizabit vos in Spiritu S.* adeoque spiritualis. *Resp.* Hic solum denotatur differentia inter effectum Baptismi Christi & Joannis, non vero inter materiam utriusque. II. Verba illa Joan. 3. *ex aqua & Spiritu S.* idem sonant, ac ex Spiritu aqueo, nam in Græco legitur: ἐξ ὕδατος καὶ πνεύ-

ἕκτος ex aqua & Spiritu, alias aqua æque ac Spiritus S. forent materia Baptismi; ac Christus ibi redarguit Nicodemum, quod ignoraret, hominem denuo nasci posse, quod immerito illi objecisset, si de aqua naturali intelligi vellet. *Resp.* Si quis per Spiritum aqueum intelligere velit Spiritus S. energiam, non erit contra nos, secus vero, si de spiritali Baptismo tantum, qui est merum figmentum. Spiritus S. pro causa efficiente primaria gratiæ, vel pro gratia velut effectu Baptismi, non vero pro materia assignatur. Nicodemus Christi sententiam de renascentia corporali intellexit, cum de spiritali intelligendam esse ex S. Scriptura facile nosse potuisset. III. Matth. 3. v. 11. dicitur: Ipse vos baptizabit Spiritu S. & igni: Ergo ignis est materia Baptismi. *Resp.* Textum hunc interpretatur communis praxis Ecclesiæ non in igne, sed aqua semper baptizantis: fumitur ergo ignis metaphoricè pro virtute Spiritus S. vel si litteraliter fumere velis, referendum est, aut ad missionem Spiritus S. super Apostolos in Pentecoste in linguis igneis, aut ad postremam mundi conflagrationem & purificationem. Vid. S. Chrysostr. hom. 11. in Matth.

§. 937.

Aqua debet esse benedicta. Licet autem sola aqua sit materia remota ad valorem Baptismi sufficiens, ex præcepto tamen Ecclesiæ aqua solemniter benedicta ad Baptismum bene adhibetur. Est quippe hæc benedictio antiquissima, utpote cujus mentio fit in Constit. Apost. l. 7. a S. Basilio de Spir. S. c. 27. qui eam repetit a Traditione Apostolica. S. Cypriano ep. 70. S. Ambrosio l. 1. de Sacr. c. 5. & S. Augustino Serm. 352. vid. Martene de ant. rit. Patet item ex praxi Ecclesiæ vetustissima, de qua testan-

testantur vetera Græcorum Euchologia apud Goarium p. 353. Ordo Baptismi, qui tribuitur Severo Alexandrino t. 4. Bibl. P. P. & Sacramentarium S. Gregorii. Miracula etiam nonnulla hanc benedictionem comprobarunt, quæ videri possunt apud Gretserum l. 2. de Bened.

Coroll. Præst. 1mo. Materia Baptismi invalida est vinum etiam lymphatum, succus ex fructibus expressus, lac, oleum, mel, sanguis, urina, lachrymæ, saliva, sudor, atramentum, lixivium valde densum, cerevisia, jusculum seu ossa valde densa: quodsi tamen valde tenuiter cocta sit, putat Laymann, eam in necessitate adhiberi posse, & si de nimia decoctione dubitetur, baptismus sub conditione repeti debet. *2do.* Materix dubix sunt, aqua ex sale resoluta, liquor ex putatis vitibus aut incisis arboribus defluens, aqua rosacea, cerevisia valde tenuis, atramentum valde tenue, lixivium multis cineribus non permixtum, aqua aliquo vino permixta. *3to.* Mutatio aquæ accidentalis non officit valori Baptismi: hinc valet Baptismus in aqua frigida, calida, sulphurata, ferruginea, ex glacie, nive vel pruina resoluta. *4to.* Peccat graviter, qui, cum possit habere aquam naturalem elementarem adhibet dubiam; quia Sacramentum exponit periculo nullitatis: in articulo tamen mortis in defectu materix certo validæ debet adhiberi dubia sub conditione, si sit sufficiens, ad quod etiam tenuis probabilitas de valore sufficit; quia in hoc periculo salutis proximi consulendum est, in quantum fieri potest: si autem periculum evaserit, Baptismus sub conditione, si non es baptizatus, repetendus est. *5to.* Graviter peccat, qui in Baptismo sine necessitate utitur aqua foetulenta, & in Baptismo solenni non adhibet aquam benedictam, cui, si in fonte deficere incipiat, alia non benedicta in minori tamen quantitate.

Resolvuntur casus.

titate admisceri potest. Si omnino defecerit vel effluerit, nova benedicenda est juxta formulam in Agenda præscriptam.

§. 938.

*Materia
proxima
Baptismi.*

Materia proxima Baptismi est immersio in aquam sive trina, sive unica, vel ablutio aut aspersio unius ex præcipuis corporis partibus per aquam. *1mo.* De immersione constat tum ex ipsa literali significatione Baptismi, qui tinctionem, immersionem & lotionem significat: tum ab exemplo Christi, qui ipse a S. Joanne per immersionem baptizatus fuit: tum ex longo usu Ecclesiæ tum Græcæ, cujus testes sunt S. Justinus apol. 2. S. Cyrillus Jero. Catech. 2. S. Basilius l. de Spir. S. c. 27. S. Chrysostomus hom. 6. in ep. Col. tum Latinæ, cujus testes sunt, Tertullianus cont. Prax. c. 26. S. Cyprianus ep. 76. S. Ambrosius l. 2. de Sacr. c. 6. S. Hieronymus cont. Lucif. S. Gregorius M. l. 1. ep. 43. Ordo Romanus, Alcuinus, Walafridus, S. Thomas 3. p. q. 66. a. 7. *2do.* De ablutione seu infusione aut aspersione exempla habemus apud antiquos, quos refert Martene de ant. rit. Sic S. Laurentius S. Romanum militem aqua ex urceo effusa baptizans depingitur in agro Verano. Mabillonius in Itin. Ital. p. 73. refert duas sibi donatas a Ciampino cujusdam tumuli prope Neapolim reperti figuras, ubi Baptismus representatur per immersionem hominibus in pelvi existentibus, & per superinfusionem collatus. Imo collatum Baptismum infusione aquæ,

aquæ, baptizato extra pelvim existente, probat alter Sarcophagus a Ciampino t. 2. vet. mon. productus. Clinicos, id est, decumbentes in lecto infusione baptizatos esse, patet ex ep. 76. S. Cypriani. Confessores item in carcere vix alio modo, quam infusione baptizari poterant. S. Paulus Act. 16. custodem carceris, & S. Petrus in carcere Marmertino S. Processum & S. Martinianum cum quaterdenis militibus sola infusione baptizasse aqua Divinitus e saxo erumpente videtur. Acta S. Gratiani, S. Bachi, & S. Liudgeri infusionis in Baptismo meminerunt: & Act. 2. v. 41. & 4. v. 4. uno die tria, & altero quinque millia hominum a S. Petro vix alio modo quam per asperionem baptizari potuisse videtur, maxime cum infusio & asperio etiam sit modus abluendi. 3tio. Unica immersione Baptismus jam collatum fuisse certum est, Sæculo enim 6to nonnullæ Hispaniæ Ecclesiæ in odium Arianorum tres immersiones adhibentium pro asserendis tribus naturis in Divinis, unicam immersionem usurpaverunt, quem ritum S. Gregorius M. ep. 43. approbavit.

Schol. 1. Ritus in trina hac immersione observatum refert P. Martene de ant. rit. l. 1. Baptizandi ad Baptistaria, quæ fons, concha, piscina, balneum dicebantur, in Ecclesia erecta accedebant, quæ suas aptas officinas habebant, & subinde ad fores Ecclesiæ constituta & erecta erant. Ante immersionem baptizandi in porticu versus occidentem conversi protensa manu Satanæ renuntiabant. Dum depositis vestibus toto corpore nudi servato debito pudore intra velum circa Baptistarium

Ritus immersionis.

sterium extensum in aquam descendebant, & a ministris apposita manu vel supra caput, aut humeros, vel infra seapulas sustentati ter in aquam immergebantur; quo in munere in adultis vel ab eorum patrinis adjuvabantur, vel infantes manibus totos in aquam immergebant, & levabant, pronuntiata interim ad immersiones Baptismi forma. Deinde baptizatus e Sacro fonte exibat, & suscipiebatur a patrinis vel Diaconis, si vir esset, foeminæ vero a Diaconissis, qui nudos egredientes velo, Sabanum dicto obvolvebant, & sic veste candida deinde induebantur.

Solventur Schol. 2. Græci Schismatici contendunt immersionem, & quidem etiam trinam esse omnino necessariam ad Baptismum, ut adeo per infusionem vel aspersionem valide Baptismus non possit conferri. Unde Marcus Ephesinus soluto jam Concilio Florentino in ep. Encycl. arguit orientales, quod foedus cum Latinis ineundo duo Baptismata admiserint, & ideo Græci a Latinis baptizatos iterum baptizare ausi fuerunt. Argumenta eorum sunt. I. Quia Baptismus ex etymo suo significat immersionem: Christus ipse per immersionem baptizatus fuit: & Apostoli per immersionem baptizarunt, uti patet Act. 8. de Eunuch. *Resp.* Baptismus apud Judæos quamlibet ablutionem significat, Marc. 7. v. 3. ubi lotio lectorum vocatur Baptismus, nec tamen lecti per immersionem abluebantur. Christus quidem & Apostoli immersionem adhibuerunt, sed illa nullibi tanquam ad valorem Baptismi necessaria præcepta fuit. II. Baptismus significat mortem & resurrectionem Christi Rom. 6. quod non fit nisi per immersionem; unde usque ad Sæculum 13tium in Ecclesia Latina, & hodie adhuc in Græca per immersionem celebratur. *Resp.* Mors & Resurrectio Christi per infusionem satis exprimitur, qua significatur peccati destructio ceu mors spiritualis, & gratiæ sanctificantis infusio, ceu resurrectio. Deinde
ex

ex dictis in hoc §. patet, immersionem non ita adhibitam fuisse, ut infusio & aspersio censerentur esse invalida. III. Cornelius Papa & cum eo Synodus Romana in ep. ad Fabium improbavit Baptismum Novatiano in lecto decumbenti per infusionem datum: & de eodem Baptismo dubitavit Magnus apud S. Cyprianum, & ipse S. Cyprianus liberum unicuique relinquit, quid de eo sentire velit. *Resp.* Hic Baptismus irritus declaratus non est, cum Novatianus rebaptizatus non fuerit, sed ideo improbatus fuit, quia contra canones factus post adeptam sanitatem sine supplementatione reliquarum Cæremoniarum, & ommissa con-signatione ab Episcopo facienda, Novatianus ad Sacerdotium promotus fuit contra canonem 12mum Synodi Nicænæ prohibentem baptizatos in lecto in Cierum assumi. Magnus de hoc Baptismo dubitans a S. Cypriano correctus fuit, qui ideo solum libertatem sentiendi cuique reliquit, quia res necdum ab Ecclesia definita erat; unde etiam censuit, sententiæ contrariæ patronos baptizatos in lecto rebaptizari debere. IV. Can. 5. Apost. deponitur Presbyter, qui per unam immersionem baptizavit: & glossa in can. 7. Conc. Constantin. I. observat, baptizatos per unam immersionem rebaptizari debere. *Resp.* Canon. 5. Apost. Baptismum illum non tanquam invalidum, sed illicitum rejicit: vel ideo quia nonnulli non baptizabant in nomine S. S. Trinitatis, & ideo unicam immersionem adhibebant. Similiter canon 7timus Constantinopolitanus Baptismum Eunomianorum in forma Baptismi peccantium rejicit, uti notat Theodoretus l. hær. fab. V. S. Chryso-stomus de fide ait, Christum in tribus immersionibus aquæ Baptismum discipulis tradidisse: & Pelagius II. can. *multi.* d. 4. de consecrat. ac Theodoretus l. 4. hær. fab. c. 3. hoc a Domino præceptum esse dicunt, ut S. S. Trinitas significetur. *Resp.* S. Chryso-stomus non dicit hanc traditionem ad valorem esse præceptam. Pelagius
Bap-

Baptismum Bonofiacorum, & Theodoretus Euanomianorum formam adulterantium rejicit: sufficit autem S. S. Trinitatem in forma Baptismi exprimi.

Resolvuntur casus.

Coroll. Pract. 1mo. Licet Baptismus per immersionem, infusionem, & asperzionem trinam vel unicam valide conferatur, in praxi tamen excepto casu necessitatis, ut licite fiat, cujuscunque Ecclesiæ consuetudo observanda est. 2do. Si quis in necessitate per asperzionem baptizaret, deberet tantum aquæ aspergere ad frontem, ut ab una ad alteram partem deflueret, ut ita fieret vera ablutio. 3to. Valet Baptismus, si quis in necessitate digito aqua lustrali madefacto infantem signo crucis signet, vel strophio aqua madefacto ejus frontem cum debita prolatione formæ abluat: glacies vero, nix, & pruina nondum resoluta, quia non sunt proxime apta ad abluendum, non sunt materia valida Baptismi. 4to. Minister infantem in puteum projiciens adjecta verborum forma cum intentione conferendi Baptismus, valide baptizat, quia omnia essentialia ponit: hoc tamen non licet nequidem in casu, quo infans a Tyranno occidendus alio modo baptizari non posset, quia esset directa occisio innocentis. 5to. Ablui debet pars corporis principalis, uti caput: hinc infans in matris utero ita latitans, ut nulla ejus pars aqua perfundi queat, baptizari non potest. An autem saltem per siphunculum baptizari valeat, cum res necdum sit definita, hinc obstetrices eum saltem sub conditione baptizare possunt, licet deinde ex utero egressus sub conditione rebaptizandus foret. 6to. Si infans caput ex utero emiseric, & periculum mortis immineat, baptizetur in capite, nec postea, si vivus evaserit, erit iterum baptizandus. Si aliud membrum v. g. manum vel pedem emiseric, quod vitalem motum indicet, in illa urgente necessitate baptizetur, & si vivus evaserit, erit sub conditione baptizandus, si non es baptizatus,

ego

ego te baptizo &c. si vero ita baptizatus mortuus ex utero prodierit, debet in loco sacro sepeliri. Vid. Benedict. XIV. de Syn. l. 7. c. 5. Si mater prægnans mortua fuerit, fœtus quamprimum caute extrahatur, & si vivus fuerit, baptizetur, si mortuus, in loco sacro, vel in eodem cum matre sepulchro sepeliri non debet. *7^{imo}*. Baptismus infanti secundinis involuto collatus, vel si soli capilli & non caro abluatur, dubius est, & sub conditione repetendus, unde in praxi curandum, ut aqua per frontem & scapulas defluat. *8vo*. Non licet occidere matrem certa etiam ejus morte instante, ut salvetur per Baptismum proles in utero latens, licet ipsa mater consentiat, quia non est domina vitæ suæ: secus foret, si ex consilio medicorum sectio salva matris vita fieri posset: Mater tamen legitime ad mortem damnata & ad mortem ægrota servato juris ordine pro Baptismo prolis secari posset.

§. 939.

Forma Baptismi in Ecclesia Latina legitima & antiquissima hæc est: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Amen. Ita patet *1mo*. ex S. Scriptura Matth. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus S.* Ita etiam statuit Eugenius in decreto: Tridentinum Sess. 7. can. 4. Rituale Gregorii XIII. p. 14. & S. Pii V. p. 18. Accedit consensus omnium Ecclesiarum occidentalium: Illa utitur Ecclesia Gallicana, Hispana &c. uti ex antiquissimis earum ritualibus patet: habetur in Sacramentario S. Gregorii t. 3. p. 73. in Ordine Rom. t. 13. Bibl. P. P. &c.

Forma Baptismi in Ecclesia Latina
Ergo

Ergo est legitima & antiquissima. 2do. Invocationem S. S. Trium Personarum in forma Baptismi semper expressam fuisse, ex mox dicendis apparebit. Verba autem illa, *te baptizo* exprimentia semper adhibita fuisse, & ad valorem Baptismi requiri, patet tum ex definitione Alexandri III. c. si quis de Bapt. & damnatione Alexandri VIII. qui hanc propositionem 27. proscripsit: *Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: in nomine P. & F. & S. S. prætermittis illis: Ego te baptizo*: tum ex perpetua Traditione, quæ constat ex Ritualibus, Græcorum, Syrorum, Ægyptiorum & Latinorum ab Arcudio, Amalario &c. laudatis, & a Mabillonio, Martene, Thomasio, & Goario recensitis: nam in 24 ordinibus baptizandi vetustissimis apud Martene de ant. rit. l. 1. c. 1. a. 18. ubique legitur verbum baptizo, vel Baptizatur uno Manuscripto, Cameracensi 300 abhinc annis exarato, excepto.

2. Forma vero Baptizandi antiqua & valida apud Græcos hæc est: Baptizatur servus, vel serva Dei N. in nomine Patris & Filii, & Spiritus S. Antiquitas hujus formæ patet ex Theodoro l. 2. Collect. Joanne Moscho in prato Spir. c. 176. & ex omnibus Græcorum Ritualibus. Dicunt autem Græci in passivo *Baptizatur*, tum quia etiam S. Scriptura passivo utitur: *Ego a te debeo baptizari*, & ut modestia baptizantis nil sibi de primario ministerio arrogantis denotetur, uti vult Gabriel Philadelphi. Ep. 1. de Sacr. tum ut nonnullorum Græcorum errori cum Corinthiis

thiis Schismaticis dicentibus: Ego sum Pauli, ego sum Cephæ &c. occurratur; uti vult Arcudius l. 1. de Bapt. c. 8. Validam verò esse hanc Græcorum formam decernit Eugenius IV. in decr. Leo X. in Bulla. *Accepimus.* a. 1521. & Clemens VII. in Bulla. *Provisionis nostræ.* a. 1526. & ratio est, quia à forma Latinorum substantialiter non differt, persona enim baptizans per me, vel a me facile subintelligitur.

3. Verba autem formæ ex institutione Christi inter baptizandum pronuntianda sunt. Ita docet praxis totius Ecclesiæ: Act. 19. v. 2. cum S. Paulus interrogasset discipulos, an Spiritum S. accepissent; & illi respondissent: *neque si Spiritus S. est, audivimus*: statim subjunxit S. Paulus: *In quo ergo baptizati estis?* quæ interrogatio supponit, formam Baptismi verbis prolatam fuisse. Testantur idem omnes P. P. Tertullianus de Bapt. c. 2. ait: *inter pauca verba tinctus.* S. Basilius l. de Spir. S. c. 12. *Fides perficitur per Baptismum, Baptismus vero fundamento fidei nititur, & utraque res per has voces impletur.* S. Augustinus l. 6. de Bapt. c. 25. *Certa sunt Evangelica verba, sine quibus non potest consecrari Baptismus.*

Schol. 1. Formam Baptismi olim adulterarunt non-Hæretici nulli, qui juxta can. 48. Apost. baptizabant in formam nomine trium principii expertium, vel trium Filiorum, vel trium Paracletorum, quam formam Virgilius P. a. 538. denuo proseripsit. Gnostici teste S. Irenæo l. 1. c. 21. hac forma utebantur: In nomine ignoti Patris universorum, in veritate

matre omnium, in eo, qui in Jesum descendit; in unione; & redemptione, & communione virtutum. Nonnulli etiam Ariani formam Baptismi variarunt, nam Theodorus l. 2. collectan. ait, sub Anastasio Imperatore Deuterium Episcopum Arianum quendam nomine Barbas baptizasse sub hac forma: Baptizetur Barbas in nomen Patris per Filium in Spiritu S. Item Brunehildem Athanahildi Gothorum Regis filiam uxorem Sigeberti in Galliis rebaptizatam esse scribit Aimonius l. 3. hist. Franc. c. 4. quod argumento est, Gothos Arianos legitimam formam non observasse. Omnes tamen Ariani in forma Baptismi non peccarunt, uti constat ex eo, quod Concilium Nicænum solos Paulianistas jubeat rebaptizari, & ex S. Gregorio M. qui ep. 67. affirmat, Arianos in nomine S. S. Trinitatis baptizari. Eunomiani & Aetiani hac forma perversa in Baptismo utebantur, teste S. Epiphano hæc. 76. In nomine Dei increati, & in nomine Filii creati, & in nomine Spiritus sanctificantis, & a creato filio procreati. Bonofiaci & Cataphryges in Trinitatis nomine non baptizatos esse scribit S. Gregorius M. ep. 76. non tamen constat, qua forma usi fuerint: eos tamen aliquando in nomine S. S. Trinitatis baptizasse, constat ex can. 2. Concilii Arelatensis II. ubi jubentur interrogari, an sub invocatione S. S. Trinitatis baptizati sint, quod etiam de Afris Novatianis, Donatistis & Sabellianis statuit Concilium Arelatense I. Et S. Basilius in ep. ad Amphilocho. de Montanistis seu Cataphrygibus testatur, quod in Patrem, Filium & Montanum seu Priscillam baptizaverint. Denique Paulianistæ & Photiniani formam Baptismi corrumpebant, uti colligitur ex can. 7. Concilii Constantin. I. Duodecimo Ecclesiæ Sæculo quæstio mota fuit, an valeat Baptismus, si in forma actio baptizantis, sive verbum, Baptizo, aut aliud æquivalens omittetur. Petrus Pontius ex Abbate Clarævallis Episcopus Claromontanus consuluit de hac re Episcopo-

scopum Parisiensem, & Stephanum Episcopum Tornacensem: Mauritius Episcopus Parisiensis hunc Baptismum rejecit, Stephanus Tornacensis ratum habuit: Pontius rem ad Alexandrum III. detulit, qui eam diremit, & Baptismum nullum esse definivit.

Schol. 2. Forma Græcorum est enuntiativa, *Baptizatur*, non vero deprecativa, *Baptizetur*, uti Græcopatet ex Arcudio l. 1. Conc. c. 8. Goar. in not. *rum.* ad Euchologium Græcorum p. 365. Morino l. 8. de pœn. & Martene de ant. rit. l. 1. c. 14. Et quidem Euchologium formam ita exprimit: *Baptizatur servus Dei in nomine P. & F. & S. S. nunc & semper, & in sæcula sæculorum Amen.* Alia Ritualia hanc præscribunt: *Baptizatur servus Dei in nomine Patris Amen: & Filii Amen: & Spiritus S. Amen.* Formulæ Jacobitarum & Maronitarum ab his parum differunt, de quibus Naironus in Euoplia Cath. fid. p. 2. c. 2.

Schol. 3. Sociniani nullam pro Baptismo verborum formam a Christo præscriptam esse volunt, sed baptizari in nomine P. & F. & S. S. esse in fide Patris & Filii & Spiritus S. quod etiam Vossius diff. 2. de Baptismo probare contendit. I. Quia verba illa Matth. 28. in nomine P. & F. & S. S. connectenda sunt cum illis: *docete omnes gentes, & verba illa, baptizantes eos, intra parenthesin poni debent, ita ut sensus sit, baptizantes docete, quid sit P. F. & S. S. & ita discipulos facite.* *Resp.* Hæc interpretatio plane est arbitraria, & nullo fundamento innixa, adeoque frivola. II. Verba illa olim ore prolata non fuerunt, nam S. Ambrosius l. 2. de Bapt. c. 7. ait: *Interrogatus es, credis in Deum Patrem omnipotentem? dixisti, credo, & mergisti &c.* Ergo mergio verborum vicem supplere potest. Unde in libro Sacramentorum Gelasii legitur: *Et cum interrogas, per singulas vices mergis eum tertio in aquam, ubi nulla mentio formæ fit.* *Resp.* S. Ambrosius

insinuat interrogationes in Baptismo fieri solitas, quibus olim trinæ meriones respondebant, non ordine celebrandi, sed intentione celebrantium. In Sacramentario Gelasii in vetustissimo codice Regio, & Noviomeni apud Martene de ant. rit. p. 174. additur forma expressa: Baptizo te in nomine &c.

*An Apo-
stoli in
nomine
Christi
tantum
baptiza-
runt.*

*Schol. 4. S. Thomas 3. p. 2. 6. putat, Apostolos olim ex dispensatione ad majorem nominis Christi commendationem in solo Christi nomine sine expressa invocatione S. S. Trinitatis baptizasse. Verum communior hodie est Theologorum sententia P. Orsi, ab Apostolis Baptismum in solo Christi nomine sine expressa invocatione S. S. Trinitatis collatum non fuisse. 1. Quia Christus invocationem explicitam S. S. Trinitatis Matth. 28. expresse præcepit, a quo mandato recedendi, & in eo dispensandi nulla urgebat Apostolos necessitas, siquidem celebritas nominis Jesu Christi & ejus Divinitas, baptizatis ex præmissis Catechismo, infidelibus vero & Judæis per prædicationem sufficienter intimabatur, nec hodie hæc ratio dispensandi, in Baptismo infidelium cessaret, qui tamen in solo Christi nomine non confertur. 2. Act. 19. S. Paulus quosdam discipulos interrogavit: *Si Spiritum S. accepistis credentes?* qui responderunt: *Sed neque si Spiritus S. est, audivimus:* Et Apostolus reposuit: *In quo ergo baptizati estis?* Cujus interrogationis alia causa esse non poterat, nisi quod Baptismus Christi in nomine Patris & Filii & Spiritus S. collatus fuerit, si enim in solo nomine Christi datus fuisset, illi Spiritum S. ignorare potuissent: neque enim dici potest, hos discipulos Spiritum S. ex Catechismo Baptismum præcedente nosse potuisse; siquidem hoc videatur esse contra interrogationem S. Pauli, qui non ex Catechismo, sed ex ipsa forma Baptismi vult discere veritatem Baptismi horum discipulorum: dum enim quærit: *In quo baptizati estis?* idem sonat: in quo Baptismo, non vero,*

vero, in quo Catechismo baptizati estis? hinc in Græco legitur: *ἡμεῖς ἐν ἑβαπτισθητε*, in quid, sive uti S. Chrysoſtomus legit, in quem, sive, uti S. Ambrosius vult, in quo Baptismo baptizati estis, cui concordat discipulorum responſio: *In Joannis Baptismate*. Sane ſi adverſarii putent, baptizari in nomine Chriſti idem eſſe, ac invocato nomine Chriſti, per *Ly* in denotari poteſt, in cujus invocatione baptizati estis? 3. Sententiæ noſtræ ſubſcribunt Patres. Ita enim expreſſe hoc probat S. Cyprianus ep. 73. ad Juhan. S. Baſilius l. de Spir. S. c. 12. cujus titulus eſt: *Adverſus eos, qui dicunt, ſufficere Baptisma tantum in nomine Domini*. S. Auguſtinus l. 2. cont. Maximin. dicit: ex eo, quod S. Scriptura aſſerit, nonnullos in nomine Chriſti baptizatos eſſe, non licet inferre, eos in ſolo Chriſti nomine baptizatos fuiſſe, non appellato nomine Patris & Filii & Spiritus S. & S. Damasc. l. 4. de fid. orthod. ait, baptizari in nomine Chriſti non eſſe idem, ac baptizari invocato ſolo nomine Chriſti, ſed credentes in eum ablui. Non obſtat I. quod in S. Scriptura Apoſtoli dicantur baptizaffe in nomine Jeſu act. 2. v. 28. 8. v. 12. 10. v. 48. 19. v. 5. Quam ſententiam etiam tenet Catechiſmus Romanus. *Reſp.* Dicuntur baptizaffe in nomine Jeſu, id eſt, virtute, efficacia, & merito Chriſti: vel Baptismo a Chriſto inſtituto, unde Act. 19. Baptismus Chriſti Baptismo Joannis opponitur: vel ritu Baptismi baptizatos ad Chriſtianam Religionem eſſe aſſumptos. Catechiſmus Romanus noſtram ſententiam potiorē habet; & S. Ambroſii & S. Baſilii Auctoritate niti aſſerit. II. S. Cyprianus ep. 73. ait: *Mandatum illud, docete omnes gentes &c. ſpectat ad gentiles ſolum non vero ad Judæos*. Et S. Hila- l. de Syn. n. 85. ait: *Apoſtoli tantum in Jeſu nomine baptizaverunt*. *Reſp.* S. Cyprianus loquitur de publica profeſſione fidei a baptizando præſtanda, quæ a Judæis in Chriſtum, quem Deum eſſe

negabant, a gentibus in Deum unum in essentia & Trinum in Personis postulabatur: certe nomine gentium Matth. ult. totus mundus, uti vertit Persica, vel omnes generationes, uti legit Æthiopica versio intelligitur. S. Hilarius vult, Apostolos solum in virtute & auctoritate Christi baptizasse, & S. S. Trinitatem expresse nominasse, quia alias citata S. Scripturæ loca, cum illo Matth. ult. conciliari non possent, sicuti si Filius non dicatur Patri consubstantialis, loca ab Arianis ad hanc vocem abolendam citata cum aliis conciliari non possunt.

An valeat Schol. 5. Magister sententiarum l. 4. d. 3. & Cajetanus q. 66. docent, hodie adhuc validum fore Baptismum in solo nomine Christi collatus.

Magister sententiarum l. 4. d. 3. & Cajetanus q. 66. docent, hodie adhuc validum fore Baptismum in solo Christi nomine collatum sine explicita invocatione trium Divinarum Personarum. Expuncta quidem fuit jussu Pii V. hæc sententia e Commentariis Cajetani: Verum illa adhuc legitur in operibus Hadriani VI. quæ a. 1522. eo Pontificatum tenente & sciente Romæ edita fuerunt. Nihilominus hæc opinio in margine l. 4. d. 3. Magistri sent. notatur ut erronea: & ideo Theologi communiter docent, invalidum esse Baptismum sine expressa invocatione S. S. Trinitatis collatum. 1. Quia Christus Matth. ult. Apostolis expresse præcepit, ut baptizarent in nomine P. F. & S. S. 2. Concilium Arelatense l. can. 8. Afros: Nicænum c. 19. Paulianistas rebaptizari jussit, quia in nomine P. & F. & S. S. non baptizati erant: & nullum Rituale reperitur, quod formam Baptismi sine expressione Patris & Filii & Spiritus S. non referat. 3. S. Ambrosius de Myst. c. 4. ait: *Nisi baptizatus fuerit in nomine P. & F. & S. S. remissionem non potest accipere peccatorum.* S. Basilius t. 2. p. 170. ait: *In Baptismo separare Spiritum a Patre & Filio... inutile est Baptismum accipienti.* S. Augustinus l. de Bapt. c. 25. *Certa illa Evangelica verba, sine quibus non potest Baptismus consecrari.* Quare etiam

etiam summi Pontifices jufferunt iterari Baptismum sine expressa invocatione S. S. Trinitatis collatum. Dicit I. S. Stephanus P. teste S. Cypriano ep. 73. ad Jubaj. Marcionitas non esse rebaptizandos statuit, eoquod in nomine Jesu baptizari videantur. Et Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum respondit, ratum esse Baptismum collatum sive in nomine S. S. Trinitatis, vel tantum in nomine Christi. *Resp.* S. Stephanus Baptismum in solo nomine Christi collatum ratum non habuit, uti S. Firmilianus in ep. ad S. Cypr. testatur, & S. Cyprianus decreto S. Stephani stimulus verborum Stephani sensum non ita exacte expendit. Nicolaus ut Doctor privatus censuit, valere Baptismum in solo Christi nomine collatum. II. S. Ambrosius l. 1. de Spir. S. ait: *Rationem sequamur, quia, qui unum dixerit, Trinitatem signavit.* Et S. Bernardus ep. ad Henric. Aurel. interrogatus, quid sentiendum de Baptismo sub hac forma collato: Baptizo te in nomine Dei, & veræ S. Crucis, respondet: *Ego vero hunc Baptismum puto, nec sonum vocis veritati fidei, & pietati intentionis præjudicare potuisse.* *Resp.* S. Ambrosius solum vult, baptizandum, ad obtinendum Baptismi effectum, debere credere Mysterium S. S. Trinitatis, cujus fidem satis exprimit, si ad interrogata respondeat, quod credat in Patrem, vel Filium, vel Spiritum S. quia nominando unam personam satis intelligitur, alias credere. S. Bernardus privatam suam sententiam saniorum judicio reliquit.

Coroll. Pract. 1mo. Invalidæ sunt hæc formæ Baptismi: Ego te baptizo in P. & F. & S. S. vel: Ego te baptizo cum P. & F. & S. S. vel in nominibus P. & F. & S. S. *2do.* Formæ dubiæ sunt: baptizo te in nomine Patris: baptizo te in nomine Filii: baptizo te in nomine Spiritus S. quia non satis unitas essentia exprimitur. Item hæc: baptizo te in nomine Genitoris, & Genitæ

Geniti & Procedentis ab utroque, ob diffidium Theologorum, quia hæc nomina tantum actus notionales exprimunt: invalida vero est hæc forma: Ego te baptizo in nomine Patris: vel in nomine Christi: vel in nomine S. Trinitatis. (Schol. 5.) 3tio. Valet Baptismus, si in forma omittatur Ly *Ego*; si forma in vulgari idiomate proferatur; si verba transponantur v. g. te ego baptizo &c. Si vero fiat transpositio in Divinis Personis ex animo hæretico, forma corrumpitur, si ex negligentia, Baptismus sub conditione iterandus foret. Item valet Baptismus, si quis loco *baptizo*, diceret, tingo, abluo, mergo, quia sunt Synonima Si quis vero plures simul baptizaret, dicere deberet: Ego vos baptizo. Denique particula & omissa non invalidat Baptismum, quia ipsa vocabula Patris &c. distinctionem Personarum satis indicant.

§. 940.

*Minister
Baptismi.*

Minister Baptismi ordinarius & ex officio est Episcopus & Presbyter: Episcopus quidem primarius, qui solus primis Ecclesiæ sæculis Baptismum solemniter administrabat. Presbyter vero secundarius, & ex licentia Episcopi. 1mo. De Episcopo patet ex eo, quod Christus Apostolis, eorumque successoribus Episcopis dixerit Matth. 28. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* & S. Petrus act. 2. v. 41. tria millia hominum baptizasse legitur. Hinc S. Hieronymus cont. Lucifer. ait: *Sine Episcopi jussione neque Presbyter neque Diaconus jus habet baptizandi.* Imo olim soli Episcopi solemniter celebrarunt Baptismum, nam uti notat Martene de ant. rit. l. 1. c. 1. & Benedictus XIV. in Notificat.

cat. I. & Concilium Tolet. a. 694. unicum solum Baptisterium in unaquaque civitate prope Cathedralē Ecclesiam erat: & Clerus Edeffenus in ep. ad Photium rogat, ut Ibas ad sedem suam remittatur, quia ejus præsēntia propter baptizandos erat necessaria. Item S. Gregorius M. ep. 32. ad Roman. scribit: ne in urbe Ravenna detineat Blondum Hortensem Episcopum, ne infantes absque Baptismo morerentur: ubi notant Patres Maurini, *quia Baptismi ordinarius minister est Episcopus.* Et ideo hodie adhuc Florentiæ, Pisis, Parmæ, Patavii, Bononiæ, in solis baptisteriis Ecclesiæ Cathedralis infantes baptizari solent. Nihilominus tamen etiam primis temporibus Presbyteri baptizantibus Episcopis assisterunt, & simul cum eis, de eorum tamen licentia, baptizarunt. 2do. Presbyteros esse ministros Baptismi ordinarios, liquet ex Constit. Apost. l. 3. c. 11. *Permittimus baptizare solos Episcopos ac Presbyteros.* Innocentius I. ep. ad Decentium: *Presbyteri seu extra Episcopum, seu præsente Episcopo baptizant.* Et Florentinum in Decr. ait: *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare.* Esse vero Presbyterum ministrum Baptismi secundarium cum dependentia ab Episcopo, docet S. Ignatius ep. ad Smirn. *non est licitum sine Episcopo baptizare.* Et S. Ambrosius l. 3. de Sacr. c. 1. *licet enim Presbyteri fecerint, tamen exordium ministerii est a summo Sacerdote.* Idem docet S. Hieronymus paulo ante citatus.

Minister *Schol* 1. Triplex est minister Baptismi, *1mus Ordinarius* ex officio, qui jure ordinationis suæ, & acceptæ a Christo potestatis baptizandi auctoritatem habet: *2dus Extraordinarius* seu ex delegatione, cui ad sacras functiones ordinato licentia Baptizandi a Superiore concedi potest: *3tius Ex necessitate*, qui urgente periculo mortis in defectu alterius ministri ordinarii baptizare potest. Item administratio Baptismi duplex est: *Solemnis*, cum omnibus præscriptis ab Ecclesia Cæremoniis, quæ olim certis tantum temporibus fieri solebat: & *Privata*, quæ exigente necessitate, quolibet tempore etiam sine cæremoniis fieri poterat.

Schol. 2. Marcion teste S Epiphanio hæc. 42. Pezuziani & Collyridiani, eodem teste hæc. 49. & 79. mulieribus Baptismum solenniter administrandi potestatem concesserunt, ex eo, quod S. Paulus S. Theclæ hanc potestatem etiam concesserit. Verum hoc meram fabulam esse notat Tertullianus, de Bapt. c. 17. Hanc mulierum temeritatem repressit Concilium Carthaginense IV. c. 100. Alii in ministro fidem & probitatem requirentes ad valorem refutati sunt (§. 921. 922.)

Coroll. Præf. 1mo. Nemo seipsum valide baptizare potest. c. *debitum.* de Bapt. ubi Innocentius III. statuit rebaptizandum esse Judæum, qui in periculo mortis seipsum immergendo in aquam baptizavit. *2do.* Minister tantum unicus in Baptismo esse debet, & si plures simul baptizent, ita ut unus affundat aquam, & alter pronuntiet formam, nullus est Baptismus. *3tio.* Si duo simul abluant, & proferant formam, & quilibet habeat intentionem baptizandi independentem ab alio, si unus citius formam absolvat, ille solus validum Baptismum confert: Si ambo simul absolvant, probabiliter adhuc unicus & validus est Baptismus, quia singuli applicant omnia ad Sacramentum necessaria, & unius actio alterius actionem non impedit, nec cum ea pugnat. Si vero plures simul bapti-

baptizent cum intentione baptizandi dependenter a concursu simul baptizantium tanquam causarum partialium, dicendo v. g. nos te baptizamus, Baptismus utpote contra institutionem collatus est invalidus. 4to. Ordinarie quidem licitum non est, ut unus plures simul baptizet: Nihilominus in casu necessitatis posset quis valide & licite etiam per asperisionem plures simul baptizare, dicendo: Ego vos baptizo &c. 5to. Extra necessitatem non licet cuivis Sacerdoti baptizare, sed soli Sacerdoti proprio, qui est Papa respectu totius Ecclesie; Episcopus respectu suae diocesis, & Parochus respectu suae Parochiae, quia collatio Baptismi est actus alicujus jurisdictionis Pastoralis, quae soli proprio Pastori competit, nisi alteri hoc committat: & ideo graviter peccant parentes, si prolem suam Parocho alieno sine licentia proprii baptizandam offerant. 6to. Peregrina pariens in alieno pago potest Baptismum prolis petere vel a Parocho loci, vel eam ad proprium Parochum, si vicinus sit, transmittere. Vagi possunt eligere locum Baptismi, quem volunt, quia ad nullam Parochiam spectant. 7tmo. Religiosus peregrinus, aut in aliquo loco subsistens peccat graviter, si extra casum necessitatis sine licentia illius Parochi baptizet. 8vo. Non licet, per se loquendo, prolem baptizandam deferre ad ministrum haereticum, tum quia hoc modo quis profiteretur, haereticum esse legitimum ministrum; tum quia sic communicaretur cum haeretico in Sacris: tum quia sic quis cooperaretur haeretico extra casum necessitatis indigne Sacramentum ministranti. Neque hoc licet, quando Catholici parentes sub gravissimis poenis adiguntur, ut prolem suam baptizandam ad Praedicantem deserant, quia per tale edictum poenale determinantur parentes ad veram Religionem contemnendam, refertque Pignatellus Clementem VIII. jam declarasse, non licere extra necessitatem extremam, ne a Schismaticis quidem petere Sacramenta. Nihilominus de hoc casu adhuc

adhuc dubitare videtur La Croix, quia in hoc casu petens Baptismum ab hæretico nihil aliud profitetur, quam quod hæreticus Prædicans sit validus minister Baptismi, & in hoc casu necessitatis liceat ei prolem baptizandam offerre. Quod si mater Catholica in hoc casu advertat, se esse partui vicinam, conferat se, si tamen possit, ad locum Catholicum, ubi pariat, & prolem Catholico ritu baptismo ablui curet: si domum redux sub gravi pœna obligetur, ut nomen infantis a Prædicante libro baptismali inscribi petat, hoc facere potest, quia sic non profitetur in Prædicante potestatem spiritualem, sed tantum cautelam adhibet, ut suo tempore testimonium suscepti Baptismi obtinere possit.

§. 941.

*Diaconi
solemniter
baptizare
possunt.*

Præter Episcopum & Presbyterum etiam Diaconus ex Episcopi vel proprii Sacerdotis commissione Baptismum solemniter administrare potest. Nam *imo.* Act. 8. legimus, Philippum Diaconum baptizasse Eunuchum Reginæ Æthiopum. Hoc etiam permittitur Diacono in Concilio Illiberitano can. 77. Et in Pontificali S. Gregorii in ordinatione diaconi legitur: Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare & prædicare: Et ex ordine Romano constat, Diaconos ob multitudinem ad Baptismum confluentium baptizasse: uti observat Hallier de Hier. Eccl. l. 3. a. 3. *2do.* Diaconi ad hoc ordinantur, ut sint ministri Sacerdotum: Ergo valde convenienter committuntur illis officia Sacerdotalia, quorum capaces esse possunt, cujusmodi sunt prædicare & baptizare.

Schol.

Schol. Ludovicus Cellotius docet, Diaconum esse *An fuit* ordinarium Baptismi ministrum, cui ex officio *ministri* competat, eum administrare. Verum communis *ordina-* est Theologorum sententia, Diaconum esse extra-
rii. ordinarium Baptismi ministrum, & ex delega-
 tione tantum, non vero ex officio: nam 1. Ter-
 tullianus l. de Bapt. c. 17. Et S. Hieronymus
 dial. adv. Lucif. docent, Diaconis absque Episco-
 porum jussione potestatem baptizandi non esse.
 Const. Apost. l. 8. c. 28. statuunt: *Diaconus non*
baptizat. 2. Ita definit c. *diaconos.* d. 93. Dia-
 cono absque Episcopo vel Presbytero baptizare
 non audeant & c. *Constat.* d. 4. de conf. dicitur:
Constat, Baptisma solis Sacerdotibus esse tractan-
dum, ejusque ministerium nec ipsis Diaconis ex-
plere est licitum absque Episcopo vel Presbytero.
 Accedit Catechismus Romanus p. 2. & S. Tho-
 mas 3. p. q. 67. a. 1. *Ad Diaconos non pertinet*
aliquod Sacramentum principaliter & quasi ex pro-
prio officio præbere. Non obstat I. quod Philippus
 Diaconus baptizaverit; & Diaconi aliquando Pa-
 rochias rexerint: & juxta c. *fures.* de furtis pœ-
 nitentiam dederint. *Resp.* Philippo, & aliis Dia-
 conis parochias regentibus munus baptizandi ab
 Episcopis vel Presbyteris commissum fuit. Dia-
 cono nullum unquam Sacramentaliter absolverunt,
 sed ex commissione eos tantum receperunt, qui
 solennis pœnitentiæ gradus expleverunt: uti no-
 tat Albaspinæus observ. 27. l. 2. II. In ordina-
 tione Diaconi dicit Episcopus: Diaconum oportet
 ministrare ad altare, baptizare, prædicare. Et
 Diaconatus spectat ad Hierarchiam Ecclesiasticam;
 adeoque Diaconi ex institutione Divina princi-
 pantur, & sic ex officio baptizare possunt. *Resp.*
 Diaconi baptizare & principare possunt, sed sup-
 posita, delegatione & commissione Episcopi vel
 Presbyteri. Quodsi ergo Diaconus, sine delega-
 tione sollemniter baptizet, fit irregularis c. 1. de
 de Clerico non ordinato & c.

§. 942.

In necessitate quibus baptizare potest.

In casu necessitatis quilibet homo laicus vir vel foemina, fidelis vel infidelis absque solenni ritu Baptismum valide & licite administrare potest. Nam imo. ita definiunt Concilia: Concilium Eliberitanum can. 38. probat Baptismum a laico datum. Lateranense IV. c. *firmiter*. de sum. Trin. ait: *Sacramentum Baptismi a quocunque rite collatum proficit ad salutem*. Conc. Florent. in Instr. Armen. ait: *In casu autem necessitatis non solum Sacerdos vel Diaconus, sed etiam laicus vel mulier, imo etiam paganus & hæreticus baptizare possunt*. Et Nicolaus I. d. 4. de cons. docet, ratum esse Baptismum collatum a quodam Judæo vel Pagano. 2do. Ita docent P. P. Tertullianus l. de Bapt. c. 17. *Baptismus æque Dei census est, ab omnibus exerceri potest, sufficiat in necessitatibus, ut utaris, sicuti ubi aut loci aut temporis aut personæ conditio compellit*. S. Hieronymus adv. Lucif. *Si necessitas cogit, scimus etiam licere laicis baptizare*. Et S. Augustinus l. 7. de Bapt. c. 53. generatim affirmat valere Baptismum, ubicunque & a quocunque verbis Evangelicis collatum. 3tio. Ratio a S. Thoma petitur ex necessitate Baptismi, cujus idcirco materiam Deus voluit esse elementum aquæ omnibus obvium, & consequenter etiam ministrum ejus in necessitate quemcunque hominem constituit.

Solvuntur objectiones.

Schol. Calvinus l. 4. Inst. c. 15. fatetur quidem, Baptismum olim a laicis in necessitate collatum fuisse, sed hoc factum nulla ratione defendi posse. Quia

Quia tamen Calvinus non expressit, an talis Baptismus sit invalidus, vel an etiam sit illicitus, hinc etiam ejus sequaces inter se non consentiunt. Witaker de Bapt. c. 3. putat solum esse illicitum: Vossius vero disp. 10. de Bapt. invalidum esse censet, si ab infideli seu gentili conferatur. Item apud Græcos Schismaticos teste Arcudio c. 11. de Bapt. contra morem antiquum hodie usus invaluit, non baptizandi parvulos absente Sacerdote, licet in extremo vitæ periculo sint constituti. Rationes sunt I. Christus solis Apostolis mandatum baptizandi dedit. Item Concilium Carthaginense IV. c. 100. prohibet mulierem baptizare: Et Eliberitanum c. 38. vult, ut in necessitate fidelis solum & non bigamus baptizet. Et Conc. Compendiense statuit, ut baptizati a Presbytero non baptizato rebaptizentur. *Resp.* Apostoli ordinarii solum ministri Baptismi a Christo instituti sunt ex officio, non exclusis laicis, qui in necessitate etiam, licite baptizare possunt. Conc. Carthag. excipit casum necessitatis, dum addit: *nisi necessitate cogente.* Sensus canonis Eliberitani est, in necessitate, quando plures adsunt laici, ad baptizandum eum esse eligendum, qui fidelis sit, nec inter poenitentes recensitus, nec Bigamus: si tamen talis non adesset, alium baptizare posse. Canon Compendiensis corruptus est, & ideo emendator Decreti Gratiani expunxit hæc verba: *Et omnes, quos baptizavit,* tanquam imperite adjecta. II. Tertullianus l. de Virg. vel. ait: non permittitur mulieri in Ecclesia. . . tingere. Et S. Augustinus l. 2. cont. ep. Parmen. c. 13. ait: *Etsi laicus necessitate compulsus Baptismum dederit, nescio, an pro quisquam dixerit, Baptismum esse repetendum.* S. Cyprianus & Firmilianus eodem modo Baptismum hæreticorum & laicorum rejecerunt, teste S. Basilio in ep. ad Amphil. ubi ait: *Veteres eodem plane loco habuerunt Baptismum hæreticorum: Et laicorum, idcirco*

eos

eos velut a laicis baptizatos jufferunt ad Ecclesiam venientes vero Baptismo expurgari. Et S. Hieronymus dial. adv. Lucif. probat, Ariarium Sacerdotem cum suis honoribus esse recipiendum ex eo, quod a laicis baptizati rebaptizentur, non vero baptizati ab Ariano Sacerdote: & ibid. ait: *novam rem asseris, ut Christianus quisquam factus sit ab eo, qui non fuit Christianus.* Ubi saltem Baptismum a Pagano collatum rejicit. *Resp.* Tertullianus a publico solum ministerio Baptismi mulieres excludit. S. Augustinus juxta D. Tournely circa Baptismum ab infideli collatum aliquando dubius fuit, sed postea l. 7. de Bapt. c. 53. absolute docuit, eum ratum esse, a quibuscunque Evangelicis verbis confertur. S. Cyprianus & Firmilianus Baptismum hæreticorum & laicorum æque rejecerunt, sed hæc sententia postea in Concilio plenario saltem consequenter damnata fuit, quia invaliditas Baptismi hæreticorum, quam illi defendebant, nullitati Baptismi a laicis collati innitebatur. S. Basilius errorem S. Cypriani sequebatur, qui tamen in citata epistola liberum cuique relinquit, sequi Ecclesie suæ traditionem in suscipiendo vel rejiciendo hæreticorum Baptismo. S. Hieronymus ibi argumentatur, non ex sua, sed ex Luciferianorum sententia, ut argumentum ad hominem faciat. Et in altero loco solum vult, quod rectam fidem nemo ab hæretico discere possit, non vero, quod Baptismum recipere nequeat. III. Gregorius III. c. quos. d. 4. de consecr. ait: *quos a Paganis baptizatos esse asseruisti, ut denuo baptizes in nomine S. S. Trinitatis, mandamus.* *Resp.* Gregorius de iis Paganis loquitur, qui non servarunt formam a Christo præscriptam.

Resolvuntur casus. **Coroll. Pract.** imo. Si plures adsint, dum quis in necessitate baptizandus est, hic ordo servari debet: si adsit Sacerdos, præferendus est in Baptismo Diacono, Diaconus Subdiacono, Clericus laico, vir foeminæ, nisi pudoris gratia deceat foeminam potius,

potius, quam virum baptizare infantem non omnino editum, vel nisi fœmina melius nosset formam: quapropter curare debet Parochus, ut fideles præsertim obstetrices rectum baptizandi ritum probe teneant. Addunt nonnulli præferendum esse non excommunicatum excommunicato, Catholicum hæretico, baptizatum non baptizato. *2do.* Si quis inferior præfente Sacerdote vel Diacono in casu necessitatis baptizet, peccat graviter. Circa alios vero inferiores Clericos, item virum & fœminam non videtur esse plus quam culpa venialis, si debitus ordo non servetur, imo nulla culpa erit, si causa justa subsit, v. g. quia in casu necessitatis obstetrix melius scit modum baptizandi, vel virum non decet accedere ad prolem non omnino ex utero genitam: peccat tamen graviter, qui præfente fidei baptizato, non baptizatum, infidelem vel hæreticum ad Baptismum assumit. *3tio.* Præfente Sacerdote excommunicato præferendi sunt alii inferiores Clerici, & in eorum defectu etiam laici in casu necessitatis. Parenti etiam prohibetur baptizare propriam prolem, præterquam in articulo mortis, quando alius non reperitur, unde illi, si fieri possit, præferenda est etiam mulier. Item quando infans necdum totaliter ex utero egressus est, mulier etiam Parocho ob honestatem in baptizando præferri debet.

§. 943.

Omnes homines Filii Adæ sunt subjectum *Subjektum*
capax Baptismi. Nam *1mo.* Christus Matth. *Baptismi.*
28. dicit: *docete omnes gentes, baptizantes eos*
&c. & hoc semper observavit universa Ecclesia, quæ neminem petentem Baptismum unquam rejecit: de gentilibus etiam in infirmitate petentibus patet ex Siricio ep. 1. de Catechumenis in periculo mortis constitutis: constat ex Conc. Carthagin. III. c. 34. &c.

2do. Ratio est: Universalis est Christi redemptio: (t. 1. §. 327.) & in Adam omnes moriuntur: (t. 1. §. 267.) Ergo ad expiandum originale peccatum Baptismus pro omnibus institutus est.

An B. V. Schol. Etiam Beatissima Virgo Maria, licet originalem labem non contraxerit, baptizari tamen potuit, quia effectus Baptismi etiam est initiatio & cooptatio in Ecclesiam Christi, unde etiam & quidem verosimiliter ab ipso Christo baptizata fuit.

§. 944.

An mortui baptizari possint. Subjectum Baptismi capax est solus homo vivus, unde nec mortui, nec vivi pro mortuis baptizari possunt. Ita 1mo. habetur in Codice Canonum Ecclesie Africanæ c. 18. *ne mortuos homines baptizari faciat Presbyterorum ignavia.* Et in Conc. Carthag. c. 6. idem statuitur. Sane mortui sunt extra statum viæ: Ergo nullius Sacramenti capaces. (§. 926.) 2do. Nec pro mortuis vivi baptizari possunt, tum quia ille solus & idem renasci debet ex aqua & Spiritu, qui natus est ex carne: tum quia defuncto sine Baptismo, utpote in Ecclesiam non recepto, nil prodesse possunt suffragia viventium, cum quibus ille membrum ejusdem corporis non est.

Hæretici refutantur. *Schol.* Cataphryes seu Montanistæ teste Philastrio, hæ. 49. & Archontici, teste Theodoro hæ. fab. 1. 1. c. 2. mortuos etiam baptizabant. Cærinthiani vero & Marcionitæ, teste S. Epiphanio hæ. 28. vivos pro mortuis baptizabant: & Marcionitæ ac Manichæi, narrante Hermonopulo l. de Sect. c. 2. quoties apud eos aliquis sine bap-

tismo moritur, sub lectulo defuncti virum vivum occultant, & mortuum interrogant, an baptizari velit; tunc occultatus sub lecto respondet; volo: & deinde hunc vivum loco defuncti baptizant. Quare hæretici hoc fecerint, difficile est divinare: videtur tamen hic abusus descendisse ex pravo intellectu verborum S. Pauli 1. Cor. 15. v. 29. *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?* Verum licet hæc verba multum torqueant Interpretes, quorum novem explicationes affert Estius in ep. S. Pauli. probabilior tamen videtur esse D. Calmet sententia, in diss. de Bapt. pro mortuis, S. Paulum ex consuetudine nonnullorum vivos pro mortuis baptizantium probare resurrectionem mortuorum, non approbando hanc consuetudinem, sed ex ea argumentum ad hominem pro fide resurrectionis ducendo.

§. 946.

Non solum autem mortui, sed etiam infantes in utero matris penitus adhuc occlusi ante aperitionem partus baptismi non sunt capaces. Ita statuitur c. si ad matris de cons. d. 4. desumpto ex S. Augustino l. 6. cont. Jul. c. 14. & c. 115. d. 4. ex S. Isidoro accepto: *Qui natus adhuc secundum Adam non est, renasci secundum Christum non potest.* Ratio est, tum quia in hoc casu corpus infantis aqua ablui non potest, quod tamen ad Baptismum essentialiter requiritur: (§. 938.) tum quia mater pro infante baptizari non potest, cum infans non sit pars matris, sed propria ac distincta persona.

Infans in utero matris occlusus baptizari nequit.

§. 946.

*Infantes
sunt Bap-
tismi ca-
paces.*

Infantes vero nati sunt Baptismi capaces. *1mo.* Quia in S. Scriptura traditur præceptum Baptismi universale, Matth. ult. *doce-
te omnes gentes, baptizantes eos.* Et Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest introire in regnum Dei,* coramminatio est generalis, nulla facta exceptione infantium; ex quo sequitur, omnes capaces regni cœlorum esse etiam capaces Baptismi: sed infantes sunt capaces regni cœlorum, quia Christus ipse Matth. 19. v. 14. dicit: *Sinite parvulos, & nolite eos prohibere, ad me venire, talium est enim regnum cœlorum: ubi veri parvuli & non solum humiles intelliguntur, quos parentes ad benedicendum Christo offerebant, & quidem parvuli rationis usu adhuc destituti, qui a S. Luca c. 18. βρέφω, infantes in cunis, & a parentibus portati προσέφερον vocantur. Deinde Act. 16. Lydia Purpuraria cum omni domo sua, & 1. Cor. 16. v. 15. Stephanæ domus baptizata esse dicitur, inter quas infantes non fuisse vix probabile est. Certe parvuli contrahunt peccatum originale: (t. 1. §. 267.) Ergo spiritalis regenerationis effectus Baptismi ad Tit. 3. v. 5. etiam capaces sunt. *2do.* Probat ex Traditione. Carthaginense a. 418. anathema dicit illis, qui parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negant. Idem statuerunt Concilia, Milevitanum a. 416. c. 2. Braccarense a. 578. & Tridentinum Sess. 7. c. 13. *Si quis dixerit parvulos, eoquod actum**

cre-

credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse, ac propterea, cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos, aut præstare omittere eorum Baptisma, quam eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ, anathema sit. Vide Summam Conc. Carranz. a me emendatam. Idem docent Patres S. Irenæus l. 2. adv. hæres. c. 39. omnes per eum renascuntur in Deum, infantes & parvuli. Origenes in c. 6. ep. Rom. Ecclesia ab Apostolis traditionem accepit, etiam parvulis dare Baptismum. S. Augustinus l. 1. de pecc. mer. c. 26. parvulos baptizandos esse concedunt Pelagiani, qui contra auctoritatem universæ Ecclesiæ procul dubio per Dominum & Apostolos traditam venire non possunt.

Schol. Waldenses, teste Ermenegardo: Apostolici Solvuntur teste S. Bernardo Serm. 66. in Cant. Petrobusia-objectioni, teste Petro Cluniacensi: Abailardus & Penetrus de Brixia, uti patet ex Conc. Later. sub Innocentio II. can. 23. Cathari, teste Ekberto monacho: & denique Anabaptistæ duce Nicolao Pelargo vel Storkio Baptismum parvulis nihil prodesse docent. I. Quia Baptismum præcedere debet fides Matth. 28. Act. 8. Marci ult. imo etiam poenitentia, Act. 15. cujus infantes non sunt capaces. Resp. Fides & poenitentia solum in adultis prærequiritur ad Baptismum: (t. 1. §. 374.) Infantibus sufficit fides Ecclesiæ, & in adultis requiritur poenitentia ob peccata actualia, quorum infantes non sunt capaces; originale enim non est materia poenitentiae. II. Eucharistia non datur infantibus: Ergo nec Baptismus dandus est, maxime quia sunt increduli. Resp. Olim etiam S. S. Eucharistia parvulis data fuit, quam disciplinam deinde mutavit Ecclesia, quia S. S. Eucharistia solis adultis est necessaria, Baptismus

etiam parvulis, qui regeneratione necessario indigent ob contractum peccatum originale, non vero reparatione virium per alimentum spirituale post lapsus quotidianos, quorum non sunt capaces. Deinde infantes non sunt increduli positive, sed tantum negative, id est, non habent fidem actu, quam supplet fides Ecclesiæ, per quam fidem suam profitentur.

§. 947.

*Expedi-
infantes
baptizare.*

Infantes non tantum capaces sunt Baptismi, (§. 946.) sed etiam expedit eos baptizare, uti patet ex definitione Concilii Tridentini citata, addendo etiam canonem ratum ubi dicitur: *Si quis dixerit, hujusmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine dum baptizarentur, polliciti sunt, & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim pœna ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharestia aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, anathema sit.* Ratio autem petitur: 1. Ex æternæ damnationis periculo, cui parvuli non baptizati forent subjecti. 2. Ex ep. S. Cypriani ad Fidum, quod nempe omnes sive infantes, sive majores possint habere eandem Divini muneris largitatem. 3. Ne occasionem capiat improbitas, merito infans sanctificatur, & ab unguiculis Spiritui consecratur. Ita S. Naz. cr. 40.

*Solventur
objectiones.*

Schob. 1. Erasmus in ep. Paraphr. in Matth. præfixa videtur velle, non expedire, ut parvuli baptizentur, nec eos, si adulta ætate Baptismum suum

suum ratum non habuerint, ad vitam Christianam esse cogendos: nam I. Veteres olim hoc expedire non putarunt: ita censuit Tertullianus de Bapt. c. 18. & S. Gregorius Naz. non urgente periculo parvulos non esse ante Triennium baptizandos voluit. or. 40. *Resp.* Hi Patres fuerunt quidem contrariæ sententiæ, sed quoad hoc a tota Ecclesia deserti sunt. II. Æquum videtur, ut imitemur exemplum Christi, qui modo aetate ad Baptismum venit. *Resp.* Christus Baptismo non indiguit, & eum tunc solum instituere voluit, cum prædicationem suam auspicaretur. III. Multi olim præclari viri Baptismum ad grandævam ætatem distulerunt, uti S. Ambrosius, S. Paulinus, Constantinus M. &c. *Resp.* Particularia facta in exemplum trahi non debent: nonnulli Baptismum distulerunt, ut voluptatibus liberius indulgerent, quos semper reprobavit Ecclesia: alii: ut melius se disponerent ad illum, quorum pietas laudata fuit, consilium vero non semper approbatum; unde si in lecto propter infirmitatem baptizandi erant, juxta D. Tournely ad S. S. Ordines inepti habebantur.

Schol. 2. Licitum non est baptizare infantes infidelium, invitis eorum parentibus, si civiiter solum delictum Principi sint subjecti; tum quia nihil tale nec Principes, nec Pontifices unquam attentarunt, quod vitis patamen Christiani hi Imperantes non omisissent, si rentibus licitum esse judicassent: tum quia si hos infantes sint baptizare liceret, consequenter eripiendi essent e potestate parentum, ut Christiane educarentur, & sic violaretur jus naturæ, quod habent parentes in proles suas, ne iisdem spolientur; quod si vero in eorum potestate relinquerentur, manifestum foret & contemptus Sacramenti, & subversionis prolium periculum. Non obstat, quod objicit Scotus I. quod Deo Baptismum præcipienti magis, quam hominibus obediendum sit: hinc Mathias I. Machab. c. 2. capto Antiocho jussit

circumcidi omnes pueros in finibus Israel, inter quos erant filii alienigenarum etiam invitis parentibus, uti ait Tirinus. *Resp.* Deus non præcepit, ut violato jure naturæ parentibus invitis filii eorum baptizentur. Præceptum Mathatix erat solum pro Judæis. uti observat Estius: imo etiam filii gentilium justo bello capti & mancipia facti licite baptizari poterant. II. Infideles, nolentes baptizari filios suos, abutuntur jure suo: Ergo illo privari possunt, sicut si vellent eos occidere. *Resp.* Parentes solum abutuntur jure suo contra debitum Religionis, non vero contra debitum justitiæ naturalis, quoad Religionem vero infideles nulli adhuc subjiciuntur, ex quo etiam patet, cur jure suo privari possint, si vellent filios suos occidere. ubi contra debitum justitiæ naturalis agunt. III. Parentes non habent jus impediendi Baptismum, & eorum filii serviliter Principi subjecti illis invitis baptizari possunt: Ergo etiam si civiliter subsint, quia ~~est~~ potior ratio juris Divini quam juris gentium. *Resp.* Parentes non habent jus directe in Baptismum, habent tamen indirecte, quatenus non possunt illis eripi sui infantes. Deinde non quocunque jure gentium licitum est baptizare infantes invitis parentibus. sed illo tantum, quo a potestate parentum subtrahuntur, id est, quando fiunt mancipia, ubi etiam jus Divinum hunc Baptismum approbat, nam in hoc casu a patria potestate abstrahi, vendi, & pro libitu domini applicari possunt, & in fide Catholica instrui.

An adulti Schol. 3. Infideles etiam adulti vi, armis, minis & terroribus ad suscipiendam fidem & Baptismum compelli non debent. Non enim Christus misit Apostolos, ut armata manu prædicarent Evangelium, sed velut agnos inter lupos, & ut in patientia possiderent animas suas: & hac regula semper usa est Ecclesia. Unde Conc. Toletan IV. c. 56. statuit, ne Judæo ad fidem amplectendam vis

*An adulti
ad fidem
& Bap-
tismum,
sunt co-
gendi.*

vis inferatur: Item fides debet esse voluntaria: Ergo etiam Baptismus, ad quem in adultis fides requiritur, cum igitur ad fidem internam nemo cogi possit, nec ad Baptismum cogi debet, quem sine fide interna sacrilege susciperet. Objiciunt Scotus & Launojus diff. de vet. more baptiz. I. Sisebutus Hispaniæ Rex Judæos vi ad Baptismum coegit, & ideo laudatur in Concilio Tolet. IV. can. 55. quod statuit, ut Judæi, qui fidem Christianam vi vel necessitate susceperunt, eam tenere cogantur. Et l. 3. Visigoth. l. 12. t. 3. Judæi sub pœna exilii compelluntur, ut filios suos baptizandos ad Sacerdotes mittant: quod idem statuit Chintillanus Rex, uti constat ex can. 3. Conc. Tolet. VI. *Resp.* Sisebuti factum Concilium Toletanum non approbat, uti ex mox dictis constat, vocat vero Religiosissimum Principem ob zelum Religionis, & ob alias bonas leges ab eo latas: vult autem, ut ad retinendam fidem cogantur, quia Baptismus ex metu susceptus fuit illis simpliciter voluntarius. Lex Visigothorum præcipit, ut Judæi, qui noluerunt subire exilii pœnam, promittentes se potius suscepturos Baptismum, statutam pœnam subeant: & forte de Judæis jam baptizatis loquitur. II. Carolus M. circa an. 804. Saxones & Hunnos vi ad Baptismum compulit, quod factum approbavit Adrianus I. uti refert Alcuinus. Item Chilpericus teste Gregorio Turon. t. 6. hist. Franc. multos Judæos baptizari jussit. Et Dagobertus Rex S. Amando Episcopo Trajectensi litteras concessit, ut infideles Gandavenfes ad Baptismum cogeret. *Resp.* Carolus M. a. 776. Saxones rebellantes in ditionem suam redegit, & teste Alcuino ep. 7. apud Duchesne non ad fidem vi coegit; sed cura & benignitate sua ad eam convertit, unde non Alcuinus, sed Malmesburiensis, qui tamen hic fidem non meretur, contrarium asseruit. Proximo anno Saxones in Synodo Paderbornensi jurarunt, se servaturos Christianam fidem sub pœ-

na amittendi bona sua: sed anno 795. iterum a Carolo defecerunt, & paulo post denuo se illi subjecerunt cum Hunnis, qui etiam Baptismum susceperunt. Ita Ado, Regino &c. Jure ergo Carolus Saxones & Hunnos ad retinendam Christianam Religionem compulit, quam libere susceperunt. Chilperici factum reprobatur S. Gregorius Turon. c. 17. dicens, hoc modo baptizatos corpore tantum & non mente fuisse. S. Amandus data sibi potestate usus non est, & neminem baptizavit, nisi credentem, & prædicatione Evangelii ab errore revocatum, uti testantur acta ejus apud Bollandum. III. Reges possunt subditos suos a cultu idolorum vi prohibere: Ergo etiam ad Baptismum cogere. *Resp.* Disparitas est, quod dispar cultus publicus externus Religionis subditos ad discordias provocat, quos in pace continere officium Principis est: ad Baptismum vero vi cogere non potest subditos, quia hic liber esse debet: nec ex eo omisso turbæ sequuntur.

Resolvuntur casus. *Coroll. Præf. 1mo.* Subjectum Baptismi est omnis homo, (§. 943.) viator, (§. 944.) & vivens, & nondum baptizatus, ac in lucem editus, (§. 945.) etiam infans (§. 946.) *2do.* In monstris baptizandis magna cautio adhibenda est, de quo, si opus fuerit, Ordinarius, vel alii periti consulantur, nisi mortis periculum immineat. Si monstrum humanam speciem non præferat, baptizari non debet: si vero dubium sit, baptizetur sub conditione: si tu es homo, Ego te baptizo &c. Si dubitetur, an monstrum sit una persona, aut duæ, non baptizetur, donec hoc discernatur: discerni autem potest, si habeat unum aut duo capita, unum vel plura pectora, tunc enim totidem erunt corda & animæ hominesque distincti, & tunc singuli seorsim sunt baptizandi; & si periculum mortis immineat, tempusque non superpetet, ut singuli separatim baptizentur, poterit paniter singulorum capitibus aquam infundens

eos simul baptizare dicendo: Ego vos baptizo. Si vero non sit certum, in monstro esse duas personas, debet primum unus infans absolute baptizari, & postea alter sub conditione, si non es baptizatus, ego te baptizo &c. 3to. Monstrum habens caput ferinum v. g. canis, corpus vero hominis, non debet statim baptizari, donec certius constet, sitne homo an brutum: in periculo mortis vero baptizetur sub conditione: si tu es homo. Monstrum progenitum ex viro & bestia sub conditione baptizandum est, non vero, si ex foemina & bestia sit progenitum, quia tunc certius est, non esse hominem, nec ab Adamo descendere. 4to. Baptismus infidelium filiis collatus invitis parentibus est omnino validus contra Durandum; quia voluntas parentum non requiritur, ut infans possit regenerari, quod opus est Spiritus S. 5to. Licite baptizatur parvulus ex infidelibus parentibus natus in extrema necessitate constitutus, si mors sit certo secutura; quia tunc sine violatione juris patriæ potestatis, & sine irreverentia Sacramenti, parvulus alioquin periturus ad vitam æternam regeneratur. 6to. Filii infidelium licite invitis parentibus baptizantur, si postquam ad usum rationis pervenerint, Baptismum petant, cum in iis, quæ spectant ad jus naturale & Divinum, incipiant esse suæ potestatis, habeantque liberi arbitrii exercitium 7timo. Filii fervorum seu mancipiorum infidelium invitis etiam eorum parentibus licite baptizari possunt; nam in hoc casu possunt jure gentium vendi, manumitti, inter liberos ascisci & a patria potestate separari. 8vo. Filii infidelium perpetuo amentes licite baptizantur invitis etiam parentibus, quia sunt in extrema necessitate sine periculo irreverentiæ Sacramenti. 9no. Si parentes desint, infantes vero alicujus alterius infidelis tutelæ committi sint, eos sine tutoris consensu baptizare non licet, quia omnis potestas parentum penes tutorem est. 10mo. Infantes a parentibus infidelibus oblati

oblati baptizandi sunt, licet deinde parentes mentem mutant, non vero, si adsit periculum perversionis: qui vero invitis parentibus illicite baptizati sunt, fidem Catholicam eo modo, quo fieri potest, edoceri debent. Puer vero septennio completo, & intelligens, quid sit baptizari, petens Baptismum, invitis parentibus baptizari potest; si vero dubium sit de sufficiente usu rationis, Sacramentum differatur, & is qui petit, retinendus & instruendus est. Vid. Bullam Benedicti XIV. t. 2. Bull. p. 86. *11mo.* Ecclesia Catholica habet jus, fidem propagandi, ob mandatum Christi: *docete omnes gentes*: ideo potest prædicatores ad omnes gentes mittere, & Principes Catholici violentiam resistentium prædicationi Evangelicæ armis repellere possunt, si sine scandalo, quo fides Catholica odiosa redditur, fieri queat. *12mo.* Princeps Catholicus in subjugatis sibi infidelibus legibus & armis prohibere sacrificia idolis immolare potest, paganorum templa destruere, superstitiosa Religionis exercitia interdiceret, ne per illa prædicationis Evangelii impediatur. *13tio.* Prælati Ecclesiastici, imo etiam Magistratus civilis, cui liberi hæreticorum civiliter sunt subjecti, ex tacita vel expressa licentia Prælati, potest liberos eorum parentum, qui deserta fide Catholica ad hæreticos fugiunt, retinere & impedire, ne ab hæreticis pervertantur: Hoc tamen in Germania ob pacem Westphalicam locum non habet, ob periculum majoris mali, ne hæretici cum Catholicis similia faciant. *14to.* Sacerdotes Catholici licite baptizant liberos hæreticorum, licet post Baptismum parentibus restituendi sint cum probabili periculo perversionis, quia illi mori possunt in infantia, & subinde etiam sunt tantum hæretici materiales.

§. 948.

In infante   Ut vero infantes valide baptizentur, nul-
nulla re-   la requiritur in illis actualis dispositio: (t. 1.
quiritur   §. 374.)

§. 374.) Unde cum infantes baptizantur, *actualis* non habent fidem actualem, nec ullos *dispositio.* novos motus similes fidei & dilectionis actibus, sed hæc per fidem Ecclesiæ & offerentium eos suppletur. Nam *1mo.* nullibi in S. Scriptura fit mentio fidei horum infantium, & Patres absolute contrarium docent: S. Gregorius Naz. or. in S. lumina ait: *infantes sine sensu sanctificationis sanctificantur.* Et S. Augustinus ep. 57. ad Dardan. ridet contrariam sententiam utpote injuriam humanis sensibus, & probat ex eo, quia constat, infantes & vocis ejulatu & motibus corporis reluctari Baptismo, quod sane non facerent, si actu crederent. *2do.* Novi illi motus repugnant rationi; nam neque sunt in corpore, in quo non sunt actiones spirituales: neque sunt in anima infantis, quia nequeunt esse sine cognitione, quæ in infante non datur. *3tio.* Suppleri infantium fidem per fidem Ecclesiæ, docet tum Tridentinum: (§. 946.) tum S. Augustinus de lib. arbit. c. 23. *satis pie, recteque credimus, prodesse parvulo, eorum fidem, a quibus consecrandus offertur, & hoc commendat Ecclesiæ saluberrima auctoritas, ut ex eo quisque sentiat, quid sibi proficit fides sua, quando in aliorum quoque beneficium, qui propriam nondum habent, potest aliena commodari.*

Schol. Lutherus l. de capt. Babyl. c. de Bapt. vide- *Solvuntur*
tur docere, infantes, cum baptizantur, habere *objectio-*
fidem actualem. Hanc magistri sui sententiam *nes.*
paulo mitigarunt Lutherani in Concilio Witten-
bergenſi, docentes in infantibus, dum baptizan-
tur, produci Sanctos & novos motus similes mo-
tibus fidei & dilectionis, per quos dicuntur cre-
dere.

dere. I. Quia Matth. 18. dicitur: Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt: Ergo pusilli credunt. *Resp.* Pusilli hi erant jam rationis compotes, sicuti etiam scandali. II. S. Joannes exultavit in utero: Luc. 2. Ergo infantes habent Sanctos motus. *Resp.* S. Joannes cognovit supernaturaliter Domini præsentiam, & ideo exultavit in utero, & hinc non habuit hunc motum sine cognitione: hoc autem extraordinarium exemplum ad regulam communem trahi non potest.

§. 949.

Dispositiones in adultis.

Ad validam autem susceptionem Baptismi in adultis requiritur intentio vel actualis vel virtualis: (§. 927. 928.) Ut vero licite & cum fructu Sacramentum Baptismi adultus suscipiat, requiruntur in eo præviæ dispositiones, scilicet fides, & pœnitentia &c. 1mo. De fide patet Act. 8. v. 37. ubi Philippus Eunuchum Baptismum petenti dixit: *Si credis ex toto corde, licet.* Et Christus Matth. 28. jubet, ut prius Apostoli doceant, quam baptizent. 2do. De pœnitentia habetur Act. 2. v. 38. ubi S. Petrus ait: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Porro dispositiones has requisitas recenset Tridentinum Sess. 6. c. 6. ubi requirit, ut baptizandus fidem habeat, peccatorem se intelligat, Deum timeat, sibi que propitium fore speret, eum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiat, odio ac detestatione peccatorum moveatur ad pœnitentiam, quam ante Baptismum agere debet; denique dum proponit suscipere Baptismum, inchoet novam vitam, & servet Dei mandata: ut ita ad Deum,
a quo

quo per peccatum averſus fuerat, iterum convertatur. (t. I. §. 374. n. 2. & 3.)

Schol. Neceſſitatem harum diſpoſitionum ad Baptiſmum jam olim in adultis agnovit Eccleſia, dum tot Catecheſibus & probationibus exercuit Catechumenos. Porro Catechumenus ex Græca voce *καταχρῖστω* inſtruo Tyronem & Candidatum ſeu diſcipulum fidei ſignificat. Tres autem fuerunt Catechumenorum claſſes. Prima fuit *Audientium*, qui cum Chriſtianam Religionem amplecti cuperent, Epifcopo præſentati ſignabantur ab eo ſigno crucis in fronte, pectore, oculis, ore, ſcapulis, auribus, addita cum precibus manuum impoſitione, inſufflationibus, & Exorcismis. Ita ad audiendum verbum Dei admittebantur in eam Eccleſiæ partem, quam hodie navem dicimus, ubi olim conciones habebantur, & quod etiam Auditorium dicebatur: Baronius vero in ſuperiori porticu Eccleſiæ Catechumenos ſtatuit. Concione audita, quæ olim ſub Miſſa poſt Evangelium habebatur, Catechumeni audientes ex Eccleſia dimittebantur, clamante Diacone ex ambone: Catechumeni diſcedite: antea autem interrogabantur, an vellent ſequi vitæ rationem ſibi propoſitam, precesque pro illorum ſalute fundebantur. Hucusque Miſſa Catechumenorum durabat, & ab Offertorio Miſſa fidelium incipiebat. Expleto audientiæ tempore ab Epifcopo determinato Catechumeni pro admiſſione ad Baptiſmum ſupplicabant, unde ſecunda eorum claſſis erat *Competentium*. Hi proſtrati in terram Baptiſmum poſtulatebant, & nomina ſua Eccleſiæ dabant, quæ tabulis Eccleſiaſticis inſcribebantur: competentes preces continuo effundebant, & dura pœnitentiæ opera ſubibant, publico fidelium cœtui nudis pedibus, tonſo capite, cilicio operti ſe liſtere, & a vino, carne ac uxoribus abſtinere tenebantur, ac interim ſicuti etiam audientiæ tempore ab Epifco-

scopo, Presbyteris & Diaconis myſteria fidei illis exponebantur, & Catechizabantur. Interim circa mores Catechumenorum ſeptem ſcrutinia, a tertia hebdomada quadrageſimæ uſque ad Sabbatum S. inſtituebantur, & competentes flagitium patrantem ad claſſem audientium remittebantur; audientes vero ab Eccleſiæ limine pellebantur: præcipuum autem Scrutinium habebatur fer. 4. majoris Hebdomadæ. Si in prioribus Scrutiniis digni reperiebantur, in die Palmarum juxta Alcuinum de Div. off. vel fer. 2. poſt Dominicam 3tiam Quadrageſimæ Symbolum & oratio Dominica juxta Amalarium de Div. illis tradebatur, & ſic ad tertiam claſſem ſcilicet *Electorum* admittebantur. Denique Sabbato S. ſolemnis Baptismus conferebatur. Tempus Catechumenatus varium fuit; vulgo erat quadraginta dierum, deinde ad decem & octo dies contractum fuit. Vid. P. Martene & Vicecomitem de ant. rit.

Reſolvuntur caſus.

Coroll. Præſt. imo. Si adultus ad Baptiſmum cum animo acceſſerit, non quodcunque lavacrum, ſed Eccleſiæ ſolum proprium recipiendi, Baptiſmus erit validus: item ſi baptizandus præſenti voluntate careat, quam tamen alias habuit, examinari prius debet, an præcedens voluntas non fuerit retractata, & adhuc perfeveret moraliter, Baptiſmus erit validus: in dubio, an ſuſcipiens ſufficientem intentionem habuerit, Baptiſmus ſub conditione iteretur. vid. ep. Benediſti XIV. ad Archiep. Tarſenſ. tom. 2. Bull. 2do. Ad Baptiſmum non prærequiritur Contritio perfecta, ſed ſufficit Attritio ex motivo ſupernaturali elicitæ, quia Baptiſmus per ſe inſtitutus eſt, ut hominem juſtificet. Externa vero peccatorum confeſſio ante Baptiſmum non requiritur, imo peccata ante Baptiſmum commiſſa non ſunt materia abſolutionis: pro inſtructione tamen & accipiendis remediis contra relapſum peccata ſua confiteri poſſet. 3tio. Surdus, mutus ac cæcus a Nativitate pro amente

amente habendus esset, & baptizari posset; si autem sit tantum surdus & mutus, poterit per signa sufficienter instrui & baptizari.

§. 950.

Effectus Baptismi sunt gratia sanctificans, *Primus effectus Baptismi gratia.* & Character. Primo igitur per Baptismum confertur gratia interna sanctificans prima, per quam homo spiritualiter renascitur, fit filius Dei, membrum Christi, unius cum eo Spiritus, compos vitæ æternæ, & cum gratia sanctificante infunduntur illi simul virtutes & dona Spiritus. Ita docet 1mo. Apostolus 1. Cor. 6. *Abluti estis, sanctificati estis, justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.* Ad Tit. 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus.* Gal. 3. v. 26. *Omnes filii Dei estis . . . Christum induistis.* Rom. 8. v. 17. *si autem filii & hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Idem docet Tridentinum Sess. 3. c. 5. & habetur in Clement. 1. de sum. Trin. 2do. Ratio est, quia Baptismus tollit peccatum originale & actuale, si adsit, ut mox dicemus: sed hæc non remittuntur sine infusione gratiæ sanctificantis: (t. 1. §. 373.) Ergo hæc infunditur, & consequenter etiam virtutes & dona. (t. 1. §. 366. & seq.) Quid autem sit hæc gratia sanctificans, & quomodo justificatio fiat, dictum est. (t. 1. a §. 361-373.) Et quia gratia sanctificans cum virtutibus & donis in Baptismo etiam infantibus infunditur, patet, quod etiam fides habitualis illis infundatur.

Schol. 1. Novatores hos quinque effectus Baptismo assignant. 1. Quod baptizatus non possit, etsi velit, amittere gratiam nisi nolit credere. Sed hoc refutatum est. (t. 1. §. 379.) 2. Quod Baptismus liberet ab observatione legis extra mandatum fidei. Verum hoc refutatum est. (§. 465.) 3. Quod liberet ab observandis legibus humanis. Quod refutatum est. (§. 470. 473. 505.) 4. Quod liberet ab omnibus votis. Quod refutatum est. (§. 823. 825.) 5. Quod sola Baptismi memoria justificet a peccatis post Baptismum commissis. Quod inferius de Pœnitentia refutabitur.

*Gratia
Sacra-
mental-
is
Baptis-
mi.*

Schol. 2. Præter gratiam sanctificantem in Baptismo etiam confertur gratia Sacramentalis, seu jus ad specialia auxilia fini Baptismi proportionata, nempe ad Sancte & Christiane vivendum, sicuti decet filios Dei adoptivos, Christi fratres, & regni cœlestis hæredes. (§. 909.)

§. 951.

*Baptis-
mus om-
nia pec-
cata &
pœnam
tollit.*

Quia per Baptismum confertur gratia sanctificans prima (§. 950.) hinc Baptismus perfecte tollit omnia peccata Originale & actualia, & quidem non tantum quoad reatum culpæ, sed etiam quoad reatum pœnæ. Patet hoc imo. ex S. Scriptura, ubi Act. 22. v. 16. S. Paulo dicitur: *Exurge, baptizare, & ablue peccata tua.* Quod vero hæc remissio plena sit quoad culpam & pœnam, constat Rom. 8. v. 1. *Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.* Et quod peccata non solum tegantur, probatum fuit. (t. 1. §. 372.) 2do. Ita docent Patres. Tertullianus l. de Bapt. c. 5. *Exempto reatu, excimitur & pœna.* S. Hieronymus ep. 82. *omnia nobis per Baptismum condonata sunt crimina,*
nec

nec post indulgentiam Judicis metuenda est severitas. S. Augustinus l. 2. de pecc. mer. *Si continuo post Baptismum sequatur emigratio, non erit omnino, quod obnoxium hominem teneat solutis omnibus, quæ tenebant.* Hinc Florentinum in Decret. statuit, morientes post Baptismum statim ad regnum coelorum pervenire, atque idcirco nullam baptizatis pro peccatis præteritis imponendam esse satisfactionem. Et Trident. Sess. 5. can. 5. definit: *Si quis per D. N. J. C. gratiam, quæ in Baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti, aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram & propriam rationem peccati habet, sed illud tantum dicit radi aut non imputari, anathema sit.*

Schol. 1. Per Baptismum non tolluntur pœnalitates, *Quid recipiat justitia,* tum ut Deus ostendat, quid hominis *ficatus per* culpa mereatur: tum ut virtus in infirmitate per- *charita-*ficiatur: tum ut homo materiam virtutis habeat: *tem.* tum ut homo intelligat, totum Sacramentorum fructum non ad præsentem, sed æternam vitam referri debere. Si quis ad Baptismum per charitatem perfectam jam justificatus accedat, sex adhuc bona ex reali Baptismi perceptione consequitur. 1. Characterem. 2. Augmentum gratiæ. 3. Remissionem peccatorum, quæ post justificationem committi potuerunt 4. Plenam remissionem pœnæ. 5. Magis firmam securitatem seu bonam confidentiam de remissione peccatorum. 6. Visibilem incorporationem in Ecclesiam Christi.

Schol. 2. Voltairius in *Diction. philos. art. Baptême.* Voltairii Constantinum Imp. ita ratiocinantem inducit: *Bap-* *scommata-* *ta.* tismus omnia purificat: Ergo possum meam uxorem, filium & consanguineos occidere. Verum

undenam probat Voltairius Constantinum hæc sub spe obtinendæ per Baptismum veniæ perpetrasse. Sane historia probat, quod Fausta Constantini uxor Crispî noverca eum attentati adulterii accusaverit, & ideo Crispum a Constantino Zelotypo improvide capite damnatum fuisse, & cum Fausta se Crispum seducere voluisse confessa esset, iusto eam iudicio extremo affectam fuisse. Idem Voltairius in *Diction. portatili* refert, Julianum Imp. religioni nostræ irrifisse, eoquod Christiani pessimos quosque ad se alliciant, sub spe eos aqua ablutos puros omnino & mundos evasuros. Verum hanc calumniam Julianus ex Celso Epicuræo mutuatus est, uti videre est apud Origenem l. 3. contra Celsum n. 59. qui hoc argumentum manifeste refutavit, ostendens Christianam religionem ægras animas ad sanitatem vocare, & hortari, ut a peccando desistant, ac demum baptizare. Sane ad Christi religionem conversos puram vitam præmississe apparet ex Tertulliano Apol. c. 44. Clemente Alex. l. 2. Pædag. &c.

§. 952.

*Baptismi
Character
& inite-
rabilitas.*

Alter effectus Baptismi est, quod imprimat animæ Characterem indelebilem: (§. 911.) ex quo fit, ut Baptismus iterari non possit. Constat hoc imo. ex S. Scriptura Eph. 4. v. 5. *Unum Baptisma*: quod de initerabilitate Baptismi explicat S. Leo c. *non licet*. d. 4. de Consecr. & S. Cyrillus præf. in Catech. Item ex illo Joan. 13. v. 10. *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus.* Quod de Baptismo non iterando exponit S. Optatus l. 4. Et ex illo Hebr. 6. v. 4. *Impossibile est, eos, qui semel sunt illuminati. . . & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam*: id est, per Baptismum, uti explicat S. Ambro-

bro.

brosius l. 2. de poenit. c. 2. 2do. Probatur ex perpetua praxi Ecclesiæ, & unanimi Patrum consensu: Quin & legibus Imperatorum ultimo supplicio, & Canonicis Ecclesiæ poena depositionis & irregularitatis puniuntur iterantes Baptismum. Et Trident. Sess. 7. can. 11. definit: *Si quis dixerit, vere & rite collatum Baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negaverit, cum ad penitentiam convertitur, anathema sit.* 3tio. Ratiō esse potest, quia Baptismus repræsentat mortem Christi unicam: imprimit Characterem indelebilem: tollit peccatum originale semel tantum contractum: Ergo iterari nequit.

Schol. In Baptismo aqua & ablutio cum præscripta verborum forma est Sacramentum tantum: res Sacramenti tantum est interna animæ ablutio per gratiam sanctificantem, utpote quæ significatur: res & Sacramentum simpl est Character, qui significat & significatur.

Coroll. Pract. 1mo. Si ob imminens mortis periculum infans ita præcipitanter baptizatus sit, ut de omnibus rite observatis certo non constet, sub conditione rebaptizetur. Item si in partu geminorum unius caput emissum, & post Baptismum se retrahens, dubitandi de se occasionem præbeat. Item si quis inter hæreticos materiam, formam, vel intentionem depravantes, aut inter infideles educatus Baptismi sui recordari, vel idoneos illius suscepti testes habere non possit. Baptizati tamen ab hæreticis juxta declarationem S. Congregationis non rebaptizandi, nisi probabile dubium invaliditatis Baptismi adfit. 2do. Si in necessitate aliquod membrum præter caput, scapulas & pectus baptizatum sit, Baptismus sub conditione repetatur, si antea dubius fuerit. 3tio.

Resolvuntur casus:

Si obstetrices in necessitate baptizarint, passim apud nos a Parocho Baptismus sub conditione repetitur ob illius necessitatem, quam consuetudinem non improbat P. Laymann, imo approbatam asserit in Pastoralis Romano Antwerpizæ edito a. 1607. sic enim non fit irreverentia Sacramento, & consulitur saluti proximi; cum experientia doceat, sæpe laicos perperam in necessitate baptizasse, adeoque semper adest justus timor. 4to. Infantes expositi, etsi collo appensum habeant scriptum Baptismi suscepti testimonium, tamen sub conditione sunt baptizandi, si re diligenter perquisita dubium de eorum Baptismo remaneat: ita statuit Conc. Mediolanense III. Londinense a. 1200. & rationem dat Benedictus XIV. de Syn. l. 7. c. 6. quia non debemus rem adeo gravem committere fidei personæ ignotæ, cujus qualitates explorare non possumus. Et hoc idem respondit S. Congregatio die 15. Jan. a. 1724. de expositis ad hospitale S. Spiritus in Saxia. 5to. Si Episcopus vel Sacerdos prudenter dubitet de valore sui Baptismi, non tantum a functionibus Ordinis abstinere, sed etiam sub conditione rebaptizari, reordinari, & ordinati ac absoluti ab eis cum repetita confessione, iterum absolvi & ordinari debent. 6to. Religiosus ob defectum essentialem rebaptizatus nequit deserere Religionem: non tamen opus est repetere Novitiatum & Professionem, quam tamen ratificare tenentur: ita S. Congregatio a. 1588. 7imo. Quando Baptismus sub conditione repetitur, putat quidem Gobat. non esse obligationem peccata actualia confitendi, quia libertas est in possessione: Contrarium tamen tutius est, & in praxi suadendum.

An Baptismus fidei susceptus remota

Schol. 2. Quæritur, an, si quis ad Baptismum fidei accedat, id est, sine debita dispositione vel culpabiliter, v. g. quando sine fide, spe, attritione scienter accedit; vel inculpabiliter, quando habet attritionem tantum naturalem, quam bona fide putat

putat esse supernaturalem: vel quando in susce-^{ffitione}ptione Baptismi committit aliud peccatum, v. g. ^{reviviscat.}reviviscat, habet animum furandi: in quibus casibus valide quidem Baptismum suscipit, sed ob positum obicem seu fictionem Gratiam Sacramenti non accipit: Quæritur, inquam, an, si talis postea fictionem seu obicem vel per pœnitentiam, si sit culpabilis, vel per actum doloris supernaturalis, si sit inculpabilis, tollat, Baptismus reviviscat, id est, gratiam per fictionem impeditam ex opere operato producat. Respondetur affirmative: tum quia ita docet S. Augustinus l. 1. de Bapt. c. 12. dicens: de Baptismo in Ecclesia Catholica sicte suscepto: *Tunc incipit valere ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recesserit.* Et de Baptismo in hæresi vel schismate suscepto ait: *Tunc incipit valere ad dimittenda peccata, cum ad Ecclesie pacem venerit;* tum quia causa ex se productiva, si impediatur, remoto impedimento effectum suum producit, uti patet in descensu gravium: sed talis causa est Baptismus: Ergo remoto obice producit effectum, maxime cum iterari non possit, & peccatum originale per solum Baptismum remitti queat. Porro ex hoc fluit. 1. Quod omnia peccata Baptismum sicte susceptum præcedentia recedente fictione per Baptismum reviviscentem remittantur, utpote quæ jurisdictioni Ecclesie non subjecta, per Sacramentum Pœnitentiæ remitti non possunt. 2. Peccatum fictionis deletur per pœnitentiam, quia est natura postorius ipso Baptismo, adeoque verum Sacrilegium. 3. Peccata vero Baptismum sicte susceptum subsequuta delentur per pœnitentiam; quia sunt clavibus Ecclesie subjecta. Non obstat I. quod susceptio Baptismi cum fictione sit opus mortuum, adeoque reviviscere nequit, maxime quia Baptismus non amplius existit, quando fictio tollitur. *Resp.* Effectus Baptismi ex opere operantis conferendus utpote opus mortuum non reviviscit, redit tamen effectus ex opere operato Baptismo respon-

dens, qui non est opus mortuum, sed opus Dei. Deinde Baptismus est tantum causa moralis efficiens, quæ potest agere, licet actu non existit, sicuti agit passio Christi jam præterita, quæ est causa moralis meritoria nostræ sanctificationis: Et Baptismus saltem existit in relicto Characterem, qui juxta Thomistas tunc physice remissionem peccatorum causare potest. vid. (§. 907. Schol. 3.) II. S. Augustinus l. 1. de Bapt. c. 12. *veraci confessioni* remissionem peccatorum tribuit, non vero Baptismo redivivo, alias quis bis per Baptismum justificari posset, semel in susceptione, deinde in remotione obicis, quod tamen fieri nequit. *Resp.* S. Augustinus tribuit remissionem peccatorum pœnitentiæ tanquam removenti obicem, non tanquam causæ effectrici. Deinde Baptismus sicte susceptus & redivivus unus idemque est, & eundem effectum habet. III. Si Baptismus redivivus non tollit peccata eum concomitantia & subsequuta, tunc gratia ab eo collata posset stare cum illis peccatis, utpote quæ remittere nequit, & sic unum mortale posset remitti sine alio, quod est impossibile. Deinde per Sacramentum Pœnitentiæ remittuntur peccata inculpabiliter omissa saltem indirecte: Ergo etiam per Baptismum peccata eum sicte susceptum subsequuta. *Resp.* Gratia a Baptismo collata cum illa a pœnitentia collata formaliter est eadem, & solum principative diversa, & prout est a Baptismo, remittit peccata eum præcedentia, prout est a Pœnitentia, peccata eum subsequuta, & sic non remittitur unum mortale sine altero. Ad aliud disparitas est, quod oblita peccata supponantur ante susceptum Sacramentum Pœnitentiæ commissa, peccata vero Baptismum subsequuta post ejus susceptionem commissa sunt.

An alia Sacramenta rediviviscant.

Schol. 3. Non solum Baptismus, sed etiam reliqua duo Sacramenta Characterem imprimunt, scilicet Confirmatio & Ordo sicte suscepta recedente fictione causant suum effectum, eo ipso quod iterari

rari non possint, & Divinæ Providentiæ hoc convenire videatur: Ex eadem ratione, licet Sacramentum Extremæ Unctionis & Matrimonii non sint simpliciter initerabilia, quia tamen initerabilia sunt secundum quid, nempe durante eadem infirmitate, & vivente eodem conjuge, probabile est, quod sicte suscepta recedente fictione producant suum effectum. De Sacramento Pœnitentiæ non est ita probabile, quia non occurrit talis initerabilitas. De S. S. Eucharistia docet S. Thomas in 4. d. 3. q. 3. a. 2. quæstiunc. 3. ad 3. hoc privilegium illi tribui non posse, alias enim Sacerdos diu in mortali celebrans recedente fictione subito ob ingentem gratiarum cumulum sanctissimus evaderet.

Coroll. Pract. Si quis susciperet Baptismum cum intentione furandi, & hanc continuaret in illo instanti, in quo Baptismus deberet habere suum effectum, præter fictionem hoc peccatum in confessione explicandum foret: si vero non continuaret, sufficeret, si se de fictione accusaret. *Resolvuntur casus.*

§. 953.

Quia homo per Baptismum visibiliter incorporatur Ecclesiæ Christi, & sit membrum *Obligatio baptizati.* ejus, (§. 950. 951. Schol.) hinc baptizati obligationes sunt: *imo*, Ut Christo perpetuo adhæreat, & ejus Evangelium sequatur tanquam morum & vitæ regulam; est enim Baptismus solennis Religionis Christianæ professio, qua homo se Christo mancipat, Religionem ab eo institutam profitetur, & Legem Evangelicam solenniter amplectitur.

2do. Ut Ecclesiæ, ejusque Pastoribus obediat; *si enim Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & Publicanus.* Matth. 18. Et: *habere*

habere jam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. ait S. Cyprianus l. de unit. Eccl.

3tio. Ut abrenuntiet omnibus iis, quæ Christianorum instituto sunt dissentanea, scilicet Satanæ, id est, mundo, & actibus sæcularibus, & operibus ejus, id est, peccatis, & pompis ejus, id est, immoderato usui rerum terrenarum.

§. 954.

Necessitas Baptismi. Ex effectibus Baptismi recensitis (§. 950. & seqq.) apparet, Baptismum in re vel voto omnibus necessitate mediæ esse necessarium ad salutem. Ita docet 1mo. Christus Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest introire in regnum Dei.* 2do. Constat ex perpetua traditione. Tertullianus l. de Bapt. c. 17. *Qui periclitantem non baptizavit, reus erit perditionis hominis.* S. Augustinus l. 3. de orig. an. c. 9. *Noli credere, nec docere, infantes, antequam baptizentur, pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus.* S. Fulgentius, de fid. ad Petr. *Firmissime tene, & nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur, sive cum de matribus nati sine Sacramento S. Baptismatis de hoc sæculo transeunt, sempiterno igne puniendos: Plura testimonia vide d. 4. de consecr.* 3tio. Ita definiit Concilium Diospolitianum, ubi Pelagius suam sententiam damnare debuit,

debut, quod infantes, etsi non baptizentur, habeant vitam æternam. Concilium Carthaginense IV. in ep. Synod. ait: *Quicumque negat, parvulos per Baptismum Christi a perditione liberari, & salutem percipere sempiternam, anathema sit.* Et Tridentinum Sess. 7. can. 5. *Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit.* Hinc olim etiam Ecclesia in periculo mortis nec locum nec tempus Baptismi ob summam ejus necessitatem observavit, uti patet ex Concilio Romano sub Cornelio: Neocæsareensi can. 12. & Antifiodorensi can. 18. &c.

2. Præterea adultis Baptismus in re vel voto non solum necessitate medii, sicuti parvulis, sed etiam necessitate præcepti est necessarius ad salutem. Nam 1mo. Matth. 28. v. 19. Christus expresse præcipit: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* ubi Sociniani male legunt, *instruentes eos*, cum in Græco legatur: βαπτίζοντες. Nec juvat eos, quod 1. Cor. 1. v. 17. S. Paulus dicat, missum se non esse ad baptizandum, sed prædicandum: designat enim solum præcipuum missionis suæ scopum, ad quem majores doctes requiruntur, & gratias agit, quod paucos baptizando Schismati Corinthiorum ansam non dederit. 2do. Marc. 16. v. 16. Christus Apostolis præcipit: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.* Ubi iterum præceptum est universale, sicuti & salus

salus ab omnibus obtinenda est. Quippe universalitas præcepti Baptismi patet, tum quia nullam restrictionis notam præfert; tum quia eam probat continua omnium sæculorum praxis; tum quia effectus Baptismi, scilicet communio cum Christo Rom. 6. v. 3. remissio peccatorum act. 22. v. 16. Regeneratio spiritualis. Tit. 4. v. 4. vita æterna Marci 16. v. 16. ad omnes homines æqualiter pertinent.

Solvuntur obiectio- nes. Schol. I. Caiani an. 180. teste Tertulliano de Bapt. c. 1. Manichæi Sæculo 3tio, teste S. Augustino hæc. 46. Ascodrutæ Sæculo 4to teste Theodoreto l. hæc. fab. c. 10. Massaliani, teste eodem: Pelagiani Sæculo 5to: Joannes Wicleffus teste Thoma Waldensi t. 2. de Sacr. c. 96. Zwinglius l. de ver. & fals. Rel. c. de Bapt. Bucerus in c. 3. Matth. necessitatem absolutam Baptismi negarunt. Calvinus in Antitod. Conc. & Engau in Jur. Eccl. l. 1. n. 310. in adultis solam necessitatem præcepti admittunt. I. Gen. 17. fecit Deus fœdus cum Abraham dicens: *Ego ero Deus tuus & seminis tui*: Cum ergo Christiani in locum posteritatis Abrahamæ successerint, originale illis non imputatur, nec Baptismus est necessarius; præsertim quia I. Cor. 7. dicitur: *Filii vestri immundi essent, nunc autem Sancti sunt.* Resp. Deus pepigit fœdus cum posteris Abrahamæ, qui sicuti in Veteri Lege circumcisionis signo, ita in Nova per Baptismum fœderis condiciones observant. Deinde filii baptizati vocantur Sancti: vel Apostolus loquitur de sanctitate legali, hoc est, quod filii ex matrimonio cum infideli nati sint legitimi & non spurii, adeoque matrimonium non sit dissolvendum: vel loquitur de sanctitate dispositive tali, quatenus ob conversationem cum uxore fidei, alter ad fidem converti potest. II. Ex cit. loco Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* nonnisi necessitas præcepti, sicuti ex illo: *Nisi manducave-*

ritis carnem filii hominis &c. non vero necessitas mediū eruitur, cum totum a Christi institutione dependeat, qui aliis etiam mediis defectum Baptismi supplere potest, sicuti defacto per Martyrium, & contritionem suppletur. *Resp.* Necessitas mediū Baptismi ex voluntate Christi nobis innotescit, quam ex Scriptura nobis explicat Ecclesia, quod non exponit de S. S. Eucharistia. Deinde necessitas Baptismi ita pendet ab institutione Christi, ut includat gratiæ effectum, sine qua nemo salvari potest, & sic est necessitas mediū: Martyrium vero & contritio votum saltem Baptismi, si hic actu recipi non possit, includit. III. Catechumeni sine Baptismo morientes salvi facti sunt: Et Act. 10. v. 44. Cornelius, & qui verbum Dei audierunt, loquente S. Petro, sine Baptismo acceperunt Spiritum S. Ergo Baptismus ad gratiam non est necessarius. *Resp.* Catechumeni per votum Baptismi salvabantur. Cornelius & reliqui tamen adhuc baptizari debuerunt, & sic ex hoc facto necessitas Baptismi magis confirmatur.

Schol. 2. Sociniani docent, 1. Christum non dedisse *Solvuntur* Apostolis præceptum Baptismi, licet illi Baptis-*objectio-* mum laudabiliter observaverint. 2. Supposito *nes Soci-* etiam hoc præcepto illud solos conversos a Ju-*etiam* niano-*daismo* & Paganismo obligasse, non vero natos *rum.* ex parentibus Christianis & in fide Christiana educatos, quia est solum Religionis Christianæ Symbolum & initiatio, sine omni gratiæ effectu. (t. 1. §. 324. Schol.) I. Quia per Baptismum Marc. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit*, intelligitur tantum pœnitentia & publica nominis Christi confessio: tum quia alias par esset fidei & Baptismi necessitas: tum quia in Codice Complutensi textus ita redditur: *Qui crediderit, & qui baptizatus fuerit, salvabitur*, & sic repetitio articuli *ô Baptismum aquæ* non significat: tum quia Rom. 10. v. 9. professioni fidei, non Baptismo

tismo salus ascribitur. *Resp.* Fidei & Baptismi in voto par est necessitas. Repetitio ò doctrinam nostram magis confirmat, quia præter fidem Baptismum requirit. Professioni fidei salus appromittitur, sed hæc fieri debet in uno Baptismo aquæ, quem includit, & supponit. II. Baptismi præceptum saltem non est perpetuum & universale: tum quia signa credituros secutura Marc. 16. jam cessarunt: Ergo & præceptum Baptismi: tum quia manente præcepto non fornicandi, cessavit tamen lex abstinendi a suffocato: Ergo manente præcepto pœnitentiæ cessat præceptum Baptismi illi conjunctum. *Resp.* Signa illa adultæ Ecclesiæ non sunt ubique necessaria, sicut necessarius est Baptismus. Abstinencia a suffocato utpote non intrinsece bona cessante scandalo tolli potuit, non vero fornicatio intrinsece mala potuit permitti: abstinencia ab Apostolis tantum præcepta fuit: Baptismus Christus ipse præcepit.

§. 955.

Baptismus per votum parentum non suppletur.

Cum Baptismus infantibus necessitate medii sit necessarius ad salutem, (§. 954.) temerarium & errori proximum est asserere, quod deficiente opportunitate baptizandi parvulos ad eorum salutem sufficiat votum Baptismi a parentibus vel aliis conceptum cum applicatione signi externi & invocatione S. S. Trinitatis. Ita docet imo. S. Ambrosius l. 2. de Abra. c. ult. in illa verba: Nisi quis renatus &c. dicens: *nullum excipit, non infantem, non aliqua præventum necessitate.* Et S. Augustinus in ep. 166. ait: *Quicumque dixerit, in Christo vivificari posse parvulos, qui sine ejus participatione, id est, sine Baptismo de hac vita exeunt, hic & contra Apostolorum prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam.* Et
ut

ut ostendat, votum parentum non sufficere, ep. ad Vital. ait: Salvos non fieri parvulos istos, non quia ipsi nolunt, sed quia Deus non vult, aliquando cupientibus, festinantibusque parentibus, ministris quoque volentibus ac paratis, Baptismum Deo volente non dari, cum repente, pro quo currebatur, expiret. 2do. Sufficere in necessitate votum parentum, nec ex S. Scriptura, nec ex traditione colligitur: Ergo non suppletur.

Schol. Cajetanus 3. p. a. 2. docuit quibus per Baptismum subveniri nequit, per votum parentum cum applicatione signi externi, & invocatione S. S. Trinitatis salvari posse. Hanc sententiam ex Commentariis Cajetani expungi iussit S. Pius V. Tridentinum autem teste Pallavicino in hist. ideo hanc Cajetani sententiam expendere noluit, quia hæc materia non spectabat ad illas controversias, propter quas Patres convenerant. Rationes Cajetani sunt. I. Quia in V. L. infans ante octavum diem sine circumcissione, per votum parentum cum applicatione signi externi salvari poterat: Ergo etiam in nova potest sine Baptismo, tum quia in N. L. est efficacior, & infantes non debent esse deterioris conditionis. *Resp.* In V. L. ante octavum diem non dabatur aliud remedium, sicuti datur in N. L. fides nostra modo est stricta ad necessitatem Baptismi, sicuti illa veterum ad signum sensibile. Parvuli nostri sunt melioris conditionis, ob gratiam uberiorem datam ex opere operato, & quia illis per Baptismum modo statim janua ad cælum patet, quæ veteribus adhuc clausa fuit. II. Deus habet voluntatem salvandi omnes homines: Ergo etiam parvulis a Baptismo impeditis de remedio providit: & sicut illis nocet peccatum alienum Adæ, ita fides aliena parentum prodesse debet. *Resp.* Volun-

Voluntas Dei salvandi omnes sufficienter Salvatur, in eo, quod omnibus etiam parvulis media sufficientia præparaverit. Vide (t. 1. §. 356. Schol. 4.) Deinde peccatum Adæ non est infantibus omnino externum, sed internum, cum in Adamo omnes peccaverint: fides vero parentum est quid omnino externum, quæ eis tam parum prodesse, quam maledictiones eorum obesse possunt. III. Gerson de Nat. B. V. S. Bonaventuræ in 4. d. 3. Durandus in 4. d. 6. docent, Deum pro infinita sua Clementia exaudire preces parentum pro salute suorum parvulorum supplicantium. *Resp.* Hæ piæ sententiæ, quæ nullum fundamentum in S. Scriptura & Traditione habent, rejiciendæ sunt, uti notat Bellarminus, ne quid contra S. Scripturam pertinaciter defendamus.

Resolvuntur casus.

Covoll. Præf. 1mo. Per se loquendo adultus Baptismum sine gravi peccato diu differre non potest, & parentes fideles graviter peccant, si Baptismum infantis ultra mensem sine necessitate etiam extra periculum mortis differant, quia universalis consuetudo, ut ultra quadriduum non differatur, vim legis obtinuit. Ex causa tamen gravi ad fesquimensem Baptismus sollemnis differri potest. 2do. Homo adultus potest se objicere periculo mortis pro suscipiendo Baptismo, si nullam aliam spem, eum recipiendi habeat, quia securior & utilior est pro remissione pœnæ: non tamen tenetur se huic periculo exponere; quia per contritionem & Charitatem perfectam salvari potest. Qui vero non potest contritionem elicere, nec aliter baptizari possit, non potest petere, ut quis in mare se projiciat, & ita baptizet, quia hoc foret directæ sui occisio.

§. 956.

Martyrium supplet vices Baptismi.

Licet autem absoluta sit Baptismi necessitas, ejus tamen vicem in adultis & infantibus perfecte supplet Martyrium seu Baptismus

mus sanguinis. Nam 1mo. de adultis & infantibus Christus sine distinctione dicit Matth. 10. v. 32. *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Et c. 16. v. 25. *Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* 2do. Constat ex P. P. Tertullianus de Bapt. c. 16. ait: *Et nobis etiam secundum lavacrum, sanguinis scilicet, de quo Dominus, habeo, inquit, Baptismo tingi.* Et S. Augustinus l. 13. de Civ. c. 7. *Qui dixit: Nisi quis renatus fuerit &c. Idem & generaliter dicit: Qui me confessus fuerit.* De infantibus vero pro Christo occisis idem S. Augustinus l. 3. de lib. arb. c. 23. ait: *Non enim frustra etiam infantes illos, qui, cum Dominus Jesus Christus necandus ab Herode quaereretur, occisi sunt, in honorem Martyrum receptos commendat Ecclesia.* Et S. Chrysostomus hom. 3. in Matth. de iisdem scribit: *merentur pœna Martyrium, gloriam sanguine comparant.* Et S. Bernardus Serm. de Innoc. illos pro Christo trucidatos quis dubitet inter Martyres connumerari, quis regeneratos in Christo non credat inter adoptivos filios numerari? 3tio. Liqueat ex praxi Ecclesiæ, quæ pro Martyribus nec preces, nec sacrificia pro eorum salute offert, sed illorum triumphos celebrans patrocinium eorum implorat: injuriam enim facit Martyri, qui orat pro Martyre, ait Innocentius III. c. cum Martha. de Celebr. Miss. De infantibus idem probat praxis Ecclesiæ, quæ S. S. Innocentes pro Christo ab Herode occisos sine distinctione inter circumcisos & incircumcisos, quorum multi inter

eos fuerunt, & alios etiam puerulos pro Christo occisos, uti S. S. Modestum & Amonium ut Martyres colit. 4to. Martyrium est perfecta assimilatio mortis Christi, & actus perfectissimi amoris: Ergo votum Baptismi includit, & ejus vicem supplet.

*Solvuntur
objectio-
nes.*

Schol. I. Gnostici & Valentiniani voluerunt, nullum esse Martyrii meritum teste Tertulliano in Scorpia: c. 1. Kemnitius in 2. p. Conc. Trident. soli fidei in Martyrio justificationem ascribit. Richardus Armacanus Episcopus putat, probabile esse ex infantibus ab Herode pro Christo occisis non circumcisos Salvatos non fuisse, nec etiam ex lege communi tam veteri quam nova parvulos circumcisos nullum incrementum gratiæ ex morte pro Christo accepisse, nec majorem gloriam: an vero hanc ex speciali privilegio obtinuerint, non audet affirmare. Jacobus de Vitriaco l. hist. occid. c. 36. docet, parvulos Christianorum non baptizatos pro Christo a Paganis occisos, non salvari, nec ad eos extendi privilegium S. S. Innocentium. De duabus his posterioribus opinionibus notant Petrocorenses, eas vix tolerari posse. Cæterum contra Doctrinam modo explicatam objicitur. I. Impium videtur, opus hominis seu Martyrium æquare operi Dei, quale est Baptismus. Et Tridentinum Sess. 6. c. 4. expresse docet, translationem a peccato ad justitiam post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non posse. *Resp.* Nos non æquamus opus hominis operi Dei, sed gratiam gratiæ Dei, qui sicuti recipientibus Baptismus, ita sustinentibus Martyrium gratiam promissit. Tridentinum loquitur de casibus ordinariis, imo in Martyrio votum Baptismi includitur: II. S. Cyprianus ep. 54. ait: *nec quisquam dicat: qui martyrium tollit, sanguine suo baptizatur.* Et S. Augustinus l. 4. contra Donat. c. 22. ait, bonum

num latronem non passione sua obtinuisse remissionem peccatorum, sed ex fide apprehendente Christum. *Resp.* S. Cyprianus ibi solum hortatur fideles, ut Sacramenti perceptione se arment, ad periculosum Martyrii certamen. S. Augustinus docet, ibi bonum latronem non posse dici Martyrem, nec salvatum Baptismo sanguinis sed Baptismo flaminis. III. Infans non est capax actus fortitudinis: Ergo nec martyrii. *Resp.* Martyrium tantum in adultis est actus fortitudinis; in infantibus sufficit, quod in odium Christi occidantur, unde etiam infantes nondum nati, qui cum matribus suis propter Christum occiduntur, etiam sunt Martyres.

Schol. 2. Quid sit Martyrium, & quid ad illud requiratur, dictum est; (§. 626.) Quæritur hic, *An Martyrium ex opere opere Baptismi aquæ suppleat, ut justificet ex opere operato justificet.* concedunt Theologi, sed etiam adultos, quod negat Canus in relect. de pœnit. dicens, hos solum justificari ex opere operantis ratione Charitatis & Contritionis. Respondetur contra Canum affirmative 1. quia ita tenet S. Thomas in 4. d. 4. q. 3. a. 3. quæstion. 3. ad 1. *Baptismus sanguinis non habet hoc, scilicet liberare a culpa & pœna tantum ex opere operantis, neque quantum ad pœnam, qua aliquis Martyrium expiet, quam contingit non esse sufficientem ad satisfaciendum pro peccato, neque quantum ad devotionem justæ voluntatis, quia contingit, quod voluntate majori charitate informata aliquis sine Martyrio non potest ab omni pœna liberari, sed hoc habet ex imitatione passionis Christi.* Idem docet Tertullianus in Apol. omnia delicta huic operi donantur. S. Augustinus l. 13. de Civ. c. 8. *Quicumque non percepto regenerationis lavacro pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte Baptismatis.* 2. Parvulos

vulos Martyrium justificat ex opere operato: Ergo etiam adultos, cum privilegium: Qui confessus fuerit &c. sit universale. Non obstat I. quod Martyrium sine Charitate esse non possit, quia est actus perfectissimæ Charitatis: Ergo justificat ex opere operantis sultem adultos. *Resp.* Est actus charitatis objective & effective, quæ ex Martyrio sequitur; nam gratia & Charitas a Deo infusa cum Martyrio conjungitur, non vero elicitive, quasi vero semper Charitas Martyrium antecedere deberet, quia ab Attrito etiam suscipi potest, qui tamen deinde per Martyrium fit contritus ob infusam Charitatem perfectam. II. Martyrium non confert gratiam ex opere operato in instanti mortis, quia ibi homo non est: nec ante instans mortis, quia ibi Martyrium consistens in morte necdum est. *Resp.* Conferri in instanti mortem immediate præcedente, ubi mors est moraliter: vel in instanti separationis animæ a corpore, de quo an sit ultimum hominis esse, vel primum non esse, morose inquirendum non est, sufficit, quod Deus illud noverit.

§. 957.

Dispositiones ad Martyrium requisitæ.

Ut vero Martyrium plenum suum effectum consequatur, & fructuose suscipiatur, in adulto requiruntur præviæ dispositiones, sicuti in Baptismo. (§. 949.) Et quidem **imo.** Baptismus aquæ in re, vel saltem ejus votum, quia est necessarius necessitate medii & præcepti. (§. 953.) Unde etiam Ecclesia semper sollicita fuit, ut sæviente persecutione Martyres baptizarentur, sicuti S. Romanus M. rogabat S. Laurentium, festina me baptizare.

2do. Si adultus sit baptizatus, & gravia peccata commiserit, oportet, ut ante Martyrium, si possit, ea Sacerdoti confiteatur: si vero non possit, de illis doleat. Nam præceptum Confessionis post lapsum est juris Divini, a quo Martyrium non absolvit: & Tridentinum Sess. 14. cap. 4. expresse ait, contritionem quovis tempore necessariam fuisse ad impetrandam veniam peccatorum.

3tio. Ut adultus, si possit, S. S. Eucharistiam recipiat, nam hujus perceptio constitutis in articulo mortis est præcepta jure Divino. Hinc S. Cyprianus ep. 54. ait: *idoneus esse non potest ad Martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium: & mens deficit, quam recepta Eucharistia non erigit & accendit.*

Coroll. Præf. imo. Qui sibi conscius est peccati mortalis non remissi, cujus ad Martyrium raptus recordatur, tenetur de eo formaliter poenitere, si tempus suppetat, & illud confiteri, si copiam Confessarii habeat, ita ut ad illius justificationem non sufficiat, aut actus dilectionis Dei super omnia, aut Martyrium libenter susceptum. Benedictus XIV. de Can. S. S. l. 3. c. 15. n. 10. 2do. Talis tenetur elicere contritionem per formalem detestationem peccatorum & dilectionem Dei super omnia, quia in articulo mortis certum præprobabili, scilicet quod sufficiat attritio, eligere debet. Si tamen subito a persecutore ad mortem raperetur, nec peccatorum recordaretur, illo actu, quo vult ex amore Christi vitam profundere, censetur virtualiter detestari, quidquid Deo displicet.

Resolvuntur casus.

§. 958.

*Baptis-
mus fla-
minis ju-
stificat.*

Præter Martyrium etiam Baptismus flaminis seu perfecta Charitas & Contritio includens votum Baptismi aquæ illius vicem supplet in adultis. Nam 1mo. S. Scriptura Deum invocantibus & diligentibus salutem promittit Joel. 2. *Qui invocaverit nomen Domini, salvus erit.* Joan. 14. v. 21. *Qui diligit me, diligitur a Patre meo, & ego diligam eum.* Et Ezech. 18. v. 21. *Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis... vita vivet, & non morietur.* 2do. Ita sentiunt P. P. S. Ambrosius in or. fur. Valent. ait: *Quem in Evangelio regeneraturus eram, amisi, sed ille non amisit gratiam, quam poposcit.. Quodsi Martyres suo abluuntur sanguine, & hunc sua pietas abluit & voluntas.* Et S. August. l. 4. de Bapt. c. 22. *Invenio non tantum passionem pro nomine Christi, id, quod ex Baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem conversionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium Baptismi in angustiis temporum succurri non potest.* Et S. Bernardus ep. 77. aliquem anonymum contrarium sentientem expresse refutat, dicens, *hominem salvari posse cum desiderio percipiendi Sacramentum, si tamen pio adimplendo desiderio mors anticipans, seu alia quæcumque vis invincibilis obviarit.* Hinc in c. Apostolicam. de Presb. non baptiz. dicitur: *Si in S. matris Ecclesiæ & Christi nominis confessione perseveraverit, ab originali peccato solutum, & caelestis patriæ gaudium esse adeptum asserimus incunctanter.* Et Trident. Sess. 6. c. 4. docet,

docet, nunquam fieri translationem a statu veteris Adæ ad statum gratiæ sine lavacro regenerationis, aut ejus voto. Merito igitur hanc propositionem Baji damnavit S. Pius V. *Charitas perfecta, quæ est ex corde puro & conscientia bona & fide non fida in Catechumenis & pœnitentibus, potest esse sine remissione peccatorum.*

Schol. 1. Dicis I. Per quinque prima Sæcula in Ec-
 clesia Romana & Hispana pro Catechumenis sine *Solvuntur*
 Baptismo defunctis preces & sacrificia non offe-
 rebantur, ut constat ex S. Leone ep. 82. & Con-
 cilio Braccarenfi can. 35. *Resp.* Varia quoad hoc
 fuit olim Ecclesiæ disciplina, & ideo solum pro
 Catechumenis illis in nonnullis Ecclesiæ preces
 non offerebantur, ne in suscipiendo Baptismo Ca-
 techumeni moras traherent, & hoc exemplo de-
 terrerentur. Hic tamen mos non fuit universa-
 lis, uti ex S. Ambrosio cit. constat. II. S. Am-
 brosius l. de initiati. c. 4. ait: *Credit Catechume-
 nus, sed nisi baptizetur, remissionem peccatorum
 non potest obtinere.* Et S. Augustinus tr. 13. in
 Joan. *quantumcumque Catechumenus proficiat, ad-
 huc sarcinam iniquitatis suæ portat, nisi cum vene-
 rit ad Baptismum:* Et Gennadius l. de Eccl.
 dogm. c. 74. dicit: nullum Catechumenum quam-
 vis in operibus bonis defunctum, vitam æter-
 nam habere credimus, excepto Martyrio. *Resp.*
 S. Ambrosius & S. Augustinus agunt de Catechu-
 menis, qui possunt, sed nolunt, & contemnunt
 baptizari. Et Gennadius solum vult, Catechu-
 menum sine Baptismo plenam remissionem quoad
 pœnam non semper habere.

Schol. 2. Si præceptum Baptismi cognoscatur; re-
 quiratur explicitum votum seu desiderium perci-
 piendi Baptismum, quia Tridentinum & Patres *Quale vo-*
 præter contritionem hujus voti expresse memine-
 runt. Si vero præceptum Baptismi non cognos-
 quitur. *tum Bap-*
tismi re-
quiratur.

scatur, sufficit votum implicitum, quod semper in perfecta contritione includitur, quatenus quis vult observare omnia a Christo præcepta. Deinde per votum Baptismi non extinguitur omne debitum pœnæ temporalis subeundæ, unde Ecclesia pro Catechumenis defunctis orat, & Sacrificia offert: contingere tamen potest, ut tantus sit fervor Charitatis, & tanta pœnitentiæ intensio, ut quis omnis pœnæ remissionem impetret.

Quando Baptismus erat in præcepto.

Schol. 3. Baptismus non fuit in præcepto nisi post passionem & resurrectionem Christi, quia adhuc vigeant legalia ante illam (§. 464. Schol.) Lex Baptismi igitur non prius generaliter obligare cœpit, quam fuerit sufficienter promulgata, adeoque ante sufficientem promulgationem homines adhuc per circumcisionem aut remedium legis naturæ ab originali mundari poterant: Baptismus tamen eos jam obligare etiam ante promulgationem potuit, quibus Christi mandatum specialiter intimatum fuit, uti Nicodemo: Tempus autem solemnis promulgationis Evangelii vulgo computatur a die Pentecostes: (§. 464. Schol. 4.) Si qui tamen ab eo tempore invincibiliter legem Baptismi ignoraverint, ii certo violati hujus præcepti rei non fuerunt, nec propterea damnati fuerunt, sed propter peccatum originale, & alia peccata actualia.

§. 959.

Baptismus S. Joannis differt a Baptismo Christi.

Ex hætenus dictis colligitur, quod Baptismus Joannis diversus fuerit a Baptismo Christi natura & efficacia. Nam imo. Baptismus Joannis non fuit Sacramentum, uti in Scholio mox subjiciendo probabitur: Deinde non habuit Christum auctorem, quia nunquam in S. Scriptura appellatur Baptismus Christi, sed Baptismus Joannis, ut innuatur, Joannem non solum fuisse ministrum hujus Bap-

Baptismi, alias enim Baptismus a S. Petro collatus dici potuisset Baptismus Petri; sed S. Joannem etiam esse illius auctorem, non ita quidem, quasi hic Baptismus non esset cælestis, id est Divino instinctu institutus, cum Matth. 21. v. 25. dicatur esse e cælo; sed hoc sensu, quod S. Joannes illius auctor cælesti & Divino instinctu ad eum instituendum motus fuerit. Rursus Baptismus Joannis non eandem formam cum illa Baptismi Christi habuit: tum quia incertum est, an S. Joannes aliqua verba ad suum Baptismum adhibuerit; tum quia, si illam formam Act. 19. v. 4. *Baptizo in eum, qui venturus est*, forte expresserit, illa tamen, quia expressam invocationem S. S. Trinitatis non continet, a forma Baptismi Christi essentialiter differt. Imo observat Vossius, S. Joannem hac forma uti non potuisse, quando Christum, & alios post inceptum Christi ministerium baptizavit, alias enim falsa fuisset ejus significatio: & certe si hac forma usus fuisset, Pharisei eam audientes non ignorassent, S. Joannem Christum non esse; & si in nomine S. S. Trinitatis baptizasset, discipuli ab eo baptizati Spiritum S. cognovissent, quod tamen ipsi negant Act. 19. Ergo Baptismus S. Joannis a Baptismo Christi diversus fuit, præsertim quia Baptismus Christi parvulos & adultos, ille vero S. Joannis solos adultos pœnitentiæ capaces comprehendebat. 2do. Baptismus S. Joannis a Baptismo Christi virtute & efficacia diversus fuit. 1. Quia Baptismus Sancti Joannis fuit tantum in aqua, Baptismus vero Christi

Christi in Spiritu S. uti S. Joannes ipse testatur Marc. 1. *Ego baptizavi vos in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu S.* ubi S. Joannes non vult solum discrimen in eo ponere, quod ille sit tantum minister, Christus vero det Spiritum S. uti explicat Calvinus: nam alias non statuisset verum discrimen inter suum & Christi Baptismum, quod tamen vult statuere, quia etiam Apostoli fuerunt tantum ministri Baptismi Christi, & Christus dedit Spiritum S. imo debuisset dicere: Ille vos baptizavit in Spiritu S. Nec cum Vossio dici potest, S. Joannem opponere hic Baptismum Baptismo ignis, quo Apostoli in die Pentecostes per Spiritum S. in linguis igneis descendentem baptizandi dicuntur Act. 1. v. 5. maxime quia Matth. 3. dicitur: Ille vos baptizabit in Spiritu S. & igni. Nam S. Joannes Baptismum suum non solum opponit futuræ effusioni Spiritus S. in die Pentecostes, sed etiam Baptismo, quo Christus ante ascensionem suam baptizavit, nam ait: *Hic est, qui baptizat in Spiritu S.* 2. Baptismus Joannis fuit tantum in poenitentiam, ad quam excitabat, non vero in regenerationem, quam non operabatur. Hinc S. Joannes dicitur prædicasse Baptismum poenitentiae Marc. 1. v. 4. & Matth. 3. v. 3. ipse S. Joannes ait: *Baptizo vos in aqua in poenitentiam.* 3. Baptizati a Joanne rursus baptizati fuerunt Baptismo Christi, uti patet act. 19. ubi undecim Ephesii baptizati Joannis Baptismo iterum Baptismo Christi baptizati fuerunt. Nec potest dici cum Zwinglio nomine Baptismi intel-

intelligi doctrinam Christi: vel cum Bren-
tio dona Spiritus S. per manus impositio-
nem data: quia hoc est expresse contra na-
turalem significationem S. contextus, qui
etiam manus impositionem a Baptismo
aperte distinguit. Multo minus quadrat re-
sponso Bezæ dicentis, illa verba Act. 19.
v. 5. *his auditis baptizati sunt*, non esse ver-
ba S. Lucæ Historici, sed S. Pauli narrantis,
quomodo post præmissam a S. Joanne doctri-
nam Ephesii illi a S. Joanne baptizati fuerint.
Nam hæc explicatio contorta repugnat con-
textui, tum quia soli Apostoli in nomine Jesu
baptizabant: tum quia soli illi manus impo-
nebant. 3tio. Accedit communis Patrum.
S. Cyrillus cat. 3. probat, Baptismum Joan-
nis tantum differre a Baptismo Christi, quan-
tum Joannes Christo inferior fuit. S. Cyril-
lus Alex. in Joan. dicit, ideo Evangelistam
hoc discrimen inter Baptismum Joannis &
Christi assignasse, quia præviderat futuros
esse, qui hoc negarent: Idem docent S. Cy-
prianus Serm. de Bapt. Christi. S. Hilarius
in c. 3. Matth. S. Ambrosius præf. in Ps. 37.
S. Hieronymus Dial. adv. Lucifer. Et S. Au-
gustinus ep. 48. omnesque scribes in acta
Apostolorum constanter docent, baptizatos
a Joanne, Baptismo Christi rebaptizatos fuis-
se. Merito igitur definit Tridentinum Sess. 7.
can. 1. *Si quis dixerit. Baptismum Joannis
habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, ana-
thema sit.*

Schol. 1. Petilianus Donatista; teste S. August. l. 2. *Solvuntur*
cont. litt. Petil. Bogomili, teste Euthymio in Pa-*objektio-*
noplia, nes.

noplia, Lutherani & Calvinistæ docent, Baptismum S. Joannis a Baptismo Christi quoad naturam; vim & efficaciam non differre. I. Quia S. Scriptura Baptismo Joannis eandem formam Act. 19. v. 4. in nomine venturi, eandem materiam, scilicet aquam: eundem Auctorem Deum Matth. 21. & eundem effectum scilicet remissionem peccatorum Marc. 1. tribuit, quam Baptismo Christi: Unde etiam non repetebatur Baptismus Joannis, assignati enim viri Ephesii non vero, sed adulterato a discipulis S. Joannis ejus Baptismo baptizati fuerant, uti docet S. Ambrosius l. de Spir. S. c. 3. Optatus l. 5. adv. Parmen. & Eulogius Alexandrinus l. 2. adv. Novat. *Responsio* Ad hoc argumentum patet ex modo demonstratis. Quod autem Ephesii illi vero Baptismo S. Joannis baptizati fuerint, patet ex Act. 19. v. 4. Ubi S. Paulus ait: Joannes baptizavit Baptismo pœnitentiæ. S. Ambrosius & Eulogius contrarium quidem tenent, sed non dicunt, quod baptizati etiam vero Joannis Baptismo, non fuerint rebaptizandi: Et S. Optatus solum vult, ante resurrectionem illos non fuisse rebaptizandos, bene vero post illam præcepto Baptismi satis promulgato. II. S. Basilius t. 1. p. 648. de Baptismo Joannis ait: *confestim* (baptizatus) *remissionem peccatorum accipiebat*. Et S. Ambrosius l. de Spir. S. c. 3. ait: *Joannes in remissionem peccatorum advenientis Jesu, non in suo baptizabat nomine*. Et Tertull. de Bapt. c. 4. *nec refert quidquam inter eos, quos Joannes in Jordane, Et quos Petrus in Tiberi tinxit*. *Resp.* S. Basilius & S. Ambrosius volunt, remissionem peccatorum vi solius pœnitentiæ in Joannis Baptismo datam fuisse: Et Tertullianus comparationem ratione materiæ tantum instituit. III. Magister sententiarum illos tantum a S. Joanne baptizatos, qui spem ponebant in Baptismo Joannis, & nescierunt Spiritum S. rebaptizandos esse docuit. *Resp.* S. Thomas 3. p. q. 38. a. 6. vocat opinionem omnino irrationabilem.

Schol.

Schol. 2. Ex his colligi potest, Baptismum S. Joannis non fuisse verum Sacramentum, tum quia non fuit signum permanens, sed brevissimo duravit tempore, tum quia ex se nullam efficaciam ex opere operato ad delendum peccatum habuit, quia Spiritum S. non conferebat ex dictis.

An Baptismus Joannis fuerit Sacramentum.

§. 960.

Denique ut Baptismus majori cum solennitate pro fidelium utilitate celebretur, Ecclesia nonnullas cæremonias in ejus administratione observandas merito præscripsit, quarum aliæ Baptismum præcedunt; aliæ comitantur, aliæ subsequuntur. Præcedentes sunt imo. assistentia Patrini, qui baptizandum e Sacro fonte levet & etiam compater sponsor & susceptor vocatur. Hic regulariter sub gravi peccato adhiberi debet, ex perpetua praxi Ecclesiæ, cujus testis est Dionysius de coel. Hier. c. 2. S. Justinus q. 56. ad orthod. Tertullianus de Bapt. c. 18. S. Augustinus serm. 215. &c. & Tridentinum Sess. 24. c. 2. de refor. matrim. statuit, ut unus tantum sive vir, sive mulier juxta S. S. Canonum statuta, vel ad summum unus & una baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos & baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique matrem & patrem tantum spiritualis cognatio contrahatur.

Covoll. Pract. imo. Ut valide quis exerceat munus Patrini, debet esse compos rationis, quia alias obligationes Patrini implere nequit. Deinde debet esse baptizatus c. in Baptismo. d. 4. de consecr. alias enim ad instruendum infantem ineptus erit.

Resolvuntur casus.

erit. Item debet habere intentionem, cum invitus cognationem spiritualem non potest contrahere. Denique debet aliquo modo tangere infantem, uti Tridentinum loco citato requirit. *2do.* Catholicus in Germania rogatus ab A Catholicis, ut sit patrinus, potest hoc munus suscipere, dummodo minister acatholicus omnia ad Baptismum requisita, rite adhibeat, & patrinus non teneatur respondere ad quæstiones Catholicæ fidei repugnantes: quia patrinus curam baptizati quoad famam instructionem solum suscipit. Econtra in Baptismo non licet adhibere patrinum hæreticum: quia adest periculum perversionis, & hæreticus non est aptus ad instruendum infantem in fide Catholica. *3tio.* Parochus peccat graviter, si solenniter baptizet sine patrinis, si vero Baptismus privatim conferatur in casu necessitatis, patrinus sub peccato necessario non est adhibendus. *4to.* Vel unus vel una tantum vel ad summum unus & una possunt esse patrimi: si plures adhibeantur, venialiter saltem peccatur, nisi solum ut testes ad majorem pompam assistant: ideo Parochus hos duos solum designare, illis baptizatum tradere, & in libro Baptismali ut patrimos inscribere debet, reliquos vero ut testes: Parochus tamen peccat graviter, & jus parentum lædit, si contra eorum voluntatem alium patrinum designet. *5to.* Monachus illicite munus patrimi exercet c. *non licet.* c. 30. d. 4. de consecr. quod de omnibus claustralibus ad evitandam familiaritatem cum sæcularibus P. Laymann intelligit. Item moribus infames & censura notati patrimi esse non possunt. *6to.* Officium patrimi est: Baptizatum de Sacro fonte levare: pro filiatro, si sit infans spondere & respondere, eum, si opus sit, in fide rite instruere, nisi parentes in hoc officium suum impleant. Recusare tamen munus patrimi sine odio & scandalo ex rationabili causa peccatum grave non est.

§. 961.

Altera Cæremonia Baptismum præcedens est, quod baptizandus paulisper ante vel in atrio Ecclesiæ detineatur, quia per Baptismum datur adytus in Ecclesiam.

Cæremonia Baptismum præcedentes.

3tia. Est, quod nomen alicujus Sancti baptizando imponatur, tum ad tutelam, tum ad imitationem.

4ta. Est insufflatio in faciem baptizandi, ut significetur Satanam cum contemptu ejici, & Spiritum S. insufflari: ita S. Augustinus l. 6. contra Julian.

5ta. Formatio crucis in fronte & pectore, ut Christianus fidem suam ore & corde Jesum crucifixum confiteri non erubescat.

6ta. Benedictio salis & impositio in os baptizandi, ut significetur vitæ incorruptio, & sapor bonorum operum: quæ cæremonia est antiquissima, uti constat ex Concilio Carthaginensi a. 397. can. 5.

7tima. Saliva aures & nares baptizandi liniuntur, ut vocem Dei audire, & bonum odorem Christianæ pietatis percipere incipiat: ita S. Ambrosius l. 1. de Sacram. c. 1.

8va. Exorcismis dæmon a baptizando abigitur, quibus exsufflatio additur, quorum meminit S. Augustinus l. 1. cont. Jul. c. 5.

9na. Renuntiatio Satanæ, operibus & pompis ejus: cujus meminit Tertullianus l. de cor. mil.

10ma.

roma. Unguntur Catechumeni oleo benedicto ante Baptismum in pectore & inter scapulas: ita S. Ambrosius l. 1. de Sacr. c. 2.

§. 962.

Cæremonia con-comitan-tes.

Cæremonia Baptismum concomitantes sunt *1mo.* Aquæ baptismalis consecratio, de qua actum est. (§. 937.) *2do.* Locus ad Baptismum deputatus scilicet Ecclesia. Clement. un. de Bapt. *3tio.* Tempus, quod olim fuit in Ecclesia Romana & Africana in Vigilia Paschæ & Pentecostes, ex Siricio ep. 1. ad Himer. cui Ecclesia Africana vigiliam Epiphaniæ teste Victore Utic. l. 2. de perfec. Wandal. & Ecclesia Gallicana diem Nativitatis Domini, & S. Joannis Baptistæ addidit, uti colligitur ex Avito Vien. ep. 41. Sæculo 12mo hæc disciplina in occidente jam mutata fuit, uti patet ex Ruperto l. 4. de Div. off. & hodie quovis tempore Baptismus conferri potest. *4to.* Trina immerfio (§. 938.)

Resolvuntur casus.

Coroll. Pract. *1mo.* Excepta necessitate citra expressam Ordinarii licentiam in privatis domibus nemo baptizari debet, nisi forte sint personarum illustrium liberi, id ipsis ita deposcentibus, ubi id fiat in eorum capellis seu oratoriis, aut aliis locis decenter ad hoc ornatis, & in aqua baptismali benedicta. Hinc baptizare extra Ecclesiam sine necessitate vel privilegio est mortale: ut autem liceat domi baptizare, sufficit prudens dubium, conjectura, timor aut præsumptio periculi, ne infans moriatur. *2do.* Si infans nequeat deferri ad Ecclesiam sine periculo infamiae parentum, vel alio gravi damno, potest sollemniter cum præscriptis cæremoniis domi baptizari.

§. 963.

Cæremoniæ Baptismum subsequentes sunt *Cæremonia se-quentes.*
1mo. Unctio verticis Chrismate, per quam Charitas & regale Sacerdotium Christi, cuius participes fimus, designatur. **2do.** Vestis alba, quæ gratiam regenerationis & innocentiam designat. **3tio.** Candela Cerei ardentis, qui fidem, spem & Charitatem non corde tantum, sed etiam opere exerceri debere demonstrat.

Schol. Olim etiam nonnullæ aliæ cæremoniæ in Baptismo usitatæ fuerunt, quæ tamen modo in defuetudinem abierunt. Sic olim adulti post Baptismum susceptum S. S. Eucharistiam sub duplici specie, infantes sub specie vini receperunt, teste S. Amrosio de initian. c. 8. 2. Baptizatis lac & mel degustanda tradebantur, ad significandam Dei misericordiam & suavitatem Legis Evangelicæ. Tertull. de cor. mil. c. 3. 3. Tertium capiti baptizatorum imponebatur in Symbolum lætitiæ & Evangelicæ libertatis. S. Nazianz. or. 40. 4. Baptizatis dabantur 10. Siliquæ, id est, pecunia five vigesima pars solidi, ut ostenderetur, servanda esse 10 legis præcepta, uti ait S. Bernardus: dabantur etiam calceamenta, veluti mortis imago, inquit Rupertus l. 7. c. 1. & cerea agni cælestis effigies, ut e Christi grege se esse baptizatus cogitaret.

Coroll. Pract. **1mo.** Est peccatum mortale, negligere omnes cæremonias vel unam notabilem v. g. uncti-
Resolvin-tur casus.
 onem Chrismatis. **2do.** Pro solenni administratione Baptismi præter vasculum salis benedicti cum gossypio ad abstergenda loca S. oleo inuncta, & duas stolas violaceam & albam, requiritur vasculum S. olei Catechumenorum, quod signatur littera S. vasculum S. Chrismatis signatum littera C. & vasculum S. olei infirmorum notatum littera I.

huc non spectat. 3tio. Si post diem Jovis Sanctum sit baptizandus infans, necdum accepto S. oleo & Chrismate, potest Baptismus differri, vel urgente necessitate, antiquum S. Chryisma adhiberi. Item fons baptismalis necdum allato novo S. Oleo & Chrismate secundum ritum præscriptum consecratur, excepta commixtione Chrysmatis & olei; quæ usque ad allatum novum Chryisma & oleum differatur. Si S. Oleum & Chryisma per annum deficere incipiat, & a proxima Parochia haberi non possit, aliud non benedictum in minori tamen quantitate admisceatur. 4to. Infanti nomen alicujus Sancti imponi debet: si sexus sit dubius, duplex nomen, v. g. Petrus Maria imponi potest. 5to. Cæremoniæ in Baptismo ex necessitate omiffæ etiam cum consuetis Exorcismis ad perfectiorem dæmonis expulsionem directis suppleri debent. In hæretico tamen ad fidem converso, non suppletur Cæremoniæ Baptismi, ne rudis populus putet, nos eorum Baptismum rejicere: si tamen abesset omne scandalum, suppleri possent. Item si post Baptismum solenniter collatum nullitas ejus deprehendatur, adeoque infans rebaptizandus sit, cæremoniæ non repetuntur, nisi aliter consuetudo ferat. 6to. Parochus, si ex gravi negligentia nomina baptizatorum libro baptismali non inscribat, graviter peccat, quia sic testimonium Nativitatis legitimæ & Baptismi, quod in variis casibus requiritur, dare non potest.

CAPUT XV.

DE
CONFIRMATIONE.

§. 964.

Secundum novæ Legis Sacramentum est *Confirmatio*, quæ est Sacramentum *N. tio quid.*

L. a Christo Domino institutum, quo baptizatis Spiritus S. robur confertur, ut Christianam fidem firmiter teneant, animoque invicto profiteantur.

Schol. Confirmationem non uno nomine Veteres *Ejus no-* appellarunt: Vocatur *manus impositio* a S. Augu- *mina.* stino l. 3. de Bapt. c. 16. Rabano & Isidoro. Sacramentum *Chrismatis & Unctionis* vocatur ab eodem S. Augustino l. 2. contr. litt. Petil. c. 104. *Unguentum, Chrisma spirituale Sanctum super-* *cæleste* appellatur a Græcis, & nonnulli illud vocarunt *Unguentum perenne* suadentes Bulgaris *Chrisma* in eorum patria oriri, & exinde per totum mundum distribui: quod Nicolaus I. rescribens ad consulta Bulgarorum manifestæ falsitatis revincit. Hæ denominationes desumptæ sunt a materia hujus Sacramenti. A Characterè, quem imprimit, dicitur *signaculum Dominicum* a S. Cypriano ep. 71. ad Julian. *Signaculum Spirituale* a S. Ambrosio l. de Inltian. c. 7. *Signaculum vite æternæ* a S. Leone Serm. 4. de Nat. Ab effectu dicitur *Perfectio* a Concilio Eliberit. c. 38. *Consummatio* a S. Cypriano l. c. *Confirmatio* a Concilio Arausicano a. 442. c. 1. Arelatens. a. 455. Florentino & Tridentino: imò Ven. Beda cora. in Ps. 26. testatur, suo tempore sic dictam fuisse in tota Ecclesia.

§. 965.

Confirmatio est verum Sacramentum.

Confirmatio est verum ac proprie dictum L. N. Sacramentum. Probatur 1mo. ex S. Scriptura Act. 8. v. 14. & seqq. *Cum audissent Apostoli, qui erant Jerosolymis, quia recepisset Samaria Verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem, qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum S. nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum S. Et Act. 19. de baptizatis dicitur: cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus S. super eos.* Habemus hic rem sensibilem, scilicet manus impositionem, & orationem. 2. Institutionem Christi, sine qua Apostoli hoc ritu usi non fuissent, nec eum Ecclesie reliquissent. 3. Gratiam per visibile signum causatam, scilicet virtutem Spiritus S. 4. Signum permanens perpetuo in Ecclesia observatum, uti ex mox dicendis patebit: Ergo verum Sacramentum. (§. 889.) Sane non fuisse meram Baptismi cæremoniam vel ex eo patet, quod eam S. Philippus baptizans usurpare non poterat. 2do. Patet ex Traditione. Concilium Illiberit. a. 315. c. 38. *statuit, posse fidelem, qui lavacrum suum habet integrum... baptizare in necessitate infirmitatis positum Catechumenum, ita ut si supervixerit, ad Episcopum eum perducatur, ut per manus impositionem perfici possit.* Concilium Laodicænum a. 367. c. 48. *Oportet eos, qui illuminantur post Baptismum inungi supercælesti Chrismate,*

mate. Florentinum a. 1439. ita habet: *Secundum Sacramentum est Confirmatio. Et Tridentinum Sess. 7. Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum otiosam Ceremoniam esse, & non potius verum & proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam Catechesin quandam, qua adolescentiæ proximi fidei suæ rationem coram Ecclesia exponerent, anathema sit. Vide summam Conc. Carranz. emend. 3tio. Traditio constat ex summis Pontificibus. S. Cornelius circa an. 250. in ep. ad Fab. Novatum redarguit, quod accepto Baptismo ab Episcopo consignatus non fuerit, & addit: hoc autem signaculo minime percepto, quo tandem modo Spiritum S. potuit accipere? Innocentius I. ep. ad Decentium a. 416. data c. 3. ait: De consignandis autem infantibus manifestum est, non ab alio, quam ab Episcopo fieri licere. Ubi certe agit de Sacramento Confirmationis, tum quia unctio baptismalis a tempore S. Sylvestri etiam Presbyteris concessa fuit; tum quia ait: *Hæc autem Pontificibus solis deberi, ut vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio Actuum Apostolorum &c. S. Leo Serm. 10. de Nat. ait: Renati per aquam, & Spiritum S. accepistis Chrisma salutis, & signaculum vitæ æternæ. S. Gregorius M. l. 4. ep. 9. Presbyteri baptizandos ungant in pectore, ut Episcopi postea ungere debeant in fronte: & in libro Sacramentorum ordinem administrandæ Confirmationis præscribit. 4to. Traditio constat ex P. P. Sæculo 2do S. Irenæus l. 17**

cont. hæc. c. 18. Gnosticos culpat, quod baptizatos ungant balsamo, Ecclesiæ ritum sacrilega imitatione ad se trahentes. Sæc. 3tio Tertullianus de Bapt. c. 7. ait: *Exinde egressi de lavacro perungimur benedicta unctiōe, & c. 8. Dehinc manus imponitur per benedictionem advocans & invitans Spiritum S.* Sæc. 4to S. Cyrillus Jerosolymit. tota Catech. 3. loquitur de Confirmatione: *vobis postquam ex aqua S. lavacri ascendistis, datum est Chrisma, quod imaginem gerit illius, quo unctus est Christus: hoc autem est Spiritus S. S. Ambrosius l. 3. de Sacr. c. Sequitur spirituale signaculum: quia post fontem superest, ut perfectio fiat, quando ad invocationem sacerdotis Spiritus S. infunditur: S. Hieronymus cont. Lucif. ad eos, qui longe in minoribus urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem Spiritus S. manus impositurus excurrit. S. Augustinus l. 2. contr. litt. Petil. Sacramentum Chrismatis vultis interpretari: quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus. Consentiant omnes libri rituales, & Scriptores, qui de Divinis officiis tractarunt, Strabo de reb. Eccl. Amalarius de off. Eccl. Rabanus de instit. Cleric.*

*Solvuntur
objectiones.*

Schol 1. Donatistæ, Novatiani, Waldenses, Wicleffistæ juxta nonnullos Sacramentum Confirmationis rejecerunt, quos tamen alii ab hoc errore absolvunt. Lutherani & Calvinistæ illud negant: & Lutherus de Captiv. Babyl. docet, Confirmationem solum esse quemdam ritum & Cæremoniam utiliter ab Ecclesia introductam, & ideo ordinem Lutheranae Confirmationis ita describit Kemnitius p. 2. Exam. 1. Parvuli ad annos discretionis venien-

nientes in Catechismo satis instructi offerantur Episcopo, qui eos coram Ecclesia de suo Baptismo & promissionibus factis admoneat. 2. Recitent professionem fidei & doctrinæ, quam didicerunt. 3. Interrogentur de præcipuis doctrinæ Christianæ capitibus, & respondeant. 4. Moneantur, ut hac professione probent, se dissentire ab omnibus ethnicis, hæreticis & falsis opinionibus. 5. Graviter admoneantur, ut in hac professione perseverent. 6. Fiat publica oratio pro illis, ut Deus Spiritu S. eos confirmare dignetur, & addi potest manus impositio. Rationes Protestantium sunt I. quia in S. Scriptura nulla occurrit Chrismationis mentio; & per Spiritum S. ab Apostolis per manus impositionem datum non gratia sanctificans, sed donum linguarum & alia charismata intelliguntur. *Resp.* An Chrisma sit materia essentialis hujus Sacramenti, in scholis adhuc lis est, de qua in sequentibus: materia sensibilis factis declaratur per impositionem manuum. Deinde dona illa fuerunt effectus transitorius & accidentarius pro dilatatione & commendatione nascentis Ecclesiæ; principalis fuit gratia sanctificans, quæ sola nomine Spiritus S. simpliciter, non vero gratiæ gratis datæ designantur. II. Antiqui P. P. hujus Sacramenti non meminerunt: nec Ecclesia Græca illud inter Sacramenta numerat; quia in Euchologiis unum est officium Baptismi & Unctionis, & apud Græcos omnes ab hæresi redeuntes per Unctionem recipiuntur. Nec illud recipit Ecclesia Æthiopica teste Alvarez in itinerar. Armenica teste Guidone Carmelita: & reliquæ per Arabiam, Mesopotamiam, Assyriam, Persiam & Ægyptum diffusæ. *Resp.* Patres Confirmationis expresse meminerunt, uti ex dictis patet: Scriptores sæculi primi in refutandis gentilibus potissimum occupati, de ea loquendi occasionem non habuerunt. Ecclesia Græca hoc Sacramentum semper agnovit, pro antiqua testatur S. Cyrillus citatus: pro recentiori Simeon Thessa-

Ionicensis in l. de Sacr. Jeremias in respon. Gabriel Philadelph. Synodus Constantinop. an. 1642. in qua Calvinii errores damnantur. Conjungitur vero in Euchologiis cum officio Baptismi, quia statim post Baptismum cum peculiaribus tamen ritibus conferri solebat. Unctio autem in receptione hæreticorum adhibita mera cæremonia fuit. Particulares illæ Ecclesiæ Schismaticæ non evertunt doctrinam Catholicam: imo Æthiopicam Confirmationem recipere docet Ordo Mysteriorum tom. 6. Bibl. P.P. de Armenis testatur Uschanus Episcopus. De Syris Jacobus de Vitriaco l. 1. hist. c. 74. de Ægyptiis professio fidei Matthæi Alex. III. Scriptores sæculi omni eodem loco habent unctionem baptismalem factam a Sacerdote, cum illa facta ab Episcopo in Confirmatione, & unam per aliam suppleri posse dicunt, uti Walafridus, & Rabanus l. 1. de Instit. Cleric. Et Scotus & Soto putant, Confirmationem ex S. Scriptura efficaciter probari non posse. *Resp.* Scriptores sæculi omni utraque unctionem aperte distinguunt, nam baptismalis fit in vertice, Confirmatoria in fronte. Rabanus, Walafrid. baptismalis fit per sacerdotem; confirmatoria per Episcopum. Ita Rab. baptismalis non habet adjunctam manus impositionem. Rab. Deinde Auctores illi Scotus & Soto Confirmationem ut Sacramentum agnoscunt, & eorum singularis opinio, de probatione ex S. Scriptura desumpta communi aliorum Theologorum præponderare non debet. IV. Spiritus S. in Baptismo datur, ad quid ergo Confirmatio? *Resp.* In Baptismo Spiritus S. datur ad veniam, hic ad pugnam: ibi mundamur ab iniquitatibus, hic virtutibus præmunimur. Ita B. Damian. Serm. 1. in Dedic. Eccl.

Quando
instituta
sit Confir-
matio.

Schol. 2. Christus immediate & per se instituit Sacramentum Confirmationis; uti patet ex dictis: (§. 912.) Quo autem tempore institutum fuerit, incertum est. Pachonius in 4. d. 7. putat, illud institutum esse Matth. 19. cum Christus manus

pue-

pueris imposuit. Sed inter hos pueros fuerunt verosimiliter aliqui non baptizati, & illa manus impositio solum facta fuit ad illis benedicendum & eorum infirmitates curandas. Conink putat, institutum esse Joan. 20. Quando Christus Apostolis dixit: accipite Spiritum S. quorum remiseritis &c. quia tunc Episcopi ordinati, & illis potestas Confirmandi data fuit. Verum tunc solum Spiritus S. ad remittenda peccata datus fuit. Gonet putat institutum esse in nocte ultimæ Cœnæ, quando Christus juxta S. Fabianum Apostolos Chrisma conficere docuit. Sed hæc nullo firmo fundamento nituntur. Verosimile est, Sacramentum Confirmationis eo tempore institutum fuisse, quo Christus a mortuis redivivus per dies quadraginta cum Apostolis permansit, ubi Christus plura Apostolis revelavit mysteria, & magna confirmata sunt Sacramenta.

§. 966.

Materia Sacramenti Confirmationis essentialis est vel manus impositio vel Chrisma, vel utrumque simul. Nam signum externum sensibile, cui S. Scriptura & constans Traditio tribuit virtutem baptizatis conferendi Spiritum S. seu gratiam roborantem ad fidem intrepide profitendam, est materia Sacramenti Confirmationis: (§. 964.) sed hoc signum est vel manus impositio vel Chrismatis unctio, vel utrumque simul, uti mox constabit: Ergo hæc est ejus materia.

Schol. 1. Dicitur est, vel manus impositionem, vel Chrismatis unctionem, vel utramque simul esse materiam essentialem, quia nondum est definitum ab Ecclesia, quænam ex his determinate sit materia essentialis. Nihil enim de hac materia definitum Florentinum, dum in decreto dicit, materiam

*Materia
Confirmationis.*

*Quid de
ea sit de
fide.*

riam

riam Confirmationis esse unctionem Chrismatis, quia non determinat, an sit materia essentialis, an integralis: & nemo ignorat, ea, quæ de materia & forma Sacramentorum in hoc decreto præscribuntur, non semper pertinere ad essentiam eorum, aut saltem non esse de fide. Nihil pariter definivit Tridentinum Sess. 7. can. 2. ubi solum damnantur hæretici, eos Spiritui S. injurios esse dicentes, qui Chrimati vim Spiritualem ascribunt: An vero Chrima sit necessarium necessitate Sacramenti, S. Synodus non definit, cui semper solenne fuit, ne controversias scholasticas dirimeret. Salva ergo fide in hac quæstione opinari licet.

Chrima quid. **Schol. 2.** Chrima significat aliquam unguenti speciem ex oleo, & aliis quibusdam odoriferis conflatum. Et quidem apud Græcos Chrima conficitur ex oleo, balsamo & aliis 33. aromatibus, quæ apud Goarum in Euchol. videri possunt. Apud Latinos Chrima ex oleo olivarum & balsamo conficitur.

Quæ sit materia essentialis. **Schol. 3.** De materia essentiali Sacramenti Confirmationis Scholæ disputant: Sirmondus Antirrhetic. 2. solam manus impositionem, & quidem illam, qua Episcopus manus extendit super confirmandos, & per orationem invocat Spiritum S. dicendo: Omnipotens &c. uti habetur in Pontificali Rom. esse materiam essentialem: unctionem vero esse tantum materiam integram necessitate præcepti, & usu perpetuo Ecclesiæ necessariam ait. Econtra Gregorius de Valentia tom. 4. disput. 5. docet, Apostolos semper cum impositione manus unctionem Chrimatis adhibuisse, quæ sola unctio est adæquata materia essentialis Confirmationis, impositio manus vero materia integralis. Probabilius nobis videtur, materiam essentialem adæquatam & totalem essentialem esse impositionem manuum, tam illam, quæ unctionem præcedit, quando Episcopus super confirmandos manus extendit, quam

quam illam cum unctiōe conjunctam; & ipsam unctiōem Chrismatis. 1. De impositione manuum testatur S. Scriptura Act. 8. v. 17. *Tunc imponebant manus super illos.* Et Act. 19. v. 6. *Cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus S.* Patet etiam ex continua traditione Ecclesiæ Græcæ & Latinæ: Pro Sæculo 2do est S. Irenæus l. 1. cont. hæc. c. 18. Pro 3tio S. Cyprianus ep. 75. Pro 4to Concilium Eliberit. c. 38. Pro 5to S. Hieronymus & S. Augustinus: Pro 6to S. Gregorius M. in suo Sacramentario. Pro 7tmo Concilium Hispalense cap. 7. Pro 8vo Ordo Romanus. Pro 9no Walafridus, Amalarius, Rabanus. Vide (§ 965.) Eodem modo praxin Ecclesiæ Græcæ ostendit Firmilianus ep. 75. inter Cyprian. Sæculo 4to S. Chrysostomus in Act. Ap. hom. 18. Sæc. 5to. Theodoretus in ep. Hebr. c. 6. *per manum sacramentam accipiunt gratiam Spiritus.* Sæc. 6to Eulogius Alex. l. 2. cont. Novat. Sæc. 9. Photius apud œcum. Confirmationem per manus impositionem explicat Sæc. 12mo Simeon Theffalonic. l. de templo ait: per manuum impositionem & insufflationem unguenti gratiam impartitur. Et Michael Palæologus in prof. fid. ait: *aliud est Sacramentum Confirmationis, quod per manuum impositionem Episcopi conferunt.* Ergo impositio manuum est materia essentialis partialis Confirmationis. 2. De unctiōe Chrismatis etiam patet ex traditione. Sæculo 2do Tertullianus de Bapt. c. 7. ait: *perungimur benedicta unctiōe.* Sæc. 3tio. S. Cyprianus ait: ep. ad Numidas: *Ungi quoque necesse est, eum qui baptizatus sit, ut accepto Chrismate... habere in se gratiam Christi possit.* Sæc. 4to Innocentius. I. in ep. ad Dec. dicit, Episcopus frontem oleo signare. Sæc. 5to S. Augustinus serm. 227. de div. ait: *Quid ergo significat ignis, hoc est Chrisma, oleum etenim ignis nostri Spiritus S. est Sacramentum.* Sæc. 6to S. Gregorius M. in Sacramentario: *tincto pollice in Chrismate facit crucem in fronte.* Chrismatis etiam

etiam meminit ex Græcis S. Irenæus & S. Cyrillus Jerosol. l. c. (§. 965.) & Theodoretus l. x. in Cant. ubi dicit eos, qui *iniciantur veluti signo aut nota quadam regia Spiritalis unguenti Chrismate inunctos*. Denique Florentinum in Decret. ait: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cuius materia est Chrisma*. Et Tridentinum Sess. 7. c. 2. Chrismatis meminit. Ergo Chrismatis unctio est materia essentialis partialis. Non obstat I. quod non fiat mentio Chrismatis in S. Scriptura: & Concilium Moguntinum a 1549, ac Remense a. 1583. dicant, hoc Sacramentum ab initio sola manus impositione exhibitum fuisse. Et Concilium Arausicanum I. Jubeat, ut *si quis in Baptismo Chrismatus non fuerit, in Confirmatione Sacerdos commoneatur, quia inter quoslibet Chrismatis ipsius una benedictio est, non ut præjudicans quidquam, sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*. Resp. *Apostoli vel Chrismate usi fuerunt*, quia hoc non legitur in aliquo Concilio institutum fuisse, & semper in Ecclesia usurpatum est, & Silentium S. Scripturæ velut argumentum negativum contrarium non probat. Vel uti vult S. Thomas, Apostoli eo tempore Chrisma non adhibuerunt, quando Spiritus S. visibiliter in specie ignis descendit, bene vero postea, quando hæc signa visibilia cessarunt. Eodem modo respondetur ad Concilia citata. Canon vero Arausicanus loquitur de Chrismatione verticali in Baptismo, non vero de illa in Confirmatione. Nonnulli etiam particulam *non* in citato canone omitunt, & legunt: ut necessaria habeatur repetita Chrismatio: de quo Petrus Auréolus, & Sirmondus multum inter se disputarunt. II. Aqua vino miscenda in calice, licet pro hac mixtione vetustissima stet traditio, tamen solum est de necessitate præcepti. Ergo etiam Chrismatio tantum erit de præcepto, maxime quia non semper eodem modo in usu fuit: tempore enim Tertulliani impositioni manuum præmittebatur, deinde fiebat

bat a Presbytero baptizante, nunc fit ab Episcopo. *Resp.* Traditio etiam docet, mixtionem aquæ non esse de necessitate valoris, sed tantum præcepti. Illa variatio fuit tantum accidentalis: an vero Chrismatio Confirmatoria olim a Presbytero facta fuerit, infra examinabitur. III. Græci non adhibent manus impositionem, & hodie adhuc Episcopi illos ad confirmationem, & Chrismationem admittunt, qui ad primam & præviam illam manus impositionem præsentem non fuerunt. *Resp.* Veteres Græci manus impositionem adhibebant, uti ex dictis patet: moderni vero præter orationem, in qua Spiritus S. invocatur, quæ juxta S. Augustinum l. 3. de Bapt. est quedam manus impositio, manus imponunt, dum Chrismate inungunt. Apud Latinos prævia illa manus impositio saltem est moraliter conjuncta cum ea, quæ fit in Chrismatione: quodsi prævia illa fiat omnibus confirmandis necdum præsentibus, abusus est, qui tolli debet.

Schol. 4. Quæritur ulterius, an mixtio balsami in *An balsamum sit de* Chrismate sit de necessitate Sacramenti, an tantum de necessitate Præcepti. Hic iterum non *necessitate* conveniunt Theologi. D. Tournely putat, non *Sacra-* esse de necessitate Sacramenti, tum quia Veteres *menti.* sæpe folius olei meminerunt, apud quos oleum Chrisma dicitur, sicuti Innocentius I. oleum infirmorum Chrisma vocat: tum quia Innocentius III. c. *Pastoralis.* de Sacram. non iterum consultus, an Confirmatio sine balsamo collata iteranda sit, respondit, nihil esse iterandum, sed caute supplendum, quod incaute fuerat omissum. Contra Bellarminus, & P. Berti censent, Balsamum esse de necessitate Sacramenti, tum quia Florentinum & Tridentinum in balsamo vim gratiæ productivam agnoscunt, & Veteres sæpe Chrisma ab oleo distinguunt: tum quia in forma hujus Sacramenti Chrismatis expressa fit mentio, & in consecratione Chrismatis preces ad consecrandum *balsamum*

balsamum specialiter diriguntur. Unde concludit D. Habert, stante hac gravium Theologorum diffensione Episcopis definiendum esse, quid in suis dioccesibus sentiendum sit: & P. Berti suadet, ut, si balsamum omissum fuerit, Confirmatio cum Chrismate sub conditione iteretur.

§. 967.

*Chrisma
bene be-
nedicitur.*

Chrisma ab Episcopo benedictum ad Confirmationem bene adhibetur. Hoc probat 1mo. Traditio. S. Basilius l. de Spir. S. c. 27. ait: *Benedicimus Baptismatis aquam, & Unditionis oleum: quibus vero Scripturis edocti? nonne a secreta & silente Traditione?* S. Cyprianus ep. 70. dicit, *oleum in altari Sanctificari.* S. Cyrillus Jero. cat. 3. *Sanctum unguentum non amplius est unguentum, posteaquam consecratum est, sed Christi Chrisma.* Item Concilium Nicænum I. consecrationis Chrismatis meminit, & Laodicenum vocat Chrisma sacratissimum: quod idem patet ex omnibus libris ritualibus, & scriptoribus, qui de officiis Divinis tractarunt. 2do. Hanc benedictionem rite fieri ab Episcopo, eadem Traditio confirmat, ut constat ex ep. Innocentii I. ad Decent. & S. Leonis ad Episc. Germ. & Gall. Sacramentario S. Gregorii, Ordine Romano, & Græcorum Euchologiis. Idem statuerunt antiqua Concilia. Carthaginense II. c. 3. & III. c. 36. statuunt, ne Presbyteri Chrisma conficiant. Toletanum I. c. 20. Hispalense II. c. 7. soli Episcopo hanc benedictionem attribuunt. vid. Witasse de conf. & Benedictum XIV. de fest. D. die Jovis Sancto.

Schol.

uti ex Ordine Romano probat Benedictus XIV. l. 2. In consecratione Chrismatis hi ritus observantur. 1. funduntur certæ preces. 2. fit signum Crucis super oleum & balsamum. 3. Episcopus halat aliquoties super ampullam Chrismatis, ut descensus Spiritus S. super illud denotetur exemplo Christi, qui etiam in Apostolos insufflavit. Joan. 20. 45. Chrisma confectum salutatur ab Episcopo & Presbyteris, dicendo: Ave S. Chrisma. Quæ adoratio tantum est relativa, & ad Christum refertur, cujus symbolum est. Ex quibus facile refelluntur scommata Protestantium, hanc benedictionem calumniantium.

Schol. 2. Quærent scholæ, an consecratio Chrismatis ab Episcopo facta sit de necessitate Sacramenti. Affirmat P. Gonet &c. probabilius cum D. Tournely negatur, & sola necessitas præcepti statuitur, quia necessitas Sacramenti nec ex S. Scriptura nec ex traditione colligitur; nam licet Patres hanc consecrationem agnoverint, nullus tamen eam ad valorem Sacramenti requiri asseruit. Imo consecratio Chrismatis ab Apostolica sede simpliciter Presbytero committi potest, nam Concilium Toletanum prohibet quidem Presbyteris confectioem Chrismatis, quæ in nonnullis locis in usu erat, nec tamen consecrationem a Presbyteris factam irritam declaravit: & ideo Romani Pontifices dispensarunt cum Missionariis in Indiis, ut ipsi Chrisma conficerent, uti constat ex Bulla Eugenii IV. data 1444. pro Fabiano de Bachia O. M. referente Wadingo tom. 5. Ann. Quia

Quia tamen multi Theologi tenent contrarium, ideo pauca hujus dispensationis exempla reperiuntur.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract.* 1mo. Omissa prima manus impositione, vel si quis ad illam præsens non fuisset, nobis probabilius videtur, iterandam esse Confirmationem saltem sub conditione. 2do. Oleum in Chrismate debet esse necessario oleum olivarum, quod simpliciter oleum dicitur: balsamum cujuscumque regionis sufficit, dummodo sit in ea quantitate, ut det sui odorem, licet in singulis partibus olei non sit aliquid balsami. 3tio. Chrisma in Confirmatione adhibendum debet esse illo anno benedictum, & qui vetus adhibet, graviter peccat, licet valide Sacramentum conficiat. 4to. Qui utitur Chrismate ab Episcopo non benedicto, aut solo oleo, peccat graviter, &, ob dubium valoris Sacramenti, Confirmatio sub conditione repetenda est. Qui vero in articulo mortis in defectu Chrismatis solo oleo infirmorum aliquem confirmaret, non videtur peccare graviter, si sub conditione hoc faceret. Simplex etiam Presbyter sine commissione Papæ nequidem valide Chrisma consecrat. 5to. Materia proxima Confirmationis est unctio Chrismatis: quæ debet fieri in fronte, uti patet ex ep. Innocentii I. ad Decent. & Sacramentario S. Gregorii &c. & si fiat in maxilla vel alia corporis parte, invalida est Confirmatio. Deinde debet fieri manu Episcopi, ut sit manus impositio, & quidem debet fieri pollice manus dextræ, & si alio digito fiat, illicita, sed non invalida erit Confirmatio, si vero mediante instrumento fiat, etiam invalida erit. Denique debet fieri in Crucis figuram juxta praxin Ecclesiæ, quæ figura videtur esse de valore Sacramenti, quia alias forma, signo te signo crucis, falsificaretur.

§. 968.

Forma Sacramenti Confirmationis sunt *Forma* verba, quæ Episcopus in applicatione mate- *Confir-* riæ pronuntiat. Nam forma Sacramenti sunt *mationis.* verba, quæ expressius significant, & determinant materiam ad designandum effectum Sacramenti: (§. 892. Schol. 1.) Ergo etiam verba, quæ profert minister, dum materiam Confirmationis applicat, sunt forma hujus Sacramenti.

Schol. 1. Studiosè dictum est, verba ab Episcopo *Quid sit* in administrando & applicando materiam prolata *de fide.* esse formam Sacramenti Confirmationis non determinando illa: cum enim disputent adhuc inter se scholastici, an oratio illa, quam fundit Episcopus, dum manus imponit vel extendit versus confirmandos, scil. *Omnipotens sempiterne Deus &c.* an verba illa, quando ungit, scilicet: signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris & Filii & Spiritus S. sint forma essentialis; hinc de fide non est, unam vel alteram, vel utramque determinate esse formam essentialem Confirmationis: certe Tridentinum hanc quæstionem non definivit, utpote in quo nulla sit materiæ vel formæ essentialis mentio: & Florentinum non determinat, an forma illa: signo te &c. sit essentialis, an integralis. an de necessitate Sacramenti vel præcepti. Imo D Tournely putat, Decretum Eugenii vim definitionis non habere, quia post discessum Græcorum Concilio jam dissoluto editum fuit: de quo tamen hic disputare nolimus.

Schol. 2. Sirmondus sicut pro materia Confirmatio- *Quæ sit* nis solam manus impositionem assignat, ita pro *forma es-* forma essentiali orationem statuit, quam Episco- *sentialis.* pus extendendo manus fundit, scilicet: *Omnipo-* *tens &c.* illa vero verba ad Chrismationem dici solita:

solita: *signo te &c.* vult esse formam, ad integritatem Sacramenti solum spectantem. Bellarminus vero &c. qui pro materia essentiali solam Chrismationem assignant, formam essentialem in solis illis verbis: *signo te &c.* reponunt. Conformiter ad dicta, (§. 966. Schol.) dicimus: orationem illam unctionem præcedentem, *Omnipotens &c.* & verba illa, quæ illam comitantur: *Signo te signo Crucis, & Confirmo te Chrismate salutis in nomine P. & F. & S. S.* esse essentialem adæquatam & totalem formam Confirmationis. De oratione unctionem præcedente & cum impositione manuum prima conjuncta patet ex S. Scriptura, quod Apostoli manus imponendo *oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum S.* erat igitur deprecatoria orationis forma, qualis hodie est illa oratio, *Omnipotens &c.* non vero illa: *Signo te &c.* quæ tantum est indicativa. Idem patet ex P. P. Tertullianus de Bapt. c. 3. *manus imponitur per benedictionem advocans & invitans Spiritum S. S.* Cyprianus ep. 75. ait: *ut per nostram orationem, & manus impositionem Spiritum S. consequantur.* S. Ambrosius de Sacram. c. 2. *ad invocationem Spiritus S. infunditur.* S. Augustinus l. 15. de Trin. c. 26. *Nos quidem pro modulo nostro hoc donum accipere possumus, effundere autem super alios utique non possumus, sed ut fiat, Deum invocamus.* Hinc in omnibus Ritualibus, Pontificalibus & Sacramentariis in administratione Confirmationis oratio præscribitur, uti videre licet apud Goarum in Euchol. & P. Martene de ant. rit. l. 1. Deinde 2. Verba illa Chrismationem comitantia habentur in Ordine Romano & aliis Ritualibus a Martene relatis l. 2. de ant. rit. in quibus licet nonnihil discriminis quoad verba occurrat, sensus tamen ubique idem est: unde etiam hæc forma, *Signo te &c.* in Decreto Eugenii refertur. Non obstat I. quod hæc verba: *Signo te*, non sint deprecativa, cum tamen oratio ad Confirmationem a S. Scriptura & P. P. expresse

preſſe requiritur. *Reſp.* Præter illam formam: *Signo te &c.* nos aliam expreſſam orationem ex dictis pro forma partiali eſſentiali admittimus: & in illa *Signo te &c.* tacita oratio includitur, qua miniſter Divinam opem invocat. II. Apud Græcos teſte Martene in Euchologio t. 1. ant. rit. in uno templo fit oratio, in altero vero unctio, imo in neceſſitate omnino omittitur: Ergo non eſt forma eſſentialis, ſed tantum præparatoria. *Reſp.* Oratio & unctio in diverſis templis facta eſt una moralis actio, ad idem Sacramentum pertinens. In neceſſitate non omittitur oratio, licet in Euchologio a Martene allato non legatur, forte enim in alio recenſetur, & oratio ab ungente fundenda præſcribitur, quæ præviam orationem ſupplere poteſt. III. S. Gregorius præter orationem *Omnipotens &c.* nullam aliam formam memorat in ſuo Sacramentario. *Reſp.* S. Gregorius forte ob diſciplinam arcani formam illam reticuit: vel forte in verbis illis: confirma eos ſigno Crucis in vitam propitiatus æternam, data fuit unctio: vel hæc verba, conſuetam formam miniſtro facile in memoriam revocabant.

Schol. 3. Forma Græcorum Chriſmationem conco- *An forma*
mitans hæc eſt: *ſignaculum doni Spiritus S.* Hanc Græco-
formam non approbant Lupus in can. 7. Concilii *rum va-*
Conſtantinop. Morinus & Caſafilas. Verum hanc *lida.*
Græcorum formam eſſe omnino validam, patet
tum ex eo, quod in Concilio Florentino nullam
litem Græcis Latini moverint, & Romæ in tem-
plo S. Athanaſii inſpectante ſummo Pontifice Græci
ſub hæc forma confirment: tum quia in hac forma
ſufficienter declaratur Character, quo miles Chri-
ſtianus inſignitur ad pugnam, & donum Spiritus S.
quo in fide roboratur: Ergo hæc forma materiam
ad eſſe Sacramentale ſufficienter determinat. Non
obſtat I. quod hæc forma perfectum ſenſum non
faciat, & ſignaculum doni Spiritus S. omnibus
Sacramentis ſit commune. *Reſp.* Formæ Græco-
rum ſenſus eſt: Hoc eſt ſignaculum doni Spiritus S.
Ergo

Ergo est perfectus. Deinde signaculum in hac forma significat notam impressam *σφραγίδα*, & *δαψα* non nudam gratiam, sed largitionem donorum denotat. II. Severus Patriarcha Alexand. aliam formam deprecativam in ordine baptismali assignat. Et Clemens VIII. in instruct. de rit. Græc. a. 1595. edita, & a Benedicto XIV. confirmata mandat, ut Episcopi Latini infantes a Græcis Presbyteris baptizatos & Chrismate in fronte consignatos, confirment, & quidem cum hac forma: *signo te &c.* *Resp.* Severus fuit homo Eutychiianus, & nullius Auctoritatis, & forte accidentaliter solum formam mutavit. Instructio illa dirigitur ad Latinos, in quorum urbibus & diocesium Græci degunt. & jubetur, ne Presbyteri Græci baptizatos in fronte signent: Item ut Latini consignatos a Presbyteris Græcis, qui sine dispensatione Confirmationem valide administrare non possunt, forma apud Latinos consueta sub conditione iterum confirmant.

Coroll. Præf. 1mo. Non est omittenda oratio unctio-
ni prævia, quæ omnibus confirmandis præsen-
tibus dicenda est, alias Confirmatio sub conditione
repeti posset. *2do.* Hæc forma: Signo te signo
Crucis in nomine P. & F. & S. S. vel hæc: Con-
firmo te Chrismate salutis in nomine P. & F. &
S. S. est dubia; adeoque Confirmatio sub condi-
tione repetenda. *3tio.* Hæc verba: in nomine
P. & F. & S. S. juxta Theol. Petrocor. sunt es-
sentialia, licet Estius contrarium probabile esse
judicet.

§. 969.

*Minister
Confirm.*

Minister ordinarius Sacramenti Confir-
mationis est solus Episcopus. Ita *1mo.* con-
stat ex S. Scriptura, ubi Act. 8. soli Episcopi
sive Apostoli Neophytis manus imponebant
ad accipiendum Spiritum S., quod Philippus
facere

facere non poterat. 2do. Patet ex Traditione, de qua testantur Concilia: Eliberitanum c. 77. *Episcopus eos per benedictionem perficere debet.* Florentinum: *Ordinarius minister est Episcopus.* Tridentinum Sess. 7. can. 3. *Si quis dixerit, Sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* Accedunt summi Pontifices: Innocentius I. ep. ad Decent. *de consignandis infantibus manifestum est, non ab alio, quam ab Episcopo fieri licere:* S. Leo ep. 88. *Chorepiscopis non licet Chrismate baptizatorum frontes signare, quia hæc solis Episcopis conveniunt.* Nicolaus I. iussit confirmatos a Græcis Presbyteris de novo confirmare: eundem abusum damnavit Innocentius III. ep. ad Luci. Gregorius IX. c. *pervenit.* de Consuet: Innocentius IV. ad Otton. Card. & Clemens VIII. vult Confirmationem iterari, si dubitetur, an ab Episcopo data fuerit. Denique subscribunt P. P. S. Cyprianus ep. 73. dicit, *eos, qui in Ecclesia baptizantur, Præpositis Ecclesiæ offerri, ut Spiritum S. consequantur.* S. Hieronymus cont. Lucif. inquit, *hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut Episcopi, excurrant ad eos, qui in minoribus urbibus sunt baptizati, ut eis manum imponant.* S. Chrysostomus hom. 18. in Acta Ap. ait: *hoc erat in Apostolis singulare, unde & præcipuos, & non alios videmus hoc facere.*

Schol. 1. Sæculo 5to nonnulli Presbyteri Eugubini *Solvuntur* id juris sibi assumpserunt, ut propria Auctoritate *objectiones* Sacramentum Confirmationis administrarent. Sed *nes.* eorum audaciam repressit Innocentius I. ep. ad

Decent. quod & fecit S. Gregorius M. in ep. ad Januar. contra Presbyteros Ecclesiæ Calaritanæ, & Concilium Hispalense II. abusum sustulit, quò Agapius Cordubensis Episcopus frequenter licentiam Presbyteris Confirmandi indulgit. Item Synodus Pariliensis VI. an. 819. Chorepiscopos officium Confirmandi velut proprium sibi arrogantes compescuit. Græci etiam schismatici duce Photio Patriarcha Constantinopolitano contendunt, jus Confirmandi ad simplices etiam Presbyteros spectare, quorum errorem averfatus Nicolaus I. confirmatos a Photianis Presbyteris Bulgaros denuo confirmari jussit. Non omnes Græci schismatici hodie hunc errorem sequuntur, ut patet ex Simeone Thessalonicensi I. de Sacr. Blastrio in Nomocanone. Waldenses, Wicleffitæ, & Hussitæ negant etiam, munus Confirmandi ad solos Episcopos pertinere; & Richardus Rodolphus Episcopus Armacanus l. II. c. 14. contra err. Armen. putat, officium Confirmandi Episcopis & Presbyteris vi potestatis Ordinis esse commune, licet postea lege Ecclesiastica Episcopis reservatum fuerit, unde Presbyter Confirmandò graviter quidem peccat, valide tamen Confirmat. Rationes horum sunt I. Act. 9. Ananias Presbyter Saulo impositione manuum Spiritum S. dedit. *Resp.* Hæc impositio manuum non fuit Confirmatoria, quia Saulus necdum baptizatus erat, sed tantum, ut visum reciperet, & ad Spiritum S. in Baptismo recipiendum disponeretur. II. S. Ambrosius de myst. c. 6. ait, *unctionem unguenti fieri a Sacerdote.* Et S. Hieronymus dial. adv. Lucif. ait, Episcopus ex consuetudine, non ex necessitate esse ministros Confirmationis, *si enim ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus S. defluit, lugendi sunt, qui in remotioribus locis per Presbyteros baptizati ante dormierunt, quam ob Episcopis inviserentur.* Et ep. 101. *Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus, quod non facit Presbyter.* Et Ven. Beda in Ps. 26. ait; Confirmatio-

tionem eandem esse cum unctione verticali, licet singulis Sacerdotibus concessa non sit propter arrogantiam. Et S. Silvester juxta Pontificale Damali primus constituit, ut solus Episcopus Chrisma conficiat, & Confirmet. *Resp.* S. Ambrosius nomine Sacerdotis Episcopum intelligit, ut notant nostri P. P. S. Mauri. S. Hieronymus loquitur de consuetudine traditioni innixa; nam ita habet: *Quodsi hoc loco quaeris, quare in Ecclesia baptizatus nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum S. . . disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus S. ad Apostolos descendit.* Nec officit, quod dicat, id factum ad honorem potius sacerdotii, quam ad legis necessitatem; nam solum innuit, Confirmationem ideo esse reservatam Episcopis, quia non est tantae necessitatis sicut Baptismus. Quando vero dicit, Episcopum praeter ordinationem nil posse, quod non facit Presbyter, non omnia officia Episcopi recenset, sed ea solum, quae serviunt ad scopum suum, nempe ut Diaconorum Presbyteris se exaequantium superbiam retundat, ubi etiam videtur respexisse ad consuetudinem Ecclesiae Alexandrinae, ubi Presbyteri ex permissione Episcoporum Confirmabant. Ven. Beda vult, unctionem verticalem eandem esse cum Confirmatoria solum quantum ad materiam, aperte enim utramque distinguit in c. 8. Act. dicens: *Chrysmate baptizatos ungere licet Presbyteris . . . non tamen frontem ex eodem oleo consignare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum S.* Pontificale Damasi criticis est sublektae fidei, & solum vult, quod S. Silvester jus Confirmandi Episcopis contra pravam aliorum usurpationem a Christo illis concessum vindicaverit. III. Concilium Illiberitanum c. 38. mandat, ut baptizatus a Diacono per manus impositionem perficiatur. Carthagenense II. c. 3. & III. c. 36. vetat, ne Presbyteri Chrisma conficiant, adeoque antea confecerant. Et Araucanum vult, hereticos

ticos in mortis articulo a Presbyteris Chrismate consignari. Hispalense vero dicit, novellis Ecclesiasticis reguiis Chrimationem Presbyteris esse prohibitam. *Resp.* Concilium Illiberitanum pro ministro Episcopum expresse assignat. Carthaginiense præsumptionem Presbyterorum jus Confirmandi male sibi arrogantium refellit. Araucanicum loquitur de Chrimatione, cum qua hæretici ad Ecclesiam redeuntes recipiebantur. Hispalense non solum novellis sed & antiquis regulis Chrimationem Presbyteris prohibitam esse dicit, *quia Pontificatus apicem non habent.* IV. Nunc & jam olim Græci Presbyteri Confirmabant. *Resp.* Non potestate ordinaria, sed extraordinaria ex tacito Romanæ Ecclesiæ consensu.

An simplex Sacerdos ex dispensatione confirmare possit.

Schol. 2. Quæritur in scholis, an simplex Presbyter ex dispensatione possit esse extraordinarius Confirmationis minister. Negat Hugo Victorinus l. 2. de Sacr. Estius, & Sambovius. Affirmat Baroni-
 1. Florentinum in Decreto ait: *legitur tamen aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa simplicem Sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Sacramentum.* 2. Hanc licentiam revera summi Pontifices simplicibus Presbyteris concesserunt. Sic S. Gregorius M. ep. 26. hoc privilegium concessit Presbyteris Sardinensibus, ut in frontibus tangerent baptizandos, vel uti alii legunt baptizatos. Idem privilegium Francis in Indiis degentibus concessit Hadrianus V. Joannes XXII, Nicolaus IV, Urbanus V, & Eugenius IV, quod confirmavit Leo X. teste Wadingo in annal. Et Arcudius l. 2. c. 15. de
 Con-

Confirm. narrat, se accepisse a P. Fonseca ex Indiis Romam ad comitia generalia S. I. 1593. misso, quod passim in Indiis hoc Sacramentum ex indultu Romani Pontificis administraretur. Non obstat I. quod Nicolaus I. confirmatos a Græcis Presbyteris iterum confirmari iusserit. Et Innocentius III. c. *quanto*. de consuet. ac Innocentius IV. in constitutione. *Sub Catholicæ*. Presbyteris expressè Confirmationem interdicit. *Resp.* Nicolaus solum iterum confirmari iussit confirmatos a Photii Emiffariis, qui utpote inuasor hanc licentiam in terris Romanæ sedi subjectis reclamante summo Pontifice, eis nec dare poterat, imo contendebat, quod Presbyteri ordinariam ad hoc potestatem habeant. Decretum Innocentii III. spectat ad solos Presbyteros Romanos seu Latinos Constantinopoli degentes, uti legitur in editione Antwerpiensi. Innocentius IV. jubet tantum, ut in Insula Cypri sola Episcopi tantum confirmarent, non vero in reliquis Ecclesiis orientalibus. III. Potestas Confirmandi competit Episcopo ratione ordinis & Characteris Episcopalis: Ergo simplici Presbytero delegari nequit. *Resp.* Episcopus ex propria consecratione habet, quod sit minister ordinarius, & Presbyter ex consecratione Sacerdotali, quod possit esse minister extraordinarius, cujus ratio est voluntas Christi nobis per Ecclesiam declarata.

Schol. 3. Quæritur ulterius, an, ut simplex Presbyter valide confirmet, requiratur delegatio summi Pontificis, an vero delegatio Episcopi sufficiat. Respondetur requiri delegationem summi Pontificis. 1. Quia Confirmatio pertinet ad Ordinem Episcopalem, saltem ut sit ordinarius ejus minister. Sed quæ sunt ordinis Episcopalis, Episcopus simplici Sacerdoti delegare nequit, alias etiam potestatem ordinandi alteri delegare posset: Ergo Confirmationem simplici Sacerdoti delegare nequit. 2. Clemens VI. in litteris ad Patriarcham Armenorum dicit: *Si credis, quod solum per Romanum*

Quis potestatem Confirmandi Presbytero delegare possit.

manum Pontificem plenitudinem potestatis habentem possit dispensatio Sacramenti Confirmationis Presbyteris, qui non sunt Episcopi, committi. Et Benedictus XIV. irritas declaravit Confirmationes ab Italo Græcis Presbyteris collatas: cum neque per Prædecessores nostros, neque per nos Græcis Presbyteris in Italia & in insulis adjacentibus, ut infantibus baptizatis Sacramentum Confirmationis conferant, facultas concessa sit aut concedatur. Non obstat, quod Salmeron objicit, I. Chorepiscopi olim in Occidente sine commissione Papæ confirmarunt; & Conc. Toletanum I. statuit, Presbyteros absente Episcopo Chrismare, eo autem præsentente, si ab ipso præceptum fuerit. Et Conc. Epaonense Presbyteris Chrimationem in articulo mortis concedit. *Resp.* Chorepiscopis facultas confirmandi sæpe negata fuit, nonnulli vero licentiam Papæ obtinuerunt, vel forte unctio illa non erat Confirmatoria. Toletanum loquitur de Chrimatione baptismali: & Epaonense, de reconciliatoria. II. Episcopus est Pastor ordinarius in sua diœcesi. Ergo sicuti Papa in toto orbe, ita in sua diœcesi munus Confirmandi Presbytero delegare potest. *Resp.* Ad hanc delegationem requiritur plenitudo potestatis, quam Episcopus non habet.

Resolvuntur casus. **Coroll. Præf.** imo. Licet causa gravis requiratur, ut Papa simplici Presbytero munus Confirmandi committat, valide tamen committit. **2do.** Confirmatio data a Sacerdotibus Græcis in iis tantum locis, ubi non est a Papa prohibita, est valida: ubi vero expresse est prohibita, uti apud Bulgarios, Cyprios, Italo Græcos, est invalida. **3tio.** Ad Sacramentum Confirmationis licite conferendum requiritur jurisdictio, & hinc Episcopus alios sibi non subditos confirmans graviter peccat, nisi fiat cum consensu tacito proprii Episcopi. hinc licet ex aliena diœcesi accurrentes Confirmare, ubi id consuetudo permittit. **4to.** Concessis dimissionibus ad Ordines ab alieno Episcopo recipien-

dos concessa etiam præsumitur facultas, Ordinandum Confirmandi, quia sine Confirmatione convenienter ad Ordines non pervenitur. 5to. Episcopus peccat mortaliter, si longo tempore Sacramentum Confirmationis administrare omitat. Tenetur autem suis sumptibus diœcesin ad Confirmandum circumire, nisi consuetudo rationabilis aliquid exigere permittat. 6to. Sacramentum Confirmationis ordinarie in Ecclesia conferri debet, non tamen requiritur, ut Episcopus jejunus illud conferat, quia c. *ut jejuni.* de consecr. d. 5. habet solum vim consilii; unde etiam a prandio ex justa causa, & etiam die feriali conferri potest.

§. 970.

Subjectum Confirmationis capax est omnis homo baptizatus. Patet hoc ex praxi totius Ecclesiæ, quæ semper omnibus baptizatis hoc Sacramentum contulit, & quidem olim statim post Baptismum etiam infantibus hoc Sacramentum administrabatur, uti patet ex ep. 1. Innocentii I. Sacramentario S. Gregorii, & Ordine Romano, quem ritum Græci adeo pertinaciter observant, ut sine eo de puerorum salute desperare videantur.

Schol. Cum olim hæretici ad Ecclesiam revertentes per manuum impositionem aut unctionem recepti fuerint, hinc quæritur, an hæc verum Sacramentum Confirmationis fuerit. Sirmondus in 2. Antirrhético c. 5. putat, hæreticos per manus impositionem Confirmatoriam receptos fuisse. Morinus vero l. 9. de pœn. c. 7. vult, confirmatos ab hæreticis invalide fuisse confirmatos non præcise ex defectu fidei, sed quia Ecclesia ad valorem hujus Sacramenti apposuit hanc conditionem, ut nonnisi ab Orthodoxo valide conferatur, sicuti ad valorem Matrimonii requisivit præsentiam Parochi

rochi & duorum testium. Hæretici vero in Ecclesia confirmati, & deinde in hæresin prolapsi tantum per manus impositionem reconciliatoriam recepti fuerunt. Respondetur: Ritus, quo olim hæretici in Ecclesiam recipiebantur, non erat verum Sacramentum Confirmationis, sed sola Cæremonia Ecclesiastica. I. Quia S. Stephanus de his hæreticis ait: *manus illis imponatur in pœnitentiam*. Et Innocentius I. ep. 18. ait: Arianos baptizatos in hæresi suscipi in Ecclesia *per manus impositionem sub imagine pœnitentiae*. Item hæc manus impositio vocatur Reconciliatio in libro Pontificali, de Eusebio P. in antiquo Breviario fidei contra Arianos edito a Sirmondo p. 131. In litteris Ruffini ad Macar. & aliis monumentis a Lupo collectis. 2. Hæc manus impositio non conferebat Spiritum S. ex opere operato, sed tantum ratione unionis & pacis, per quam Sacramenta jam suscepta prodesse incipiunt seu reviviscunt, uti ait S. Augustinus l. 3. de Bapt. c. 13. & juxta S. Cyprianum confirmati in Ecclesia & lapsi solum per manus impositionem in pœnitentiam recipiebantur ep. 71. ad Quintum: Ergo non erat Sacramentum Confirmationis. Dicitur I. Concilium Constantinopolitanum l. c. 7. discernit, hæreticos recipi cum Chrismatione frontis cum hac forma: Signaculum doni Spiritus S. Quod idem statuitur in Euchologio Græcorum apud Goarum. *Resp.* Sermo ibi est de hæreticis nondum confirmatis, vel formam adulterantibus: vel materia & forma Confirmationis adhibebatur quidem, sed non ad robur dandum, verum ad pacem cum Ecclesia conciliandam. Notat quippe Goarus, Græcos etiam in variis casibus ungerentianos cum materia & forma extremæ Unctionis, quem tamen ritum pro mera Cæremonia habent. II. S. Augustinus l. 3. de Bapt. c. 16. ait: *Manus autem impositio non sicut Baptismus repeti non potest, quid est aliud, quam oratio super hominem: quæ utique est Confirmatoria.* *Resp.* S. Augustinus

nus loquitur de manus impositione in genere tum Confirmatoria tum reconciliatoria; primam negat repeti posse, bene vero secundam, ut probet, justificationem post Baptismum in Ecclesia esse possibilem per pœnitentiam. III. S. Cyprianus in ep. ad Jubajan. ostendit, Baptismum hæreticorum esse iterandum, quia in redeuntibus hæreticis iteratur Confirmatio. Et in ep. ad S. Stephanit, tunc redeuntes ad Ecclesiam sanctificari, si utroque Sacramento nascantur. Sane si S. Cyprianus hic de Sacramento Confirmationis non loquatur, ex hoc S. D. testimonium pro hoc Sacramento nullum supererit. *R/sp.* S. Cyprianus hic non loquitur de Confirmatione, sed reconciliatione: falso quippe putavit, S. Stephanum docere, Baptismum in hæresi susceptum dare remissionem peccatorum, ex quo intulit: *Quare redeuntes ad Ecclesiam expiantur impositione manus? ut sanctificentur? nunquid potest haberi absque Spiritu S. peccatorum remissio?* Ergo in Baptismo non recipiebant Spiritum S. adeoque nec Baptismum: ubi vides, sermonem esse de manus impositione reconciliatoria. Hinc nomine utriusque Sacramenti intelligit Sacramentum tantum seu aquam, & rem Sacramenti seu gratiam, vel intelligit Baptismum & Pœnitentiam. Licet autem S. Cyprianus hic de Sacramento Confirmationis non loquatur, alibi tamen ep. 73. loquens de manus impositione a Petro & Joanne facta, aperte eam astruit dicens: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, Præpositis Ecclesiæ offerantur, ut per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum S. consequantur, & signaculo Dominico consummentur.*

Coroll. Præd. Imo. Amentes, qui semel usum rationis habuerunt, confirmari debent, quia adest intentio saltem interpretativa, nisi constet, eos in peccato mortali in amentiam incidisse: si spes sit, eos ab amentia curatum iri, tantisper expectari debet: *Resolvuntur casus.*

debet: imo etiam perpetuo amentes confirmandi sunt, sicuti & baptizandi, nisi consuetudo in aliquo loco sit contraria. *2do.* Ordinarie in subiecto septennium expectari debet, juxta statuta Conciliorum a Martene collectorum de ant. rit. c. 2. ut cum majori devotione & fructu hoc Sacramentum recipiatur, nisi constet ante septennium rationis usum adesse, vel non sit futura occasio illud recipiendi, vel puer sit in articulo mortis: ultra septennium non diu differri debet, quia ab innocente dignius recipitur, & ille a gravioribus lapsibus præservatur. *3tio.* Ut licite hoc Sacramentum recipiatur, requiritur in subiecto status gratiæ, quia est Sacramentum vivorum, & licet sufficiat in gravi peccatore contritio, tutius tamen præmittitur Confessio. Item requiritur sufficiens instructio in Catechismo, & monendi sunt fideles, ut jejuni ad hoc Sacramentum sine obligatione tamen accedant.

§. 971.

*Effectus
Confir-
mationis.*

Effectus Sacramenti Confirmationis primarius est gratia sanctificans. Ita habetur Act. 4. *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum S.* Missio autem & communicatio Spiritus S. non est sine gratia sanctificante. Deinde omnia Sacramenta N. L. producant gratiam sanctificantem: (§. 907.) Sed Confirmatio est Sacramentum N. L. (§. 965.) Ergo producit gratiam sanctificantem.

2. Porro Gratia Sacramenti Confirmationis propria est gratia roboris ac virtutis ad fidem fortiter propugnandam, & vincendas insurgentes contra eam mundi & dæmonis tentationes: Nam c. 38. Concilii Eliberitani dicitur

dicitur baptizatos per Confirmationem perfici. Et Concilium Florentinum dicit: *Effectus hujus Sacramenti est, quia in eo Spiritus S. datur ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut videlicet Christianus audacter Christi confiteatur Nomen. Tertullianus de resurr. c. 8. Signatur caro, ut anima muniatur. S. Cyrillus Jeros. cat. 3. Chrismate inungimus, ut induti thoracem justitiæ fortiter adversus insidias diaboli confisflamus. S. Eucherus Serm. de Pentecost. In Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam.*

Schol. I. Dicunt Protestantes I in Baptismo sufficiens *Solvuntur*
cienter roboramur ad fidem propugnandam, & obiectio-
Christam induimus, Gal. 3. Ergo non datur Gratia in Confirmatione. Resp. Gratia baptismali
novæ & uberior per Confirmationem Gratia addi-
tur, quod tam parum injuriosum est Gratia bap-
tismali, quam parum obest, quod hæc etiam per
Eucharistiam augeatur, & perficiatur. II. Con-
cilium Milevitanum damnat eos, qui dicunt, Bap-
tismum in remissionem peccatorum dari tantum,
& non adjutorium futuræ gratiæ. Resp. Illi so-
lum damnantur, qui omnem Baptismi virtutem
in remissione peccatorum constituunt exclusis in-
terioris gratiæ auxiliis. III. S. Cyprianus ep. 54.
ad Cornel. vim pugnandi contra hostes fidei tri-
buit S. S. Eucharistiæ: Quomodo ad Martyrii po-
culum idoneos facimus, si non eos prius ad bibe-
ndum in Ecclesia poculum Domini jure communitatis
admittimus. Resp. S. Cyprianus agit ibi de
lapis, quibus post perditam Baptismi & Confir-
mationis gratiam unum superest Pœnitentiæ &
Eucharistiæ remedium ad sufferendam fortiter pro
Christo mortem, adeoque virtutem Baptismi &
Confirmationis ad sufferendum Martyrium non ex-
cludit.

cludit. Ex quibus omnibus colligi potest, Gratiam ceu effectum Sacramenti Confirmationis a gratia baptismali non esse aliam, si consideretur gratia in hoc Sacramento collata quantum ad id, quod est commune, sed illa tantum augetur: si vero consideretur, quantum ad speciale, quod superaddit scilicet jus ad specialia auxilia, ad fidem fortiter defendendam, sic non est eadem cum illa, sed connotative differt, imo absolute loquendo gratia baptismalis est perfectior, utpote regenerans: eatenus tamen gratia Confirmationis perfectior dici potest, quatenus gratia baptismali supposita melius est, si homo reddatur fortis & robustus, quam si vivat infirmus & imbecillus.

An Confirmatio hæreticis conferat primam gratiam.

Schol. 2. Morinus l. 9. de Pœnit. c. II. docet, Confirmationem hæretico post abjuratam hæresin collatam causare in eo primam gratiam. Verum hæc sententia est contra torrentem Theologorum, qui docent, quod hæreticis resipiscentibus Confirmatio sine contritione primam gratiam conferre non possit: tum quia gratia Sacramenti Confirmationis est gratia roborans, quæ spiritualem vitam jam supponit: tum quia alias Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum non esset necessarium ad salutem, sicuti nondum regeneratis Baptismus, si per Confirmationem sine Sacramento Pœnitentiæ in re vel voto posset aliquis consequi remissionem peccatorum. Quod tamen est contra Tridentinum Sess. 14. can. 2. Non obstat I. Quod multi Theologi doceant, Sacramenta vivorum per accidens posse causare primam gratiam. (§. 908. Schol. 2.) *Resp.* Sed hoc non potest Sacramentum vivorum præstare in eo, qui gravis sibi peccati conscius est, nisi conteratur, qualis est hæreticus. II. Baptismus, qui in hæresi gratiam non producit, per Confirmationem reviviscit: Ergo hæc dat primam gratiam. *Resp.* Baptismus reviviscit, sed tunc, quando fictio per Confessionem vel contritionem tollitur, nec Confirma-

firma-

firmatio facit, ut in Baptizato deleantur peccata, sed ut iis remissis baptizatus in fide roboretur.

§. 972.

Alter effectus Sacramenti Confirmationis est, quod imprimat Characterem, unde iterari non potest. Nam 1mo. Hebr. 6. v. 1. dicitur: *Non rursus jacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis & Fidei ad Deum, baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum.* Quæ verba Patres Græci de Confirmatione exponunt. Item v. 4. *Impossibile est, eos, qui semel illuminati sunt Spiritu S. & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam.* Id est fieri non potest, ut homo per Baptismum illuminatus manuum impositione consignatus, & Spiritus S. particeps effectus, si lapsus fuerit, per Baptismum denuo purgetur & renovetur, aut manuum impositione accepta Spiritus S. particeps fiat. Vide S. Chrysostomum in hunc locum. 2do. Tertullianus de præscript. ostendit, Christianos Confirmatione velut milites signari non solum in frontibus, sed etiam in corde. S. Cyprianus ep. 73. *Confirmatos signaculo dominico consummari* ait. S. Ambrosius de Sacr. c. 2. Confirmationem appellat *spirituale signaculum.* S. Augustinus l. 2. cont. litt. Petil. c. 104. Confirmationem Baptismo comparat, eamque docet permanere in hominibus pessimis, cur? nisi ob Characterem. 3tio. S. Gregorius M. l. 14. ep. 17. S. Gregorius II. ep. ad Bonif. Concilium Cabillonense II. prohibent Confirmationem iterari. Concilium Florentinum & Tridentinum

definiunt, Confirmationem imprimere Characterem & iterari non posse. vide dicta. (§. 911.) Et Ratio est. quia Confirmatio confertur per modum consecrationis, res autem semel consecrata semper talis permanet.

Schol. Præter hæreticos omnem Characterem Sacramentalem negantes, (§. 911. Schol.) Armenopolus in Schol. ad can. 47. Apost. Job Monachus, Nicolaus Cabafilas, & Gabriel Philadelph. apud Arcudium in Concordia l. 2. c. 18. tenent, Confirmationem iterari posse. nec Characterem imprimere. Sed eorum sententia ex dictis refutatur, nec eis suffragatur, quod olim hæretici ad Ecclesiam redeuntes per Unctionem & manus impositionem recepti fuerint, quia hæc Unctio ex dictis non fuit Confirmatoria, sed reconciliatoria. (§. 970. Schol.) Porro inter Characterem Baptismi & Confirmationis datur connotativa aliqua distinctio, quia per illum datur potestas ad spirituale cartamen pertinens, & nota spiritualis militiæ.

§. 973.

Necessitas. Sacramentum Confirmationis non est necessarium necessitate mediæ ad salutem. Nam Concilium Eliberitanum can. 77. ait: quod si quis, antequam per Episcopum per benedictionem perfectus sit, de Sæculo recesserit, sub fide, qua quis credidit, possit esse justus. Et Hilarius Arelat. Ser. de Pentec. Continuo transituris sufficiunt regenerationis beneficia. Ratio est: Per Baptismum omnia peccata perfecte delentur: (§. 951.) Ergo sine Confirmatione homo salvari potest.

An detur præceptum *Schol.* Quæritur, an detur præceptum Divinum vel Ecclesiasticum obligans fideles per se sub peccato

gravi ad suscipiendam Confirmationem. Tournely *tum Con-*
 & Habert grave præceptum agnoscunt. Alii vero *firmatio-*
 communius negant, tale præceptum per se dari, *nis.*
 quia hoc neque ex S. Scriptura, neque ex Tradi-
 tione colligitur: imo praxis Ecclesiæ contradicit,
 cum adulti in articulo mortis constituti necdum
 confirmati hoc Sacramentum non percipiant, ad
 quod tamen supposito præcepto obligarentur.
 Non obstat I. quod Christus Apostolis Act. 1.
 præceperit, ne a Jerosolymis recederent, sed ex-
 pectarent promissionem Patris. Et Act. 8. Apo-
 stoli satis solliciti fuerunt, ne cui hoc Sacramen-
 tum deesset. *Resp.* Hæc solum probant, primis
 Ecclesiæ temporibus Apostolos & fideles pro de-
 fendenda fide hoc Sacramento quam maxime in-
 diguisse. adeo, ut per accidens hoc illis necessa-
 rium fuerit, ne in persecutionibus deficerent.
 Sollicitudo Apostolorum in eo administrando fer-
 vorem eorum, non vero præceptum per se deno-
 tat. II. Concilium Eliberitanum c. 38. Laodi-
 cœnum c. 48 jubent hoc Sacramentum suscipi:
 Item plures Patres, S. Cyprinus ep. 71. &c.
Resp. Concilia vim & utilitatem Confirmationis
 per verba quasi præceptiva exprimunt. Et S. S.
 Patres illud solum ad plenitudinem hominis Chri-
 stiani requirunt, & tempore persecutionum ne-
 cessarium fuisse asserunt. III. Tenetur quilibet
 sibi consulere, ut tentationes vincat contra fidem,
 quod fit per Confirmationem. *Resp.* Sufficenter
 cuilibet per gratiam baptismalem, dona & auxilia
 provisum est, per Confirmationem vero speciales
 gratiæ adduntur, ad quas obtinendas nemo per
 se tenetur, nisi tales sint circumstantiæ, ubi illa
 gratia baptismalis non sufficeret, in quo casu Con-
 firmatio graviter præcepta foret.

Coroll. Præd. imo. Sacramentum Confirmationis est
 de præcepto præmittendum primæ Tonsuræ, &
 aliis Ordinibus: Trident. Sess. 23. c. 4. de ref.
 Quia tamen Tridentinum non indicat præceptum

grave, ideo P. Laymann putat, fuscipientem Ordines sine Confirmatione peccare solum venialiter, 2do. Qui Confirmationem ex contemptu formali vel virtuali negligit, peccat graviter: ille vero censetur virtualiter contemnere, qui proponit nunquam illud fuscipere, licet sæpius se offerat occasio. 3tio. Qui sine Confirmatione probabiliter nequit resistere tentationibus contra fidem, nec eam fortiter tueri coram tyranno, ad eam fuscipientem sub gravi præcepto tenetur.

§. 974.

Cæremonie Confirmationem præcedentes.

Restat modo, ut Cæremonias in administratione Confirmationis ab Ecclesia adhiberi solitas consideremus. 1mo. Cæremonie eam præcedentes sunt, Consecratio Christiani. (§. 967.)

2do. Patrinus, cujus mentio habetur in c. in *Catechismo*. ex Hyggino c. *non placet*. ex Walafrido Strabone. c. *In Baptismo*. ex Concilio Moguntino, d. 4. de Consecr. Item in Sacramentario S. Gregorii. Nicolao I. ep. ad Rodulph. & Tridentino Sess. 24. c. 2. de ref. cujus hanc rationem dat S. Thomas 3. p. q. 7. a. 10. quod illi, qui seliguntur ad pugnam, debent instrui a Veteranis longo usu in re militari exercitatis.

3tio. Confirmandi debent lavare frontem, antequam ad Confirmationem accedant juxta Conc. Mediol. Olim etiam nomen mutabant, vel saltem aliud addebant. Conc. Mediol. V. & quando Confirmatio statim post Baptismum conferebatur, in vestibus albis Episcopo offerebantur.

Coroll.

Coroll. Pract. 1mo. Patrinus in Confirmatione sub gravi peccato adhibendus est, & debet esse diversus a Patrino Baptismi. c. *In Catechismo.* de Conf. d. 4. Quando vero Patrinus facile haberi non potest, juxta P. Gobat omitti valet, melius tamen est, ut unus sit plurium Patrinus, & unus eadem die plurium Patrinus esse potest. *2do.* Patrinum designant parentes, vel in eorum defectu Episcopus & Clericus: Monachus etiam respectu externorum Patrinus in Confirmatione esse potest: quin & Confirmans per alium nomine suo assistentem Patrinus esse potest. Debet autem esse ejusdem sexus cum confirmato, & indecorum est, si sit illo ætate minor. *3tio.* Pater & mater, Vitricus & Noverca Patrini esse non possunt. c. *didum.* 30. q. 1. ob contractam cognationem spirituales. Et ne impedimenta Matrimonii multiplicentur, Pontificale Romanum præscribit, ut nullus teneat nisi unus aut duo, nisi aliter suadeat necessitas. Ut vero Patrinus cognationem spirituales contrahat, debet tangere suum siliastrum v. g. manus humero imponere, dum confirmatur: Item nomen confirmati & Patrini in libro describi debet, ut suo tempore testimonium Confirmationis haberi possit. *4to.* Officium Patrini est, ut in suam tutelam confirmatum recipiat, eique tradat, quæ decent probum & honestum Christianum.

Resolvuntur casus.

§. 975.

Cæremoniæ concomitantes Confirmationem sunt *1mo.* tempus, quod olim idem fuit cum tempore collati Baptismi, cum quo Confirmatio conjungebatur. (§. 962.) postquam vero separata fuit, pro opportunitate Episcopi, maxime vero in feriis quatuor temporum collata fuit.

Cæremoniæ concomitantes.

2do. Locus olim idem ac Baptismi fuit, deinde in Ecclesia Cathedrali vel alia qua-

cunque, ad quam Episcopus excurrit, administrata est.

3tio. Post pronuntiatam formam Episcopus confirmato alapam in maxillam leviter infligit, ut ille meminerit, se promptum esse debere, ad quævis adversa pro Christi nomine perferenda. Hanc Cæremoniam antiquam non esse censet Martene, eam tamen in Pontificali MS. Vaticano ante 400 annos deprehendit P. Berti.

4to. Pax datur ab Episcopo, & oratio funditur ex antiquissimo instituto, Ordine Romano, & Amalario l. i. c. 27. ut intelligat confirmatus, se Gratia plenitudinem, & pacem, quæ exuperat omnem sensum, esse consecutum.

§. 976.

Subsequentes.

Cæremonia Confirmationem subsequentes sunt 1mo. Frons confirmati vitta linea seu fasciola circumligari debet, tum ne S. Chrisma defluat: tum ut ostendatur, acceptam gratiam firmiter retinendam esse.

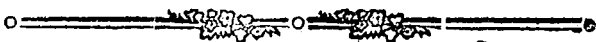
2do. Frons confirmati olim septem diebus ligata manebat, juxta Ordinem Romanum: Postea tribus diebus, ex Syn. Benevent. quod ad spatium 24 horarum restrinxit Synodus Carnotensis a. 1526. Denique frontem statim a Sacerdote gossypio abstergendam & septem diebus a lotione capitis abstinendum esse decrevit Synodus Lugdunensis a. 1542.

3tio. Vitta olim cremabatur, & cineres usque in primum diem Quadragesimæ servabantur.

Coroll.

Coroll. Præf. imo. Parochi moneant, & diligenter *Resolvuntur casus.* instruunt populum de dignitate, utilitate & effectibus Confirmationis, & ne occasionem eam percipiendi negligant. *2do.* Suadeant, ut ante Confirmationem per Sacramentalem Confessionem conscientiam emundent. *3tio.* Ostendant, Confirmationem sine gravissimo Sacrilegio iterari non posse. Irregularitas tamen per iterationem non videtur incurri, quia nullo jure expressa est. *4to.* Moneant, ut confirmandi devote & modeste accedant, frontem, si insidida fuerit, stropiolo abstergant, & ita S. Chrisma suscipiant, & deinde pro more diœcesis frons vitta ligetur, vel a Sacerdote sale & aqua abstergetur, quæ vitta deinceps ad vanos usus adhiberi non debet. imo si in usum etiam Ecclesiæ deputatur, prius sale & aqua in sacrarium fundenda abluenda est a Sacerdote. *5to.* Cæremonia illa, ut confirmati a templo non egrediantur, donec ab Episcopo generalem benedictionem acceperint, tunc non observatur, quando tantus confirmandorum concursus est, ut aliis aliis locum dare & succedere debeant.

CAPUT XVI.

DE

S. S. EUCHARISTIA,

§. 977.

*Euchari-
stia quid.*

Sacrosancta Eucharistia spectari potest vel ut Sacramentum, vel ut Sacrificium; primo ergo illam ut Sacramentum, deinde ut Sacrificium considerabimus. Igitur *Sacramentum Eucharistiæ* definitur: Sacramentum N. L. a Christo Domino institutum ad cælestem animarum nostrarum alimoniam, in quo corpus & Sanguis Christi vere, realiter, ac substantialiter sub speciebus panis & vini continetur.

*Varia
ejus no-
mina.*

Schol. 2. Quia S. S. Eucharistia, vel ut Sacramentum, vel ut Sacrificium sumi potest, hinc alia illi nomina conveniunt universim sumptæ pro Sacramento simul & Sacrificio: alia speciatim sumptæ pro Sacramento: alia sumptæ pro Sacrificio. Si sumatur pro Sacramento simul & Sacrificio, dicitur: 1. *Eucharistia*, a S. Ignatio, Justino, Irenæo &c. id est, bona gratia, seu gratiarum actio, quia in ea Christus recipitur fons omnium gratiarum, inque ea offertur Deo Sacrificium gratiarum actionis perfectissimæ. 2. *Eulogia*, id est, benedictio 1. Cor. 10. olim quippe partes Eucharistiæ consecratæ in signum mutue Charitatis ad absentes Presbyteros mitti per Parochias solebant, quibus deinde panes a Sacerdote benedicti, & ad absentes ob aliquod impedimentum missi ex decreto Concilii Laodiceni c. 49. succedebant. 3. Dicitur *Pascha* 1. Cor. 5. tum quia

tem-

tempore Paschatis a Christo instituta est, tum quia Christum continet Pascha nostrum. 4. *Synaxis*, id est, collectio seu congregatio, quia multi fideles convenire solent ad Sacrificium, & Corporis Christi participationem: hinc etiam a Latinis *Collecta* dicitur: Eucharistia, prout est Sacramentum, dicitur 1. simpliciter *Sacramentum* ob suam excellentiam. 2. *Cæna Dominica* a Tertull. l. de Spectac. c. 13. Quo nomine, quia abutuntur hæretici, Genebrardus in Lit. Apost. c. 8. & Vasquez abstinendum esse putarunt, quos refellunt Salmanticenses, & putant, saltem hoc nomen, ubi datur erroris occasio, non ita frequenter esse usurpandum. 3. *Agapa*, id est, dilectio, quia summi amoris Dei erga nos argumentum est. 4. *Communio*, quia juxta S. Damascenum l. 4. de fide c. 14. per illam Christi concorporei sumus, & fideles de uno pane participantes unum corpus efficiunt: unde etiam vocatur *Metalepsis* seu transmutatio, qua fideles spiritualiter in Christum transmutantur, & *Fermentum*, quod pravos nostros affectus immutat. 5. *Viaticum*, a Conc. Nicæno can. 13. quia in via ad patriam vires nobis suppeditat. 6. *Corpus Christi*, vel *Corpus Domini*. 7. *Panis* 1. Cor. 10. & quidem *cælestis* a S. Augustino ep. 120. *Panis Dominicus* tr. 39. in Joan. *quotidianus* ep. 121. *Supersubstantialis* 2. Serm. 145. de temp. Et ab Ecclesia dicitur, *Panis Christi*, & *Panis Angelorum*, vel quia intuentium oculis panis speciem præfert: vel quia præstat animæ id, quod panis corpori. 7. *Sacramentum seu signum vel figura Corporis & Sanguinis Christi*, a speciebus panis & vini, quæ Sacramentum vocantur, quia significant corpus & Sanguinem Christi. 8. *Sacramentum Novi Testamenti*, quia Christus Dominus morti proximus hoc amoris sui pignus nobis legavit. Eucharistia, prout Sacrificium est, vocatur 1. *Liturgia*, id est, ritus & Ordo Sacrificium Eucharistiæ peragendi. 2. *Missa*, de qua voce plura inferius.

3. *Sacrificium Panis & Vini*, a S. Fulgentio l. de fide. c. 19. 4. *Oblatio Altaris*, a S. Augustino ep. 149.

Schol. 2. Variæ figuræ Veteris Testamenti S. S. Eucharistiam præfigurabant, quæ ad tres classes reduci possunt. Nam Eucharistiam, prout est Sacramentum seu signum sensibile, præsignavit oblatio Melchisedech Gen 14. Panes propositionis, de quo soli mundi edere poterant Exod. 4. uti declarat S. Hieronymus in ep. ad Tit. & illa Proverb. 9. verba: *Sapientia ædificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam*: Et panis subcinericius Eliæ. 3. Reg. 9. 2do. Eucharistiam quantum ad rem tantum seu effectum præmonstravit Manna, & lignum vitæ, quod erat in medio Paradisi. 3tio. Eucharistia quoad Corpus & Sanguinem Christi, quæ sub speciebus continentur, significarunt omnia antiqua Sacrificia, uti docet S. Augustinus l. 17. de Civ. c. 20. Et specialiter quoad Sanguinem Christi Eucharistia significata fuit per Sanguinem Testamenti Exod. 24. ad quem alludens Christus Sacramentum hoc instituens dixit Matth. 26. *Hic est Sanguis meus Novi Testamenti*: Denique quoad hæc omnia Eucharistia perfectissime præfigurata fuit per Agnum Paschalem, qui juxta S. Thomam significabat Christum non tantum ut hostiam, sed etiam ut cibum, quia non solum immolari, sed etiam manducari debebat. Deinde Sanguis Agni denotabat effectum redemptionis Christi nobis per hoc Sacramentum applicatæ, quo a peccati servitute, sicuti olim Judæi ab Ægyptiis liberamur: Denique panis azymus, quo Judæi manducantes Agnum uti debebant, materiam hujus Sacramenti significat.

§. 978.

Eucharistia est Sacramentum.

Eucharistia est verum N. L. Sacramentum ab aliis distinctum. Habet enim 1mo. omnia ad rationem veri Sacramenti requisita.

1. Si-

1. Signum sensibile, scilicet species panis & vini, & significat tum mortem Christi præteritam. 1. Cor. 11. v. 25. *Mortem Domini annuntiabitis: Corpus Christi substantialiter præsens.* Matth. 26. *Hoc est corpus meum: paratam gratiam sanctificantem.* Joan. 6. v. 37. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & Ego in illo: futuram gloriam* 1. c. v. 57. *Habet vitam æternam, & Ego resuscitabo eum in novissimo die.*

2. Est signum a Christo institutum Matth. 26. de quo mox plura. 3. Habet vim producendi gratiam sanctificantem 1. c. Joan. 6. 4. Extat mandatum illo utendi Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* Ergo est verum N. L. Sacramentum. (§. 889.) Et quidem distinctum ab aliis, quia distinctam materiam, formam & significationem habet, uti ex dicendis patebit. 2do. Ita merito definierunt Concilia, Carthaginense III. can. 28. Lateranense in cap. firmiter. Florentinum in Decreto. Constantiense Sess. 13. & Tridentinum Sess. 7. can. 1. Quibus omnes Patres subscribunt.

Schol. 1. Sacramentum Eucharistiæ sub speciebus panis & vini est unum specie infima Sacramentum unitate perfectionis & integritatis, quia institutum ad unum totalem finem, nempe spirituale animæ convivium, ad quod spectat cibus & potus, qui distinguuntur specie materiali tantum & inadæquata: & ideo Sacramentum Eucharistiæ eatenus solum potest dici esse multa Sacramenta, scilicet ob duplicem materiam, quo sensu etiam ab Ecclesia in Missa dicitur: *Quem pura & Sancta refecerunt Sacramenta.* 2. Si Sacramentum Eucharistiæ

An sit unum Sacramentum.

charitiæ fumatur pro suo contento primario, est unum, quia idem corpus Christi est in omnibus: Si vero fumatur pro eo, quod est Sacramentum tantum, tunc physice loquendo tot sunt numero distincta Sacramenta, quot divise & discontinuatae hostiæ, & tot moraliter, quot sunt refectiones numero morali distinctæ, uti patet in convivio corporali, quod unitatem & distinctionem numericam sumit ab ordine ad unam vel diversam moraliter refectionem.

§. 979.

*Christus
Eucharisti-
am in-
stituit.*

Christus Dominus S. S. Eucharistiam immediate per se in ultima Cœna, pridie quam pateretur, instituit. Ita clare patet ex Evangelio Matth. 26. *Cœnantibus autem illis accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis dicens: Accipite, & comedite: Hoc est Corpus meum. Et accipiens Calicem &c.* Idipsum refert S. Marcus c. 14. & S. Lucas c. 21. & S. Paulus 1. Cor. 11. Unde recte Tridentinum Sess. 13. c. 2. *Ergo Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem Sacramentum hoc instituit. Et c. 1. Ita enim majores nostri omnes, quotquot in vera Ecclesia fuerunt, qui de S. S. hoc Sacramento disseruerunt, apertissime professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in ultima Cœna Redemptorem nostrum instituisse.*

Quo loco. Schol. 1. Quantum ad locum, in quo S. S. Eucharistia instituta est, patet ex Luc. 22. Matth. 26. & Marci 14. fuisse civitatem Jerusalem, ubi solum Pascha celebrari potuit. Deut. 16. De patrefamilias, in cujus ædibus Christus Pascha celebravit, major est controversia Benedictus XIV. de Fest. Dom. die Jov. S. putat fuisse virum locuple-

pletem, Christo notum & distinctum ab illo, qui aquam domum deferebat. Eum fuisse S. Joannem, nullam veri speciem habet, quia ille ipse cum S. Petro ad quærendam hanc domum missus fuit. Gotti & Serry putant, eum fuisse S. Marcum cognomento Joannem, cujus mentio fit Act. 12. & quæni constat Jerosolymis domum habuisse, quam sententiam nullo antiquitatis fundamento subnixam rejicit D. Calmet in c. 26. Matth. P. Maudit diss. 30. dominum domus illius facit Alphæum & Mariam parentes S. Jacobi minoris. Concludamus cum P. Graveson diss. 19. de Myst. & ann. Christi, hanc rem iis, quæ nos latent, esse accensendam.

Schol. 2. De tempore seu die mensis, quo Christus *Quo die.* ultimum Pascha celebraverit, & S. S. Eucharistiam instituerit, magnam difficultatem movent Interpretes. Aloysius Legionensis in opusc. de utriusque Agni immol. docet, Christum cum Judæis celebrasse Pascha in primis vesperis Lunæ 14tæ, quæ est finis 13tiæ: hoc modo facile explicat S. Joannem, qui dicit, quod Christus Pascha celebraverit ante diem festum Paschæ, crucique affixus sit in Parasceve Paschæ, non vero in die solenni, sed in hebdomadali, ubi judicia exercere, emere & vendere licebat. Verum hæc opinio non placet, quia Pascha Judaicum immolabatur luna 14ta exeunte non vero ineunte, id est, horis pomeridianis diei 14tæ mensis Nisan, in qua etiam Christus Pascha immolavit; & S. S. Eucharistiam instituit. Nam 1. Exod. 12. v. 6. jubetur, ut agnus ad sacrificium selectus servetur usque ad diem 14tam Nisan, & ad vesperam immoletur, & ad vesperam, vel juxta textum Hebraicum וְעָשְׂתָּ לְפָנַי אֶת־עֹשֶׂת־הַפֶּסַח inter duas vespas: & S. Matthæus diem institutionis Eucharistiæ vocat solemnem. 2. Judæi Pascha in Ægypto primo comederunt ad secundam vesperam lunæ 14tæ, quia Num. 33. v. 3. legitur Hebræos de Rameffe
pro-

profectos esse mense primo die 15to mensis altera die post Phase, vel juxta LXX. τῆ πρώτου τῆ πάσχα postridie ipsius Pascha Hebraice מַמְחֵרֶה תַּפְסַח a crastino Pesach: Ergo etiam Christus eo die celebravit. 3. Juxta S. Scripturam Exod. 12. eadem luna 14ta incipiebat ad vesperam solemnitas azymorum, & agnus Paschalis comedebatur, qui prius immolandus erat ad solis occasum: sed solemnitas azymorum non incipiebat in prima vespera lunæ 14tæ, sed in secunda, nam fermentum usque ad meridiem diei 14tæ erat licitum: Ergo in secunda vespera agnus immolabatur: maxime cum S. Scriptura septem dies azymorum solum numeret. Nec dicas I. Judæi immolarunt Pascha in prima vespera lunæ 14tæ, in Ægypto, quia inchoante luna 15ta egressi sunt de Ramesse Exod. 12. v. 42. & quidem sub initium noctis, alias enim, si in secunda vespera agnum immolassent, in eadem tam cito congregari, vasa ab Ægyptiis mutuo accipere, & clades primogenitorum Pharaoni innotescere non potuisset. *Resp.* Duplex fuit egressus de Ægypto, unus confusus nocte ad finem vergente circa diluculum urgentibus Ægyptiis, ubi collecti sunt in Ramesse: alter pleno jam die populo in exercitum coadunato: & rumor cæsorum primogenitorum, & mutuatio vasorum hoc modo turbatis Ægyptiis facile absolvi potuit. II. Si Christus luna 14ta, ad secundam vesperam celebrasset Pascha, tunc occisus fuisset in die prima solemnissima Azymorum, quod ipsi Judæi præcavebant Matth. 26. v. 5. & prohibebat Festi hujus Religio. *Resp.* Concilium dissuadentium mortem Christi in die festo auditum non fuit, imo judicia in eo exercere licuisse colligimus ex lapidatione colligentis ligna in Sabbato. Num. 15. imo ob Religionem Festi Judæi per se hoc judicium exercere volebant. III. Apud Judæos dies solam primam vesperam habebat Gen. 1. v. 5. *Factum est vespere & mane dies unus.* *Resp.* Diem festum ab una ad alteram vesperam durasse patet

patet Lev. 23. v. 32. & in citato loco Gen. 1. Vespera sumitur pro fine diei non vero pro initio.

Schol. 3. Harduinus de supr. Christi Paschi. duplicem *Sent.* lunam 14tam distinguit pro diversa ratione aspi- *Harduini.* candi diem primum mensis apud Judæos. Quippe Judæi. Jerosolymitani celebrarunt Paschâ servatis diebus lunæ a prima ejus apparitione, & consequenter luna 14ta incidente in diem Parasceven feu feriam 6tam, in qua post Christi Crucifixionem Pascha immolatum fuit. Judæi vero Galilæi, inter quos Christus fuit, numerabant lunam 14tam a die conjunctionis solis cum luna, unde juxta hunc computum Christus feria 5ta pridie mortis suæ Pascha celebravit, & crucifixus fuit eo die, qui Jerosolymis profestus, non vero festus fuit. Verum hæc sententia iterum non videtur subsistere: 1. Quia in S. Scriptura non habetur vestigium duplicis hujus Neomeniæ; imo Exod. 12. v. 6. jubetur Phase celebrandum simul ab omni cœtû filiorum Israel: & in die mactationis Agni omne fermentum a domibus Judæorum abjiciendum erat v. 15. quod sane observatum non fuisset, si Galilæi Jerosolymiam venientes uno die citius Paschâ celebrassent, ubi Jerosolymitani una die serius illud celebrantes fermentum nondum sustulissent. 2. Judæi in Neomenia semper primam lunæ phasen attendebant, uti probat Petavius in not. ad S. Epiph. Bucherius de Pasch. Jud. Cyclo: & ex Josepho l. 6. de bello. c. 9. & Philone clare patet, omnes Judæos simul uno die Paschâ immolasse. Nec obstat I. quod Joan. 13. v. 1. Christus dicatur instituisse Eucharistiam ante diem festum Paschæ. Et Judæi non intrabant prætorium feria 6ta, ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha: hinc illa feria 6ta, qua Christus crucifixus est, dicitur Parasceve, non Sabbati, sed Paschæ, & Sabbatum sequens dicitur magnus dies Sabbati. *Resp.* S. Joannes loquitur de die natu-

naturali incipiente a media nocte, non autem de die legali incipiente a prima vespera. Deinde per manducationem Paschæ non intelligitur Agnus Paschalis, sed aliæ victimæ per septem dies azymorum oblatae, & nonnisi a mundis manducandæ. Illud Parasceve erat Sabbati, quod solum in S. Scriptura Parasceven habet, & sequens dies Sabbati dicitur magnus, qui in secundum diem azymorum incidebat. II. Si luna 14ta Pascha celebratum fuisset a Judæis, tunc illo anno Pentecoste non incidisset in diem Dominicum, quia numerando 50 dies a secundo die azymorum, Pentecoste incidisset in diem Sabbati, quod est contra traditionem Ecclesiæ. *Respondent* varie ad hoc Theologi, uti videre licet apud Benedictum XIV. de fest. Dom. qui cum Baronio putat, 50 dies a secunda die azymorum numerandos esse, quando in Sabbatum non incidebat: quodsi in eum incideret, uti anno mortis Christi contigit, numerandi erant ab altera die Sabbati, id est Dominica, unde Chaldaica vertit, post diem festivitatis Lev. 23.

Sent.
P. Lamy.

Schol. 4. Bernardus Lamy diff. de ult. Pasch. & D. Calmet diff. de Nov. Pasch. &c. putant, Christum Dominum morte præventum anno vitæ suæ ultimo legale Pascha non manducasse, ut figura immolationis Agni in Christi crucifixione impleteretur, ita ut paratum Pascha ab Apostolis mactandum esset ipsa die Passionis Dominicæ post solis occasum. Interim tamen hi Auctores admittunt, S. S. Eucharistiam in azymo institutam esse, quia in vespera agni mactationem præcedente, jam omne fermentum sublatum fuit. Hanc sententiam P. Suarez 3. p. q. 50 hæreticam esse putat: verum Emin. D. Gotti & P. Serry notant, ut sententia hæretica declaretur, Ecclesiæ judicium prius expectari debere. Nihilominus dicendum, Christum pridie quam pateretur, legale Pascha cum discipulis suis manducasse, & S. S. Eucharistiam ibi instituisse. Hoc clare indicat 1. S. Scriptura

ptura Matth. 26. v. 17. *Prima die azymorum accesserunt discipuli ad Jesum dicentes, ubi vis paravimus tibi: & deinde narratur, quomodo Pascha paraverint: & Christus ipse Luc. 22. v. 15. ait: desiderio desideravi manducare hoc Pascha vobiscum.* 2. Accedit universalis consensus Ecclesiæ subscribentis Tridentino, quod Sess. 22. cap. 1. ait: *Celebrato veteri Pascha . . . novum instituit Pascha.* Et Ecclesia canit: *post agnum typicum expletis epulis.* Suffragantur Patres communiter, quos pro nobis stare ipsi adversarii fatentur, maxime vero eos, qui luna 14ta, in quamcunque diem incidisset, Pascha celebrandum esse contenderunt. Vid. Honoratum a S. Maria in animadv. ad reg. Crit. t. 2. l. 4. d. 3. Non obstat I. Quod Apostoli accedentes ad Christum pro præparando Paschate venerint prima die azymorum, id est, ad vesperam post solis occasum, ubi Agnus immolari amplius non poterat, qui juxta Josephum ab hora 3tia usque ad 5tam mactandus erat, & quidem in templo, & comedendus a stantibus, quorum nihil Christus observasse legitur. *Resp.* Apostoli statim post meridiem ad Christum pro parando Paschate accesserunt, ubi satis temporis supererat pro immolatione Agni in templo: imo juxta Philonem a singulis in privatis ædibus hic Agnus immolari poterat: & forte Sacerdotes immolatos in templo agnos singulis distribuebant. Quando ergo S. Lucas ait, Apostolos accessisse ad Christum, quando venit dies prima azymorum, anticipatione utitur. II. Ex Tabulis Astronomicis constat, anno mortis Christi lunam 14tam Paschalem incidisse in feriam 6tam, qua Christus occisus fuit: Ergo Pascha legale celebrare non potuit. Unde Petrus Alex. in Chron. Hypolitus, Apollinaris, Clemens Alex. hanc etiam sententiam tenent. *Resp.* Efficacia argumenti petiti ex Tabulis Astronomicis pendet a determinatione anni & diei, quo Christus mortuus est, de quo Chronologi non consentiunt.

Deinde necdum certum est, Judæos mensem auspiciatos esse a prima phase lunæ, non vero ab ejus conjunctione cum sole, quod probabilius videtur. Chronicon Paschale Petri non est magni ponderis & incerti Auctoris, in quo Hypolitus &c. citantur, quorum proinde testimonia etiam suspecta sunt.

Schol. 5. S. Chrysostomus hom. 85. in Matth. putat, Christum cum reliquis Judæis Pascha celebrasse luna 14ta exeunte, solos vero Sacerdotes, & scribas morte Christi occupatos ad sequentem Vesperam Pascha transtulisse legem violando. Rupertus Abbas putat, Christum & omnes Judæos eadem die Pascha celebrasse, sed festivitatem primi diei azymorum transtulisse in diem Sabbati sequentem, ne duo festa continuo se cum magna incommoditate sequerentur. Alii cum Paulo Burgeni volunt, cœnam legalem in diem 15tam translata esse, ne duo festa concurrerent, licet Christus secundum legem luna 14ta Pascha celebraverit. Verum huic translationi nulla ratio suffragatur, non regula יָרֵב, quæ vult Pascha feria 2. 4. & 6. non esse celebrandum, quæ tempore Christi nondum excogitata fuit, uti notat Petavius l. 12. de doctr. temp. & Serry exercit. 51. Non lex de deferendo manipulo spicarum postridie diei festi Paschæ Lev. 23. v. 10. quia hæc lex metere & offerre manipulum diē Sabbati permittebat, cum non esset opus servile, sed Religionis. Non denique Concilium Jesum occidendi, quia Judæi infignes reos solemnī festo extremo supplicio plectere poterant, uti docent communiter Rabbinī.

Nonnullæ circumstantiæ institutionis. *Schol. 6.* Ex hucusque dictis colligitur, Christum Sacramentum Eucharistiæ pridie mortis suæ post cœnam legalem luna 14ta exeunte celebratam instituisse, & quidem postquam ille cœnam suam jam absolverat, manducantibus & cœnantibus adhuc discipulis: hoc enim modo facile concilian-
tur

tur Evangelistæ, nam illa verba: *postquam cœnavit*, referuntur ad Christum: illa vero: *Cœnantibus illis*, ad Apostolos. Christus Dominus in ultima Cœna Corpus & Sanguinem suum in S. S. Eucharistia Ipsemet sumpsit juxta S. Thomam 3. p. q. 81. a. 1. An vero Beatissima Virgo tunc præfens fuerit, & S. S. Eucharistiam sumpserit, S. Scriptura non meminit: Item Christus S. S. Eucharistiam præfente adhuc Juda proditore instituit, illamque ei cum cæteris communicavit, & contraria Turriani sententia a nonnullis velut fidei contraria, & quasi hæretica rejicitur, a qua tamen censura abstinendum est: tum quia Matth. 26. dicitur Christus cœnantibus illis, id est, duodecim discipulis, quorum antea mentio facta fuit, instituisse Eucharistiam, & post illam institutam Christus adhuc dixit, ab uno præsentium se traditum iri Marc. 14. tum quia ita sentiunt Patres a Calmet in Evang. Gotti & Serry citati, quibus concinit Ecclesia in hymno Corporis Christi: Quem in Sacræ mensæ cœnæ, turbæ fratrum duodenæ datum non ambigitur. S. Hilarius can. 30. In Matth. & Innocentius III. de Myst. Missæ contrariam quidem sententiam tenent, sed hac in parte deserendi sunt, & dum S. Matthæus & Marcus dicunt, quod Judas post acceptam intinctam buccellam statim exiverit, hoc intelligitur, quod modo post acceptam Eucharistiam illam buccellam acceperit, loquuntur enim per anticipationem.

§. 980.

Materia remota, ex qua conficitur Sacra *Materia* Eucharistia quoad primam consecrationem, *primæ* & quantum ad speciem Corporis Christi, est *Consecra-* plus panis triticeus. Ita 1mo. probatur ex *tionis.* S. Scriptura Matth. 26. *Cœnantibus autem eis accepit Jesus panem, & benedixit ac fregit, deditque discipulis suis dicens accipite & comedite:*

Hoc est Corpus meum. Quod idem refertur Marci 14. & I. Cor. 11. 2do. Ita definiunt Concilia Braccarense III. can. 1. Carthaginense III. c. 24. Lateranense in cap. firmiter. Florentinum in Decreto. Tridentinum Sess. 13. 21. & 22. Quibus unanimis S. S. P. P. subscribit. 3tio. Panem hunc triticeum esse debere, patet ex facto Christi, qui panem apud Judæos usitatum adeoque triticeum adhibuit. Hinc Florentinum definit, materiam esse panem triticeum; & Catechismus Romanus p. 2. de Euch ait: hoc enim Apostolica traditio nos docuit, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritas firmavit.

Hæreses. Schol. Gnostici, ut Christianos verum Christi Corpus manducantes, & Sanguinem ejus in Eucharistia bibentes imitarentur, abortivum infantem in mortario pistillo contundeant, cui ad vitandam nauseam mel & piper cum aliis aromatibus & unguentis admiscebant, & tunc in conventibus suis digito ex illo delibabant, & sic perfectum Pascha se celebrasse asserunt. S. Epiphanius hæc. 26. Idem fecisse Priscillianistas & Pepuzenos citatus S. Epiphanius testatur hæc. 48. Artotyritæ liba facta ex pane & caseo pro Eucharistia offerebant. S. Epiph. hæc. 49. & nonnulli ex Manichæis Catharistæ dicti Eucharistiam conspersam femine humano sumebant: teste S. Augustino hæc. 46. Nonnulli etiam loco panis fabas vel caseum vel aliud hujusmodi pro consecratione offerebant, uti colligitur ex Concilio Carthaginensi III. c. 24. Item nonnulli labente Sæculo 8vo putarunt, salem in Sacrificio necessario esse adhibendum: teste Alcuino ep. 69. & Jacobitæ pani oleum miscent.

§. 981.

Valide tamen tam in pane azymo, quam *Panis* in fermentato conficitur Eucharistia: ita de-
azymus
 finit Concilium Florentinum in litt. union: *Et fer-*
mentatus
Definimus in azymo sive in fermento pane triti-
est mate-
ceo Christi Corpus veraciter confici. 2do. Nec
ria va-
 Leo IX. nec Humbertus, nec ullus Latino-
lida.
 rum Sacrificia Græcorum in fermentato ce-
 lebrata unquam rejecit, uti patet ex ep. 1.
 S. Gregorii VII. Imo S. Pius V. in constit.
Providentiæ Romani Pontificis. a. 1566. pro-
 hibuit, ne deinceps Presbyteri Græci præci-
 pue uxorati, Latinorum more, nec Latini
 more Græcorum Missas & alia Divina cele-
 brarent, quod pariter prohibuit Benedictus
 XIV. in Const. *Et si pastoralis. a. 1742. 3tio.*
 In professione fidei Orthodoxæ a Græcis fa-
 cienda & jussu Gregorii XIII. edita ita legi-
 tur: Item in azymo sive fermentato pane tri-
 ticeo Corpus Christi veraciter confici. Ra-
 tio est, quia esse azymum vel fermentatum
 non tollit rationem veri panis triticei: Ergo
 uterque est materia valida.

Schol. 1. Græci duce Michaele Cœrulario Patriar-
 cha Constantinop. Sæculo 11mo litem Latinis *Solvuntur*
 moverunt, quod in pane azymo consecrarent, *objectio-*
 contententes, azymum non esse panem. Prote-
 stantes vero moderni fatentur quidem, azymum
 esse materiam Eucharistiæ sufficientem, ferment-
 tatum vero esse convenientiorem. I. Quia Chri-
 stus pro materia hujus Sacramenti adhibuit panem
 usualem, qui fuit fermentatus, unde *ἄζυμος* dici-
 tur, quia per fermentum elevatur. *Resp.* No-
 mine panis intelligitur panis simpliciter dictus

communis ad azymum & fermentatum: sane vox *azeros* etiam manna Pf. 78. v. 24. & panes subcinericii Gen. 17. v. 6. vocantur, qui tamen fermentati non fuerunt. Christum vero in azymo consecrasset, qui in Paschate usualis erat, patet ex dictis (§. 979. cum Schol.) II. Canon 7. Apost. & 12. Trullanus prohibent azyma Judæorum, & Nicænum I. prohibet Pascha celebrari luna 14ta more Judæorum, qui illud in azymo celebrant: & S. Epiphanius hær. 30. reprobat Ebionitarum Pascha in azymo celebratum. *Resp.* Canon 7. Apostolorum, Trullanus & S. Epiphanius reprobant usum azymorum more Judæorum, quasi legalia cum Evangelio essent conservanda, uti volebant Ebionitæ. Nicænum solum tempus celebrandi Paschatis determinat, non vero an in azymo vel fermentato celebrandum sit. III. Olim Eucharistia ex oblationibus populi consecrabatur, quæ certe erant panes usuales & fermentati. *Resp.* Duæ olim erant fidelium oblationes, una ante Evangelium in pane fermentato, vino &c pro sublevanda inopia Sacerdotum & pauperum: altera ex pane azymo & vino pro consecratione lecto Evangelio. Vid. Martene l. 1.

*Origo
usus azy-
mi.*

Schol. 2. Antiqui Scholastici putarunt, utramque Ecclesiam Græcam & Latinam azymo pane semper usam fuisse usque ad exortam hæresin Ebionitarum, ubi panis fermentatus introductus est; suppressa vero hac hæresi in Ecclesia Latina usus azymi revocatus, & in Græca usus fermentati retentus fuit. Martinus Polonus, & Platina originem azymi ad tempora Alexandri I. referunt a. 130. Nichetes Archiep. Nicomed. in dial. cum Anselmo Havelburgensi tom. 13 Spicil. docuit fermentum in Ecclesia Latina a Melchiade & Siricio P. P. introductum esse, quo deinde deleto ab aliis viris Apostolicis usus azymi revocatus fuit. Nonnulli Græci Schismatici azymorum usum revocant ad Leucium quendam Apollinaris discipulum,

Iam, qui deinde Papa factus, ut ostenderet, Christum non habere mentem humanam, utebatur pane azymo fermento quasi anima carente. Ita Simeon Jerosol. apud Allatum Exercit. 28. in Conc. Florent. Petrus vero Patriarcha Antioch. apud Allatum vult, ab Apostolis Petro & Paulo universæ Ecclesiæ azyma esse tradita, & propter Judæos modico tempore permissa postea tamen cum aliis ritibus Judaicis abolita. Denique Hilarion monachus Græcus fingit, Synodum VI. damnasse usum azymorum c. 11. sed manifestum est, Concilium ibi loqui de azymis more Judaico oblatis. Hæ sententiæ hodie omnino sunt obsoletæ. Inter recentiores Cardinalis Bona l. 1. rer. Liturg. c. 23. docet, apud Græcos usum fermenti semper constantem fuisse; apud Latinos vero primis Ecclesiæ Sæculis promiscuum fuisse usum azymi & fermentati, nec ante Sæculum romum azymum communi lege receptum esse. Sirmundus vero dissert. de azymo t. 4. contendit, usum fermentati octingentis & amplius annis in Ecclesia Latina solemnem fuisse, azymi vero receptum esse medio tempore, quod a Schismate Photii usque ad turbas Michaelis Cærularii effluxit ab anno 886. ad annum 1053. Nos vero cum Mabilonio in præf. Sæc. 3^{ti} Benedict. & dissert. de pane Eucharistico azimo & fermentato. Christiano Lupo t. 3. Schol. in Conc. & Joanne Ciampino in conject. de perpet. azim. usu in Eccl. putamus, viguisse in Ecclesia Latina a tempore Apostolorum ad hanc usque ætatem perpetuum azimi usum. Nam 1. azimi usus ab ipsa institutione Eucharistiæ profluxit, siquidem eo usum esse Christum, constat ex dictis: (§. 979. cum Schol.) & ita etiam sentit Leo IX. ep. 1. c. 5. S. Gregorius VII. l. 7. ep. 1. Innocentius III. de myst. Missæ l. 4. c. 2. 2. Antiqui Patres ea, quibus S. S. Mysteria constant, explicantes, nullius fermenti, sed aquæ tantum & farinæ meminerunt, uti S. Cyprianus ep. ad Cœcil. Gaudentius tr. 2. de Pas-

schæ observ. S. Augustinus Serm. 227. Hoc argumentum licet negativum probat, quia, cum ignem etiam, quo panis coquitur, memorent, sane fermentum non omisissent. 3. Patet ex forma S. S. hostiarum, quas ex azimo factas demonstrat, earum exilitas, figura & forma impressa ferro characterato, quarum vetustas imagines exhibet Mabillonius c. 8. & Martene de ant. rit. c. 8. 4. Falsum est, azimum modo post Sæculum romum obtinuisse, quia alias Leo IX. scribens circa medium Sæculi 11mi, & Humbertus Cardinalis ausi non fuissent, usum azimi a temporibus Apostolorum repetere. Sane jam ante Schisma Photianum usum azimi probat Mabillonius ex Alcuino, qui Sæculo 11mo ineunte scribit ep. 69. ad Lugd. Eccl. *Panis, qui in Corpus Christi consecratur absque fermento ullius alterius infectionis, debet esse mundissimus*: Et Rabanus biennio ante intrusum Photium mortuus l. de instit. Cler. c. 31. ait: *Panem infermentatum & vinum aqua mixtum in Sacramento Corporis & Sanguinis sanctificari oportet*. Porro quod ad Græcos attinet, primis temporibus eos subinde azimo usos fuisse, probabiliter quidem suaderi potest, tum ex eo, quod Pascha luna 14ta celebraverint; tum quia Maronitæ adhuc in azimo consecrant, & Photius ipse azimorum usum Latinis non exprobravit: fermenti tamen usum apud Græcos perantiquum probat Mabillonius in diff. cit. sed ejus momenta nonnisi probabilia videntur D. Tournely, qui putat, ante finem Sæculi 6ti invictum argumentum produci non posse. Neque dicas contra nostram sententiam I. Act. 2. v. 42. fideles dicuntur perseverasse in fractione panis, qui certe nonnisi usualis & fermentatus fuit. *Resp.* Hæc nonnisi mera conjectura est: certe azimi panes facile parari poterant, & paratos fuisse usus legalium adhuc toleratus probat. II. Tertull. l. 2. ad uxor. ait, quod maritus rescire possit, quid mulier fidelis gustaverit, quod scire non possiet, si pa-

si pa-

si panis fermentatus non fuisset. Et S. Epiphanius azima Ebionæis ascribit. *Resp.* Ex azimo multo magis infidelis vir cognoscit, quid mulier gustaverit: Et S. Epiphanius azima Ebionæorum errori legalia cum Evangelio conjungenti ascribit. III. Melchiades t. 1. Conc. Siricius t. 2. & Innocentius I. ep. ad Decent. oblationes consecratas ad titulos missas vocant fermentum. *Resp.* Fermentum hoc non S. S. Eucharistiam sed Eulogias fuisse censet Baronius. Verum Eucharistiam fuisse probat Mabillonius; quæ fermentum ideo dicitur, non quia in pane fermentato consecrata fuit, sed quia sicut fermentum farinæ commixtum conglutinat, ita Eucharistia communionis Ecclesiarum vinculum est, & quia ob doctrinam arcani, ne mysteria gentilibus paterent, ita appellata fuit.

Coroll. Pract. 1mo. Panis debet esse triticeus ex farina & aqua elementari mixtus, & ignis calore tostus, quia alias non esset panis usualis. Hinc panis ex oriza, avena, milio, hordeo, fabis, nucibus, amygdalis, castaneis, pisif, lentibus, tritico Turcico, leguminibus, radicibus confectus non est materia apta Eucharistiæ. Modica tamen alieni frumenti admixtio tritico majoris quantitatis facta valori non officit. 2do. Panis confectus ex granis, de quibus dubitatur, an sit triticum, est materia dubia: hinc Siligo Noëna multis videtur esse materia dubia, licet Laymann pro sufficienti habeat, non tamen eam adhibere licet. Zea vel speita Dinselhorn est materia apta, utpote quæ in Suevia adhiberi solet: quare ad discernendam veram materiam praxis diocesium attendi debet. 3tio. Farina lacte, melle, oleo, aqua rosacea vel alio non elementari liquore subacta & tosta non est materia valida. Item Massa farinaea cruda vel oleo aut butyro frixa vel aqua elixa, panis substantialiter corruptus & hostiæ rubræ multo cinnabere infectæ non sunt materia valida. 4to. Latinus Sacerdos in azimo, & Græ-

Resolvuntur casus.

cus in fermentato sub peccato mortali consecrare debet, a quo etiam in casu necessitatis pro dando viatico recedere non licet, quia tunc præceptum affirmativum debito modo non observabile non obligat. Si tamen Latino Sacerdoti sub interminatione mortis præciperetur, ut in fermentato consecret, ad evitandam mortem hoc facere posset, quia præceptum Ecclesiæ cum tanto rigore non obligat. Cæterum Latinus per Græcam, & Græcus per Latinam diocæsin transiens propriæ suæ Ecclesiæ ritum observare debet, nisi in illa diocæsi domicilium figat, ubi ejus ritui se conformare debet. Benedictus XIV. in Constit. sup. rit. Græc. 5to. Azimi panes debent apud Latinos esse figuræ orbicularis & tenues sub peccato mortali: in casu vero necessitatis licet sine scandalo celebrare in hostia orbiculari minori: item hostiam levi fractura vel macula infectam consecrare, est tantum veniale, & si fractura post oblationem advertatur, licite hostia consecratur, quamvis, si scandalum timeatur, alia peti & fracta post abluionem sumi possit.

§. 982.

*Materia
secundæ
consecra-
tionis.*

Materia remota Eucharistiæ quoad secundam consecrationem & speciem sanguinis Christi est omne & solum verum vinum de vite. Ita 1mo. docet S. Scriptura Matth. 26. *Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: bibite ex eo omnes: Hic est enim Sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem, non bibam amodo de hoc genimine vitis.* 2do. Ita definiunt Concilia: Carthaginense III. c. 24. Aurelianense IV. c. 4. Lateranense c. firmiter. Florentinum in Decret. Tridentinum Sess. 13. a. 2. Accedit perpetuus usus &

Tra-

Traditio: & ratio congruentiæ est, quia Eucharistia est spirituale convivium, quod constat cibo & potu, cui vinum optime congruit, quod nutrit, medetur, & cor lætificat.

Schol. Encratitæ meram aquam in Eucharistia adhibebant, teste S. Epiphanio hæc. 47. Item Manichæi: teste S. Leone fer. 4. de Quadrag. & Ebionitæ juxta S. Epiph. hæc. 30. & Tatianus hæc. 46. Nonnulli etiam Catholici Sæculo 3tio tum ex simplicitate, tum ex ignorantia, tum ex metu, ne in persequutione ex odore vini deprehenderentur, in Sacrificio solam aquam offerebant, de quibus S. Cyprianus ep. 63. Alii lac pro vino offerebant, quos damnat Concilium III. Carthaginense c. 24. sicuti & illos, qui uvas integras non expressas offerebant. Alii propter vini penuriam siccas uvas vel fæces vini aquæ immerfas adhibebant, quem abusum in quibusdam Danicæ Sacerdotibus reprobatur Alexander III. in ep. ad Upsal. Archiep. Denique nonnulli Sæculo 5to sobrietatis prætextu puram in Eucharistia aquam usurpandam esse contendebant, de quibus Gennadius I. de dogm. Eccl. c. 75. qui ideo Hydropotatæ seu Aquarii dicti sunt.

§. 983.

Vino autem consecrando modicum aquæ *Vinum naturalis rite admiscetur.* Constat hoc *imo. aqua mi-* ex perpetua praxi & traditione Apostolica, *sceri de-* de qua testatur S. Justinus apol. 2. *bet.* *Offertur panis & poculum aquæ & vini.* S. Irenæus I. 4. c. 54. *Dominus.. temperamentum calicis suum sanguinem confirmavit.* Et S. Cyprianus ep. 63. ex professo hoc probat dicens: *Dominica Traditio servetur, neque aliud fiat a nobis, quam quod*

quod pro nobis Dominus prior fecit, ut calix mixtus vino offeratur. 2do. Hoc statuunt Concilia: Carthaginense III. c. 24. In Sacramento Corporis & Sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam quod ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aqua mixtum. Trullanum c. 32. Florentinum in Decret. & Tridentinum Sess. 22. cap. 7. Monet S. Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur: tum e latere ejus aqua simul cum Sanguine exierit; quod Sacramentum hac mixtione recolitur, & cum aquæ in Apocalypsi B. Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur. Et can. 9. definit: Si quis dixerit.. aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eoquod sit contra Christi institutionem, anathema sit. Denique omnes Liturgiæ Latinorum & Græcorum quoad hoc concordant.

Solvuntur Schol. I. Armeni Eutychiani teste Nicephoro l. 18. *objectiones.* hist. c. 53 ne significare cogerentur unionem duarum naturarum in Christo, vinum purum, sine aqua offerebant, quem abusum in illis reprehendit Concilium Trullanum c. 32. Lutherus, scribens contra Henricum Angliæ regem, mixtionem aquæ cum vino figmentum esse humanum contra Christi institutionem, & pessimam habere significationem, calumniatur. Kemnitius vero in exam. Trident. vult, hanc mixtionem esse rem indifferenterem, quæ nec præcipi debet, nec prohiberi, quæ nunc est sententia Lutheranorum. I. Quia hæc mixtio non approbari videtur II. I. v. 22. *Vinum tuum mixtum est aqua.* Et S. Chryostomus hom. 83. in Matth. vocat eos hæreticos, qui aqua in mysteriis utuntur. *Resp.* Isaias loquitur

quitur de venditoribus vinum fraudulenter aqua corrumpentibus. Et S. Chrysoſtomus agit contra Aquarios puram aquam offerentes. II. Non conſtat ex S. Scriptura, Chriſtum aqua vinum miſcuiffe. Deinde per aquam e latere Chriſti profluentem Baptismus intelligitur. Denique ſi aqua in Sacrificio populum ſignificaret, hic in eo offerretur, ejusque pars foret. *Reſp.* Chriſtum aquam vino miſcuiffe, conſtat ex Traditione, & ipſi Judæi fatentur, in cœna Paſchali vinum aqua temperatum fuiſſe, uti teſtatur Lightfootus de miniſt. templi c. 13. Licet in aqua lateris Baptismus ſignificetur, hoc non obſtat, quin illius Symbolum ea referat, qua Calix Domini temperatur: uti intinnat S. Auguſt. tr. 120. in Joan. Et Chriſtus & populus Deo offertur: Chriſtus ut Sacrificium pro nobis, populi vero ut participantes de hoc Sacrificio.

ſchol. 2. S. Bernardus ep. ad Guidon. refert, non- *An mix-*
 nullos ſua ætate docuiſſe, mixtionem aquæ cum *tio fit*
 vino eſſe de neceſſitate Sacramenti, quod etiam *præcep-*
 putariſſe dicitur Armacanus l. 9. de quæſt. Armen. *tum Di-*
 Alexander Alenſis vero vult, hanc mixtionem *vinum.*
 eſſe præceptum Divinum. Ubi notandum eſt,
 non eſſe de fide præceptum miſcendi aquam eſſe
 tantum Eccleſiaſticum: nec eſt de fide, Chriſtum
 in inſtitutione aquam vino miſcuiffe, hoc enim
 nullibi definitum eſt. Tridentinum quidem ait,
 præceptum eſſe Sacerdotibus, ut aquam miſceant,
 & credi, Chriſtum ita feciſſe: ſed notat D. Tour-
 nely, ea tantum pro definitis & de fide in Tri-
 dentino habenda eſſe, quæ in canonibus expri-
 muntur, non quæ in capitibus præmittuntur,
 quia Tridentinum opinionibus Scholæ nullum præ-
 judicium afferre voluit, unde verbum *creditur*,
 non pro fide ſupernaturali, ſed pro pia credulitate
 ſumitur. Etſi igitur temerarium eſſet dicere,
 Chriſtum aquam vino non miſcuiffe, non tamen
 ideo aliquis foret hæreticus: erraret quidem ſed
 non contra veritatem revelatam. Quibus ſuppo-
 ſitis

fitis communior est Theologorum sententia. 1. Mixtionem aquæ cum vino non esse de necessitate Sacramenti, tum quia S. Scriptura solum vinum pro materia assignat: quod idem definit Tridentinum, quod Sess. 22. c. 7. expresse ait, aquam vino calicis miscendam esse ex præcepto Ecclesiæ; & Catechismus Romanus docet, sine aqua consistere Sacramentum: nec Eugenius illis Armenis, qui hanc mixtionem omittunt, nullitatem Sacramenti objecit: tum quia S. Cyprianus ep. ad Cœcil. ait, esse Sanguinem Christi, si vinum sine aqua consecratum sit: Et Rubrica Missalis præcipit, ut hæc mixtio ante consecrationem omissa post eam non suppleatur: Ergo non est de necessitate Sacramenti. 2. Non est de necessitate præcepti Divini, quod nec ex S. Scriptura, nec ex Patribus aut Conciliis colligitur, in quibus solum dicitur, Christum vinum miscuisse, & exemplum dedisse, non vero præceptum imposuisse. Ex quibus proinde sequitur, hoc præceptum esse tantum Ecclesiasticum, uti in hoc paragrapho probatum fuit. Nec dicas I. S. Cyprianus ep. ad Cœcil. ait: *Calix Domini non est aqua sola, & vinum solum, nisi utrumque misceatur, quomodo nec Corpus Domini potest esse farina sola, nisi utrumque farina & aqua fuerit adunatum.* Et ep. 63. dicit, Christum hoc præcepisse. *Resp.* S. D. solum probare vult, aquam tantum non esse materiam sufficientem, sicuti nec sola farina sufficit: quod idem contendit in altero loco, ubi contra Aquarios mandatum Christi ad vinum non vero ad aquam mixtam refert. II. Concilium Carthaginense III. & Aurelianense IV. hanc mixtionem traditionem Dominicam & mandatum Domini vocant. *Resp.* Traditio solum eo spectat, quod Christus vinum aqua mixtum consecraverit, non vero quod mixtionem præceperit: & mandatum ad solum panem & vinum refertur. III. Non potest assignari tempus, quo Ecclesia hanc mixtionem præceperit. *Resp.* Card. Bona l. 1. de

de reb. Lit. censet, hoc a Christo & Apostolis traditum esse, non ita tamen, ut Christus hoc expresse præceperit, sed quia Christus hoc fecit, ideo ejus exemplo hoc etiam servarunt Apostoli, quod deinde Ecclesia maxime Alexander P. a. 109. mandavit.

Schol. 3. Materia proxima Sacramenti Eucharisticæ *Materia proxima.* juxta aliquos est conversio panis & vini in Corpus & Sanguinem Domini: verum cum hæc non sit sensibilis, materia proxima Sacramenti esse nequit. Communior est sententia, materiam totalem proximam ex duabus partibus consurgere: Prima est, Corpus & Sanguis Christi, quia succedunt pani & vino, & sunt sensibilia per species panis & vini: Altera pars sunt species panis & vini, quia hæc species proxime significant Corpus & Sanguinem Christi, & simul gratiam nutritivam, ac proinde illam revera efficiunt: Sacramenta enim novæ Legis efficiunt, quod significant. Hinc in Eucharistia species sunt Sacramentum tantum: Corpus & Sanguis Christi res & Sacramentum simul: Gratia nutritiva est res Sacramenti tantum.

Coroll. Præf. 1mo. Uvæ valide consecrari non possunt, quia non habent rationem potus: nec agresta seu liquor ex uvis immaturis expressus, quia non habet naturam vini: nec acetum, quia est vinum substantialiter corruptum, valet tamen vinum acescens, non vero vinum adustum. Vid. Rubr. Miss. *2do.* Mustum valide quidem, sed non licite consecratur, sicut etiam vinum congelatum, quia vini substantiam retinet. Unde si post consecrationem species vini congelentur, debent liquefieri & sumi: si ante consecrationem vinum congelatur, liquefieri & consecrari potest, nisi forte congelatio id quoad substantiam corrupisset. Vinum vero tam albi quam rubri coloris est materia valida, licet modicum alieni liquoris illi admixtum foret.

foret. *3tio.* Aqua in Missa vino misceri debet, & debet esse modicissima v. g. unica guttula, & non debet unquam quantitate vinum superare, imo si duabus partibus vini tertia pars aquæ miscetur, juxta multos materia est invalida, quod tamen alii negant, si vinum sit generosum, quorum sententia ad hoc servire potest, ut si Sacerdos in sumptione advertat, aquam vino esse admixtam, facilius se possit resolvere, quod valide consecraverit, dummodo species vini in sapore & gustu notabiliter prævaleant.

§. 984.

Quantitas materiae. Valide consecrari potest materia quantæcunque molis, dummodo consecranti moraliter præsens esse possit: Nam Christus nullam materiæ quantitatem determinavit: Ergo si per pronomen *hoc, hic*, in forma demonstrari possit, adeoque moraliter præsens sit, consecrari potest.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract. 1mo.* Materia a tergo Sacerdotis vel post interpositum parietem, aut sub mappa Altaris aut corporali posita, vel magno intervallo distans valide non consecratur: non tamen ad valorem requiritur, ut manibus teneatur, aut sonus verborum ad eam perveniat, nec ut actu videatur, si v. g. Sacerdos cæcus fuerit, vel si materia consecranda in vase cooperto adsit, quia moraliter præsens est. *2do.* Irrita est consecratio, si Sacerdos habeat intentionem consecrandi materiam indeterminatam, v. g. ex octo præsentibus hostiis quinque indeterminate, vel unam partem hostiæ indeterminate: secus foret, si hæc determinaret. *3tio.* Si contingat hostias non consecratas cum consecratis confundi, potest totus cumulus ad altare deferri, & Sacerdos solum non consecratas consecrare intendere debet, quippe non requiritur, ut Sacerdos omnes partes materiæ distincte & sigil-

figillatim cognoscat & intendat: Unde si cumulum hostiarum propositum habeat, omnes consecrat, si omnes confuse & generatim consecrare intendat: & ideo licet putaret, quinque tantum adesse hostias, cum sex adsint, si omnes præsentibus consecrare intendat, omnes consecrantur, quia error speculativus practicæ intentioni non obest, quam quivis Sacerdos habere censetur virtualiter, qui vult facere & consecrare juxta consuetudinem Ecclesiæ, nisi eam actu contrario revocet: imo Rubrica Missialis addit, si Sacerdos ratus unam hostiam esse appositam, post consecrationem advertat, esse duas simul junctas, utramque sumere debet, quia utraque est consecrata: si vero advertat ante consecrationem post oblationem, tunc alteram seponat, & finita Missaumat. 4to. Si quis incio Sacerdote vel non advertente hostias consecrandas super altari vel corporali ponat, non consecrantur, quia ignoti nulla est intentio: si vero Sacerdos, antequam ad Missam egrediat, de hostiis in Altari positis consecrandis, vel ante offertorium apponendis moneatur, easque consecrare intendat, quod facit eo ipso, quod sciat & velit, eas consecrandas apponi, postea vero obliviscatur, consecratæ erunt, quia nec præsentia, nec virtualis intentio deest: si vero monitus fuisset de hostiis consecrandis, & eas consecrare intendisset, quas deinde ab ædituo extra corporale positas Sacerdos in corporale non transtulisset, & in consecratione earum plane immemor fuisset, putat Suarez, eas non esse consecratas, quia Sacerdos non præsumitur eas illicitè extra corporale positas consecrare velle: quia tamen alii contrarium tenent, hinc vel sub conditione in alio Sacro iterum consecrandæ, vel si numero paucæ sint, post sumptam utramque speciem ante ablutionem sumendæ erunt. 5to. Regulariter non licet hostias minores modo post offertorium allatas consecrare, quia spectant ad idem Sacrificium; si tamen justa causa interveniat pro

moribundis, vel ne plures sine **communione** dimittantur, licet eas cum majori hostia consecrare, facta prius oblatione mentali, dummodo ante Canonem adlint. Nec licet hostias statim post consecrationem distribuere, nisi urgeat necessitas, quia, cum ad idem **Sacrificium** spectent, non debent prius sumi, quam hostia major: hinc distribuens ante sumptionem sine gravi causa venialiter peccat. *6to.* Guttæ vini lateri calicis interiorius adhærentes a reliquo vino separatæ probabilius non consecrantur, quia intentio se solum extendit ad vinum per modum unius continui in calice contentum; unde illæ guttulæ post infusionem purificatorio abstergi solent. Guttæ exteriorius adhærentes non consecrantur, nisi Sacerdos eas consecrare intenderet, quod tamen sine sacrilegio facere nequit. Optimum est offerre, consecrare & determinare materiam secundum communem intentionem Ecclesiæ. *7timo.* Quantitas materiæ consecrandæ debet esse tanta, quæ tempore opportuno sine periculo corruptionis speciesum consumi possit: minutissima autem materia sensu adhuc pervia valide sed non licite consecratur.

§. 985.

*Forma
Eucharistia.*

Forma Sacramenti Eucharistiæ essentialis sunt hæc verba: Hoc est Corpus meum: Et: Hic est Sanguis meus, vel, Hic est calix Sanguinis mei. Nam *1mo.* Christus his verbis in consecratione usus fuit Luc. 22. *Accepto pane gratias egit, & dedit eis dicens: Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur. Similiter & calicem postquam cœnavit, dicens: Hic est calix novum Testamentum in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Idem habetur Matth. 26. Marc. 14. I. Cor. 11. *2do.* Ex traditione patet, hæc verba dici ad consecrandum

panem & vinum, uti perspicuum est ex omnibus Liturgiis: & Patres dicunt, Corpus Domini fieri mystica prece. S. Justinus apol. 2. & S. Augustinus l. 3. de Trin. c. 4. Et S. Irenæus l. 5. c. 2. ait: *Panis & vinum percipientia Verbum Dei fiunt Eucharistia, quod est Corpus &c.* S. Chrysostomus serm. de prod. Jud. *Hoc verbum* (scilicet: Hoc est Corpus meum) *proposita dona transmutat.* S. Ambrosius l. de initiand. c. 9. *Sacramentum istud, quod accipis, Christi sermone conficitur.*

Schol. 1. Bucerus in c. 26. Matth. vult, S. S. Eucharistiam verbis non confici. Calvinus verba Consecrationis vult dici per modum lectionis ad instruendam fidelium fidem, non vero ad consecrandum elementum, & ideo in formula Sacramentorum præscribit lectionem ex I. Cor. II. Concionem & paucas preces. Lutherus l. de captiv. Babyl. de Bapt. ait: parum referre, quibus verbis Sacramentum conficiatur, modo adsit fides accipientis. Kemnitius ad essentiam formæ omnia verba a Christo prolata, scilicet: accipite & manducate &c. spectare putat, omisso *Ly enim, & mysterium fidei*, quæ Catholici addunt; quia non habentur in S. S. Scriptura. Verum cum *ly enim* in forma calicis apud S. Matthæum habeatur, in forma consecrationis panis subintelligitur. Verba: *æterni: & Mysterium fidei* habentur ex Traditione. Et illa: *Elevatis oculis in cælum*, antecedentia habentur in Liturgia S. Jacobi: & apud S. Ambrosium l. 4. de Sacram.

Schol. 2. Nicolaus Cabasilas Græcus Schismaticus *An ver-* docet, Verba Christi: Hoc est Corpus meum: *bis formæ* Hic est Sanguis meus, semel ab Eo prolata *vir-* *vel aliis* tualiter adhuc permanere ac vere operari: & ideo *precibus* Sacerdotes consecrantes hæc verba solum *pro-* *consecra-* runt historice & narrative, & quidem ex præcepto *fiat.*

pto Christi: consecrationem vero fieri per preces apud Latinos præcedentes & apud Græcos subsequentes. Hanc sententiam amplexus est etiam Ambrosius Catharinus, & illam propugnavit in Concilio Tridentino scriptis hac de re duobus libellis: unde juxta hanc opinionem illa verba: Hoc est Corpus meum: Corpus Christi præfens non efficiunt, sed præfens supponunt virtute antecedentis benedictionis, utpote per quam benedictionem etiam Christus consecravit, & per dicta verba Corpus suum discipulis, quibus illud porrigebat, demonstravit. Item nonnullæ Liturgiæ Græcorum formam Eucharistiæ saltem partialiter in nonnullis precibus videntur collocare. Verum certa est sententia 1. Christum non sola interiori aut occulta benedictione, sed verbis S. S. Eucharistiam consecrassie: tum quia S. Scriptura verba, quibus Christus usus est, expresse recenset: tum quia Sacerdotes ad imitationem Christi consecrantes modo verbis uti debent; tum quia Sacramentum instituit, ad quod verba requiruntur. 2. Consecratio solis Christi verbis: Hoc est &c. non vero precibus vel antecedentibus, vel subsequentibus perficitur: nam Patres communiter prædictis verbis conversionem panis in Corpus Christi ascribunt. Deinde sola illa verba conversionem in Corpus & Sanguinem Christi significant: Ergo etiam tanquam practica efficiunt. Denique Florentinum solis Christi verbis, non vero precibus consecrationem ascribit: & in Tridentino Catharini sententia multos offendit, qui eam proscribendam esse censuerunt; licet teste Salmerone a definitione Patres abstinerint: ex quo colligit D. Tournely, non esse de fide, Christum citatis verbis consecrassie, aut jussisse, ut illis solis a Sacerdotibus fiat consecratio. Dicit I. Christus prius panem & vinum benedixit, antequam diceret, esse Corpus suum: imo post distributionem modo dixit, esse Corpus suum: certe benedictio illa Christi non minus efficax fuit, quam

quam cum benedicendo panes multiplicavit. *Resp.* Verba illa: Hoc est &c. S. Marcus distributioni per anticipationem prius narratæ postposuit. Benedictio illa Christi efficax fuit respectu effectus, quem intendit, scilicet præparandam materiam, & conciliandam Divinam Omnipotentiam pro efficienda illa conversione. II. Apostoli benedictione consecrarunt: 1. Cor. 10. Calix benedictionis, cui benedicimus: Et Liturgiæ Græcæ aperte consecrationem in precibus reponunt. *Resp.* Apostolus solum recenset preces in Liturgia celebranda adhiberi solitas, non vero verba, quibus fit consecratio. Liturgiis antiquis variæ additiones factæ fuerunt; & preces inibi contentæ non petunt simpliciter, ut panis fiat Corpus Christi, sed ut nobis suscipientibus fiat ad salutem. III. Patres communiter dicunt, Eucharistiam perfici Dei invocatione, benedictione. *Resp.* Loquuntur de Liturgia, quæ tota est oratio, in qua per Verba Christi fit consecratio.

Schol. 3. Quæritur in Scholis ulterius, an singula *An omnia* verba in consecratione panis & vini adhiberi solita sint essentialia. Scotus in 4. d. 8. asserit, *verba for-* *mæ sint* omnia illa verba: Qui pridie quam pateretur &c. *essentia-* *lis.* usque ad finem utriusque consecrationis non esse quidem de essentia formæ, esse tamen de necessitate, ut forma vim habere possit, adeoque nec panem, nec vinum consecrari, si omittantur: quia alias non significaretur per verba formæ Corpus & Sanguis Christi, sed Sacerdotis. Thomistæ vero contendunt, omnia Verba in consecratione Calicis, scilicet: Hic est calix Sanguinis mei, Novi & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum: esse de essentia formæ. Respondemus, Ea duntaxat verba: Hoc est Corpus meum: Et: Hic est Calix Sanguinis mei: vel: Hic est Sanguis meus: consecrationi esse essentialia, licet omne studium adhibendum sit, ne cæ-

tera omittantur. Nam 1. illa verba: Hic est calix Sanguinis mei, æque perfectum sensum faciunt, ac illa: Hoc est Corpus meum: Ergo si hæc, etiam illa sufficient. 2. Non omnia Verba a nobis solita proferri in consecratione calicis in omnibus Liturgiis habentur. Sic in Liturgia S. Marci, Basilii & Chrysofomi non leguntur illa: *æterni*: &: *mysterium fidei*: in Liturgia Æthiopum non habentur illa: *Novi & æterni Testamenti*, *mysterium fidei*: & tamen valida est consecratio, quia sola allata verba Christi Corpus & Sanguinem sufficienter significant. Non tamen licet reliqua omittere, illa enim: *Qui pridie, quam pateretur*, ostendunt, Sacerdotem consecrationis verba proferre in persona Christi: particula enim consecrationem prioribus conjungit: reliqua in memoriam revocant crucis immolationem & perfectam redemptionem; & hinc maxime audacia foret, in re tam gravi aliquid horum omittere. Nec dicas I. S. Thomas & Catechismus Romanus docent, omnia illa verba esse de essentia: & S. Pius V. jussit nostram sententiam e commentariis Cajetani expungi. *Resp.* S. Thomas & Catechismus de integritate & perfectione formæ intelligi possunt. Et soli Inquisitores Romani, non vero S. Pius V. eam sententiam e commentariis Cajetani expungi jusserunt, quia non satis honorifice de sententia S. Thomæ locutus est, ita D. Tournely. II. Sine dictis verbis non exprimitur ratio Sacrificii. *Resp.* Hæc satis exprimitur per separationem Sacramentalem Sanguinis a Corpore. III. Illa verba pene omnia habentur apud S. Matthæum c. 26. Marci 14. Luc. 22. in Liturgia S. Jacobi, S. Matthæi, S. Marci, S. Basilii, S. Chrysofomi, & in Missa Mozarabum. *Resp.* Illa verba apud Evangelistas occurrunt, sed non dicitur esse de essentia formæ. Citatæ Liturgiæ antiquæ omnia verba non habent, sed solum correctæ; ante correctionem vero certe consecratio etiam fuit valida.

Coroll.

Coroll. Pract. 1mo. Particula enim non est de essentia formæ, sed de præcepto, unde eam omittens sine contemptu peccat solum venialiter ob levitatem materiæ. *2do.* Licet illa verba in consecratione calicis: Novi & æterni Testamenti &c. non sint essentialia, ea tamen omittens peccat mortaliter, imo ob dissidentes Theologorum opiniones juxta Nat. Alexandrum consecratio sub conditione repetenda foret. *3tio.* Hæc forma: hic est corpus meum, sumendo *hic* adverbialiter, est invalida, quia transubstantiationem non significat: secus foret, si esset merus error grammaticalis vel lapsus linguæ. Item hæc formæ: Ecce corpus meum: hæc est caro mea: hoc est corpus Christi: fiat hoc corpus meum: sunt invalidæ, quia est mutatio substantialis. Hæc vero formæ: Hic cibus, vel hæc res, vel hoc contentum sub his speciebus est corpus meum, sunt validæ.

Resolvuntur casus.

§. 986.

Ex sensu verborum formæ Sacramenti *Realis* Eucharistiæ apparet, quod in sanctissimo hoc *præsentia* Sacramento contineatur vere, realiter & sub- *Christi in*stantialiter Corpus & Sanguis una cum ani- *Euchari-*ma & Divinitate Domini nostri Jesu Christi, *stia.* ac proinde totus Christus, & non solummodo sit in eo ut in signo, vel figura aut virtute. Hoc *1mo.* probatur ex S. Scriptura, Joan. 6. v. 51. ubi Christus ait: *Panis, quem Ego dabo, Caro mea est pro mundi vita &c. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis &c.* usque ad finem. Hic non esse sermonem de Incarnatione vel spiritali tantum manducatione per fidem, uti volunt Novatores, & nonnulli etiam Catholici, quorum

sententiam non quidem expresse damnavit Tridentinum ad instantiam Episcopi Granatensis teste Pallavicino l. 17. hist. c. 12. eam tamen temerariam esse, censet Maldonatus, patet ex eo, quod caput 6tum S. Joannis 3. partes contineat, in quarum prima a v. 1. usque ad 26. describitur miraculosa panum multiplicatio. in secunda a v. 26. usque ad 52. exclusive agitur de fide in Christum. In tertia a v. 52. usque ad finem transitur ad Eucharistiam, in qua Christus promittit, se Carnem suam daturum, & loquitur de manducatione & bibitione reali Corporis & Sanguinis sui; quia cum quidam dicerent: *durus est hic sermo*, Christus ad avertendum hoc scandalum non respondit, se locutum esse de manducatione mystica, sed realem denuo asseruit, & in veritatis confirmationem futurum suum in coelos ascensum adduxit v. 62. Imo quando Christus advertit, ex dictis suis ob æquivocationem aliquam dubitationem in mentibus discipulorum suorum gigni, eam subito evellere studuit, uti fecit, dum Joan. 3. Nicodemo spiritualem renascentiam: Et Matth. 13. parabolam zizaniorum exposuit: & ipse S. Joannes tropos a Christo prolatos plerumque explicat, uti illud: c. 3. *Solvite Templum hoc*: ubi v. 12. subjecit: *Ille autem dicebat de templo Corporis sui*. Cum igitur neque Christus neque Evangelista scandalum patientibus & murmurantibus aliter mentem suam exposuerint, verba in sensu proprio de manducatione Corporis Christi in Eucharistia vera & orali sumenda erunt, maxime quia
Chri-

Christus hic aliquid futurum, quale non est Incarnatio, promittit. Quare etiam hunc locum de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia exponunt Concilia, Alexandrinum a. 430. ep. ad Nestor. Nicænum II. act. 6. Et Tridentinum Sess. 13. cap. 2. Item Patres, S. Irenæus l. 4. c. 4. S. Cyprianus l. de or. Dom. S. Ambrosius l. de initian. c. 8. S. Cyrillus Jerof. cat. 4. &c. Deinde probatur dogma nostrum ex verbis Institutionis: *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus.* Matth. 26. v. 26. Marci 14. v. 22. Luc. 22. v. 14. Certe hæc verba in sensu obvio & proprio nihil continent bonis moribus adversum, quale enim flagitium sit, si corpus Christi ad animæ sanctificationem devote accipiatur, quod etiam crucifixum fuit, certe nihil tam Deo dignum quam hominis salus. Item nil continent, quod repugnet fidei, aut aliis S. Scripturæ textibus, cum nullum hucusque Novatores proferre potuerint: Ergo in sensu proprio accipienda sunt. Deinde si Christus illis verbis significare voluisset, se tantum figuram Corporis sui dare, contra naturalem sensum verborum locutus fuisset, & gravissimi erroris ansam Apostolis præbuisset, qui sane sine præmonitione de figura Corporis Christi hæc verba intelligere non potuissent. Denique ipsæ circumstantiæ figuratam locutionem excludunt; dogma enim fidei, quod Christus proposuit, figuratis verbis non exprimitur: Christus jamjam moriturus Pater filiis suis ultimum vale in figuratis verbis certe non fecit: Testamentum suum

suum in meris verbis ænigmaticis non condidit: Ergo figurate locutus non fuit. 2do. Fidem realis præsentiaë Christi in Eucharistia probat universalis Traditio. Sæculo 1mo S. Andreas, in cujus Actis legimus: *Ego Omnipotenti Deo immaculatum Agnum quotidie Sacrifico... qui cum sit vere Sacrificatus, & vere a populo carnes ejus manducatae, integer perseverat & vivus.* Et S. Ignatius ep. ad Smirn. hæreticos eos vocat, qui non confitentur, Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Jesu Christi. Sæc. 2do. S. Justinus apol. 2. *Alimoniam Incarnati illius Jesu carnem & Sanguinem esse edocti sumus.* Vide etiam S. Irenæum l. 4. adv. hæc. c. 33. Sæc. 3tio Tertullianus l. de-refur. carn. c. 8. *Caro Corpore & Sanguine Christi vescitur.* Vide item Origenem Hom. 7. in Num. Sæc. 4to S. Cyrillus Jerof. cat. 4. *Cum ipse de pane pronuntiaverit & dixerit: Hoc est Corpus meum: quis audebit deinceps ambigere.* Et S. Ambrosius l. de initi: c. 9. hoc expresse probat. Sæc. 5to S. Chrysostomus hom. 88. in Matth. *Quoniam ipse dixit: Hoc est Corpus meum: nulla teneamur ambiguitate.* Et S. Augustinus ep. ad Honorat. c. 27. *Et ipsi adducti sunt ad mensam Christi, & accipiunt de Corpore & Sanguine Ejus.* Sæc. 6to S. Remigius in 1. Cor. c. 10. *Licet panis videatur, in veritate Corpus Christi est.* Sæc. 7tmo S. Gregorius M. hom. 22. in Ev. *Quid enim prodest Corpus & Sanguinem illius ore percipere, & ei perveris moribus contraire.* Sæc. 8vo S. Damascenus l. de fide. c. 14. *Non est figura panis & vinum Corpore*

poris & Sanguinis Christi, absit enim hoc, sed est ipsum Corpus Domini deificatum. Sæc. 9no Paschasius Radbertus integrum librum de Corpore Domini conscripsit. Sæc. 10mo Stephanus Eduend. librum composuit de Sacramento Altaris. Sæculo 11mo contra Berengarium scripserunt S. Anselmus, Landfrancus Et Guitmundus Sæc. 12. De veritate realis præsentia tractarunt Petrus Cluniacensis, Magister sententiarum & S. Bernardus. Sæc. 13. S. Thomas, & S. Bonaventura. Sæc. 14to præter omnes Scholasticos hanc veritatem definivit Concilium Viennense. Sæc. 15to Constantiense Sess. 13. & Florentinum. Sæc. 16to Tridentinum Sess. 13.

Schol. 1. Manichæi & omnes hæretici, qui nega- *Hæreses.*
runt, Christum veram carnem assumpsisse, indirecte negant præsentiam ejus realem in Eucharistia. Ex Manichæorum schola prodierunt Lisojus & Helibertus Clerici Aurelianenses, damnati in Concilio Aurelianensi a. 1017. qui negarunt Christum de Beatissima Virgine Maria natum fuisse, & verum ejus Corpus & Sanguinem in Eucharistia contineri: quibus Gudulfiani in Concilio Atrebatensi a. 1025. damnati accenseri debent, Sacramentum Altaris negantes. Joannes Erigena Scotus primus directe realem Christi præsentiam in Eucharistia impugnavit, qui tamen sine sectatoribus a. 884. obiit: Ejus tamen errorem Berengarius Turonensi Scholæ præfectus & postea Andegavensis Archidiaconus disseminavit, unde primus Sacramentariorum parens vulgo perhibetur. Ejus doctrina in Concilio Romano a. 1050. sub Leone IX. & deinde in Vercellensi & Parisiensi damnata fuit, & ipse Berengarius in Concilio Turonensi, ut videbatur, correctus ab Hildebrando Cardinali clementer receptus, sed postea ad vomitum

mitum reversus in Synodo Romana a. 1059. sub Nicolao II. libros suos in ignem coniecit cum juramento se fidem inviolabiliter servaturum. Ast in Gallias reversus ad priorem errorem rediit, quem Concilium Rhotomagensis a. 1073. & Pictaviense a. 1075. iterum proscripsit. Anno 1078. Berengarius in Synodo Romana subdolanam Confessionem Gregorio VII. obtulit, & demum in altera Synodo Romana a. 1079. abdicato errore Turonem reversus sæculo renuntians a. 1088. Catholicus vitam finivit. Sæculo 12mo Petrobuffiani, & a. 1525. Carlostadius realem præsentiam Christi in Eucharistia negavit. Denique Calvinistæ non aliam præsentiam Christi in Eucharistia, quam figuratam tantum admittunt, ita ut Eucharistia sit solum figura & nudum signum Corporis Domini.

*Solvuntur
objectiones.*

Schol. 2. Argumenta pro sua hæresi depromunt hæretici I. ex S. Scriptura; nam Joan. 6. de sola manducatione Spirituali agitur v. 52. & sqq. cum etiam in antecedentibus versibus de sola fide & manducatione Spirituali agatur: & v. 55. dicitur non moriturum illum, qui de hoc pane comederit, quod certe Eucharistiæ non competit. Imo Ipse Christus murmurantibus Capharnaitis declaravit, verba sua Spiritualiter intelligenda esse v. 64. *Verba, quæ locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt:* & manducationem carnis rejicit, ac Spiritualem commendat dicens: *Spiritus est, qui vivificat, caro autem non prodest quidquam.* Unde etiam hanc partem c. 6. S. Joan. Origenes in l. Num. de verbo Dei. S. Hieronymus in ps. 14. de S. Scriptura. Innocentius I. ep. ad P. P. Conc. Milev. de Baptismo. S. Augustinus tr. 26. in Joan. de Societate Corporis & membrorum Christi exponit: & in ps. 98. ait: *Spiritualiter intelligite, quod locutus sum: non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis, & bibaturi illum Sanguinem, quem fusuri sunt, qui me crucifigent: Sacramentum aliquod commendavi vobis, Spiritualiter intel-*

intellectum vivificabit vos. Resp. Tertiam illam c. 6. partem ad S. S. Eucharistiam spectare patet ex dictis. Ille non moritur æternaliter, qui cum debita dispositione S. S. Eucharistiam suscipit, & acceptam gratiam non amittit. Explicatio illa Christi est contra falsam Capharnaitarum imaginationem, qui putabant, carnem Christi in propria specie mortuam & in frustra dissectam comedendam esse, quam tollit Christus docens, se edendum quidem esse realiter, non tamen in propria specie carnis, sed aliena: hinc dicit, caro carnaliter accepta sub forma carnis non prodest, bene vero, si sumatur sub aliena specie, credendo tamen, esse veram carnem Christi. Vel uti S. Cyrillus Alex. l. 4. Joan. c. 14. exponit, caro mea, si esset pure humana, non prodesset, secus quia est conjuncta hypostatice Verbo. Certe si Christus de sola manducatione spirituali locutus fuisset, hoc discipulis non admodum difficile auditu fuisset, cum tamen teste S. Joanne v. 67. multi eorum retro abierint. Patres, quando hunc locum in sensu tropico & morali exponunt, litteralem non excludunt. S. Augustinus in Ps. 98. refutat solum carnalem sensum Capharnaitarum modo explicato, & vult, Spiritualiter verba Christi intelligenda esse, ubi Spirituale non opponit veritati carnis Christi, sed carnali cogitationi Capharnaitarum.

II. Particula *hoc* in verbis Christi: Hoc est Corpus meum: panem solum demonstravit, quem Christus tunc in manibus habuit, tum quia juxta Catholicos ante pronuntiatam totam formam Christus nondum præsens fuit; tum quia Christus panem accepit, benedixit, fregit & discipulis dedit: Ergo etiam illum per *ly hoc* demonstravit, cum omnia illa verba eundem accusativum regant; & in Hebræo, ubi non datur neutrum, dicatur: hic est Corpus meum: tum quia nihil aliud, quam panis per *ly hoc* assignari potest: tum quia in Græco dicitur: τὸ το ποτηριον hic Calix. Deinde *ly Est* sumitur tropice, vel pro *fit*; quia
alias

alias falsa esset propositio, cum in instanti, quo pronuntiatur *ly est*, nondum sit, sed modo fiat Corpus Christi: vel sumitur pro *significat* seu *est figura* Corporis mei: nam hoc modo sumitur Exodi 12. Joan. 10. v. 7. Ego sum ostium &c. Denique *ly Corpus* non Corpus naturale Christi, sed figuratum denotat: tum quia dicitur frangi I. Cor. 11. v. 24. κλάμενον: tum quia comedi non posset corpus naturale, nec Christus Ipse suum proprium Corpus manducare potuit: tum quia Christus post consecrationem calicis contentum in eo *genimen vitis* appellat: tum quia Patres V. L. eandem nobiscum escam Spiritualem manducarunt &c. I. Cor. 10. nec tamen comederunt Corpus Christi: tum quia Corpus Christi in nobis alterari nequit, modo est in cœlo, & Deus in Templis manufactis non habitat. *Resp.* Particula *hoc* non demonstrat panem præcise, sed contentum sub illis speciebus, quod licet fuerit panis ante consecrationem, vi tamen illorum verborum incipit esse corpus Christi, unde in Græco dicitur τὸτο ἐστὶ τὸ σῶμα μὲν non vero ἕτος in masculino, quale est ἄζτος panis: si vero cum schimidio dicas τὸτο poni pro ἕτος, tunc intelliguntur species panis: ex quo etiam liquet hanc propositionem: **Hoc est corpus meum**: non esse identicam, quia pronomen dicitur de re singulari. Christus accepit & benedixit panem, sed dedit conversum in Corpus suum; nam verbum *benedixit*, quod intercedit, & efficacem benedictionem significat, facit, ne omnia verba eundem accusativum regant. Hebræi non tantum in pronomibus, sed etiam in nominibus carent genere neutro, unde etiam *ly Corpus* est generis masculini. Pronomen *hoc*, si sumatur pro instanti, quo profertur, & necdum est completa propositio, nec panem, nec species panis, nec Corpus Christi clare & determinate demonstrat, sed confuse tantum & indeterminate substantiam aliquam præsentem, quia hæc est natura pronominum: si vero sumatur in instanti,

instanti, quo completa est propositio, determinate Corpus Christi demonstrat. Calix ex communi usu loquendi contentum in eo significat, panis vero non nisi panem significare potest. *Ly est* non habet perfectam significationem, nisi in instanti, quo ultima vox in forma consecrationis proferitur, ubi etiam ponitur transubstantiatio panis in Corpus Christi. Quod vero *ly est* non sumatur tropice in verbis consecrationis, ex circumstantiis & dictis in hoc §. apparet. Corpus Christi dicitur frangi, id est dari; nam S. Lucas c. 22. ait: quod pro vobis datur *διδομενον*, vel illud *frangitur* de passione Christi & oblatione cruenta in Cruce, cujus incruenta oblatio in S. Coena commemoratio est, intelligi potest, & ideo vulgata nostra bene vertit, *tradetur*. Corpus Christi vere a nobis manducatur in Sacramento, quo continetur: & Christus Corpus suum in ultima Coena vere comedit, in quo Veteres passim miraculum agnoscunt. Certum est, quod Christus totum vinum in mensa appositum non consecraverit, hinc *ly genimen vitis* in vinum non consecratum cadere potest, quod ex Luca c. 22. colligi videtur, qui refert, hæc verba in Coena communi ante consecrationem dicta esse: si autem de calice Eucharistico dicta sint, dicitur genimen vitis, quia ex vino conversio in Sanguinem Christi facta fuit, vel quia species vini remanent. Apostolus non dicit, quod veteres eandem nobiscum escam Spiritualem comederint, sed eandem inter se: vel eandem nobiscum gratiam participarunt, sed non per eandem media. Tota illa alteratio speciebus Eucharisticis contingit. Christus est in coelo modo visibili naturali & extenso localiter; in S. S. Eucharistia modo invisibili localiter inextenso; & Sacramentali, & secundum suam Divinitatem in solis templis non includitur.

Secundo

Secundo alia argumenta petunt ex P. P. I. Tertulianus l. 4. cont. Marc. c. 40. ait: *Panem Corpus suum fecit dicendo: Hoc est Corpus meum: id est, figura Corporis mei: & Origenes in Matth. 15. ait: is, qui vocatur panis Domini non suapte natura sanctificat. Resp.* Tertulianus contra Marcionem probat, Christum non esse contrarium Auctori V. L. quia figuras V. L. in Nova implevit, & ideo sensus verborum ejus est: panis, qui sub lege fuit figura Corporis mei, in Evangelio est Corpus meum; vel per figuram Corporis intelligit species Sacramentales plenas præsente Christi Corpore, ut probet, Christum non habuisse Corpus Phantasticum contra Marcionem, quia non datur figura phantasmatis. Homiliæ Origenis in Matth. sunt dubiæ, & Origenes reprehenditur a Theophilo Alex. ep. 1. quod ad Allegorias panem Divinum traxerit, quo Salvatoris Corpus ostenditur. Agnovit tamen Origenes realem præsentiam l. 8. contra Celsum dicens: *Oblatos panes edimus, Sanctum Corpus sanctificans eos &c.* II. S. Augustinus l. contr. Adimant. c. 12. ait: *Christus non dubitavit dicere: Hoc est Corpus meum; cum signum daret Corporis sui. Et Facundus Hermianensis in l. pro def. trium Capit. Corpus Ejus & Sanguinem dicimus, non quod proprie Corpus Ejus sit panis, & poculum Sanguis, sed quod in se Mysterium Corporis Ejus Sanguinisque contineat. Resp.* S. Augustinus signum Corporis Christi plenum & illud revera continens intellexit: vult enim ostendere Manichæis, Sanguinem potuisse dici a Moyse animam brutorum seu signum animæ, sicuti & species panis potuerunt appellari Corpus Christi, licet illius signum sint. Facundus similiter de speciebus panis loquitur, quæ sunt signum Corporis Christi, sicuti Baptismus est signum adoptionis: quod probare intendit, licet deinde Christum Filium Dei adoptivum male appellet (t. 1. §. 317.) III. Doctrinam de reali præsentia Christi in Eucharistia a. 831. primus

primus invexit Paschasius Radbertus, qui a Rabano in ep. ad Heribaldum, & Anonymo quodam a Cellotio ad calcem hist. Godeschalci edito, & a Ratramno in l. de Corp. & Sang. Dom. contra Paschasium Abbatem suum refutatus fuit. *Resp.* Ante Paschasium dogma nostrum jam universale fuisse, ex dictis patet. Porro Rabanus & Anonymus non impugnabant Paschasium circa realem Christi præsentiam in Eucharistia, sed quod diceret, Corpus Christi realiter existens in Eucharistia dicendum esse natum ex Maria Virgine, cum tamen fiat ex pane, & quod doceret, Corpus Christi videri, tangi & dentibus conteri, non quidem in specie humana, sed in figura panis; in quibus tamen Paschasius ab omni errore ab Herigero absolvitur. Ratramnus Paschasium similiter de reali præsentia asserta non impugnat, sed solum in suo libro probat, Corpus Christi in Eucharistia oculis non videri, nec sensibus deprehendi, cujus erroris Paschasius falso accusabatur. Hinc Paschasius & Ratramnus concedunt, idem Corpus ex Maria Virgine natum quoad substantiam in Eucharistia existere, non vero quoad modum existendi & speciem, & Ratramnus contra eos solum pugnat, qui nullam in Eucharistia figuram, nullum signum a Christi Corpore distinctum admittebant, ita ut totum quod exterius videtur, sit ipsum Corpus Christi, quod videtur, tangitur &c. unde fere semper de speciebus Eucharisticis loquitur.

Denique impossibilitatem realis præsentiae ex ratione hæretici impugnant I. quia implicat idem corpus esse in pluribus locis simul: esse unum, & non esse unum: moveri in uno loco, & non in altero, quæ ex reali præsentia sequuntur. *Resp.* Idem corpus potest esse in duobus locis simul saltem Divinitus, in uno circumscriptive & dimensive, in altero Sacramentaliter & definitive II. Implicat, corpus naturale esse sine quantitate; quantitas vero nequit esse sine extensione, impe-

netratione & divisibilitate; sed Corpus Christi est in Eucharistia modo inextenso: Ergo non est Corpus Christi naturale. *Resp.* Implicat quantitatem esse sine extensione interna partium in ordine ad se, ita ut una pars sit posita extra aliam, cum proxima exigentia ad impenetrationem, quæ Corpori Christi in Eucharistia existenti competit, cum partes illius inter se non confundantur: non vero implicat, quantitatem esse sine extensione externa in ordine ad locum, sine qua quantitas saltem Divinitus esse potest. cum sit quid posterius ejus essentia: hæc externa extensione Corpus Christi in Eucharistia caret, & dicitur ibi esse indivisibiliter, inextense, penetrative, quod utique est mysterium, sed rectæ rationi non contrarium.

Deistarum calumnice.

Schol. 3. Abauzitijs recens Scriptor Genevensis in l. *Idée generale de l'Eucharistie* ait, moris apud Judæos fuisse, quod Paterfamilias hæc verba in Coena Paschali proferret: *Hic est panis afflictionis, quem Patres nostri in Ægypto comederunt.* Quæ proinde verba etiam a Christo ad solam mortis suæ memoriam prolata sunt. Verum undenam probat Abauzitijs dicta verba jam Christi ætate in usu fuisse, & cur Christus dixit non panis afflictionis, sed corpus meum. Falso etiam nobis imponit Auctor *l'Evangile du jour*, nos credere, Deum comedi posse; nos enim dicimus, carnem Christi veram nos accipere cui natura Divina hypostatice unita est, quæ tamen, utpote Spirituallis comedi a nobis nequit. Denique Scriptor opusculi: *le Christianisme dévoilé* mentitur, quod juxta nos ad Presbyteri vocem cogatur Deus e cælo descendere, aut se in panem immutet, aut quod panis evadat Deus, aut quod nos panem adoremus. Nam tota Sacerdotis potestas a Deo est, quem proinde cogere nequit de cælo descendere, cum simul in cælis & S. S. Eucharistia existat. Nec se Christus in panem mutat, nec panis evadit, cum tota panis substantia desinat: panem pro-

proinde minime adoramus. Vide Bergier *apol. de la Religion. c. 3.*

§. 987.

Corpus & Sanguis Christi existit in Eucharistia per Transubstantiationem, adeoque in Eucharistia non manet substantia panis & vini, sed per verba consecrationis in substantiam Corporis & Sanguinis Christi convertitur seu transubstantiatur. Probatur imo. ex Scriptura Matth. 26. *Hoc est Corpus meum*, ubi pronomen *hoc* non potest referri ad panem, cum non sit generis neutrius, & propositio hæc sit practica & effectiva, quæ non significat, Corpus Christi poni cum pane, aut in, aut sub pane, quia Christus non dixit: *In hoc*, vel *cum hoc*, vel *sub hoc* pane est Corpus meum. Deinde quando duo vel sunt unita, vel simul existunt, vel unum est in alio, tunc de illo enuntiari non potest, si utrumque sit substantia: sic non possum dicere: Anima est corpus, licet uniatur corpori: Deus est mundus, licet sit in mundo: pictura est paries; licet adhæreat parieti: Ergo nonnisi per transubstantiationem dici potest: *Hoc est Corpus meum*. Rursus panis juxta Lutheranos non est mera figura Corporis Christi: nec est revera Corpus naturale Christi: nec hypostatice unitur cum Christo, quia alias ob communicationem idiomatum dicere possemus: panis est Christus; sicuti dicere possumus: Deus est homo: (t. 1. §. 315.) nec panis potest appellari Corpus Christi, quia continet Corpus Christi, uti

volunt Lutherani, quia panis nec ex natura sua, nec ex hominum instituto ad hoc significandum destinatus est, nec de corpore Christi prædicari potest. Merito igitur Concilium Lateranense IV. c. firmiter. contineri in *Eucharistia Corpus & Sanguinem Domini sub speciebus panis & vini transubstantiatis pane in Corpus & vino in Sanguinem potestate Divina. Et Tridentinum sess. 13. can. 2. Si quis dixerit, in Sacrosancto Eucharistiae Sacramento remanere substantiam panis & vini, una cum corpore & Sanguine D. N. J. C. negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in Corpus, & totius substantiæ vini in Sanguinem manentibus duntaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime Transubstantiationem appellat, anathema sit. 2do. Probatur ex Traditione. Sæculo 2do S. Justinus apol. 2. panem Corpus Domini appellat. Sæc. 3tio S. Cyprianus Serm. de Coena: panis iste . . . natura mutatus omnipotentia Verbi factus est caro. Sæc. 4. S. Cyrillus Cat. 4. non erit dignus, cui credamus, quod vinum in Sanguinem transmutarit? Sæc. 5to S. Augustinus in 1. Cor. 10. Non omnis panis, sed accipiens benedictionem Christi fit Corpus Christi. Sæc. 6to S. Remigius in 1. Cor. 10. Iste panis transit in Corpus Christi. Sæc. 7timo S. Gregorius M. teste Paulo Diacono in ejus vita ita coram populo locutus est: panem & vinum aqua mistum manente propria specie in carnem & Sanguinem suum Spiritus S. sanctificatione convertit. Sæc. 8vo S. Damascenus l. 4. de fide c. 14. Panis vinumque*

&

Et aqua per invocationem Et adventum Spiritus S. supernaturaliter transmutatur in Corpus Et Sanguinem Christi. Et Strabo, gloss. in I. Cor. II. *Profitemur substantiam panis Et vini in substantiam Corporis Et Sanguinis Dominici converti.* Sæc. 9no Paschasius l. de Corp. & Sang. Dom. *licet figura panis Et vini hic sit, omnino nihil aliud, quam Caro Christi Et Sanguis post consecrationem credenda sunt.* Sæc. 10mo Fulbertus Carnot. ep. ad Adeodat. *dubitare nefas est. si in Spiritualibus Sacramentis terrena materies naturam Et meritum generis sui transcendens in Christi substantiam commutetur.* Sæc. 11mo Lanfrancus & S. Anselmus transubstantiationem ex professo propugnarunt. Sæc. 12mo Hugo Victor & Lombardus eam defenderunt. Sæc. 13tio Concilium Later. IV. S. Thomas &c. Denique Concilium Constantiense Sess. 8. & Florentinum eam definierunt. Imo in Confessione Augustana legitur: *Von dem Abendmahl des Herrns wird also gelehret, daß wahrer Leib und Blut Christf wahrhaftiglich unter Gestalt des Brods und Weins im Abendmahl gegenwärtig seye, und da ausgetheilt und genommen wird.* Et Melancthon l. adv. Æcolamp. ait, *naturam panis mutari.*

Schol. 1. Transubstantiatio juxta Tridentinum Sess. 13. cap. 4. est Conversio totius substantiæ panis in substantiam Corporis Christi, & totius substantiæ vini in substantiam Sanguinis Ejus. Nomen Transubstantiationis velut novum, & in Concilio Lateranensi IV. primum excogitatum traducunt hæretici, quod etsi verum foret. negare tamen non possent dogma per illud significatum esse antiquissimum.

simum. Verum ne illud quidem verum est, Transubstantiationis nomen ante annum 1215. incognitum fuisse: legitur enim in antiqua fidei professione Albigenfium relata a Baronio t. 12. a. 1178. in epistola Gaufredi apud eundem an. 1188. apud Stephanum Eduensem in tr. de Sac. Alt. c. 13. a. 950. vel juxta alios a. 1160. apud Petrum Bleffensem ep. 140. a. 1160. Antiquiores vero Scriptores, etsi nomen transubstantiationis non usurpent, per alias tamen voces idem significatum exprimunt, dum vocant Conversionem, mutationem, transmutationem, transelementationem, substantialem transmutationem. Græci item non semper voce μεταστοιχείωσις, quod transubstantiationem significat, uti sunt, sed μεταβολήν seu μεταστοιχείωσιν, id est, conversionem dixerunt, quia ut plurimum οὐσία seu essentia apud eos non pro interna rerum natura, sed pro sensibilibus proprietatibus & accidentibus usurpatur, quæ cum in Eucharistia post consecrationem maneant, non diceretur facta mutatio naturæ, & hoc modo inpuerunt, Symbola esse mutata.

Impanatores.

Schol. 2. Nonnulli ex discipulis Berengarii confessi tandem præsentiam realem, dixerunt, Christum in Eucharistia præsentem fisci per *Impanationem*, hoc est, per unionem hypostaticam Verbi Divini cum pane & vino, ita ut, sicut de Christo homine vere dicitur, hic homo est Deus, ita de pane Eucharistico dici possit: hic panis est Christus. Ita Guïtmundus l. 1. de ver. Corp. & Sang. Christi, & Algerus in prol. 1. de Sacra. Corp. & Sang. Dom. Hanc sententiam amplexus est Osiander Lutheranus. Ejus Auctorem Rupertum Tuitiensem facit Bellarminus, quem tamen ab errore hoc vindicat P. Gerberonius O. S. B. in sua apologia. Hic error *Impanatorum* videtur aliquo modo placuisse Joanni Parisiensi Dominicano, qui an. 1306. ut salvaret apparentiam sensibilibus specierum, sic explicabat transubstantiationem a Concilio La-

tera-

teranensi propositam, ut diceret, panem Corpus Christi effici, quatenus per consecrationem hypostaticè assumeretur a Verbo, non quidem immediate, ne diceretur, Deus est panis, sed mediante corpore, ita ut panis proxime corpori humanitatis Christi, & illo mediante verbo uniretur. Licet autem sententiam suam iudicio Ecclesiæ modeste subjecerit, Guidoni tamen Carmelitæ ita placuit, ut si fuisset Papa eam decrevisset amplectendam, teste Waldense t. de Sacr. c. 65. cæteris tamen Theologis ei contradicentibus Wilhelmus Parisiensis de consilio quorundam Episcoporum & Doctorum Joanni silentium imposuit. Hæc Impanatorum sententia præter jam dicta ex eo etiam refutatur, quod Christus dixerit: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur*; non vero corpus panaceum, sed carnale pro nobis traditum fuit. Nec juvat dicere de corpore panaceo propter unionem hypostaticam prædicari posse Corpus carneum, & dici, hic panis est corpus, quod pro vobis tradetur, nam prædicatio diversarum naturarum propter unionem hypostaticam non valet, nisi in illis, quæ significantur ut tota supposita, unde supposita unione hypostatica panis cum verbo, posset quidem dici, hic panis est Deus, Christus vel homo, non vero hic panis est Corpus carneum Christi, sicuti non potest dici; Hic Deus est Corpus Christi. Eadem ratio pugnat contra Joannem Parisiensem, in cujus sententia adhuc dici posset: Deus est panis, quia a toto Verbo assumeretur, in eoque sublisteret.

Schol. 3. Lutherani aliqui utramque panis & Corporis Christi substantiam in Eucharistia conjungunt, & consociant, qui ideo etiam *Consubstantiatores* dici possunt: verum hanc rem aliter explicat D. Schubert, juxta quem tota majestas Divina, adeoque & omnipræsentia communicata est cum humana Christi natura (t. I. §. 318.) & hæc non physice per præsentiam naturalem, sed

per omnipræsentiam Divinam secum communicatam in Eucharistia præsens est, & caro Christi ore corporali accipitur, quatenus vehiculum externum seu panis & vinum ore sumitur, cum quo Christus nobis suam carnem incomprehensibili modo communicat. Verum hæc sententia, præterquam quod laboret in falso supposito, scilicet humanitatem Christi esse ubique, quod alibi refutatum fuit (t. I. §. 318.) etiam peccat in eo, quod manducationem veram neget, & eam solummodo in participatione Singularis præsentis & operationis humanæ Christi naturæ reponat, cum tamen Christus Joan. 6. dicat, *Caro mea vere est cibus*; & quod substantiam panis & vini contra probata in hoc §. retineat. Ad Consubstantiatores accedere videtur Durandus, qui docet, solam formam panis transire in Corpus Christi, non vero materiam panis, utpote quæ virtute Divina unita cum anima & Divinitate Christi sit materia corporis Ipsius, sicuti in nutritione non mutatur panis materia, sed quæ ante nutritionem erat materia panis, postea fit materia carnis hominis non recedente priori materia, sed accedente nova forma. Hanc sententiam censet Bellarminus esse hæreticam, quia est contra Tridentinum, quod definit, fieri conversionem totius substantiæ panis in corpus Christi. Deinde sequeretur, Christum in Eucharistia non esse proprie hominem, quia non haberet corpus organicum: non esset idem corpus, quod ex Beatissima Virgine natum est, utpote ex materia, quæ antea erat panis consilatum. Immerito ergo Petrus Cally Cadomensis Pastor in l. *Durandæ commente.* non sine gravi temeritate Durandi sententiam defendit, ejusque liber merito ab Episcopo Bajocensi gravi censura an. 1701. notatus fuit, cui se ipse Cally modeste subjecit.

Solvuntur Schol. 4. Hæretici contra nostrum dogma objiciunt
objectio- 1. in S. Scriptura S. S. Eucharistia appellatur panis
nes. 1. Cor. 10. Matth. 26. Et quando Christus Joan. 6.
dixit:

dixit: *Ego sum panis*, non se mutavit in panem: Ergo etiam dicendo: *Hoc est Corpus meum*, panem non mutavit in Corpus suum. Rursum veritas hujus propositionis: *Verbum Caro factum est*, salvatur per unionem hypostaticam: Ergo & hujus: *Hoc est Corpus meum* sine mutatione substantiæ panis; sicuti sine mutatione substantiæ ferri de ferro ignito bene dico: hic est ignis. Hinc multi etiam Catholici Okam, Scotus & Paludanus docent, transubstantiationem ex S. Scriptura probari non posse. *Resp.* S. Eucharistia dicitur panis, quia ex pane hic cibus celestis factus est; vel quia manent sensibilia accidentia panis. In illa Christi sententia: *Ego sum panis vivus*, pronomen *Ego*, & *panis vivus* pro eodem Christo supponunt, adeoque ad eam verificandam nulla mutatione opus fuit: at in hac propositione: *Hoc est Corpus meum*, pronomen *hoc*, juxta ipsos adversarios demonstrat panem, de quo nequit verificari, quod sit Corpus Christi, nisi in illud transubstantietur. In illa propositione: *Verbum caro factum est*; *Verbum* est subjectum, quod cum sit immutabile, non potuit aliter caro fieri, nisi per unionem hypostaticam, quod innuunt verba sequentia: *Et habitavit in nobis*: (t. I. §. 306.) in illa vero propositione: *Hoc est Corpus meum*, *corpus* est prædicatum, quod non fit panis per unionem hypostaticam, cum panis sit substantia mutabilis, nec dicatur: *corpus meum factum est panis*, nec substantiam panis remanere, ex sequentibus colligitur: ferrum ignitum dicitur ignis per Synecdochen sumendo partem pro toto; at vero *ly corpus* nec partem, nec accidens, nec rem contentam in pane designat. Denique citati Theologi in dogmate Catholico conveniunt, in eo vero, quod dicant, illud ex Scriptura probari non posse, deserendi sunt. II. S. Chrysostomus refutans Apollinarianas Synoufiastas Deum & hominem in unam naturam commiscentes ep. ad Cæsarium ait: *Sicut* 3
ante-

antequam Sanctificetur panis, panem nominamus, Divina autem illum Sanctificante gratia mediante Sacerdote liberatus est quidem ab appellatione panis, dignus autem habitus est Domini Corporis appellatione, etiamsi natura panis in ipso perman- sit, & non duo corpora, sed unum Corpus Filii prædicatur: sic & hic Divina inundante corpori natura unum Filium, unam Personam utraque hæc fecerunt. Et Theodoretus dial. 2. ait: Neque enim Symbola mystica post Sanctificationem rece- dunt a natura sua, manent enim in priori substan- tia, & figura & forma, & videri tangique pos- sunt, sicut & prius. Resp. S. Chrysostomus no- mine naturæ panis *φύρεος* intelligit species, & complexionem accidentium, non vero substantiam panis, tum quia ait, non duo sed unum corpus prædicari: tum quia dicit, naturam panis manere in ipso pane: tum quia alias intulissent hæretici duas personas in Christo, sicut caro ejus & panis sunt duo corpora. Item Theodoretus nomine substantiæ accidentia panis intelligit, vult enim contra Eutychianos probare, Christum ad cælos ascendentem non dimisisse proprietates carnis, quod Eutychiani aderebant, sicuti in Symbolis mysticis remanet figura, circumscriptio & aliæ proprietates in sua natura. Quippe tota contro- versia ibi erat de complexione accidentium; nam Eutychiani volebant, Verbum ab æterno habuisse naturam humanam sed materiæ expertem: in In- carnatione vero assumpsisse formam externam, circumscriptionem & reliquas corporis propieta- tes, in quibus Christus passus est. III. Rupertus in c. 9. Joan. ait: *Verbum jam dudum caro factum panis visibilis fit, non commutatum in panem, sed assumendo, & in unitatem suæ personæ transfe- rendo panem.* Resp. Ruperti mens dubia videtur Salmanticensibus adeoque deferenda verum P. Gerberonius in apol. susce ostendit, Rupertum ex- presse scripsisse, panem & vinum in veram Cor- poris & Sanguinis Christi transire substantiam: unde

unde in citato loco intelligi potest de speciebus panis remanentibus, & assumi panem in unitatem personæ mediante scilicet corpore, in quod convertitur. IV. Corpus Christi natum ex beatissima V. Maria, & crucifixum non fuit factum ex pane, sicut illud in Eucharistia: Ergo non idem Corpus. *Resp.* Corpus Christi non fit ex pane veluti materia, sic enim factum est ex Beatissima Virgine, sed tanquam ex termino a quo, sicuti ex aqua factum est vinum in Cana Galilææ, quod sicuti non fuit diversæ naturæ a vino ex uvis factum, ita nec Corpus Christi ex pane factum est diversæ naturæ ab illo nato ex B. V. quia in hoc panis convertitur.

Schol. 5. Quærent hic Scholæ, qualis actio sit transsubstantiatio. Respondetur, esse actionem vere productivam Corporis Christi secundum quid, quia est conversio substantialis ex Trident. Sess. 13. can. 1. & 2. Ergo est vere productiva, quia omnis actio conversiva simul est productiva ejus, in quod fit conversio, uti patet cum uxor Lothi conversa est in statuam salis. Quare non est actio adductiva, quia alias solummodo esset translocatio, non vero transsubstantiatio. Nec est actio conservativa Corporis Christi sub speciebus, quia conservatio est quid consequens transsubstantiationem. Nec est actio unitiva cum speciebus, quia hæc unio etiam est quid consequens, & solum quid accidentale, quia unum extremum scilicet Species sunt accidens. Nec est reproductiva corporis Christi simpliciter, quia hoc jam ante transsubstantiationem productum est, sed secundum quid, nempe ad esse sub speciebus panis, quod proinde novum modum essendi accipit.

Schol. 6. Quæritur ulterius, an & quomodo accidentia panis & vini maneant post consecrationem. Respondetur, esse de fide, in S. S. Eucharistia post consecrationem manere accidentia sensibilia panis & vini, ex Trident. Sess. 13. can. 2. Item

An accidentia maneant sine subiecto.
de

de fide est, accidentia panis & vini remanere sine substantia panis & vini, ita ut nec materia prima panis & vini, nec forma substantialis Peripatetica, nec substantia nec existentia, nec ullus gradus genericus vel individualis substantiæ panis & vini remaneat. Non tamen ideo substantia panis & vini definit per annihilationem, quia horum omnium definitio est in aliquid positivum, scilicet in Corpus & Sanguinem Christi, quæ non est annihilatio. An vero accidentia maneat sine omni subjecto, quod potest esse vel corpus Christi, vel aër circumstantans vel quid simile, controvertitur. Ubi iterum est de fide, subjectum horum accidentium non esse substantiam panis & vini, itaque de aliis solum subjectis quæstio esse potest. Et quidem Soto, Serra &c. putant, esse immediate de fide, accidentia manere sine omni subjecto. Salmanticensis vero censent, esse certum certitudine conclusionis Theologicæ, & consequenter sententiam contrariam non esse quidem hæreticam, sed in fide erroneam. Verum ab his censuris abstinendum est, cum Ecclesia necdum declaraverit, accidentia panis & vini in S. S. Eucharistia manere sine omni subjecto; nam Concilium Constantiense Sess. 8. damnans articulum 2dum Wicleffi: accidentia panis & vini non manent sine subjecto in eodem Sacramento, teste Petro de Alliaco Cardinale & Papæ Legato non cogitavit definire aliquid de accidentibus, sed solum de subjecto accidentium contra Wicleffum, scilicet de substantia panis & vini, quam remanere cum accidentibus post consecrationem Wicleffus docuit. Imo ipse hic Cardinalis negat quantitatem esse accidens absolute a re quanta absolute distinctum. Eodem modo Concilium Tridentinum Sess. 13. can. 2. & Coloniense solum contra Impanatores & Consubstantiatores definiunt, non remanere, nec adesse substantiam panis & vini. S. Thomas, S. Anselmus, Lanfrancus & S. Bonaventura &c. asserere quidem videntur, accidentia manere sine omni sub-

subjecto, sed suam sententiam ita voluerunt exponere, ut tamen salva fide aliis permiserint aliter opinari, dummodo non admittatur, illa accidentia esse in substantia panis & vini, quod etiam potissimum probare volant. Nonnullæ vero censuræ privatæ in oppositam sententiam latæ hodie videntur abolitæ. Quare licet juxta antiquiores Philosophos accidentia panis & vini maneat sine omni subjecto substantiali, quia perit, non tamen sine accidentali, quia saltem in quantitate subsistantur, & ipsa quantitas existat sine omni subjecto, & quidem per propriam existentiam aptitudinaliter inhæsiuam Dei concursu conservatio in obliquo connotato: Recentiores tamen Philosophi, qui possibilitatem accidentium absolutorum negant. & accidentia panis & vini vel in corpore Christi, vel in aere, subjeçtari, vel Deum per seipsum supplere actionem substantiæ panis, facta in sensibus nostris eadem modificatione ac impressione, quam panis faciebat ante consecrationem dicunt, nullius erroris contra fidem argui debent. Nos hanc litem Philosophis dirimendam relinquimus, sufficit hic miraculum intervenire, quod non esse impossibile, ratio quidem deprehendit, licet modum, quo fiat, non comprehendat.

§. 988.

Porro totus & integer Christus existit sub *Totus* qualibet specie consecrata tota adeoque cum *Christus* Divinitate & Humanitate, cum corpore & *est sub* anima, cum carne & Sanguine & omnibus *qualibet* accidentibus a loco independentibus. Nam *specie.* Imo I. Cor. II. v. 27. S. Paulus reum facit simul *Corporis & Sanguinis Christi, qui manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne: Unde Florentinum in decreto ait: Totus Christus continetur sub specie panis,*

nis, & totus sub specie vini. Et Tridentinum Sess. 13. can. 3. *Si quis negaverit in Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie... totum Christum contineri, anathema sit.* 2do. Ratio est: Christus divisus non est, & quæ semel assumpsit, nunquam dimisit. nec amplius moritur: unde ab ipso Incarnationis instanti nexu inseparabili Divinitas cum humanitate conjuncta fuit, & ab ipsa resurrectione humanitas Christi utpote immortalis indissolubili unione cum anima & sanguine semper conjungitur: Ergo, qui sub panis specie sumit Corpus Christi, & sub specie vini ejus Sanguinem, ille totum & integrum Christum cum Divinitate & humanitate &c. sumit.

§. 989.

Et totus sub qualibet parte facta separatione.

Non autem tantum Christus existit sub tota specie, sed etiam totus sub qualibet parte facta separatione. Ita imo definit Tridentinum Sess. 13. can. 3. *Si quis negaverit, in Venerabili Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie & sub singulis cujusque partibus separatione facta totum Christum contineri, anathema sit.* 2do. Patet ex Traditione & praxi Ecclesiæ, quæ peracta consecratione eandem hostiam frangere consuevit in plures distribuendam & eundem calicem omnibus assistantibus porrigere solebat, exemplo Christi, qui de calice dixit: *bibite ex eo omnes.* Matth. 26. 3tio. Ratio est, quia Christus in locum substantiæ panis succedit; Ergo esse debet, ubi antea fuit substantia panis: Sed
in

in quavis hostiæ parte erat substantia panis;
Ergo post separationem Christus ibi est.

Schol. 1. Bohemi pugnantes pro communione sub *Hæreses.*
duplici specie sæculo 15to putarunt, totum Christum non esse sub qualibet specie. Lutherus etiam circa hanc quæstionem dubius fuit, quam inutilem esse dixit: Conqueritur tamen, se falso culpari, quod non existimaret, totum Christum esse sub utraque specie. Discipuli tamen ejus in hac re non omnes conveniunt.

Schol. 2. Quæritur, in Scholis, an Corpus Christi *An ante existat totum & actu sub singulis partibus sensibilibus hostiæ etiam conjunctis ante separationem, nem.*
& quidem etiam sub illis, quæ separatæ non essent sensibiles. Respondetur affirmative, quia ante consecrationem substantia panis erat tota & actu in singulis partibus hostiæ, & sub illis, quæ separatæ essent insensibiles, ut toti conjunctis conservabatur actu ante consecrationem tota substantia panis: Ergo sub eis est actu Christus facta consecratione.

Schol. 3. Corpus Christi non est in Eucharistia extensive & localiter, quia locum dimensive & per partes non occupat, unde solum dicitur esse hic *An Christus sit in Eucharistia localiter.*
vel ibi ratione specierum, vel juxta P. Suarez, quia habet ubi intrinsecum in ordine ad extrinsecum seu locum. Ex quo etiam sequitur. 1. Christum existentem in Eucharistia per se non posse moveri localiter, quia non est in loco proprie dimensive, sed tantum definitive per modum Spiritus: bene vero potest moveri per accidens ratione specierum, nam circumfertur in Processionibus juxta Tridentinum Sess. 13. can. 6. 2. Christus in Eucharistia non potest agere & pati actione & passione corporea ob defectum extensionis localis; quia tamen non est in hoc Sacramento modo mortuo instar alicujus rei insensibilis, est pro-

probabile, quod ille defectus a Deo suppleatur, ita ut Christus supernaturaliter videat omnes fideles adstantes, eorumque actiones, imo quia Christus probabiliter videt e cœlo homines oculis corporeis, sicuti S. Stephanus e terra vidit Jesum in cœlo, etiam per concomitantiam ex Sacramento videt omnia, quæ sunt, & aguntur in terris. 3. Christus in Eucharistia naturaliter nequit videri oculo corporeo, quia cum indivisibiliter ibi existat, non potest naturaliter producere sui speciem sensibilem & extensam: potest tamen supernaturaliter, si imago ejus poneretur in oculo. 4. Præsentia Sacramentalis nihil dicit realiter distinctum a corpore Christi & speciebus consecratis, quatenus se mutuo connotantibus, ipsamque actionem conversivam & conservativam.

An in apparitionibus miraculosis in Eucharistia sit vera Caro.

Schol. 4. Ex Scholio præcedenti inferunt Salmanticenses, quod in Eucharistia in miraculosis apparitionibus Caro & Sanguis Christi in specie visibili apparens, non sit vere & substantialiter Corpus & Sanguis Christi, sed quædam eorum repræsentatio & figura; quod probat S. Thomas 3. p. a. 8. tum ex eo, quia corpus gloriosum non tamdiu permaneret visibile, sicuti has apparitiones permanere notum est: tum quia si in his apparitionibus esset vere caro Christi, Christus esset in hoc Sacramento modo indivisibili, quia non posset contineri sub particula hostiæ, nisi modo indivisibili, & esset ibi modo divisibili, quia Corpus, quod tangitur in propria specie, existit modo divisibili cum extensione ad locum: tum ex eo, quia caro & Sanguis apparens solent mutationes subire, quæ non competunt corpori Christi glorioso in propria specie existenti. Interim in miraculosis his apparitionibus Christus permanet in Sacramento, licet fiat variatio in aliis qualitatibus & accidentibus: quod iterum probat S. Thomas tum ex eo, quia facta apparitione eadem reverentia & cultus latriæ ei, quod apparet, exhibe-

hibetur: tum hæ apparitiones fiunt ad confirmandam fidem nostram circa realem præsentiam corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, ubi credibile non videtur, quod miraculis factis ex hac intentione desinat corpus Christi esse in Sacramento. Notant tamen Salmanticenses, quando in punishmentem peccatorum S Eucharistia converteretur in lapidem, tunc non conservari species, nec Christum sub illis, sed idem foret, ac si species corrumperentur. Deinde in speciebus miraculose immutatis possunt aliquando ex diuturnitate temporis apparere sufficientia corruptionis signa, ut prudenter judicemus, non remanere in illis corpus Domini, & tunc inferior illis reverentia exhiberi debet, qualis vestibus Christi exhibetur, semper tamen religiose asservandæ sunt usque ad manifestam earum corruptionem. Si vero miraculose corpus Christi in Altari sub specie carnis appareret, consulendum esset Sacerdoti, ut Corpus & Sanguinem iterum consecraret & fumeret.

§. 990.

In Sacramento Eucharistiæ aliqua ponuntur & sunt vi verborum, aliqua per naturalem concomitantiam. Hoc imo colligitur ex Tridentino Sess. 13. cap. 3. *Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri Corpus, verumque Ejus Sanguinem sub panis & vini specie una cum ipsius anima & Divinitate existere: sed Corpus quidem sub specie panis, & Sanguinem sub specie vini ex vi verborum, ipsum autem Corpus sub specie vini, & Sanguinem sub specie panis, animamque vi naturalis illius connexionis & concomitantia, qua partes Christi Domini, Qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: Divinitatem porro*

propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem. 2do. Ratio est: Illud dicitur poni & esse ex vi verborum in Eucharistia, quod per verba præcise significatur: illud vero per naturalem connexionem & concomitantiam, quod in Sacramento ponitur, quia habet realem unionem cum illo, cujus positio necessaria est ad veritatem verborum: sed certum est, in Eucharistia aliqua existere priori modo, alia posteriori, nam ad consecrationis verborum panis veritatem necessaria est positio corporis; alias non verificaretur *Hoc est Corpus meum*; econtra vero ad veritatem prædictorum verborum non est necessaria positio & existentia Sanguinis sub specie panis, siquidem illa verba Sanguinem non significant, ponitur tamen reipsa sub dictis speciebus Sanguis Christi ob naturalem connexionem, quam defacto habet cum Corpore Christi modo existente: Ergo dicendum est, aliqua ibi poni vi verborum, aliqua per naturalem connexionem & concomitantiam.

An sit de fide. *Schol.* Hanc distinctionem modo assertam P. Vasquez &c. putant, esse immediate de fide. Verum Salmanticenses probabilius censent, eam non pertinere immediate ad fidem, esse tamen adeo certam, ut negari non possit, absque errore in fide, & ingenti temeritate. Nam I. Concilium Tridentinum solum definire voluit, totum Christum cum Divinitate & humanitate, cum corpore & anima, cum carne & Sanguine sub qualibet specie contineri: (§. 988.) ea autem, quæ attingunt voces Scholæ, & non pertinent ad rem ipsam, maximam quidem auctoritatem habent, ita ut contradicentes puniri debeant, sed non sunt

funt immediate de fide; & talis est doctrina Concilii de distinctione existendi ex vi verborum, aut per naturalem concomitantiam. 2. Effet tamen error in fide & ingens temeritas, contrarium dicere, tum ob auctoritatem Concilii & communem Catholicorum consensum; tum quia ex principiis fidei hæc distinctio satis colligitur, & ea negata aliquæ fidei veritates ægre salvari possent. Non obstat I. quod Tridentinum dicat, *semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit*, nam *Resp.* Hoc refertur ad propositionem immediatam, nempe Corpus & Sanguinem Christi esse sub specie panis, quam propositionem Concilium definivit, non autem ad reliqua verba. II Sine hac distinctione plura a Concilio dicta verificari non possunt. *Resp.* Plura sunt connexa cum veritatibus ad fidem immediate pertinentibus, quin tamen ad fidem immediate pertineant, uti sunt illa, quæ ex articulis fidei per legitimam consequentiam deducuntur, & ea, ex quorum negatione infertur negatio alterius fidei articuli, & hæc non dicuntur formaliter hæreses, sed errores contra fidem, qui est gradus censuræ inferioris.

§. 991.

Igitur vi verborum sub specie panis con- *Quid vi*
tinetur Corpus Christi, & sub specie vini *verborum*
Sanguis Christi. Ita patet ex Tridentino ci- *ponatur.*
tato. (§. 990.) Et Ratio est, quia verba consecrationis quantum ad speciem panis, scilicet: Hoc est Corpus meum: & quantum ad speciem vini: Hic est Sanguis meus, directe significant Corpus & Sanguinem Christi, & non possunt verificari, nisi sub specie panis Corpus, & sub specie vini Sanguis Christi ponatur.

Schol. 1. Ex hoc colligunt Salmanticenses, corpus humanum, quod vi verborum in Eucharistia ponitur, esse corpus abstrahens a vivo & mortuo: saliva vero, sudor & lachrymæ non ponuntur ibi nec vi verborum, nec per naturalem concomitantiam, quia Christus illa defacto non habet, aliæ vero partes, quas Christi corpus modo habet vi verborum, ponuntur, sicut & Sanguis quem modo Christus in cœlo habet sub specie vini; cholera vero & pituita in utraque specie per realem connexionem & naturalem concomitantiam ponuntur; Item per concomitantiam supernaturalem mediatam remotam, & secundariam in Eucharistia est Personalitas Patris & Spiritus S. quia Pater & Spiritus S. sunt inseparabiliter in Filio per circumiessionem seu unitatem essentiæ, non tamen dicuntur sumi Pater & Spiritus S. quia ob mediatam tantum præsentiam non datur communicatio idiomatum (t. 1. § 170. 315.) Denique si Apostoli consecrassent in triduo mortis Christus solum corpus sub specie panis & Sanguis sub specie vini positus fuisset.

An aqua immediate convertitur.

Schol. 2. Quærent Scholæ, an aqua vino mixta convertatur in Sanguinem Christi vi verborum consecrationis, an vero in propria substantia remaneat, de qua re acriter disputatum fuit Sæculo 12mo in Gallia: an vero aqua immediate vel mediate, id est, prius conversa in vinum in Sanguinem Christi convertatur, eodem Sæculo quæsitum fuit, & Innocentius III. c. *cum Martha.* de celebr. Miss. quatuor sententias refert. Prima vinum & aquam in Sanguinem & aquam e latere Christi defluentes converti docuit. Secunda statuit aquam in pblegma converti, quam opinionem nefariam vocat Innocentius. Tertia dixit, aquam in propria substantia remanere vini accidentibus circumfusam. Quæ sententiæ nullos hodie in Scholis patronos habent. Quarta aquam cum vino ideo in Sanguinem converti statuit, quia

quia vino mixta in vinum transit, & hanc sententiam defendunt Thomistæ. I. Dicendum aquam vino mixtam in calice revera converti in Sanguinem Christi: tum quia illud, quod a Christo Apostolis datum fuit, & in calice contentum licet aqua mixtum erat Sanguis ejus: tum quia S. S. P. P. & Concilia dicunt, Christum calicem aqua mixtum Sanguinem suum fecisse. (§. 983.) Ergo contraria sententia stare nequit. 2. Dicendum, aquam vino mixtam converti in Sanguinem Christi vi verborum consecrationis immediate: tum quia P. P. dicunt simpliciter, vinum aqua mixtum in Sanguinem Christi converti: (l. c.) tum quia experimenta probant, aquam vino mixtam naturam suam non deperdere, cum per artem iterum ab eo separari possit, odore & sapore retento. Nec dicas I. aqua non est materia Eucharistiæ: & Innocentius III. mediatam solum conversionem in cit. cap. admittit. *Resp.* Aqua solitarie sumpta non est materia Eucharistiæ, bene vero mixta vino, ut constituat potum usua-lem. Innocentius ait: *aquam cum vino in Sanguinem transmutari*: (l. c.) Ergo stat potius pro nobis. II. Carthusiani & Dominicani ideo ab initio Missæ vinum infundunt & aqua miscent, & Catechismus Romanus ideo vult paululum aquæ infundi, ut in vinum convertatur. *Resp.* Consuetudo infundendi vinum & aquam ab initio Missæ, est ex ritu antiquo, quo olim ab initio statim Sacra dona parabantur. Vid. Card. Bona l. 2. rer. Lit. c. 9. non vero ut aqua in vinum transeat, & a ratione Catechismi Rom. salva reverentia illi debita recedimus. Porro aqua a vino consecrato separata Sacramenti rationem non retinet.

§. 992.

Ex doctrina Transubstantiationis sequitur, Sacramentum Eucharistiæ, si spectetur in facto esse, non consistere in usu & sumptione, *Eucharistia non consistit in solo usu.*

tionem, sed in re permanente. Nam imo. Matth. 27. Christus dixit: *Hoc est Corpus meum. Hic est calix novum Testamentum in Sanguine meo*, antequam Apostoli Symbola sumerent: Ergo Corpus & Sanguis Christi erant in manibus ejus, antequam in os Apostolorum intrarent. Certe verba hæc non sunt promissoria, sed demonstrativa per particulam *hoc* rei præsentis. Juste ergo definiit Tridentinum Sess. 13. can. 4. *Si quis dixerit peracta consecratione in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse Corpus & Sanguinem D. N. J. C. sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante, vel post; & in hostiis seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur vel supersunt, non remanere verum Corpus Domini, anathema sit.* 2do. Patet ex Traditione & usu fidelium, qui hostiam consecratam etsi non sumatur, vocant S. S. Sacramentum: sic S. Chrysostomus in 1. Cor. 10. *quærit: Quid est in calice? quod ex latere Christi fluxit.* Et S. Augustinus in Ps. 33. scribit, Christum in manibus Corpus suum portasse. Denique probari potest ex usu antiquissimo Ecclesiæ asservandi Eucharistiam, de quo mox plura.

Solvuntur Scholæ. Lutherani & Calvinistæ putant, Sacramentum Eucharistiæ non esse rem permanentem, sed actionem transeuntem. Primus erroris hujus auctor fuit Bucerus, qui a. 1536. persuasit Luthero, corpus Domini non esse in Eucharistia, nisi dum sumitur. Putavit Bucerus, per hanc sententiam conciliari inter se posse Lutheranos & Zwinglianos, sed licet concordia non successerit, libenter tamen hanc sententiam arripuerunt, tum Zwingliani, tum Lutherani, quia videbant per eam destrui

destrui asservationem & adorationem Eucharistiæ apud Catholicos usitatam. Non conveniunt tamen Protestantes in usu hoc explicando. Calvinus tunc solum panem & vinum esse Sacramentum dicit, quando manducatur & bibitur: Remnitiis vero in tota actione Cœnæ Domini, id est, dum panis benedicitur, frangitur, distribuitur, & dum ad ægrotos defertur, ut illum comedant, non vero, ut asservent, corpus Domini remanere docet. Ima Eorum ratio est, quia Marci 14. dicitur: biberunt ex eo omnes, & deinde modo subditur: & ait illis: *Hic est Sanguis meus.* Resp. S. Marcus per anticipationem scripsit: biberunt omnes, & non servavit ordinem rerum gestarum, sicuti S. Matthæus & S. Lucas ac S. Paulus 1. Cor. 10. II. Verba institutionis significant actionem: Accipite, comedite. Resp. Hæc verba denotant quidem mandatum, sumendi Eucharistiam, & præcipuum ejus finem, nempe usum, non tamen rationem formæ habent, nec ad essentiam requiruntur. III. Alia Sacramenta consistunt in usu: Ergo etiam Eucharistia. Resp. Disparitas est, quia Eucharistia continet rem Sacram absolute, nempe corpus Christi: alia vero tantum continent rem Sacram in ordine ad aliud, nempe virtutem sanctificandi eos, quibus applicantur.

§. 993.

Quia S. S. Eucharistia consistit in re per-
manente in facto esse, scilicet in Corpore & Sanguine Christi sub speciebus panis & vini, ideo in Templis Religiose & devote asservatur. Ita imo. definit Tridentinum Sess. 13. can. 6. *Consuetudo asservandi in Sacrario S. Eucharistiam adeo antiqua est, ut eam etiam Sæculum Nicæni Concilii agnoverit. Porro deferri ipsam S. Eucharistiam ad infirmos, & in hunc*

S. Eucharistia in templis asservanda est.

usum diligenter in Ecclesia conservari, præterquam quod cum summa æquitate & ratione conjunctum est, tum multis in Conciliis præceptum invenitur, & vetustissimo Ecclesiæ Catholicæ more est observatum. Quare hæc S. Synodus retinendum omnino & salutarem hunc & necessarium modum statuit. Verum cum hæc Concilii doctrinam falsi arguant hæretici tam quoad factum, quam quoad jus: hinc probatur 2do. ex antiquo usu, quo olim fideles S. S. Eucharistiam secum domum asportabant pro spirituali alimonia, de quo testatur Tertullianus l. 2. ad uxor. c. 2. S. Cyprianus tr. de lapsis narrans, mulierem dum arcam suam, in qua Eucharistia continebatur, indignis manibus aperire tentasset, igne erumpente deterritam fuisse. S. Basilus ep. 289. scribit, monachos secum S. S. Eucharistiam in desertum retulisse. S. Gregorius Naz. or. 11. narrat, sororem suam noctu coram S. Eucharistia apud se retentam procumbentem a morbo liberatam esse. S. Ambrosius in or. fun. fratris sui Sartyri narrat, eum beneficio Eucharistiæ, quam collo suo appenderat, naufragii periculum evasisse. 3tio. Patet ex usu, Eucharistiam ad absentes deferendi: de quo testatur S. Justinus apol. 2. S. Irenæus ep. ad Victorem. Item ex usu servandi Eucharistiam pro infirmis: de quo testatur Eusebius l. 6. hist. c. 44. narrans, quendam Serapionem in extremis positum a Presbytero ægroto noctu per puerum exiguam Eucharistiæ partem accepisse quam madefactam puer in os ejus instillavit. Et Concilium Nicænum l. can. 13. statuit:

statuit: *omni cuiuslibet in exitu posito & poscenti sibi Communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter, id est, probatis ejus dispositionibus, ex oblatione dare debebit.* Idem patet ex modo veteri asservandi S. S. Eucharistiam, pro cuius receptaculo olim fiebant columbæ & turre argenteæ, uti habet liber Pontificalis in Silvestro: Concilium Constantin. a. 536. Item Pastophoria in Const. Apost. l. 8. c. 5. & alii modi, qui videri possunt apud Martene l. 1. de ant. rit. c. 5. a. 3. 4to. Rationes sunt; quia verba consecratoria jam ante usum practice significant: & quia alias suscipientes, saltem ex parte, ministri S. S. Eucharistiæ forent.

Schol. Ex hæresi, quod S. S. Eucharistia in usu *Solvuntur* consistat, fluit altera, quod S. S. Eucharistia non *objectio-* debeat in templis asservari. I. Quia olim in Ec-
clesia Romana prohibitum fuit aliquid in crastinum de S. S. Eucharistia asservari, unde residuum consumebant Clerici juxta ep. 2. S. Clementis; & in Ecclesia Constantin. residuum dabatur pueris Scholaribus teste Evagrio l. 4. hist. Et Concilium Cæsaraugustanum a. 381. & Toletanum I 400. vetat, ne in privatorum manibus S. S. Eucharistia domum deferenda detur: & hodie apud Abyssinos S. S. Eucharistia non asservatur. *Resp.* Residuum ex S. S. Eucharistia, quod putredini vel erat obnoxium, vel omnino brevi consumi non poterat, Clerici comedebant, & pueris dabatur, aliis particulis sepositis. Concilia Cæsaraugustanum & Toletanum ideo prohibuit Eucharistiam in manibus dari, & domum asportari, quia eo tempore in Hispania Priscillianistæ sub nomine Catholicorum accedentes S. S. Eucharistiam domi horrenda impietate projiciebant; quod præceptum universale non fuit. Abyssini Schismatici vel in hoc errant,

errant, vel non putant asservationem esse necessariam, quia apud eos laici bis in septimana communicant. II. Origenes hom. 5. in Lev. ait: *Dominus panem . . . non distulit, nec servari jussit.* Et S. Cyprianus Serm. de Cœna c. 5. ait, panem Eucharisticum recipi, non includi. Et Ven. Bedæ l. 4. hist. Angl. narrat, puerum infirmum ab Apostolis monitum esse, ut expectaret celebrationem Missarum, & ita accepto Dominici corporis viatico in cœlum avolaret. *Resp.* Origenes solum probare vult, Sacrificium laudis semper novum esse debere, & certe ex eo, quod Christus S. S. Eucharistiam distribuerit, non sequitur, asservendam non esse, cum hoc prudentiæ Ecclesiæ reliquerit. S. Cyprianus, vel potius Arnaldus Bonævallensis Auctor illius sermonis de Cœna solum vult, corpus Christi non ita pyxidi includi, quin sit in aliis hostiis consecratis. Ex narratione Ven. Bedæ non sequitur, S. Eucharistiam asservatam non fuisse, sed tantum S. S. Apostolos jussisse, ut puer ægrotus tempus Sacrificii expectaret, quo majori devotione Eucharistiam sumeret. III. Cardinalis Humbertus Sæculo 11mo reprehendit Græcos, quod S. S. Eucharistiam asservarent: & Gabriel Biel Sæculo 15to in Canone Missæ observat Christum non dedisse Apostolis Eucharistiam, ut eam honorifice asservarent, sed ut eam ederent. *Resp.* Humbertus Græcos reprehendit, quod per Quadragesimam Missas imperfectas ex præsanctificatis die Dominico celebrarent. Biel vero adducto argumento fideles ad Sacram Communionem urget.

§. 994.

*Christus
in Eucha-
ristia cultus
latriæ
adoran-
dus.*

Quia vero Christus Dominus in S. S. Eucharistia etiam ante sumptionem vere & realiter præsens est (§. 986. 992.) ideo Domino Jesu in S. S. Eucharistia existenti Latriæ cultus

cultus est exhibendus. Nam 1mo. Christus cultu patriæ est adorandus: (t. 1. §. 319.) sed Christus est vere, realiter & substantialiter præsens in Eucharistia: (§. 986.) Ergo cultu patriæ est adorandus. Unde Tridentinum Sess. 13. can. 3. definit: *Si quis dixerit, in S. S. Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu patriæ etiam externo adorandum, anathema sit.* 2do. Ita jubent Patres, S. Cyrillus Jerosol. cat. 5. præcipit ad S. Synaxin accedere *sinistra subjecta dexteræ & pronum in modum adorationis.* S. Chrysostomus hom. 7. in Matth. vult, ut accedentes ad Altare *simus imitatores Magorum atque adoraturi Christum.* S. Ambrosius l. 3. de Spir. S. c. 11. *carnem Christi hodieque in mysteriis adoramus.* S. Augustinus in Ps. 98. v. 5. *nemo ipsam carnem manducat, nisi prius adoraverit.* 3tio. Accedunt antiquissimæ Liturgiæ jubentes, ut post consecrationem Sacerdos & fideles Christum in Eucharistia adorent. Vid. Witasse de Sacr. Euch. & ipse Lutherus t. 8. Jen. fol. 417. scribit: *In Venerabili Sacramento, quod omni honore adorandum est.*

§. 995.

Ex dogmate præcedente sequitur, quod *Festum* optimo consilio solemne festum Sacratissimi *Corporis* Corporis Christi, & cum eo Processio & circumgestatio Augustissimi Sacramenti instituta *Christi* sint. Ita definit Tridentinum Sess. 13. can. 6. *merito celebratur.*
Si quis dixerit, in S. S. Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu patriæ

latriæ etiam externo adorandum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, neque in Processionibus secundum laudabilem & universalem Ecclesiæ S. ritum & consuetudinem solenniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatrias, anathema sit. 2do. Ratio est, quia congruum est, ut S. S. Eucharistia commemoratio Passionis Dominicæ, & Divinæ charitatis perenne memoriale speciali festo, quod feria 5ta majoris hebdomadæ ob alias cæremonias incidentes non satis solenniter fieri potest, celebretur, maxime, ut hoc modo suppleatur devotio, quæ in quotidianis Sacrificiis ob multorum negligentiam intepefcit, & hoc cultu splendeat fides Catholica, & Ecclesia de hæresi triumphum agat, quam rationem a Tridentino Sess. 13. cap. 5. allatam experientia probavit, siquidem ipse Lutherus in Processione S. S. Sacramenti se repentino terrore correptum frigidum sudorem emisisse confessus fuit apud Aurifabrum. Accedit solennis circumgestatio arcæ in V. L. Jos. 3. & 1. Reg. 4. & antiquus mos S. S. Eucharistiam ad ægrotos deferendi. Denique Christus in S. S. Eucharistia cultu latriæ etiam externo adorandus est, & quidem ante sumptionem: (§. 993. 994.) Ergo speciali festo coli, & in Processione supremo latriæ cultu adorandus solenniter circumgestari & proponi potest.

*Institutio
hujus
Festi.*

Schol. 1. Non omnino certum est, quis primus Festum S. S. Corporis Christi indixerit: ex variarum tamen historiarum collatione conjectura fieri potest.

test. Igitur a. 1208. B. Julianæ sanctimoniali in suburbio Leodiensi hujus solennitatis facienda institutio Divinitus revelata fuit ostenso sibi coelo syderibus seu aliis festis in Ecclesia celebrari solilitis, micante, sine sole, seu hac solennitate. Hæc revelatio postea a multis Theologis examinata impulit Robertum Episcopum Leodiensem, ut anno 1246. coacta Synodo in sua dicecesi hanc solennitatem celebrandam indiceret. Postea Urbanus IV. Papa, antea Jacobus de Trevis dictus & Archidiaconus Leodiensis, tum supplicationibus Henrici Leodiensis Episcopi, tum insigni miraculo apud Vulfinium contingente, quo Sacerdote incredulo rem Sacram faciente ex fractæ hostiæ particula in subjectum corporale, quod etiam in majori templo Urbevetano asservatur, prodigiosus Sanguis effluxit, Pontificio Diplomate: *Transiturus de hoc mundo*, Urbeveteri dato a. 1264. die II. Augusti idem Festum solempne ad universam Ecclesiam extendit. Unde Urbanus IV. passim hujus solennitatis Auctor ab Historicis dicitur. Decessit Urbanus 4to Non. Octob. ejusdem anni, ejusque Bulla statim executioni mandata fuit. Verum Diploma Urbani postea confirmatum fuit a Clemente V. a. 1311. in Concilio Viennensi: deinde a. 1316. a Joanne XXII. & a. 1429. a Martino V. a. 1433. ab Eugenio IV. & a. 1551. a Tridentino. Vid. Benedictum XIV. de fest. Dom. Auctorem officii hujus diei Papebrochius fecit Joannem Clericum Leodiensem. Ast passim Scriptores concordant, Auctorem hujus officii esse S. Thomam, qui a. 1246. jubente Urbano IV. illud composuit. Processionem solennem hujus Festi ab Urbano IV. institutam esse negant Magdeburgenses cent. 13. c. 10 & Genebrardus l. 4. Chronici. Verum Benedictus XIV. l. c. ex ipsa Bulla Urbani: *Transiturus*: in qua mandatur, ut populi ad laudum Cantica in Festo hoc concurrant: & ex factis Urbani, quo Corporale illud Vulfinii Sanguine S. conspersum cum solenni

solemni Processione Urbem veterem transferri voluit, probat, saltem ex facto Urbani hanc Processionem derivari. Certe Martinus in Constitut. *Ineffabile Sacramentum*: indulgentias 100. annorum comitantibus hanc Processionem concedens, eam jam diu institutam supponit, & post Urbanum IV. nullus hujus Processionis Auctor assignari potest.

*Solvuntur
objectio-
nes.*

Schol. 2. Protestantes Catholicis idololatriam, id est, quod pani cultum Divinum exhibeant, opponunt, dum S. S. Eucharistiam adorant, religiose asservant, & speciali festo ac solempni Processione colunt. I. Quia Idololatriæ crimen est, pani rei creatæ cultum Divinum exhibere, & S. S. Eucharistia ad usum, non vero ad asservationem & Processionem instituta fuit. *Resp.* Nos non adoramus panis & vini accidentia, sed Christum sub illis latentem, adeoque Tridentinum caute definivit, adorandum in S. S. Eucharistiæ Sacramento Christum, licet Catholico sensu dici poterat, Sacramentum adorandum, quatenus hoc nomine non solæ species, sed quod sub illis continetur, significatur. Deinde per asservationem & Processionem usus S. S. Eucharistiæ non tollitur, sed fideles ad eum excitantur. II. Arca fœderis olim in castra delata capta fuit, ut Deus ostenderet, hanc circumgestionem sibi displicere, adeoque hæc Processio contra S. Scripturam & consuetudinem Apostolicam introducta fuit. *Resp.* Arca in castra delata Philistæos terrore concussit, capta contrivit idolum Dagon, percussit Azotios & Gethæos &c. Quod autem deferentibus arcam in castra triste accidit, non arcæ, sed militum idololatriæ diis Baalim & Astaroth servientium 1. Reg. 7. tribuendum est, ubi monemur, ne sacra profanationis periculo exponamus. Sacra Scriptura Processioni huic non contradicit. Præcis illis temporibus expediebat S. Mysteria gentilium profanationi subtrahere, adeoque publice non circumgestare: Nunc contra Apostatas Sa-
cra-

cramentorum nostrorum conscios palam colenda & vindicanda sunt. III. Quærit Kemnitius, cur S. S. Sacramentum sub duplici specie non circumferatur. *Resp.* Quia sub una specie totus Christus & ratio Sacramenti habetur, & quia in speciebus Vini adest majus periculum effusionis.

§. 996.

Restat modo, ut explicetur, quousque *Quando* Christus in Eucharistia maneat, ubi certum *in Eucha-* est: *riffia de-* imo. Quod Corpus Christi non recedat *sinat Cor-* in Eucharistia, nec substantia panis redeat, *pus Chri-* quando quis indigne ad eam accedit: quia *sti.* 1. Cor. II. dicitur: *Qui enim manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Ubi Apostolus aperte supponit, aliquos Corpus Domini indigne suscipere, quod falsum foret, si corpus Domini recederet.

2do. Non recedit, quando S. S. Eucharistia indigne tractatur; quia Christus est in hoc Sacramento impassibiliter: Ergo ex eo, quod indigne tractetur, nullam immunditiam contrahit, propter quam recedere debeat. Unde Gregorius XI. in directorio Inquisitorum damnavit aliquorum sententiam dicentium, Christum desinere esse in Sacramento, quando Eucharistia in locum immundum projicitur.

3tio. Nec statim esse sub speciebus desinit, quando sumuntur, sed tunc solum, quando species alterantur & corrumpuntur. Nam in *c. si quis. de consecr. d. 2.* poena imponitur illi,

illi, qui propter ebrietatem evomuerit Eucharistiam. Ubi supponitur etiam post specierum sumptionem perseverare Corpus Christi, quamdiu species permanent. Quare Christus tunc solum desinit esse in Sacramento, quando desineret esse substantia panis & vini, si ibi foret, succedit enim substantiæ panis & vini: Ergo sicuti in aliis gerit vices substantiæ panis & vini, sic etiam quantum ad permanentiam & desitionem.

Stercoranistarum hæresis.

Schol. 1. Stercoranistæ Sæculo 9no affirmare non erubuerunt, Divinissimam Eucharistiam in secesum emitti. Recensetur inter illos Nicetas Pectoratus ab Humberto Cardinale Bibl. P. P. t. 18. Paulus Samofatenus, qui docuit, Christi Sanguinem esse puri hominis Sanguinem. Verum res non satis explorata esse videtur P. Berti, quia impia eorum dogmata potius videntur fuisse de Dominici corporis natura, quam comestionis exitu intelligenda: & licet Nicetas putaverit, per Sacrificium frangi jejunium juxta Humbertum, nullibi tamen dicit, illud per S. Communionem violari, aut ex alvo egeri. Amalarius etiam Stercoranismi infimulatur a Gilberto Manguini in hist. Godeschalci, c. 18. Item Rabanus Maurus ab Anonymo edito a Cellotio in append. ad hist. Godeschalci, sed Mabillonius præf. 2. in Sæculum 4. Benedict. eos ab errore vindicat. Ex quibus colligi videtur, turpem Stercoranistarum hæresin nunquam extitisse.

Schol. 2. Quæritur denique, quomodo ex speciebus Sacramentalibus aliquid compositum v. g. vermes generari possint, & communius docent, materiam tunc a Deo de novo produci.

§. 997.

Considerata natura S. S. Eucharistiæ, ad *Minister* ejus ministrum ordo nos vocat, qui quoad *Euchari-* illius consecrationem & confectioem solus *stia.* est Sacerdos. Quippe verba illa: *Hoc facite in meam commemorationem*, Christus dixit ad solos Apostolos, & Concilium Nicænum I. c. 18. Diaconos S. S. Eucharistiam dispensantes ita reprimit, *quod nec regula, nec consuetudo tradat, ut ab his, qui potestatem non habent offerendi, illi, qui offerunt, Christi Corpus accipiant.* Et Conc. Lateran. c. *firmiter*: Hoc Sacramentum nemo potest conficere nisi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus. Quibus accedit Florentinum in Decreto: & Trident. Sess. 22. cap. 1. & can. 2. 2do. Ita docet Traditio: Tertullianus l. de præscript. c. 41. arguit hæreticos, quod laicis Sacerdotalia munera concederent. S. Epiphanius ep. ad Joan. Jerosol. se excusat, quod in ejus diœcesi Presbyterum ordinaverit, ne multitudo sanctorum fratrum Sacris privarentur mysteriis. S. Hieronymus contra Luciferian. hoc tanquam rem manifestam supponit.

Schol. S. Irenæus adv. hæ. l. 1. c. 9. refert de quodam Marco hæretico & mago, eum mulieres adhibuisse ad conficiendam Eucharistiam: Quod idem *Solvuntur* testatur S. Epiphanius hæ. 49. de Pepuzianis, *objectio-* & hæ. 79. de Collyridianis. Waldenses tribue- *nes.* bant potestatem consecrandi Sacerdoti probo, quam negabant impio: ex Reinerio l. cont. Wald. c. 5. Lutherus in l. de capt. Babyl. c. de Ord. contendit, omnes fideles virtute Baptismi habere potestatem, consecrandi Eucharistiam, sed neminem hac potestate uti debere, nisi sit legitime vocatus,

catus, quod tamen in casu necessitatis absente Sacerdote laico concedit Wernher. in princ. Jur. Eccl. Protest. Rationes eorum sunt: I. Quia illud: *Hoc facite &c.* omnibus fidelibus, ut nimirum cum grata recordatione ad Eucharistiam passionem Domini meditantes accedant, dictum est, teste S. Paulo 1. Cor. 11. Deinde omnes baptizare possunt, licet solis Apostolis dictum sit: docete omnes gentes, baptizantes &c. præsertim quia omnes Christiani per Baptismum facti sunt Deo regnum & Sacerdotes Apoc. 1. & 1. Pet. 2. v. 9. *Resp.* Illud: *Hoc facite &c.* tam conficientes quam suscipientes Eucharistiam respicit, utrique enim in memoriam passionis Domini, hoc facere debent. Omnes baptizare posse habetur ex perpetua Traditione: (§. 942.) non vero omnes consecrari posse, pro ratione stat voluntas Dei. Baptizati dicuntur reges & Sacerdotes in sensu mystico, quatenus dominantur suis affectibus, & offerunt *spirituales hostias, fructum labiorum suorum.* II. Tertullianus l. de castit. c. 7. ait: *Nonne & laici Sacerdotes sumus . . . differentiam inter ordinem & plebem constituit Ecclesiæ Auctoritas . . . Igitur si habes jus Sacerdotis in temetipso, habeas & disciplinam Sacerdotis.* Scilicet ut non sis bigamus. *Resp.* Tertullianus sumit nomen Sacerdotis in latiori significatione, uti sumitur Apoc. 1. quem locum citat, ut reprobet secundas nuptias. III. Olim Diaconi Parochiis regendis præfiebantur, uti constat ex Concilio Eliberitano c. 77. & Concilium Ancyranum c. 2. statuit, ut Diaconi lapsi a pane & calice offerendo & a prædicando abstineant. Arelatense vero can. 15. diaconis, quos cognovit multis in locis offerre, ab hoc officio prohibet. *Resp.* Diaconi Parochias regebant, quoad officia sibi competentia, non vero quoad confectionem Eucharistiæ & Absolutionem. Patres Ancyrani supponunt, diaconum offerre ministrando & cooperando Sacerdoti, non vero consecrando: & ita etiam

etiam intelligendum est illud S. Laurentii apud S. Ambrosium l. I. de off. c. 41. *Experire, utrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Domini Sanguinis consecrationem.* Denique in Concilio Arelatenſi agitur de dispensatione S. S. Eucharistiæ a diaconis sine licentia Episcopi vel Presbyteri sibi arrogata.

§. 998.

Eucharistiæ vero dispensandæ minister *Minister dispensans Eucharistiam.* quidem ordinarius est solus Sacerdos, extraordinarius autem Diaconus. Quoad Sacerdotem colligitur ex dictis: (§. 997.) & ex Trident. Sess. 13. c. 8. dicente, *semper in Ecclesia Dei hunc morem fuisse tanquam ex traditione Apostolica descendente, ut laici Eucharistiam a Sacerdotibus acciperent.* Quoad Diaconos constat ex universali Ecclesiæ traditione. Sic S. Cyprianus tr. de lapsis observat, Diaconum offerre calicem præsentibus. Idipsum testantur acta passionis S. Laurentii: l. 8. Const. Apost. c. 28. Ordo Romanus: & Concilium Aquisgranense c. 7. ait: Sicut in Sacerdote consecratio, ita in ministro dispensatio Sacramenti est. Si tamen accedat licentia Episcopi aut Presbyteri juxta Conc. Carthag. IV. c. 38.

Coroll. Præ. 1mo. Ut S. S. Eucharistia licite administretur, debet Sacerdos esse Pastor ordinarius, vel ab ordinario Parocho, Episcopo vel Papa habere commissionem expressam vel præsumptam, quia hoc spectat ad proprium officium Pastoris, & si Sacerdos inferior sine licentia dispenset, sit irregularis, & si Religiosus fuerit, incurrit excommunicationem Papæ reservatam Clem. I. de Priv. 2do. Peccat graviter, qui scienter S. Communionem

munionem distribuit sine stola superpelliceo vel Alba excepto casu extremæ necessitatis, vel periculo mortis: in nigris vero paramentis non est distribuenda S. Communio, S. Congr. a. 1701. omittere autem Confiteor, & lumen est tantum veniale. 3tio. Non licet etiam morituro dare species vini sub mortali, nec dare hostiam majorem laico, quæ convenientius in plures partes in defectu minorum dividitur. 4to. Sacerdos licite distribuit S. Communionem mediis digitis, si ob aliquod impedimentum pollice & indice distribuere non possit. 5to. Si in distributione S. hostia in terram decidat, locus linteo mundo tegatur, postea abluatur, & ablutio in S. piscinam mittatur. | Si in barbam vel vestes communicantis decidat, vestes & barba ob turbationem abluui non debent. Si in linteum communicantium decidat, tollatur, & locus notetur, ut postea abluatur, & ablutio in Sacrarium mittatur, si in sinum aut intra vestes mulieris decidat, ut a Sacerdote extrahi non possit, mulier ipsa extrahat, & Sacerdoti in ciborio reponendam tradat, digitos lavet, & ablutio in Sacrarium mittatur. 6to. Ciborium renovetur singulis mensibus: modus purificandi Ciborium est, ut particulæ post sumptam utramque speciem digito indice e ciborio in patenam effusæ sumantur, deinde vinum in ciborium infusum pro resolvendis reliquis particulis, & in calicem effusum ebibatur. Vermes vero vel aliæ fordes in Ciborio repertæ comburantur, & cineres in S. piscinam mittantur. 7tmo. Si Sacerdoti asseratur hostia, quæ per magicos usus profanata dicitur, non facile credat, eam tamen decenter in tabernaculo asservet, donec species corrumpantur: quod idem faciendum cum hostia veneno infecta, aut per vomitum ejecta. 8vo. Si Sacerdos advertat, communicantem S. hostiam ex ore sumere, & in libro suo reponere, vel repetat, vel auferat, si sine nota personæ occulte fieri possit, vel personam notet, ut sine strepitu eam repetat, vel

vel si non possit, rem Deo commendet. *9mo.* In nocte Nativitatis vel die Parasceves non licet distribuere S. Communionem, excepto casu necessitatis pro dando Viatico, non vero prohibetur Sabbato S. saltem post Missam celebratam. *10mo.* Diaconus in casu necessitatis ex præsumpta licentia S. S. Eucharistiam ministrare potest: laicus vero in necessitate ne quidem ex commissione Parochi S. S. Eucharistiam ad ægrotum deferre potest. c. 29. d. 2. de consec. *11mo.* Si quis seu Clericus seu laicus in periculo mortis idoneum ministrum dispensantem S. S. Eucharistiam non habeat, cessante scandalo seipsum communicare potest imo etiam extra periculum mortis Sacerdos ex justa causa celebrare non valens cessante scandalo, si alium Sacerdotem vocare non possit, seipsum communicare potest, licet adesset Diaconus, quinimo Sacerdos etiam infirmus allatam a Diacono Eucharistiam, non ex illius sed propriis manibus sumere debet. *12mo.* Parochus etiam tempore pestis petenti infirmo S. Communionem ministrare debet, ubi tamen ob necessitatem ad evitandum periculum mortis medio aliquo instrumento illam porrigere possit.

§. 999.

Subjectum capax suscipiendi Sacramentaliter S. S. Eucharistiam est omnis & solus homo viator, baptizatus, etiam peccator. Nam

1mo. Sacramenta pro solis hominibus viatoribus instituta sunt: (§. 926.) Ergo solus homo viator est subjectum Eucharistiæ capax.

2do. Character baptismalis habet se per modum potentiæ passivæ ad recipienda alia Sacramenta: (§. 911.) Ergo S. S. Eucharistiam suscipiens Sacramentaliter debet esse baptizatus. *3tio.* Etiam Judas peccator suscepit

scepit Sacramentaliter licet indigne S. S. Eucharistiam: (§. 979. Schol. 8.) & 1. Cor. 11. v. 27. indigne communicantes dicuntur rei Corporis & Sanguinis Domini: Ergo etiam peccator Corpus & Sanguinem Christi vere suscipit.

An mortui sint capaces.

Schol. 1. Ex hoc sequitur, Angelos, animasque a corpore separatas non posse suscipere Sacramentaliter S. S. Eucharistiam: neque mortuis illa dari potest, uti statuit Concilium Carthaginense III. a. 397. c. 6. & Trullanum c. 83. Olim quippe abusus invaluerat, mortuorum corpora cum S. S. Eucharistia sepelendi. S. Basilius teste Amphilochio in ejus vita morti proximus S. S. Eucharistiam in tres partes divisit, & una sumpta, alteram secum sepeliri. tertiam in aurea columba super altare suspendi iussit. Item S. Benedictus Eucharistiam super pectus monachi, cujus corpus terra semper evomit, poni & terræ mandari iussit. S. Gregor. l. 2. Dialog. c. 24. Originem hujus consuetudinis Lupus in Schol. exinde deducit, ne demones in defunctorum corpora furerent, & ut, qui vivi S. S. Eucharistiam non perceperant, juvarentur saltem præsentia S. Viatici.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præf. 1mo. Infantibus & perpetuo amentibus S. S. Eucharistia danda non est, quia licet illis gratiam augeat, tamen eis non necessaria nec pro iis est instituta, cum non habeat in eis rationem Spiritualis alimonix restaurantis vires animæ, quæ tum per internum concupiscentiæ fomitem, tum per externas hostium Spiritualium insidias in illis ob Baptismi gratiam, quam in illa ætate & statu amittere non possunt, non debilitantur. *2do.* Mutus & Surdus a nativitate signis instrui, & saltem tempore Paschali, & in mortis articulo S. S. Eucharistiam suscipere potest. *3tio.* Evengumenis danda est S. S. Eucharistia, si eam sine irreverentia suscipere possint, & sint sufficienter

ter dispositi. 4to. Damnatis ad mortem S. S. Eucharistia danda est; decet tamen, ut vel pridie supplicii, vel eodem die horis aliquot ante mortem, nondum publicata mortis sententia præbeatur. 5to. Dantibus signa veræ pœnitentiæ usu linguæ destitutis, non tamen usu rationis, absolutis Sacramentaliter S. S. Eucharistia danda est in exitu mortis. 6to. Ætas certa pro admissione puerorum ad S. S. Eucharistiam a prudentia Parochi determinanda est. Parvulis tamen moribundis sufficienter instructis debet dari viaticum, etsi nunquam ante S. Communionem susceperint. Parvuli tamen jam communicantes ob levitatem animi, nisi virtus defectum ætatis suppleat, non tam frequenter ad S. Communionem admittendi sunt, sicuti adulti. 7imo. Illis, qui post rationis usum in amentiam inciderunt, Eucharistia in articulo mortis solum danda est c. *is qui*. cau. 26. q. 6. quam censentur implicite desiderasse ob vitam Christianam ante amentiam transactam; secus foret, si constaret, quod in statu peccati mortalis aut impœnitentiæ in amentiam inciderint, aut sine periculo irreverentiæ communicare non possent, aut si lucidum adhuc intervallum expectari possit. 8vo. Semifatui, qui debilem usum rationis habent ad S. S. Eucharistiam admittendi sunt, licet rarius, maxime vero tempore Paschali & in articulo mortis, dummodo inter cibum profanum & hunc Spiritualem discernere possint.

§. 1000.

Ut autem quis digne & fructuose S. S. Eucharistiam suscipiat, si sit in statu peccati mortalis, cujus habet conscientiam, non sufficit sola fides nec attritio supernaturalis cognita ut talis. Nam imo. I. Cor. II. dicitur: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: Qui enim manducat,*

Dispositio ad dignam Communionem requisita.

Et bibit indigne, iudicium sibi manducat Et bibit, non dijudicans Corpus Domini. Quæ verba non de sola fide accipienda esse, probat loci series, quia Apostolus non reprehendit Corinthios, quod non crederent, sed quod irreverenter accederent. Unde Trident. Sess. 13. can. 11. *Si quis dixerit solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum S. S. Eucharistiæ Sacramentum, anathema sit.* 2do hoc docet Traditio: S. Cyprianus de laps. cum peccato accedentes vim inferunt Corpori Christi & Sanguini. S. Chrysostomus hom. 83. in Matth. nullus Judas, nullus avarus adfit. 3tio. S. S. Eucharistia est Sacramentum vivorum: Ergo ad eam suscipiendam status gratiæ prærequiritur: (§. 931. n. 2.) qui per solam fidem & attritionem cognitam ut talem haberi nequit. (t. 1. §. 376.)

2do. Et quidem qui vult communicare, si habeat conscientiam peccati mortalis, & copiam Confessarii, tenetur præmittere Sacramentalem confessionem, nec sufficit sola contritio. Ita Tridentinum Sess. 13. cap. 7. *Communicare volenti necessario revocandum est in memoriam ejus, Apostoli præceptum: Probet seipsum homo.* Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione ad S. S. Eucharistiam accedere debeat. Quod a Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc S. Synodus perpetuo observandum

esse decrevit: modo non desit copia confessoris. Quod si necessitate urgente sacerdos absque præmissa confessione celebraverit, quamprimum confiteatur. Et Can. 11. contrarium asserentes ipso facto excommunicantur.

Schol. 1. Protestantes volunt, solam fidem esse præparationem sufficientem homini gravium peccatorum conscio, ut digne S. S. Eucharistiam suscipiat. I. Matth. 9. Christus dixit, non veni vocare justos, sed peccatores. Et Joan. 6. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita: Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Resp. In primo loco sermo est de vocatione ad poenitentiam, non vero de invitatione ad S. S. Eucharistiam. Panis tantum viventibus prodest: ita & S. S. Eucharistia, quæ vitam supponit, & eam conferre dicitur, conservando & roborando viventem. II. S. Augustinus ep. 54. ait: Peccata si tanta non sunt, ut excommunicandus quisquam homo censeatur, non debet se a quotidiana medicina Corporis Dominici separare. Resp. S. D. loquitur de excommunicatione late sumpta, quæ a S. S. Communionem separat, & probat, non licere, cum mortali ad Eucharistiam accedere.

Schol. 2. Ut S. S. Eucharistia conferat augmentum gratiæ habitualis, non requiritur devotio actualis excludens venialia, sed sufficit status gratiæ habitualis expellentis omnia mortalia. Ita contra Cajetanum &c. patet 1. ex Tridentino, quod ad fructuose recipiendum hoc Sacramentum nonnisi absentiam conscientiæ peccati mortalis requirit. Et S. Thomas 3. p. a. 8. ait: Si aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente distractus, non . . . tollitur augmentum habitualis gratiæ. 2. Accedens cum veniali non ponit obicem augmento gratiæ habitualis, quod illi non opponitur: Ergo illud recipit, licet intensiorem hujus augmenti impediatur. Dicis 1. Patres dicunt, venialia

nialia obfistere fructui S. S. Eucharistiæ. *Resp.* Loquuntur de majori intensione augmenti gratiæ, & spirituali dulcedine, quam venialia impediunt. II. Accedens cum veniali peccat venialiter: Ergo gratia augeri nequit; cum desit fervor charitatis, qui in cibum hunc cœlestem agere nequit, ita ut ille nutrire non possit. *Resp.* Gratia ex opere operantis augeri nequit, bene vero ex opere operato vi Sacramenti cum necessaria dispositione suscepti. Dein cibus hic Spiritualis nos in se convertit Spiritualiter, nosque nutrit in nos agendo, & augmentum gratiæ producendo. III. Hoc modo Sacerdos quotidie tepide celebrans plus gratiæ reciperet, quam alius Sanctus in exercitiis suis Spiritualibus. *Resp.* Illa gratia in tepidis Sacerdotibus ferventius non operatur, tum ob habitus Sacerdotis vitiosos; tum ob denegata auxilia actualia: imo Sacerdos sæpe tepide celebrans de peccato mortali timere potest.

An præceptum præmittendi Confessionem sit Divinum.

Schol. 3. Cajetanus putat, ante Tridentinum non extitisse præceptum, præmittendi confessionem S. Communioni, quam sententiam hæreticam esse putat P. Vasquez: Scotistæ vero nonnulli putant, hoc præceptum esse Ecclesiasticum. Verum probabilius est, esse Divinum, 1. ex illo Apostoli: *probet seipsum homo*, ubi præmiserat se ea, quæ de Communionem scribit, a Domino accepisse: *Ego enim accepi a Domino.* Et Tridentinum ait, se solum consuetudinem Ecclesiæ declarare, non vero hanc legem statuere. 2. Non extat in aliquo Concilio initium hujus præcepti, quod tamen semper in Ecclesia observatum fuit: Ergo est Divinum.

Resolvitur casus.

Coroll. Pract. imo. Ut sine confessione cum sola contritione communicare liceat, debet adesse necessitas gravis, uti urgens periculum mortis, gravis infamiæ, dandi viaticum morituro, scandalum ex omissione celebrationis Missæ pro Parochianis die festo, non vero audiendi Missam obli-

obligatio in Sacerdote. Item necessitas absolven-
 di Sacrificium jam inchoatum, ubi Sacerdos ab
 altari non tenetur recedere, vel confessarium ad
 se vocare, si sine scandalo & nota infamiæ non
 possit, secus vero si possit: & qui recordatur an-
 te communionem alicujus peccati inculpabiliter
 obliti, vel certi, de quo velut dubio se accusa-
 vit, iterum confiteri ante communionem tene-
 tur. 2do. Copia confessarii tunc non habetur,
 quando vel nullus Sacerdos approbatus pro con-
 fessionalis adest: vel sine magna difficultate itine-
 ris, brevitatis temporis conveniri non potest:
 peccatum tamen reservatum Sacerdoti inferiori,
 quando superior adiri nequit, cum aliis non re-
 servatis confiteri oportet, ut indirecte quis a re-
 servato absolvatur, cum onere tamen illud postea
 superiori, vel facultatem habenti confitendi, ut
 quis directe absolvatur. 3tio. Contritio elicienda
 in defectu confessarii debet præmitti a Sacerdote
 consecrationi & sumptioni. 4to. Præceptum
 quamprimum confitendi post celebrationem est
 pro solis Sacerdotibus, non vero pro laicis, est-
 que verum præceptum, non vero merum confi-
 lium juxta prop. 38. ab Alexandro damnatam;
 nec particula, *quamprimum*, intelligitur, quando
 Sacerdos suo tempore confitebitur juxta prop.
 39. ab eodem damnatam, sed intelligi debet mo-
 raliter, id est, data prima opportunitate. 5to.
 Non sunt sacrilegi, qui sumunt Eucharistiam,
 antequam poenitentiam sibi injunctam persolve-
 rint, juxta prop. 22. ab Alexandro VIII. dam-
 natam. 6to. Qui cum peccato veniali actuali
 S. S. Eucharistiam sumit, plerumque novum pec-
 catum veniale contra reverentiam Sacramenti im-
 pediendo fructum secundarium, seu spirituales
 dulcedinem committit.

§. 1001.

Jejunium naturale ad Communionem requiritur.

Ex parte corporis ad dignam S. S. Eucharistiæ sumptionem requiritur sub gravi præcepto Ecclesiastico jejunium naturale, quod in eo consistit, ut nihil omnino per modum cibi, potus, aut medicinæ a media nocte præcedente S. Communionem ab ore in stomachum trajiciatur: & munditia corporis. *Imo* Jejunium naturale probatur ex traditione, cujus testes sunt, Tertullianus l. 2. ad uxor. c. 5. scribens, S. S. Eucharistiam sumi ante omnem cibum. S. Cyprianus ep. 63. S. Basiliius hom. 1. de jejun. S. Augustinus ep. 54. *Placuit Spiritui S., ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum Corpus intraret, quam cæteri cibi.* Accedit definitio Concilii Carthaginensis III. c. 20. *Sacramenta Altaris nonnisi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo Cæna Domini celebratur.* Idem definit Concilium Constantiense Sess. 13. *2do* de munditia Corporis patet, eam requiri ob dignitatem hujus Sacramenti.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præf. Imo. Ad violandum jejunium naturale, requiritur, ut id, quod sumitur, habeat rationem cibi: unde vapor ciborum, fumus tabaci, aer, nebula, charta, frustula ligni, aurum, plumbum, filum sericum, lana, capilli, ungues abrafi, lapilli non violant jejunium naturale: bene vero aurum potabile, creta et pulveres medicinales. *2do* requiritur, ut sumatur per modum cibi aut potus ore ab extrinseco: hinc musca in os dormientis irrepens, vel per respirationem deglutita, pulvis tabaci per nares attractus, item guttulæ humoris per nares attractæ, saliva, sanguis aut humor

humor a capite in os defluens (dummodo ex digito non fugatur, vel ex oculis & naribus in os ab extrinseco non influat) una vel altera gutta aquæ inter abluendum os salivæ permixta, & ab ea inseparabilis in stomachum trajecta, aromata sub lingua circumlata mox per sputum ejecta, reliquæ pridianæ cœnæ dentibus implicitæ, casu præsertim deglutitæ, alias enim eas expuere omnino decet, non violant jejunium naturale. *3to* Jejunium naturale violatur, si quid sumatur a primo pulsu horologii horæ 12mæ nocturnæ, licet ante illam comestio vel potus inceptus fuerit, quia saltem est comestio continuata. *4to* Non violatur jejunium, si in Communione prius vinum, quam S. hostia deglutiatur, quia est una moraliter sumptio: nec requiritur, ut quis cibos præcedentis diei digesserit, aut dormierit, post communionem vero ex justa causa etiam ante finitum quadrantem comedere & bibere licet. *5to* Causæ excusantes ab hoc jejunio sunt 1. necessitas complendi sacrificium inchoatum, etiam ante consecrationem, si Sacerdos sine scandalo ab Altari recedere non possit. 2. Necessitas sumendi viaticum in periculo mortis, ubi tamen in eodem morbo non nisi post 7. vel 8. dies Eucharistia a non jejuno sumi potest. 3. Necessitas celebrandi pro plebe die dominico vel festo, vel in funere aut benedictione nuptiarum, si sine scandalo Sacrum omitti non possit. 4. Metus etiam mortis excusat ab hoc jejunio, nisi petatur in contemptum Religionis. Non licet tamen Sacerdoti non jejuno celebrare in casu necessitatis, si desit hostia pro viatico morituri.

Coroll. Præst. 2do Macula corporis, ægritudo, lepra, vestium deformitas sine scandalo a S. Communionem non impediunt. *2do* Nec pollutio nocturna involuntaria, vel voluntaria per pœnitentiam expiata, nisi turpes cogitationes, et magnam distractionem post se relinquat, ubi sub veniali a S. Communionem abstinendum foret, nisi
ju sta

justa causa, publica devotio, magna devotio, Regula Ordinis, & extraordinarium desiderium excuset. 3tio Actus conjugalis per se non impedit S. Communionem, nisi magnum affectum ad venerea relinquat, ubi sine justa causa a S. Communionem sub veniali abstinendum foret. 4to Si mulier frequenter communicare soleat, tenetur ad reddendum debitum ob evitandas rixas; si vero solis præcipuis festivitibus communicet, potest maritum rogare, ut abstineat; si nil proficiat, reddendum est debitum, & illa nihilominus communicare potest.

§. 1002.

*Effectus
Euchari-
sticæ. Non
remittit
directe
mortalia.*

S. S. Eucharistia plurimos & præstantissimos habet effectus, quorum præcipuos hic considerabimus. Ante omnia vero certum est de fide, quod S. S. Eucharistia per se ac directe non remittat peccatum mortale, & consequenter primam gratiam sanctificantem non producat. Nam imo Christus, antequam discipulis suis Corpus suum porrigeret, lavit eorum pedes: & Matth. 22. non indutus veste nuptiali a regio convivio repulsus fuit: quod S. S. P. P. de munditia ad S. Mensam asserenda exponunt. Hinc Matth. 7. v. 6. dicitur: *Nolite dare Sanctum canibus.* Et I. Cor. 11. v. 28. Apostolus jubet: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.* Quæ munditia ad S. S. Eucharistiam non requireretur, si illa per se remitteret mortalia. Igitur Tridentinum recte definit Sess. 13. can. 5. *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum S. S. Eucharisticæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire, anathema sit.*

2do Confirmant hoc Patres. (§. 1000.) Et ratio est, quia S. S. Eucharistia Sacramentum vivorum per modum alimenti spiritualis institutum est, quod sicuti cibus corporalis vitam in fumente supponit.

Schol. Nihilominus S. S. Eucharistia potest per acci- *Per acci-*
dens aliquando conferre primam gratiam in eo, *dens po-*
qui est in peccato mortali, cujus conscientiam non *test con-*
habet nec affectum, & non fuit sufficienter con- *ferre pri-*
tritus: devote enim & reverenter accedens con- *nam gra-*
sequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, *tiam.*
quæ contritionem perficiet, & remissionem pec-
cati: ita S. Thomas 3. p. q. 79. a. 3. & patet ex
dictis. (§. 908. Schol. 2.)

§. 1003.

Primus igitur & proprius S. S. Eucharistix effectus est gratia per modum nutritionis *Dat gra-*
& augmenti in vita spirituali. Ita 1mo Flo- *tiam nu-*
rentinum in Decreto: *Hoc S. S. Sacramentum*
habet omnem effectum, quem materialis cibus &
potus quoad vitam agunt corporalem, sustentando,
reparando, augendo &c. Et Tridentinum
Sess. 13. cap. 2. Sumi autem voluit Salvator
noster Sacramentum hoc tanquam spiritualem
animarum cibum, quo alantur & conforten-
tur viventes vita illius, qui dixit: *Qui man-*
ducatur me, & ipse vivet propter me. 2do Ratio
est: Sacramentum hoc per modum cibi insti-
tutum est & potus: Joan. 6. *Caro mea vere*
est cibus, & Sanguis meus vere est potus: Ergo
gratiam nutritivam confert.

Schol.

Quando Eucharistia causat gratiam.

Schol. 1. Becanus de Euch. c. 22. putat, S. S. Eucharistiam causare gratiam, quando S. hostia sumpta est, etiam necdum sit in stomachum transmissa. Suarez tunc, quando per guttur transire incipit. Major assignat totum tempus, quo durat ejus sumptio. Alii tunc, quando Species Sacramentales corrumpuntur, & in substantiam aliti convertuntur. Probabilius est, gratiam tunc causari, quando Species Sacramentales stomachum attingunt, & manducatio terminata est, quia tunc censetur cibus hic coelestis manducatus, consequenter gratia manducantibus promissa datur.

An au-geatur gratia S. Eucharistia in stomacho existente.

Schol. 2. Quodsi eo tempore, quo Species in stomacho remanent, homo novus & ferventiores actus charitatis, aliarumque virtutum eliciat, recipiet majorem gratiam ex opere operato, tum quia sicuti cibus naturalis tamdiu nutrit, quamdiu calor naturalis in eum agit; ita agente calore supernaturali S. S. Eucharistia nutrit animam. Nec obstat I. Quod gratia soli manducanti promittatur. *Resp.* Manducatio est tantum conditio, ut Eucharistia causet gratiam, qua posita manducatum, quamdiu est in stomacho, semper operatur. II. Sic peccaret, qui S. S. Eucharistia in stomacho existente peccatum committeret, quia poneret obicem gratiae. *Resp.* Negatur, quia homo non debet tollere obicem pro omni duratione, sed quando primo suscipit Sacramentum.

§. 1004.

Secundus effectus spiritualis dulcedo.

Secundus effectus S. S. Eucharistiae est, quod causet quandam gratiam actualem, nempe excitationem Charitatis, & actualem refectionem, cum quadam dulcedine, & gaudio spirituali. Hoc probat S. Thomas ex illo Cantic. 5. *Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi.* Et in Clement. de Reliq. dici-

dicitur panis habens omne delectamentum, & omnis saporis suavitatem. Eodem modo loquuntur Patres, S. Cyprianus de Coen. panis iste Angelorum omne delectamentum habens. Et S. Ambrosius l. 5. in Lucam: Qui domicilio Christum recipit interno, maximis delectationibus exuberantium pascitur voluptatum.

Schol. Non obstat, quod nonnulli spirituales hanc dulcedinem non percipiunt, quod vel est ex eo, quod palatum mentis terrenis delectationibus depravatum habeant; vel quod Deus illis sensibilem gustum harum delectationum pro majori bono subtrahat.

§. 1005.

Tertius effectus est, quod S. S. Eucharistia *Tertius effectus* tollat peccata venialia, & præservet a mortalibus. Ita Tridentinum Sess. 13. cap. 2. *remissio venialium.* Hoc Sacramentum est antitodum, quo liberamur a peccatis quotidianis, & a peccatis mortalibus præservamur. Et S. Chrysostomus hom. 46. in Joan. 6. ait: Ab illa mensa discedimus terribiles effecti diabolo. Ratio de venialibus est, quia per hunc cibum Spirituales restauratur fervor charitatis, qui per venialia quotidie perditur. Ratio de præservatione a mortalibus est, quia per hunc cibum & medicinam spirituales anima roboratur contra corruptionem mortiferam, & armatur contra dæmonum insultus ob rememorationem passionis Christi, & præbentur auxilia ad vincendas eorum tentationes.

§. 1006.

*Quartus
perseve-
rantia &
adeptio
gloriæ.*

Quartus effectus S. S. Eucharistiæ est perseverantia & gloriæ adeptio. Perseverantia quidem, quia nutrit & fovet vitam spiritua-lem: (§. 1003.) præservat a mortalibus, & auxilia ad perseverandum & vincendas tentationes præbet. (§. 1003.) Adeptio gloriæ vero, quia Joan. 6. dicitur: *Si quis manduca-verit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et Tridentinum Sess. 13. cap. 2. *Est pignus futuræ nostræ gloriæ:* Et quia est causa perseverantia, quæ est janua ad gloriam: est memoriale passionis Christi, quæ aditum vitæ æternæ nobis aperuit: est Christi Testamentum, quod jus ad hæreditatem vitæ æternæ confert.

§. 1007.

*Quintus
Remissio
pœnæ.*

Quintus effectus est remissio pœnæ peccatis debitæ non directe & vi Sacramenti, cum S. S. Eucharistia ad satisfaciendum pro peccatis non sit instituta, sed ex consequenti & concomitanter, quia remittit venialia: (§. 1005.) quam remissionem semper aliqua pœnæ remissio, licet non omnis, comitatur. Hinc etiam aliis quantum ad remissionem pœnæ prodesse potest, si ille, qui pio S. S. Eucharistiæ usu remissionem pœnæ obtinet, eam aliis sive vivis, sive defunctis ob Sanctorum communionem communicet. Et ideo Congregatio Cardinalium merito damnavit librum Theophili Raynaudi, in quo Communionem pro mortuis refellit.

§. 1008.

§. 1008.

Sextus effectus S. S. Eucharistiæ est, *Sextus effectus* quod mitiget fomitem appetitus sensitivi. *sectus Mitigatio* Ita docet S. Cyrillus Alex. l. 4. in Joan. *Se-* *tigatio* *fomitis.* *dat, cum in nobis manet Christus, fovientem* membrorum nostrorum legem. Et S. Thomas 3. p. q. 79. a. 1. ad 3. hoc probat ex illo Zach. 9. *Quid est bonum ejus, & quid est pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans Virgines?*

Schol. Mitigationem fomitis per Eucharistiam aliqui *Quomodo* causari volunt per hoc, quod Sacramentum hoc *fiat.* digne susceptum imprimat aliquas qualitates supernaturales. Alii volunt imprimi qualitatem naturalem; qua ardor concupiscentiæ temperetur, & impetus fomitis compescatur. S. Thomas 3. p. q. 79. a. 6. mitigationem hanc ita explicat: cum S. S. Eucharistia sit verus animæ cibus, confortans cor in bono, habet annexa auxilia, quibus fomes mitigetur, piæ cogitationes ad hunc finem utiles excitentur, & Dei providentia tollantur occasiones extrinsecæ, & arceantur dæmones, ne fomitis incendium augeant.

§. 1009.

Septimus effectus est, quod S. S. Eucharistia *Septimus* causet resurrectionem corporis. Ita do- *Resurre-* cent P. P. S. Irenæus l. 4. *Corpora nostra* *ctio Cor-* *percipientia Eucharistiam jam non sunt corrupti-* *poris.* *bilia spem resurrectionis habentia.* S. Gregorius Nissenus or. catech. c. 38. *Corpora nostra alta Corpore & Sanguine Christi veluti fermentantur ad resurrectionem futuram.* Et S. Augustinus tr. 26. in Joan. ait: *Eucharistia immortales & incorruptibiles facit.* Quod S. Thomas in c. 6.

Joan. lect. 7. probat ex illo: *Et ego resuscitabo eum in novissimo die.* Unde nonnulli Theologi docent, eos, qui sæpe & devote in vita communicarunt, specialem quemdam splendorem in corporibus suis habituros esse.

Quomodo causet. Schol. S. S. Eucharistia resurrectionem corporis causat tantum moraliter, quatenus Deus voluntate sua acceptat sumptionem Eucharistiæ velus pignus futuræ gloriæ, ob promissionem suam Joan. 6. *Et ego resuscitabo eum in novissimo die.*

§. 1010.

Eucharistia non est necessaria necessitate medii.

Licet autem S. S. Eucharistia præclarissimos effectus habeat, non tamen est necessaria necessitate medii ad salutem. Nam imo S. Scriptura vim delendi omnia peccata & hæreditatem regni cœlestis tribuit Baptismo Rom. 8. *nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.* (§. 951.) Ergo aliquis per solum Baptismum sine sumptione S. S. Eucharistiæ salvari potest, adeoque S. S. Eucharistia non est necessaria necessitate medii ad salutem. 2do Rationem hujus dat Tridentinum Sess. 21. c. 4. ubi declarat, parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem, siquidem per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati adeptam jam filiorum gratiam in illa ætate amittere non possunt. Et can. 4. definit: *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistice communionem, anathema sit.*

Schol.

Schol. I. Græci nonnulli recentiores, Simeon The- *Solvuntur*
 falon. l. de Sacr. Cabasilas &c. docent, Eucharisti- *objectiones.*
 tiæ sumptionem parvulis & adultis esse necessa-
 riam necessitate mediæ ad salutem. I. Quia Chri-
 stus iisdem verbis utitur ad recipiendum Baptis-
 mum & Eucharistiam; sicut enim ait: Joan. 3.
Nisi quis renatus &c. ita dixit Joan. 6. *Nisi man-*
ducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus
Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Resp.
 Hæc verba solam necessitatem præcepti innuunt in
 Eucharistia, cujus gratiæ effectus non est abso-
 lute necessarius, sicuti gratia Baptismi. II. S.
 Augustinus l. 1. de pecc. mer. c. 20. ut probet
 existentiam peccati originalis, vult illa verba:
Nisi manducaveritis &c. non spectare ad solos ad-
 ultos, uti volebant Pelagiani, sed etiam ad par-
 vulos, quibus est medium ad salutem absolute
 necessarium. Idem docet Innocentius J. in ep. ad
 P. P. Concilii Milevit. quem etiam S. Augustinus
 citat. l. 1. cont. Julian. Et Gelasius ep. 7. ad Ep.
 Picanos ait: *Nec ausus est aliquis dicere, parvu-*
lum sine hoc Sacramento salutari ad vitam æternam
posse perducere. Resp. Hi Patres vel loquuntur de
 perceptione Eucharistiæ spirituali, & in voto
 implicito & interpretativo ratione incorporatio-
 nis cum Christo, quo modo etiam parvulis ne-
 cessaria est Eucharistia: vel refutant Pelagianos
 ex propria eorum sententia, quia putabant, per-
 ceptionem Eucharistiæ esse absolute necessariam
 ad salutem: vel refellunt vanam distinctionem
 Pelagianorum inter regnum cælorum & vitam
 æternam, de qua dictum est, (t. I. §. 345.) &
 probant, parvulos sine Baptismo decedentes non
 solum privari regno cælorum, quod Pelagiani
 concedebant ob illud Christi dictum: *Nisi quis re-*
natus fuerit &c. sed etiam vita æterna, quia non
 acceperunt S. S. Eucharistiam, ob illud: *Nisi man-*
ducaveritis &c. non habebitis vitam in vobis. Ita
 colligi potest ex attenta lectione horum Patrum.
 III. Ecclesia per 12 sæcula olim infantibus S. S.

Eucharistiam administravit. *Respondet* Tridentinum Sess. 21. c. 4. nulla necessitate salutis, sed ob alias probabiles rationes pro circumstantiis illorum temporum hoc factum fuisse. Certe hoc argumentum probaret, etiam Confirmationem esse necessariam necessitate medii, quia olim cum Baptismo parvulis data fuit.

An in voto sit necessaria.

Schol. 2. Eucharistia saltem in voto proprie dicto & desiderio explicito non est necessaria necessitate medii ad salutem, quia non est destinata ad conferendum aliquem gratiæ effectum absolute necessarium ad salutem; nam incorporatio cum Christo, facta in Baptismo sufficit, ut quis sit membrum Christi, filius Dei adoptivus, & jus habeat ad hæreditatem coelestem: si autem intelligitur votum improprium & implicitum, quatenus est voluntas generalis implendi omnia a Christo præscripta, sine dubio hoc est necessarium, & includitur in charitate perfecta,

§. IOII.

S. S. Eucharistia est de præcepto.

Nihilominus S. S. Eucharistia est necessaria adultis necessitate præcepti, tum Divini in articulo mortis per modum viatici, & sæpius in vita: tum Ecclesiastici quot annis in Paschate. imo Præceptum Divinum sumendi Eucharistiam pro adultis ex Joan. 6. colligitur: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ex hoc loco non eruitur necessitas medii. (§. IOIO.) Ergo saltem necessitas præcepti. Et ratio est, quia omnes fideles jure Divino tenentur ad conservationem vitæ spiritualis, quod fit per sumptionem S. S. Eucharistiæ.

2do Præceptum Divinum sumendi S. S. Eucharistiam in articulo mortis constat ex Conciliis & perpetua praxi Ecclesiæ magna diligentia caventis, ne infirmi sine viatico decedant, uti videre licet in Concilio Nicæno can. 13. & aliis relatis can. 26. q. 6. adeo ut negari non possit, esse traditionem Apostolicam.

3tio Præceptum Ecclesiasticum habetur in Concilio Lateranensi c. *omnis utriusque sexus de pœnit. & remiss. Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, semel saltem in anno confiteatur, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi forte de proprii Sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum. Alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura. Et Tridentinum Sess. 13. can. 9. contra Protestantes definit: Si quis negaverit, omnes & singulos fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ, anathema sit.*

Schol. 1. Quæritur, an expediat, omnes laicos in *An expe-* gratia existentes quotidie communicare. Marzilla *diat quo-* & Sanctius volunt etiam invito confessario quem *tidiana* vis nullius mortalis sibi conscium communicare *communi-* posse: imo Calasibeta in exhort. ad dev. quotid. *nio.* commun. ait, Superiorem quotidianam communionem prohibentem peccare, esse injustum, & gravi pœna dignum, subditumque non teneri obedire, etsi sub obedientia præcipiatur. Verum communior est Theologorum sententia, non ex-

pedire, nec esse salubre consilium, quod omnes indiscriminatim laici existentes in gratia quotidie communicent. Nam 1. S. Thomas 3. p. q. 80. a. 10. ait: *Si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniatur, laudabile est, quod quotidie sumat... sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt propter corporis indispositionem vel animæ, non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere.* Item S. Bonaventura l. de prof. Rel. c. 77. *Vix aliquis ita religiosus videtur & sanctus, exceptis Sacerdotibus, quin semel in septimana sufficiat ei ex consuetudine communicare, nisi specialis causa quandoque vel ratio plus suadeat, vel infirmitas superveniens, vel singulariter festivitas solemnis.* Et B. Albertus M. d. 6. de Euch. tr. 4. c. 3. *de his, qui mulieres omni die communicant, videtur mihi, quod acriter reprehendendi sunt, quia nimio usu vilescere faciunt Sacramentum, vel potius ex levitate mulierum videtur desiderium, quam ex devotione causatum.* Et S. Augustinus l. de dogm. Eccl. *quotidie Eucharisticæ communionem percipere, nec laudo, nec vitupero, omnibus tamen Dominicis suadeo.* Et hinc S. Theresia constit. c. 5. voluit, ut moniales suæ nonnisi bis in septimana communicent; & ita etiam sentiebat S. Magdalena de Pazzis speciali Dei revelatione circa hoc instructa.

2. Patet ex decreto Innocentii XI. de quotid. commun. ubi statuit, nihil certi de quotidiana communionem posse constitui, adeoque falsa est sententia tum eorum, qui dicunt, omnes laicos in universum existentes in gratia convenienter accedere quotidie ad S. Communionem: tum eorum, qui generaliter statuunt, indecens & illicitum esse, quod laici quotidie communicent, quia possunt dari laici bene dispositi. Deinde decernit, una præcepti forma pro omnibus certos dies communionis determinari non debere. Rursus constituit, pro qualitate dispositionis frequentius vel quotidie S. Communio ab Episcopo vel Superioribus

ribus concedatur: Ergo omnes in gratia existentes jure Divino quotidie communicare possunt, & Superiorum vel Confessarii licentia ad hoc requiruntur. 3. Denique in S. Communione quotidiana indiscriminatim concessa multi defectus contra reverentiam tanti Sacramenti obrepere solent, & sæpe vana gloria, aliusque finis imperfectus, & venialiter peccaminosus latet. *Dicis I.* In primitiva Ecclesia fideles quotidie communicabant, c. 10. Apost. multa Concilia hoc suadent, & ipsum Tridentinum Sess. 22. c. 6. optat, ut omnes fideles Missæ astantes Sacramentaliter communicarent. *Resp.* Non omnino certum est, fideles olim quotidie communicasse, cum non constet, singulis diebus Missam esse celebratam, sed folis diebus Dominicis: vel si communicarent, hoc cum debita devotione fiebat: quod etiam solummodo suadent Concilia, & Tridentinum non dicit: optat, quod desiderium absolutum importat, sed optaret, quod solam inclinationem ad aliquid denotat, licet non sit futurum, aut moraliter sit impossibile. II. Patres reprehendunt eos, qui raro communicant, uti videre licet in theatr. vit. hum. V. Eucharistia: imo Eucharistia dicitur panis quotidianus. *Resp.* Rara Communio a Patribus merito improbatur, quotidiana sine magna devotione non suadetur. S. S. Eucharistia est panis quotidianus, quo quotidie perfecti uti possunt, sed præter eum pro conservanda vita dantur alia media spiritualia. III. Quotidiana communicatio omnibus in gratia existentibus ad augendam gratiam utilis est. *Resp.* Solus status gratiæ ad quotidianam Communionem sine magna perfectione non sufficit, quia alias multa sæpe venialia in ejus sumptione committuntur. Quid de Sacerdotibus dicendum sit, inferius ostendetur. Vide meas Inst. Theol. myst. tom. 2. §. 405. sqq.

Coroll. Pract. I. Fideles in præviso periculo mortis, *Resolvuntur casus.*
 gravis morbi, ante primum puerperium, consultum,

etum, periculosam sectionem & navigationem tenentur sub mortali communicare. 2do Qui eodem die, aut pridie, aut ante 7 vel 8 dies ante periculum mortis communicavit, non obligatur ad denuo communicandum, licet ei juxta sententiam probabiliorum consulendum sit: qui tamen mane sanus communicavit, eodem die incidens in periculum mortis S. S. Eucharistiam denuo per modum viatici sumere potest. 3tio Parvulis moribundis S. Viaticum dari, si satis instructi fuerint, & desiderium illud suscipiendi prodant, fecus est de rudioribus. 4to Si ægrotus sumpto S. Viatico iterum graviter peccet, consultum quidem est, ut præmissis pœnitentiæ Sacramento iterum communicet, non tamen eodem die; sed ad hoc non tenetur, si exinde grave scandalum, aut gravis suspicio oriretur. Si vero post reconvalescentiam iterum in morbum incidat, denuo S. Viaticum sumere tenetur, quia est distinctum mortis periculum: & in eodem morbo post 8 dies iterum S. S. Eucharistia dari potest. 5to Viaticum solus Parochus, vel alius de ejus licentia administrare potest, & Regulares incurrunt excommunicationem Papæ reservatam, si sine licentia Parochi ministrent.

Coroll. Pract. II. Tempus Paschale pro S. Communionem ex consuetudine diœcesium determinandum est; & qui justa vel injusta de causa S. Communionem tempore Paschali omisit, quamprimum fieri potest, eam supplere debet, & longam moram trahendo peccatum auget. 2do Qui prævidet, tempore Paschali se a S. Communionem impeditum iri, non tenetur illud prævertere, dummodo intra illum annum semel communicarit; quia nemo tenetur ad anticipandum opus præceptum, nisi per anticipationem ab obligatione liberetur: si vero post ultimum tempus Paschale non communicarit, debet prævenire, quia sic implere adhuc potest, quod primario præcipitur.

ne Communio ultra annum differatur. Si autem ob prævisum impedimentum anticiparit, eo sublato in Paschate adhuc communicare debet, quia anticipando satisfecit annuæ, non vero Paschali Communioni. 3^{tio} Communio Paschalis debet sumi in Ecclesia Parochiali, etsi in variis locis etiam in Ecclesia Regularium de licentia Parochorum sumatur; quomodo etiam studiosi Philosophi & Inferioristæ satisfaciunt communicando in templo Academico, Theologi vero & Juristæ in suis Parochiis communicare debent. Religiosi in suis monasteriis; Sacerdotes Sæculares ubicunque celebrando; Vagi & Peregrini in templo Parochiali, ubi morantur, vel in alio præcepto annuæ Communionis satisfaciunt. Puerperæ vel domi communicare possunt, vel cum consensu Parochi Communionem post Pascha differre. Consuetudinariæ etiam ultimis diebus Paschatis confitentes ob prætextum Communionis absolvi non debent, sed Communio differri potest. Denique per sacrilegam Communionem huic præcepto non satisficit juxta prop. 55. ab Innocentio XI. damnatam.

§. 1012.

Nullum tamen extat præceptum Divinum, quo laici & Clerici Missam non celebrantes obligentur ad Eucharistiam sub utraque specie sumendam, sed alterutrius speciei communio ad salutem sufficit: justissimis vero gravibusque de causis Ecclesia Divinitus inspirata usum calicis laicis interdixit, solius panis specie permiffa. Nam imo nullibi S. Scriptura Communionem sub duplici specie præcipit, imo vero innuit summptionem unius speciei sufficere, Joan. 6. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et Act. 2. v. 42. de primis fidelibus legitur: *Erant*

Communionis sub duplici specie non est præcepta.

Erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis. Dicere autem, nomine panis utramque speciem per Synecdochen intelligi, divinare est, huicque explicationi contrariatur. 2do Traditio hoc probat, ex qua constat, olim fideles S. S. Eucharistiam domum, in deserta, & in itinere secum pro spirituali sua refectioe detulisse, de qua consuetudine testatur Tertull. l. 2. ad uxor. c. 5. S. Basilios ep. 289. S. Ambrosius de obit. fratris. Ubi ex circumstantiis, & historia de specie vini & vate eas continente silente aperte colligitur, eos sub sola panis specie communicasse, cum species vini commode circumgestari, & diu conservari non potuissent. 2. Mos dandi infantibus Eucharistiam in Ecclesia usque ad sæculum 12mum viguit, & quidem sub sola specie vini teste Hugone Victor. l. 1. de Sac. c. 20. & Paschalis II. ep. ad Pontium a. 1118. præcipit, ut parvulis & infirmis, qui panem absorbere non possunt, in solo Sanguine communicetur, vetatque utramque speciem misceri. 3. S. S. Eucharistia olim sub una specie infirmis administrabatur: sic Eusebius l. 6. hist. c. 44. refert, Presbyterum ad Serapionem misisse exiguam Eucharistiæ partem per puerum, ut eam in aquam intactam illi moribundo porrigeret: & Concilium Toletanum XI. infirmis solam vini speciem ministrari jubet can. 11. 4. Olim etiam in publicis conventibus S. S. Eucharistia sub sola specie panis ministrata fuit; nam teste S. Hieronymo ep. 22. ad Eustoch. nonnullæ

Vir-

Virgines Romanæ ita abstemiæ erant, ut nequidem speciem vini in mysteriis sumerent, unde a maledicis Manichææ vocabantur, quia Manichæi a vino veluti re mala abstinabant. Ut vero Manichæi Romæ latentes detegerentur, S. Leo scr. 4. de Quadr. plebem monuit, eos observare, qui in S. Mensa a Divino poculo abstinerent; in quo sane non latuissent, imo seipsos prodidissent, si tunc Catholicis liberum non fuisset, aliquando unicam solummodo speciem sumere. Tandem Gelasius P. ut Manichæi certo indicio detegi possent, decrevit d. 2. de consecr. c. 12. ut Communio sub duplici specie sumeretur, quod tamen decretum mutatis deinde circumstantiis in desuetudinem abiit, & Communio iterum sub una specie accipi cepit, uti 5. apparet ex Missa præsanctificatorum, in qua Sacerdos omissa consecratione sumit solum speciem panis pridie consecratam, qui mos antiquissimus jam in Ordine Romano assignatus hodie viget in Ecclesia Latina feria VI. Parasceves, & in Ecclesia Græca toto tempore quadragesimali, exceptis Sabbatis & Dominicis, ac Festo Annuntiationis, uti constat ex Euchologiis. Nec obstat, quod in Ordine Romano legatur: *Sumit de S. hostia & ponit Calicem . . . sanctificatur enim vinum non consecratum per consecratum panem, & communicant omnes cum silentio.* Quod de calice evere consecrato intelligit Micrologus c. 9. Amalarius de offic. Eccl. Strabo de reb. Eccl. Missale Noviomense, Suellionense, Trevirense & Rothomagense, quia Ordo Romanus sub-

subdit: *Archidiaconus confirmat omnes Sanguine Dominico, quos communicaverat Pontifex Corpore Dominico.* Et Græci ipsi in Missa præsanctificatorum panem consecratum intingunt in calicem consecratum, & ita præsentibus distribuunt. Verum Ordo Romanus non agit ibi de Missa præsanctificatorum in die Parasceves, sed de Missa plena aliis diebus celebrata, uti legenti patet, in qua Pontifex ex calice consecrato partem fundit in calicem majorem non consecratum vino plenum, unde Diaconus ministrat fidelibus, qui propter illam mixtionem dicuntur sumere Sanguinem Domini, quia de illo calice bibunt, in quem aliquid Sanguinis Christi transfusum est, & vinum dicitur sanctificari, quia cum Sanguine Christi confunditur, ita ut ab eo separari non possit. Ita etiam intelligenda sunt Missalia citata, *Micrologus &c.* quia ordo Romanus expresse dicit: *Sumat oblatas ad servandum usque mane diei Parasceves, de quibus communicent absque Sanguine Domini.* Ritus Græcorum est recentior, nam antiqua Euchologia simpliciter panem asservandum præscribunt, uti patet ex Arcudio l. 3. de Euch. c. 5. & Michaelæ Cærulario l. pro defens. præsanct. imo licet Græci Schismatici quoad Communionem sub duplici specie cum Lutheranis conveniant, in Missa tamen præsanctificatorum ita tingunt Sanguine Domini species panis, ut nullus humor remaneat, cum eas igne exsiccent. Ex his liquet ^{3tio} quam merito Concilium Constantiense Sess. 13. declaravit, consuetudinem dandi laicis

cis S. S. Eucharistiam sub una specie esse rationabiliter introductam, eamque pro lege habendam esse, nec esse illicitam, aut sacrilegam, & contrarium asserentes veluti hæreticos arcendos esse. Quod idem statuit Concilium Basileense Sess. 30. contra Tabornitas & Calixtinos, & Tridentinum Sess. 21. can. 1. *Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel necessitate salutis omnes & singulos Christi fideles utramque speciem S. S. Eucharistiæ Sacramenti sumere debere, anathema sit.* Et can. 2. dicit, iustis causis ad unam tantum speciem simpliciter communicantibus concedendam Ecclesiam inductam fuisse; quæ sunt, periculum effusionis & irreverentiæ: difficultas diu aservandi species vini pro infirmis: horror naturalis vini in abstemiis: vini penuria & magni sumptus pro eo comparando in nonnullis regionibus: protestatio fidei, sub una etiam specie totum Corpus & Sanguinem Christi contineri. 4to Ratio est, quia sub unica specie totus Christus est, & tota ratio Sacramenti salvatur; significatur enim Christus præsens, ejus mors & Passio in separata consecratione; & quia vi verborum sub specie panis solum Corpus, & sub specie vini solus Sanguis existit, (§. 991.) significatur refectio spiritualis, quia Caro Christi vocatur cibus, sicuti Sanguis ejus potus, & in refectioe spirituali inter cibum & potum nullam sit discrimin: significatur etiam unio fidelium tum inter se, tum cum capite suo Christo in multis granis, e quibus panis conficitur.

ficitur: Denique omnis gratia ad salutem necessaria ex communione sub una specie percipitur, utpote quæ ex Christo omnis gratiæ fonte oritur. Vide Ill. Bossuet de Commun. sub duab. spec. Marca. Bona &c.

*Soluntur
objectiones.*

Schol. 1. Sæculo 14to Pragæ in Bohemia Petrus Dresdensis Ludimagister, & Jacobellus Misnensis concionator speciem vini laicis esse necessariam docuerunt: His initio sæculi 15ti se adjunxit Joannes Hus, qui Boemis suavit, ut usum calicis retinerent. Ex ejus cineribus duæ factiones emerferunt, scilicet Taboritæ ab urbe Tabor auctore Joanne Ziska: & Calixtini ab usu calicis, pro quo certarunt, appellati Auctore Roquesane. Lutherus & Calvinus usum calicis laicis injuste & tyrannice ereptum esse calumniantur. I. Quia Joan. 6. dicitur: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem non habebitis vitam in vobis.* Et Matth. 26. Christus ait: *bibite ex eo omnes.* Et: *Hic est Sanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur:* Ergo sicuti pro omnibus fusus est, ita ab omnibus sumi debet. Et Luc. 22. Christus ait: *Hoc facite in meam commemorationem;* quod S. Paulus 1. Cor. 11. v. 25. explicat: *Hoc facite, quotiescunque biberitis &c.* & ibidem ait, se a Domino accepisse, quod fidelibus tradebat, scilicet v. 28. *de pane illo edat, & de calice bibat.* Resp. Joan. 6. solum præcipitur, ut Carnem Filii hominis manducemus, & Sanguinem bibamus, an vero sub duplici specie, hoc non exprimitur, imo in sequentibus solius panis fit mentio, utpote sub cujus specie totus Christus continetur. Deinde particula *&* non raro pro disjunctiva *vel* accipitur; & pro nostra explicatione stat universalis traditio. Deinde illa verba Matth. 26. *comedite, bibite,* sunt potius invitantis, quam præcipientis. Ad calicem autem Christus addidit vocem *omnes,* quia fracto pane, & in partes distributo facile intelligebatur, manducatio

stitutionem ejus ad omnes spectare; calix vero unus erat, adeoque monuit, ut omnes ex eo biberent, unde ait: *Dividite inter vos* imo *ly omnes* spectat ad solos Apostolos, eorumque successores Sacerdotes sacrificantes: & si ex supposito ad omnes fideles spectaret, non tamen probat præceptum Divinum ad salutem non necessarium obligare, quando sine irreverentia servari nequit. Rursus si omnes, pro quibus Sanguis Christi fusus est, eum sub specie vini sumere debent, dari etiam debet Judæis, infantibus, abstemis, periculose decumbentibus, quod nec ipsi adversarii faciunt. Verba illa: *Hoc facite, quotiescunque bibetis*, sunt hypothetica, & significant, ut illi, qui bibunt, quoties bibunt, in memoriam Christi bibant. Denique S. Paulus solum tradit historiam de institutione Eucharistiæ, non vero præceptum de utraque specie sumenda. II. Apostoli in ultima Coena repræsentabant totam Ecclesiam, & Christus jussit eos facere, quod ipse fecit: Ergo omnibus dictum est: *Bibite ex eo*, & omnes jus habent ad duplicem speciem. *Resp.* Toti Ecclesiæ in communi, non vero singulis membris dictum est: *Bibite*, quod sufficienter in Sacerdotibus impletur: Item facere, quæ ipse fecit, circa ea, quæ ad essentiam Sacramenti spectant: Item laici jus habent ad utramque speciem, sed dependenter a licentiâ Ecclesiæ, quæ illis usum calicis & permittere, & prohibere potest, quod spectat ad disciplinam. III. S. Cyprianus ep. ad Cæcil. ait, quosdam in calice offerendo non observare ea, quæ Christus tradidit. Et Gelasius P. c. *comperimus. de consecr. d. 2.* ait: *Divisio unius & ejusdem Mysteriorum non potest fieri sine grandi sacrilegio.* Et S. Bernardus Serm. 3. de Dom. Palm. ait: *Alimoniam Corporis & Sanguinis Domini in prima Coena exhibitam, ac deinceps frequentari mandatam esse.* *Resp.* S. Cyprianus agit contra Aquarios, aquam solam in calice offerentes. Gelasius ferit Manichæos ex pravo sensu vinum non sumentes; non vero

Catholicos. S. Bernardus non dicit, quod sub duplici specie Corpus & Sanguis Christi sumi debeat, cum sub una etiam contineatur. IV. Una species non repræsentat mortem Christi, & fideles hoc modo fructu ex communione Calicis proveniente privantur. *Resp.* In una specie ab altera separata repræsentatur mors Christi, quia significatur separatio Sanguinis a Corpore, & plus fructus non percipitur ex duplici, quam una specie, quia sub qualibet specie totus Christus latet: quod declarabit

An communicans sub duplici specie plus gratiæ recipiat.

Schol. 2. Sacerdos sub duplici specie communicans non plus recipit gratiæ, quam laicus sub una tantum specie communicans, si uterque sit æqualiter dispositus: nam I. Trident. Sess. 21. c. 3 ait, nulla gratia necessaria ad salutem defraudari eum, qui sub una specie communicat, ubi non restringit ad gratiam simpliciter necessariam, adeoque gratiam etiam secundum quid necessariam & utilem intelligit. 2. Sacerdos non recipit plus gratiæ ratione specierum, quia hæc abstrahendo a re contenta non habent vim productivam gratiæ: nec a re contenta, quia totus Christus est sub qualibet specie: nec ratione significationis, quia una species implicite significat id, quod utraque explicite. Nec dicas cum P. Vasquez I. Clemens VI. concedens Regi Galliæ communionem sub duplici specie dicit, se hoc facere pro majori gratiæ augmento: & duæ species majorem gratiam significant: Ergo etiam conferunt. *Resp.* Pontifex loquitur de augmento gratiæ ex opere operantis ratione majoris dispositionis: deinde duæ species majorem gratiam significant, non ex parte rei significatæ, sed modi significandi. II. Gratia vel confertur Sacerdoti in sumptione speciei panis, & sic altera sumptio nullam gratiam conferret: vel in sumptione speciei vini, & sic prima species nil conferret. *Resp.* Tota gratia confertur in sumptione S. hostiæ: altera species per accidens nil gratiæ confert ob indispositionem sub-

jecti,

jecti, quod totum effectum jam recepit in sumptione specierum panis.

§. 1013.

S. S. Eucharistiam hactenus ut Sacra-
 mentum consideravimus, nunc ut *Sacrificium*
 illud contemplabimur. Porro quid sit Sa-
 crificium, quotuplex sit, & an, ac quo jure
 Deo offerendum sit, dictum est. (§. 800-801.)
 Igitur Eucharistia est verum ac proprie di-
 ctum Sacrificium, quod in Missa offertur.
 Hoc probatur imo ex vaticiniis Prophetarum
 Malach. II. *Ab ortu solis usque ad occasum*
magnum est Nomen meum in gentibus, dicit
Dominus: & in omni loco sacrificatur, & offer-
tur Nomini meo oblatio munda. Hoc vatici-
 nium de Sacrificio Missæ explicat S. Justinus
 dial. cum Tryph. S. Irenæus l. 4. c. 32.
 S. Chrysostomus in Pf. 95. S. Augustinus
 l. 18. de Civ. S. Hieronymus in Mal. Item
 Rabbini hunc locum explicant de vero Sacri-
 ficio sine victimarum cruore ubique offeren-
 do, nam *קרבן* significat Sacrificium exter-
 num & oblationem similæ seu molitæ farinæ.
 Deinde Christus, qui est Sacerdos secundum
 ordinem Melchisedech Pf. 109. v. 4. & Hebr.
 5. v. 6. obtulit in ultima Cœna Sacrificium
 panis & vini, quando dedit pro nobis Cor-
 pus & Sanguinem suum sub speciebus pa-
 nis & vini: ita enim explicant veteres
 Rabbini R. Pinhas filius Jair. *Tempore Messicæ*
omnia Sacrificia cessabunt, & Sacrificium panis
& vini nunquam cessabit, sicut dictum est.
 Gen. 14. & quod hic panis & vinum trans-

mutetur in Corpus & Sanguinem Messiae, clare dicit R. Cahanan in c. 49. Gen. & R. Johai in c. 28. Num. in Sacrificio vini Sanguis & Caro Messiae: & eadem erunt in pane. Ita etiam exponit communis P. P. Clem. Alex. l. 4. Strom. S. Cyprianus ep. 3. ad Cœcilium. Eusebius Cæsarens. l. 5. dem. Evang. c. 3. Ambrosius &c. apud Bellarminum. Rursus Christus in ultima Cœna Luc. 22. ait: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur.* Nb. non ait: vobis datur, sed pro vobis datur, id est, offertur. Similiter: *Hic est calix novum Testamentum in Sanguine meo, qui pro vobis funditur:* Ita textus Græcus: *Hoc facite in meam commemorationem:* Ergo tunc Christus seipsum obtulit Deo Patri sub speciebus panis & vini, & idipsum fieri iussit ab Apostolis & ejus successoribus, adeoque verum ac proprium Sacrificium obtulit, & offerendum instituit; quod etiam innuit Apostolus 1. Cor. 10. dicens: *Quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum; non potestis Calicem Domini bibere & calicem dæmoniorum.* Ubi Apostolus altare Christianorum opponit altari gentilium, & oblationem Christianorum species panis & vini Corpus & Sanguinem Christi assignat. Et Hebr. 13. v. 10. ait: *Habemus Altare, de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deseruiunt.* Sed ubi Altare, ibi victima, ubi vero victima, ibi Sacrificium. 2do Constat ex P. P. qui 1. passim usurpant hæc verba: Sacrificium, immolatio, oblatio, victima, uti S. Andreas Apost. Hyppolytus, Ambrosius

sius &c. 2. Requiritur pro celebranda Eucharistia altare, uti S. Cyprianus &c. 3. Vocant ministros Eucharistiæ Sacerdotes. 4. Docent eam celebrari pro vivis & defunctis. S. August. &c. vide meam Analyfin P. P. Merito etiam Tridentinum Sess. 22. cap. 1. dogma nostrum probat ex imbecillitate Sacerdotii Levitici, & Christum esse Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, qui Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit: & hoc confirmat ex figura veteris Paschæ, Prophecia Malachiæ, & 1. Cor. 10. ac demum can. 1. definit: *Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium Sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari, anathema sit.* 3tio Deo in omni Religione Sacrificium ex jure naturæ offerendum est. (§. 800.) Ergo etiam in Evangelica Religione: id quod fit in Missa, quæ habet omnia ad verum Sacrificium requisita. 1. Habetur summus & invisibilis Sacerdos Christus, qui seipsum visibili Sacerdotum ministerio Deo Patri offert. 2. Habetur res externa sensibilis, scilicet species panis & vini, sub quibus Christus realiter continetur. 3. Habetur mutatio hostiæ, quia species panis & vini seorsim consecrantur, & separantur, in signum separationis animæ Christi a Corpore in Cruce, sumuntur etiam species, consumuntur, & omnino mutantur. 4. Offeritur denique Christus ipse Deo Patri ad gloriam Dei in Altari: Ergo est verum Sacrificium. (§. 799.)

Miffæ no- *Schol. 1.* Sacrificium Eucharisticum dicitur *Miffa* a
men unde. verbo mitto, vel quod ex donis a populo Missis
olim fieret: vel quia per Angelum Sacerdos pre-
ces ad Deum mittit: vel quia Christus est hostia
a Deo nobis missa. Hoc nomen perantiquum est,
cujus meminit S. Augustinus Serm. 91. de temp.
S. Ambrosius l. 5. ep. 33. S. Gregorius hom. de
Nat. Apud Græcos vocatur *Liturgia*, a S. Offi-
cio, in quo peragitur: *Synaxis*, feu unio fidelis
populi cum Deo. *Oblatio*, quia Deo in propitia-
tionem peccatorum offertur. *Collecta*, quia fide-
les in unum colliguntur. *Dominicum*, quia est
res plane Divina.

Solutus *Schol. 2.* Protestantes Sacrificium a Catholica Eccle-
objectio- *nes.* sia rejecerunt, & Eucharistiam non esse verum
& proprium Sacrificium docent. I. Malachias lo-
quitur de Sacrificiis gentilium, eo tempore Deo
oblatis, quia loquitur in præfenti, *offertur*, &
ipse Arias Montanus testatur, efficax argumen-
tum ex citato loco pro Sacrificio Missæ desumi
non posse. Item Prophetia de precibus Israelita-
rum disperforum, & de Sacrificiis Jerosolymæ
oblatis ex pecunia eo missa Baruch. i. v. 6. in-
telligi potest: vel de precibus Judæorum Deo ac-
ceptis, quas modo inter gentes fundunt. *Resp.*
Gentilium oblatio nec una, nec munda fuit: di-
citur autem in præfenti: *offertur*, more Prophe-
tarum præfens pro futuro usurpantium. Arias
singularis deferendus est, cum Tridentinum illi
contradicit. Preces non sunt proprium Sacrifi-
cium: nec Sacrificia Jerosolymitana sunt Sacrificia
celebrata in gentibus. II. Mincha sæpe tantum
significat Sacrificium metaphoricum & quodcum-
que donum a radice מנחה donavit; vel מנחה ad-
duxit: hinc etiam Rabbini per hanc mincham pu-
ras preces intelligunt: S. Hieronymus. Theodo-
retus, Cyrillus Justinus &c. de Sacrificiis spiri-
tualibus intelligunt, sicut etiam multi Theologi
Lutitani. *Resp.* Vox mincha solitarie sine adjecto-
ria

in S. Scriptura posita nullibi Sacrificium metaphoricum significat, sed proprie dictum, uti ostendit P. Widenhofer in Explic. S. Script. unde solitarie, si donum Deo oblatum significet, pro rata circumstantiarum Sacrificium proprium denotat. Rabbinus in sua explicatione falluntur. Patres communiter citatam prophetiam de Sacrificio Missæ exponunt, licet nonnulli etiam Sacrificium improprium precum adjungant. Theologi illi ante Tridentinum scripserunt, vel si post illud, erraverunt. III. Melchisedech Sacrificium non obtulit, tum 1. quia מלך עֵיִרָה significat fecit exire, non vero obtulit: tum 2. quia panem & vinum tantum protulit in refrigerium Abrahæ & militum, cum nil legatur de destructione Sacrificii: tum 3. quia LXX. legunt ἐξείνευκεν αὐτῷ ἄρτους καὶ οἶνον obtulit ipsi Abrahæ panes & vinum: tum 4. quia protulit panem ut Rex cum מלך Principem significet: imo 5. si fuisset Sacerdos, panem & vinum tamen quatenus Sacerdos non protulit, cum in Hebræo non legatur particula causalis וְ sed ו & in LXX. autem: tum 5. quia Iy Sacerdos spectat ad versum sequentem, ita ut sensus sit: Melchisedech ut rex convivio excepit victores, & ut Sacerdos benedixit Abrahæ v. 19. tum 6. quia S. Paulus in ep. ad Hebr. Sacrificii Melchisedech non meminit, licet ejus Sacerdotium Levitico Sacerdotio prætulerit: imo nomine Sacerdotis Abraham intelligitur, utpote cui Melchisedech decimas obtulit: Ergo nec Christus panem & vinum obtulit. Resp. Ad 1. hotzi seorsum sumptum significat, fecit exire, secus si in contextu legatur, ubi significat, obtulit: Gen. 4. v. 3. Ad 2. protulit, ut pars Sacrificii illis daretur, & sic destrueretur; refrigerio enim non egebant, quia jam comederant. v. 24. Ad 3. oblato jam Sacrificio panes & vinum oblata Abrahæ consumenda dedit. Ad 4. Cohen nonnisi improprie Principem significat, unde omnes versio-

nes legunt Sacerdos: particulam vero ve hic esse causalem, patet ex eo, quia datur ratio, cur panem protulerit, alias enim frustra Sacerdotii mentio fieret: ita omnes P. P. Ad 5. Lectio illa est falsa, quia v. 18. & ly Sacerdos separatur a v. 19. per Sophasuch sive punctum sensum terminans. Ad 6. Commemoratio Sacrificii Melchisedech non erat ad scopum S. Pauli, quia tantum volebat probare, Christum non esse Sacerdotem secundum ordinem Aaron & illo majorem, sicuti Melchisedech fuit major Abrahamo, meminit tamen Hebr. 13. v. 10. Ly Sacerdos conjungitur per ly & cum persona præcedente, quæ Abrahæ benedixit, id est, cum Melchisedech. IV. Hebr. 10. dicitur: *Sanctificati sumus per oblationem Corporis Jesu Christi semel . . . una enim oblatione consummavit in sempiternum Sanctos.* Ergo non datur aliud Sacrificium, nisi illud Crucis: & hoc discrimen assignat Apostolus inter Legem novam & veterem, quod in hac oblatio sæpe repeteretur, in Nova Christus semel oblatus fuerit, qui unam pro peccatis offerens hostiam in sempiternum sedeat in dextera Dei: Et ideo Christus est Sacerdos in æternum, qui nullos habet successores. *Resp.* Oblatio Corporis Christi & meritum ejus in Missa, quæ eadem est cum Sacrificio Crucis nobis applicari debet. Hinc non opus est, ut Sacrificium Crucis cruentum repetatur, possunt tamen multiplicari Sacrificia multiplicantia Sacrificium Crucis, & ejus fructum nobis applicantia. Et Christus nullos in Sacerdotio successores habet, sed tantum ministros, per quos Sacrificium offert. V. S. S. Eucharistia est Sacramentum & Testamentum: Ergo non est Sacrificium: hinc non legimus, Christum in ultima Coena Corpus suum Deo Patri obtulisse. *Resp.* Eucharistia sub diverso respectu est Sacramentum & Sacrificium: Sacramentum, quatenus nos sanctificat: Sacrificium, quatenus Deo offertur. Evangelistæ quidem expresse non dicunt, Christum in ultima Coena

na se Patri obtulisse in Sacrificium, & multum de hac re in Tridentino disputatum fuit, sed universalis Traditio tandem omnes in affirmativam sententiam coegit, cui Tridentinum c. 1. Sess. 22. subscripsit. VI. Sacrificium Missæ evacuat vim Sacrificii Crucis, quæ est infinita: alias Christus in singulis Missis mori deberet, quippe in Sacrificio hostia occidi debet, nec pendet a nobis naturam Sacrificii immutare, & ex cruento incruentum facere. *Resp.* Sacrificium Crucis habet vim infinitam, nec opus est repetitione Sacrificii cruenti crucis, ita ut Christus sæpius moriatur, aut incruenta ejus in Missa oblatio sit in supplementum defectus Sacrificii Crucis: potest tamen idem quoad substantiam Crucis Sacrificium modo incruento offerri, ut meritum Crucis nobis applicetur. Deinde in Sacrificio cruento rei viventis in forma rei viventis oblatæ requiritur victimæ occisio, non vero in incruento rei in quodam statu mortis, in hoc enim sufficit occisio mystica, quæ in Missa habetur, dum Christus vivens quidem offertur quasi in statu quodam mortis sub speciebus panis & vini, quæ seorsim consecratæ repræsentant separationem animæ a Corpore Christi tempore mortis.

Schol. 3. Radulphus Cudworthus *de vera notione Cudworthi Cœnæ Dom.* arbitratur Cœnam a Christo institutam fuisse ad imitationem Judæorum & Gentilium, qui Sacrificio peracto ex reliquiis ejus cœnas adornabant: unde Eucharistiam non Sacrificium, sed epulum ex Sacrificio nominat. Prælusit illi Stukius l. 1. *antiquit. convival. c. 33.* Molinæus l. de *Altar. c. 5.* Et Cudworthum ex Calvinistis secuti sunt Joan Claudius *sermon sur l'Eucharistie*, & Massonius. Et ex Lutheranis Olearius *diff. de cœnæ cum Christo & dœm.* Pfaffius *Th. dogm. part. 3. c. 3.* Verum si Cœna Dominica dictis Sacrificiis successit, oportet, ut de ipso Sacrificio, quod Corpus Domini est, fideles fiant participes, sicut etiam Apostolis cum Christo accumbentibus

de

de Sacrificio ipse Salvator distribuit, qui, cum nondum cruentam in cruce se victimam obtulisset, incruentam æterno Patri hostiam in Cœna se offerre debuit. Itaque si Eucharistia epulum est ex Sacrificio, verum etiam erit Sacrificium.

§. 1014.

*Finis Sac-
rificii
Missæ.*

Porro Sacrificium Missæ quadruplici ex causa a Christo institutum fuit, quas Tridentinum Sess. 22. cap. 1. recenset. *Prima* ducitur a necessitate Sacrificii exterioris. (§. 800.) *Secunda* petitur ab imperfectione sacrificiorum Legis naturæ & scriptæ, quæ perfectioni Legis Evangelicæ non conveniunt. *Tertia* a grata memoria Passionis & Mortis Christi, quæ inter Christianos semper vigere debet. *Quarta* est, ut merita & dona, quæ Christus nobis per mortem suam promeruit, impetrentur.

*Præstan-
tia.*

Schol. Ex quibus sequitur, Religionem Christianam per Sacrificium Missæ tantum eminere super alias Religiones, quantum veritas figuram, & Corpus lucidum umbram præcellit, & fideles summa devotione huic S. S. Sacrificio interesse debere.

§. 1015.

*In quo
ejus essen-
tia consi-
stat.*

Sacrificium autem Missæ non in sola morte Christi commemoratione ac repræsentatione reponi debet, sed in oblatione incruenta & mystica Christi realiter præsentis sub speciebus panis & vini. Nam *imo* Tridentinum Sess. 22. cap. 1. veritatem Sacrificii Missæ probat ex oblatione sui Corporis & Sanguinis, quam Christus in ultima Cœna fecit,

fecit, & ab Apostolis eorumque Successoribus fieri præcepit: sicuti ergo ipse Christus vere & proprie Corpus suum & Sanguinem non figurate solum obtulit, ita Sacerdotibus præcepit, ut idem non figurate tantum, sed vere & proprie facerent. Et ideo can. 3. definit; Sacrificium Missæ non esse nudam tantum Sacrificii in Cruce peracti commemorationem. 2do Patres veritatem Sacrificii ex reali Christi præsentia ejusque oblatione in Eucharistia probant, uti S. Ignatius ep. ad Smirn. S. Justinus in apol. Tertullianus l. de orat. c. 14. &c. Ergo realis præsentia Christi in Eucharistia a Sacrificio Altaris divelli non potest, sine qua Missa non esset verum Sacrificium.

Schol. 1. P. Courayer, qui postea ad Anglos defecit, in disert. sur la validite des Ordinations des Anglois docet, totam Sacrificii Missæ essentiam in sola commemoratione & repræsentatione Sacrificii Crucis reponendam esse, ita ut si etiam Christus in S. S. Eucharistia realiter præsens non foret, nihilominus Missa repræsentatio Passionis & Mortis Christi, ac verum Sacrificium esset, quia P. P. communiter asserunt, Missam esse commemorationem & repræsentationem Sacrificii Crucis, *Resp.* sed non nudam, quia realem Christi præsentiam supponunt.

Schol. 2. Quærent Scholæ, in quam actione Missæ *In qua* essentia Sacrificii consistat. Ubi certum est *imo actione* Essentiam Sacrificii Missæ non consistere in oblatione ante consecrationem facta, quia in illa Corpus & Sanguis Christi nondum præsens non offertur. 2do Certum est, non consistere in distributione populo facta, quia verum est Sacrificium, licet nullus de populo communicet, uti docet

Tri:

Tridentinum Sess. 22. can. 8. 3to Probabilius etiam essentia Sacrificii Missæ non consistit in oblatione post consecrationem, uti vult Scotus tum quia in illa nulla fit mutatio rei oblatæ: tum quia ab Apostolis non fuit adhibita: tum quia tantum fit nomine Ecclesiæ. 4to Fractio hostiæ consecratæ in tres partes ante sumptionem facta non est de essentia Sacrificii Missæ: tum quia non versatur circa utramque speciem: tum quia sine hac fractione habetur integrum Sacrificium; si enim ante fractionem casu hostia in calicem decidat, juxta Rubricam non debet frangi, sed cum S. Sanguine sumi. 5to Melius ergo dicitur, essentiam Sacrificii Missæ adæquate consistere in duabus actionibus consecrationis & sumptionis S. S. Eucharistiæ. De consecratione patet tum ex eo, quia illa perspicue fit in Persona Christi: tum quia in illa consistit repræsentatio Sacrificii Crucis, & fit immutatio hostiæ per mysticam occisionem, quæ consistit in separatione specierum. De sumptione probatur, quia per sumptionem victima, uti olim holocaustum, perfecte tota quasi absimitur & destruitur: hinc etiam sumptio ita censetur necessaria, ut si ante eam Sacerdos vel moriatur, vel ab ea alio modo impediatur, alius Sacerdos etiam non jejunos Sacrificium consummare & sumere debeat: deinde de ratione Sacrificii est, ut Sacerdos de eo participet, si sit victima juxta S. Thomam: Ergo sine sumptione Missæ perfectum Sacrificium non foret, adeoque ad essentiam spectare videtur. Non obstat I. quod S. Thomas 3. p. q. 83. a. 4. ad 2. dicat: *In consecratione perficitur Sacramentum, in quo Sacrificium Deo offertur, usus autem Sacramenti est consequenter se habens ad Sacramentum.* Et Sacerdos non sumit Sacramentum nomine Christi: nec hostiæ minores a Sacerdote consecratæ, non vero sumptæ essent perfecte sacrificatæ. Ergo sumptio non spectat ad essentiam Sacrificii. *Resp.* S. Thomas loquitur de Eucharistia, prout est Sacramen-

tum, non vero prout est Sacrificium. Deinde Christus non quidem immediate consumit Sacramentum, potest tamen dici consumere, quatenus se ad consumendum tradit, & eatenus Sacerdos sumit nomine Christi. Denique ut tota hostia dicatur oblata, non requiritur, ut totaliter quoad omnes partes absumatur, sed solum quoad aliquam partem. II. Consecratio tantum præparat victimam ad Sacrificium, nihil in ea immutat, & facit Sacramentum: Ergo in ea non consistit essentia Sacrificii. *Resp.* Consecratio & præparat, & sacrificat hostiam: præparat per verba transubstantiando, sacrificat mystice occidendo per separationem specierum, in qua hostia mutatur: & quatenus terminatur ad signum gratiæ nos sanctificantis, facit Sacramentum, quatenus Christum Deo offert, Sacrificium.

§. 1016.

Quia consecratio utriusque speciei ad essentiam Sacrificii spectat (§. 1015.), ideo *Non licet* nulli Sacerdoti licet unam speciem sine alia *unicam speciem consecrare.* Ita colligitur ex Tridentino *consecra- re.* Sess. 22. cap. 1. & can. 2. in quo definit: *Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum, anathema sit.* Ubi modus offerendi Sacrificium quoad utramque speciem comprehenditur. Et Sess. 21. c. 1. docet, nullo præcepto Divino laicos & Clericos non conficientes obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumendum; ubi per ly conficientes satis indicat, eos ad consecrandum & sumendum sub utraque specie teneri.

teneri. Hinc c. *comperimus. de conf. d. 4.* dicitur: non posse absque gravi sacrilegio dividi hoc Myſterium. *2do.* Ratio eſt: Sacrificium Miſſæ integrum & perfectum non eſſet, niſi offeratur Deo Corpus & Sanguis Chriſti (§. 1015.); & repræſentetur unius ab altero ſeparatio (l. c. Schol. 2.): Ergo una ſpecies ſine altera conſecrari non debet, licet una ſine altera valide conſecretur.

An ſit præceptum Divinum.

Schol. 1. Præceptum non conſecrandi unam ſpeciem ſine altera eſt Divinum, & non mere Eccleſiaſticum, uti contendit Adrianus; nam 1. ex Tridentino l. c. conſtat, Chriſtum inſtituiſſe Euchariſtiam uti Sacrificium conſtans ex ſpeciebus panis & vini continentibus Corpus & Sanguinem Chriſti ad repræſentandum Sacrificium Crucis, & Apoſtoliſ præcepſiſſe, ut hoc idem Sacrificium offerrent: Ergo hoc præceptum eſt Divinum. 2. Sacrificium Euchariſtiæ eſt perfecta commemoratio Sacrificii cruenti Crucis, adeoque ſeparationem Corporis a Sanguine Chriſti repræſentare debet, quod juxta inſtitutionem Chriſti non ſit, niſi utraque ſpecie conſecrata: maxime quia Sacerdotium Chriſti eſt juxta ordinem Melchizedech, qui fuit in oblatione panis & vini. *Dicit I* Chriſtus in Emaus ſub ſola ſpecie panis conſecravit *Reſp.* Nondum eſt certum apud omnes, Chriſtum in Emaus conſecraſſe, vel ſi hoc factum ſit, uſus eſt poteſtate ſua ſuprema. II. Ratio Sacramenti in qualibet ſpecie ſalvatur, imo ſi vinum veneno infectum reperiatur poſt conſecrationem panis, & aliud haberi non poſſit, non tenetur quis vinum conſecrare. *Reſp.* In una ſpecie non ſalvatur ratio Sacrificii perfecti, & in caſu propoſito per accidens eſt, quod non ſit integrum.

An Papa in una ſpecie di- *Schol. 2.* Quæritur, an ſummus Pontifex diſpenſare poſſit, ut Sacerdos in una tantum ſpecie conſecret. Reſpondetur negatiſve contra B. Albertum,

Azu.

Azorium &c. 1. quia consecratio Eucharistiæ *spensare*
sub utraque specie est de jure Divino absoluto *possit.*
derivato ab institutione Christi clara & minime

obscura: Ergo dispensatio & interpretatio Papæ
locum non habet. 2. Hæc dispensatio nullius
foret utilitatis, non pro privatis, quia privato-
rum utilitas debet cedere reverentiæ Sacramenti:
nec utilitatis publicæ pro toto regno, quod alias
vero Sacrificio privaretur: nec adest necessitas,
cum vinum in omnes provincias deferri possit.

Dicis I. Innocentius VIII. dispensavit cum Nor-
wegis, ut in solo pane consecrarent: teste Vola-
terrano l. 7. Geogr. c. 4. & defacto dispensat cum
Neo-ordinatis Sacerdotibus, ut cum Episcopo ce-
lebrantes unam tantum speciem sumant: Ergo
potest dispensare, ut una tantum consecretur.

Resp. Dispensatio Innocentii est fictitia. Sumptio
utriusque speciei spectat tantum ad principalem
celebrantem, qualis in ordinatione est solus Epi-
scopus, non vero ordinati, qui tantum sunt con-
celebrantes. II. Papa potest in votis, quæ sunt
juris Divini, dispensare: Ergo etiam in consecra-
tione sub duplici specie. *Resp.* In dispensatione
voti non tollitur obligatio, quamdiu manet Pro-
missio, sed Ecclesia solum declarat, in certis ca-
sibus non manere votum, & ad eos obligationem
voti se non extendere, adeoque obligatio voti
est juris Divini conditionati, si superior non con-
tradicat: obligatio vero consecrandi sub duplici
specie est juris Divini absoluti.

Schol. 3. Ex his patet, Sacrificium Missæ non dif-
ferre essentialiter a Sacrificio ultimæ Cœnæ, quia *An diffe-*
eadem est utrobique hostia, & principalis offe- *rat Sacri-*
rens Christus: accidentaliter tamen differt, quia *ficiunt*
in ultima Cœna Christus mortalis oblatus est, in *Missæ a*
Missâ sub statu quodam mortis offertur, non ta- *Sacrificio*
men mortuus. In Cœna Christus seipsum imme- *Cœnæ &*
diate obtulit, in Missâ immediate ministerio Sa- *Crucis.*
cerdo-

cerdotis offertur: In Cœna' Sacrificium meritum & Satisfactorium fuit, non vero Sacrificium Missæ, quia Christus modo mereri & satisfacere nequit, propitiatorium tamen est nostrum Sacrificium, applicando nobis merita Passionis & Mortis Christi: Illud mortem Christi futuram, hoc præteritam significat: Illud non fuit imago alterius Sacrificii incruenti, hoc est imago Sacrificii Cœnæ incruenti. Deinde Sacrificium Missæ essentialiter & substantia non differt a Sacrificio Crucis: discrimen solum est, quod hic modus fit incruentus, qui in Cruce cruentus fuit: hic mystica oblatio, in Cruce realis cum Sanguinis effusione: hic applicatur redemptionis pretium, ibi solvitur: hic imago & repræsentatio Sacrificii Crucis, illud vero imago alterius non fuit, sed prototypon omnium Sacrificiorum. Denique Sacrificium Missæ essentialiter differt a Sacrificiis Mosaicis, tum ratione rei oblatæ, tum ratione offerentis, tum ratione virtutis & efficaciam.

§. 1017.

*Offerens
principalis est
Christus.*

Solum Sacerdotem rite ordinatum esse ministrum consecrationis Eucharistiæ, jam alibi dictum fuit. (§. 997.) Sed quia Sacerdos sacrificans agit nomine Christi & Ecclesiæ, hinc imprimis Christus Dominus est Sacerdos præcipue Deo Sacrificium Missæ offerens per alios Sacerdotes ut ministros. Id patet imo Hebr. 7. v. 17. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: Scilicet per tuos ministros Sacrificium sub specie panis & vini offerens. Et ideo in Concilio Lateran. c. firmiter. de sum. Trin. dicitur: Christum in hoc mysterio simul esse Sacerdotem & Sacrificium. Et Tridentinum Sess. 22. cap. 2. docet: Idem nunc offerens*
Chri-

Christus Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in Cruce obtulit. 2do. Ratio est, quia actio sacrificandi non solum a re oblata, sed etiam a principali offerente suum valorem & dignitatem trahit: Ergo cum Sacrificium purum esse debeat, homo vero Sacerdos non semper mundus existat, saltem principalis Sacerdos talis esse debet, qui solus Christus esse potest.

Schol. Christus Dominus juxta Salmanticenses offert singula Sacrificia immediate in ratione principalis Sacerdotis oblatione formali, actuali & elicita; quia dignitati æterni Sacerdotis & excellentiæ Sacrificii magis congruit, quod actu formali & elicitio offerat singula Sacrificia, quam quod solum mediate & remote concurrat, quatenus Sacrificium instituit, & Sacerdotibus potestatem dedit, illud nomine suo offerendi.

An omnia Sacrificia immediate offerat.

§. 1018.

Quia vero Christus per Sacerdotes ut ministris Deo sacrificat (§. 1017.), ideo Sacerdos celebrans est minister, qui vere proprie & immediate in persona Christi Sacrificium Missæ Deo offert. Nam *imo* Sacerdos ex ordinatione sua habet specialem potestatem offerendi hoc Sacrificium, uti constat ex Tridentino Sess. 23. can. 1. Ergo Sacerdos proprie & immediate hoc Sacrificium offert. 2do. Oblatio hujus Sacrificii inadæquate saltem consistit in consecratione: (§. 1015. Schol. 2.) Sed solus Sacerdos Eucharistiam consecrare potest: (§. 997.) Ergo est minister vere offerens.

Et fideles.

Denique cum Sacerdos nomine Ecclesiæ sacrificet, hinc Ecclesia seu fideles, qui sunt in Ecclesia, etiam suo modo hoc Sacrificium offerunt. 1mo enim hoc modo etiam fideles in V. L. Sacrificium offerre dicebantur Exod. 5. v. 1. *Dimitte populum tuum, ut sacrificet mihi in deserto.* 2do. Sacerdos in Missa orat: *Ut meum ac vestrum Sacrificium acceptabile fiat.* Memento Domine famulorum, . . . qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis. 3tio. Sacrificium ex natura sua est cultus publicus & solemnis totius populi: Ergo nomine totius populi offertur Deo per Sacerdotem; quod enim specialiter agitur ministerio Sacerdotum, hoc generatim agitur ex voto fidelium: ait Innocentius III. l. 3. c. 6. de Sacr. Miss.

Quomodo fideles offerant.

Schol. 1. Fideles triplici sensu dicuntur Deo Sacrificium Missæ offerre: 1. Quia sunt membra Ecclesiæ, cujus nomine Sacerdos offert; totum enim corpus Ecclesiæ, quatenus Sacerdotem offerentem includit, recte denominatur offerens, quia offert per membrum suum ut ministrum ad hoc deputatum. 2. Fideles speciali ratione offerunt, quatenus exterius cooperantur Sacerdoti offerenti, quod fit petendo & procurando Sacrificium, dando stipendium Sacerdoti, inserviendo Sacrificanti. 3. Quia interno affectu uniendo se Sacerdoti Sacrificio consentiunt, & petunt fructum illius participes fieri.

An animæ purgatorii offerant.

Schol. 2. Animæ etiam in purgatorio specialiter Sacrificium Missæ offerre dici possunt, quia cum non sint omnibus modis extra viam, eoquod conferrent fidem & spem, movere possunt Sacerdotem ad

ad celebrandum, in casu, quo stipendium pro Missarum oblatione reliquerunt; vel quo Deo permittente Sacerdoti apparent, rogantes, ut pro iis celebret: quomodo etiam beati possunt dici specialiter offerre, quando speciali modo Sacerdotem ad offerendum movent. Qui autem præcise actu interno Sacrificium Missæ offert, non potest dici, illud offerre illa specialitate, qua offerunt, qui stipendio movent Sacerdotem, ad celebrandum, vel qui Missæ ministrant, aut illi assistunt, quia priores illi non cooperantur per quid externum ad oblationem offerentis, possunt tamen dici specialiter offerre relate ad omnes fideles, qui nec actu interno offerunt, de Sacrificio nihil cogitantes, & qui dicuntur solum generaliter offerre, quatenus Sacerdos nomine omnium agit & orat.

§. 1020.

Subjectum, pro quo Sacrificium Missæ *Missa pro* recte offertur, sunt omnes fideles Christiani *omnibus* justi & peccatores. Ita definit Tridentinum *fidelibus* Sess. 22. can. 3. *Si quis dixerit, Missæ Sacri-* *offerri* *potest.*
ficium soli prodesse sumenti, neque pro vivis &
defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus
& aliis necessitatibus offerri debere, anathema
fit. Ratio est, quia Sacerdos ordinatur ut
 publicus minister totius Ecclesiæ. Ergo de-
 bet quemadmodum pro populo, ita & pro semet-
 ipso offerre pro peccatis, Hebr. 5. adeoque pro
 tota Ecclesia, & fidelibus Christianis justis
 & peccatoribus.

Coroll. Præf. 1mo. Sacrificium Missæ offerri potest *Resolventur*
 pro ipso Sacerdote, pro fidelibus etiam absentibus, quibus prodest, etsi nihil de hoc scient: &
 Sacerdos mortaliter peccaret, si quem de Ecclesia
 excludere vellet de fructu universali sui Sacrificii:
 non tamen requiritur intentio expressa pro omni-

bus offerendi, sed sufficit virtualis & implicita celebrandi secundum institutionem & ritum Ecclesie, quæ hanc intentionem satis exprimit in Canone. 2do. Missa directe etiam offerri pro infantibus potest, ut Deus eos perfectos in timore suo ad adultam ætatem perducatur: Item etiam pro energumenis & peccatoribus, quibus tamen, sicut & infantibus in ratione satisfactionis, cujus non sunt capaces, nil prodest. 3tio. Potest etiam offerri pro catechumenis saltem quoad fructus impetrationis, non vero satisfactionis, licet pro iis alia suffragia, preces & eleemosynæ offerri possint: oratione tamen publica pro catechumenis in Missa orare non licet, nisi Ecclesia permittat. 4to. Sacrificium Missæ non potest pro infidelibus offerri quantum ad fructum satisfactionis, cujus non sunt capaces; potest tamen pro iis offerri per modum deprecationis, ut ad fidem Catholicam convertantur, non tantum in genere, sed etiam in particulari pro hac vel illa persona infideli, cujus tamen nomen in Canone alta voce pronuntiarum non debet. 5to. Sacerdos graviter peccat, qui pro excommunicato non tolerato Missam offert, imo licet constet, excommunicatum vitandum contritum obiisse, non licet pro eo sacrum offerre, quia necdum est ab excommunicatione absolutus c. *a nobis*. de sent. Excom. saltem directe, quatenus Sacerdos est minister Ecclesie, nec licet pro eo orare collectas, quæ nomine Ecclesie in Sacro recitantur; indirecte autem, quatenus offertur pro peccatoribus, ut convertantur, offerri pro eo potest, imo Sacerdos ut persona privata potest illius meminisse in Memento: si tamen Sacerdos offerret pro excommunicato vitando, qui fructus Sacrificii capax foret, illicitè quidem, valide tamen offerret, quia hoc pendet ab institutione Christi, & ille fructus principalioris ex meritis Christi particeps fieret. 6to. Pro excommunicato non vitando licitum est directe Sacrificium offerre, quia juxta Extrav. Martini

lini V. *Ad evitanda.* cum illo non prohibetur omnis communicatio: hinc Sacerdos tuta conscientia apud nos in Germania potest acceptare stipendium ab Accatholico Protestante oblatum, & illi legere Sacrum.

§. 1021.

Licet etiam Sacrificium Missæ offerre in *Licet of-* honorem Sanctorum. Ita Tridentinum Sess. 22. *ferre Mis-* can. 5. definiens: *Si quis dixerit, imposuram* *Sam in* *esse, Missas celebrare in honorem Sanctorum,* *honorem.* *S. S.* *Et pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit, anathema sit.* 2do. Patet ex traditione. S. Cyrillus Jerof. Cat. 5. ait: *Cum hoc Sacrificium offerimus, mentionem facimus eorum, qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, ut Deus orationibus illorum & deprecationibus suscipiat preces nostras.* Et S. Augustinus tr. 84. in Joan. *Non sic Martyres commemoramus, quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, ut etiam pro iis oremus: sed magis, ut ipsi orent pro nobis.* Accedunt omnes Liturgiæ tam Græcæ, quam Latinæ, quæ memoriam Sanctorum faciunt. 3tio. Sancti pro nobis in cælo orare possunt, & orant: (§. 782.) Ergo bonum est petere a Deo, tum ut Sanctos pro nobis orare faciat, tum ut illos pro nobis orantes exaudiat, quæ in Missa petuntur.

Schol. Kemnitius in Exam. Conc. Trid. impudenter *Resoluntur casus.* mentitur pag. 818. Catholicos Sacrificium offerre Sanctis, iisque templa & altaria erigere. Item ait, Catholicos docere, Cœnam S. per se institutam esse, ut in ejus celebratione Sancti implerentur.

tur. Verum contrarium docent omnes Catholici juxta Trident. Sess. 22. cap. 3. docens: *Quamvis in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit, non tamen illis Sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere solet: offero tibi Sacrificium Petre vel Paule, sed Deo, de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in caelis, quorum memoriam facimus in terris.* Deinde Sacrificium Sanctis non prodest, ad gratiae vel gloriae essentialis augmentum, sed tantum gloriae accidentalis, in quantum eorum cultui aliquid superaddi potest: Quare dum oramus, ut oblata Sanctis profint ad gloriam, petimus gratiam ita Sancte Sacrificium celebrandi, ut Sancti inde gaudeant, & gloria illis coram hominibus accedat. Item Sacrificium Missae per se primario ad cultum Divinum institutum est, & secundario solum ad honorandos & invocandos Sanctos, quatenus institutioni ejus non repugnat offerre Deo Sacrificium in honorem Sanctorum. Dicit I. olim memoria Martyrum die anniversario in loco sepulturae eorum fiebat, & modo tempore S. Augustini opinio de intercessione Martyrum invaluit. *Resp.* Quam falsum hoc sit, patet ex Eusebio de praep. Evang. c. 7. dicentis: *Votum Sanctis facimus, quorum intercessione apud Deum non parum juvari nos profiteamur.* II. Oblatio Sacrificii est cultus patriae soli Deo debitus: Ergo male ad honorem Sanctorum transfertur. *Resp.* Nos Deo in honorem Sanctorum tanquam Auctori virtutum, quas per Sanctos operatus est, Sacrificium offerimus, non vero Sanctis in honorem Dei.

§. 1022.

Missae pro defunctis offerri potest.

Item pro animabus in Purgatorio detentis Sacrificium Missae fructuose & bene offertur. Probatur ex S. Scriptura 2. Mach. 12.

(t. 1.

(t. I. §. 413.) & ex traditione: (ibid.)
 cujus testes etiam sunt: Tertullianus l. de
 cor. mil. c. 3. *Oblationes pro defunctis annua
 die facimus.* S. Cyprianus ep. 66. *Antecesso-
 res nostri censuerunt, quod, si quis hoc fecisset,
 non offerretur pro eo, nec Sacrificium pro dor-
 mitione ejus celebraretur.* S. Cyrillus Jerof.
 Cat. 5. *Maximum esse credimus animarum juva-
 men, pro quibus offertur obsecratio Sancti illius
 tremendi, quod in Altari positum est, Sacrificii.*
 Et S. Augustinus l. 9. Confess. testatur, pro
 matre sua mortua oblatum esse Sacrificium
 pretii nostri. Item S. Epiphanius in lib.
 Anacephal. ait, Aetium inter hæreticos dam-
 natum esse, quod negaret, pro mortuis of-
 ferendum esse Sacrificium. Hinc merito Tri-
 dentinum Sess. 22. can. 3. definit: *Si quis di-
 xerit, Missæ Sacrificium . . . neque pro vivis
 & defunctis offerri debere, anathema sit.*

Schol. Protestantes negant, Sacrificium Missæ pro
 defunctis in Purgatorio existentibus offerri posse,
 ex eo, quod existentiam Purgatorii negent. Sed
 hi alibi (t. I. §. 413.) jam refutati sunt.

§. 1023

Damnatis autem in inferno Sacrificium *Non vero*
 Missæ nihil potest, pro quibus nec ut pro-*pro damn-*
 pitatorium, nec ut impetratorium offerri *natis.*
 potest. Nam damnati irrevocabili Dei sen-
 tentia æternis suppliciis sunt addicti (t. I.
 §. 200.) nec quidquam refrigerii suscipere
 possunt: Ergo pro iis Sacrificium Missæ of-
 ferri non potest (§. 787.)

§. 1024.

*Sacrifici-
cium Missæ est
propitiatorium.*

Effectus seu fructus Sacrificii Missæ ex parte rei oblatæ quadruplex est, scilicet, Latreuticus, Eucharisticus, Propitiatorius, & Impetratorius. De *Latreutico* patet, quia offertur Deo in recognitionem supremi sui dominii. De *Eucharistico* etiam constat, quia offertur Deo pro omnibus acceptis beneficiis. De *Propitiatorio* contra hæreticos Catholica fides docet, Sacrificium Missæ esse propitiatorium, & valere ad remissionem peccatorum mortalium & venialium. Imo ex S. Scriptura Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur . . . ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis: Sed Christus est Pontifex secundum ordinem Melchisedech: Ergo quod obtulit, & adhuc offert in Ecclesia, est pro peccatis: hinc Matth. 26. ait: Hic est Sanguis meus, qui pro multis effundetur, vel juxta textum Græcum effunditur, in remissionem peccatorum. 2do ex Traditione. S. Cyrillus Jer. Cat. 5. Christum pro peccatis nostris maculatum offeramus, & nobis eum, qui benignissimus est, propitium reddamus. S. Ambrosius l. 1. de off. c. 48. Offert Christus seipsum quasi Sacerdos, ut peccata nostra dimittat. Et S. Augustinus q. 57. in Lev. Unum hoc nostrum Sacrificium signatur, in quo fit vera remissio peccatorum. Ideo Tridentinum Sess. 22. c. 2. recte docet, Sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti & pœnitentes ad Deum accedamus,*

mus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Et can. 3. Si quis dixerit, Missæ Sacrificium tantum esse laudis & gratiarum actionis . . . non autem propitiatorium, anathema sit.

Schol. 1. Fructus Sacrificii Missæ tripliciter dividi *Fructus* potest 1. ex parte causæ seu causalitatis, estque *Missæ* partim ex opere operato, partim ex opere ope- *quotu-* rantis. 2. Ex parte rei, estque Latrenticus, Eu- *plex.* charisticus, Propitiatorius & Impetratorius. 3. Ex parte participantium, estque generalis, specialis, & specialissimus.

Schol. 2. Lutherus docet, Sacrificium Missæ non esse *Quomodo* propitiatorium. I. Quia alias communio unius *peccata* prodesset alteri, quod esse nequit, sicuti nec Ba- *remittat.* ptismus unius alteri prodesse potest. *Resp.* Disparitas est inter Sacramentum & Sacrificium. Sacramentum ordinatur ad Sanctificationem suscipientium: Sacrificium per modum deprecationis & orationis concurret, quæ etiam pro altero fieri potest. II. Sic homo sine proprio labore & operibus veniam peccatorum consequeretur. *Resp.* Sacrificium non remittit immediate, & per se peccatum, sed mediate per viam impetrationis, movendo Deum ad conferenda auxilia, ut homo pœniteat per contritionem vel attritionem cum Sacramento, quarum vi immediate remissio peccatorum obtinetur: & hoc quidem probabilius facit ex opere operato ex sola dignitate hujus Sacrificii independentem a merito & dignitate Sacerdotis, vel ejus, pro quo offertur, a qua vis causativa & impetrativa horum auxiliorum in hoc Sacrificio non retardatur.

§. 1025.

Valet ad remittendas pœnas.

Sacrificium Missæ plurimum etiam prodest tam vivis quam defunctis ad satisfaciendum, sive ad remittendas pœnas peccatis debitas. Ita Tridentinum Sess. 22. can. 3. *Si quis dixerit . . neque offerri debere pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, anathema sit.* Deinde Sacrificium Missæ recte offertur pro defunctis: (§. 1022.) qui cum in statu merendi non sint, nihil conferunt ad pœnæ relaxationem: Ergo Sacrificium relaxat. Dein cruentum Crucis Sacrificium fuit vere satisfactorium pro pœnis peccatis debitis, Ergo etiam Sacrificium incruentum, quod est illius applicatio, ad hunc finem institutum fuit.

Quomodo pœnas remittat.

Schol. Missæ Sacrificium ex opere operato immediate remittit pœnas ex condonatis peccatis sive mortalibus, sive venialibus relictas; alio enim modo mediate impetrando auxilium ad eliciendum actum satisfactorium defunctis in purgatorio ad remissionem pœnæ prodesse non potest, utpote, qui nonnisi satisfacere possunt-

§. 1026.

Missæ est Sacrificium impetratorium.

Denique Sacrificium Missæ est impetratorium ad obtinenda a Deo bona spiritualia & temporalia. Quoad bona spiritualia patet ex Tridentino; (§. 1024. 1025.) & quoad bona temporalia idem Tridentinum docet, offerri illud *pro aliis etiam necessitatibus*, quo nomine pacem, terræ fœcunditatem &c. bona temporalia intelligit. Idem docent P. P. S. Chrysostomus hom. 18. in Acta, dicit, illud

jud offerri pro fructibus terræ. S. Augustinus l. 2. de Civ. l. 8. refert, Sacrificium hoc oblatum esse ad purgandam domum ab infestatione dæmonum. Certe si hoc Sacrificium pro remittendis peccatis valet, cur non pro pœnis ex peccatis ortis, & quidem ex opere operato. (§. 1024. Schol. 2.)

Schol. 1. Sacrificium Missæ non solum habet vim *An ex* ex opere operato, sed etiam ex opere operantis *opere ope-* seu pietate & devotione offerentis; cum enim *antis vim* valeat per modum impetrationis & orationis, eo *habeat.* majorem effectum producit, quo magis est fervida ad Deum oratio. Unde observat Bellarminus, quod, etsi non sit necessaria bonitas ministri offerentis ad valorem Sacrificii, alicujus tamen offerentis bonitas necessario requiritur, quia cum Sacrificium impetrando valeat, placere nequit, nisi offerens placeat: unde si Sacerdos in mortali offerens non placeat, saltem Christus principalis offerens semper placet. *2do.* Hinc Sacrificium Missæ, prout est a principali offerente, vim habet ex opere operantis certo & infallibiliter: prout autem offertur ab homine, infallibiliter quidem ex opere operato confert auxilia ad contritionem &c. excitantia, item remissionem alicujus saltem pœnæ, & bona temporalia, si animæ salutis expediant, confert: ex opere vero operantis non semper, si minister sit malus, nullam, vel ex defectu devotionis debilem vim habet. *3tio.* P. Gonet docet, hoc Sacrificium etiam aliquo modo immediate causare remissionem venialium, non quasi homo nullum actum detestationis formalis ponere deberet, sed, quod si ponat actum insufficientem ad remissionem venialium, ea vi Sacrificii remittantur.

Schol. 2. Valor & fructus Sacrificii Missæ in actu *An valor* primo, & quoad sufficientiam tam intensive, *Missæ sit* quam extensive est infinitus, quia in eo offertur *infinitus.*

res infiniti valoris a persona infinite digna: maxime, quia est idem cum Sacrificio Crucis & ultimæ Cœnæ; & insuper habet virtutem completam ad producendum effectum syncatechorematicè infinitum. In actu tamen secundo, & quoad efficientiam est tantummodo finitus, quia dispositio subjecti, cui applicatur valor Sacrificii Missæ, semper est finita; causæ enim universales agunt juxta dispositionem subjecti. Non obstat I. quod Sacrificium Missæ pro eodem iteretur, & quod offerens Sacerdos sit tantum finitæ dignitatis. *Resp.* Ex hoc solum sequitur, quod fructus ejus sit quoad efficientiam finitus, non vero quoad sufficientiam. Unde etiam Sacerdos per unicam Missam nequit satisfacere pluribus, a quibus stipendia accepit; nam fructus tanto magis decrescit, quanto in plures partes dividitur. II. Si plures assistunt, & offerunt, per se prodest singulis non minus, ac si unus tantum adesset: Ergo etiam si pro pluribus offertur a Sacerdote. *Resp.* Disparitas est, quia multiplicatis offerentibus multiplicantur oblationes, quarum singulæ habent suum fructum specialem: non autem multiplicantur oblationes, quando multiplicantur objecta, pro quibus offertur. III. Certum est, licere Sacerdoti in Memento orare non tantum pro dante stipendium, sed etiam pro aliis iisque nominatim applicare fructum Sacrificii, uti patet ex Canone Missæ: Ergo ex eo, quod Missa pro pluribus applicetur, non minuitur ejus fructus. *Resp.* Licet tantum in Memento, quod est quædam distincta & repetita oblatio, & sic non minuitur quidem generalis, minuitur tamen specialis.

Coroll. Pract. imo. Sacrum ab impio Sacerdote celebratum non habet minorem vim ex opere operato, sed tantum ex opere operantis. Illud autem Sacrificium est fructuosius, quod devotius legitur vel auditur, sive sit de feria, sive de Sancto, sive in summo vel alio altari, in quibusvis para-

mea-

mentis, quia eadem est semper hostia, licet per accidens plus proficit Missa in Altari privilegiato ob indulgentias annexas. 2do. Missa de Requiem quoad fructum satisfactorium ex opere operato non plus prodest defuncto, quam alia, plus tamen prodest, quatenus Ecclesia per preces in Missa de Requiem specialiter pro defuncto orat: sicuti etiam per accidens plus prodest Sacrum solenne cum ministris, quod magis redundat in gloriam Dei.

§. 1027.

Ut vero Sacrificium Missæ in aliis prædictis effectus causet, requiritur intentio seu applicatio fructus facta a Sacerdote celebrante. Nam imo Sacerdos est dispensator mysteriorum Dei, & in ordinatione sua accipit potestatem Sacrificium offerendi, adeoque ejus fructum applicandi: Ergo quod fructus hujus Sacrificii huic vel illi in particulari proficit, pendet ex intentione Sacerdotis tale Sacrificium ad talem effectum referentis. 2do. Sacrificium Missæ de se non est determinatum, ut hos vel illos effectus in hoc vel illo subjecto causet, sed habet se instar causæ universalis de se in actu primo indifferentis: Ergo ab intentione Sacerdotis ad hunc vel illum effectum in hoc vel illo subjecto producendum determinari debet; nullum enim aliud determinans aptius assignari potest, cum oporteat, ut ab eo determinationem habeat, a quo esse suum habet.

Coroll. Pract. Imo Ut effectus Sacrificii specialiter obtineatur, debet Sacerdos fructum ex opere operato respondentem Sacrificio, prout offertur in persona Christi, vel sibiipso, vel alteri capaci per intentionem.

intentionem ante vel saltem in ipsa consecratione factam applicare, quia in consecratione Sacerdos potissimum personam Christi agit. 2do Intentio debet ferri in personam determinatam licet ignotam, nec potest alicui fructus applicari sub conditione de futuro contingenti, quia non est in potestate Sacerdotis eousque fructum suspendere. 3tio Si Sacerdos nulli vel incapaci vel non indigenti fructum applicet, remanet in thesauro Ecclesie, vel juxta P. Laymann illis cedit, pro quibus Sacerdos sæpius offerre solet, vel ipsi Sacerdoti obvenit, quia hanc intentionem habere censetur. Hinc consultum est, ut Sacerdos primæ intentioni aliam substituatur v. g. offeram Missam pro patre, vel si is non indigeat, pro fratribus &c. vel pro quibus ex accepto stipendio teneor ad intentionem petentis eo modo, quo Deus scit, me applicare debere. 4to Intentio applicantis debet esse vel explicita, vel virtualis & implicita, semel posita & non revocata, etsi longo tempore præcesserit, quia est donatio de præsentis rei futuræ. 5to Applicatio debet fieri saltem ante consecrationem secundæ speciei: imo si Sacerdos accepto stipendio pro aliis celebret applicationem ante initium Missæ facere debet, ut etiam fructus precum Ecclesie illis proveniat: de quo tamen alii cum Salmanticensibus adhuc disputant, uti mox videbimus. Et si Sacerdos alii applicet, quam cui superior applicari jussit, valida est applicatio, quia est actus ordinis, licet Sacerdos contra obedientiam peccet. Neomystra vero in ordinatione cum Episcopo celebraus non nisi ad Intentionem Episcopi primarii celebrantis illam Missam applicare potest. 6to Sacerdos Missam applicare potest pro eo, quem scit defacto velle a se Missam petere, licet necdum petierit, nisi sit pro effectu, ad quem non juvaret: Item valet applicatio pro eo, pro quo Deus vult applicari. 7tmo Si quis applicavit ad unum finem, & postea immemor applicationis factæ applicat ad alium finem,

si hoc

si hoc faciat ex fine speciali, censetur interpretative revocare priorem intentionem. 8vo Applicatio sub conditione de præterito vel præsentis valet, non autem de futuro v. g. pro eo, qui stipendium dabit: Item nec hæc applicatio valet: offero pro eo, quem Deus scit, primo stipendium daturum, vel primo moriturum, quia est contra praxin Ecclesiæ, & graviter prohibita a Clemente VIII. 9no Si quis Missam ex errore pro mortuo putato offert, qui tamen adhuc vivit, prodest applicatio secundum fructum vivo applicabilem ob voluntatem interpretativam applicantis: qui tamen putans alium esse mortuum celebraret Missas, quas pro eo defuncto reipsa legere tenetur, non satisfaceret obligationi, sed eo defuncto alias pro eo Missas legere deberet. 10mo in die Commemorationis omnium defunctorum pia consuetudo habet, ut omnibus animabus in purgatorio Missa applicetur, non tamen est gravis obligatio. Missa vero in altari privilegiato, si per rubricam liceat, de Requiem dici debet.

Schol. Quæritur, quem fructum Sacerdos danti stipendium, vel cui alio titulo obligatus est, applicare debeat. *Resp.* Cum Salmanticensibus, teneri applicare fructum specialem ex opere operato, seu medium inter generalem & specialissimum, & obligationi satisfacere, licet non applicet fructum ex opere operantis, nec fructum & impetrationem orationam Ecclesiæ: nam 1. Sacerdos etiam in peccato mortali celebrans & applicans Missam, cui debet, peccat quidem contra Religionem, non tamen contra iustitiam: Ergo obligationi satisfacit, nec tamen Sacrificium habet fructum ex opere operantis, & si sit excommunicatus, non agit nomine Ecclesiæ, & sic non offert ejus orationes, nec impetrationem illis respondentem applicare potest. 2. Sacerdos suæ obligationi satisfacit applicando illud, quod Deus aliis

aliis applicandum in hoc Sacrificio instituit, quod non est bonum operantis, nec orationes Ecclesiæ, quæ omnia Sacrificio sunt accidentalia. Non obest I. quod sit mens petentium, ut sibi impetratio orationum Ecclesiæ applicetur. *Resp.* Hoc rationabiliter tanquam sibi debitum petere non possunt, quia illud solum jure exigere possunt, quod Christus illis applicandum instituit. II. Fideles pro legendis Missis quærunt merito bonos & pios Sacerdotes: Ergo volunt sibi applicari fructum ex opere operantis. *Resp.* Fructus impetratorius ex opere operato, quatenus in persona Christi offertur, non pendet a bonitate ministri, nec quatenus orat nomine Ecclesiæ, nisi sit excommunicatus: quatenus vero orat uti persona privata & offert, fructus impetrationis ex ejus bona dispositione dependet: hinc fideles quærunt bonos Sacerdotes non pro fructu ex institutione sibi applicabili, sed pro fructu impetrationis Sacerdotis, quatenus est persona privata.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract.* 1mo Fructus specialissimus ipsi Sacerdoti proveniens nulli alteri applicari potest, quia est personalis. 2do Sacerdos, quatenus Sacrificium offert nomine Ecclesiæ, nec licite nec valide ejus intentionem mutare potest, ita ut aliquem excludat, quem in generali sua intentione ratione fructus generalis includit, vel aliquem v. g. excommunicatum includat, quem Ecclesia exclusum esse cupit. Intentio autem principalis Ecclesiæ est, supplicandi pro omnibus Christi fidelibus: secundaria vero intentione Ecclesia offert pro catechumenis & infidelium salute. 3to Quatenus Sacerdos ut privata persona Sacrificium offert, & orat in Memento, fructum impetrationis & satisfactionis ex opere operantis applicare potest cuivis homini capaci etiam excommunicato non tolerato, sicuti etiam Sacrificio assistentes, quia hæc propria ipsorum actio eorum arbitrio relinquitur. 4to In Missa gratuita Sacerdoti licet

fructus dividere, v. g. applicando fructum satisfactorium Paulo, impetratorium sibi &c. Si quis vero alicui Missam simpliciter promisit, non limitando ad certum fructum, tenetur omnes fructus illi applicare: si autem ad certum tantum finem promisit, v. g. in gratiarum actionem pro sanitate, poterit alteri fructum satisfactorium & impetratorium applicare; quod idem tenet, si iubeatur Sacerdos, ad certum solum finem celebrare. Econtra si quis obligetur ex stipendio, vel fundatione, tenetur totum fructum ex opere operato applicare danti stipendium, vel fundatori, vel, si capaces non sint, eorum consanguineis, aut quibus maxime obligatur. 5to Ex accepto stipendio tenetur quidem Sacerdos non nisi fructum medium & specialem applicare, ne tamen scrupulis implicetur, consulit Gerson de sollicit. Ecclesiast. c. 34. ut omnia in Divinam dispositionem referat, & intendat suis obligationibus satisfacere eo meliori modo, & eo majori extensione, quibus valet, sic enim re ipsa suo muneri satisfaciet.

§. 1028.

Cum vero Sacerdos non semper obligetur huic vel illi fructus Sacrificii Missæ applicare, ideo quando suas Missas non habet obligatas, iustum aliquod stipendium pecuniarum accipere potest, non quidem tanquam pretium Sacrificii, sed uti stipendium iustum ad sui sustentationem. Nam imo Luc. 10. v. 7. dicitur: *Dignus est enim operarius mercede sua.* Et 1. Cor. 9. v. 13. *Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt, & qui altari deserviant, cum altari participant.* 2do. Patet ex recepto antiquissimo usu Ecclesiæ, quippe jam olim fideles in Missa publica oblationes faciebant,

*Stipendia
Missarum
licent.*

consistentes in fructibus; deinde Sæculo 8vo pecunia offerebatur pro ministris: cumque Missæ privatæ invalescerent, sub quibus oblationes non fiebant, fideles anticipato has oblationes dabant. Vid. Van Espen in Jur. Eccl.

Solvuntur objectiones. Schol. Dicis I. Omne pactum in rebus sacris reprobandum est, & Simoniacum habetur: (§. 862.) Sed hoc contingit in stipendio Missarum, ubi est obligatio ex justitia & pacto: unde etiam Tridentinum Sess. 22. in decret. prohibet cujusvis generis mercedem, condiciones, pacta, & quidquid pro Missis novis celebrandis datur. *Resp.* Pactum, quod inter dantem stipendium & Sacerdotem intervenit, non nisi ex pravo motivo Sacerdotis variari, & Simonia fieri potest, si nimirum is stipendium spectaret ut finem præcipuum, aut pretium rei sacræ: sed stipendium hoc non datur ut pretium, sed ut sustentatio operantis. II. Non licet pecuniam dare etiam per modum stipendii pro collatione Ordinum: Ergo neque pro Missa. *Resp.* Disparitas est, quia concessio stipendii multis abusibus & promotionibus indignorum in collatione Ordinum contingerent, & aliunde Episcopis de congrua sustentatione satis provisum est.

Resolvuntur casus. Coroll. Præf. 1mo. Justum stipendium illud censetur, quod vel lege Episcopi, vel loci consuetudine expiorum & prudentium judicio determinatum est. 2do. Si quis etiam ex beneficio suo largiter se sustentet, stipendium tamen pro Missa non obligata admittere potest, quia prius est per accidens; si tamen grave scandalum præberet, abstinere deberet: Item si pecunia accipienda esset finis primarius, cur Sacerdos Missam celebret, a mortali excusari non posset ob formalem avaritiæ speciem. 3tio. Si Missa cantanda sit, vel legenda tempore, & loco incommodo, vel distante, majus stipendium exigere potest: non ve-

ro licet plus exigere propria authoritate, quia pretia rerum crescant. 4to. Si Rubricæ permittant, legenda est talis Miffa, qualis a daute stipendium petitur v. g. de Requiem, & quidem tantum sub veniali, quia, licet quoad substantiam, non tamen quoad modum satisficit petenti. Si vero per rubricas non liceat, legenda est Miffa a rubrica præscripta, per quam etiam omnis obtinetur indulgentia in altari privilegiato, quæ obtinetur per Miffam de Requiem: ex declaratione Alexandri VII. a. 1652. 5to. Si quis accepit stipendium, ut celebret in certo loco, vel tempore, ita ut locus & tempus per se intendantur, Miffa statuto loco & tempore legenda est; quia dans censetur esse invitus: secus est, si locus & tempus primario non intendantur: imo Pignatellus conf. 80. ait, si plures Miffæ celebrentur in Altari, ita ut Miffæ ibi constitutæ difficulter legi possint, licet eas legere in ara vicina: quia idem est fructus, & ex benigna interpretatione mentis fundatoris hoc erui potest. 6to. Omittens unum sacrum ex justitia debitum graviter peccat, quia alter graviter est invitus: omiffio tamen restitutionis stipendii accepti v. g. capitelli, ob parvitatem materiæ ordinarie tantum est peccatum veniale. 7tmo. Qui Miffas obligatas ultra unum mensem, vel ultra 50 dies differt, peccat graviter: Urbanus enim in suo decreto mandat, non plures suscipi Miffas, quam quæ iatra breve tempus legi possunt, alias fideles magno fructu diu carere deberent: respiciendum tamen hic est ad causas & intentiones petentium, an urgeant, maxime vero Miffæ pro defunctis diu differri non debent. 8vo. Non potest Sacerdos duplicatum stipendium pro eadem Miffa accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsi celebranti correspondentem: juxta prop. 8. ab Alexandro VII. damnatam, quia hoc sapit avaritiam & simoniam. Et si acceptum stipendium sit tenue, non licet ab alio tantum accipere, ut stipendium sit jus-

stum, & unica Missa utrique satisfacere: ita declarat S. Congreg. ad Decret Urbani VIII. *9no.* Non potest Sacerdos post decretum Urbani VIII, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta; juxta prop. 9, ab Alexandro VII. damnatam, quod etiam prohibuit Benedictus XIV. a. 1741, nisi tamen excessus ex mera liberalitate illi donetur, aut certum sit, excessum justii stipendii datum esse non intuitu Missæ legendæ, sed intuitu personæ ob amicitiam, paupertatem, vel si petens censeatur prudenter contentus esse. *10mo.* Ex declaratione S. Congregationis possunt administratores Ecclesiæ pro paramenti, candelis, hostiis, vino &c. valorem expensarum ex elemosynis pro Missis datis subtrahere, si Ecclesiâ aliunde redditus sufficientes pro his non habeat, ita tamen, ut numerus Missarum cum numero stipendiorum correspondeat. *11mo.* Beneficiatus, cui liberum est, Missam per alium celebrare, illi congruum solum stipendium dare potest, nisi in fundatione aliter cautum sit, & beneficii fructus sibi retinere, quia non accipit stipendium Missæ singulare, sed totam massam reddituum, ut intentam a fundatore sustentationem. Ita ead. declarat. *12mo.* Si Cajus obligatus sit, hodie dicere Missam, pro qua florenum accepit, petat a Titio, ut eam pro se legat, spondens se cras lecturum pro Titio, qui pro sua Missa tantum tres baceos accipit, videtur licere, quia est tantum permutatio Missarum & dierum. *13tio.* Qui pecuniam accepit pro Missis sine præscripto earum numero, satisfacit numerando eas secundum taxam communem; hinc etiam hæres, si testator determinavit 100 Missas non taxato stipendio; tenetur ad justum stipendium conveniens qualitati defuncti. Item executor testamenti tradere debet, quidquid pro largiori etiam stipendio legatum est: legatarius vero, si legans voluit pro se singulis mensibus Missam legi, assignando stipen-

stipendium superfluum, satisfaciet minori stipendio Missam procurando, si præsumere possit, quod voluerit erga legatarium libertatem exercuisse. 14to. Qui putavit, in pecunia sibi data esse 10 stipendia, & postea octo tantum reperit, tenetur tantum ad 8 Missas, quia in plures, quam sunt stipendia, non consensit, monere tamen debet dantem stipendia, & quia, si hæc a pluribus accepit, vix potest, tenetur ad 10 Missas legendas,

§. 1029,

Quia Sacrificium Deo ex jure naturæ offerendum est; (§. 800.) hinc Sacerdos probabilius mortaliter peccat, nisi aliquoties in anno v. g. ter vel quater in festis sollemnioribus celebret. Id colligi potest imo ex verbis Christi Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, quibus verbis, ait Tridentinum Sess. 21, cap. 1. Christus Apostolis, eorumque in Sacerdotio Successoribus, ut offerrent, præcepit. 2do. Quivis Sacerdos vi suæ ordinationis tenetur ad offerendum Deo sacrificium: Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia*: Ergo tenetur ad aliquoties saltem in anno celebrandum. Unde Tridentinum Sess. 23. de ref. cap. 14. ita statuit: *Curet Episcopus, ut ii Sacerdotes, saltem diebus Dominicis & festis sollemnibus, si autem curam habuerint, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.*

Simplex Sacerdos tenetur aliquoties in anno celebrare.

§. 1030.

*Curatus
vero om-
nibus fe-
stis, &
Missam
applicare.*

Sacerdos curatus per se tenetur vel per aliam omnibus illis diebus celebrare, quibus plebs illi subdita ex præcepto Missam audire tenetur: quia hoc exigit officium Pastoris animarum, qui ideo a fidelibus decimas & oblationes accipit pro sua sustentatione, ut illis ad salutem necessaria & utilia dispenset. Imo in his diebus Missam pro suis Parochianis applicare tenetur. Nam 1mo Tridentinum Sess. 23. cap. 1. ait: *Præcepto Divino mandatum esse omnibus, quibus cura animarum commissa est, oves suas cognoscere, & pro his Sacrificium offerre.* Ubi Tridentinum non ait, coram illis, sed pro illis: Ergo fructum specialem applicare debent, nam fructus generalis a quovis etiam non curato debetur toti Ecclesiæ. 2do. Benedictus XIV. in Com. de Sacrif. Missæ Sect. 2. §. 56. ait: *In hac questione S. Congregationis semper ea fuit sententia, eum, qui curam animarum habet, teneri Missam applicare populo omnibus Dominicis & festis diebus ex præcepto, sive Parochus sæcularis sit, sive Regularis; sive amovibilis, sive non, sive congruam habeat, sive non: Illudque duntaxat S. Congregatio concedit Parocho, si pauper sit, ut etiam die festo Missam applicare possit ei, qui sibi eleemosynam dederit. dummodo celebret in Parochia, ne populus Missa careat, & alio die per hebdomadam Missam celebret, & populo applicet, loco ejus, quam applicare debuerat festo illo die, cum eleemosynam accepit.* Idem Pontifex in Litteris Apostolicis: *Cum*
inter.

inter. t. 1. Bulla: p. 366. contrarias explicaciones verborum Tridentini vocat inanes & frivolas interpretationes.

Coroll. Præf. 1mo. Obligatio applicandi Missam Dominicis & festis in Curatis pro parochianis est gravis. 2do. Parochi uberiores redditus habentes sæpius in septimana celebrare debent, ubi tamen ad consuetudinem respiciendum est, & Episcopus providere debet, ut in oppidis frequentioribus Missa quotidie celebretur. *Resolvuntur casus.*

§. 1031.

Episcopis ac Prælatibus Ecclesiarum Cathedralium, Collegiatarum & Conventualium incumbit, ut in Ecclesiis suis saltem unam Missam quotidie celebrari curent. Ita præcipitur cap. *Cum creatura. de celebrat. Missæ*. scilicet: *Cum creatura non habeat, quod pro meritis respondeat Creatori, mandamus, nullum in vos torporem negligentiae obrepere permittatis, quatenus & pro anniversariis defunctorum, & pro festo & feria secundum temporum congruentiam Missarum solemniter conventualiter celebretis.* *In Ecclesiis majoribus quotidie Missa celebranda est.*

Coroll. Præf. 1mo. Est peccatum mortale, in Ecclesiis Collegiatis & Conventualibus sine gravi causa uno die omittere Missam. 2do. Si in aliqua Ecclesia magnus sit Missarum numerus, quibus ob paucitatem Sacerdotum, & proventuum tenuitatem satisfieri non potest, Tridentinum Sess. 25. cap. 4. concessit quidem Episcopis, ut in Synodo diocesana, & Abbatibus ac Ordinibus Generalibus, ut in suis capitulis ad minorem numerum Missas redigant: sed hanc facultatem ad Sedem Apostolicam revocavit Urbanus VIII. in Const. 45. Verum Alexander VII. Clemens X. & Benedictus XIII. omnibus Religiosis institutis privilegium *Resolvuntur casus.*

concefferunt, ut Superiores Generales adhibito maturo consilio ac nonnullis regulis servatis onera Missarum moderari valeant. Ita Benedictus XIV. de Syn. diœc.

§. 1032.

Beneficiatus tenetur assignatas Missas legere.

Beneficiatus ex iustitia sub peccato mortali tenetur ad eum Missarum numerum, quem litteræ foundationis requirunt; quia debet agere juxta mentem fundatorum, a quibus stipendium accipit, ad quod suscipiendo in se beneficium se obligavit.

Resolvuntur casus.

Coroll. Pract. 1mo. Si fundatio Sacrificium quotidianum exigit, ex verbis fundatoris desumendum est, an loco, an vero personæ hanc obligationem imponere voluerit. Si loco, procurare debet Beneficiatus, ut quotidie in eo, vel per se, vel per alium Missa celebretur: si personæ, Beneficiatus quotidie celebrare debet, quatenus potest salva honestate & devotione: unde in quibusdam Ecclesiis moris est, ut unum vacationis diem in septimana habeat. *2do.* Qui ex beneficio obligatus est, quotidie aut sæpius in septimana celebrare, impeditur autem morbo, vel alia causa non voluntaria, non tenetur per alium officio suo satisfacere, nec postea Missas neglectas compensare, si impedimentum brevi tempore v. g. una vel altera septimana, vel juxta Lugo uno mense duraret, ob præsumptam voluntatem fundatoris nolentis famulo de mercede ideo detrahere: secus, si diutius duret, ubi tamen semper consuetudo respicienda est.

§. 1033.

Quotidie celebrare decet.

Consultum est, & valde decens, ut Sacerdos quotidie sacrificet, sed semel tantum, nisi aliqua ratio bis celebrare permittat. Prima

ma pars probatur ex praxi Ecclesiæ: sic S. Andreas gloriatus est, se quotidie immaculatum Agnum offerre. Eandem consuetudinem approbant Patres Africani ex ep. 2. l. 1. S. Cypriani, & alii Patres: S. Ambrosius de funere fratris. S. Hypolytus or. de consum. mundi. S. Hieronymus l. 1. adv. Jovin. & S. Gregorius M. l. 4. dial. c. 56. laudat S. Cassianum quotidie celebrasse: & Ven. Beda: *Sacerdos non legitime impeditus celebrare omit- tens, quantum in eo est, privat S. S. Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, justos subsidio & gratia, in purgatorio existentes venia, Ecclesiam speciali Christi beneficio, & seipsum medicina ac remedio.* Sacrificium quippe N. L. nullo tempore coarctatur, & Sacerdos in ordinatione sua specialem gratiam & auxilium ad digne celebrandum accipit. Vide Inst. Theol. myst. tom. 2. §. 418. *sqq.*

Secunda pars patet ex c. Consuluiti de *Semel.* celebr. Miss. ubi dicitur: *Respondemus, quod excepto die Nativitatis Dominicæ, & nisi causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die unam Missam solummodo celebrare.* Quod autem *ly* sufficit, præceptum innuat, declarat praxis Ecclesiæ; cujus rationem dat S. Thomas 3. p. q. 83. a. 2. quia homo fragilis vix ad unum Sacrificium se digne præparare potest.

Coroll. Præf. imo, In die Nativitatis Domini tres Resoluntur Missas celebrare permittit Ecclesia ad significan- *tur casus.* dam triplicem Christi Nativitatem, æternam ex Deo Patre, temporalem ex Beatissima Virgine *Maria.*

Maria, & spiritualem in hominum cordibus: non tamen est præceptum, tres Missas celebrandi. 2do. In casu necessitatis bis celebrare licet, v. g. si quis duabus Parochiis præsit, ne populus die festo Missa careat, pro dando viatico moribundo, in dedicatione, si Ecclesia populum non capiat, ubi tamen Sacerdos semper jejunus esse debet: imo etiam in casu necessitatis tres Missas celebrare licet. 3tio. Feria sexta majoris hebdomadæ ex antiqua traditione celebrare non licet c. *Sabbato*. d. 3. de consecr. Sabbato S. publice celebrare non licet ob receptam consuetudinem, & privatim abstinere tutius est. Feria quinta Coenæ licitum, Sacerdotibus celebrare, ubi tamen in aliquo conventu viget consuetudo, ut Sacerdotes e manu Superioris S. S. Eucharistiam sumant, sine Superioris licentia Missam privatim celebrare non oportet.

§. 1034.

Præceptum audiendi Missam.

Non solum Sacerdotes, sed & omnes fideles usum rationis habentes cum Sacerdote Sacrificium Deo offerre, & singulis diebus Dominicis & festis integram Missam devote audire debent, nisi iusta de causa excusentur. Ita præcipitur c. *Omnes fideles*. de consecr. d. 1. Et quidem ad hoc tenentur jure naturæ; quod præcipit, Sacrificium Deo supremo Domino offerendum esse, quod in Religione Christiana est Sacrificium Missæ. (§. 800. 1013.) Item jure Divino, quod debitum Deo cultum, adeoque etiam Sacrificium offerendum imperat: & denique jure Ecclesiastico ex c. cit.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præst. imo. Præceptum audiendi Missam communiter anno ætatis septimo obligat. Surdus & mutus ac cæcus simul attentionis incapax, sicuti &

& amentes perpetui hoc præcepto non tenentur, sicuti nec infideles & Catechumeni. Sacerdos vero non celebrans tenetur audire Sacrum, & si audire non possit, tenetur ipse celebrare, præmissa etiam Sacramentali Confessione, si in mortali fuerit, ubi in defectu Confessarii, si iter unius horæ pro inveniendis Confessario facere deberet, Sacrum potest omittere. 2do. Obligatio audiendi Missam obligat sub peccato gravi, & affixa est diei, cum quo expirat, nec postea suppleri potest: extendit se autem ad solas Dominicas & festa: unde in die Cinerum, commemoratione fidelium defunctorum, festo S. Marci, feria 5. 6. & Sabbato majoris hebdomadæ non est obligatio audiendi Missam, nec in diebus Rogationum, quia non sunt vere festa, nisi aliter consuetudo diocesis ferat. 3to. Ut Missa integra audiatur, non sufficit audire plures partes simul a diversis celebrantibus, juxta prop. 53. ab Innocentio XI. damnatam. Sufficit tamen, si dimidia pars Missæ ab uno Sacerdote, altera ab alio successive audiat, licet peccet venialiter, quia modus præscriptus non observatur, imo talem præcepto non satisfacere multi probabiliter censent. In die vero Nativitatis Domini non est præceptum tres Missas audiendi. 4to. Omittens partem Missæ notabilem v. g. ab initio usque ad Evangelium exclusive, peccat graviter, & non satisfacit obligationi. 5to. Si quis pro accipiendis necessariis pro Missa egredieretur ad locum remotum non communicantem cum templo per notabile tempus, vel omitteret partem substantialem, uti utramque consecrationem, non audiret Missam ex defectu moralis præsentitæ; fecus est, si iret ad Sacristiam aliquid pro Sacro allaturus, aut campanas pro elevatione tracturus; aut si ministraret ad altare, ubi modo accedere, modo recedere debet; talis enim manet in loco communicante, & est moraliter præsens. 6to. Stans extra templum, nec videns, nec audiens Sacerdotem satisfacit, si conjunctus sit

fit reliquæ multitudini, illique in genuflectendo &c. se conformet, quia moraliter censetur esse in templo: non tamen videtur satisfacere, si e regione templi e fenestra domus videat Sacerdotem, quia non censetur præsens; sicuti nec ille satisfacit, qui extra templum stans ad murum audiret Sacerdotem, quia non est corporaliter præsens; licet nonnulli contrarium defendant. *7^{imo}* Satisfit præcepto huic audiendo Missam extra Parochiam ob consuetudinem contrariam jus abrogantem, & Privilegia Regularibus concessa a Leone X. in Bulla: *Exponi nobis*: & Clemente VIII. *Significatum nobis* &c. *8vo*. Missa audienda est in Ecclesia: solus igitur Privilegiatus ejusque domestici cohabitantes cum Privilegiato satisfaciunt præcepto, si audiant Missam in oratorio privato, in arce, vel domo hominis privati ad tempus cultui Divino deputato, quia pro his solum datur privilegium, ex declaratione Clementis XI. Satisfaciunt tamen etiam extranei audiendo Missam in oratoriis Episcoporum, Regularium, hospitalium, Sodalitatum, quia eorum oratoria non censentur privata. Probabile etiam est, satisfieri præcepto, quocumque alio loco profano Missa audiatur, quia restrictio ad oratoria privata ad alia loca non habetur. *9no*. Ad satisfaciendum præcepto audiendi Missam requiritur voluntas audiendi eam tanquam rem sacram: hinc non satisfacit, qui interest, ut irrideat, aut aliquem expectet: non tamen requiritur intentio satisfaciendi, & satis est intentio implicita, quam habet, qui adit templum volens officium Christiani implere, quæque semper habetur, quando non constat de intentione contraria. *10mo*. Ad audiendam Missam non sufficit, ut quis illi intersit vi detentus, sine omni intentione, vel ebrius & dormiens, sed requiritur attentio interna saltem talis, ut quis possit dici religiose assistere sub externa specie colentis Deum, ita ut vere ad Sacerdotem attendat, & elevatam ad Deum mentem

habeat, etsi varias distractiones patiatur: P. Laymann vero putat sufficere attentionem externam, qua quis non ponit actionem cum interna impossibilem. 11mo. Qui scribunt, vel pingunt, vel attente legunt novellas sub Sacro per notabilem ejus partem, vel dormiunt, vel confabulantur, non satisfaciunt: Musici tamen audiunt Sacrum, dummodo præmissa intentione ad Sacerdotem attendant, quia eorum actio ad cultum Dei refertur. Item qui sub Missa se præparat ad confessionem, persolvit pœnitentiam aut officium canonicum, Missam sufficienter audit; si autem sub ea longo tempore confiteretur, suadendum illi est, ut aliam Missam audiat. Excipiens item confessiones absolute quidem Missam audire potest, melius tamen facit, si non valens satis ad Sacerdotem attendere, ut aliam Missam audiat. Raptus denique in extasin ad contemplanda alia quam Missæ mysteria, non videtur esse moraliter præsens, nec Missam audire. 12mo. Ab auditione Missæ excusat Impotentia physica & moralis: unde excusantur incurati, ægroti, reconvalescentes ex consilio medici, timentes notabile damnum in bonis famæ & fortunæ, distantes a templo una hora, habitant ratione personæ & auræ, custodes domus in loco, ubi una tantum Missa legitur, ex justa causa commorantes inter hæreticos. 13tio. Deinde excusat charitas, dum quis ægroto alias derelicto assistere, vel grave damnum proximi corporale vel spirituale impedire debet. 14to. Ratione officii excusantur milites in custodiis, pastores gregum, laborantes in fuforiis, si labor ante festum inceptus abrumpi non possit, & matres infantibus assistentes: Item servi & ancillæ ratione servitiorum necessariorum cum auditione Sacri incompatibilium; & ratione consuetudinis mulieres post partum domi manentes. 15to. Excusantur itinerantes, qui bona fide putantes, se in loco transitus Sacrum audire posse, nullum reperiunt: Item cursores, nautæ, aurigæ, alique iter facientes,

vel

vel in via constituti, si Missam audiendo diu deberent morari, aut magnas expensas facere, aut negligere commodam occasionem longi itineris v. g. socios, cum viam ignorent, & pericula metuant, alias tenerentur ante iter, vel in itinere Missam audire. 16to. Excusatus a Missa non tenetur quidem ad alias preces determinate, requiritur tamen adhuc cultus positivus pro sanctificanda Dominica vel festo: quod fit juxta nonnullos abstinendo a servilibus ad colendum Deum; unde juxta P. Laymann consultum quidem est, ut talis alias preces fundat, non tamen ab Ecclesia præceptum, quæ cultum Dei in eo determinat, ut Missa audiatur.

§. 1035.

Missæ privatae licitæ sunt.

Licet autem nonnisi Dominicis & festis diebus fideles Sacrificio Missæ interesse teneantur, nihilominus aliis etiam diebus non festivis, vel in locis privatis, vel quando nulli fideles assistunt, nec communicant, Missas privatas celebrare licet. Ita imo declarat Tridentinum Sess. 22. cap. 6. dicens: *Optaret quidem S. Synodus, ut in singulis Missis fideles adsistentes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharisticæ perceptione communicarent . . . nec tamen, si id semper non fiat, propterea Missas illas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, ut privatas & illicitas damnat, sed probat, atque adeo commendat: siquidem illæ quoque Missæ vere communes censeri debent, partim quod in eis populus spiritualiter communicet; partim vero, quod a publico Ecclesiæ ministro, non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Christi pertinent, celebrentur.*

tur. 2do. Patet ex Traditione. S. Gregorius Naz. or. 19. asserit, Patrem suum in cubiculo privatim egisse Sacrum. S. Ambrosius teste Paulino Romæ in quadam domo trans Tiberim Sacrificium obtulit. S. Paulinus paucis ante obitum horis teste Uranio idem fecit in Altari ante lectulum parato. S. Lucianus M. vulneribus attritus, & ara destitutus supra pectus suum obtulit Sacra: teste Philostorgio l. 4. hist. Ergo olim Missa sine cœtu fidelium, & solo Sacerdote communicante celebrata fuit: imo jam olim omnes fideles non quotidie communicabant, uti patet ex S. Chrysoft. hom. 3. in c. 5. ep. Eph. & tamen multi Sacerdotes quotidie celebrabant, uti S. Callius Narniensis Episcopus, teste S. Gregorio hom. 37. in Ev. Goar, & Geremarus &c. uti demonstrat Mabillonius præf. in Sæc. 2. Benedict. 3tio. Concilium Agathense a. 506. c. 18. jubet, ut sæculares ter in anno in die Nativitatis Domini, Paschatis & Pentecostes communicarent; & tamen c. 47. mandat, ut singulis diebus Dominicis Missam audirent. Ergo licebat aliis temporibus Sacra facere, etsi nullus communicaret. 4to. Olim plures etiam eodem tempore in eadem Ecclesia Missæ celebratæ sunt; nam S. Ambrosius ep. 53. & S. Gregorius l. 5. ep. 50. plurium Altarium in eadem Ecclesia meminit, quæ utique pro pluribus Missis eodem tempore celebrandis erecta fuerunt: Et in die Nativitatis Domini tres Missæ ex antiquissima consuetudine celebra-

brabantur, ubi sane fideles in singulis Missis non communicabant. 5to. In Missa privata offertur Deo perfectum Sacrificium, cum ex beatetur cultus Deo, & absentes etiam fiant illius participes: Ergo est licita.

*Solvuntur
objectio-
nes.*

Schol. Lutherus & Kemnitius 2. p. Exam. Missas privatas ut illicitas, & ob turpem questum introductas rejicit. I. Quia Christus in ultima Cœna non solum consecravit, sed & Apostolis præsentibus S. S. Eucharistiam distribuit. Et Act. 2. Apostolorum Synaxis per fractionem panis describitur, quod idem fit I. Cor. 10. & I. Cor. 11. Cœna Dominica privatæ opponitur, & dicitur, unam cum altera celebrari non posse. *Resp.* Christus suo exemplo ostendit, quid facere possimus pro circumstantiis locorum & temporum, non vero jussit semper fieri, certe invitis S. S. Eucharistiam dari non præcepit. In actibus Apostolorum non dicitur, quod sine communione populi Missa celebrari non possit. I. Cor. 10. Non describitur ritus S. Cœnæ celebrandæ, sed tantum dicitur, Eucharistiam sumentes fieri participes mensæ Domini. I. Cor. 11. Cœna privata vulgaris seu convivium pro pauperibus celebratum, & cum S. Communionem junctum, & cum debito ordine & modo non institutum reprehenditur: vel si intelligeretur de Cœna Eucharistica, solum illa privata, a qua communicare volentes excluduntur, carpitur, non vero illa, ad quam sumendam nemo cogitur. II. S. Chrysostomus hom. 3. in ep. ad Eph. ait: *Frustra habetur oblatio quotidiana, cum nemo sit, qui simul participet.* S. Basilius in Pf. 115. ait: *Non in latebris delitescens sacrificabo.* Et S. Franciscus unam tantum Missam in uno loco offerri jussit: ac Cardinalis Humbertus dicit, imperfectam esse Missam, in qua non fit consecratio, fractio, seu distributio & communicatio. *Resp.* S. Chrysostomus non ait, absolute frustra oblationem fieri, sed tantum,

quas

quatenus ordinatur ad Communionem. S. Basilii loquitur de Sacrificiis Schismaticorum. Epistola S. Francisci non est genuina, & loquitur solum de Feria V. majoris hebdomadæ. Humbertus communionem populi tanquam perfectionem accidentalem solum requirit III. Sine communi-
 one populi falsificantur illa verba Canonis: quotquot ex hac altaris participatione sumpsimus. *Resp.* Hæc verba dicuntur tum propter communicantes forte præsentibus, tum propter alibi communicantes, cum quibus unum corpus sumus.

§. 1036.

Ut autem Sacrificium Missæ pro dignitate sua majori cum pompa & fructu celebraretur, certas dispositiones, præter illas, quæ in ministro Sacramentorum supponuntur, (§. 923. 1020.) requirit Ecclesia, quarum *prima* locum concernit, & ideo Missa nonnisi in templis ab Episcopo consecratis, vel sacellis privatis cum permisso Episcopi celebranda est. Ita præcipiunt vetustissimi Canones a Gratiano d. 1. de consecr. collecti. Concilium Toletanum XVI. a. 696. Romanum a. 826. Excerpta Egberti, c. 9. Capitularia Theodulphi c. 11. His accedunt constitutiones Principum: Nov. 57. Justiniani. Capitularia Caroli M. a. 789. & alia a Martene collecta l. 1. de ant. rit. c. 3. vide etiam (§. 795. Schol. 1. n. 5.)

Coroll. Pract. 1mo. In Ecclesia polluta seu violata Missam celebrare non licet. tit. de consecr. Eccles. Polluitur autem Ecclesia *1mo* per injuriosam Sanguinis effusionem. c. *Proposuiti.* de consecr. Eccl. si nimirum homini in Ecclesia existenti vulnus infligatur, non vero, si super tectum, in
Resolvuntur casus.
 turri,

turri, Sacristia, campanali vulneretur: sufficit autem, si solus vulnerans in Ecclesia existat, vel vulneratus in Ecclesia foris sanguinem effundat. Item factum debet esse notorium jure & facto, & injuria debet pertingere ad culpam mortalem: & effusio debet esse in quantitate sanguinis notabili. 2do. Polluitur Ecclesia per homicidium injuriosum notorium, quod vel cujus causa in Ecclesia fuit posita l. c. licet quis extra Ecclesiam moriatur: eodem modo, si quis seipsum in Ecclesia occidat, vel si Judex reo mortis supplicium in Ecclesia inferat, polluitur Ecclesia. 3tio. Polluitur Ecclesia per illicitam & notoriam humani feminis intra Ecclesiam effusionem. c. ult. de conf. Eccl. non tamen, si sit involuntaria, aut per fornicationem factam ab amente, aut per copulam conjugalem ex justa causa habitam. 4to. Per sepulturam hominis excommunicati. c. *Consultuisti*. de conf. Eccl. si nimirum sit denunciatus, vel notorius Clerici percussor: hinc sepultura hæretici nominatim non denunciati locum sacrum non violat, nec sepultura nominatim interdicti. 5to. Per sepulturam hominis infidelis, aut non baptizati. Si tamen infans in matris utero mortuus fuerit, una cum illa sepeliri potest. 6to. Polluta Ecclesia censetur etiam pollutum cœmeterium, non tamen vicissim: polluuntur etiam in Ecclesia polluta omnia altaria in ea fixa & vicissim. 7tmo. Si Ecclesia sub Missa polluatur ante inceptum Canonem, Sacerdos abstinere debet; eo incepto pergere debet. Ut vero in Ecclesia polluta iterum celebrare liceat, reconciliari debet juxta formam Ritualis, & quidem ab Episcopo, si fuerit consecrata: c. *Consultuisti*. de conf. Eccl. nisi adsit privilegium Abbatibus &c. concessum: Si tantum benedicta fuerit: a quovis Sacerdote per asperisionem aquæ lustralis reconciliari debet. 8vo. Ecclesia consecrationem amittit, si parietes incendio ita absumantur, ut omnis cruxta secundum majorem partem auferatur simul, non vero, si causa reno-

renovationis fucceffive auferatur, vel de novo dealbetur. Item Ecclefia execratur, fi parietes fecundum majorem partem corrueriat: item fi pars nova Ecclefie reliqua major accedat, nova confecratione indiget, fecus, fi minor fit, ubi fola aqua benedicta afpergitur: fi minores parietum partes fucceffive corruant, & reficiantur, nova confecratione opus non eft; fi tamen ex animo novam Ecclefiam extruendi parietes fucceffive deftruantur, & reedificentur, nova confecratio requiritur. *quo.* In nonnullis cafibus extra locum facrum celebrare licet, uti in castris pro exercitu. 2. In littore maris, & in navi pro navigantibus, modo abfit periculum irreverentie ex vehementi navis jactatione. 3. In oratorio privato fpecialiter ad hoc ordinato, & cum licentia Ordinarii ad hoc deputato. Licet vero in Tridentino Sefl. 22. in decret. de observ. in celebr. Miffarum potestas Epifcoporum reſtricta fit, quo minus fine caufa neceffitatis extra Ecclefiam vel oratorium celebrandi licentiam dare poſſint; in caſu tamen neceffitatis, quando perſona illuſtris morbo laborat, Epifcopus diſpensare poteſt, ut una alterave vice in loco honeſto, profanis uſibus non deputato ſuper altari portatili Miſſa celebretur; quia in Tridentino ſolum revocatur potestas Epifcoporum permittendi celebrationem liberam, & continuam per modum privilegii in privatis domibus. Non licet tamen in oratoriis ſæcularium celebrare in Feſtis Nativitatis Chriſti, Epiphaniæ, Paſchatis, Pentecoſtes, Annuntiationis & Aſſumptionis beatiffimæ Virginis Mariæ, S. S. Petri & Pauli, & omnia Sanctorum, ex decreto S. Congr. 1607. niſi ob infirmitatem Perſonæ licentia data fit. 4. In cellis privatis Religioſorum ægrotorum Miſſam celebrare licet, juxta Salmanticenſes, quia non ſunt domus privatæ, & habent privilegium Pii IV. poſt Tridentinum, in quo quinquam communicent, locorum & Ordinum leges declarabunt.

§. 1037.

Altare ad Missam requiritur. Non solum autem templum pro licita Missæ celebratione requiritur, sed in eo Altare lapideum consecratum, aut saltem sacra petra instructum, & Cruce, cereis, ac linteaminibus ornatum. 1mo. *Altaris* meminit S. Paulus Hebr. 13. *habemus Altare &c.* quod multi Patres de mensa Dominica intelligunt. Et Matth. 5. dicitur; *Si offers munus tuum ad altare.* Item Altare memorant Veteres; S. Irenæus l. 4. c. 34. Can. 3. Apostol. &c. Quod autem *lapideum* esse debeat, statuit S. Sylvester, licet forte jam ante illum altaria lapidea in usu fuerint, uti videre licet apud Cardin. Bonam. l. 1. de reb. Lit. c. 20. & expresse hoc decrevit Concilium Epaonen- se a. 517. Primis tamen Ecclesiæ sæculis altaria lignea ob persecutiones in usu fuisse non dubium est. Rursus *Petræ sacræ*, quæ hodie *Portatile* dicitur, sæculo quo meminit Hincmarus in capitulis: & c. *Concedimus.* de conf. d. 1. In orientali tamen Ecclesia loco illius panni consecrati, Antimensia dicti, adhibentur: vide Bona l. c. Denique consecrationem Altaris jubent antiquissimi Canones d. 1. de conf. & tit. 10. l. 3. decretal. relati. Reliquias vero Sanctorum in consecratione Altaris adhiberi solitas præcipit, c. *Placuit.* d. 1. de conf. Altare Christum significat, qui 1. Cor. Petra dicitur, unde congruenter altare lapideum adhibetur.

Cruce.

2do. *Crucis* usus in Altari est vetustissimus, utpote qui juxta Card. Bonam de reb. lit.

lit. l. 1. c. 25. a traditione Apostolica descendit. Ejus meminit Conc. Turonense a. 567. can. 3. Ven. Beda in vita S. Paulini. Notat tamen Benedictus XIV. l. de Sacr. Miss. Crucem olim in summo Ciborii vertice solum collocatam fuisse, ex quo successu temporis in mensam Altaris separatim translata fuit.

3tio. Cereorum usum probat hymnus Prudentii de S. Laurentio. Paulinus poemat. 14. & S. Gregorius Turon. l. 16. ac Micrologus c. 11. Mystice lumen fidei, & splendorem virtutum significant.

4to. Linteamina memorat S. Optatus l. 6. Linteamina. Victor Uticensis, de perf. Wand. Concilium Remense, & c. Altaris palla. de conf. d. 1. Qui tria linteamina adhibenda præscribit. De Antependio nil speciale occurrit.

Coroll. Pract. 1mo. Sufficit, ut superior altaris pars, super qua calix & patena ponitur, sit lapidea, ita ut majorem partem calicis & patenæ capiat. 2do. Altare fixum consecrationem amittit, si lapis seu mensa consecrata a basi ita removeatur, ut amplius consistere non possit, non vero, si unus vel alter lapis dimoveatur. c. Ligneis. de consecr. Eccl. 3tio. Portatile consecrationem amittit, si ita frangatur, ut in ejus parte integra calix & patena consistere non possint: locus tamen seu capsula Reliquiarum necessario in eo non requiritur. 4to. Non licet celebrare in Portatili seu ara duobus lapidibus constante: sine altari vero celebrare peccatum grave est, & consecratio Altaris spectat ad Episcopum, vel alterum a Papa privilegiatum. 5to. Crux etiam exposito S. Smo in altari collocari debet, S. Congr. a. 1707. & sufficit, si pro icone altaris Crucifixus depictus &

fabrefactus fit, neque Crux sub peccato mortali requiritur. 6to. Ad Missam duplex candela accensa requiritur: in necessitate tamen sine scandalo una sufficit ex Sebo, vel oleo: sine omni lumine sub peccato gravi celebrare non licet, nec pro dando viatico, & Missa lumine deficiente ante consecrationem relinquenda. Ad ultimum Evangelium sufficit unum lumen: ad distributionem S. Communionis duo requiruntur. 7imo. Duæ Mappæ sufficiunt, etsi non tegant totum altare, & pro 3tia servit Corporale: non debent esse ex serico vel lana, sed ex lino, cannabe aut gossipio: una tantum mappa duplicata vel triplicata sufficit: sine mappa autem celebrare est peccatum grave. 8vo. Antependium potest esse ex asseribus, vel alia materia coloribus tincta, vel nudum marmor, aut lapis politus; sine omni autem antependio celebrare, si haberi possit, est veniale.

§. 1038.

Tempus Missæ celebrandæ. Secundo tempus Missæ celebrandæ ordinarium & de jure communi est ab aurora usque ad meridiem. Ita habet praxis Ecclesiæ, quam approbare videtur S. Pius V. in regulis Missalis. Ratio mystica est, quia Christus in Missa oblatus est splendor lucis æternæ, & Sacrificium N. L. fide & aliis donis clarius splendescit. Ratio moralis est, quia tempus nocturnum conventui populi non satis convenit.

Coroll. Pract. 1mo. In nocte Nativitatis Domini celebrare licet, non tamen omnes tres Missas, nec licet S. Communionem distribuere. S. Congreg. a. 1702. 2do. Ex licentia Episcopi ante auroram, vel post meridiem celebrare licet. Item ex privilegio & consuetudine in multis locis hora quarta celebratur Missa pro operariis, itinerantibus

bus &c. 3tio. Saltem una hora post meridiem ob publicam concionem ultra 12mam productam, ob adventum vel funus Principis, ob iter, vel ex alia gravi causa uno, vel altero quadrante post 12mam Missam inchoare licet, quia determinatio temporis moraliter accipienda est. Aurora autem comprehendit spatium horæ cum dimidia ante solis ortum. 4to. Est peccatum veniale ante recitatum Matutinum legere Missam sine ulla rationabili causa, quia est contra Rubricam, licet etiam causa mediocris sufficiat: Missam autem conventualem non decantatis Matutinis sine gravi causa sub peccato mortali celebrare non licet: rationabilis causa legendi Missam privatam ante dictum Matutinum est præceptum Superioris, instans hora celebrandi; & tempus commodum alias elapsurum: pro dicendis vero Laudibus post Sacrificium minor adhuc causa sufficit.

§. 1039.

Tertio. Ad Sacrificium Missæ requiruntur *sacræ vestes*, scilicet 1mo *Amictus*, qui in antiquis Liturgiis Anaboladium dicitur; cujus meminit Amalarius l. 2. Ejus usus sæculo 8vo introductus fuit, & amictus olim super Albam poni consuevit; a sæculo vero 11mo ante eam induitur: & significat tum normam illam rectam, quæ Sacerdos in omnibus verbis suis uti debet, & robur ad retundendas tentationes diaboli: tum velum illud, quo Judæi faciem Christi velabant, cum illi colaphos impegerunt; aut spineam coronam: aut Christum sub humanitatis amictu Divinitatem suam abscondisse.

2do. *Alba*, quam Græci Poderem vocant: *Alba*. ejus mentio fit in ordine Romano. In acti-

bus Proconsularibus S. Cypriani Ep. & M. apud Amalarium l. 2. Eam lineam non laneam esse debere ait S. Gregorius l. 1. in Ez. hom. 11. Albi coloris esse docet S. Hieronymus l. 1. adv. Pelag. significat conversationem immaculatam Christi in terris, cordis puritatem, & albam vestem, qua Jesum indutum Herodes irrisit.

Cingulum.

3tio. *Cingulum*, quod subinde Baltheum, subinde Zona appellatur. Ejus meminit S. Hieronymus ep. 128. Joannes Diaconus in vit. S. Greg. significat sacerdotalem continentiam, & funem, quo Jesus in horto alligatus fuit.

Manipulus.

4to. *Manipulus*, sequiori ævo additus fuit, & illius mentio apud veteres non occurrit. Olim Sacerdotes sudariolum ad sinistrum brachium pro abstergendo sudore & naribus alligatum habebant, cui deinde circa sæculum romum vel 12mum Manipulus substitutus fuit. Manipulum ante stolam Sacerdotes, Episcopi hodie, & olim etiam Sacerdotes recitato Confiteor induunt, quia olim Planeta a collo usque ad pedes integra defluebat, ac nonnisi post Confiteor plicabatur, ubi Manipulus brachio alligabatur, ut brachium liberum & expeditum foret. Græci Epimanicion vocant: & Maronitæ duobus Manipulis in singulis brachiis utuntur: significat fletum & dolorem, ac pœnitentiæ opera in præsentī vita sustinenda, unde in sinistra portatur: & vincula, quibus Christus ad columnam flagellandus alligatus fuit.

5to. *Stola*, quæ etiam Orarium dicitur: *Stola*, Ejus usus 1300 annos superat. Eam olim semper portabant Episcopi & Presbyteri, & Diaconi primo ordinationis suæ anno, juxta Mabillonium præf. in sæc. 1. Bened. Hodie solus Papa semper gestat. Erat autem longior, & usque ad pedes demissa. Significat suave Christi jugum, & æquanimitatem inter prospera & aduersa, & ideo in utroque humero portatur: cingulo colligatur, ut virtutes virtutibus jungamus: per modum Crucis supra pectus aptatur, ut Crucem in pectore geramus: denique vincula denotat, quibus Christus portans crucem ligatus fuit, unde collo circumduci debet.

6to. *Planeta*, seu Casula olim a collo *Planeta*, usque ad pedes Sacerdotem tegebat, & brachia manusque involvebat, quibus si opus esset, *Planeta* sustolli, & fibula subligari debebat. Ejus meminit Conc. Toletanum IV. a. 597. Quo tempore hodierna *Planetæ* forma invaluerit, incertum est. Significat charitatem, & tunicam Christi inconsutilem, quam illi Judæi detraxerunt, quando cruci affigendus erat.

7tmo. Diaconi stolam in sinistro humero *Dalmatica* portant, & *Dalmatica*, Subdiaconi vero *Tunica*. *Tunica* utuntur, quæ strictior est cum manicis brevioribus, ut infra *Dalmaticam* portari possit.

8vo. Quinque sunt colores sacrarum ve- *Color S.*
stium, quorum usum sæculo 13tio Durandus *S. Ve-*
refert, olim autem initio 4ti sæculi nonnisi *stium*,
albus

albus in more fuit. Color *albus*, lætitiā: *ruber*, Martyrium & charitatem: *viridis*, spem: *violaceus*, pœnitentiā: *niger*, luctum significat.

Birretum. 9no. Birretum Romæ & in plerisque aliis Ecclesiis sæculo 9no nondum in usu fuit, amictu enim caput obnubebant Sacerdotes, quem Missam incipientes in humeros rejiciebant, tempus autem, quo hæc consuetudo exolevit, incertum est. Vid. Benedictum XIV. de Sacrif. Missæ.

Resolvuntur casus. *Coroll. Præf.* 1mo. Vestes ad Missam requisitæ debent esse benedictæ ab Episcopo, vel alio habente privilegium. Parochus tamen in die festo non habens Albam benedictam in non benedicta celebrare possit: & in casu necessitatis potest Sacerdos uti alia stola pro manipulo, aut cingulo, vel manipulo oblongo pro stola. Item in necessitate sine manipulo, vel stola, vel cingulo celebrare licet juxta Lugo: sine omni autem veste sacra nunquam celebrare licet: extra Missam autem Sacerdos communicans, stolam sub mortali habere non tenetur. 2do. Vestes suam benedictionem amittunt, si ita dissolvantur, ut ad usum suum ineptæ fiant: non vero perdunt, si attritis aliqua pars affuatur. 3tio. Orationes dicendæ inter induendas sacras vestes obligant solum sub veniali, sicuti etiam color S. S. vestium, & recitatio precum ante & post Missam. 4to. Sacerdos non debet celebrare sine calceis ob decentiam sine causa: item debet celebrare discooperto capite, nisi Papa dispenset, in usu autem Ferrucæ Episcopus dispensare potest.

§. 1040.

Vasa Sac. Quarto. Ad Sacrificium Missæ vasa sacra *Calix.* requiruntur. Et 1mo quidem *Calix*, qui tem-

tempore Apostolorum videtur fuisse ligneus; de quo nota est illa S. Bonifacii M. sententia: *Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur, nunc econtra, lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus.* Deinde vitrei etiam calices usurpabantur, uti patet ex S. Hieronymo referente de S. Exuperio, quod Sanguinem Domini in vitro portaverit. Calices tamen aureos & argenteos tempore persecutionum in usu fuisse probant acta S. Laurentii.

2do. *Patena*, quam tempore Apostolorum *Patena.* in usu fuisse, patet ex Liturgia S. Jacobi. S. Sylvester P. in libro Pontificali dicitur obtulisse patenas aureas septem. Ministeriales etiam erant patenæ multo capaciores, & profundiores pro fidelibus communicandis. Patenæ ejusdem cum calicibus materiæ erant, quam Græci *Discon* appellant, & quæ nostram cavitatem excedit.

3tio. *Corporale*, quod olim totam altaris *Corpora-* aream tegebat, uti colligitur ex Ordine *Rorale.* Romano, & quo etiam calix operiebatur. Calix sepulchrum Christi: Patena lapidem super portam monumenti positum: Corporale Sindonem mundam Corpus Jesu involventem exprimit.

4to. *Purificatorium* antiqui non memorant, *Purifica-* diu tamen jam adhibetur, & eo calix in *torium.* Missa abstergitur, quod Græci faciunt spongia in memoriam spongiæ in Passione Christi memoratæ.

5to. *Palla* est parvum Corporale, quo ca- *Palla.* lix tegitur, cujus meminit Radulphus Tungen-

- Velum.* grensis. l. de Canon. observ. *Velum*, quo cālix tegitur, Peplum etiam & Sudarium dictum memoratur can. 72. Apost. olim lineum nunc sericum esse debet: & Græci tria vela adhibent, uno patenam, alio calicem, tertio utrumque tegunt. *Bursa* pro reponendo Corporali adhibetur. *Ampullæ*, quæ in Ordine Romano Amæ dicuntur, memorantur in libro Pontificali in vita S. Sylvestri, Marci, Innocentii & Cœlestini, vitreæ esse deberent, ut vinum ab aqua discerni possit. Vid. cit. Benedictum XIV. de Sacrif. Missæ.
- Resolvuntur casus.* *Coroll. Pract. imo.* Celebrare sine velo Calicis, māturgio, pulpito pro libro, Bursa, non est peccatum præciso scandalo. Loco Purificatorii, quod benedictionem non requirit, in necessitate aliud linteum mundum profanis usibus non adhibendum, & prima vice a persona saltem prima tonsura initiata lavandum adhiberi potest, & loco pallæ vel aliud Corporale, vel purificatorium, vel bursa servire potest: bursa plane omitti potest, & Palla tantum sub veniali requiritur. *2do.* Est mortale, non habere Corporale, vel uti non benedicto, nisi gravis necessitas excuset: Corporale a persona saltem tonsurata prima vice lavari debet, nec est mortale, si laicus prima lotionem lavet, & aqua in Sacrarium, vel in ejus defectu in alium locum mundum effundatur. *3io.* Patena & calix saltem quoad cuppam debet esse ex auro, vel argento: ob paupertatem tamen licet esse ex cupro oricalco vel alio metallo, ita tamen, ut cuppa sit inaurata ob periculum contrahendi æruginem: debent etiam ab Episcopo, vel Abbate privilegium habente esse consecrata, & S. Chrismate uncta: quæ consecratio perditur, si ita destruantur, ut ad usum Sacrificii inepta fiant, vel cuppa de novo inauretur, non vero, si inauratio pereat. *4to.* Vasa sacra a laicis & Accolythis sub peccato veniali

niali tangi prohibentur: c. *In Sancta*. d. r. de consecr. nec licet ea ad profanos usus adhibere, & apud nos etiam ciboria & lunula in monstrantia benedicuntur.

§. 1041.

Præter has dispositiones seu cæremonias *Cæremoniæ* Missam præcedentes, aliæ ejus celebratio-*niæ Missæ* nem concomitantes pro majori illius reve-*sam con-*rentia merito fuerunt institutæ: quarum ali-*comitan-*quæ 1. ad Deum referuntur, uti *Elevatio* *tes.* *manuum*, cujus exemplum habemus Exod. 17, 3. Reg. 8. Pl. 141. & 1. Tim. 2. *Volo viros orare levantes puras manus.* *Elevatio oculorum*, quæ etiam Christo familiaris fuit. Matth. 14. Marci 6. Luc. 9. Joan. 6. *Inclinatio corporis & genuflexio*, de qua 2. Paralip. 6. & Luc. 22. Christus ipse oravit positis genibus, & S. Paulus Act. 21. Aliæ spectant 2. ad Sacrificium, uti *hostiæ elevatio, fractio, commixtio*, de quibus postea. 3. Aliæ spectant ad ipsum Sacerdotem, uti *tunsiō pectoris*, de qua mentio fit Luc. 18. *Lotio manuum*, de qua inferius. 4. Aliæ spectant ad populum, uti *salutatio & dimissio*. 5. Aliæ ad ea, quæ in Missa leguntur, de quibus mox plura.

Schol. 1. Licet unum sit Missæ Sacrificium, varia *Variæ* tamen Missarum genera pro diversitate generum *genera* *Missarum* vel cæremoniarum, quibus celebratur, distin-*genera* *Missarum* guuntur. Sic a tempore appellationem habet, *Missæ ferialis, Dominicalis, matutina*. A ritu dicitur *Latina, Ambrosiana, Illyrica, Mozarabica*. Ab Auctore Liturgiæ, *Missæ S. Jacobi, S. Basilii, S. Gregorii*. Ab officio, *de tempore, de Sanctis, Votiva*. A ratione celebrandi, *Publica, Solem-*

Solemnis, Privata. Præterea apud Veteres memoratur *Missæ Catechumenorum*, quæ erat Liturgiæ nostræ pars usque ad offertorium, cui Catechumeni interesse poterant. *Missæ præsanctificatorum* æquivoce Missa dicitur, in qua nulla fit consecratio, sed hostia die præcedente consecrata sumitur. *Missæ sicca*, quæ est simulatio Missæ, quando omnes cæremoniæ Missæ peraguntur, attamen sine consecratione & Communione, quæ reprobatur c. de hom. in l. 3. decret. t. 41. *Missæ bifaciatae & trifaciatae* dicuntur, in quibus improbi Sacerdotes, ut pro uno Sacrificio plura stipendia acciperent, plures Missas diversi generis, v. g. De Sancto, Votivam, & pro defunctis celebrabant usque ad offertorium, unam post aliam; deinde ex ordine tot secretas orationes dicebant, quot Missas legebant, & semel recitato Canone ac una Communionem peracta totidem collectas addebant, quot ab initio præmiserant. Has Missas detestatur Petrus Cantor c. 29.

*Partes
Missæ.*

Schol. 2. Missa in quatuor partes dividi potest. Prima est ab initio usque ad Offertorium, dicta Missa Catechumenorum. Secunda ab Offertorio usque ad consecrationem a Græcis ἀνάφορα, & a nonnullis Latinis Canon minor dicta. Tertia a Consecratione usque ad Communionem, Canon major dicta. Quarta a Communionem usque ad finem.

§. 1042.

Missæ latine merito celebratur.

Priusquam autem ad singulas partes & cæremonias Missæ explicandas progrediamur, præmittendum est imo, sapienter institutum esse, ut in Ecclesia Latina, Missa, Sacramenta, & alia Divina officia in Latino sermone celebrentur. Patet hoc imo ex praxi Judæorum, qui in persolvendis Religionis suæ officiis utebantur lingua Hebræa, etli post

post captivitatem Babylonicam ea non amplius vulgaris esset, sed solis Sacerdotibus & Levitis cognita. 2do. Patet ex usu Ecclesiæ Græcæ & Latinæ; Græci enim olim non populari vulgi sermone Sacra celebrabant, sed Græco, uti patet ex Liturgiis S. Basilii, & S. Chrysostomi. Latini lingua latina semper usi fuerunt, etsi jam dudum vulgaris esse desierit, uti patet ex Isidoro, Alcuino, Amalario, Rabano, qui scribebant de Divinis officiis in Hispania, Gallia, Italia, Anglia, Germania, quo tempore lingua latina ibi vulgaris non erat. 3tio. Ecclesia & ejus membra quodam societatis vinculo colligari debent: Ergo sapienter institutum est, ut ea lingua in celebrandis Divinis adhiberetur, per quam hoc commercium conservari posset: hoc autem non fiet, si utamur lingua vulgari, quia sic Hispani &c. in Ecclesiis Germanorum non convenient, cum econtra in lingua latina latissime diffusa facile intelligentur. 4to. Lingua vulgaris variis mutationibus in eodem etiam regno est obnoxia, & nomina obsoleta sermonem ingratum, barbarum & contemptibilem pro variis locorum & temporum circumstantiis reddere possunt, & sic sacra Mysteria audientium risui & contemptui exponerentur, cum tamen in lingua latina tanta mutatio nunquam evenerit: Ergo in ea merito Sacra celebrantur. Hinc Tridentinum Sess. 22. c. 8. de Sacrif. Missæ definit: *Etsi Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen*

exc-

expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur. Quamobrem . . . mandat S. Synodus Pastoribus . . . ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios ex iis, quæ in Missis leguntur, aliqua exponant, atque inter cætera S. S. hujus Sacrificii Mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis & festis.

An usus lingue vulgaris populis neoconversis in Sacris concedi debeat.

Schol. I. Matrimonium & Confessio debent fieri in lingua utrique contrahenti, & Confessario ac pœnitenti nota. Item jus Divinum non determinat, in qua lingua Sacramenta ministrari debeant, unde in omni lingua valide conferuntur. Benedictus XIV. de Sac. Missæ etiam narrat, S. Cyrillum & S. Methodium Moraviæ Apostolos a. 867. ab Adriano II. Romæ in iudicium vocatos esse, quod Liturgiam in lingua Sclavonica introduxissent, sed cum vox de cælo audita esset: omnis Spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei, S. Cyrillus indultum obtinuit. Deinde a. 872. Joannes VIII. S. Methodio iterum prohibuit, Missam Sclavonice celebrare, tandem vero concessit, dummodo versio esset fidelis, & Evangelium primo latine, deinde Sclavonice legeretur, innuit tamen, sibi magis placere, si latinus sermo usurparetur: anno vero 1061. Alexander II. Sclavonicam Liturgiam iterum prohibuit, & Gregorius VII. ejus usum Bohemorum Regi concedere noluit, quem tamen cuidam Episcopo in Sclavonia Innocentius IV. a. 1248. indulgit. Rursus initio elapsi sæculi actum fuit hac de re, & Paulus V. a. 1615. ut apud Sinas in eorum lingua Divina celebrarentur, concessit, licet Breve ejus Missionariis traditum non fuerit; imo Innocentius XI. a. 1681. Missale in linguam Sinicam versum non approbavit: Unde hæc permissio pendet a voluntate Sedis Apostolicæ: quæ tamen semper eo propendet, ut in lingua latina Sacra celebrentur.

Schol.

Schol. 2. Protestantes, & Quesnellus improbant *Solvuntur*
 usum Ecclesiæ, celebrandi Sacra in lingua latina. *objectio-*
 I. Quia 1. Cor. 14. v. 13. Apostolus vult oran- *nes.*
 dum esse lingua & ore, quod non fit, si quis ig-
 notam linguam non intelligat. Et Concilium La-
 teranense IV. c. 9. probat, ut quælibet natio lin-
 gua sua vulgari Divina Officia celebret. *Resp.*
 Apostolus non loquitur de oratione solemni Ec-
 clesiæ, aut Officiis Divinis, sed de privatis, &
 de collationibus spiritualibus. Et Concilium La-
 teranense loquitur de Græcis & Latinis simul in ea-
 dem civitate degentibus, quibus suam linguam in
 celebratione Divinorum permittit. II. Populus
 non intelligens linguam latinam nullum fructum
 ex celebratione Divinorum hauriet. *Resp.* Suffi-
 cit, si Pastores plebi suæ in Concionibus Mysteria
 explicant, & plebs intentionem suam cum illa
 Ecclesiæ conformet.

§. 1043.

Secundo. Ecclesia bene statuit, ut non *In Missa*
 omnia alta, sed quædam submissa voce in *aliqua*
 Missa pronuntientur. Ita imo decreverunt *submissa*
 antiquæ Liturgiæ Græcæ S. Basilii, & S. *voce recte*
 Chrysostomi. Et Latinæ, uti patet ex ep. *dicuntur.*
 Innocentii I. ad Decent. Constit. Apost. 1. 1.
 c. 3. Sacramentario Gelasii: Ordine Roma-
 no: & Ritu Mozarabico. 2do. Patet ex di-
 sciplina arcani olim tam rigorose quoad for-
 mas Sacramentorum servata. 3tio. Rationem
 dat Tridentinum Sess. 22. c. 5. quia natura
 hominum non facile sine adminiculo extero-
 rum ad rerum Divinarum meditationem su-
 stollitur. Et can. 9. *Si quis dixerit, Ecclesiæ*
Romanæ ritum, quo submissa voce pars Canonis,
& verba Consecrationis proferuntur, damnan-

dum esse, anathema sit. Vid. Bened. XIV. Sac. Miss.

Schol. Kemnitiuſ in Exam. p. 2. contendit, eſſe contra Chriſti institutionem, quædam in Miſſa ſubmiſſa voce dicere. I. Quia Chriſtus alta voce conſecravit, & juſſit fieri, quæ fecit, non in ſilentio, ſed, uti ait Apoſtoluſ, per annuntiationem. *Reſp.* Chriſtuſ non præcepit, ut alta voce verba pronuntiarentur, ſed ſolum ut verbis ſuis conſecratio fieret. II. Olim etiam verba conſecrationis alta voce pronuntiabantur, unde populuſ reſpondebat, Amen. Et Nov. 123. ſevere præcipitur Sacerdotibuſ, ut in celebratione recitanda alta voce pronuntient, ut populuſ exaudire poſſet. *Reſp.* Licet populuſ reſponderit, Amen, non tamen ſequitur, verba illa alta voce eſſe recitata. Deinde Le Brun t. 4. oſtendit, ſolum quando aliquiſ communicavit, aut in fine gratiarum actioniſ reſpoſuſ fuiſſe, Amen. Sic in Miſſalibuſ uſque ad ſæculum 12mum Amen ſolum in fine Canonis habetur, in recentioribuſ habetur quidem, ſed privata auctoritate eſt additum, & illud Amen dicebat Sacerdoſ. In Eccleſia Græca verba Conſecrationiſ alta voce dicuntur reſpondente populo Amen, cui ritui anſam dedit Novella Juſtiniani, quæ tamen legem hanc Eccleſiaſticam ferre non potuit, & in nonnulliſ ſolum Orientiſ regionibuſ recepta fuit.

§. 1044.

*Explicatio Miſſæ.
Judica.*

Hiſ ſuppoſitæ partē Miſſæ & cæremoniæ concomitantes breviter explicandæ ſunt, plura apud Bened. XIV. & Rubriciſtas & Liturgicoſ videri poſſunt. Prima igitur pars eſt ab initio uſque ad Offertorium. Miſſa incipitur a ſigno Crucis & Pſalmo *Judica*, cujuſ mentio ſæculo 7timo jam occurrit: omittitur

autem in Missis defunctorum, & tempore Passionis ob illa verba, *quare tristis es &c.* quæ lætitiâ significant. Hoc modo & facta generali peccatorum suorum confessione per *Confiteor* rogat Sacerdos gratiam, Sacrificium digne celebrandi.

2. *Introitus* constat ex Antiphona, Psalmo, & Gloria Patri &c. *Introitus* dicitur, vel quia est Missæ principium, vel quia a choro sub ingressum Sacerdotis ad altare canebatur. Ejus Auctor videtur S. Gregorius M. Olim totus Psalmus dicebatur, a mille annis solum initium dicitur cum Gloria, repetita Antiphona; quando a choro canebatur, a Sacerdote non legebatur. Significat desideria Patrum Messiam expectantium.

3. Sequitur *Kyrie eleison* græce, latine, *Kyrie Domine miserere*: ante S. Gregorium M. jam *eleison* in usu fuisse, patet ex Conc. Vasensi a. 529. ter *Kyrie eleison*; ter *Christe eleison*, & ter *Kyrie eleison* dicitur pro singulis Personis SS. Trinitatis.

4. *Gloria in excelsis Deo*, hymnus Angelicus dicitur, utpote quoad prima verba ab Angelis in Christi Nativitate dictus, quoad reliqua incerti est Auctoris, licet nonnulli S. Telesphorum, alii S. Hilarium assignent. Jam sæculo 7to in Missa dicebatur, & primo tantum in Missa Nativitatis canebatur, postea in Dominicis & Festis ab Episcopis, & solum in Paschate a Presbyteris, & post sæculum 10um etiam in Missis per annum.

- Dominus vobiscum.* 5. Disto hymno Sacerdos populum salutatur per *Dominus vobiscum*, antiquam salutandi formulam. Jud. 6. Ruth. 1. Luc. 1. & populus refalutat Sacerdetem ex c. 6. v. 8. ad Gal.
- Collecta.* 6. Sacerdos per *Oremus*, populum ad orationem invitat, & orat *Collectam*, seu vota collecta populi per orationes, quas vel S. Gelafius, vel S. Gregorius M. composuit, & subsequentes alii; & populus respondet, Amen, id est: fiat.
- Epistola.* 7. Post *Collectam* sequitur *Epistola*, plerumque ex epistolis Canonicis desumpta, cujus usum ab Apostolis derivat Bona l. 2. c. 6. Per eam populus instruitur, & munus Præcursoris Christi denotatur.
- Graduale.* 8. Post *Epistolam* legitur *Graduale*, sic dictum a gradibus Altaris, super quibus canebatur, vel quando Diaconus suggestum Evangelium lecturus ascendebat: Ejus Auctor est vel S. Cœlestinus, vel S. Gregorius M. Post *Graduale* dicitur *Alleluja*, id est, laudate Deum, cujus mentio fit in Psalmis, & Davidem Auctorem habet: Item Tob. 13. & Apoc. 19. *Tractus* sunt nonnulli versiculi protracta voce cantari soliti, quem subinde sequitur *sequentia* seu prosa. *Alleluja* vero tempore luctus, & in festo S. S. Innocentium in commiserationem matrum non dicitur.
- Epistola.* 9. Subsequitur *Evangelium* petita prius ad illud digne annuntiandum benedictione ex traditione Apostolica, post quod olim homilia

lia ad populum habebatur: Initium Evangelii Sacerdos cruce signat, ut ostendat, se illud non erubescere, & in fine in signum reverentiæ osculatur. Sub Evangelio populus stat, & equites gladium e vagina educunt, ut ostendant, se ad illud defendendum paratos esse.

10. Deinde legitur *Symbolum Constantino-Symbolitanum* juxta Decretum Concilii Toletani ^{lum.} a. 589. quod deinde in aliis Ecclesiis receptum fuit, ubi fit professio fidei.

§. 1045.

Altera pars Missæ incipit ab Offertorio *Offertorium* usque ad Consecrationem. Unde 1. *Offertorium* ex eo dicitur, quod tunc fideles panem & vinum in usum Sacrificii offerrent, & licet usque ad sæculum 4tum nil caneretur, tempore tamen S. Augustini mos fuit, aliquot Psalmorum versiculos canendi. Incertum autem est, quis Auctor fuerit canendi Antiphonam Offertorium dictam, alii S. Cœlestinum, alii S. Gregorium M. assignant. Orationes illæ: *Suscipe S. Pater &c. Offerimus tibi &c. Veni Sanctificator &c. Suscipe S. Trinitas &c.* non nisi a 500 annis in Ecclesia Romana dicuntur: lotionis tamen manuum S. Cyrillus cat. 5. meminit. Secretas etiam orationes Walafridus, Amalarius &c. memorant.

2. *Præfatio* ex eo dicitur, quod Canonem *Præfatio.* præeat, in antiquissimis Liturgiis reperitur cum illo hymno *Sanctus &c.* Sacerdos hic

non amplius ad populum se vertit, quia tunc olim velum Sanctuarii claudebatur.

Canon. 3. Incipit deinde *Canon*, seu regula, juxta quam Sacrificium celebrandum est: S. Gregorius precem, S. Cyprianus orationem, Walafridus &c. actionem appellant. Tridentinum Sess. 22. cap. 4. ait, eum ab omni errore purum esse, & constare tum ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus, ac sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus. Quis autem primus aliquam Sacrificii formam collegit, difficile est definire. S. Isidorus l. 1. de off. c. 15. S. Petrum assignat. Sex sunt orationes in Canone, de quibus Tridentinum Sess. 22. can. 6. *Si quis dixerit, Canonem Missæ errores continere, ideoque abrogandum esse, anathema sit.*

*Prima
Oratio
Canonis.*

4. Prima oratio incipit ab illis verbis: *Te igitur &c.* usque ad illa: *Hanc igitur &c.* In hac orat. Sacerdos pro Ecclesia universa, Papa, Episcopo, & in nonnullis locis pro Rege. Memorantur ibi Beatissima Virgo, S. S. Apostoli, & S. S. Martyres: non tamen satis constat, quisnam inter plures cognomines sit S. Xystus. Confessores in Ecclesia Romana semper exclusi sunt a Canone. Hæc oratio olim *Diptycha* vocabatur, quæ erant afferes in tres partes divisi, ut juncti implicari possent, in prima nomina Sanctorum, in altera nomina Virorum illustrium de Ecclesia bene meritorum, in tertia nomina Defunctorum scribebantur. In Missis privatis Sacerdos, in solennibus Diaconus & Subdiaconus

*Diptycha
quæd.*

ea nomina recitabat, & quidem juxta ritum Romanum in principio Canonis nomina vivorum maxime Papæ & Episcopi, in Memento nomina eximiorum offerentium: post Communicantes catalogus Sanctorum: in Memento post Consecrationem nomina Defunctorum recitabantur; quæ disciplina sæculo 12mo obsolevit, adeo ut Sacerdos illos, quibus applicat Sacrificium, mentali oratione Deo commendet.

5. Secunda oratio incipit: *Hanc igitur &c. Secunda.* ubi Sacerdos orat, ut Deus oblationem mox faciendam accipiat, dies nostros in sua pace disponat, ab æterna damnatione nos liberet, & in electorum grege numeret. Ubi manus super oblata extendit, indicans se cum victima Deo consecrari.

Schol. Contra Canonem & prædictas ejus orationes *Solvuntur* obijciunt Protestantes, I. quod Canon sit com-*objectio-*positus a quodam nomine scholastico juxta S. Gregorium l. 2. ep. 54. *Resp.* Vel nomine Scholastici intelligitur vir doctus & litteratus; vel loquitur de orationibus extraordinariis v. g. ante Communionem. II. Non servatur rectus ordo in illis verbis: *uti accepta habeas, & benedicas*, quia prius est benedici, quam acceptari. Deinde ante consecrationem panis & vini dicuntur Sacrificia, & offerri pro Ecclesia. *Resp.* Ibi benedictio sumitur pro consecratione futura: Panis & vinum vocantur Sacrificia sancta, quatenus sunt materia sancti Sacrificii, & eatenus transubstantianda in Corpus & Sanguinem Christi, & sic transubstantiata offeruntur pro Ecclesia. III. Illud: *Communicantes & memoriam venerantes* denotat vivos cum mortuis communicare in Eucharistia, quod est contra Christi institutionem. *Resp.* Illud com-

municantes juxta Alcuinum significat, communicantes memoriis Sanctorum, eosque venerantes.

§. 1046.

Tertia oratio.

Tertia pars Missæ incipit a Consecratione usque ad Communionem; atque a tertia oratione Canonis usque ad finem Consecrationis, ubi Ecclesia non solum respicit oblationem panis & vini, & eorum proximam transubstantiationem, sed etiam Sacerdotis & astantium oblationem, & orat, ut eam Deus benedictam &c. habeat, & facta consecratione elevatur S. S. hostia, quæ apud Græcos ante Communionem elevatur, & olim in Occidente ad illa verba: *Omnis honor & gloria* elevabatur. Elevatio post Consecrationem introducta est contra hæresin Berengarii, & tempore S. Bonaventuræ Romæ sola hostia elevata fuit, licet etiam sæculo 12mo mos elevandi utramque speciem indutus fuerit, & ut fideles ad orationem excitentur, campanula pulsatur.

Quarta.

2. Quarta oratio Canonis incipit ab illis verbis: *Unde & memores &c.* usque ad memento. Crucis signa, quæ ibi super hostiam & calicem formantur, non sunt benedictiones, sed commemorationes efficacis Sacramenti, quæ e Sacrificio Crucis fluit, quod in Missa continuatur, & repræsentatur. Quinque autem signa formantur ad significanda quinque Jesu vulnera, & quando Sacerdos seipsum Cruce signat, extensionem fructus Passionis Christi significat.

3. Quin-

3. Quinta oratio incipit: *Memento etiam Quinta. &c.* Ubi oratur pro defunctis, cujus orationis omnes Liturgiæ meminerunt.

4. Sexta oratio incipit: *Nobis quoque &c. Sexta.* & desinit in clausulam: per omnia sæcula &c. quæ alta voce dicitur, ut populus respondeat, Amen. S. Joannes, cujus in ea fit mentio, est S. Joannes Baptista, & S. Petrus Exorcista. Ad illum locum: *Per quem hæc omnia*, olim benedicebantur novæ fruges, mel, carnes, &c. Tria signa Crucis cum hostia super calicem facta tres orationes Christi in Cruce: *Pater ignosce &c. Deus, Deus meus &c. Pater in manus tuas &c.* denotant: duo signa Crucis extra calicem separationem animæ a corpore significant: elevatio minor hostiæ cum calice loco veteris majoris instituta est.

5. Sequitur *Oratio Dominica*, quæ non *Oratio* est pars Canonis, & habetur ex traditione *Dominica* Apostolica, & olim cum Sacerdote a populo recitabatur: & subsequitur oratio: *Libera nos &c.*

6. *Fraçtio hostiæ* manat ab ipsa Christi *Fraçtio* institutione, cujus omnes Liturgiæ meminerunt. *hostiæ.* Græci eam in quatuor partes dividunt, unam sumit Celebrans, alteram distribuit populo, tertiam reservat pro infirmis, quartam mittit in calicem. Mozarabes in novem partes dividunt, in memoriam Incarnationis, Nativitatis, Circumcisionis, Transfigurationis, Passionis, Mortis, Resurrectionis, gloriæ in cælo, & Regni Christi. Latini eam
in

in tres partes dividunt, missa in calicem, Christum, altera, peregrinantes in terra, tertia defunctos beatos & purgantes significant, tres cruces. tres dies Christi in sepulchro, immissio partis in calicem, conjunctionem animæ cum corpore in Resurrectione Christi exprimit.

Agnus Dei.

7. *Agnus Dei* Sergius I. instituit, ubi *ly dona nobis pacem* contritionem denotat: in Missis defunctorum non dicitur: *Miserere nobis &c.* quia Sacerdos magis defunctorum, quam sui memor est. Tres orationes ante Communionem sunt ex Religiosorum hominum traditione. Per ritum dandæ pacis, quæ olim cum osculo, & deinde ad vitanda scandala per amplexum cum osculo tabulæ crucifixi imagine insignitæ dabatur, populus ad S. Communionem præparatur. In Missa defunctorum pax non datur, nec prima oratio dicitur, quia præsentem pacem in cælo non fruuntur.

Solvuntur objectiones.

Schol. Contra has preces & ritus clamant Protestantes: I. Quia nullus est sensus illorum verborum: *Benedictam, adscriptam, ratam. rationabilem, acceptabilemque facere digneris.* *Resp.* Alcuinus ita explicat, rogamus, ut Deus oblationem nostram consecrando benedictam: numerando inter dona sibi grata adscriptam: confirmando ratam, & quoad fructum stabilem reddat, & faciat, ut eam rationabiliter recte, & acceptabiliter offeramus. II. Comparatur ibi Sacrificium nostrum cum Sacrificio Abelis & Abrahæ, & petitur Corpus Christi ab Angelis in cælum deferri, ubi tamen jam est. *Resp.* Comparatio tantum est ratione offerentis, & petimus, ut cum fide viva &

& devotione Abelis & Abrahæ Sacrificium offeramus. Angeli nostram devotionem, qua Sacrificium offerimus, exhibent pro nobis intercedendo, & ita in Altare cœleste metaphorice tale, quia ibi Sacrificia in terris oblata recipiuntur, deferunt. III. Illa verba: *Per quem hæc omnia dona creas, sanctificas, vivificas, benedixisti, & præstas nobis*, sanum sensum non faciunt. *Resp.* Hoc Sacramentum creat Deus ratione materiæ, sanctificat, cum offertur materia ad Sacrificium destinata: vivificat, cum convertitur in Corpus Christi: benedixit, cum vim sanctificandi, & nos cum Deo uniendi accipit: præstat, cum ad sumendum datur.

§. 1047.

Quarta pars Missæ incipit a Communione *Communionis* usque ad finem. 1. *Communionis* in omnibus Liturgiis habetur, & est pars essentialis Sacrificii. (§. 1015. Schol. 2.)

2. Antiphona, *Communionis* dicta, canebatur olim, dum S. S. Eucharistia distribuebatur. *Postcommunio* est gratiarum actio. Oratio in Quadragesima super populum cum formula: *Humiliate capita vestra Deo*, est antiquissima ex Sacramentario Gelasiano.

3. Per *Ite Missa est*, dimittuntur fideles: *Ite Missa* in nonnullis autem Missis non adhibetur, quia tunc fideles post Missam in horis Canonicis remanebant, sicut & in Missis defunctorum, ubi populus apud cadaver & alias preces manebat.

4. Sequitur *Benedictio*, & Sacerdotes olim semper, postea tantum in Missis solennibus, denique soli Episcopi ternis crucis signis populo

pulo benedicebant. Benedictio Episcoporum in fine Missæ vetustissima est, non vero Sacerdotum, de qua silet Amalarius, Rabanus &c.

Evangelium S. Joannis. 5. *Evangelium S. Joannis* maxime observatur ex præscripto S. Pii V.

§. 1048.

Missam non licet abrumper.

Denique præscriptæ hæc ad celebrandam Missam Cæremoniæ sine peccato a Sacerdote omitti non possunt: (§. 798.) hinc imo Missa inchoata absque gravi causa abrumpi non debet, sed continuo usque ad finem proseguenda est, juxta Can. illud q. 7. ubi dicitur: *Nullus absque patientis proventu molestiæ minister vel Sacerdos, cum ceperit, imperfecta officia omnino præsumat relinquere.* Et ratio est, quia Sacrificium imperfectum est contra reverentiam Deo debitam.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præf. I. Causæ justæ ceptam Missam vel relinquendi, vel interrumpendi sunt: Si Sacerdos recordetur, se non esse jejunum, excommunicatum, irregularem, & Canon necdum inceptus sit. 2do. Si excommunicatus non toleratus Missæ interesse præsumat, qui expelli nequit, Canone necdum incepto. 3tio. Si morbus, vel alia gravis corporis necessitas cogat Missam interrumpere, ubi post Consecrationem alius Sacerdos etiam non jejunus supplere debet, ante Consecrationem vero incepto Canone alius quidem supplere potest, non tamen debet. 4to. Ob magnam proximi necessitatem, aut utilitatem. Unde si moribundo Sacramentum Pœnitentiæ, vel in defectu aliorum Sacramentorum, extremæ Unctionis ministrandum sit, potest Sacerdos etiam post Consecrationem Missam interrumpere, Sacramentum ministrare, cito reverti, & Missam complere: pro Sacra-

ramento vero S. S. Eucharistiæ non licet, nisi ægrotus sit in Ecclesia. 5to. Aliæ causæ Missam ante oblationem interrumpendi sunt, pro facienda post Evangelium concione, pro Ordinibus conferendis, si Processio superveniat, ubi, si deceat populum integram Missam audire, a capite inchoari potest.

§. 1049.

2do. Ad celebrationem Missæ requiritur, *Præscribitur* Sacerdos dicat, faciat, & servet omnia, ^{pta in} quæ in Missali Romano reformato præscribuntur. Ita præcipit Tridentinum Sess. 22. *Missali servanda.* de observ. in celebr. Miss. & S. Pius V. in principio Missalis: Cumque hæc res sit gravis, transgressio hujus præcepti ex se est peccatum mortale, licet ex levitate materiæ possit esse veniale, aut ex naturali inadvertentia aliquando a culpa excusari queat.

Coroll. Præf. 1mo. Est mortale agere contra Rubricas graviter præceptivas, contra Rubricas vero directivas sine causa agere est veniale. 2do. Omittere partem Missæ ordinariam, v. g. Confessionem, orationem, Epistolam, Evangelium, oblationem, mixtionem aquæ, Præfationem, Canonem, Pater noster, Agnus Dei &c. per se loquendo est mortale, nisi excuset parvitas materiæ, vel ritus ob speciale Mysterium non sit notabilis, & hinc omittere Judica, Kyrie eleison, Tractum, ablutionem digitorum, Crucem super aquam, est tantum veniale. 3tio. Omittere in Canone aliquam orationem, vel aliqua verba, aut ea variare, & corrumpere, ita ut sensus mutetur, est mortale, si autem sensus non mutetur, etsi duo vel tria nomina Sanctorum omitterentur, non est mortale. 4to. Omittere unam e partibus non ordinariis est veniale, v. g. Gloria, Credo, sequentias, flectamus genua, orationes secundarias,

rias, Præfationem propriam, speciale illud, quod in Communicantes, & Hanc igitur, subinde dicitur, aliquas benedictiones, Cruces, deosculationes, genuflexiones, inclinationes, Evangelium S. Joannis, & quod post illud dicitur, uti sola aqua in purificatione. 5to. Addere collectam ultra præscriptam, Gloria vel Credo, orare sub cantu Gloria, Epistolam, Evangelium, Præfationem, & preces pro hac die assignatas, cum aliis approbatis sine contemptu & scandalo mutare, est veniale: exprimere autem in Canone nomen Generalis ordinis loco nominis Episcopi est mortale. 6to. Qui partem notabilem eorum, quæ submissa voce dici debent, ita alte legit, ut ad decem passus a multis audiantur, probabiliter graviter peccat: in voce vero alta servetur modus, ne alii turbentur. Mutilatio etiam syllabarum tantam subinde deformitatem & scandalum generare potest, ut peccetur mortaliter. 7tmo. Ordinarie ad Missam sub peccato gravi requiritur minister, qui Sacrificio inserviat, et respondeat: c. *Proposuit*. de fil. Presb. qui vir esse debet. c. 1. de Cohabit. Cler. Laymann tamen non damnat eos, qui in Germania in pagis, ubi hic usus toleratur, sine ministro, qui noverit respondere, celebrant; & Sotus putat, Eremitam semper sine ministro celebrare posse. Errores vero ministri non sunt facile corrigendi, ne ordo turbetur. Si quid tamen a ministro omittatur, Sacerdos suppleat; & plerumque ritus ab alio, quam a Sacerdote observandi sub culpa non obligant, hinc si omittatur pulsus ad elevationem, Sacerdos dissimulare ob perturbationem potest.

§. 1050.

*Defectus
Missæ
supple-
di.*

3tio. Denique Sacerdos omnes defectus tum substantiales, tum accidentales in Sacrificio Missæ commissos, quoad fieri potest, supplere tenetur. Ita S. Pius V. in Rubricis
Missæ-

Missalis, quia alias Sacrificium non fieret perfecte & integre, adeoque peccaretur contra reverentiam Deo debitam.

Coroll. Pract. 1mo. Defectus, qui non sunt circa *Resolvuntur casus.*
 substantiam Missæ, non sunt supplendi, si quis longius progressus fuerit, quia inverteretur ordo Missæ: unde qui initio orationem omisit, addat secretam, & Postcommunionem. Si vero post recessum ab Altari defectus substantialis commissus esse deprehendatur, nihil supplendum est. 2do. Si hostia e manu in calicem decidat, non debet extrahi, sed omnia pro more fiant, & postea simul fumantur species, dicendo: Corpus, & Sanguis Domini nostri &c. 3to. Licet Sacerdos non recolat, se omnia dixisse, non debet ideo mente turbari; non enim, qui multa dixit, recolat omnia, quæ dixit: si vero certo sciat, se aliquid substantiale omisisse, resumat, & suppleat, & postea secundum ordinem procedat. 4to. Si post Consecrationem species vini congeleantur, admotis panibus calidis, vel alio modo congruo liquefiant, & fumantur. 5to. Si Celebrans post verba Consecrationis advertat, vinum non fuisse, sed aquam, deposita aqua in aliquod vas, vinum cum aqua ponat in calice, & facta oblatione saltem mente concepta consecret, resumendo a verbis: simili modo &c. Si hoc advertat post summptionem S. S. Corporis & hujus aquæ, apponat aliam hostiam iterum consecrandam, & vinum cum aqua in calice, offerat utrumque, & consecret, & sumat, quamvis non sit jejunos: vel si Missa celebretur in loco publico, ubi plures adsunt, ad evitandum scandalum poterit apponere vinum cum aqua, absque nova hostia (quod etiam privatim Celebrans juxta P. Laymann melius facit) & facta oblatione ut supra, statim consecrare ac statim sumere, ac prosequi cætera. Quodsi vero aquam cum S. Particula jam in ore habeat, non expuat,

expuat, sed deglutiat, & reliquum aquæ in aliud vas effundat, & cum ablutione sumat. 6to. Si Sacerdos ante Consecrationem advertat, vinum, vel hostiam veneno esse infectam, novam apponat: si post Consecrationem, de novo consecret, & priores species panno absorbeat, usque dum exsiccentur, & comburi possint. Si sacras species evomat, caute separentur, & in loco sacro reponantur, usque dum corrumpantur, & postea in S. piscinam mittantur. 7tmo. Si musca in calicem ceciderit, extrahatur, vino lavetur, finita Missa comburatur, & combustio in S. Piscinam mittatur: si nausea non subsit, cum S. Sanguine fumi potest. 8vo. Si S. Sanguis effundatur, vel S. Hostia vento auferatur, si pars S. Hostiæ & S. Sanguinis superfuerit, non opus est, novam speciem consecrare, cum Sacrificium sit perfectum, & sumptio fieri possit: si nil superfuerit, nova species consecranda erit. Si utraque species ante sumptionem deficiat, utraque species de novo consecranda est, ut sumptio fieri possit: quæ juxta dicta (§. 1015. Schol. 2.) est pars essentialis Missæ Sacrificii.

CAPUT XVII.

DE
P O E N I T E N T I A .

§. 1051.

Quartum Novæ Legis Sacramentum est *Pœnitentia*, quæ est Sacramentum *a* *tia* *quid.* Christo institutum, quo per juridicam Sacerdotis absolutionem homini contrito & confesso remittuntur peccata post Baptismum commissa competente satisfactione injuncta.

Schol. 1. Pœnitentiæ nomen a punitione repetit *S. Ejus no-*
Isidorus in exhort. ad pœnit. quia homo in se *mina.*
male facta punit: & l. 2. de off. c. 16. illud a
pœna de se sumpta derivat. Græci vocant *μετάνοιαν*,
seu resipiscentiam: & *ἑξομολόγησιν*, seu Confessionem.
Apud Veteres subinde vocatur *Manus impositio*, per
quam olim pœnitentes Ecclesiæ reconciliabantur, uti
patet ex Conc. Carthag. V. c. 76. Item *secunda post naufragium tabula*: in
Tridentino Sess. 6. cap. 14. *Baptismus laboriosus. Medela delictorum: Consumptio iniquitatum: Effusio lachrymarum. Fiducia apud Deum: Armatura contra diabolum: Spes salutis*, a S. Chryso-
stomo hom. 8. de Pœnit. Item *Compunctio cordis*
Act. 2. v. 37. & *Contritio* Pl. 50.

Schol. 2. Pœnitentia spectari potest vel ut virtus, *Virtus*
vel ut Sacramentum: si spectetur ut virtus, est *pœnitentia*
virtus moralis infusa inclinans peccatorem ad de- *tia* *quid.*
testationem & dolorem proprii peccati, quatenus
est offensâ Dei, cum efficaci emendationis & satisfactionis proposito: proinde est vera virtus, quia facit bonum habentem se, & opus ejus bonum:

num: Est etiam virtus specialis, quia habet obiectum distinctum ab obiectis aliarum virtutum; nam obiectum ejus materiale adæquatum, sunt omnia & sola peccata præterita propria voluntate commissa, obiectum vero formale motivum est expiabilitas peccati proprii, seu honestas compensationis Deo faciendæ pro injuria per peccatum proprium illi illata. Differt autem virtus pœnitentiæ a Sacramento pœnitentiæ, ut pars a toto; Sacramentum enim est totum, virtus vero pœnitentiæ est pars Sacramenti, unde omnes dotes virtutis pœnitentiæ necessario includuntur, & præsupponuntur in Sacramento pœnitentiæ, quod præter virtutem pœnitentiæ complectitur ritum externum, seu signum sensibile effectivum gratiæ a Christo institutum. Quippe Christus virtuti pœnitentiæ, quæ peccatoribus semper ad impetrandam veniam necessaria fuit, præscripsit ritum externum, ceu efficax signum gratiæ a baptizatis observandum; unde virtus pœnitentiæ obtinuit dignitatem Sacramenti. N. L. respectu baptizatorum lapsorum; nam respectu catechumenorum solum retinet nomen & rationem virtutis.

§. 1052.

Pœnitentia est Sacramentum.

Pœnitentia igitur est verum ac proprium L. N. Sacramentum. *Imo. Ex Joan. 20. Quorum remisseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Hic habetur 1. Divina institutio: 2. Ritus externus; nam si Sacerdos remittere, & retinere debet peccata, opus est, ut judicialiter procedat, adeoque reus peccata sua exponat, & iudex eum absolvat. 3. Adest collatio gratiæ, sine qua peccata non remittuntur. (t. 1. §. 372. 373.) 2do. Constat ex Traditione: S. Hieronymus ep. 1. ad Heliod. *Non solum Sa-*
cer-

erdoes, cum regenerant, sed etiam postea condonandorum peccatorum obtinent potestatem. S. Ambrosius l. 1. de poen. c. 3. ait: Quid interest, utrum per pœnitentiam, an per lavacrum hoc jus dimittendi peccata Sacerdotes sibi datum vindicent? Unum in utroque mysterium est. S. Augustinus ep. 228. Quantus in Ecclesia fieri solet . . . concursus, aliis Baptismum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam pœnitentiæ ipsius actionem, omnibus consolationem, & Sacramentarum confessionem. Idem patet ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ semper certam absolvendi formulam verbis prolatam adhibuit, uti videre licet apud Martene de ant. rit. Hinc Tridentinum Sess. 14. can. 1. bene definit: Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse vere & proprie Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis a Christo D. N. institutum, anathema sit,

Schol. Lutherus in l. de cap. Babyl. Pœnitentiam verum esse Sacramentum concessit: sed in eodem libro rursus pœnitentiam ad Baptismum revocavit. Ejus inconstantiam secutus est Melancton in locis com. a. 1543. editis: Confessio vero Augustana Pœnitentiam inter Sacramenta expresse reponit. Ad hanc doctrinæ inconstantiam purgandam Schubert Th. pol. p. II. pag. 643. vult, confessionem Augustanam Pœnitentiam improprie solum Sacramentum vocare, adeoque eam cum Calvino e numero Sacramentorum excludit. I. Quia in V. L. nullum Sacramentum pro delendo peccato fuit, ergo nec in Nova: imò S. Scriptura remissionem peccatorum soli impiorum conversioni tribuit Pf. 50. v. 19. Ezech. 18. v. 21. & VOX πεταροια solam mentis transformationem signi-

ficat. *Resp.* Disparitas est inter novam & veterem Legem, quod nova sit lex gratiæ, & faciliorem viam ad veniam per Sacramenta ex opere operato aperiat. Conversioni tribuitur remissio tanquam materiæ Sacramenti, ubi tamen signum externum in nova Lege non excluditur. *Μετανοια* mutationem consilii cum animi dolore significat, uti Jobi 42. v. 6. & Luc. 10. v. 13. in cilicio & cinere pœnitentiam egissent *μετενοήσαν*. Lutherus: Buß gethau. II. Tertull. l. 2. cont. Marc. c. 24. ait: *Nam & in Græco textu pœnitentiæ nomen non ex delicti confessione, sed ex animi demutatione compositum est.* *Resp.* Tertullianus solum explicat contra Marcionem, quomodo Deus in veteri Lege dicatur pœnituisse, quia pœnitentia in Deo sine tristitia, & cum sola mutatione operum consistit.

§. 1053.

Pœnitentia distinguitur a Baptismo.

Et quidem Sacramentum Pœnitentiæ diversum est a Sacramento Baptismi. Nam
 1mo. S. Scriptura distinguit præceptum Baptismi a præcepto Pœnitentiæ. Matth. 28. & Joan. 20. Item 1. Joan. 1. lapsi post Baptismum non ad memoriam Baptismi, sed ad pœnitentiam remittuntur: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & justus Deus, ut remittat nobis peccata nostra.* Et Act. 8. v. 22. S. Petrus remittit Simonem Magum ad pœnitentiam, non vero ad memoriam Baptismi.
 2do. Ita docent Patres. Tertullianus l. de pœnit. vocat *secundam post Baptismum spem.* S. Athanasius l. de pecc. in Spirit. S. ait: *Inter Baptismum & Pœnitentiam non leve est discrimen.* S. Augustinus l. 2. de adult. nupt. c. 16. *Si a Catechumeno factum est homicidium, Baptismate abluitur, si a baptizato pœnitentia*

Et reconciliatione sanatur. Hinc Tridentinum Sess. 14. Can. 2. *Si quis Sacramenta confundens ipsum Baptismum Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo pœnitentiam non recte secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit.* 3tio. Ipsum autem discrimen idem Tridentinum cap. 2. assignat: 1. Quia Baptismus & Pœnitentia habent diversam materiam & formam. 2. Diversum est in utroque subjectum. 3. Diversus minister. 4. Diversus effectus, uti ex sequentibus patebit.

Schol. Protestantes videntes, peccatorem post Baptismum sine Sacramento Deo reconciliari vix posse, docent, memoriam Baptismi propter apprehensionem fidei peccata remittere. 1. Quia illa verba Joan. 20. Quorum remisistis &c. nonnisi prædicationem Evangelii, & Baptismum indicant. Hinc Marc. 1. v. 4. Joannes dicitur prædicasse Baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum; & ad Eph. 5. v. 25. mundatio Ecclesiæ Baptismo tribuitur. *Resp.* Illa verba de prædicatione Evangelii intelligi non possunt, quia Evangelizans non potest prædicatione sua retinere auditorum peccata, imo per eam omnes a peccatis solvi deberent, quia omnes ad credendum excitat, nisi ipsi duri cordis fuerint. Baptismus Joannis vocatur Baptismus pœnitentiæ, quia non conferebat vi propria Spiritum S. & S. Joannes confluentes ad se hortabatur ad pœnitentiam: Et S. Apostolus lavacro vitæ tribuit omnem remissionem peccatorum Baptismum præcedentium, non vero eum subsequendum, nisi præsuppositivè, quia per pœnitentiam nemo nisi baptizatus mundatur. II. S. Augustinus l. 2. de grat. c. 39 docet, omnia peccata etiam post Baptismum dimitti

per Baptismum: & S. Fulgentius l. 1. de fide vocat Baptismum Sacramentum fidei & pœnitentiæ: & Pelargus Dominicanus in Concilio Tridentino monnit, illa verba: *Quorum remisistis &c.* vix ab ullo Patrum de Sacramento Pœnitentiæ, sed a nonnullis de Baptismo exponi. *Resp.* S. Augustinus remissionem peccatorum post Baptismum, illi ut dispositioni tribuit, & fundamento præsupposito. S. Fulgentius vocat Baptismum Sacramentum fidei & Pœnitentiæ respectu infidelium adultorum, non vero respectu lapsorum post Baptismum: falsum vero est, quod citata verba nullus Patrum de Sacramento Pœnitentiæ exposuerit: & si qui de Baptismo explicarunt, Sacramentum Pœnitentiæ non excluderunt. III. Licet in consecratione panis & vini sit diversa materia & forma, utraque tamen species ad idem Sacramentum pertinet: Ergo etiam Baptismus & Pœnitentia. *Resp.* Disparitas est, quod utraque species in Eucharistia significet eandem unionem cum Christo. & referatur ad eandem refectionem spiritualem & gratiam: At in Baptismo & pœnitentia est diversa gratia, illic spiritualis regeneratio; hic regeneratorum conciliatio.

§. 1054.

*Christus
Sacram.
Pœnitentia
post
Resurrex-
tionem
instituit.*

Sacramentum Pœnitentiæ Christus immediate instituit, & præcipue quidem post Resurrectionem. Ita definit Tridentinum Sess. 14. can. 1. *Si quis dixerit . . . Pœnitentiam non esse vere & proprie Sacramentum . . . a Christo D. N. institutum, anathema sit.* Cujus ratio est, quia Christus immediate instituit Confessionem & Absolutionem; Joan. 20. uti ex sequentibus patebit: Ergo Sacramentum Pœnitentiæ. Deinde idem Tridentinum Sess. 14. cap. 1. docet: *Dominius autem Sacramen-*

mentum Pœnitentiæ tunc præcipue instituit, cum a mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos dicens: Accipite &c. ubi *ly* præcipue denotat ultimum complementum Pœnitentiæ, seu potestatem clavium, per quam media absolutione completur Sacramentum, unde non repugnat, quod jam ante Resurrectionem promissa, & quasi inchoata fuerit institutio Sacramenti Pœnitentiæ.

§. 1055.

Materia remota Sacramenti Pœnitentiæ *Materia* non est peccatum originale: tum quia Sacra- *ejus re-* mentum Pœnitentiæ distinguitur a Sacra- *mdta.* mento Baptismi, (§. 1054.) quod ad deletionem culpæ originalis ordinatur: (§. 951.) tum quia Pœnitentia est instituta per modum actus judicialis, qui erga solos subditos, quales non sunt nondum baptizati, exerceri potest.

2. Sed materia remota sunt sola peccata actualia post Baptismum commissa juxta Tridentinum Sess. 14. can. 1. dicens: Christum instituisse Sacramentum Pœnitentiæ pro iis, qui post Baptismum lapsi sunt. Unde merito a facultate Parisiensi rejecta est hæc propositio: *Confessio valida est deficientibus peccatis; potuit ergo beatissima Virgo, licet nec contritionem habuerit, nec ullum vel levissimum peccatum, B. Joanni confiteri.* Ratio est, quia actus pœnitentis, uti contritio, confessio & satisfactio, circa peccata actualia post Baptismum commissa versantur.

3. Et quidem peccata mortalia sunt materia necessaria, quia juxta Tridentinum Sess. 14. c. 5. & can. 7. omnia mortalia in confessione necessario sunt declaranda, nec alio remedio deleri possunt, uti suo loco ostendetur: Peccata vero venialia sunt quidem materia sufficiens, tam quia Tridentinum l. c. morem confitendi venialia velut rectum & utilem approbat, qui citra omnem præsumptionem retineri potest: tum quia venialia sunt vera peccata, ideoque clavibus Ecclesiæ subjici possunt: sunt tamen materia libera, quia juxta idem Tridentinum taceri citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.

§. 1056.

Materia proxima. Materia seu quasi materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ sunt Contritio, Confessio & Satisfactio. Ita 1mo Florentinum in Decret. *Quartum Sacramentum est Pœnitentia, cujus quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes: quarum prima est cordis Contritio . . . secunda est oris Confessio: tertia satisfactio pro peccatis: Et Trident. Sess. 14. cap. 4. Si quis negaverit, ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet Contritionem, Confessionem, & satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur . . . anathema sit.* Particula illa, quasi materia, innuit, materiam in Pœnitentia non esse quid physicum, sicut aqua in Baptismo, sed quid morale. 2do. Probatio, quæ

quæ hic ex S. Scriptura & P. P. peti posset, dabitur, cum de singulis his partibus in specie sermo erit. Unde breviter dogmatis ratio in eo consistit, quod Sacramentum Pœnitentiæ sit institutum per modum iudicii, quo peccator per Sacerdotis sententiam Deo reconciliatur, ad quod requiritur dolor de peccatis, eorum Confessio, & satisfactio pro injuria Deo illata.

Schol. I. Lutherus duas tantum pœnitentiæ partes *Solventur* assignat, scilicet, terrores conscientie per ver- *objectio-*
 bum veteris Legis incussos, & fidem confiden- *nes.*
 tialem ex Evangelio & absolutione conceptam. (t. I. §. 375. Schol. I.) Quos terrores conscientie Lutherani recentiores contritionem appellant. Calvinus vero l. 3. Inst. c. 3. item duas pœnitentiæ partes assignat, scilicet, mortificationem vitiorum, seu sui abnegationem, & vivificationem, seu pium pie vivendi studium, & affectum ad bona opera. Sed imprimis S. Scriptura terrorem a pœnitentia distinguit. 2. Cor. 7. *Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.* Item distinguit a fide. Marc. 1. *Pœnitentiam agite, & credite Evangelio.* Deinde terrores hi, & fides pœnitentiam antecedunt, & sine ea esse possunt. Denique mortificatio & vivificatio pœnitentiam modo consequuntur, vel maxime in sensu Calvinii, quia sunt fructus fidei justificantis. Hinc recte Tridentinum Sess. 14. can. 4. *Si quis dixerit, duas esse tantum pœnitentiæ partes, terrores scilicet incussos conscientie agnito peccato, & fidem conceptam ex Evangelio, vel absolutione, qua credit quis, sibi per Christum remissa esse peccata, anathema sit.* Non obstat I. quod Il. 1. dicatur: *Quiescite agere perverse, discite benefacere.* Et Pl. 34. *Declina a malo, & fac bonum.* Resp. Isaias contritionem jam supponit, præmisit enim: *Lavamini, mundi estote, auferite*

ferre malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Imo aperte contra Calvinum pœnitentiam ante justificationem ponit, quia post citata verba subdit: *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, sicut lana alba erunt.* Declinare a malo, & facere bonum, justorum est, pœnitentia peccatorum, quæ nunquam per illa verba in S. Scriptura describitur, II. Judas contritionem, Confessionem & satisfactionem habuit, nec tamen vere pœnituit. *Resp.* Contritio Judæ fuit sine spe veniæ, Confessio sine dolore, satisfactio sine animo reparandi injuriam Deo illatam, adeoque nullam pœnitentiæ partem habuit.

An impositio manus sit materia. Schol. 2. Nonnulli tempore S. Thomæ docuerunt, manuum impositionem esse materiam proximam & essentialem Sacramenti Pœnitentiæ. Verum cum neque S. Scriptura, neque Concilium Tridentinum manus impositionis in Sacramento Pœnitentiæ meminerint, cumque hæc olim etiam a Diaconis facta fuerit, Sacramentalis esse non potuit. Nec officit, quod moribundo, qui dolorem & peccata per signa manifestare non potest, detur absolutio, ubi nil nisi manus impositio pro materia assignari potest. Nam in hoc casu vita christiana præterita, de qua constare debet, ejusque professio materiæ locum & vices tenet.

Quanam sint partes essentielles. Schol. 3. An Contritio, Confessio, & Satisfactio simul & singulæ sint partes essentielles Sacramenti Pœnitentiæ, disputant Scholastici. Scotus in 4. d. 14. q. 4. docet, totam rationem Sacramenti Pœnitentiæ consistere in sola absoluteione, contritionem vero & confessionem esse quidem necessaria ad effectum Sacramenti, non tamen proprie esse ejus partes. Durandus in 4. d. 16. p. 1. vult, solam confessionem esse partem essentialem materialem Sacramenti Pœnitentiæ, contritionem vero dispositionem, & satisfactionem fructum illius. Paludanus denique Contritionem, Confessionem, & satisfactionem ex æquo vult esse partes essentielles

viales Sacramenti Pœnitentiæ. Dicendum videtur, Contritionem, Confessionem, & Absolutionem esse partes essentielles Pœnitentiæ, sicuti & satisfactionem in voto & proposito, quia sine his non consistit Sacramentum Pœnitentiæ: Satisfactio vero actualis est tantum pars integralis, quia sine illa valet absolutio pœnitenti contrito & confessio data, ut ex dicendis patebit. Hinc in Sacramento Pœnitentiæ gratia remissiva peccati est res Sacramenti tantum; aggregatum ex actibus pœnitentis & absolutione, est Sacramentum tantum: res & Sacramentum simul potest dici contritio, quæ partim significat gratiam remissivam peccati, partim ab actibus externis pœnitentis accusantis se de peccatis significatur. Nec dicas I. In pœnitentiâ sola absolutio, non vero actus pœnitentis gratiam causant, alias pœnitentibus potestas remittendi peccata collata foret: Ergo sola absolutio est pars essentialis. *Resp.* Etiam actus pœnitentis gratiam significant, & causant, & pœnitens gratiam sibi confert dispositive præparando se ad illam, non vero effective ministrando Sacramentum. II. Solus Sacerdos peccata dimittit, & formam Sacramenti profert: Ergo etiam materiam ponere debet. *Resp.* Solus Sacerdos concurrente active ad unionem formæ cum materia peccata dimittit, cum econtra pœnitens materiam solum subministrat: certe in re sacramentaria opus non est, ut forma & materia sit ab eodem, sicuti etiam in physicis agens dicitur causa compositi, licet solam formam inducat.

§. 1057.

Prima igitur pars Sacramenti Pœnitentiæ *Contritio* est *Contritio*, quæ, si in genere spectetur, est *quid*. dolor animi ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero. Ita Trid. Sess. 14. cap. 4. Quodsi addas: Et volo

volo præstare omnia, quæ requiruntur ad rite percipiendum Sacramentum Pœnitentiæ: habetur definitio Contritionis Evangelicæ Legis propria. Dicitur autem *1mo* dolor animi, seu tristitia orta ex offensa Dei: quæ in voluntate, non vero in sensu consistit, licet hic ex illo subinde oriatur. Dicitur *2do* detestatio de peccato commisso, quia juxta Tridentinum est odium peccati. Dicitur *3tio* cum proposito non peccandi de cætero, quia sincera pœnitentia debet excludere omnem affectum ad peccatum.

Quotu-
plex.

Schol. 1. Contritio a contero dicitur, quia duritiam cordis & voluntatis humanæ tollit, & peccatum delet. Contritio a Theologis dividitur in *perfectam*, quæ etiam simpliciter Contritio dicitur, & est dolor de peccatis propter Deum super omnia dilectum: Et in *imperfectam*, quæ dicitur *attritio*, & est dolor de peccatis ex aliquo motivo honesto, quod non est Deus, quatenus in se est summum bonum: quæ iterum duplex est: una oritur ex metu gehennæ & aliarum pœnarum: altera ex peccati foeditate: ita docet Trid. Sess. 14. cap. 4. Ad hanc attritionem reliquæ ejus species revocantur; nam dolor de peccato, prout est contra rectam rationem, vel aliam quamcunque virtutem, est species detestationis peccati propter ejus foeditatem: Illa vero attritio, quæ habetur ob amorem vitæ æternæ, reducitur ad eam, quæ oritur ex metu pœnarum. Metus autem hic, seu timor quadruplex est, scilicet, mundanus, servilis, filialis, initialis, de quo vid. (§. 574. Schol. & seq.)

In quo
consistat.

Schol. 2. Quærent Scholæ, in quonam ratio essentialis Contritionis in genere consistat. Cajetanus putat, essentialiter consistere in actu odii, ita ut dolor tantum propria ejus passio sit. Conink ve-

to eam tam in actu odii, quàm doloris essentialiter consistere docet. Melius dicitur, quod Contritio in genere in dolore de peccato, prout est offensa Dei, & præsuppositivè solum in odio & detestatione peccati consistat; nam actus, quo homo conteritur, & Deo satisfactionem exhibet, debet aliquid auferre ab homine, & Deo tribuere, a quo per peccatum honorem, in quantum potuit, abstulit: sed hoc non fit per odium peccati, per quod homo nullum malum patitur, sed per dolorem, quo malum pœnæ, seu tristitiam tolerat: Ergo in dolore essentialiter formaliter, & quia nemo dolet, nisi de malo, quod displicet, in odio præsuppositivè contritio in genere consistit.

§. 1058.

Contritio in genere est necessaria ad delenda peccata sive in, sive extra Sacramentum Pœnitentiæ. *1mo.* Ezech. 18. v. 30. *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris.* Luc. 13. v. 3. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis.* *2do.* Tridentinum Sess. 14. cap. 4. ait: *Quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum contritionis motum fuisse necessarium.* Et *3tio.* ratio est: quia de jure naturali est, ut aliquis pœniteat de malis, quæ fecit.

Schol. Etiam ad remissionem peccatorum venialium in, seu extra Sacramentum Pœnitentiæ requiritur aliquis actus Pœnitentiæ seu Contritionis; nam etiam peccatum veniale causat aliquam deordinationem in voluntate hominis saltem circa media ad ultimum finem conducentia per immôderatam conversionem ad bonum creatum, quæ non potest expelli nisi per actum retractationis pœnitentiæ sibi contrarium.

§. 1059.

§. 1059.

Qualis   Ut autem Contritio ad delenda peccata
debeat esse sit sufficiens, debet imo esse libera juxta
contritio. Tridentinum Sess. 14. can. 4. definiens: *Si*
quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per
discussionem, collectionem, & detestationem pec-
catorum . . . esse dolorem coactum, & non li-
berum ac voluntarium, anathema sit. Ratio
est: quia actus a Deo præceptus, & dispo-
uens ad veniam peccatorum obtinendam
liber esse debet: sed talis est contritio: (§.
1058.) Ergo libera esse debet.

Superna-   2do. Debet esse supernaturalis, ex eodem
turalis. Tridentino Sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit, sine*
præveniente Spiritus S. inspiratione, atque ejus
adjutorio hominem credere, sperare, diligere,
aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justifica-
tionis gratia conferatur, anathema sit. Probant
hoc contra Pelagianos expressa S. Scripturæ
testimonia. Pl. 84. Convertite nos Deus Saluta-
ris noster. Luc. 22. Conversus Dominus respe-
xit Petrum, & contritionem in eo excitavit:
Ergo ratione auxilii seu gratiæ Divinæ con-
tritio supernaturalis esse debet. (t. I. §. 350.)
Item ratione motivi supernaturalis esse debet,
id est, vel ex motivo amoris Dei ut Auctoris
supernaturalis super omnia, vel ex metu pœ-
narum fide supernaturali creditarum proce-
dere debet; alias enim non esset detestatio
& tristitia de peccato, prout est offensa Dei.
Distingui tamen debet motivum Pœnitentiæ
ab occasione, qua quis ad contritionem ex-
citatur; nam multi ex morbo &c. ad veram
& supernaturalem contritionem moventur.

3tio. Contritio debet esse vera & sincera, *Vera* & scilicet ex intima voluntate procedens, & ab *sincera* omni affectu ad peccatum aliena; nam Matth. 3. v. 8. jubemur dignos Pœnitentiæ fructus facere.

4to. Debet esse magna & vehemens saltem *Magnâ* appreciative, ita ut quis malit rerum omnium dispendium pati, quam Deum offendere: (§. 596. Schol. 1.) & summa extensive, ita ut ad omnia peccata saltem mortalia se extendat, quia unum sine alio deleri nequit.

Schol. Quæritur in Scholis, an ad veram contritionem formale & explicitum propositum non peccandi de cætero requiratur, an vero virtuale & implicitum sufficiat. *Resp.* Requiritur propositum explicitum. Nam 1. Ezech. 18. dicitur: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis. & custodierit omnia præcepta mea, vita vivet.* Ubi custodia mandatorum omnium, non ad actualem eorum observantiam solum, sed ad propositum ea servandi referuntur, cum uno die omnia observari non possint. 2. Florentinum & Tridentinum (§. 1057.) Propositi expresse in contritione meminerunt: Ergo implicitum non sufficit. 3. Sicuti peccati detestatio propositum non peccandi implicitum includit; sic propositum non peccandi detestationem peccati involvit: Ergo sicuti propositum non peccandi sine detestatione explicita non sufficit, ita nec detestatio sine explicito proposito non peccandi. Non obstat I. quod David 2. Reg. 12. Ninivitæ, & filius prodigus peccatum solum detestando justificati sint, quia dolor propositum includit. *Resp.* David propositum suum explicitum ostendit in Psalmis, ubi ait: *Dixi, nunc cœpi.* Ninivitæ & filius prodigus veniam postularunt: Ergo propositum expressum non

non peccandi habuerunt. Certe dolor explicitus de peccatis propositum explicitum post se trahit. II. Sola detestatio offensæ apud homines meretur veniam sine proposito expresso: Ergo etiam apud Deum, quia aliquis tam intense dolere potest, ut nequidem de futuro cogitet, sicuti Latro in cruce. *Resp.* Homines ignoscunt, quia propositum in offendente supponunt: Dolor intensus sine proposito non videtur esse possibilis, quod certe etiam pœnitens Latro habuit.

§. 1060.

*Contritio
Deo re-
conciliat
ante Sa-
cramen-
tum.*

Contritio perfecta hominem Deo reconciliat, antequam Sacramentum Pœnitentiæ actu percipiatur. Probatur imo 2. Reg. 12. dicente David: *Peccavi Domino*, Propheta Nathan subito intulit: *Dominus quoque transfudit peccatum tuum.* Unde S. Gregorius in Pf. 31. *Ante remissio ad cor pervenit, quam confessio in vocem erumpat.* Et Luc. 7. Christus S. Magdalenti ait: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Et 1. Pet. 4. v. 8. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Ubi semper Charitati, & Contritioni tribuitur vis purgandi peccata. 2do. Tridentinum Sess. 14. cap. 4. docet: *Contritionem aliquando charitate perfectam esse, & hominem Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse ascribendam.* Deinde damnata est hæc Baji propositio 70: *Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum vero voto percipiendi Sacramentum, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut Martyrii sine actuali susceptione*

ptione Sacramenti. 3tio. In Lege veteri contritio perfecta debebat peccata, uti patet ex citato exemplo Davidis; sed gratia Evangelii contritioni nihil detraxit: Ergo etiam in Nova delet.

Schol. I. Kemnitius p. 2. Exam. p. 960. reprehendit eos, qui contritioni remissionem peccatorum tribuunt, ante absolutionem. Et Michael Bajus docuit, charitatem perfectam in Catechumenis & pœnitentibus esse posse sine remissione peccatorum. I. Quia Luc. 7. S. Magdalena prius Deum dilexit, antequam remissionem peccatorum obtinuit; nam dicitur: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit, non vero diligit multum. Hinc S. Augustinus serm. 99. *Accessit immunda, ut rediret munda.* Et S. Paulus, licet Deum diligere, ante Baptismum tamen veniam peccatorum non obtinuit: Act. 22. v. 16. *Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua.* Resp. Mulier illa prius natura, quam tempore dilexit: & quando Christus dixit: Remittuntur ei peccata multa, non primo veniam concessit, sed jam datam confirmavit, & publice declaravit. S. Augustinus ait: eam accessisse immundam, quia paulo ante immunda fuit, vel quia palam habebatur peccatrix, licet interius a peccatis mundata fuerit. S. Paulus, licet jam per charitatem mundatus fuerit, præceptum tamen suscipiendi Baptismum implere debuit, nec contritio justificat, nisi quatenus votum Sacramenti includit. II. Tridentinum Sess. 6. c. 6. inter dispositiones ad Baptismum necessarias amorem ponit: Ergo supponit, per eum hominem Deo non reconciliari. Et S. Augustinus l. 1. de div. quæst. q. 2. agnoscit in Cornelio Act. 10. fuisse charitatem, quæ tamen sine Sacramento non sufficit, *ad obtinendum regnum celorum.* Et tr. 13. in Joan. ait: Catechumenum quantumcunque proficientem sarcinam adhuc iniquitatis portare. Resp. Tridentinum supponit amorem

*Solvuntur
objectiones.*

Dei imperfectum, qui est amore charitatis inferior. S. Augustinus Cornelium sine Baptismo non potuisse salvari docuit, quia mandatum Dei transgressus esset, adeoque perfectam charitatem non habuisset. Et in altero loco loquitur de Catechumeno Baptismi susceptionem contemnente, vel negligente, & suæ Sanctitati confidente, uti patet ex contextu. III. Si per charitatem remittuntur peccata, non opus est confessione & absolutione, & Sacramentum peccata non aufert, & sic frustra recipitur. *Resp.* Sacramentum in hoc casu gratiam auget, & pœnam temporalem saltem ex parte in Pœnitentia remittit; & talis non haberet perfectam charitatem, si præceptum Sacramenti implere nollet.

Contritio perfecta extra Sacramentum Deo hominem reconciliat.

Schol. 2. Contritio perfecta non tantum in casu necessitatis, sed ordinarie hominem Deo reconciliat ante perceptum actu Sacramentum, uti patet ex Tridentino citato, de quo refert Pallavicinus l. 12. c. 10. Patribus Tridentini adeo persuasum fuisse, virtutem hanc inesse contritioni perfectæ, ut paratus esset Canon, quo definiretur, veritatem hanc fide Divina credendam esse, nisi Archiepiscopus Calaritanus exposuisset, hujusmodi quæstionem pertinere ad controversias Scholæ, in qua graves Doctores, uti Adrianus & Cajetanus docent, contritionem perfectam extra Sacramentum non justificare, nisi in casibus extraordinariis, uti in articulo mortis, ubi non habetur copia Confessarii; unde a damnatione sententiæ contrariæ S. Synodus abstintuit. Contra quam etiam pugnat ipsa ratio, quippe juxta hanc contritio sufficit ad delenda peccata in articulo mortis: sed hanc virtutem præcisè non habet ex articulo mortis: Ergo ex propria sua perfectione: Ergo ordinarie extra Sacramentum actu perceptum justificat. Deinde Ecclesia permittit, ut fideles consciis sibi peccati mortalis accedant ad Sacramenta vivorum, excepta Eucharistia, de qua tamen permittit in casu

casu necessitatis, dummodo præmittant actum contritionis: Et Pontifices concedunt Indulgentias subinde contritis & non confessis: Ergo, cum hæc statum gratiæ supponant, signum est, contritionem extra Sacramentum justificare. Non obstat I. quod Tridentinum confessionem ad Sacramentum Eucharistiæ requirat. Et S. Augustinus l. 12. de Civ. c. 9. docet, charitatem esse bonam voluntatem, quæ etiam ante remissionem peccatorum haberi potest. *Resp.* Confessio ante S. S. Eucharistiâ præcipitur ad majorem cautelam & reverentiam. S. Augustinus vero loquitur de bona voluntate plena, & perfecta, id est, tam magna, ut possit implere Divina præcepta. II. Idem S. D. reprehendit Pastores in persecutione fugientes, quod non faceret, si fideles opus contritionis salvari possent. *Resp.* Justa est reprehensio, quia contritio est difficilis, & incertum est, an homo eam habeat.

§. 1061.

Cum contritio perfecta justificet extra Sa- *Contritio perfecta non est necessaria ad Sacramentum*
 eramentum pœnitentiæ: (§. 1060.) ideo *perfecta non est necessaria ad Sacramentum*
 non est dispositio necessaria ad Sacramentum *perfecta non est necessaria ad Sacramentum*
 Pœnitentiæ. Ita colligitur imo ex prop. 55. *ad Sacramentum*
 Baji damnata: *Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis, sed a solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum, & resuscitat: ministerio autem Sacerdotis solus reatus tollitur.* Et Facultas Parisiensis anno 1638. censuit, contrariam sententiam esse quietis animarum perturbativam, communi & omnino tutæ praxi Ecclesiæ contrariam, efficacæ Sacramentorum immunitivam, & insuper temerariam, & erroneam. 2do. Sacramentum Pœnitentiæ per se institutum est

ad suscitandos homines a morte peccati: Ergo ex institutione sua habet vim conferendi primam gratiam, & expellendi peccatum, adeoque illud per contritionem perfectam remissum non supponit.

*Solvuntur
objectiones.*

Schol. 1. Multi Theologi tum ante Concilium Tridentinum, uti Magister sententiarum in 4. d. 17. B. Albertus M. S. Bonaventura: tum in Concilio Tridentino, uti Joannes Æmilianus: tum post Tridentinum, uti Medina &c. docent, contritionem perfectam esse dispositionem necessariam ad Sacramentum Pœnitentiæ. Hanc sententiam non damnavit Tridentinum; nam Sess. 6. c. 6. pro dispositione ad justificationem requirit quidem, ut disponentes se ad justitiam, Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant; sed non definit, qualis amor, an perfectus, an imperfectus requiratur: nec constat, an Concilium loquatur de dispositione necessaria in, vel extra Sacramentum: nec Concilium aliquid de hac re definit Sess. 14. can. 4. ubi requirens ad Sacramentum Pœnitentiæ contritionem, de contritione in genere loquitur: nec cap. 4. cit. Sess. aliquid determinat, ubi solum dicit, contritionem perfectam extra Sacramentum hominem Deo reconciliare, & hanc reconciliationem non esse ascribendam contritioni sine voto pœnitentiæ Sacramenti, quod in ea includitur, nihil decernendo, an contritio perfecta sit dispositio ad Sacramentum necessaria: Ergo clara definitio Concilii non habetur, licet nostra sententia communis inter Theologos ex verbis Concilii eruatur. Nec dicas I. Apostolus 1. Cor. 13. v. 1. ait: *Si charitatem non habeam, nihil sum.* *Resp.* S. Paulus loquitur de charitate habituali ad merendum requisita, vel si eum de charitate actuali intelligas, loquitur de justificatione extra Sacramentum. II. Omne peccatum charitati contrariatur: Ergo ad illud delendum in Sacramento charitas requiritur. *Resp.* In Sacra-

Sacramento sufficit charitas imperfecta, extra illud perfecta requiritur, non quia omne peccatum charitati opponitur, sed quia alia causa Deum ad gratiam sanctificantem dandam movens non datur.

Schol. 2. Etiam in articulo mortis non tenetur quis *An in ar-* ad eliciendam contritionem perfectam, si possit *ticulo* suscipere Sacramentum Pœnitentiæ, vi præcepti *mortis re-* Pœnitentiæ, ex modo dictis; tenetur tamen ad *quiratur* contritionem perfectam eliciendam ex vi præcepti *Contritio.* charitatis, quod obligat in articulo mortis, & quæ sine perfecta contritione esse nequit, & quia in illo puncto, ex quo pendet æternitas, tenetur sibi optimo modo consulere, ut, si forte ex aliquo defectu Sacramentum valide non suscipiat, saltem per contritionem perfectam justificetur.

§. 1062.

Attritio est dolor imperfectus, qui vel ex *Attritio* turpitudine peccati, vel ex gehennæ metu *quid.* concipitur, communiter cum spe veniæ, & excludens peccandi voluntatem. Ita Tridentinum Sess. 14. cap. 4. Dicitur *1mo* dolor, & quidem supernaturalis. *2do.* Imperfectus non in sua specie, sed comparate ad dolorem contritionis perfectæ. *3tio.* Qui concipitur ex consideratione turpitudinis peccati, prout justitiæ pulchritudini opponitur. *4to.* Cum spe veniæ, & proposito non peccandi, ut distinguatur a pœnitentia infructuosa, & coacta. *5to.* Communiter, quia attritio etiam ex aliis motivis concipi potest.

Schol. Quæritur, in quo Contritio perfecta ab *Attritio* Attritione distinguatur. *Resp.* Nonnulli discrimen *in quo a* statuunt in eo, quod Contritio sit ex motivo *contritio-* ritatis Dei super omnia, non vero attritio. *Ve-* *ne diffe-* rum *rat.*

rum tum S. Scriptura Matth. 22. v. 36. tum Patres, S. Augustinus l. 10. Confess. c. 29. & S. Thomas 3. p. q. 86. a. 3. in ☉ nullum alium amorem Dei, quam qui est super omnia, cognoscunt: cujus ratio est, quia implicat Deum diligi, & non diligi super omnia; si enim aliquid ipsi præfertur, non diligitur. Alii specificam distinctionem contritionis perfectæ ab attritione desumunt ex intensione & remissione gradus dilectionis, ita ut contritio perfecta sit summa intensive saltem comparate ad alias res, quas amamus, attritio vero sit ex charitate in gradu remisso: verum nullus determinatus gradus ad essentiam charitatis & contritionis perfectæ requiritur, sed in quocunque gradu etiam remisso potest esse essentialiter perfecta contritio par homini justificando; tum quia nec S. Scriptura, nec S. S. Patres certi gradus intensiōnis meminerunt, sed contritioni & charitati absolute vim purgandi peccata tribuunt: tum quia hic gradus intensiōnis assignari non potest, utpote juxta hanc sententiam soli Deo cognitus, & sic maxima esset scrupulorum occasio, cum tamen charitas in gradu etiam remisso sit vera charitas. Quare distinctio specifica contritionis perfectæ ab attritione petenda est ex distinctis specie motivis formalibus charitatis & spei, ita ut amor Dei perfectus, seu contritio perfecta sit, quæ elicitur ex motivo proprio charitatis Dei, quatenus in se absolute bonus est: attritio vero, quæ elicitur ex amore imperfecto, seu ex motivo formali spei, quatenus Deus nobis bonus est, nostra beatitudo absens, ardua & obtentu difficilis; hoc enim modo amor Dei ex motivo proprio charitatis distinguitur essentialiter ab amore elicitō ex amore spei: & sicuti charitas perfectior est spē, & justificat hominem, non vero spes, ita amor charitatis est perfectior amore spei, & ille, non vero hic hominem justificat. Hanc distinctionem expresse assignat S. Thomas 2. 2. q. 17. a. 8. Quodsi ergo S. D. alibi dicat,

cha-

charitatem esse amorem Dei, quo diligitur ut objectum beatitudinis, loquitur de beatitudine ut objecto, non vero ut motivo charitatis formali, sed improprie dicto, prout est dispositio, per quam homo ad veram perfectam charitatem præparatur. Non obstat I. quod S. Bernardus ep. II, neget, Deum in hac vita tantum diligi propter Deum: imo Quietistæ damnati sunt, dicentes: Justum extincto penitus beatitudinis suæ desiderio Deum amare posse. (§. 575.) Ergo in omni charitate hoc desiderium includitur. *Resp.* S. Bernardus assignat causam moventem ad diligendum Deum esse, quia nobis bonus est, non vero motivum formale proprium charitatis. Quietistæ vero ideo damnantur, quia Deum ita diligi volunt, ut exercitium aliarum virtutum fidei & spei excludant; homo enim non potest quidem se spoliare naturali desiderio beatitudinis explicite & implicite, potest tamen explicite, quia ob absolutam objecti bonitatem operari potest. II. Deus per charitatem diligitur ut beneficus, sed sic amari non potest sine respectu boni, quod ex eo speramus: Ergo amor spei in amore charitatis necessario includitur, & quia juxta S. Augustinum castus est, perfectus erit. *Resp.* Deus diligitur ut beneficus ratione principii, quatenus omnes perfectiones continet, non vero ratione termini, seu ratione boni, quod ex Divina beneficentia in nos redundat; hoc enim spectat ad spem, non vero ad charitatem. Amor spei castus est, sed non est amor perfectæ charitatis.

§. 1063.

Attritio concepta ex timore pœnæ æternæ, quo peccatores ad fugam peccati, & poenitentiam moventur, bona est, laudabilis & donum Dei, unde non semper adjunctam habet peccandi voluntatem conditionatam, *Attritio bona est.*

& saltem implicitam, nec peccati etiam omissionis reus est, qui ita timet. Nam imo hoc docet S. Scriptura Eccl. 2. v. 19. *Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas, & patientiam habebunt usque ad inspectionem ejus dicentes: si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini.* Et Matth. 10. *Timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* 2do. Ita tenent Patres: Tertull. l. de poen. c. ult. *Si de Exomologesi retractas, gehennam ex corde considera.* Plura vid. (§. 578.) Hinc Tridentinum Sess. 14. can. 4. *Si quis dixerit, eam contritionem, quæ paratur per discussionem . . . ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, sæditatem, amissionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incursum cum proposito, facere hominem hypocritam & magis peccatorem: demum illum esse dolorem coactum, & non liberum ac voluntarium, anathema sit.* Et Alexander VIII. anno 1690. damnavit has propositiones: *Timor gehennæ non est supernaturalis. Attritio, quæ gehennæ & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentie Dei propter se non est bonus motus ac supernaturalis.* Et Clemens XI. inter alias propositiones Quesnellii hanc damnavit: *Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad separationem.*

Solvuntur Schol. Lutherus docuit, attritionem ex metu gehennæ ortam facere hominem hypocritam & magis peccatorem: Bajus item, Jansenius & Quesnellus docent, eam esse vitiosam, & verum peccatum

eatum omiffionis, quia non fit ex motivo charitatis, ex quo omnia opera noſtra fieri debent: nec excludere voluntatem peccandi. I. Quia non fit ex corde, eo ipſo, quod non fiat ex charitate, nam perfecta charitas foras mittit timorem. I. Joan. 4. v. 18. *Reſp.* Charitas ſolum requiritur, ut meritorium fit opus: ſine ea tamen bonum & utile eſſe poteſt. (§. 615.) Deinde charitas foras mittit timorem ſerviliter ſervilem, non vero ſervilem ſimpliciter. (§. 578. Schol. 2.) II. Timor ſervilis inordinatus eſt, quia magis pœnam. quam culpam tenet, nec excludit peccandi voluntatem, uti docet S. Auguſtinus ep. 145. *Reſp.* Timor ſerviliter ſervilis abſolute malum culpæ malo pœnæ poſtponit: timor autem ſervilis ſimpliciter malum pœnæ malo culpæ non præfert; nam actus doloris de culpa propter pœnam non impedit, quin homo propter offenſam Dei magis poſſit deteſtari culpam, quam pœnam. S. Auguſtinus loquitur de timore ſerviliter ſervili. III. Peccat, qui diligit Deum propter aliud: Ergo etiam qui timet propter aliud ſcilicet pœnam. *Reſp.* Diſparitas eſt, quia objectum amoris bonum eſt, & timoris, malum: Deus autem in ſe bonus eſt: Ergo propter ſe diligi debet; non vero eſt malus in ſe, ſed tantum in pœnis, quibus malos juſte affligit, adeoque propter aliud timendus eſt.

§. 1064.

Attritio de peccato propter metum gehennæ, jacturam æternæ beatitudinis, turpitudinem peccati, aut ex motivo Religionis &c. non ſufficit, ut extra Sacramentum aliquis juſtificetur, quia ſine Sacramento non niſi per perfectam charitatem homo ſe ad Deum convertit, a quo per peccatum mortale ſe avertit. Hominem tamen ad Dei

Attritio ad Sacramentum diſponit.
gra-

gratiam in Sacramento poenitentiae impetrandam disponit. Ita Trident. Sess. 14. cap. 4.

An attritio sine amore sufficiat.

Schol. I. Quæritur, an attritio ad Sacramentum Poenitentiae tanquam dispositio requisita aliquem amorem includere debeat, & qualis hic amor esse debeat. Qui cum Magistro sententiarum perfectam contritionem ad Sacramentum requirunt, ii procul dubio amorem Dei super omnia ex perfecta charitate necessarium esse arbitrantur. Alii cum Cano &c. volunt, sufficere ad gratiam in Sacramento recipiendam attritionem vel ex turpitudine peccati, vel ex metu gehennae conceptam, quæ voluntatem peccandi excludat, sine ullo amore etiam initiali. Ubi notandum est, Concilium Tridentinum in hac controversia nihil definiisse, quia non determinat, an attritio ex metu gehennae concepta proxime, aut remote ad Sacramentum disponat: hinc refert Pallavicinus l. 12. c. 10. in c. 4. Sess. 14. verbum, *disponit*, positum fuisse loco verbo *sufficit*, postquam Joannes Æmilianus Tudetanus Antistes monuisset, falso dici, hujusmodi dolorem sine amore vix unquam concipi posse, & quod talis attritio sine amore sufficiat ad Sacramentum Poenitentiae, variare Auctorum sententias. Imo Alexander VII. a. 1667. decreto suo prohibuit, ne quis audeat alicujus Theologicae censuræ, alteriusve injuriæ, aut contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliquis dilectionis Dei in præfata attritione ex metu gehennae concepta, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem, donec a S. Sede fuerit aliquid desuper definitum. Quo supposito nobis probabilius esse videtur, quod attritio ad Sacramentum Poenitentiae requisita saltem initialem Dei amorem includere debeat, quo poenitens Deum diligere incipit, tanquam fontem omnis justitiæ. Nam 1. sacra Scriptura in omni vera conversione & contritione exigit conversionem peccatoris ad Deum: Joel. 2. *Convertimini ad*

ad me. Sed hæc sine amore Dei saltem imperfecto in attritione haberi nequit: Ergo amor ille requiritur. 2. Amorem communiter P. P. requirunt in omni contritione, adeoque etiam in attritione. S. Cyprianus de lapsis ait: *Confiteantur, & ad Dominum toto corde convertantur.* S. Augustinus serm. 7. de temp. *Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati, & amor Dei.* S. Gregorius in 1. Reg. c. 15. ait: *Salubriter confiteri volentibus Scriptura insinuat dicens: Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem: Quid est corde credere ad justitiam, nisi voluntatem dirigere ad fidem per dilectionem operantem?* S. Chrysológus serm. 94. *Absolvi vis, ama, charitas operit multitudinem peccatorum.* S. Thomas 1. 4. cont. gent. c. 72. *Mens nostra ad Deum debite converti non potest sine charitate.* S. Bonaventura in 4. d. 17. q. 4. ad 4. *Ad illud, quod objicitur de attritione, dicendum, quod nemo recipit effectum, nisi charitatem habeat, saltem in principio confessionis, vel in medio, vel in fine.* 3. Tridentinum Sess. 6. c. 6. requirit, ut præparantes se ad justificationem *Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant*; quæ verba teste Pallavicino l. 8. c. 13. primo quidem in decreto ommissa fuerunt, sed postea addita ad instantiam multorum Theologorum dicentium, si pœnitentia tota foret ex timore sine amore justitiæ, & non propter offensam Dei, eam esse infructuosam. Quare ex verbis Tridentini & toto contextu colligitur, quod de dispositione ad justitiam etiam in Sacramento recipiendam amorem saltem initialem requirat, licet hoc non definiverit. Rursus Tridentinum Sess. 14. cap. 4. Contritionem vel attritionem ad Sacramentum requisitam vocat dolorem de peccato, & detestationem; sed hic dolor & detestatio sine amore saltem initiali esse non potest, tum quia odium peccati nascitur ex amore Dei tanquam boni illi contrarii: tum quia debet excludere voluntatem peccandi, & includere fir-

rum

mum melioris vitæ propositum, adeoque averti a creatura, & converti ad Deum, eumque omnibus rebus anteponere, & proponere, observare omnia mandata, quorum primum est amor Dei: Ergo amorem initialem includit. *Dicis* I Concilium non meminit amoris initialis: dicit, attritionem ad Dei gratiam in Sacramento percipiendam disponere, & quidem proxime, quia loquitur de ea dispositione, quam extra Sacramentum non habet, adeoque extra illud solum remota est: dicit, esse donum Dei, & Spiritus S. impulsum: adeoque est ultima ad gratiam dispositio in Sacramento. Denique nullum charitatis actum supponit, quia contritionem conceptam ex metu gehennæ opponit illi, quæ ex charitate proficiscitur, & ad instantiam Episcopi Tudetani illa verba: *Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu v. x esse queat, in decreto deleta sint.* *Resp.* Concilium ideo dilectionis expresse non meminit, ne videatur controversiam scholasticam dirimere, fatis tamen ex ejus verbis eruitur. Item loquitur de dispositione remota, quam contra Lutherum docet esse actum liberum & utilem; adeoque non opponit attritionem in Sacramento illi extra Sacramentum. Item quando attritionem ex metu gehennæ illi opponit, quæ ex charitate proficiscitur, excludit quidem amorem perfectæ charitatis, non vero amorem quemcunque alium. Verba citata deleta ostendunt solum, attritionem fervilem, quæ bona est, posse subinde a charitate divelli. non vero, illam a charitate initiali sejunctam esse dispositionem sufficientem & proximam ad gratiam in Sacramento impetrandam. II. Timor servilis bonus est, & utilis ad expellendum peccatum: & S. S. Patres communiter docent, homines gehennæ timore perculos avocari a peccato. *Resp.* Hic timor supponit amorem initialem, ut sit dispositio proxima ad Sacramentum; sine hoc enim solum remote disponit. III. Damnata est hæc Quesnellii propositio: *Si solus supplicii timor animat*

mat pœnitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem. Ergo attritio removet a peccato, adeoque ad Sacramentum disponit, in quo pœnitens ex attrito fit contritus. *Resp.* Propositio Quesnellii est hæretica, quia dicit, pœnitentem ex timore non libere, sed coacte pœnitere: verum libera illa voluntas sine omni charitate nondum odit peccatum secundum se, sed tantum ut causam supplicii: requiritur ergo motus charitatis initialis, ut sit timor proficuus removens omnem actualem & habitualement peccandi voluntatem, & dispositio proxima ad Sacramentum: quod facit de attrito contritum non semper actu, quasi in perceptione Sacramenti actualis in anima contritionis actus excitaretur, sed habitu, quia talis accipit gratiam sanctificantem, quæ habitu est perfecta contritio.

Schol. 2. Ulterius quæritur, qualis amor in attritione requiratur, ut sit dispositio sufficiens ad Sacramentum Pœnitentiæ. P. Berti contendit, hunc amorem debere esse amorem charitatis, id est, amorem Dei propter semetipsum, seu ex motivo charitatis initialem, id est, qui ex objecto & motivo est vera charitas, licet non in gradu tam intenso, sicuti in contritione perfecta, quæ etiam extra Sacramentum justificat, non vero attritio. Verum verius dicendum videtur, ad justificationem in Sacramento obtinendam sufficere amorem spei, scilicet ex motivo spei, quo Deus diligitur, quia nobis bonus est, nostra beatitudo ac finis ultimus. (§. 1062. Schol.) 1. Amor enim charitatis in quocunque gradu essentialiter & ex motivo suo specifico perfectus est, cum perfectio charitatis non ex intensione, sed ex motivo suo specifico desumatur: (l. c.) Sed amor perfectus extra Sacramentum Pœnitentiæ justificat, (§. 1060.) & non est necessaria ad illud dispositio: (§. 1061.) Ergo nec ad attritionem requiritur. 2. Ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficit attritio cum

cum amore initiali: (Schol. præc.) Sed hic amor est amor spei: (§. 1062. Schol.) Ergo amor spei sufficit. *Dicis* I. Tridentinum actus fidei, spei, & amoris Dei exigit Sess. 6. c. 6. & hunc amorem vocat initialem, qualis non est amor spei, qui est perfectus: rursus dicit, eo diligere Deum tanquam omnis iustitiæ fontem, quod fit per amorem charitatis. Et denique Sess. 14. c. 4. attritionem vocat contritionem imperfectam, quæ per solam intensiorem a perfecta differt. *Resp.* Concilium non exprimit, qualis sit ille amor: distinguit eum quidem a spe, sed non constat, an distinguat velut rem a re, vel effectum a causa, vel partem a toto, vel proprietatem a natura. Amor spei dicitur incipiens, quia ab eo ad amorem veræ charitatis progredimur, & quia non ita perfectus est, sicut amor charitatis. Dilectio Dei ut fontis omnis iustitiæ in se sine ullo respectu ad nos est a perfecta charitate, non vero prout est fons iustitiæ nostræ, & felicitas nostrâ. Attritio dicitur contritio imperfecta propter motivum specie diversum a motivo contritionis perfectæ, non vero propter gradum remissum. II. S. S. P. P. commendant semper amorem ex motivo proprio charitatis, & S. Bernardus reprobatur amorem, quo Deus diligitur, quia nobis bonus est. *Resp.* S. S. P. P. loquuntur de amore extra Sacramentum justificante, vel de gratia habituali: & S. Bernardus reprobatur amorem, quo Deus diligitur, quia nobis bonus est propter bona temporalia ceu unicum amoris motivum.

Resolvuntur casus. Coroll. Præf. I. Ad veram contritionem, per quam homo justificatur, non requiritur certus intensiōnis gradus, expedit tamen, ut homo ad copiosiore gratiam accipiendam, & plenius pro pœna satisfaciendum vehementer, & sæpius doleat. 2do. Homo vi præcepti eliciendi contritionem non tenetur ad peccata sua in memoriam revocanda, quia in momento per contritionem ad Deum

Deum converti potest, nisi adsit præceptum confitendi: utile tamen est, si ea sigillatim recogitet & detestetur. *3tio.* Contritio perfecta sic elicitur: Doleo, quod peccando Deum offenderim, quem tanquam summum Bonum propter se ipsum super omnia diligo. Attritio ita elicitur: Doleo, quod Deum, quem ut æternam meam beatitudinem super omnia diligo, offenderim, & peccando rem turpem, rationi ac virtuti adeo repugnantem fecerim, aut peccando mortaliter infernum, & alias graves pœnas promeritus sim. *4to.* Ad Sacramentum Pœnitentiæ contritio vel perfecta, vel imperfecta requiritur: debet autem dolor esse actualis & verus, nec satis est dolere, se non dolere, ubi tamen vix possibile est, ut reipsa non doleat, licet non ita sentiat, unde tuto ad Sacramentum pergere potest. *5to.* Dolor hic non debet esse in appetitu sensitivo sensibilis; est enim dolor animi, qui mentem & voluntatem significat, adeoque sincere quis dolere potest, etsi lachrymas non fundat. *6to.* Dolor ex motivo pure naturali & viribus naturæ elicitus non sufficit ad Sacramentum, sed debet esse supernaturalis, id est, ab auxilio gratiæ, & motivo supernaturali per lumen fidei cognito procedere v. g. ob pœnas a Deo iustissimo vindice infligendas. *7timo.* Dolor debet se extendere ad omnia mortalia, & debet esse appetitive summus, ita ut pœnitens peccata plus detestetur, quam omnia alia mala. *8vo.* Qui confitetur tantum venialia, nihilominus de illis dolere debet, quia contritio est materia Sacramenti: hic tamen dolor non debet esse necessario universalis, quia unum veniale sine alio remitti potest. *9no.* Signa, quod aliquis verum dolorem habuerit, sunt, si ante confessionem quis rite se præparaverit, sit teneræ conscientiæ, sæpe confiteatur, pravis consuetudinibus non diu inhæreat. *10mo.* Contritio debet elici ex intentione confitendi, ut fiat actio sacramentalis; ubi ta-

men

men non opus est, ut quis maxime scrupulose actualem & explicitam intentionem habeant, sed sufficit implicita, volendo & præparando se ad confessionem. *11mo.* In praxi dolor eliciendus est ante confessionem, quia sic confessio magis procedit ex displicentia, & detestatione peccati; sufficit tamen, si adhuc eliciatur ante absolutionem. Non licet vero sequi in praxi sententiam aliquorum, quod sufficiat dolor elicitus sub absolutione, modo ante finem absolutionis finiatur, quia Sacramentum exponeretur periculo nullitatis: debet tamen dolor esse connexus cum absolutione, vel physice, ita ut sub absolutione actus doloris adhuc ponatur: vel moraliter, ita ut dolor perduret in suo effectu usque ad absolutionem v. g. dum pœnitens elicto dolore accedit ad confessionale, confitetur, petit absolutionem. Quamdiu autem dolor moraliter perduret, certo determinari non potest: dici posset, quatuor horas, vel diem ac noctem non destruere connexionem moralem, si nullo actu contrario revocetur, & ordinatus sit ad confessionem, ubi tamen tutius est, ut ante confessionem denuo eliciatur. *12mo.* Qui post acceptam absolutionem peccatum oblitum confitetur, non tenetur quidem novum dolorem elicere, si prior universalis fuerit, in praxi tamen præstat, ut novum dolorem eliciat, ad majorem securitatem Sacramenti. *13tio.* Dolor & propositum revocatur per aliud peccatum mortale subsequens: dolor vero universalis de peccatis mortalibus & venialibus non revocatur per peccatum veniale: Dolor de solis venialibus ex motivo universali revocatur per veniale æque grave vel gravius, quia tunc non amplius censetur curari motivum doloris: qui autem ob motivum particulare in uno veniali repertum doluit, non revocat dolorem per aliud veniale, in quo illud motivum non reperitur. In praxi, qui post elicitum dolorem venialiter peccat, novum dolorem eliciat.

Coroll. Præf. II. Ad Confessionem requiritur propositum formale & expressum, nisi quis inculpabiliter de futuro non cogitaret, vel post contritionem statim moreretur. *2do.* Pro mortalibus requiritur propositum universale cavendi omnia mortalia; non vero requiritur, ut ad omnia venialia se extendat, debet tamen esse efficax saltem respectu unius venialis confessi, ut habeatur materia Sacramenti. Item propositum vitandi mortalia debet ad totam collectionem, & singula se extendere: at vero ad remissionem omnium peccatorum venialium sufficit propositum, omnia vitandi in sensu diviso, non vero in colectivo, quia in hoc sensu omnia sine specialissima Dei gratia vitari non possunt. (t. I. §. 349.) Propositum autem vitandi venialia non debet necessario esse tam efficax, ut eo perseverante homo tam efficaciter moveatur, ad declinandas occasiones peccandi propinquas, & adhibenda media ad peccata, & eorum occasiones vitandas necessaria, sicuti movetur ex proposito vitandi mortalia, quia mortale longe majus malum est. Ideo facilius absolvi possunt relabentes sæpius in eandem speciem peccati venialis, quam mortalis, quia relapsus ille non ita est indicium defectus doloris ac propositi necessarii, cum provenire possit ex frequentia occasionum, a quibus removendis facilius quis excusatur, quam a remotione occasionum ad mortale ducentium. *3tio.* Propositum vitandi mortalia debet esse absolutum & efficax, ita ut eo durante moveatur pœnitens ad omnes occasiones amovendas, & omnem operam ad vitanda peccata adhibendam: fieri tamen potest, ut aliquis sufficiens propositum habeat, & tamen timeat, vel putet, se non omnia mortalia vitaturum, vel aliquod eorum genus, quia jam ante voluntatis suæ inconstantiam expertus fuerat; nam proponere est actus voluntatis, putare autem se facturum, quod voluntas proposuit, est actus intellectus, qui ex proposito illo necessario non se-

quitur. Hinc non bene agit Confessarius, si pœnitentem adigat ad specialem promissionem, vel juramentum de hoc vel illo peccato non perpetrando. 4to. Vi propositi efficacis debet pœnitens removeere occasiones & pericula proxima peccandi, in quibus spectatis circumstantiis difficulter & vix a lapsu abstinere potest, nisi hæc sine gravi incommodo corporis, famæ, vel fortunæ tolli non possint, ubi tamen paratus esse debet, ad adhibenda media contra lapsum a confessario præscripta, ut ita fiant pericula remota: occasiones vero, vel pericula peccandi remota, quæ quis facile evitare potest, & solet, non tenetur quis removeere. 5to. Signa propositi efficacis sunt, si pœnitens ab ultima Confessione rarius lapsus fuerit: si mediis præscriptis usus fuerit: si occasiones peccandi removit: si sine ullo respectu humano, vel alia prava intentione, ex solo desiderio se emendandi frequenter confiteatur. 6to. Econtra signa propositi insufficientis sunt, si quis nolit restituere famam, vel bona injuste acquisita: si media a Confessario præscripta, & salutares pœnitentias negligat: si nolit odium deponere, vel injuriam condonare: si publica scandala continet: si nolit abstinere ab usuris, superstitionibus, illicitis contractibus, & proxima occasione peccandi.

§. 1065.

*Confessio
quid.*

Altera pars Sacramenti Pœnitentiæ est *Confessio*, quæ est accusatio facta a pœnitente priorum peccatorum post Baptisimum commissorum ad illorum absolutionem obtinendam a Sacerdote. Dicitur *imo* Accusatio, non mera declaratio, vel narratio, multominus excusatio, aut ostentatio, sed humilis agnitio propriæ culpæ, propter quam pœnitens se reum, & pœna dignum fate-

fatetur. 2do. Peccatorum, non vero tentationum, & defectuum, quos sine culpa patimur, quæ non sunt materia absolutionis, sed consilii. 3tio. Propriorum, non alienorum, nisi nostra culpa ratione dati scandali, vel alio modo patrata sint. 4to. Post Baptismum commissorum; illa enim ante Baptismum non subsunt clavibus Ecclesiæ. 5to. Ad absolutionem eorum obtinendam, quia Sacramentum Pœnitentiæ celebratur per modum iudicii reconciliativi, non vindicativi. 6to. A Sacerdote tanquam Dei Vicario.

Schol. Triplex in S. Scriptura confessio occurrit. 1.

Confessio laudis, qua Deum summe Bonum, ejusque beneficia, ac judicia cum gratiarum actione cognoscimus, & prædicamus. 2. *Confessio fidei*, qua fidem exterius profiteamur. 3. *Confessio peccatorum*, vel soli Deo, vel Deo, ejusque ministro facta. Quæ Confessio homini facta vel est *civilis*, qua reus coram iudice delictum suum confitetur: vel *satisfactoria*, quæ fit ad placandum proximum: vel *consolatoria*, per quam peccata nostra viro docto narramus, consilium, & remedium ab eo accepturi: vel *legalis*, a lege agitata Lev. 5. vel *Sacramentalis*, de qua hic

1066.

Confessio *Sacramentalis* est de præcepto Divino a Christo Domino imposito, & de necessitate salutis eorum, qui post Baptismum prolapsi sunt in peccatum mortale. Probatur imo ex S. Scriptura Joan. 20. v. 22. ubi Christus Sacramentum Pœnitentiæ instituens, (§. 1054.) discipulos suos ita alloquitur: *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis*

Confessio est de jure Divino.

tis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Quæ verba Tridentinum Sess. 14. c. 5. sic exponit: Ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ jam explicata, universa Ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse a Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis jure Divino necessariam existere: Quia D. N. J. C. e terris ascensurus in cœlos, Sacerdotes sui ipsius Vicarios reliquit tanquam præsidēs & judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint, qui pro potestate clavium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntient. Cum vero ejusmodi sententia prudenter ferri nequeat, nisi constituti a Christo judices auditis peccatorum varietatibus noverint, quis solvendus sit, quisve ligandus, Concilium ita pergit: Constat enim, Sacerdotes judicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua peccata declarassent. Probari potest ex Act. 19. v. 18. Multi etiam actus suos; niebant confitentes, & annuunt quod est præteriti temporis, innuit confessionem baptizatorum; & verba: actus suos enumerationem singulorum peccatorum. Et illud Jac. 5. v. 16. Confitemini alterutrum peccata vestra, de Confessione Sacramentali cum D. Calmet nobilissimi interpretēs exponunt. 2do. Ita definiunt Concilia. Laodicenum can. 4. vult pœnitentibus perseverantibus in humilitate confessionis

nis statui tempus & qualitatem pœnitentiæ secundum proportionem delicti. Concilium Cabilonense circa an. 656. can. 8. statuit, ut pœnitentibus a Sacerdotibus *data confessione* indicatur pœnitentia. Cabilonense an. 813. can. 32. eos damnat, qui non plene confitentur sua peccata Sacerdotibus. Et can. 33. eos, qui dicunt, Deo solummodo esse confitenda peccata. Lateranense c. *Omnis utriusque*. Et Tridentinum Sess. 14. can. 5. *Si quis negaverit, Confessionem Sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure Divino, aut dixerit, modum secretae confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inventum esse humanum: anathema sit.* 3tio. Patet ex Traditione. Sæculo 1mo S. Clemens ep. 2. ad Corinth. *Postquam ex hoc sæculo egressi fuerimus, nec confiteri peccata, nec pœnitentiam agere poterimus.* Sæculo 2do S. Irenæus refert, mulierculas a Marco hæretico corruptas conversas ad Ecclesiam Dei confessas esse; & Monasticæ cum Catholicis docebant, peccata confessioni esse obnoxia: ac Tertull. l. de pœn. reprehendit eos, qui publicationem & confessionem fugientes pereunt. Sæculo 3tio Origenes hom. 2. in Lev. *Si revelaverimus peccata nostra non solum Deo, sed etiam his, qui possunt mederi peccatis nostris, delebuntur peccata nostra.* Sæculo 4to S. Basilius in reg. brev. *Necessario peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.* S. Pacianus paræn. ad pœnit. Et S. Chrysostomus de mul. Samar.

Qui homini detegere peccata erubescit, neque confiteri vult, neque pœnitentiam agere, in die illa non uno, aut duobus, sed universo orbe spectante traducetur. Sæculo 5to S. Hieronymus in c. 16. Matth. alligat, vel solvit Episcopus & Presbyter non eos, qui insontes sunt, vel noxii, sed pro officio suo cum peccatorum audierit varietates, scit, quis ligandus sit, vel solvendus. S. Augustinus serm. 35. Ipsum confiteri (in pœnitentibus) ab occulto & tenebroso procedere est. Sæculo 6to S. Climacus gr. 4. de confessione ait: Sine qua nullus remissione peccatorum potietur. Sæculo 7tmo S. Gregorius M. hom. 40. Confitendo peccata quid aliud agimus, nisi malum, quod in nobis latebat, aperimus. Sæculo 8vo Ven. Beda in c. 5. Jac. Neque enim sine confessione emendationis peccata queunt dimitti. Sæculo 9no & 10mo Regino l. 2. c. 268. Omnis homo . . . ad primum Sacerdotem venire festinet, & cum purificatione mentis omnes transgressiones, omniaque peccata . . . humiliter confiteatur. Sæculo 11mo & 12mo Burchardus l. 19. de Pœn. plures canones pro necessitate confessionis collegit. S. Bernardus serm. ad Milit. templi: Non absoluant etiam compunctum, nisi viderint & confessum. Subscribit Magister sentent. l. 4. d. 17. Ergo diu ante Concilium Lateranense confessio a primis Ecclesiæ sæculis in usu fuit. 4to. Ratio dari potest tum ex eo, quod Antistites Ecclesiæ confessionem ob suam difficultatem non instituisent, nec populus eam acceptasset, si a Christo instituta, & præcepta non fuisset: tum quia in ea elucet misericordia Dei ju-
bens

bens confessionem non ad damnandos, sed sanandos reos; justitia ad comprimendam peccatoris superbiam: Sapientia, quia prodest Pastoribus, ut oves curent: & pœnitentibus, ut veniam, media contra relapsum, & quietem animi obtineant, & pio rubore a peccatis retrahantur.

Schol. Wicleffus Confessionem Sacramentalem aperte impugnavit. Lutherus in l. de capt. Babyl. eam summopere commendavit: ast articulo 9no inter damnatos a Leone X. illam vocat cruentissimam carnificinam: & in libro contra Latomum negat eam jure Divino præscriptam. A confessione Augustana & Wittenbergensi Confessio non omnino aboletur, sed tamen dicitur, Confessionem auricularem non esse Divinæ institutionis, nec illam, sed publicam solum Confessionem commendari ab Ecclesiæ Patribus, esse tamen perutilem, licet non sit necessaria. Ita etiam docet Calvinus. I. Quia modo sæculo 13tio a Concilio Lateranensi præceptum de Confessione auriculari datum fuit. Certe Joan. 20. non fit mentio Confessionis; & multi Catholici Theologi docent, ex illo loco necessitatem Confessionis probari non posse. *Resp.* Ante Concilium Lateranense præceptum Divinum ex dictis Confessionis jam fuit: Concilium solum tempus faciendæ Confessionis determinavit, vel potius legem jam olim latam adjuncta pœna innovavit. Joan. 20. Implicite Confessio præcipitur ex dictis. Theologi de necessitate Confessionis non dubitant, imo probant etiam ex citatis verbis, licet putent ex iis solis hanc necessitatem non inferri, nisi recurratur ad intentionem Christi Apostolis viva voce declaratam, & nobis ex Traditione constantem. II. Apostoli & Sacerdotes dicuntur tantum dispensatores Mysteriorum Dei: Ergo non sunt judices. licet peccata remittant, sicut non sunt servatores

hominum, licet, 1. Tim. 4. homines servare dicantur. Quippe S. Scriptura vere pœnitentibus, nulla Confessionis facta mentione, veniam promittit, & petimus nobis a Deo dimitti debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, a quibus Confessionem non exigimus. *Resp.* Sacerdotes sunt ministri & judices a primo Judice Christo dependentes: sic etiam dicuntur servatores hominum non redemptione, satisfactione, & pretii solutione, quod soli Christo competit; sed ministerio pretium Sanguinis Christi nobis applicando. S. Scriptura veniam promittit vere pœnitentibus, adeoque mandata Dei, inter quæ est Confessio, observantibus. Petimus autem nobis dimitti debita nostra, sicut & nos dimittimus quoad dimissionem, non vero quoad modum, ad quem Deus Confessionem requirit. III. Confessio instituta fuit ab Ecclesia occasione Novatianorum, & denuo a Nectario Constantinopolitano Episcopo ob stuprum alicujus Diaconi pro palatum abrogata, qui sustulit Presbyterum pœnitentiarium, & permisit, ut unusquisque pro sui animi conscientia ad Sacramentorum communionem accederet, teste Socrate l. 95. hist. c. 19. & Sozomeno l. 7. quod Socrates reprehendit: quod autem Nectarius privatam Confessionem abrogaverit, ex eo patet, quod publica post hoc decretum adhuc in usu fuerit. *Resp.* Nectarius solum sustulit Presbyterum Pœnitentiarium sæculo 3tio institutum, qui peccata publicæ pœnitentiæ obnoxia sibi a pœnitentibus delata excipiebat; item delationes & testes contra obstinatos audiebat, urgebat desides, cavebat, ne indigni ad S. Mysteria accederent, ex peccatis quædam atrociora & publica secernebat, quæ palam in solemnibus Ecclesiæ conventibus evulgari imperabat: non autem sustulit alios Presbyteros secreto Confessiones excipientes. Tribunali autem hujus pœnitentiarum sublato usus pœnitentiæ publicæ elanguit, de quo Socrates conqueritur. IV. S. Chrysostronus multoties dicit, sufficere Con-

Confessionem soli Deo factam, uti h. 21. ad pop. Antioch. & hom. 30. de increp. Dei nat. S. Basilius in Pf. 37. ait, David in soli Deo gemitus suos ostendisse. S. Ambrosius l. 10. in c. 22. Lucæ: *Lachrymæ lavant delictum, quod voce pudor est confiteri.* Et v. a. Beda solum crimen hæresis, Judæismi, & schismatis vult esse detegendum. Resp. S. Chrysostomus serm. ad pop. solum vult, peccata ante Baptismum non esse confitenda. J. aliis locis Confessionem publicam non requirit, bene vero secretam. S. Basilius agit de Læge veteri, ubi Confessio necdum præcepta fuit. Eodem modo S. Ambrosius loquitur de S. Petro eo tempore, quo Confessio necdum instituta fuit. Ven Beda asserit, illa peccata a redeuntibus ad Ecclesiam publice ejuranda esse. V. Olim fideles non obligabantur ad confessionem auricularem, tum quia pauci erant Sacerdotes, & tamen fideles cotidie communicabant; tum quia Novatiani cogebat suos affectas jurare in communione, quod commodius fecisset in confessione, tum quia sæculo 9no multi adhuc docebant, confessionem soli Deo factam sufficere, teste Alcuino ep. 71. & Concilium Cabillonense can. 33. ait, confessionem Deo factam purgare peccata, & c. 32. octo solum crimina referuntur, de quibus pœnitentes interrogari debent. Imo post sæculum 9num usque ad 13tium plures Catholici docuerunt, confessionem soli Deo factam sufficere, uti videre licet apud Gratianum d. 1. de pœn. c. 33. q. 3. ubi judicium de hac re lectori relinquit: & post tempora Innocentii III. Semeca Glossator Gratiani in tit. de Pœn. d. 2. ait: Melius dici, confessionem institutam fuisse a quadam universali Ecclesiæ traditione potius, quam ex novi & veteris Testamenti auctoritate. Resp. Olim fideles satis innocenter viventes sine frequentiori usu Pœnitentiæ ad S. Mensam pergere poterant. Novatians ob Mysterii solemnitatem juramentum a suis in communione exigebat. Si non-

nonnulli necessitatem confessionis in dubium vocarunt, errarunt, at sine nota hæreseos in re necdum ab Ecclesia expresse definita. Concilium Cabillonense legitur de contritione perfecta cum voto Sacramenti, & illa crimina, de quibus interrogabantur fideles non excludunt alia, de quibus se accusare debebant. Gratianus non tangit quæstionem, an jure Divino necessaria sit confessio, sed solum, an confessio perfecta etiam ante susceptum actu Sacramentum peccata deleat, quæ quæstio eo tempore ventilata fuit, hinc collectis pro utraque parte sententiis Gratianus tandem resolvit. *Ex his aliisque pluribus indubitanter ostenditur, oportere Deo primum, deinde Sacerdoti offerri confessionem, nec aliter posse perveniri ad ingressum Paradisi.* Denique glossator Gratiani non est tantæ auctoritatis, ut ea moveamur, in multis lapsus fuit, & ideo corrigendus, uti monent editores Gratiani in præfatione.

§. 1067.

*Confessio
debet esse
integra.*

Ut autem Confessio sit valida materia Sacramenti Pœnitentiæ, debet *Primo* esse *integra*, id est, omnia peccata mortalia, quorum homo conscientiam habet, se ea commisisse, & necdum confessum esse, debent in confessione explicari, quantum ad eorum species, numerum, & circumstantias speciem mutantem. Ita *imo* definit Concilium Cabillonense H. a. 813. c. 32. improbens ab usum eorum, qui non plene confitentur. Conc. Wormatiense a. 868. c. 25. ait, debere Sacerdotem in pœnitentia danda singulorum causas sigillatim considerare. Quod idem statuit Concilium Londinense an. 1200. c. 4. & Tridentinum sess. 14. can. 7. *Si quis dixe-*

rit; in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse, jure Divino confiteri omnia & singula peccata mortalia, anathema sit. 2do. Ratio est, quia judex non potest ex æquitate judicare, nisi perspectas omnino habuerit rei causas, circumstantias, & instrumenta: nec medicus apta remedia applicare potest, nisi morbos apprime noverit: Cum ergo Sacerdos sit judex & medicus, necesse est, ut omnia peccata mortalia illi aperiantur.

Schol. I. Confessio potest esse integra vel materialiter, vel formaliter. *Formaliter* integra est accusatio omnium peccatorum mortalium, quæ post diligens conscientiæ examen memoriæ occurrunt: *Materialiter* integra est accusatio adæquata omnium plane peccatorum. Certum autem est, materialem integritatem non semper requiri; nam Tridentinum Sess. 14. c. 5. expresse docet, quod pœnitens, postquam se diligentius excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes, ac latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum offendisse meminerit, reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univèrsum eadem confessione inclusa esse intelliguntur. De formali autem integritate Confessio Augustana art. 11. negat, necessariam esse omnium delictorum integram enarrationem. I. Quia hæc est impossibilis; nam Ps. 18. *delicta quis intelligit?* & Jer. 17. v. 9. Prævum est cor hominis & inscrutabile. *Resp.* Ex dictis sufficit, ut peccata post diligens examen cognita quis confiteatur: delicta vero, quæ intellectus non cognoscit, nec in corde perscrutari potest, nemo confiteri tenetur. II. Sic nunquam conscientia ob occulta peccata non confessa, nec remissa quiescere posset: sane non tenetur quis omnia venialia confiteri: Ergo nec omnia mortalia. *Resp.* Peccata incognita

Solvuntur
objectiones.

ta in confessione inclusa intelliguntur, & sic etiam remittuntur: peccata vero venialia stant cum gratia habituali, & aliis mediis extra Sacramentum deleri possunt.

An circumstantiæ notabiliter aggravantes sint confitendæ.

Schol. 2. Quæritur, an circumstantiæ in eadem specie aggravantes necessario sint aperiendæ, ut integra sit confessio. Respondetur affirmative contra S. Bonaventuram, S. Antoninum, & Vasquez &c. 1. Quia Trident. sess. 14. cap. 5. docet, talem requiri confessionem, ex qua Sacerdos de criminis gravitate recte judicare possit, quod non foret, si circumstantiæ notabiliter aggravantes non essent explicandæ, cum furtum 100. aureorum majorem poenam, quam furtum quinque aureorum mereatur. 2. Peccatum habens circumstantiam notabiliter aggravantem quoad malitiam pluribus peccatis æquivalet: Ergo est virtualiter multiplex, & virtualem distinctionem peccatorum includit. 3. Papa & Episcopi possunt sibi reservare, & subinde sibi reservant peccata ratione circumstantiæ notabiliter aggravantis, v. g. incestum cum propria matre, sorore, &c. Ergo hæ circumstantiæ sunt materia necessaria confessionis. 4. Ex contraria sententia sequeretur, actum externum specificam malitiam actui interno non addentem, non esse confitendum, quod tamen falsum est. Dicis I. Tridentinum non meminit circumstantiarum notabiliter aggravantium explicandarum, & S. Thomas in 4. d. 16. q. 3. a. 2. dicit, contrariam sententiam esse probabiliorem. *Resp.* Tridentinum studiosè hanc controversiam scholasticam dirimere noluit; in nostram tamen sententiam valde propendet. S. Thomas loquitur de circumstantiis non notabiliter aggravantibus: de notabiliter aggravantibus tractat 1. 2. q. 73. a. 7. II. Hæ circumstantiæ non addunt novum peccatum: nec tenemur confiteri circumstantias notabiliter minuentes: Ergo nec notabiliter aggravantes. *Resp.* Constituunt saltem peccatum æquivalenter distinctum, & dirigunt Confessarium in

in imponenda iusta pœnitentia : Et ideo etiam circumstantiæ notabiliter minuentes explicari debent.

Schol. 3. Quæritur ulterius, an peccata mortalia dubia necessario in confessione sint explicanda. *Resp.* *An peccata dubia.* Respondetur affirmative contra Carramnelem. I. Hoc probat S. Thomas in d. 21. q. 2. a. 3. ad 3. *Quia, qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitat, esse peccatum mortale, peccat mortaliter, discrimini se committens. Et similiter periculose committit, qui de hoc, quod dubitat, esse mortale, negligit confiteri.* 2. In dubiis tutior pars est eligenda, maxime, ubi agitur de valore Sacramenti: Ergo peccata mortalia dubia sunt confitenda: nam Tridentinum jubet omnia peccata mortalia esse confitenda, nulla facta distinctione inter certa & dubia. *Dicis I.* De peccatis dubiis non habetur conscientia, quia de dubiis non datur notitia scientifica, nec de illis, utpote incognitis, Sacerdos judicare potest: Ergo non sunt confitenda. *Resp.* Nomine conscientiæ intelligitur sensus intimus, qui facta approbat, vel redarguit, & interiorius iudicium, sive sit certum, sive dubium; imo etiam certa persuasio haberi potest, illa peccata esse dubia: iisque explicatis Sacerdos cognoscit statum pœnitentis pro imponenda pœnitentia, & præscribendis mediis. II. In dubio melior est conditio possidentis, & nemo præsumitur deliquisse: & super peccata dubia nequit cadere absolutio, quæ materiam certam requirit. *Resp.* Possessio in nostro casu stat pro lege Confessionis: & in dubio nemo præsumitur deliquisse in foro externo, quando damnum illi imminet, quia in hoc foro intenditur punitio rei: non vero in foro interno, ubi intenditur liberatio, nec ulla injuria illi timenda est. Peccatum dubium, an sit mortale, vel veniale, est materia absolutionis: in dubio, an peccatum factum sit, addi potest, & debet peccatum certum, quod si non haberi possit, absolutio sub conditione danda est. III. Peccatum

catum probabiliter solum mortale non tenetur quis confiteri, nec tenetur satisfacere proximo, quando dubitat de injuria illata: Ergo nec peccata dubia tenetur confiteri. *Resp.* Stante probabilitate posset quis prudenter deponere dubium, & dictamen moraliter certum sibi formare, si non habeatur sententia probabilior: (§. 449. Schol.) non vero manente peccato dubio ut tali, in quo intellectus suspendit suum judicium. Deinde præceptum non offendendi proximum est negativum, unde si de ejus læsione non constat, non est obligatio satisfaciendi: præceptum vero confitendi est positivum ita obligans, ut prudenter judicare quis possit, se veniam obtinuisse, vel saltem necessaria ad eam obtinendam adhibuisse, quod judicium cum peccato dubio componi non potest, quin illud ut dubium confiteamur, quod medium est tutissimum.

Resolutio- Schol. 4. Quæritur denique, an persona complicitis in
nar casus. Confessione necessario sit declaranda, in casu, quo Confessio aliter integra esse non potest: & an, si declaratio complicitis ad integritatem Confessionis non conducat, possit tamen, & debeat pœnitens sive ad privatam suam utilitatem, sive ad emendationem complicitis, sive ad bonum procurandum, vel malum fugiendum, complicitem declarare. *Resp. I.* Complicitem debere declarari a pœnitente, si aliter integritas Confessionis haberi non possit: tum quia pœnitens habet jus ad faciendam integram Confessionem, & consulendum suæ salutis: Ergo complicitem saltem indirecte pro integritate Confessionis suæ manifestare debet, licet inde sequatur infamatio complicitis apud Confessarium, quæ exigui momenti est, cum Confessarius ad sigillum teneatur: tum quia ita statuerunt antiqui Canones, & continuus usus Ecclesiæ, in quibus persona complicitis designatur, dum certis criminibus certa pœna designatur, uti si quis cum propria sorore polluitur, in ep. S. Basili ad Amphil. can. 75. &c. ubi nulla fit inter
 pecc

peccata publica, & occulta distinctio. 2do. Licet etiam complicem in Confessione declarare propter solam pœnitentis, aut complicitis utilitatem: propter propriam pœnitentis utilitatem quidem, ut ab ejus sollicitatione liberetur, quia jus naturale dicitur, ut quisque suæ consulat salutem: & Gregorius XV. statuit, ut pœnitentes Confessarios in confessione ad turpia se sollicitantes locorum Ordinariis denuntient: Propter utilitatem complicitis vero, ut corrigatur, quia olim Ecclesia talem delationem imperabat pœnis impositis, uti videtur licet apud Morinum l. 2. de pœnit. c. 7. 3tio. An vero hæc revelatio complicitis ob propriam vel illius utilitatem expediat, in praxi ex circumstantiis desumendum erit, quia alias gravissima incommoda oriri possunt, uti suspicio fracti sigilli, & confessio odiosa reddita: & hoc posset esse pravis hominibus occasio, pios & innocentes sub prætextu Religionis impetendi. Dicis cum Cano &c. I. Declarans complicem in confessione ejus famæ apud Confessarium detrahit: Ergo non licet. *Resp.* Non est detractio, cum reveletur ex justa causa, Sacerdos tenetur ad sigillum: damnum famæ apud eum nullum est, & si complicitis æstimatio nonnihil in privata opinione Sacerdotis decrescat, sibi imputare debet. II. Pœnitens prævidens Confessarium alteri complicem revelaturum, etiam suum crimen tacere deberet: & Sacerdos, qui non potest suum peccatum in confessione sine revelatione personæ & criminis, quod in confessione audivit, manifestare, ob sigillum non tenetur illud confiteri: Ergo nec pœnitens revelare complicem tenetur. *Resp.* Revelatio complicitis extra Confessionem non est necessaria, adeoque non est ratio eum revelandi sine detractio. Deinde sigillum Sacramentale nullo casu violare licet ob reverentiam Sacramenti: complex vero sine omni peccato & irreverentia revelari potest. III. Non est credibile, Christum insti-

instituisse Sacramentum Pœnitentiæ cum detrimento famæ proximi, & ad hoc pœnitentem obligasse. *Resp.* Christus instituit hoc Sacramentum per modum veri iudicii, in quo accusator habet jus declarandi crimen alterius, etiam cum declaratione complicitis ejus, quando ad perfectionem iudicii requiritur.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præf. I. 1mo. Omnia peccata mortalia quoad numerum & speciem in confessione explicari debent: & si sciatur numerus certus, debet exprimi determinate, si non sciatur, debet exprimi verosimilius v. g. decies circiter, plus vel minus: si nec probabilis numerus haberi possit, dicenda est consuetudo peccandi, tempus, & frequentia in die, vel septimana, quoad fieri potest, quod in actibus externis facilius est: in actibus internis declarari potest, dicendo, se paratum fuisse per annum ad committendum, vel desiderandum tale peccatum, quoties occasio, vel memoria occurrebat. Qui autem numerum verosimilem per *circiter* expressit, & postea reminiscitur, quod sæpius peccaverit, si excessus sit modicus in se, vel relate ad numerum expressum, non tenetur hunc excessum postea confiteri, quia jam per particulam *circiter* expressus fuit: quo major vero est numerus expressus, eo major est excessus, qui censetur in eo contineri, v. g. in quatuor unum: in decem duo: in triginta tres: in centum sex: ly aliquoties nonnisi ad 2. vel 3. ly sæpius ad 4, 5, 6. vices se extendit. Qui vero certum numerum sine ly *circiter* expressit, v. g. ter blasphemavi, postea memor, quod quater blasphemaverit, tenetur postea hunc excessum confiteri. Qui vero numerum per ly *circiter* explicavit, postea memor, quod minus fecerit, non tenetur de novo explicare, quia jam in indicato numero continetur. *2do.* Debent explicari omnes species peccatorum mortalium, & circumstantiæ speciem mutantem, de quibus actum est. (§. 435. & seqq.) Item actus externus velut con-

consummatio peccati. 3to. Explicandæ sunt circumstantiæ intra eandem speciem notabiliter aggravantes, maxime, quando illis annexa est reservatio, vel duratio peccati tanta fuit, ut prudenter credi possit, illud sæpius fuisse interruptum, & numerice multiplicatum: (§. 522.) vel quando Confessarius illas interrogat. Sicuti etiam pœnitens tenetur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem juxta prop. 58. ab Innocentio XI. damnatam, licet per se non teneatur in confessione consuetudinem peccandi aperire, quia præterita peccata non sunt circumstantia speciem mutans peccati hodierni novi. Circumstantiæ autem impertinentes & generales uti ingratitude erga Deum &c. per se non sunt exprimendæ, quia in quovis mortali per se inclusæ intelliguntur, nisi aliquis eas reflexe intenderet. Circumstantiæ vero minuentes, quando ex mortali solum fit veniale, vel nullum, exprimi debent. 4to. Peccata dubia sunt confitenda, & hinc quando quis certus est de commisso peccato mortali, dubitat autem, an illud confessus fuerit, debet confiteri. Item si dubitet, an peccatum aliquod commiserit; an consenserit, an sit mortale, vel veniale, confiteri debet ut dubium, & si nihil aliud habeat, certum peccatum addere debet. Qui confessus est peccatum certum ut certum, de quo tamen dubitabat, an sit mortale, an veniale, non tenetur rursus confiteri, si postea resciat, esse mortale, quia integrè confessus est, & judicium hoc ad Confessarium spectat. Qui vero mortale confessus est ut dubium, si postea deprehendat, esse certum, tenetur illud iterum confiteri, quia jam ut certum est in conscientia. 5to Non licet pœnitenti sine causa nomen complicitis revelare, ne eum infamet, ubi graviter peccare potest, nisi ignorantia & simplicitas eum excuset, unde Confessarius eum monere & prohibere debet. Qui autem ex justa causa complicem in confessione revelat, uti ad

petendum consilium pro rumpenda prava consuetudine, ad consulendum famæ propriæ, non peccat. Ipse etiam Confessarius pro integritate confessionis licite potest, & debet de complice interrogare, ita tamen, ut graviter peccet, si ob curiositatem interroget de nomine complicis, per quod in ejus notitiam deveniat, & hinc pœnitens non tenetur ei respondere, si ad integritatem confessionis non spectet. Imo ipse pœnitens, si revelatio complicis ad integritatem confessionis ejus spectet, Confessarium, cui complex notus non est, saltem ex consilio quærere debet. Quando tamen agitur de vitandis gravibus malis in rempublicam redundantibus, Confessarius pœnitentem cogere potest, ut complicem revelet. Graviter autem peccat Confessarius, si revelationem complicis exigat, ut eum corrigat, quia hoc ansam suspicionis fracti sigilli præbet. Ita Benedictus XIV. in Const. suprema.

*Resolvuntur
casus
de exami-
ne.*

Coroll. Pract. II. Ut integra sit confessio, debet illi præmitti examen conscientia, quod debet esse diligens diligentia mediocri & ordinaria, quam quis pro ratione status, & capacitate ingenii in re seria solet adhibere: hinc breviori examine egent, qui frequenter, quam qui rarius confitentur. Item rudes non possunt tam exacte conscientiam discutere, quam docti, ideoque Confessarius eos juvare debet, & tantum negligentia crassa, non vero levis in examine impedit valorem Sacramenti. *2do.* Licet quis sit debilis memoria, non tenetur tamen peccata sua scripto annotare: tum quia hæc diligentia est extraordinaria: tum quia illi, qui scribere nesciunt, sine hoc medio integritati confessionis satisfaciunt. Ex eadem ratione putat Laymann, nequidem mutum teneri confiteri in scripto, quia hic modus videtur illi esse aliquo modo publicus: Suarez tamen putat, eum ad hoc teneri, quia alio modo integre confiteri nequit, dummodo non sit periculum manifestationis.

Coroll.

Coroll. Præf. III. Ab integritate materiali confessio- *Quæ ex-*
 nis, quæ ordinarie requiritur, aliquem excusat, *cusent ab*
 & integritas formalis sufficit impotentia omnia *integrita-*
 peccata confitendi physica, v. g. oblivio natura- *te mate-*
 lis, ignorantia invincibilis, quando quis est mu- *riali.*
 tus, moribundus loquela destitutus, ignarus idio-
 matis Confessarii; non enim tenetur quis confi-
 teri per interpretem, quæ confessio jam foret ali-
 quo modo publica cum periculo diffamationis:
 nisi interpreti jam nota forent peccata pœnitentis:
 hinc si Confessarius graviter infirmum non
 intelligat, nec ille per interpretem confiteri velit,
 habito doloris signo, & manifestatione peccatorum
 per nutus illum absolvat, ubi tamen per interpretem
 confitenda esse ad minimum saltem aliqua
 leviora peccata multi Doctores censent. Potest
 tamen subinde confessio fieri per interpretem,
 sine periculo, si pœnitens & Confessarius sint in
 uno cubiculo, & interpretes in alio. *2do.* Excusat
 impotentia moralis, quando ex confessione grave
 damnum nasceretur: sic tempore pestis, instante
 prælio, vel naufragio, quando omnium confessiones
 excipi non possunt, Confessarius potest omnes
 simul dicto uno peccato minus infamante, vel si
 aliter fieri nequeat, dicentes in genere, se esse
 peccatores, absolvere per hanc formam: Ego vos
 absolvo. Peccata vero in confessione oblita, vel
 omissa ob instans vitæ periculum, vel ob aliam
 causam, tenetur quis in sequente confessione
 explicare, quia contrarium ab Alexandro VIII.
 prop. II. damnatur. Item in magno concursu
 pœnitentium non licet dimidiate tantum confessos
 absolvere, quia hoc præberet ansam, multa
 peccata omittendi: juxta propof. 59. ab Innocentio
 XI. damnatam. *3tio.* Gravia incommoda ex
 integritate confessionis nata, si non ex ipsa
 confessione nascantur, ab ea excusant, v. g.
 rationabilis metus, ne Confessarius peccata
 revelet. Non tamen peccat contra integritatem
 confessionis, qui uni Confessario prius confite-

tur omnia peccata mortalia, & alteri postea solum venialia.

§. 1068.

*Confessio
debet esse
fidelis.*

Secundo: Ad valorem Confessionis requiritur, ut sit *aperta* seu *fidelis*, scilicet sine fallacia, deceptione, & mendacio, nihil omittendo, quod commissum est, nec confitendo, quod non commissum fuit: quia alias Confessarius graviter deciperetur, nec debito modo de statu pœnitentis judicare posset.

*Resolvuntur
casus,*

Coroll. Pract. 1mo. Graviter peccat, qui mentitur in Confessione circa materiam gravem, negando se commisisse mortale, quod tamen fecit, nec legitime confessus fuit, nec celandi causam habet: vel qui affirmat, se commisisse mortale, quod tamen non fecit: vel qui majorem, aut minorem numerum mortalium, aut dubia pro certis, aut certa pro dubiis studiose, & non ex simplicitate exprimit. *2do.* Qui mentitur in confessione circa materiam non necessariam, sufficientem tamen, peccat venialiter, nisi forte unicum tale peccatum veniale confiteretur, quod tamen non commisit, ubi graviter peccat, non præbendo materiam absolutionis. Qui autem mentitur in materia ad Confessionem non pertinente, graviter, vel leviter peccat, prout foret, si extra Confessionem mentiretur.

§. 1069.

*Confessio
ore fieri
debet.*

Tertio: Confessio ordinarie ore tenus fieri debet, & per litteras facta Sacerdoti absenti nec licita, nec valida est, nec absolutio illi impendi potest. Patet *1mo* ex const. Clementis VIII. an. 1602, in qua præmissis votis Theologorum, & re cum S. R. E. Cardinalibus mature discussa præcipitur, ne in pub

publicis, privatisque lectionibus, concionibus & congressionibus doceatur, imprimatur, aut ad praxin quovis modo deducatur hæc propositio: *Licet per litteras, seu per internuntium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere: quam propositionem Pontifex declarat esse falsam, temerariam, & scandalosam.* Idem patet ex c. *Quem pœnit.* de pœnit. d. 1. ubi dicitur: *Præcepit Dominus mundanis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens, corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scripturam manifestanda.* Item Tridentinum sess. 14. c. 2. ait: *Christus Dominus eos, qui se post Baptismum crimine aliquo contaminaverunt, ante hoc tribunal tanquam reos sibi voluit.* Sibi autem iudicio, est ante tribunal præsentari, non vero per litteras deferri. 2do. Ratio est: In confessione per litteras nequit Sacerdos absens certior reddi, pœnitentem revera illa peccata patrasse, pœnitere, & in bono emendationis proposito manere, tum quia litteræ possent esse confictæ: tum quia eo tempore, quo litteræ traduntur, posset quis a suo proposito recessisse.

Schol. Morinus l. 8. de Pœnit. c. 25. docet, ante *Solvuntur* decretum Clementis VIII. Confessionem per litteras factam, & absolutionem absentibus missam *objectiones.* fuisse licitam & validam, quod tamen modo post hoc decretum dici non potest. Isambertus vero eam illicitam, non vero invalidam esse contendit. I. Quia multa habemus exempla Confessionis per litteras factæ. Sic Robertus Episcopus Cenomanensis ad Episcopos extra muros Andevagenfes cum Carolo Principe commorantes scripsit. &

delictorum suorum absolutionem petit, & obtinuit. Tom. 3. Conc. Gall. Hildebodem Episcopum Suessionem absolvit absens Hincmarus: Gregorius VII. plures absentes absolvit. *Resp.* Hæc absolutiones non fuerunt Sacramentales, sed solum a censuris. II. Sacramentum Matrimonii valide fit inter absentes per Procuratores: Ergo etiam Sacramentum Pœnitentiæ, quia iudicium etiam inter absentes exerceri potest: & c. *Qualis.* c. 30. q. 5. præcipitur, Confessionem adulteræ per Scripturam esse recipiendam. *Resp.* Matrimonium solo consensu manifestato conficitur, quæ etiam per Procuratores declarari potest: ad Pœnitentiam Confessio oralis præsentis Sacerdoti facta ex institutione requiritur. Quippe absolutio Sacramentalis non est tantum actio reconcilians in foro externo, sed effectrix interius mundans, adeoque affectus internus Sacerdoti præsentis manifestari debet: Iy per Scripturam non significat Confessionem in scriptis factam, sed condonationem criminis adulteræ a Christo factam juxta S. Scripturam. Joan. 8. v. 11. III. Clemens in suo decreto solam apposuit hanc conditionem, ut Confessio oralis sit conditio necessaria ad valorem Confessionis requisita, sicuti in Matrimonio Tridentinam ad valorem Matrimonii requisivit præsentiam Parochi: Ergo oralis Confessio est tantum a lege Ecclesiastica, Sane oralis Confessio non est essentialiter necessaria ad Sacramentum Pœnitentiæ, quia etiam pœnitens repentine usu linguæ destitutus absolvi potest, & moralis certitudo de dolore, & firmo proposito etiam per litteras haberi potest: & quia in Sacramento Pœnitentiæ materia non est elementum physicum, sed aliquid morale, præsentia subjecti non requiritur. *Resp.* Clemens novam conditionem non apposuit, sed jus Divinum declarat, nam ait, sententiam contrariam esse falsam. Pœnitens usu linguæ destitutus est præsens, & confitetur eo modo, quo potest: certitudo de perseverantia doloris inter absente

absentes moralis haberi vix potest. Et falsum est, quod in Pœnitentia, etsi morale quid sit ejus materia, subjecti præsentia non requiratur, quod necdum probatum est. Sufficit tamen, si quis per litteras mittat peccata Sacerdoti, & postea coram Sacerdote, qui ea legit, præsens dicat: Accuso me de illis peccatis. quæ a me scripta R. V. & peto absolvi: hoc tamen alii licere negant, quia est contra praxin Ecclesiæ.

§. 1070.

Quarto: Ad Confessionem publicam per *Publica* se loquendo nemo tenetur; Christus enim *Confessio* nullibi Confessionem publicam præcepit, uti *non est* ait Tridentinum sess. 14. cap. 5. *Non est hoc* *necessaria.* *Divino præcepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta præsertim secreta publica essent confessione aperienda.* Et S. Basilius in reg. brev. interrog. 229. ait: *Quemadmodum corporis morbos non omnibus patefaciunt homines . . . ita quoque fieri debet peccatorum confessio coram iis, qui curare hæc possint.* Et S. Leo ep. 136. ab usum in nonnullis locis confitendi publice peccata occulta reprimit. *cum reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicare confessione secreta.*

Schol. Morinus l. 2. de Pœnit. c. 9. & 10. putat, *Solvuntur* publica peccata olim semper publicæ Confessionis *objectio-* subjecta fuisse. Verum licet olim peccata publica *nes-* sæpe publice declarata fuerint, uti patet ex S. Irenæo l. 1. c. 23. *Quædam in manifesto exomologesin faciunt.* Et S. Cyprianus ep. 62. jubet, ut virgines concubinarie ad pœnitentiam publicam compellantur, & pluribus aliis a Morino l. c. relatis: interim tamen nulla lege universali omnia peccata publica, publicæ etiam pœnitentiæ sub-

jecta & castigata, publicæ Confessioni erant obnoxia; nam certa olim peccata erant, quæ canones publicæ pœnitentiæ addicebant, publice tamen declarari prohibebant, ne forte pœnitentes in periculum mortis, vel alterius gravis damni adducerent, uti adulterium ex can. 34. ep. S. Basil. ad Amphil. & homicidium ex can. 56. Nihilominus ex consilio prudentis Sacerdotis etiam inter occulta peccata nonnulla subinde selecta fuerunt, quæ pœnitens publice aperiret: ita colligitur ex Origine hom. 2. in Pl. 37. *Si intellexerit, & præviderit Sacerdos, talem esse languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat, & curari, ex quo fortassis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facile sanari, multa hoc deliberatione, & satis periti medici illius consilio procurandum est.* Non obstat I. quod in Veterum scriptis exomologesis semper cum publica pœnitentia jungatur; & S. Basilus can. 56. homicidam 20 annis a communione removeat. *Resp.* Exomologesis non semper cum publica pœnitentia conjungebatur, sed sæpe secreta, nisi ex consilio Sacerdotis publica Confessio fieret. S. Basilus loquitur de homicida, cui a principe vita donata fuit; alias enim secreto solum confitebatur. II. S. Irenæus l. 1. c. 13. refert, mulierem a Marco corruptam per omne vitæ tempus crimen suum confessam esse. Et S. S. Patres peccatores sæpe hortantur, ut postposita verecundia audacter occulta sua crimina foras proferant. *Resp.* Loquuntur de Confessione secreto facienda, licet pœnitentiæ publicæ vel etiam ex consilio prudentis Sacerdotis publice confitenda forent. Mulier vero illa peccatum suum semper confessam fuit, agendo continuam pœnitentiam, non vero oraliter confitendo.

§. 1071.

Satisfactio quid.

Tertia pars Sacramenti Pœnitentiæ est *Satisfactio*, quæ definitur, pœnæ acceptatio, &

& voluntaria perpeſſio a Confefſario injuncta ad reparandam injuriam Deo per peccatum illatam, & expungendam pœnam temporalem.

Schol. Satisfacere Deo idem eſt, ac tantum præſtare, quantum ad ulciſcendam injuriam per peccatum illi illatam ſatis eſſe poſſit. Cum vero plena ſatisfactio pro offenſa infinita debeat eſſe infiniti valoris, ſolus Chriſtus eam præſtare potuit, (t. I. § 325.) noſtræ autem ſatisfactionis valor & pretium ex ſatisfactione Chriſti tanquam ex fonte deſluit. Satisfactio autem vel antecedit Sacramentum, vel ſequitur: ſi antecedit, diſponit ad Sacramentum, & eſt meritoria de congruo & ad culpam, ac pœnam æternam ſimul & temporalem expungendam refertur: ſi ſequatur, gratiam Sacramentalem ſupponit, & meritoria eſt de condigno, & ad pœnam duntaxat temporalem delendam ordinatur,

§. 1072.

Quia ſatisfactio ordinatur ad delendam *Remiſſa* pœnam temporalem, hinc de fide certum eſt, *culpa ma-* quod deleta culpa sæpe remaneat expianda *net pœna,* aliqua pœna temporalis. Probatur imo ex S. Scriptura 2. Reg. 12. ubi David obtenta venia adulterii, & homicidii commiſſi punitus eſt morte filii ſui. Item 2. Reg. 24. idem David ob peccatum numerati populi per pœnitentiã quoad culpam remiſſum pœna peſtis populo immiſſæ punitus fuit. Certe has pœnas non ſolum pro admonitione & cavendo peccato futuro, ſed in vindictam peccati præteriti ſibi irrogatas fuiſſe, David ipſe intellexit, dum variis pœnitentiæ operibus pro

pro commisso suo peccato satisfacere, & ita mortem filii sui avertere conabatur. Similiter Exod. 32. ob adoratum vitulum multa hominum millia, quorum pluribus ad preces Moysis peccatum illud quoad culpam dimissum fuit, in pœnam morte mulctata sunt: & Num. 13. ob peccatum murationis quoad culpam jam remissum, pro pœna in deserto mortui terram promissam non attigerunt, excepto Josue & Caleb. Et 1. Cor. 11. Apostolus ait, indigne communicantes, licet Deo per pœnitentiam reconciliatos, pœna mortis correptos esse: *A Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* 2do. Ex Traditione. Hoc enim docet S. Ambrosius in Ps. 37. S. Chrysostrmus hom. 4. in 2. Cor. S. Fulgentius l. 1. de remiss. pecc. c. 12. S. Gregorius M. l. 11. Mor. c. 17. Et S. Augustinus in Ps. 50. dicens: *Aliquando Deus, cui ignoscit in futuro sæculo, corripit eum de peccato in isto sæculo; nam & ipsi David, cui dictum jam fuerat per Prophetam: Dimissum est peccatum tuum, evenerunt quædam, quæ minatus erat Deus propter ipsum peccatum.* 3tio. Constat ex Conciliis & praxi Ecclesiæ, quæ olim publicam pœnitentiam injungebat, & absolutos etiam in articulo mortis, & postea reconvalentes ad priorem pœnitentiæ gradum remittebat. uti patet ex Conc. Nicæno c. 13. ex Conc. Carthaginensi IV. c. 78. Arauficano c. 3. & Tridentino, quod Sess. 14. can. 12. definit: *Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa semper remitti a Deo, satisfactionemque pœnitentium non esse aliam, quam fidem,*

dem, quæ apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, anathema sit. 4to. Rationem insinuat idem Tridentinum, quia certum est, summam clementiam in Deo a rectissima justitia esse indistinctam, propter quam amandus simul est, & timendus: sicut ergo summa clementia postulat, ut quis peccatum intimo corde detestetur, & veniam obtineat, quia alias non misericors Pater, sed inexorabilis iudex Deus esset: ita exigit justitia, ut, qui peccaverunt, severitate aliqua puniantur, ne facilitas veniæ fiat delinquentibus ad scelera incentivum.

Schol. Lutherus initio novæ suæ doctrinæ negabat *Solvuntur* ullam pœnam a Deo exigi post culpam remissam: *objectio-* deinde vero admisit, pœnam temporalem in hac *nes.* vita remanere post culpam remissam, non vero in futuro sæculo: in assert. artic. art. 5. Priorum Lutheri sententiam amplectitur Calvinus l. 3. Instit. c. 4. ubi docet, Deum a justis nullas exigere pœnas in vindictam peccatorum, sed eos tantum paterne castigare ad emendationem imposterum. Posteriores Lutheri opinionem sequuntur multi Lutherani: & contra dogma Catholicum opponunt. I. Quia Deus in S. Scriptura sæpe testatur, se gratis & perfecte peccata remittere, Ezech. 18. *Omnia iniquitatum ejus non recordabor.* c. 33. *Impietas impii non nocebit ei.* Et Christus adulteræ dimisso peccato Joan. 8. nullam satisfactionem imposuit. Et Rom. 8. v. 1. *Nihil damnationis est iis, qui sunt in Jesu Christo.* Resp. S. Scriptura loquitur de perfecta remissione quoad culpam & pœnam æternam, non vero quoad omnem pœnam temporalem. Christus adulteræ nullam satisfactionem imposuit, vel quia tantam contritionem habuit, ut omnis pœna deleteretur; nam & nos fatemur, tale subinde dari posse:

posse: vel utpote Deus jure suo omnem pœnam condonavit. II. S. Ambrosius l. 10. in Lucam ait: *Lachrymas Petri lego, satisfactionem non lego.* Et S. Augustinus l. de pecc. mer. *Vitæ hujus miseræ ante remissionem sunt quidem supplicia peccatorum, post remissionem autem certamina & exercitationes justorum.* Et similiter loquitur S. Chrysostomus hom. de Pœnit. *Resp.* S. Ambrosius nomine satisfactionis intelligit excusationem; nam subdit: *Quod defendi non potest, abluí potest.* S. Augustinus & Chrysostomus volunt, vitæ hujus miserias, quæ supplicia sunt peccati, post remissam culpam hanc utilitatem etiam habere, ut justos in virtute exercent. III. Peccata nostra sunt vera debita, quæ non perfecte remittuntur, si aliqua pœna remaneat. Certe culpa est causa pœnæ temporalis: Ergo sublata culpa pœna velut effectus tollitur. *Resp.* Satis dimittitur debitum, si pœna æterna remittatur. Deinde in moralibus sublata causa non tollitur omnis effectus, sic in baptizatis sublata culpa originali non tolluntur pœnalitates ejus effectus.

§. 1073.

Reatus pœnæ per bona opera redimi potest.

Hinc reatus pœnæ temporalis, qui subinde post remissam culpam remanet, (§. 1072.) bonis operibus redimi potest. Sic imo Jon. ult. Ninivitæ jejuniis, sacco & precibus civitatem suam ob peccata eorum delendam ab interitu vindicarunt. 2do. S. Augustinus in Pf. 50. ait: *Ignoscis confitenti: ignoscis, sed seipsum punienti.* Et S. Gregorius l. 7. Moral. c. 27. *Procul dubio Dominus delictum sine ultione non deserit; aut enim ipse hoc homo in se pœnitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans percutit.*

Schol.

Schol. Lutherani communius fatentur, pœnas temporales posse interdum aliis pœnis sponte susceptis tolli: Calvinus vero vult, eas nullis pœnis & operibus redimi posse. I. Quia Deus gratis nobis peccata remittit: Rom. 3. v. 24. Ergo non opus est satisfactione. *Resp.* Deus gratis nobis peccata remittit, concedendo Christum, in quo, & per quem satisfactiones nostræ valent; item gratis concedendo gratiam fidei, & pœnitentiæ, sine qua opera nostra ad vitam æternam non valent, sed opera nostra non excludit. II. Satisfactio Christi fuit infinita: si autem Christus abunde satisfacit, ad quid requiritur satisfactio? *Resp.* Satisfactiones nostræ non sunt necessariæ in pretium redemptionis nostræ, quod Christus abunde solvit, sed ut media, per quæ nobis pretium Sanguinis Christi applicetur: hinc satisfactiones nostræ infinito valori satisfactionis Christi non nocent, quia nostræ ab ea omnem suum valorem trahunt. III. Homo nihil Deo offerre potest, quod non aliis titulis creationis, conservationis &c. Illi debeat: Ergo pro satisfactione offerre nequit. *Resp.* Ex hoc solum sequitur, quod non possit satisfacere de condigno ad strictos juris apices quoad culpam & pœnam æternam, non vero quoad pœnam temporalem; nam etiam mereri potest de condigno vitam æternam. (t. 1. §. 386. Schol. 3.)

§. 1074.

Porro opera hæc satisfactoria sunt oratio, *Quenam* jejunium, & eleemosyna. Sub oratione *sint opera* complectimur, laudes, gratiarum actiones, *satisfa-* actus contritionis & confessionis: sub jeju- *ctoria.* nio, omnia opera mortificatoria, quæ corpus affligunt: sub eleemosyna omnia opera misericordiæ erga proximum. Igitur *imo:* De oratione patet ex S. Scriptura, ubi Da- vid

vid in multis Psalmis coram Deo peccata sua deslet, & de Manasse 2. Par. 33. dicitur: *Oravit Dominum Deum suum, & egit pœnitentiam valde . . . & exaudivit orationem ejus.* 2do. De jejunio habemus exemplum Davidis 2. Reg. 12. & præceptum ac promissionem Joel. 2. 3tio. De eleemosyna exemplum extat Tob. 1. præceptum & promissio Luc. 11. *Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis.* De tribus his Tob. 12. *Bona est oratio, cum jejunio & eleemosyna.* De cinere & cilicio in Ninivitis exemplum proponitur Jon. & præceptum Joel. 1. Merito ergo definit Tridentinum Sess. 14. can. 13. *Si quis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis, ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel a Sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, ut jejuniis, orationibus & eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam esse tantum novam vitam, anathemâ sit.*

Schol. Tridentinum Sess. 14. cap. 9. docet, tribus modis Deo satisfieri: pœnas & flagella a Deo immissa patienter tolerando: opera laboriosa sponte assumendo: & multam Sacerdotum arbitrio injunctam subeundo. Primum modum admittit Kemnitius in exam. p. 2. reliquos rejicit, & Melancthon in Confess. Aug. absolute damnat allata opera satisfactoria velut cœremonias & res inutilis: Kemnitius vero in genere eas admittit, ea tamen vel sponte suscepta, vel injuncta nullius esse ad satisfaciendum valoris contendit: Recentiores tamen Lutherani ea utilia esse putant ad reprimenda carnis desideria, tollendum scandalum, & superandas tentationes. I. Quia mortificationes sponte susceptæ sapiunt hypocrisim: sunt mens

inventâ hominum : corpus extenuant , & frustra affligunt , uti sacrificuli Baal , vulnerantes semetipfos. *Resp.* Opera satisfactoria præcipiuntur ex dictis in S. Scriptura , adeoque non sunt hypocrisis & inventâ hominum ; corpus affligunt pro bono animæ , non vero in malum finem , uti sacrificuli Baal faciebant. II. Oratio delectat Jac. 5. Ergo non est opus pœnale & satisfactorium. *Resp.* Oratio delectat secundum mentem , non vero secundum carnem.

§. 1075.

Per hæc opera pœnalia vere & proprie *Sunt vere* Deo satisfit pro reatu pœnæ temporalis culpa dimissa. *satisfactoria.* imo Dan. 4. *Peccata tua eleemosynis redime* , ubi vox *redime* satisfactionem , & *ly peccata* pœnam peccati denotant , licet etiam pro culpa sumi possit , & tunc sensus est , posse hominem pœnitentem per eleemosynas placare Deum ex congruo , & ab eo gratiam reconciliationis impetrare. Huc etiam referri possunt omnia S. Scripturæ loca , quæ docent , opera justorum esse meritoria vitæ æternæ ; (t. 1. §. 383.) si enim sunt meritoria vitæ æternæ , quod majus est , erunt etiam satisfactoria pro pœna temporali ; nam omne opus meritorium est satisfactorium , & vicissim , & ad utrumque eædem conditiones requiruntur , quas vide (t. 1. §. 385.) 2do Patet ex continua Traditione. Sæculo 2do S. Iræneus l. 4. c. 26. *Ea , quæ possidentur , pauperibus divisa solutionem faciunt præteritæ cupiditatis.* Sæculo 3tio S. Cyprianus Serm. de laps. *Dominus nostra satisfactione placandus est.*

est. Sæc. 4to S. Ambrosius ad Virg. laps. c. 8. Grande scelus grandem necessariam habet satisfactionem. Sæc. 5to S. Augustinus hom. 50. ex l. 50. hom. c. 11. Non sufficit mores in melius commutare, & a factis malis recedere, nisi etiam de his, quæ facta sunt, satisfiat Deo. Sæc. 6to S. Gregorius l. 6. in 1. Reg. c. 15. Corrigibilia equidem peccata portantur, quæ, postquam a delinquentis voluntate discedunt, purgari satisfactione salubriter possunt. Sæc. 7tmo & 8vo Ven. Beda in Ps. 1. Consuetudo non nisi recta & ponderosa satisfactione absolvitur. Sæc. 9no Rabanus l. 6. in Eccl. c. 7. Quid aliud est pœnitere, nisi irasci sibi, ut horreat, quod fecit, & cruciatus a se exigat, ne iudex iratus potius affligat. Sæc. 10. Radulphus l. 12. in c. 1. Lev. Ab unoquoque nostrum pœnitentiæ satisfactione culpa commissa detergitur. Pro reliquis sæculis pleni sunt Theologorum libri, quibus subscribit Tridentinum Sess. 14. can. 14. Si quis dixerit, satisfactiones, quibus pœnitentes per Christum Jesum peccata redimunt, non esse cultus Dei, sed traditiones hominum, doctrinam de gratia, & verum Dei cultum, atque ipsum beneficium mortis Christi obscurantes, anathema sit.

*Solvuntur
objectio-
nes.*

Schol. Opponunt Protestantes I. Opera nostra satisfactoria faciunt hominem considerare in seipso, quod impium est. Resp. Non in se, sed in Christo spem collocat, qui firmissime tenet, se per gratiam Christi meritis comparatam, non vero ex propriis viribus posse pœnitentiam agere. II. Solius Dei est, peccata punire, quod facit per incussos conscientię terrores in contritione: Ergo nostra satisfactio non requiritur. Resp. Incussi illi

ter-

terrores imperite cum pœnitentia, & satisfactione confunduntur. (§. 1056. Schol. 1.)

§. 1076.

Justus autem non solum pro seipso, sed *Justus* etiam pro pœna temporali peccati alterius *etiam pro* satisfacere potest. Nam imo Gal. 6. dicitur: *altero sa-*
Alter alterius onera portate: Ergo, infert S. *tisfacere*
 Thomas 3. cont. gent. c. 158. *potest.* unus pro alio
satisfacere potest, dummodo uterque in cha-
ritate fuerit. Deinde in Symbolo Apostolo-
 rum credimus *Communione Sanctorum*, & ex
 alibi dictis animæ in Purgatorio detentæ pre-
 cibus nostris juvari possunt. (t. 1. §. 413.)
 Ergo unus pro altero potest satisfacere. *2do.*
 Ratio est: Charitas plus potest apud Deum,
 quam apud homines: sed apud homines
 unus alterius debitum ex amore solvere po-
 test: Ergo etiam apud Deum.

Schol. Lutherus & Wicleffus volunt, unum pro *Solvuntur*
 pœna temporali peccati alterius satisfacere non *objectio-*
 posse. Et nonnulli Catholici, quos suppresso no- *nes.*
 mine refert Suarez d. 48. Sect. 2. docent, unum
 fidelem alteri suffragari non posse per satisfactio-
 nem, sed tantum a Deo impetrare remissionem
 pœnæ. I. Quia unusquisque *onus suum portabit.*
 Gal. 6. & obligatio satisfaciendi est personalis.
Resp. S. Apostolus loquitur de ratione vitæ suæ
 reddenda sive ad præmium, sive ad pœnam. Et
 obligatio satisfaciendi non est tam stricte persona-
 lis, ut afficiat personam physice, sed tantum mo-
 raliter eandem. II. Nemo per opus charitatis al-
 terius sibi applicatum fit dignus gloria, vel per
 peccatum alterius, reus culpæ: Ergo nec per sa-
 tisfactionem alterius absolvitur a pœna. *Resp.*
 Disparitas est, quod nullus fiat dignus gloria, nisi

per gratiam, quæ adultis non confertur nisi media propria dispositione: nec constituitur quis reus, nisi per peccatum inficiens, quod solum committentem inficit: Econtra condignitas pœnæ non attenditur penes dispositionem propriam, sed penes id, quod solvi debet, id quod etiam per alterum loco rei & obnoxii solvi potest.

§. 1077.

Opera satisfactoria recte suscipiuntur & injunguntur.

Ex dictis sequitur, quod opera laboriosa, quibus reatus pœnæ temporalis tollitur, non solum sponte suscipi possint, sed etiam recte a Sacerdotibus in Sacramento injunguntur, & regulariter injungi debent. *Primum* probatur ab exemplis S. Scripturæ: sic S. Job egit pœnitentiam *in favilla, & cinere*. Job ult. David ob peccata commissa sponte jejunavit, & humi cubavit. 2. Reg. 12. Posuit vestimentum suum cilicium. Ps. 68. Panem sicut cinerem manducavit. Ps. 101. Achab sponte cilicium ad carnem induit, jejunavit, & in sacco dormivit. 3. Reg. 21. Certe si pœnæ hæc sponte susceptæ hypocrites fuissent, Deum non placassent. Hinc pleni sunt libri Veterum exhortationibus ad opera pœnitentiæ sponte suscipienda. *Secundum* probatur ex Matth. 18. *Quæcunque alligaveritis &c.* hinc Tridentinum Sess. 14. can. 15. *Si quis dixerit, claves Ecclesiæ esse datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum, & propterea Sacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clavium, & contra institutionem Christi, & fiduciam esse, quod virtute clavium sublata pœna æterna pœna temporalis plerumque exolvenda remaneat, anathema*

thema sit. Idem docent P. P. S. Leo ep. 91. ait: *Mediator Dei & hominum hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactiōne purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.* S. Gregorius M. l. 3. in 1. Reg. 7. *Afflictio pœnitentiæ ad delenda peccata idonea est, cum Sacerdotis fuerit iudicio imperata.* Accedunt Concilia, quæ pœnitentiam pro peccatis imponunt, uti patet ex canonibus pœnitentialibus: & ratio est, ut Divinæ justitiæ per opera hæc pœnalia satisfiat. (§. 1076.) *Tertium iterum statuit Tridentinum Sess. 14. cap. 8. Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggererit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutare, & convenientes satisfactiōnes injungere, ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem.* Hæc autem obligatio provenit tum ex virtute Religionis, ne Sacramentum sine satisfactiōne velut parte integrali maneat imperfectum: (§. 1056. Schol. 3.) tum ex justitia vindicativa, & natura iudicii, in quo pœna infligi debet pro delicto: tum ut præbeatur medicina a peccatis præservativa.

*Disciplina
pœnitentia
publicæ.*

Schol. 1. Olim Pœnitentia publica in usu erat. Sæculum 1mum exemplum illius nobis exhibet in incestuoso Corinthio: Sæculum 2dum in mulieribus a Marco præstigiatore corruptis. Ante hæresin Montani nullis certis Canonum præscriptis, sed prudentia Presbyterorum hæ publicæ pœnitentiæ imponebantur, & dirigebantur: Exorta autem hæresi Montanistarum Catholicis facilitatem veniæ exprobrantium severior disciplina introducta fuit; quæ deinde grassante hæresi Novatiana ad quatuor pœnitentium stationes redacta fuit: Igitur tunc pœnitens conspersus cinere, & sacco indutus communiter feria 4ta cinerum Episcopo se sistebat, a quo extra Ecclesiam ejiciebatur, & *primum gradum Pœnitentiæ* explebat, qui vocabatur *fletus*, ubi pœnitens extra portam Ecclesiæ subinde etiam imbribus & nivibus expositus intrantes orabat, ut pro se deprecentur: tempus autem hujus stationis pro gravitate criminis commissi ab Episcopo determinatum fuit. *Secundus gradus* Pœnitentiæ erat *auditio*, ubi pœnitens intra portam templi in Narthece seu porticu Ecclesiæ conciones audiebat, & una cum Catechumenis, Ethnicis, Judæis, Hæreticis & Schismaticis usque ad Offertorium Missæ commorabatur, ac deinde monente Diacono discedere debebat. Exacto audientiæ tempore ab Episcopo statuto *tertius gradus* dictus *substratio* incipiebat: ubi pœnitens intra templi ambitum a portis Ecclesiæ usque ad ambonem, ex quo Epistola & Evangelium legebatur, erat genuflexus humili ac demisso habitu, variisque pœnis, ac laboribus castigabatur, frequenter super eum manus imponebantur, & orationes fundebantur, & cum Catechumenis ante Offertorium exibat: hæc statio fuit severissima & absolute pœnitentia ab Antiquis vocabatur. A tertio gradu ad *quartum* transibat pœnitens, ubi cum aliis fidelibus sacris mysteriis astabat, non tamen sacrificanda offerebat, nec nomen ejus ad altare

recitabatur, nec ad S. S. Eucharistiam admittebatur: hic gradus erat consistentiæ. Vide Morinum de Pœnit. l. 6. c. 1.

Schol. 2. Omnia peccata mortalia nunquam subdita fuerunt legi Pœnitentiæ publicæ, sed tantum idolatria, homicidium, adulterium, manifesta quibus successu temporis nonnulla alia addita fuerunt; ita contra Morinum l. 5. c. 3. & Nat. Alexandrum diff. 6. Sæc. 3. in hist. Eccl. patet ex Concilio Neocæsareensi c. 4. Laodiceno c. 7. & S. Basilio ep. ad Amphil. c. 14. S. Gregorio Niss. in ep. Canon. can. 6. S. Augustino ep. 25. ubi peccata occulta, usura, furta, ebrietates a publica pœnitentia eximuntur, & S. Leo ep. 2. tribus assignatis criminibus tantum publicam pœnitentiam assignat. Peccata vero publica ad judicem delata & probata, vel cum multorum scandalo patrata publice castigabantur, & subinde etiam per excommunicationem ad publicam pœnitentiam ea patrantes cogebantur, uti probat Morinus l. 7. c. 4. Item nec primis tribus sæculis, nec sequentibus Clerici majoribus Ordinibus initiati publicæ pœnitentiæ subjecti fuerunt, uti colligitur ex Concilio Carthaginensi V. c. 2. sed solum peccantes a sacris mysteriis removebantur. Juxta S. Basilium c. ep. can. 51. Item publica pœnitentia semel tantum concedebatur; qui vero illa expleta in eadem, vel graviora peccata incidebant, toto vitæ suæ tempore a S. Mensa exclusi secreta pœnitentia castigabantur, & nonnisi in fine vitæ veniam & absolutionem obtinebant. Vide D. Tournely de Pœnit. Denique usus publicæ pœnitentiæ circa sæculum 7^{timum} jam remisit, ubi loco illius peregrinationes, in monasterium detrusio, & certus jejuniorum numerus imponebantur, donec tandem post sæculum undecimum pœnitentia publica plane abrogata fuit, cum elemosynis pro expeditionibus & recuperanda terra sancta, & flagellatione spontanea pœnæ canonicæ redimerentur.

*Resolvuntur
casus.*

Coroll. Præst. Confessarius sub peccato mortali pœnitenti etiam sola venialia vel jam confessa confidenti aliquam pœnitentiam injungere tenetur, ne Sacramentum imperfectum relinquat: per accidens autem ab impositione pœnitentiæ excusari potest, si pœnitens sit incapax ejus persolvendæ, v. g. moribundus sensibus destitutus, cui tamen leve opus, uti invocatio nominis Jesu injungi debet.

2do. Si post absolutionem quis novum peccatum confiteatur, nova pœnitentia injungi debet, quia est novum judicium. *3tio.* Licet communiter opus externum pro pœnitentia injungi debeat, considerato tamen pœnitentis statu, opus pium internum uti meditatio, actus contritionis &c. etiam injungi potest, quod per externam impositionem satis sit sensibile. *4to.* Convenit injungere opus alias non præceptum, ut nova difficultas sentiat, & hoc præsumendum est, quod Confessarius voluerit imponere, quando Missam, vel jejunium injungit. Subinde tamen ob pœnitentis fragilitatem consultum, ut opus alias præceptum injungatur, si præcepta observare non soleat. Item convenit opus ab ipso pœnitente præstandum imponere potius, quam ab alio, nisi persona sit debilis, ubi ipsa operis procuratio difficultate non carens pœnitentiæ rationem habet.

5to. Pœnitentia non est injungenda pro arbitrio pœnitentis persolvenda, si voluerit, ne Sacramentum fiat imperfectum, poterit tamen Confessarius relinquere arbitrio pœnitentis, ut hanc, vel illam satisfactionem exequatur: v. g. oret, vel eleemosynam det. *6to.* Injungi etiam possunt preces, & opera bona pro defunctis, quia actus charitatis, quo quis alteri applicat opus bonum, habet etiam vim satisfactivam, & est eleemosyna spiritalis. *7timo.* Confessarius graviter peccat, si pro peccatis occultis publicam pœnitentiam imponat contra praxin Ecclesiæ, quia talem pœnitentem infamât: imo nec pro peccatis publicis propria authoritate publicam pœnitentiam cum
certa

certa solennitate peragendam, v. g. standi ad fores Ecclesiæ cum cereo, imponere potest, quia hac notitia Confessionis ad pœnitentem in foro externo accusandum uti nequit. Hoc tamen sensu Confessarius publicam pœnitentiam imponere potest, ut coram iis, qui scandalum passi sunt, retractet sermones contra fidem, & bonos mores &c. factos, quia sic non manifestat peccatum pœnitentis, sed cogit ad tollendum scandalum, ad quod per se tenetur. 8vo. Susceptio S. S. Eucharistiæ, & Pœnitentiæ pro pœnitentia injungi potest, non vero susceptio Sacramenti Ordinis & Matrimonii, aut ingressus in Religionem, ad quæ maxima libertas requiritur. 9no. Confessarius, dum pœnitentiam imponit, non debet necessario habere memoriam singulorum peccatorum, quod sæpe moraliter est impossibile, sed sufficit meminisse status pœnitentis. Pro determinanda autem pœnitentia sit regula prudentia lumine superno directâ: non sit Confessarius ex respectu humano, vel vana gloria nimis lenis: nec indiscreto zelo nimis severus, sed meminerit sententiæ Gersonis, tutius esse cum moderata pœnitentia libenter suscepta mittere pœnitentem ad purgatorium, quam cum rigidiori non impleta ad infernum. Causæ vero, leviolem pœnitentiam injungendi sunt; infirmitas corporalis pœnitentis, vel spiritualis, quando timetur, ne rigidiolem omittat, vel a confessione deterreatur: item dolor extraordinarius: & Indulgentiæ in die Confessionis lucranda. 10mo. Pœnitentia salutaris est, quæ ad castiganda peccata commissa, & satisfaciendum Deo pro injuria, & ad ea præcavenda conducit: Conveniens est, quæ gravitati peccatorum, & statui pœnitentis est proportionata. Medicinalis est, quæ peccatorum causas, & radices tollit: hinc avaris eleemosynæ: lascivis opera mortificatoria & jejunia: superbis officia humilitatis imponi possunt. Pro uno peccato mortali communiter Rosarium, Litanîæ de O. O. S. S. Lauretanæ, au-

ditio Sacri, jejunium injungi potest. Si plura sint mortalia, non pro singulis singula Rosaria injungenda sunt, sed pœnitentia quædam gravior cum leviori per plures dies perfolvenda. *imo.* Consuetudinario præter has pœnitentias injungi potest, ut certo die iterum confiteatur, & communicet, ut quoties relabatur, certam pœnitentiam perfolvat, ut singulis diebus per mensem, vel usque ad proximam confessionem certas preces perfolvat: vel singulis diebus mane proponat, ab illo vitio abstinere, implorata ad hoc intercessione Beatissimæ Virginis & SS. & vespere examen instituat, & de commissis peccatis doleat: perpetuam autem pœnitentiam imponere plures dissuadent.

§. 1078.

Pœnitens tenetur pœnitentiam implere.

Pœnitens autem tenetur ad Pœnitentiam Sacramentalem acceptandam & implendam sub obligatione gravi. Ita colligitur ex Tridentino Sess. 14. cap. 9. ubi statuit, datam esse a Christo Domino Sacerdotibus potestatem ligandi, atque solvendi, & ligare explicat de injunctiōe pœnitentiarum; quod non foret, si non teneretur pœnitens injunctam sibi pœnitentiam acceptare, & implere. Hinc in can. *Omnis utriusque sexus*: statuitur, ut fideles confiteantur, & injunctam sibi pœnitentiam studeant implere.

Solvuntur objectiones.

Schol. I. Dicis cum Scoto & aliis, quorum sententia P. Suarez videtur esse temeraria. I. Homo non tenetur pro pœna temporali in hac vita satisfacere, sed illius solutionem in purgatorium potest remittere. *Resp.* Absolute quidem loquendo pœna temporalis in purgatorium remitti potest, non tamen supposita institutione judicii Sacramentalis, ad cujus perfectionem satisfactio requiritur. II. Potest pœnitens se subdere judicio Sacra-

Sacramentali ad impetrandam remissionem culpæ, & pœnæ æternæ, non vero pœnæ temporalis, & proinde sine obligatione ad acceptandam satisfactionem. *Resp.* Huic obstat præceptum Christi, submittendi se iudicio Sacramentali quoad remissionem culpæ & pœnæ. III. Confessarius est iudex arbiter, cujus iudicio nemo se subicere tenetur. *Resp.* Ex supposito, quod quis iudicio arbitri se subjecerit, ejus sententiæ obedire & stare tenetur.

Schol 2. Quæritur, qualem effectum habeat satisfactio Sacramentalis ex opere operato. Sotus in 4. d. 19. putat, satisfactionem non causare remissionem pœnæ temporalis ex opere operato: quia est tantum pars integralis Sacramenti pœnitentiæ. Lugo disp. 25. Sect. 2. putat, satisfactionem ex opere operato non conferre jus ad specialia auxilia pro præcavendis peccatis. Salmanticenses autem volunt, eam non causare augmentum gratiæ habitualis ex opere operato. Respondetur: Satisfactio Sacramentalis ex opere operato causat remissionem pœnæ temporalis, & auxilia quædam ad præcavenda peccata futura; quia Sacramenta N. L. ex opere operato efficiunt id, quod significant: sed satisfactio Sacramentalis significat remissionem pœnæ temporalis, & majorem præcavendi peccata facilitatem ex auxiliis gratiæ: Ergo eam efficit. Deinde satisfactio Sacramentalis causat ex opere operato augmentum gratiæ habitualis, quia nequit esse pars Sacramenti pœnitentiæ, nisi aliquo modo participet naturam totius Sacramenti: sed natura Sacramenti est, ut causet vel primam gratiam, vel augmentum illius: Ergo cum satisfactio Sacramentalis supponat primam gratiam per confessionem & absolutionem jam productam, saltem augmentum ejus ex opere operato causat. Dicis I Verbis absolutionis prolati Sacramentum Pœnitentiæ causat gratiam sibi propriam: Ergo, quando impletur pœnitentia, nulla gratia causatur. *Resp.* Gratia augmentum

An satisfactio Sacram. ex opere operato pœnam remittat.

in impletione pœnitentiæ causatum est complementum illius in absolutione productæ. II. Sic Pœnitentia esset Sacramentum vivorum, & deberet satisfactio impleri in statu gratiæ, ne ejus augmento obex ponatur. *Resp.* Ratio Sacramenti vivorum desumitur a gratia principali, non vero ab ejus complemento, & hinc non peccatur mortaliter, si illi obex ponatur.

Resolvuntur casus.

Coroll. Pract. Omittere pœnitentiam pro mortali injunctam, est mortale: omittere vero pro venialibus, vel mortalibus jam confessis injunctam secluso contemptu & scandalo, est tantum veniale, quia videtur excusare levitas materiæ. *2do.* Qui oblitus est pœnitentiam injunctam, debet, si possit, Confessarium interrogare, si non possit, absolute loquendo, ad nihil tenetur, quia propria auctoritate aliam substituere non potest: nec tenetur ideo confiteri priora peccata, a quibus directe est absolutus, & hæc obligatio nullibi imponitur, sed satis est, negligentiam confiteri: Consultum tamen est, ut priora peccata denuo confiteatur, & pœnitentiam sibi injungi petat. *3tio.* Pœnitens tenetur per seipsum exequi pœnitentiam injunctam, juxta prop. 15. ab Alexandro VII. damnatam. *4to.* Si Confessarius nullum tempus determinet, tenetur eam pœnitens, quamprimum commode potest, implere, & graviter peccat, si nimis diu v. g. per annum, quia partem integram Sacramenti ab aliis nimium sejungit, ad aliquot vero septimanas differre, est solum veniale, nisi sit medicinalis, neque necessario implenda est ante communionem, nec peccaret mortaliter, qui post octiduum iterum confiteretur, quin priorem pœnitentiam persolvisset. Si Confessarius injunxit pœnitentiam determinato tempore persolvendam, est mortale, eam sine causa notabiliter v. g. ad plures septimanas differre, secus, si ad aliquot dies differatur, & si statuto tempore omissa sit, debet postea adhuc impleri. *5to.* Pœnitentia Sacramentalis probabilius impleri debet

debet ex aliqua intentione satisfaciendi, ut hoc modo fit pars Sacramenti, quod fit, persolvendo, quia Confessarius eam injunxit. 6to. Qui pœnitentiam implet in statu peccati mortalis, satisfacit quidem obligationi, quia ponit opus præceptum; fructum tamen ejus non consequitur, & saltem venialiter peccat: peccatum tamen veniale commissum in impletione pœnitentiæ non impedit fructum satisfactionis ex opere operato. 7tmo. Si pœnitentia nimis gravis imponatur, potest pœnitens pro mitigatione instare, vel si indiscretus Confessarius eum non audiat, sine absolutione discedere, & alteri confiteri: ab ipso autem pœnitente velut in aliam etiam meliorem mutari nequit. 8vo. Alius Confessarius pœnitentiam mutare nequit, nisi pœnitens priorem confessionem repetat, quia causa incognita nequit judicare. Ab eodem autem Confessario, si status pœnitentis adhuc recordetur, & is ad suum tribunal recurat, sine repetitione prioris confessionis totius, sed uno solum peccato explicato in confessione mutari potest: si vero non recordetur: repetenda est prior Confessio. 9no. Ab impletione pœnitentiæ quis excusatur, si sit injusta, impossibilis, vel a Superiore prohibeatur, ubi commutatio illius in aliam modo dicto fieri potest.

§. 1079.

Neesse tamen non est ad integritatem substantialem Sacramenti Pœnitentiæ, ut satisfactio impleatur ante absolutionem, sed perinde est, siue antecedit, siue sequatur. Ratio est 1mo, quia Ecclesia semper ratam habuit absolutionem ante impletam satisfactionem. Sic Ecclesia Græca a mille & ducentis annis statim post confessionem & injunctam pœnitentiam absolvere pœnitentes

con-

confuevit. Latina idem saltem a sex sæculis & hodieum obseruat. Et ideo S. facultas Parisiensis in sua Censura circa librum Theophili Brachet opinionem contrariam, ut temerariam, erroneam & hæreticam an. 1644. damnauit. 2do. Juxta veterem etiam Ecclesiæ disciplinam absolutio etiam ante expletam satisfactionem rata fuit. Sic pœnitens in vitæ periculo ante expletum satisfactionis tempus absolvebatur, uti patet ex can. 13. Concilii Nicæni I. Item cum periculum erat, ne ob dilatam absolutionem pœnitentes desisterent ad hæreticos, ex S. Cypriano ep. 52. Item quando instabat grauis persecutio. Ex eod. ep. 54. Item cum spes affulgebat, fore, ut hac indulgentia plures ad Ecclesiam reverterentur, schisma extingueretur, vel aliud magnum bonum proveniebat. Ex eod. ep. 46. Item cum Martyres datis libellis postularent, ut lapsis pœnitentia relaxeretur. Ep. 16. Ac denique cum pœnitens magnum & intensum dolorem de peccatis demonstraret: S. Gregorius ep. Canon. can. 5. 3tio. Patet ex Propositionibus a summis Pontificibus damnatis. Sic Sixtus IV. an. 1478. damnauit hanc propositionem Petri de Osma: *Pœnitentes non sunt absolvendi, nisi peracta prius pœnitentia eis injuncta.* Et Alexander VIII. an. 1690. damnauit propositiones 16. 17. 18. morem absolvendi ante peractam pœnitentiam improbant. 4to. Ratio est: quia satisfactio est pars duntaxat integralis Sacramenti Pœnitentiæ, (§. 1056. Schol. 3.) sine qua stat essentia compositi,
ac

ac in ipsa contritione, & confessione nonnihil pœnale occurrit, quod in compensationem pro debito pœnæ temporalis Deo offerri potest.

Schol. 1. Petrus de Osma. Spalatensis Apostata l. 5. *Solvuntur* de repub. Christ. c. 7. Theophilus Brachet in l. *objectio-* versus Pacificus & Quesnellius prop. 87. docent, *nes.* executionem pœnitentiæ injunctæ necessario ex institutione Christi, & inviolabili Sacramenti natura ita prærequiri ante absolutionem, ut hæc non sit valida, nisi satisfactio prius completa fuerit. I. Quia S. S. P. P. vocant satisfactionem pretium, quo peccata redimuntur, & debitum expungitur: sed redemptio non datur nisi pretio soluto, nec debitum relaxatur, nisi solutione præstita. Et ideo S. Cyrianus ex. 10. dicit, esse contra legem Evangelii, lapsis ante actam pœnitentiam pacem offerre. *Resp.* Satisfactio est pretium pro redimenda pœna temporali, quæ etiam non remittitur, nisi pretio hoc soluto. Et S. Cyrianus cum aliis P. P. loquitur de disciplina sui temporis, ubi sæpe satisfactio absolutioni præmittebatur, & vult solum, ex instituto Christi satisfactionem esse peragenda, non vero necessario ad valorem Sacramenti absolutioni præmittendam. II. iidem P. P. docent, pœnitentem in periculo mortis absolutum, eo superato, ad priorem pœnitentiæ statum redire debere. *Resp.* Hoc non ideo fiebat, quasi absolutio esset invalida, sed pro disciplina illorum temporum ad exemplum & terrorem aliorum. III. Dicunt, Pœnitentiam moribundi dubiam esse, & incertam, quare? nisi quia satisfactio non præcessit. *Resp.* Dubia est, quia dubia videtur interna eorum contritio & dispositio.

Schol. 2. Ex dictis (Schol. præc.) colligitur, quod *An post* illo tempore, quo in usu fuit pœnitentia publica, *publicam* absolutio Sacramentalis ordinariæ post expletam *pœnitentiam per-* satisfactionem data fuerit. Sic Zephirinus P. apud *Ter-*

illam modo absolutio data fuerit.

Tertull. l. de pudic. c. 1. ait: *Ego & Machiæ & fornicationis delicta pœnitentia funclis dimitto.* Idem testatur Gelasius in Concilio Romano, & Conc. Toletanum II. can. 12. S. Cyprianus ep. 59. de illis conqueritur, qui ante expletam pœnitentiam nimis faciliter pacem, id est, absolutionem, jus dantem ad S. S. Eucharistiam, concedebant. Patet etiam ex S. Paciano ep. ad Sempronian. S. Eligio hom. 8. & constat ex controversia inter Montanistas, Novatianos, & Catholicos exorta, quippe Catholici contra eos docebant, exacta pœnitentia posse Ecclesiam pœnitentibus peccatorum veniam concedere, quod certe non de reconciliatione, sed Sacramentali absolutione intelligitur, de qua controvertebatur. vid. D. Tournely. Verum licet hoc ordinarie factum fuerit, in nonnullis tamen casibus in §. relatis non fiebat, nec in criminibus publicæ pœnitentiæ non subiectis absolutio differebatur, certo indicio, quod ad valorem non requiratur, ut impletio pœnitentiæ absolutionem precedat. Non obstat I. quod hæc absolutio supponat peccata dimissa, adeoque absolutionem Sacramentalem, quia satisfactio pro pœna temporali nonnisi dimissa culpa fit: Ergo illa absolutio fuit mera reconciliatio cæremonialis. *Resp.* Subinde per Charitatem perfectam peccata dimissa jam fuerant, non vero semper: Deinde illa satisfactio dispositive remittebat pœnam temporalem, non vero formaliter, & effectivè; nam satisfactio Sacramentalis, quæ fit etiam in statu peccati mortalis, si fiat animo pœnitentiæ, consequitur effectum suum ex opere operato tanquam pars Sacramenti, quando Sacramentum per absolutionem totaliter ponitur. II. Absolutio illa supponebat susceptionem S. S. Eucharistiæ; nam in Conc. Carthaginensi IV. c. 76. statuitur, ut pœnitentes in periculo mortis reconcilientur, & S. S. Eucharistiam percipiant, & post periculum superatum, pœnitentiam continent, qua perfecta modo per manus impositionem reconcilientur.

Resp.

Resp. Hic fuit casus extraordinarius, qui communi consuetudini non præjudicabat. III. Hæc absolutio olim a Diaconis etiam dabatur: Ergo non erat Sacramentalis. *Resp.* Absolutio illa Sacramentalis cum Cæremoniali sæpe conjungebatur, Sacramentalem soli Presbyteri, cæremonialem etiam Diaconi conferre poterant.

§. 1080.

Quia etiam per Indulgentias pœna temporalis remitti potest, ideo de illis hic agendum est. Est autem *Indulgentia* remissio pœnæ temporalis, quæ post dimissam culpam luenda superest extra Sacramentum facta ab eo, qui potestatem habet dispensandi Spiritualem thesaurum Ecclesiæ. Hic thesaurus sunt bona Spiritualia dispensationi Ecclesiæ concredita.

Schol. I. Indulgentiæ I. aliæ sunt *Plenariæ* seu totalis pœnæ relaxatio post absolutionem Sacramentalem residuæ. Veteres olim ante bella Sacra contra Turcas Jerosolymitanos, & Albigenes plenarias hujusmodi indulgentias concedere non solebant, sed modo Sæculo 11mo huic vel illi intuitu alicujus operis laboriosi ob evidentem Ecclesiæ utilitatem suscepti, quale fuit, arma contra gentiles ferre, aut pro expeditione Sacra sumptus ministrare, indulgentia plenaria concessa fuit, qualis erat illa in Concilio Claromontano an. 1096. ab Urbano II. concessa. Hæc indulgentia juxta Van Espen occasio fuit abrogandi pœnas Canonicas & Canones Pœnitentiales, cum multi potius expeditionem Sacram, vel sumptus pro ea, quam pœnitentiam Canonicam subire mallent. Aliæ sunt *Partiales*, que de se sunt tantum remissivæ partis pœnarum temporalium residuarum peccatis remissis.

Hæc

Hæ subdividuntur in indulgentias *annorum*, *dierum*, *carenam*, & *Quadragesimam*: Unde si concedantur Indulgentiæ unius anni, 40. dierum, vel carena, sensus est, dari indulgentiam remissivam tantæ pœnæ peccatis debitæ, quanta deleretur per pœnitentiam unius anni, juxta Canones olim injunctam: aut per 40. dierum jejunium in pane & aqua per canones pœnitentiales injunctum, quod significat carenam: per Quadragesimam vero intelligitur remissio pœnitentiæ per jejunium Quadragesimale subeundæ. Forma hujus indulgentiæ juxta Morinum solum se extendebat ad eleemofynas pro ædificatione, & reparatione piorum locorum, quæ subinde ad res sæculares v. g. ædificationem pontium &c. denique ad alia pia opera v. g. visitationem Ecclesiæ, cum obligatione ibi orandi ad intentionem concedentis Indulgentias extensa fuit. Hic mos juxta Morinum l. 10. c. 20. Sæculo 12mo invaluit, quod enim nonnulli putent, S. Gregorium M. instituisse Romæ hujusmodi relaxationes, quæ dantur visitantibus Ecclesias stationum, per 40. annos, nullo firmo argumento probari potest, & hic error ex eo fluxisse videtur, quod cum Sæculo 13tio Pontifices indulgentias concederent visitantibus Ecclesias stationarias, & S. Gregorius M. stationes instituisse dicatur apud Joannem Diaconum, deinde creditum sit, eum etiam Indulgentias illas concessisse. Similiter etiam Indulgentiæ a Leone III. Sæculo 9no in Canonizatione S. Suitberti concessæ non videntur esse genuinæ, cum epistola Leonis vitæ S. Ludgeri annexa eruditissimè videatur esse conficta, eoquod modum Canonizationis eo tempore necdum usitatum referat. Item lapis marmoreus Romæ in Ecclesia Sanctorum Martini, & Silvestri, ubi a Sergio P. visitantibus eam trium annorum Indulgentiæ, & tres quadragesimæ conceduntur, cum nec annum inscriptionis habeat, & ab Anastasio non memorentur hæ indulgentiæ, Papebrohio in propyl.

pyl. ad acta S. S. mensis Maji diff. 17. recentiori manu auctus esse videtur. Denique Indulgentiæ plenariæ a S. Silvestro visitantibus Ecclesiam Lateranensem concessæ plane sine omni sufficienti fundamento afferuntur. Manet ergo, saltem ante Sæculum 11mum has indulgentiarum formulas usitatas non fuisse. Ex quo tamen non sequitur, Indulgentiarum usum duntaxat Sæculo 11mo in Ecclesia innotuisse, vel potestatem concedendi illas a summis Pontificibus, vel Episcopis illo Sæculo usurpatam esse; contrarium enim per singula Sæcula anteriora inferius probabimus; verum qua forma, & modo concessæ fuerint, aut quando primum hæc, aliave forma usitari cœperit, ad disciplinam, & historiam, non vero ad fidem spectare dicimus.

Schol. 2. Rursus Indulgentia alia est *personalis*, quæ conceditur determinatæ personæ, vel certo generi personarum, v. g. Confratribus alicujus sodalitatis: alia est *localis*, quæ conceditur omnibus certum locum visitantibus: Alia est *realis*, quæ alligatur rei mobili, v. g. Rosario, Numismati &c. ita ut indulgentia gaudeant personæ rem illam devote gestantes. * Numismata Indulgentiis primus decoravit S. Pius V. occasione Philippi Croyi Ducis Areschoti, & Nobilitatis Bruxellensis, quæ novæ sectæ Cheusiorum ad distinctionem Catholicorum nummum portanti cum inscriptione ex una parte: *Fideles Regi*, & imagine Philippi II. Hispaniæ Regis: ex altera vero parte, cum imagine manticæ inter duas manus interceptæ, & lemmate: *usque ad Manticam*. se opposuerunt, ita ut Croyus cum suis imaginem Beatissimæ Virginis Jesum gestantis spiræ Galeri aptaret; Bruxellenses vero nummos Coeliturum imaginibus insignes, cœu signa Catholicæ Religionis, e collo gestarent; ob quod a S. Pio V. Indulgentias obtinuerunt: vid. Theodorum a Spir. S. de Indulg. Item quoad durationem Indulgentia alia est *per-*

petua sine præfixione termini, quæ non eget renovatione: alia est *temporalis*, quæ ad certum tempus conceditur, quo elapso renovari debet: alia est *Quotidiana*, quam in certo loco quilibet quotidie lucrari potest.

Jubilæum.

Schol. 3. Famosa admodum Indulgentiæ species est *Jubilæum*, quod Bonifacius VIII. a. 1300. primus instituit, in Extrav. *Antiquorum*: de pœn. & remiss. ubi quolibet anno centesimo secuturo Basilicam Principis Apostolorum Romæ visitantibus vere pœnitentibus, & confessis plenissimam omnium peccatorum veniam concessit, pro qua lucranda statuit, ut Romani 30. diebus, peregrini vero 15. diebus continuis, vel interpolatis prædictam Basilicam visitarent semel saltem in die. Necdum a prima hac institutione 50. anni elapsi fuerant, Clemens VI. ad instantiam Romanorum Jubilæum hoc ad annum quinquagesimum reduxit, adeo, ut anno 1350. secundum celebratum fuerit, ut nimirum plures hujus indulgentiæ fierent participes, unde eam etiam illis concessit, qui in via, vel urbe, prædicto dierum numero nondum expleto, decessissent. Rursus anno quinquagesimo ab hoc Jubilæo secundo celebrato nondum expleto Urbanus VI. tempus Jubilæi ad annum trigesimum tertium contraxit, quod sub Bonifacio IX, ejus successore celebratum fuit. Graffabatur eo tempore schisma sedente Romæ Bonifacio XI, Avenionne vero Benedicto XIII, quo in Concilio Constantiensi extincto, etiam Romana Ecclesia illam Urbani VI. novitatem rejecit, rediitque ad decretum Clementis VI, & ita fuit usque ad Paulum II, qui indulgentias Jubilæi quovis anno vigesimo quinto esse voluit; quod confirmavit Sixtus IV. a. 1473. Porro Bonifacius IX. primus anno Jubilæi Romæ absoluto easdem indulgentias per modum Jubilæi ad alias civitates extendit: Paulus II. vero a. 1464. generalem extensionem ad omnes Ecclesias fecit in
anno

anno Jubilæum Romanum subsequente. Primus Jubilæum in initio suæ elevationis ad implorandum Divinum auxilium pro felici regimine concessit Sixtus V, quem alii summi Pontifices hucusque secuti sunt, qui etiam ob alias publicas necessitates Jubilæa extraordinaria subinde concedere consueverunt. Differt Jubilæum ab aliis indulgentiis plenariis ob specialia privilegia, confessariis concessa, absolvendi confessos a gravissimis peccatis, censuris, pœnis, & plura vota commutandi. Indulgentiæ *Cruciata* inceperunt a. 1095. conceduntur illis, qui contribuunt, vel cooperantur ad bellum sacrum contra infideles.

Schol. 4. Celebris etiam est indulgentia, *Portiuncula Indulgentia Portiuncula*: cujus historiam ita refert Theodorus a Spir. S. de Indulg. Cum S. Franciscus Seraphicus proximi salutis amore totus flagrans, quadam nocte Assissii in Ecclesia S. Mariæ Angelorum de Portiuncula orans a Christo cum Beatissima Virgine sibi apparente postularet, ut, quotquot rite confessi in S. illam ædem introirent, plenam omnium peccatorum veniam obtinerent; non renuit Christus; eum tamen pro gratiæ impetratione ad Papam Honorium III. Perusii commorantem voluit dirigere, cui etiam Honorius re mature discussa annuit, & postea rogatu S. Francisci Divinitus admoniti diem 1. Augusti an. 1223. pro his Indulgentiis assignavit. Testes hujus facti synchronos habemus Masseum de Marignano; & Petrum Salphanum, & vetera Martyrologia a Theodoro a Spir. S. contra Chemnitium veritatem historiæ negantem allata. Has Indulgentias a 1480. ad omnes Ecclesiæ S. Francisci extensas esse refert Wadingus in Annal. Min. & Urbanus VIII. a. 1643. eas etiam ad Ecclesiæ tertii Ordinis S. Francisci ampliavit.

§. 1081.

*Datur
thesaurus
Ecclesiæ.*

Cum Indulgentiæ ex Spirituali Ecclesiæ thesauro dispensentur, ideo de fide est, existere talem thesaurum Ecclesiæ, qui ex Christi, Sanctorumque meritis coalescit. Et quidem de meritis Christi probatur imo ex S. Scriptura, ubi dicitur Christus satisfecisse pro peccatis nostris quoad culpam, & pœnam superabundanter, uti demonstratum est: (t. 1. §. 326.) sed in hac satisfactione & meritis Christi fundatur primario thesaurus Ecclesiæ: *Cum enim, ait Clemens VI. in Extrav. Unigenitus, de pœnit. & remiss., in ara Crucis innocens immolatus non guttam Sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius generis humani suffecisset, sed copiose velut quoddam profluvium noscitur effudisse . . . Quantum ergo exinde, ut nec supervacua, inanis, & superflua tantæ effusionis miseratio reddetur, thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit?* Ergo datur thesaurus Ecclesiæ ex meritis Christi primario constans, 2do. Ad hunc thesaurum spectant etiam merita Sanctorum, qui plus passi sunt quam meruerant, & secundum justitiam Divinam debebant, licet tantum secundo, & per accidens, non vero essentialiter, cum non sint absolute necessaria ad thesaurum Ecclesiæ constituendum, pro quo sola passio Christi superabundans sufficit. Quippe credimus communionem Sanctorum: scimus Deum precibus moveri ad condonandas pœnas debitas peccatis, uti pepercit Loth propter fidem Abrahæ: Israe-

Israelitis propter Moyſen: Ergo cum Sancti in vita ſint membra ejusdem corporis myſtici, quod eſt Eccleſia, per bona ſua opera alii etiam membris prodeſſe poſſunt. Adeoque pergit Clemens VI. l. c. *Ad cujus quidem theſauri cumulum Beatiffimæ Dei Genitricis, & omnium electorum a primo juſto uſque ad ultimum merita adminiculum præſtare noſcuntur: de cujus conſumptione, ſeu minutione non eſt aliquatenus formidandum, tam propter infinita Chriſti, ut dictum eſt, merita, quam pro eo, quod quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad juſtitiã, tanto magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum,*

Schol. 1. Lutherus in litt. ad Albertum Archiepiſ. *Solvuntur* Moguntinum, & in 50. conſul. Wittenbergæ a. *objection-* 1517. editis negat hunc theſaurum Eccleſiæ. *nes.*

I. Quia licet ſatiſfactio Chriſti infinita fuerit, tamen non plus pœnarum ſuſtinuit, quam meſura pœnarum omnium hominum poſcit: imo condignam ſuorum meritorum gloriam per gloriam Corporis ſui, & Nominis exaltationem accepit. *Reſp.* Chriſtus plus pœnarum ſuſtinuit, quia unica gutta Sanguinis pro ſatiſſactione ſatis fuiſſet: & gloria corporis &c. virtutem meritoriam operum ejus Theandricorum non ædæquavit, cum meritum ejus infiniti valoris fuerit. Deinde merita Chriſti prout ſatiſſactoria nullum effectum obtinuerunt, Eidem Chriſto, qui peccatum non fecit, communicandum, adeoque in Divina acceptione perfeverant, ut ad noſtram utilitatem diſpenſentur. II. Sancti bonis ſuis operibus alios juvare non intenderunt, ſed omnia ad gloriam Dei, & propriam ſalutem direxerunt: Ergo non ſunt eorum merita in theſauro Eccleſiæ, nam merita Chriſti infinita jam ſufficiunt. *Reſp.* Sufficit intentio implicita, quam habuerunt Sancti, dum

omnem fructum bonorum operum lucrari voluerunt, & pro utilitate totius Ecclesiæ pati voluerunt. Item infinitas meritorum Christi non quidem admittit additionem intensivam, bene vero extensivam, quatenus augetur numerus operum; unde utraque merita Christi, & Sanctorum non sunt quid intensive majus, quam sola merita Christi ab illis sejuncta.

An merita S. S. ut satisfactoria ad thesaurum Ecclesiæ spectent.

Schol. 2. Quæritur, an merita Sanctorum spectent ad thesaurum Ecclesiæ, non solum prout sunt impetratoria, sed etiam quatenus sunt satisfactoria. Respondetur affirmative 1. quia Leo X. in ep. ad Cajet. ait, Papam indulgentias concedere ex superabundantia meritorum Christi, & Sanctorum; item eum thesaurum dispensare: particula vero *Ex*, & *dispensare* denotant solutionem erogare, non vero pure impetrare. 2. S. Pius V. sequentem propositionem Baji damnavit: *Per passionem Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta, sed per communicationem charitatis nobis eorum passiones imperitiuntur, ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi a pœna peccato debita liberemur.* Ergo saltem juxta mentem Ecclesiæ merita Sanctorum etiam ut satisfactoria ad thesaurum Ecclesiæ spectant, quia per ea nostra peccata proprie redimuntur, licet in hac propositione sententia dicens, ea tantum ut impetratoria ad thesaurum Ecclesiæ spectare, expresse non sit prohibita. 3. Compertum est, nonnullos Sanctos pluribus operibus afflictivis vacasse, quam ad delendam pœnam temporalem eorum fuerunt necessaria, utpote quam vel plane nullam habuerunt, uti Beatissima Virgo, vel non in eo gradu meruerunt, uti plures Martyres, & Confessores: Ergo cum hæ satisfactiones in Divina acceptatione adhuc permaneant, in Ecclesiæ thesauro asservantur. Nec dicas I. Clemens in cit. Constit. Unigenitus, solum merita S. S. memorat, & quidem omnium Sanctorum, quorum tamen plures opera satisfactoria superflua non habue-

buerunt. *Resp.* Nomine meriti satisfationes designantur, quia satisfationes nostræ non nisi per opera meritoria exercentur. Omnes vero Sancti sumuntur in sensu accomodo pro iis, qui opera superflua habuerunt. II. Sic Sanctis titulus Redemptoris, soli Christo proprius, conveniret.

Resp. Satisfationes Sanctorum non prosunt ad remissionem peccatorum quoad culpam, & pœnam æternam, sed solum temporalem, & tantum secundo ad Ecclesiæ thesaurum spectant. III. Beati in cœlo receperunt mercedem suam: Ergo aliorum debita solvere non possunt. *Resp.* Receperunt mercedem essentialem, non vero accidentalem, ad quam spectat, ut ii, pro quibus se affligerent in terris, a pœnis liberentur.

§. 1082.

Cum igitur extet thesaurus hic Ecclesiæ, *Ecclesia* (§. 1081.) hinc etiam extat in Ecclesia potestas concedendi Indulgentias. Nam imo *potest concedere Indulgentias.* Matth. 16. v. 19. S. Petro Christus dixit: *Tibi dabo claves regni cœlorum.* Ad quid autem promittuntur Petro claves regni cœlorum? an præcise, ut claudat, & nemini referet thesaurum cœlestem? absit: subdit enim Christus: *Quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cœlis:* Id quod ad cæteros Apostolos extendit, Matth. 18. v. 18. Ex quibus verbis Concilium Africanum cum S. Cypriano potestatem pœnitentias imponendi, & relaxandi colligit. 2do. Constat ex Traditione. Sic Sæculo 1mo Apostolus hac potestate usus est erga incestuosum Corinthium, cui indulgisse se se dicit in persona Christi, ne abundantiori tristitia absorberetur. Sæc. 2do Tertullianus l. ad Mart. approbat, quod Ec-

clesia ad preces Martyrum pœnitentias peccatis debitas relaxare soleat. Sæculo 3tio S. Cyprianus ep. 13. ait, ad preces Martyrum consueviffe Ecclesiam indulgere pœnitentibus, & pœnitentiam illis injunctam, vel injungendam remittere. Sæc. 4to Concilium Ancyranum a. 314. c. 5. & Nicænum a. 325. c. 12. statuunt, humanius agendum cum pœnitentibus, & de pœnis relaxandum. Idem decernunt S. Basilius ep. ad Amphil. S. Gregorius Niss. ad Letojum: & Conc. Trullanum can. 12. superflue peterentur exempla Indulgentiarum pro recuperanda terra S. concessarum: & ideo merito statuit Tridentinum in decret. de Indulg. *Potestatem conferendi indulgentias a Christo Ecclesie concessam esse.*

Resolvuntur casus. Schol. Tertullianus Montanista factus l. de pud. c. 22. reprobatur, quod Ecclesia ad preces Martyrum pœnitentibus pœnitentias relaxaret, cum tamen hanc potestatem adhuc Catholicus in l. ad Mart. aperte agnovit. Waldenses Sæculo 12mo teste Reynero l. contr. Wald. c. 6. Wicleffus, Joannes Hus, & Hieronymus de Praga Sæculo 14to, & Petrus Oxomensis Sæculo 15to Indulgentias rejecerunt. Lutherus indigne ferens, quod Leo X. provinciam promulgandi Indulgentias non demandasset familiæ Augustinianorum, sed Dominicanorum, invidiæ facibus ardens primo contra varios Indulgentiarum abusus insurrexit, & tandem ipsum dogma subvertere aggressus est, quem deinde Calvinus secutus fuit. I. Quia Ecclesia non potest ligare in foro Dei ad pœnas: Ergo nec ab illis solvere. *Resp.* Ecclesia potest ligare ad pœnas in foro Dei non quidem positive, sed privative eas retinendo, vel indulgentias non concedendo, vel concessas revocando. II. Ecclesia non potest solvere a pœna æterna extra Sacra-

eramentum: Ergo nec a temporali, cum sit extra ejus jurisdictionem. *Resp.* Disparitas est, quod pœna æterna cum culpa indivisibiliter connectatur, adeoque sicuti culpa extra Sacramentum remitti nequit; pœna vero temporalis non ita cum culpa connectitur, sed etiam in justificato permanet, cumque Prælati Ecclesiæ omne impedimentum ingressum cœli retardans auferre possint, etiam debitum pœnæ temporalis extra Sacramentum relaxare possunt. III. Usus Indulgentiarum modernarum Sæculum *11*imum non excedit. *Resp.* licet forma modernarum Indulgentiarum modo Sæculo *11*mo introducta fuerit, substantia tamen earum a Christo originem trahit, & discrimen illud solum est in accidentibus. IV. Sic daretur satisfactio Christi, quam Deus homini contrito & confesso applicare nequit sine consensu Pontificis. *Resp.* Deus utique applicare potest, sed non vult, nisi vel homo satisfaciat, vel Papa autoritate Christi satisfactionem alienam illi applicet.

§. 1083.

Ex hoc sequitur *1*mo, Quod summus Pontifex, & Concilium generale, quatenus cum capite totum Ecclesiæ corpus repræsentat, Indulgentias tum generales, tum particulares concedere possit. (§. 1082.) *2*do. Archiepiscopi vero & Episcopi solum Indulgentiam unius anni in die dedicationis Ecclesiæ, vel 40. dierum ob aliam causam concedere possunt; ita declaravit Concilium Lateranense IV, quia alioquin per indiscretas, & superfluas Indulgentias a nonnullis Prælatibus forte concessas, claves Ecclesiæ contemnerentur, & satisfactio pœnitentialis enervaretur. *3*tio. Alii vero Prælati Episcopo inferiores nonnisi

Quis concedere possit Indulgentias.

ex

ex speciali concessione Papæ Indulgentias largiri possunt. ex c. Accedentibus de excess. Præl. ubi Innocentius III. nonnullos Abbates reprehendit, qui potestatem concedendi Indulgentias sibi usurpabant: quod autem ex concessione Papæ possint, patet, quia Urbanus IV. Abbati montis Virginis: Bonifacius IX. Priori S. Frigidiani 40. dierum Indulgentias largiri concessit; & Leo X. Capellano majori Regis Lusitanix 200. dies vere pœnitentibus & confessis de injunctis pœnitentiis relaxare indulfit.

*An sit
actus Ju-
risdictio-
nis.*

Schol. Potestas concedendi Indulgentias est potestas jurisdictionis, nec supponit necessario in dispensante potestatem Ordinis Sacerdotalis. Nam 1. Alexander III. c. *quod autem.* de pœnit. & remiss. quæsitus, an valeant indulgentiæ ab Episcopo sibi non subditis concessæ, respondit: *Cum a non suo iudice ligari nullus valeat, vel absolvi, remissiones prædictas illis tantum prodesse arbitramur, quibus ut profint, proprii Iudices specialiter indulserunt.* 2. Remissio pœnæ temporalis per Indulgentias non est actus Sacramentalis, sed absolutio involvens solutionem ex thesauro Ecclesiæ extra Sacramentum, quæ absolutionem a culpa in Sacramento factam supponit: Ergo non requirit ordinem Sacerdotalem, sed est potestas jurisdictionis.

*Resolvun-
tur casus.*

Coroll. Præf. imo. Episcopi, cum ratione suæ dignitatis Indulgentias concedere possint, alteri etiam hanc facultatem delegare possunt. 2do. Episcopus nondum consecratus, sed tantum canonicè electus, & confirmatus, Indulgentias concedere potest; imo in nostra Germania Episcopi etiam ante confirmationem hoc facere possunt, quia statim post electionem obtinent Ecclesiæ administrationem. 3tio. Licet plures Episcopi in dedica-
tione

tione Ecclesiæ præsentibus non possint nisi unius anni Indulgentiam simul concedere ex cap. *cum eo.* de pœnit. & remiss. plures tamen, quorum singuli jurisdictionem habent, uti Episcopus, & Archiepiscopus simul, vel successive plures quadragenas eidem Ecclesiæ concedere possunt. 4to. Si Episcopus ultra suos limites Indulgentias concedat, irritæ sunt quoad excessum, valent tamen quoad terminum illis competentem. Pro defunctis vero Episcopi indulgentias concedere non possunt.

§. 1084.

Ad validam autem Indulgentiæ concessionem pia & proportionata causa requiritur, ita ut levissima non sufficiat: Et si toti Ecclesiæ Indulgentia concedatur, debet esse causa communis in utilitatem totius Christianæ reipublicæ redundans: particularis vero, si particulariter: & personalis, si alicui personæ concedatur. 1mo. Requiritur causa proportionata, tum quia Prælati Ecclesiæ non sunt Domini, sed dispensatores thesauri Ecclesiæ, qui contra voluntatem Christi Domini eum dissipare non possunt: tum quia alias concessio Indulgentiarum vergeret in Ecclesiæ eversionem, & perniciem animarum, & fideles ab operibus satisfactoriis revocarentur. Hinc S. Cyprianus invehitur contra ejusmodi dispensatores sine causa, serm. de laps. Innocentius III. in Conc. Lateranensi IV. c. 62. Indulgentias sine causa concessas vocat *indiscretas*, & *superfluas*. Et Clemens VI. in cit. Extrav. Unigenitus, docet ea lege thesaurum Ecclesiæ Petro, & ejus successoribus esse creditum, ut eum pro piis & rationabilibus causis dispensent.

sent. 2do. Pro causa levissima non possunt concedi indulgentiæ: tum quia juxta Tridentinum dispensandæ sunt secundum *veterem consuetudinem*, quæ non nisi piis operibus pœnitentiæ eas conferre consueverat: tum quia alias thesaurus Ecclesiæ dissiparetur. 3tio. Pro Indulgentia generali causa communis, pro particulari particularis requiritur, ut servetur debita proportio.

*Solvuntur
objectio-
nes.*

Schol. I. Paludanus in 4. d. 4. docet, pro concedendis Indulgentiis levissimam causam sufficere: & B. Albertus semper causam publicam requirit. I. Dispensatio sine justa causa, & collatio beneficii indigno facta est valida: Ergo etiam Indulgentia sine causa proportionata, quia per minimam etiam causam cultus Dei promoveri potest. *Resp.* Dispensatio in lege humana, quam dispensans tollere potest, est valida non vero in lege Divina: Item collatio beneficii indigno facta ob bonum commune, ne Ecclesia de suis ministris incerta sit, sustinetur: Indulgentia vero vim suam ex meritis Christi habet, & si sine justa causa collata sit, bonum commune non promovetur; & honor Dei imminuitur, si pro qualibet levi causa satisfactio alias illi præstanda per Indulgentias relaxaretur. II. Ecclesia pro rebus levibus v. g. visitatione templi, recitatione unius Pater & Ave uberrimas Indulgentias concedit; & si requiratur causa proportionata, nemo sine anxietate Indulgentiis, & privilegiis illis annexis uti posset. *Resp.* In illis operibus de se levibus subest gravis finis, scilicet major Ecclesiæ utilitas; protestatio fidei; augmentum devotionis, & Charitatis: si Indulgentia etiam foret invalida, valent tamen privilegia annexa, quæ tantum adjiciuntur ut incitamenta ad lucrandas Indulgentias. III. Thesaurus Ecclesiæ est bonum publicum: Ergo non nisi pro causa publica dispensari debet.

debet. *Resp.* Est quidem bonum commune, sed hoc etiam pro substrata causa particulari alicui particulari dispensari potest.

Schol. 2. Olim in concedendis Indulgentiis magna *Disciplina* moderatio adhibebatur; hinc S. Cyprianus ep. 10. *antiqua* jubebat, ut Martyres, antequam libellos concederent, statum pœnitentium expenderent, & non-*circa cau-* nisi satisfactionis absolvendæ proximis libellos *fas Ind.* darent, & examinatis ab Episcopo libellis Indulgentia concederetur: Sæculo vero 12mo nonnulli Episcopi in dandis Indulgentiis modum excedebant: Romani tamen Pontifices etiam Sæculo 12mo modum tenuerunt, & indulgentiæ centum, vel mille annorum videntur esse olim fictitiæ, & Conc. Lateranense IV. potestatem hanc Episcopis ademit, & abusum reformavit. Sæculo item 13tio Romani Pontifices parce indulgentias concesserunt: sic Urbanus IV. Instituens Festum S. S. Corporis Christi a. 1264. nonnisi 100 dierum Indulgentias concessit: sensim tamen facti sunt liberaliores; nihilominus plures indulgentias Sixtus IV. revocavit, & Conc. Tridentinum in decreto de Indulg. moderationem juxta veterem consuetudinem vult adhiberi, ne disciplina nimia facilitate enervetur. *Indulgentia elemosynaria* post institutum ab Urbano II. sacrum bellum admodum frequentari cœpit, quique hanc pro elemosynis a fidelibus offerendis prædicabant, *Quæsttores* vel Prædicatores Quæstuarii vocabantur, quibus Concilium Lateranense IV. c. 14. de pœn. & remiss. certas regulas præscripsit. Cum autem nonnulli falsum religionis habitum assumentes, falsas indulgentias prædicarent, & multos excessus committerent, de quibus in Clem. 2. de pœn. & remiss. Concilium Viennense contra Quæsttores statuit, ne quis sine litteris Apostolicis, vel Episcopi tales Indulgentias prædicaret. Sed hoc decretum effectum non obtinuit, adeo, ut tempore exortæ hæresis Lutheraniæ ad summum abusum res devenerit, & ideo Tridentinum Quæstorum usum abolevit Sess. 21. c. 9. de ref. *Coroll.*

Resolvuntur casus.

Coroll. Pract. 1mo. Si Indulgentiis proportio causæ deficiat, non omnino nullitatis vitio laborant, obtinent enim adhuc pro rata causæ. *2do.* Proportio causæ ad Indulgentias non consistit in propria quantitate vel æqualitate meriti aut præmii aut satisfactionis & remissionis inter causam, & Indulgentias, sed in convenientia mediæ ad finem, ita ut causa sit proportionata, ad quam obtinendam pensatis omnibus circumstantiis talis indulgentia medium congruum esse reputatur: causa autem ita proportionata finem aliquem Deo gratum importat, cujus affectio per Indulgentias Deo gratior videtur, quam satisfactio fidelium pro pœna temporali alias sine Indulgentiis subeunda, quæ proportio prudenti æstimatione Prælati determinanda est, adeo, ut licet reipsa forte non sit proportionata, si tamen prudenter judicetur esse proportionata, concessio pro valida habenda sit.

§. 1085.

Effectus Indulgentiarum est, quod per eas pœnæ temporales Justitiæ Divinæ debitæ etiam in futuro sæculo luendæ remittantur. Ita patet *1mo* Matth. 18. *Quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*, hoc est, in Dei foro, & iudicio. *2do.* Constat ex Traditione. Tertullianus l. de pudic. c. 22. perstringit S. Zephirinum P. *Quis alienam mortem sua solvit, nisi solus Dei Filius.* Ubi manifeste innuit, in Indulgentiis non agi apud Catholicos de remissione disciplinæ Ecclesiasticæ, sed pœnarum apud Deum debitarum. S. Cyprianus ep. 13. ait, *ut qui libellum a Martyribus acceperunt, & auxilio eorum adjuvari apud Dominum in delictis suis possunt. . . cum pace a Martyribus sibi promissa ad Dominum*

num remittantur: sed relaxatio pœnarum Canonicarum jamjam morituris prorsus inutilis est, cum ab eis per mortem absolvantur: Ergo S. Cyprianus vult, indulgentias precibus Martyrum concessas remittere pœnas justitiæ Divinæ debitas in futuro sæculo. S. Thomas in 4. q. 1. a. 3. *Indulgentiæ valent & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad iudicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ post contritionem & confessionem, & absolutionem, sive sit injuncta, sive non.* Sixtus IV. in Constit. *Licet ea*, damnavit propositionem Petri Oxomensis, qua assererat, Romanum Pontificem purgatorii pœnam remittere non posse. Et Leo X. in Bulla contr. art. Luth. hunc perstringit: *Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Divinam justitiam.* Denique Concilium Tridentinum in decr. de Indulg. damnat Protestantes negantes, Indulgentias esse utiles: sed hi non negabant, Ecclesiam posse remittere pœnas a se injunctas, & ad hoc Indulgentias esse utiles, sed tantum posse solvere a pœnis in futuro sæculo luendis: Ergo satis expresse definivit, per Indulgentias remitti pœnam temporalem justitiæ Divinæ debitam.

Schol. Præter heterodoxos nonnulli antiqui putant, per Indulgentias reatum pœnæ temporalis in foro Dei non relaxari, sed tantum pœnitentiam in foro Ecclesiæ injunctam. I. Quia antiquæ illæ pœnitentiæ, quæ per indulgentias remittebantur, erant tantum impositæ ad fidelium ædificationem, & tollendum scandalum, non ve-

ro

ro ad expiationem pœnæ temporalis. *Resp.* Falsitas hujus patet ex probatione mox data, & S. Cypriano. II. S. Cyprianus l. de laps. ait: *Sola superest pœnitentia, quæ satisfacit Christo.* *Resp.* S. Cyprianus improbat abusum in relaxationibus concedendis solitum, quando fiebant vel nulla omnino satisfactione præmissa, vel ab eis, qui non habebant legitimam potestatem. III. Tridentinum in decr. de Indulg. dicit, ex nimia indulgentiarum facilitate Ecclesiasticam disciplinam enervari: Ergo vult, solas pœnas fori externi remitti. *Resp.* Contrarium sequitur: Indulgentiæ enim juxta Tridentinum liberant ab externis pœnis Canonicis, adeoque a pœnis in foro Dei, ad quas tollendas hæc pœnitentiæ injunctæ sunt.

§. 1086.

Indulgentiæ ad animas in purgatorio extendi possunt.

Ex §. præcedente sequitur, quod Indulgentiæ etiam ad animas in Purgatorio de-
tentas extendi possint. Hæc propositio, licet non sit formaliter de fide, uti notat D. Habert, utpote nondum ab Ecclesia definita: est tamen certa inter Catholicos, & juxta Sylvium ad fidem pertinens: & probatur imo ex cit. Constit. Sixti IV. & damnata propositione Petri Oxomensis. (§. 1085.) Deinde idem Pontifex in Bulla: *Romanus Pontifex* a. 1457. declaravit, quod indulgentia alias Ecclesiæ Xantonensi concessa perinde proficeret, ac si devotæ orationes, piæque eleemosynæ pro animarum in purgatorio existentium salute dicerentur, & offerrentur. Et Leo X. in litt. ad Cardinalem Cajetanum ait: Ecclesiam Romanam tradidisse, Romanum Pontificem potestate clavium pro vivis & *defunctis* indulgentiæ

gentias concedere posse. Et idem Pontifex hanc Lutheri propositionem damnavit: *Sex hominum generibus Indulgentiæ non sunt necessariæ, nec utiles: videlicet mortuis &c. 2do.* Patet ex continuo usu & praxi Ecclesiæ: Joannes VIII. ep. 144. ad Ep. Gall. a. 878. Christi fidelibus in bello pro defensione Ecclesiæ suscepto defunctis indulgentias largitur. A. 899. Bajoariæ Episcopi pro Arnulpho Imperatore defuncto a Joanne IX. postularunt, ut ipsius anima absolvatur: teste Metropolita Salisburg. l. 1. p. 47. Gelasius II. a. 1118. in consecratione Ecclesiæ Januensis Indulgentiam omnibus defunctis in ejus cœmiterio sepultis concessit: teste Oldoino in vit. Pont. In expeditionibus sacris summi Pontifices indulgentias pro defunctis cruce signatis dederunt: teste S. Thoma in 4. d. 45. q. 2. a. 3. Urbanus III. a. 1186. teste Mabillonio in præf. ad act. S. S. O. S. B. Sæc. V. bene merentibus de Abbatia S. Nicolai Andegavensis, tam in vita, quam post mortem septimam de injunctis pœnitentiis partem relaxavit. Sæculo 14to, & 15to frequentiora sunt harum indulgentiarum exempla, uti Callisti III. pro Ecclesia Týrasiensis, Pii II. pro Xantonensi &c. Jubilæum a. 1500. pro defunctis lucrari posse concessit Alexander VI. Altaria privilegiata pro liberatione animæ e Purgatorio indulgit Gregorius XIII. Licet igitur nonnisi a Sæculo IX. usus Indulgentiarum pro defunctis demonstrari possit, eum tamen legitimum nemo negare potest, quia impossibile

H h 2

est,

est, Ecclesiam hucusque in re gravissima errasse, & fidelibus erroris ansam præbuisse: cum enim potestas clavium varios usus complectatur, necesse non est, eos omnes primis Sæculis in usum esse deductos, sed sufficit, quod decursu temporis pro opportunitate factum fuerit.

Solvuntur Schol. 1. Protestantes, qui negant Purgatorium: *objectio-*
nes. Item nonnulli Catholici, uti Hostiensis in Summa tit. de remiss. & Gabriel Biel, qui tamen sententiam suam adhuc mutavit, & Joannes Gerson Serm. 2. de Def. negarunt, Indulgentias ad animas in Purgatorio extendi posse. I. Quia hæ indulgentiæ non habent fundamentum in S. Scriptura, & traditione. *Resp.* Fundamentum habetur, Machab. 2. ubi miserationis officium mediis suffragiis defunctis impensum commendatur. II. Ecclesia non habet jurisdictionem in animas defunctorum; & illæ opera pro lucrandis indulgentiis præscripta persolvere non possunt: Ergo indulgentiæ illis non prosunt. *Resp.* Indulgentiæ pro defunctis non conceduntur per modum absolutionis, sed per modum suffragii, offerendo pro defunctis satisfactiones Christi, & Sanctorum, de quo mox plura. Et sufficit, ut opera præscripta vivi peragant, cum intentione lucrandi indulgentias pro defunctis. III. Nemo mereri potest pro altero: Ergo nec satisfactionem offerre. *Resp.* Disparitas est, quia meritum est quid personale, & auget gratiam merenti inhærentem: satisfactio vero est simpliciter pœnæ solutio, quæ internam sanctitatem non semper confert, adeoque ab uno pro altero, sicuti debitum, solvi potest.

An Indulgentiæ per modum suffragii *Schol. 2.* Indulgentia non prodest defunctis per modum absolutionis, sed per modum suffragii. Nam 1. Ecclesia non potest uti actu jurisdictionis in defunctos: c. *legatur.* caus. 24. q. 2. hinc S. Petro

tro dicitur: *Quæcunque ligaveris super terram &c. fragii* super terram, inquit, nam in hac ligatione defun-^{profint}ctum nusquam dixit absolvi. 2. Conceditur ergo^{defun-} per modum suffragii, uti docet Leo X. ep. ad Ca-^{ctis.}jet. & Xystus IV. in Const. Romani Pontificis. Scilicet ita, ut debitum ab anima contractum, & in purgatorio solvendum, e thesauro Ecclesiæ solvatur. *Dicis* I. conferre indulgentias est jurisdictionis voluntariæ: Ergo per modum absolutionis in non subditos defunctos exerceri potest. *Resp.* Per concessionem indulgentiarum exercetur jurisdictio voluntaria super thesaurum Ecclesiæ, non vero super defunctos. II. Pontifices dicunt, se potestate clavium indulgentias ad defunctos extendere: Ergo per modum absolutionis. *Resp.* Hoc fit solum per modum suffragii, uti si princeps captivos in alterius principis carcere detentos ex ærario suo soluto pretio non per modum absolutionis, sed suffragii liberaret.

Schol. 3. Ex hoc sequitur, Indulgentias non pro-^{An infal-}desse defunctis infallibiliter, quia liberatio eorum ^{libiliter}a pœna, non provenit ex justitia, nulla enim pro-^{profit usus}missio Dei datur, acceptandi satisfactiones Christi, *Indulgen-* & S. S. pro defunctis, adeoque acceptare non ^{tia.}tenetur; cum liberatio a pœna sit tantum effectus Divinæ misericordiæ.

§. 1087.

Ex effectibus Indulgentiarum liquet, usum *Indulgen-* earum esse fidelibus salutarem: tum quia sine ^{tice sunt}utilitate potestatem concedendi indulgentias ^{salutares.}Christus Ecclesiæ non dedisset: tum quia remissio pœnæ temporalis unicuique est utilis, & proficua.

Schol. Clave non erante infallibile est, Indulgen-^{An Clave}tias tantum valere, quantum sonant, quia sic ha-^{non er-}betur justa causa, qua posita habet Papa pote-^{vrante pre-}statem sint tan-

tum quan-
tum so-
nant,

statem tribuendi valorem per verba significatum : Cum vero certo sciri non possit, indulgentiam in particulari ex justa causa datam fuisse, non est infallibile, hanc Indulgentiam in particulari tantum valere, quantum sonat. Quando tamen de defectu justæ causæ evidenter non constat, præsumendum est, eam tantum valere, quantum sonat, quia Papa speciali Dei auxilio in regimine Ecclesiæ adjuvatur.

§. 1088.

Ufus In-
dulg non
repugnat
charitati.

Quia Indulgentiæ sunt salutares, ideo earum usus nullo modo adversatur perfectæ charitati. Ita probatur 1mo. ex const. Leonis X. *exurge*, qui hanc propositionem damnavit: *Sex generibus hominum Indulgentiæ nec sunt necessariæ, nec utiles, videlicet mortuis, seu morituris . . . his, qui meliora operantur*: Ergo meliora operantibus, adeoque studio perfectæ charitatis addictis indulgentiæ profunt, & sic charitati earum usus non repugnat. Hinc S. Inquisitio hanc propositionem Michaelis de Molinos a. 1687. damnavit: *Non convenit Indulgentias quærere pro pœna peccatis propriis debita, quia melius est, Divinæ justitiæ satisfacere, quam Divinam misericordiam quærere, nam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ex amore nostri interessato, nec est res Deo grata, & meritoria, quia est velle crucem fugere*. 2do. Non dedecet personas studio perfectæ charitatis addictas orare: *dimitte nobis debita nostra*: Ergo etiam salva charitate mediis a Deo institutis hanc remissionem quærere possunt: sed inter hæc sunt indulgentiæ, utpote opera bona, & non impediunt perfectiora pie-

pietatis exercitia: Ergo non repugnant charitati. Imo juxta Theodorum a Spir. S. Indulgentiæ perfectioni charitatis magis congruunt, cum perfectius sit velle per indulgentias justitiæ Divinæ debitum solvere, quam in purgatorio pœnam luere: licet enim sit magis conforme perfectioni charitatis, cœteris paribus, velle hic in vita per opera pœnalia satisfacere pro pœna temporali propter majus augmentum meriti, non tamen velle satisfacere in purgatorio, ubi expleto statu viæ deficit tum pabulum, tum meritum charitatis, & conformitas cum Christo, nec ulla utilitas in proximum redundat.

§. 1089.

Supereſt jam nunc, ut videamus, quid ad lucrandas Indulgentias requiratur. *Requiritur ad lu-* *crandas* *Indulgentias.* *Primo* igitur, ut quis lucretur Indulgentias, debet esse baptizatus, nam thesaurus Ecclesiæ a pastoribus illis solum dispensari potest, qui sunt membra Ecclesiæ, qualia sunt foli baptizati.

2do. Debet esse subditus concedentis, & non excommunicatus: nam indulgentiarum dispensatio est actus jurisdictionis, qui non nisi erga subditos exerceri potest. Deinde Excommunicatio privat baptizatos suffragiis, bonisque inter Ecclesiæ membra sibi invicem unita dividendis, inter quæ bona numerantur indulgentiæ.

3tio. Debet esse in statu gratiæ saltem tunc, quando ultimum opus præscriptum

impletur: imo ad obtinendam indulgentiam plenariam ab omni etiam peccato veniali liber esse debet: Quia non dimittitur pœna, nisi remissa fuerit culpa.

4to. Opera injuncta præscripto tempore impleri debent, quia tempus præscriptum est conditio ad lucrandas indulgentias requisita.

5to. In conficiis peccati mortalis requiritur confessio in re, si indulgentia concedatur contritis, & confessis, quia tunc verba confessionis confessionem requirunt, a quibus in dubio non est recedendum, cum sit opus pro lucranda indulgentia præscriptum.

6to. Requiritur intentio lucrandi indulgentias saltem virtualis, nam opus injunctum de se est indifferens, ut ad indulgentias. vel alium finem dirigatur: Ergo per intentionem saltem virtualem ad indulgentiam determinari debet.

An studium satisfaciendi requiratur.

Schol. Ad lucrandas Indulgentias præter mox assignata requiritur etiam sedula cura satisfaciendi Deo per opera pœnalia peccatis proportionata. Ita Habert, Tournely, Amort &c. Nam imo S. Paulus incestuoso nonnisi post pœnitentiæ longos labores indulgentiam donavit 2. Cor. 3. Deinde iis etiam, pro quibus Martyres intercedebant indulgentia modo post severam actam pœnitentiam concedebatur, uti patet ex *epist. 10. S. Cypriani. 2do.* Hoc idem statuerunt antiqua Concilia. Ancyranum Idolorum templa frequentantibus & bestialitatis peracta per aliquot annos pœnitentia indulgentiam dedit c. 5. 7. 16. Cui quid simile Concilium Nicænum *can. 12.* statuit, id quod etiam posteriora Concilia decreverunt.

3tio.

3to. Subscribunt Romani Pontifices Gregorius VII. ad Episc. Lincolniensem requirit planctum peccatorum quantum quis valuerit. Ubi notat Baronius ad an. 1073. sedis Apostolicæ indulgentias illis communicari, qui quantum suppetunt vires bene operari non prætermittunt, non autem ignavis, otiosis, ac negligentibus. Plura ejusmodi decreta videri possunt apud Cl. P. Amort de Indulg. 4to. Ratio est, quia Ecclesia per indulgentiarum concessionem dispensare non intendit fideles a præcepto Divino, dignos fructus pœnitentiæ faciendi: nec thesaurum indulgentiarum nobis aperit ad tollenda opera satisfactoria, sed tantum ad supplendum, quod infirmitati nostræ deest, alioquin indulgentiarum concessio non ad ædificationem fidelium, sed in destructionem spiritus pœnitentiæ redundaret. Uti reipsa Conc. Lateran. IV. merito conqueritur. *Dicis I.* sic vanum foret, ad Indulgentias confugere, quæ non proderunt nisi paucissimis pœnitentiam agere paratis. *Resp.* Imo profunt, quia ex dictis illud supplet, quod operibus nostris satisfactoriis deest. II. Antiqua Ecclesia saltem per indulgentias aliquam partem satisfactionis remisit, & antiquum canonum rigorem frigescente charitate pene extinctum modo per indulgentias Ecclesia supplere conatur. *Resp.* Imo vero, sed ideo studium satisfaciendi & opera pœnitentiæ pro viribus nostris præstanda non remittit, sed defectum eorum supplet. Vid. Ill. Godeau *Theol. moral. part. 3.*

Coroll. Pract. 1mo. Expediit, ut omnia opera pro *Resolvuntur casus.*
lucrandis indulgentiis præscripta in statu gratiæ peragantur: sufficit tamen, si ultimum opus in eo fiat. 2do. Si opus injunctum quoad substantiam spectatum ad finem intentum conducat, v. g. eleemosyna pro expeditione sacra non obstat lucrandæ Indulgentiæ, si cum peccato veniali fiat, secus si non conducat, v. g. si per intentionem malam totum vitietur. 3to. Opera personalia

præscripta per alium exerceri non possunt, nisi alter foret solum instrumentum, uti servus, per cuius manum eleemosyna erogatur. 4to. Si Indulgentiæ eodem die diversis Ecclesiis ex diversis titulis sint concessæ, & opus præscriptum repeti non possit, plures indulgentias iisdem operibus quis lucrari potest; secus vero si opera sint iterabilia, quæ repeti debent: Indulgentia autem plenaria in certos dies Ecclesiam visitantibus, vel aliud opus bonum peragentibus concessa semel tantum obtineri potest: unde etiam de indulgentia Portiunculæ requisita S. Congregatio Trid. 1700. & a. 1723. an pluries eadem die lucriferi possit, respondit: *servetur solitum*. Ita Theodor. de Sp. S. de Indulg. 5to. Qui omittit partem notabilem operis præscripti, non lucratur indulgentias. 6to. Si Indulgentia concedatur contritis & confessis, & aliquis non habeat conscientiam peccati mortalis, necessario non requiritur confessio venialium, aut mortalium jam per confessionem expiatorum. Ita Cong. Indulg. die 9. Dec. 1763. quia venialia non sunt materia necessaria confessionis: secus est de peccatis mortalibus, quæ confiteri oportet, si indulgentia vere pœnitentibus & confessis, ac S. Communionem receptis concessa sit: in casu tamen, quo confessio foret impossibilis, putat P. Laymann, contritionem sufficere 7tmo. Operibus aliunde præceptis, non lucratur aliquis indulgentias, nisi aliud Papa expresse asserat: nec potest indulgentiam pro defunctis concessam, repetendo opera, pro se, & deinde pro defunctis quis lucrari 8vo. Quando præscribitur visitatio Ecclesiæ, fatis est extra illius fores orare, si quis ingredi non possit, nisi ipse ingressus sit præscriptus: Item si præscribatur visitatio 5 altarium in eadem Ecclesia, non requiritur motus corporis versus illa, sed sufficit, si quis versus illa corde orationes suas dirigat. 9no. Quando oratio præscribitur, etiam mentalis sufficit, nisi vocalis expresse re-

quiratur; debet autem esse attenta, & modica sufficit, si determinata non præscribatur. Debent vero opera assignata intra præfixum tempus peragi, quod est a primis Vesperis usque ad secundas vel solis occasum. *10mo.* Indulgentiæ non cessant per mortem concedentis, nisi aliter in Bulla expressum sit. Revocatio autem etiam sine causa valida est: Et festo translato non transferuntur indulgentiæ: & revocatæ a Paulo V. non sunt revalidatæ juxta prop. 37. ab Alexandro VII. damnatam: sicuti & Indulgentiæ vivæ vocis oraculo concessæ cum aliis privilegiis vivæ vocis oraculo concessis a Gregorio XV. & Urbano VIII. revocatæ sunt: Quænam vero indulgentiæ hodie adhuc valeant, ex Bullis earum cognosci debet. Vid. cit. Theodor.

§. 1090.

Ad Jubilæum lucrandum eædem conditiones modo recensitæ (§. 1089.) requiruntur. Favores vero speciales Jubilæi sunt *1mo* ^{Jubilæi privilegia.} Electio Confessarii cujusque ab Ordinario loci approbati, quod tamen non tenet in monialibus, quæ debent eligere Confessarium specialiter pro monialibus approbatum ex declaratione Congr. Trid.

2do. Facultas absolvendi a reservatis tum Papæ, tum Episcopo, ubi tamen excipitur crimen hæresis, etiam in foro conscientiæ. Si nimirum in Bulla Jubilæi expresse excipiat, alias enim juxta P. Amort tract. 13. de Indulg. in Germania absolvi potest.

3tio. Facultas absolvendi in foro conscientiæ ab Excommunicatione, suspensione, & aliis Ecclesiasticis censuris, excepta irregulari-

gularitate ex delicto, vel defectu: & potestas commutandi vota, & in illis dispensandi; uti ex Bulla Jubilæi colligitur.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract.* 1mo. Anno Jubilæi aliæ indulgentiæ plenariæ per totum mundum extra urbem suspendi solent: ex Bulla Gregorii XIII. *Quoniam sancti.* Non tamen suspenduntur indulgentiæ pro defunctis per modum suffragii concessæ, nec illæ pro articulo mortis, ex declaratione Urbani VIII. nec indulgentiæ Portiunculæ Assisii, bene vero in aliis Ecclesiis O. Min. ex decreto Clementis X. & Benedicti XIII. Item suspenduntur illæ facultates, absolvendi a reservatis Papæ, quæ propter dictas indulgentias a Sede Apostolica concessæ sunt. Verum his non obstantibus Ill. Godeau Th. mor. tom. 3. & ejus Notator probabilius esse putat, suspensivam indulgentiarum legem nisi specialiter promulgetur ultramontanos non stringere, ne dum Romipetis favetur, aliî domi omni indulgentiarum emolumento priventur. Quæ salvo meliori judicio dicta sint. 2do. Jubilæum sæpius quis lucrari potest, si opera præscripta repetat: sed aliæ gratiæ jubilæo annexæ, si quis post primam lucrationem incurrit de novo censuram, vel casum reservatum; vel opus habet commutatione votorum, de novo obtineri non possunt: ita Benedictus XIV. in ep. circul. ad Conf. Rom. a. 1749. Qui vero lucratus est Jubilæum, & postea incidit in reservatum, potest durante adhuc Jubilæo ab eo absolvi, si opera denuo impleat, & in prima confessione hoc privilegio non indiguerit. 3tio. Ad lucrandum Jubilæum requiritur communio & confessio Sacramentalis, & quidem valida, quia ordinarie sunt opus præscriptum. 4to. Visitatio Ecclesiarum debet fieri pie & devote, & vocaliter inibi orandum, & si sit ultimum opus, debet fieri in statu gratiæ; & si vel semel visitatio hæc omittatur, Jubilæum ex defectu conditionis omissæ non obtinetur: nec licet Ecclesias

clesias visitare pluries eodem die in ordine ad exemplum numerum visitationum, quando expresse præscribitur, ut v. g. per 15 dies Ecclesiæ visitentur, quia sic dies determinantur. 5to. Jejunium præscriptum debet esse Ecclesiasticum diebus in Bulla assignatis secundum consuetudinem regionum; unde apud nos ovis, & lacticiis in eo vesci licet: Hoc jejunium sicuti & alia opera intra eandem septimanam fieri debent, & servari debet etiam a pueris, infirmis, laborantibus alias a jejunio exemptis Jubilæum lucraturis, licet Confessarius illis hoc, sicuti & pueris necdum ad S. Mensam accedentibus communionem, in aliud opus bonum commutare possit, si in Bulla licentia detur. 6to. Eleemosyna præscripta ab omnibus juxta suas facultates danda est, & si Bulla nil determinet, etiam modica sufficit: danda etiam est a pauperibus, nisi illis in aliud opus bonum commutetur. Pro Religiosis sufficit, si superior nomine eorum eleemosynam erogat; vel de rebus sibi ad usum concessis cum licentia superioris eleemosynam dare debent. 7imo. Facultas commutandi vota in Jubilæo non habetur, nisi in Bulla exprimatur: facultas dispensandi ordinarie non conceditur: Commutatio in opus æquale rei promissæ saltem quoad servitium Divinum, vel non notabiliter minus secundum prudentiam Confessarii fieri debet, spectata etiam fragilitate votantis. Hæc commutatio fieri debet in Sacramentali confessione, non vero extra illam: uti Benedictus XIV. in cit. ep. declaravit. Tenor Bullæ diligenter inspici debet, siquidem concessa etiam facultate vota commutandi, aliqua semper excipiuntur.

§. 1091.

Considerata hucusque materia Sacramenti *Forma* Pœnitentiæ, ad formam illius pergimus, quæ *Sacr. Pœ-* apud Latinos his verbis constat: *Ego te ab-* *nitentiæ.*
solvo

solvo a peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen. Ita habetur in decreto Eugenii IV. in Conc. Florentino. Et Tridentinum Sess. 14. cap. 3. ait: *Docet præterea S. Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse: Ego te absolvo &c. quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more præces quædam laudabiliter adjunguntur, ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariae.* Deinde hæc verba significant effectum Sacramenti pœnitentiæ, scilicet remissionem peccatorum: Ergo sunt conveniens forma illius.

Solvuntur Schol. 1. Lutherani, cum doceant, verba Sacramentorum esse concionatoria, negant formam absolutionis assignatam esse convenientem. Item Tostatus Abulensis p. 1. sui defenf. verbum, *absolvo*, esse nimium improprium, docet, & loco ejus verbum, *remitto* melius quadrare existimat. I. Quia verbum *remitto* habetur Joan. 20. & expressius effectum Sacramenti significat. *Resp.* Etiam verbum *solvo* habetur Matth. 18. *Quæcunque solveritis &c.* imo verbum *absolvo* virtutem clavium expressius significat. II. Peccata non sunt vincula, quæ solvi debent: Ergo convenientius remitti dicuntur, quam absolvi. *Resp.* Peccata sunt vincula moralia, impediunt peccatorem, ne Deo debitum cultum præstare valeat.

Quænam Schol. 2. Quæritur, quænam verba in assignata forma sint essentialia. Respondetur, hæc sola verba: *Absolvo te.* esse essentialia: tum quia hæc sola principalem effectum Pœnitentiæ significant, & super pœnitentem confessum prolata ad significandam absolutionem a peccatis determinantur: tum

tum quia invocationis S. S. Trinitatis mentio in S. Scriptura non occurrit. *Dicis* I. Tridentinum assignando formam pœnitentiæ dicit eam consistere in his verbis: *Ego te absolvo &c.* quod *&c.* denotat aliqua ex sequentibus spectare ad essentiam formæ: sed ad hanc non spectant preces subsequentes: Ergo illa: *a peccatis tuis.* *Resp.* Illud &c. Tridentinum ideo addidit, ut abstraheret a controversia Scholastica: vel ut ostendat, reliqua verba non esse omittenda, licet non sint essentialia. Certe si putasset esse essentialia, non omisit, cum etiam formam Baptismi longiorem integram retulerit. II. Ex eo, quod Tridentinum de extrema unctione dicat, esse hanc ejus formam: *per istam S. unctionem &c.* inferius dicemus, sub *ly &c.* reliqua verba contineri: Ergo a pari. *Resp.* Disparitas est, quod illa verba: *Ego te absolvo &c.* faciant sensum perfectum, non vero illa: *per istam S. unctionem &c.* unde reliqua ad essentiam spectant: III. Sacerdos agit nomine Christi: Ergo in forma absolutionis S. S. Trinitatem exprimere debet, sicut etiam in forma Baptismi exprimenda est. *Resp.* Quia Sacerdos agit nomine Christi, congruum est, ut S. S. Trinitas exprimat, non vero essentialiter necessarium. In Baptismo expressio S. S. Trinitatis in S. Scriptura præscribitur, quia est Sacramentum fidei, non vero in forma absolutionis.

§. 1092.

Absolutio verbis absolutis, & indicativis expressa est valida. Nam *1mo.* Tridentinum *verbis indicativis prolata est valida.* Sess. 14. cap. 3. diserte affirmat, Sacramenti Pœnitentiæ formam in his verbis esse positam: *Ego te absolvo &c.* nec ad eam pertinere preces, quas Sacerdos adjungit. *2do.* Idem probat. S. Thomas opusc. 22. c. 11. *Miror, inquit, qua temeritate aliquis asserat, esse*

esse solutum, quem habens claves non significat, se solvere, sed solum rogat esse solvendum. 3tio. Actus judicialis, qualis est absolutio, optime exprimitur per formam indicativam: Ergo est valida.

An forma deprecativa valeat. Schol. Nonnulli Sæculo 13tio putabant, formam absolutionis verbis indicativis prolatam omnino esse invalidam, sed eam ex institutione Christi debere esse deprecatoriam. Contra hos scripsit S. Thomas opus. 22. Thomistæ proinde censent, formam absolutionis deprecatorie prolatam, & esse, & semper fuisse invalidam: & P. Berti contendit, aperte evinci non posse, formam absolutionis deprecativam sive apud Latinos, sive apud Græcos in usu fuisse. Verum probabilius est **imo**, Formam absolutionis deprecatoriam usque ad initium Sæculi XII. in Ecclesia Latina ratam & licitam fuisse: tum quia S. S. Patres communiter docent, peccatores absolvi orationibus Ecclesiæ. S. Ambrosius l. 3. de Sp. S. c. 8. *homines isti rogant: Divinitas donat.* S. Hieronymus in Ps. 28. *Quotidie in unoquoque nostrum flammam libidinis per confessionem, & gratiam Spiritus S. intercidit, id est, per orationem Sacerdotis facit.* S. Leo ep. 83. *Indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequit obtineri:* tum quia forma deprecativa legitur in omnibus antiquis Latinis ritualibus: in Sacramentario S. Gregorii, Ordine Romano, Alcuino de Div. off. Nec dicas, veteres in suis libris reticuisse formas Sacramentorum ob disciplinam arcani, ne mysteria nostra paterent profanis; nam hoc quidem dici posset de illis temporibus, quando persecutiones fervebant, non vero de sæculis subsequenter: cum enim citata ritualia formas aliorum Sacramentorum recensent, cur formam Pœnitentiæ reticuisserint? **2do.** Hodie in Ecclesia Græca catholica adhuc valida est forma absolutionis deprecatoria; tum quia nulla alia nisi hæc in eorum Euchologiis occurrit,

rit, nec in Concilio Lugdunensi II. nec in Florentino valor absolutionis Græcorum impugnatus fuit: tum quia Clemens VIII. in instructione edita a. 1595. super rit. Græc. permittit eis usum formæ deprecativæ, ita tamen, ut si in casu necessitatis Latinos Catholicos absolvant, utantur forma indicativa. *3tio.* A Sæculo vero XIII. forma indicativa ita in Ecclesia Latina obtinuit, ut forma deprecatoria modo sit invalida: tum quia jam ita creditum fuit tempore S. Thomæ, uti petet ex ejus opusculo 22. Et Franciscus Mayronius in 4. d. 14. a. 1. ait: formam deprecativam a nonnullis observatam improbatam fuisse; tum quia Florentinum & Tridentinum formam indicativam expresse assignant, imo Tridentinum subjunctas preces ab essentia formæ expresse excludit. *Disis I.* S. Scriptura non meminit formæ deprecatorię: Et juxta Trident. Sess. 14. cap. 6. Absolutio est actus judicialis, in quo sententia non deprecatorie, sed indicative profertur. *Resp.* Christus Ecclesiæ liberum reliquit, modum formam absolutionis exprimendi, unde nunc deprecativa, nunc indicativa forma usa fuit. Natura actus judicialis non exigit maxime in ministro Pœnitentiæ, ut modo indicativò exprimatur, quia Sacerdos in sacro tribunali ministeriali Auctoritate judicium exercet, adeoque tacite Deum invocat, ut factum suum ratum habeat. II. Pontificale Egberti apud Marten. t. 2. jam refert formam indicativam: Et Hugo Menardus in Sacramentar. S. Gregorii testatur, Græcos post deprecationes hæc verba addere: *habeo te venia donatum.* Et Goar in Euch. Græc. hanc formam affert: *Insuper ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis.* Et Arcudius l. 4. Concord. c. 3. ostendit, formas Græcorum deprecatorias æquipollere Latinis indicativis. *Resp.* Tempore Egberti formæ deprecativæ indicativa jam accefferat: Goarius fatetur, formas illas indicativas a Latinis ad Græcos postremis his

his temporibus missas esse. Arcudius solum fingit formam indicativam hanc: *habeo te absolutum*; dicit tamen, eam in Euchologio non reperiri, licet in ore multorum confessoriorum versetur: sed sine ulla Auctoritate publica.

Resolvuntur casus.

Coroth. Pract. 1mo. In praxi Absolutio ita confertur: Ante confessionem Sacerdos format signum Crucis super poenitentem dicens: *Dominus sit in corde tuo, & in labiis tuis, ut rite confitearis omnia peccata tua in nomine P. & F. & S. S. Amen.* Audita confessione & injuncta poenitentia dicit: *Misereatur &c.* & deinde dextera versus poenitentem elevata, dicit: *Indulgentiam &c. Dominus noster Jhesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, (si poenitens sit in ordine sacro, additur, suspensionis, quod omittitur, si sit laicus, vel necdum Subdiaconus) & interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde ego te absolvo a peccatis tuis in nomine P. & F. & S. S. Amen. Passio Domini nostri Jhesu Christi, merita Beatæ Mariæ Virginis, & omnium sanctorum, quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.* 2do. Ad absolutionem requiruntur verba, & nutus vel scriptura non sufficit. Item poenitens debet saltem moraliter esse præsens confessario, ita ut ipsi voce communi, licet paulo elatiori, loqui possit: hinc potest quis e fenestra absolvere jacentem in platea; item stans in littore naufragantem in torrente: Item si poenitens post injunctam poenitentiam mox abeat, poterit confessarius discedentem absolvere, si eum prope adhuc videat, secus si eum non videat, vel non audiat. 3tio. In confessionibus frequentioribus omitti potest, *Misereatur &c.* & *Indulgentiam*, & satis est dicere: *Dominus noster &c.* usque ad *Passio &c.* urgente vero necessitate breviter dici potest: *Ego te absolvo ab omnibus censuris, & peccatis in nomine P. & F. & S. S. Amen.*

Si

Si Confessarius advertat, nihil adesse, quod suspicionem censuræ movere possit, licite omittitur absolutio a censuris, Dominus noster &c. tutius tamen est omnia juxta præscriptum Ecclesiæ proferre: & ideo si ex negligentia; *mifereatur, Indulgentiam, & Passio Domini, invocatio S. S. Trinitatis* ly ego sine contemptu omittantur, veniale erit, omittere vero ly a peccatis est peccatum mortale, cum ob diversitatem sententiarum in Sacramentis administrandis tutiorem sententiam sequi teneamur. 4to. Valida est hæc forma: remitto tibi peccata tua; sed probabilius graviter illicita. Item valida est hæc forma, quando quis auctoritatis causa dicit: Nos te absolvimus: vel: absolvo dominationem tuam: vel: absolveris a me: vel: absolvaris a me. Invalidæ autem sunt hæc formæ: utinam absolvaris: vel: absolvat te Deus: quia sunt formæ deprecativæ: formæ dubiæ sunt: placet, quod absolvaris: jubeo te absolvi: remittuntur tibi peccata tua: absolvaris a peccatis tuis. Absolutio sub conditione de præterito & præsentis est valida v. g. si non sis absolutus, si possim: si sis capax, ego te absolvo: sub conditione vero de futuro, est invalida. 5to. Absolutio potest ab uno pluribus simul dari, dicendo: Ego vos absolvo a peccatis, sicuti absolvuntur multi milites simul ante prælium. 6to. Non expedit absolutionem alta voce proferre ob periculum, ne circumstantes in notitiam indispositionis pœnitentis deveniant, si omittatur. 7timo. Absolutio repetenda est, in eadem confessione, si post primam absolutionem pœnitens novum peccatum necessario confitendum confiteatur, secus vero, si non sit necessarium: si mortale dubium sit, jubeatur pœnitens in communi se accusare de antea dictis, & elicto novo dolore absolvatur. Si Confessarius rationabiliter dubitet, an absolutionem dederit, vel omnia essentialia protulerit, licite potest, imo si pœnitens mortalia confessus sit, debet repetere absolutionem, sub tacita saltem

conditione; si non es absolutus: qui autem sine causa absolutionem super eadem peccata in eadem confessione repetit, graviter peccat: si ex scrupulo faciat, ordinarie peccat venialiter, quia facit, ne Deum offendat, nec proximo noceat.

§. 1093.

*Minister
Pœnitentia
est Sa-
cerdos.*

Minister Sacramenti Pœnitentiæ est solus Sacerdos. Nam 1mo. Christus solis Apostolicus, eorumque in sacerdotio successoribus dixit Joan. 20. *Quorum remisistis peccata &c.* Ex quo Tridentinum Sess. 14. can. 10. definit: *Si quis dixerit, Sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi & solvendi non habere: aut non solos Sacerdotes esse ministros absolutionis . . . anathema sit.* 2do. Patet ex traditione, cujus testes sunt præter S. Basilium, S. Chryostomum, S. Hieronymum alibi (§. 1066.) laudatos, S. Ambrosius l. 1. de pœnit. c. 2. dicens: *Jus hoc solis permiffum est Sacerdotibus.* Et Innocentius I. epist. ad Decent. c. 7. *Cæterum de pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare.*

*Solvuntur
objectiones.*

Schol. I. Waldenses, & Wicleffitæ docent, solum probum Sacerdotem habere potestatem absolvendi. Protestantes vero, quia asserunt, peccata post Baptismum remitti per prædicationem Evangelii, quatenus fidem excitat, consequenter docent, solvendi potestatem esse penes eos, qui promissa Dei in Evangelio contenta annuntiant. I. Quia si illa verba: quorum remisistis: ad solos Apostolos spectarent, tunc soli Episcopi eorumque successores possent absolvere: Ergo ad omnes homines spectant. *Resp.* Christus ad Apostolos, ut Presbyteros, locutus est, uti constat ex continua traditione Ecclesiæ. II. Jac. 5. v. 16. dicitur:

tur: *Confitemini alterutrum peccata vestra. Resp.* Alii de Confessione Sacramentali hoc explicant, ita ut homo homini non cuilibet, sed Sacerdoti confiteatur, nam de hoc in præcedentibus locutus fuit: *Inducat Presbyteros Ecclesie.* Vener. Beda explicat de peccato veniali. Alii volunt, intelligendum esse de confessione ex mera humilitate facta, sine data absolutione a ministro incapaci. III. c. *Sanctum*, de consecr. refertur, & laudatur quidam pœnitens, qui in articulo mortis laico confessus fuit. Et c. *quem pœnitet.* d. I. de pœnit. dicitur: *Si deest Sacerdos, confiteatur proximo. Resp.* c. *Sanctum* non loquitur de confessione Sacramentali, sed quadam conversione ad Deum ex laici exhortatione secuta, & pius animus laudatur, non vero factum approbatur, si laico confessio facta fuerit. In c. *quem pœnitet.* Solum dicitur, quod in defectu proprii Sacerdotis, liceat proximo Sacerdoti confiteri.

Schol. 2. Morinus l. 8. de pœnit. c. 23. putat, Diaconis olim concessum fuisse, & audire pœnitentes confitentes, & eos Sacramentaliter absolvere urgente necessitate in defectu Sacerdotis. Verum certum videtur, Exomologesin in vitæ discrimine per diaconum olim datam non fuisse confessionem & absolutionem Sacramentalem: quia S. Cyprianus ep. 12. ait: *Exomologesin esse ministerium pœnitentiæ & substrationis, qua lapsi prosternebantur impositioni manuum, non tantum Sacerdotum, sed etiam Cleri.* Ex quibus verbis nulla Sacramentalis absolutio colligitur. *Non obstat I.* Quod S. Cyprianus ep. 12. dicat, lapsos in casu necessitatis absente Sacerdote apud *Diaconum* exomologesin facere posse manu eis imposita in pœnitentiam, ut veniant ad Dominum cum pace. *Resp.* S. D. loquitur de absolutione a pœnis Cœnonicis, non vero de Sacramentali, uti ex cit loco colligitur. II. Conc. Eliberitanum c. 32. statuit: *co-*
gente infirmitate necesse est, Presbyterum commu-
nica-

An Diaconus minister esse possit.

nionem præstare, & Diaconum, si ei iusserit Sacerdos. Idem habetur apud Alcuinum l. de Div. off. in Conc. Londinensi a. 1200. c. 3. & Odo Episcopus Parisiensis in statutis Synodalibus stat. 56. ait: *Prohibemus districte, ne Diaconi ullo modo audiant confessiones, nisi in arctissima necessitate.* Et c. *fures de furtis*, dicitur: *fures . . . si comprehensi, aut vulnerati Presbytero vel Diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.* Resp. Concilium Eliberitanum loquitur de reconciliatio-
ne canonica, sicuti etiam Alcuinus. Concilium Londinense, & Odo Episcopus Paris. concedunt quidem Diaconis, ut in extrema necessitate confessiones excipiant, & pœnitentiam imponant, sed non ut Sacramentaliter absolvant. Denique in cap. *fures*. error irrepsit, legi enim debet: Presbytero, & Deo, uti habetur in Concilio Triburiensi; ex quo hoc capitulum desumptum est.

An confessio laica facienda.

Schol. 3. Quæritur, an olim in casu necessitatis non habita copia Sacerdotis laicis confessio facienda fuerit. Dicendum est imo, Permultos olim in vitæ exitu absente Sacerdote laicis confessos fuisse. Sic S. Augustinus ep. ad Fortun. refert, naufragum quendam laico confessum esse. Cæsar. dial. 3. narrat, quosdam in Palæstina navigantes Sodalibus laicis peccata confessos esse. Odericus Vitalis ad an. 1085. idem narrat de Richerio commilitonibus suis confitente. Similia leguntur de Guidone magistro equitum contra Saracenos pugnante: teste Jonvilio: in hist. Gall. c. 45. & de hispanis contra eosdem certantibus; apud Bollandum: 30. Maji. Imo ad hanc confessionem hortabatur S. Thomas q. 8. suppl. a. 2. S. Bonaventura in 4. d. 17. & S. Raymundus l. 3. de pœnit. c. 30. 2do. Hæc tamen confessio nec fuit Sacramentalis; nam S. Thomas l. c. ait, quod in confessione laicis facta non sit aliquid ex parte ministerii, scilicet absolutio, & satisfactionis injunctio, sed tantum, quod ad Sacramentum requiritur
ex

ex parte pœnitentis: nec fuit, nec est necessaria ad salutem, quia absolutionis beneficium non tribuit, imo non expedit, nisi a proximo vel reconciliatio, vel consilium peti debeat, vel major humilitas cum discretione eam suadeat.

§. 1094.

Ut autem Sacerdos valide Sacramentum Pœnitentiæ administret, debet præter potestatem ordinis imo, si sæcularis sit, si regularis, aut habere Parochiale beneficium, aut ab Episcopo ad confessiones excipiendas esse approbatus. Ita statuit Tridentinum sess. 23. c. 15. de ref. dicens: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, decernit tamen S. Synodus, nullum etiam Regularem posse confessiones Sæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat; privilegiis, & consuetudine quacunque etiam immemorabili non obstantibus.* Pius IV. in Bulla. *In Principis* a. 1565. omnia Privilegia regularibus concessa ad terminos Tridentini revocat. Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.* Et in decreto ad Ep. Andegav. idem Papa damnavit hanc propositionem: *Regulares ordinum mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in sua diœcesi habentur pro approbatis in aliis*

Sacerdos debet esse approbatus.

diœcesibus, nec nova Episcoporum indigent approbatione.

Approbatio quid. Schol. Approbatio tempore Concilii Lateranensis distincta fuit a jurisdictione; Approbatio ab Episcopo, Jurisdictio a Parochis data fuit: Ast in Tridentino mutata est hæc disciplina, & jurisdictio ab approbatione Episcopi amplius non distinguitur. Hinc *Approbatio* secundum se, & incomplete sumpta est Authenticum testimonium Episcopi, vel ejus Vicarii de idoneitate Sacerdotis ad excipiendas confessiones. Hoc modo differt a jurisdictione, quæ est actus voluntatis dans potestatem expeditam absolvendi; cum econtra *Approbatio* sit actus intellectus circa idoneitatem Sacerdotis. Approbatio autem complete sumpta definitur a Clericato decis. 37. de Pœnit. Est judicium Episcopi, vel ejus Vicarii de confessarii idoneitate quoad scientiam & probitatem, simulque concessio jurisdictionis pro audiendis & absolvendis pœnitentibus in foro interno & Sacramentali.

Resolvuntur casus. Coroll. *Præs.* imo. Parochi eo ipso, quod eis ab Episcopo cura animarum demandetur, ad audiendas confessiones suorum subditorum approbati esse censentur. Standum tamen est statutis diœcesanis, ubi ante præsentationem solent prius approbari prævio examine, & jurisdictio expresse conceditur. *2do.* Regulares possunt cuilibet Sacerdoti, quem Prælati illis secundum statuta ordinis constituerit, confiteri, etli ab Episcopo approbatus non sit, quia Tridentinum decretum sum restrictit ad confessiones Sæcularium. Confessarii tamen monialium specialiter approbati debent ab Episcopo: ex constit. Gregorii XV. *Inscrutabili.* *3tio.* Quodsi approbatio etiam injuste negetur, valide tamen quis absolvere non potest juxta prop. ab Alex. VII. damnatam. *4to.* Parochi & regulares non possunt extra suam diœcesin excipere valide confessiones sine approbatione Episcopi loci, qui

qui solus approbare potest. Parochus tamen hujus diœcesis probabiliter non indiget alia approbatione ad audiendam confessionem sui subditi, cum quo peregrinatur in alia diœcesi: & Regularis potest suum focium regularem ejusdem ordinis absolvere, in quacunque diœcesi cum eo existat, quia decretum Trident. solum loquitur de confessionibus sæcularium, & Religiosorum alterius Ordinis. Missionarii item castrenses alicui legioni ab Episcopo præfecti pro administrandis Sacramentis sunt illius parochi, ubicunque legio fuerit, quæ est eorum Parochia. 5to. Monialis extra monasterium degens cum licentia superiorum, si habeat facultatem cuicunque approbato confitendi, absolvi potest; quæ communius datur, si diu, non vero, si una vel altera die extra monasterium degat. Pro designandis confessariis extraordinariis pro monialibus servetur Bulla Benedicti XIV. *Pastoralis curæ. 7imo.* Approbatio facta ab Episcopo excommunicato non tolerato, vel suspensò ab officio & jurisdictione non valet: non gratis data valida sed illicita est. 8vo. Doctor Theologiæ non eo ipso approbatus est ad confessiones, licet examen remitti illi possit. Approbatio vero durat, quousque non revocatur, vel donec tempus præfixum elapsum fuerit.

§. 1095.

Secundo ut Sacerdos valide absolvat, requiritur in eo jurisdictio, quæ ex dictis hodie simul cum approbatione confertur. Hanc Christus ipse Apostolis suis dedit Joan. 20. dicens: *Sicut misit me Pater, & Ego mitto vos.* Et Conc. Florent. in decreto ait: *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos habens auctoritatem absolvendi vel ordinariam, vel ex commissione superioris.* Rationem dat

Debet habere jurisdictionem.

Tridentinum sess. 14. cap. 7. *Quoniam igitur natura & ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur; persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem. Denique cuique in veteri Ecclesie disciplina versato satis constat, sine Episcopi licentia Sacerdotes non potuisse aut pœnitentiam imponere, aut absolutionem impertiri.*

Resolvuntur casus. Schol. I. Dicis I. Quilibet Sacerdos in sua ordinatione accipit potestatem dimittendi peccata per impositionem manus Episcopi, & illa verba, *Accipite Spiritum, quorum remisistis &c.* Resp. Accipit potestatem remotam, quæ proxima fit per Jurisdictionem datam; quæ olim quidem, quando Presbyteri ascribebantur certæ Ecclesie in sua ordinatione simul cum potestate ordinis conferebatur, aut quando invaluerunt ordinationes vagæ sub titulo patrimonii, separatim datur, quando illis subditi assignantur. II. In aliis Sacramentis ad valorem in ministro non requiritur jurisdictio: Ergo nec in Pœnitentia, nam quilibet sibi iudicem arbitrum eligere potest. Resp. Disparitas est, quia alia Sacramenta non habent formam iudicii, in quo Judex jurisdictionem habere debet, & in causis criminalibus, ad quas Judicium Sacramentale spectat, quivis sibi arbitrum eligere nequit, sed tantum in causis civilibus, ubi agitur de rebus dominio nostro subjectis, cum econtra in criminalibus agatur de offensa contra rempublicam vel Principem, & in peccatis de offensa contra Deum, ubi iudicium est penes personam læsam, vel eos, in quos hanc auctoritatem cum jurisdictione transfudit.

Schol. 2. *Jurisdictio* igitur est potestas, alios tanquam *Jurisdic-*
 subditos in foro conscientie judicandi. Alia est *dictio quid.*
ordinaria, quam quis habet vi officii sui, cui an-
 nexa est cura animarum, qualem habet Papa in
 omnes fideles; Episcopus in suos diœcesanos;
 Parochus in suos Parochianos; Prælati exempti
 in suos subditos. *Delegata* est, quæ alicui com-
 petit ex commissione Ordinarii.

Coroll. Præst. 1mo. In articulo mortis & defectu *Resolun-*
 Sacerdotis approbati, quivis Sacerdos super om- *tur casus.*
 nia peccata obtinet jurisdictionem. Item Reli-
 giosi *ab Episcopo semel aut simpliciter approbati*
possunt in diœcesi approbantis quovis anni tempore
etiam Paschali, Et quorumcunque etiam infirmorum
confessiones audire, absque ulla Parochorum vel
ipsius Episcopi licentia. Ita Clemens X. in constit.
superna. Regulares etiam approbati ab Episcopo
 dicuntur jurisdictionem accipere non ab Episco-
 pis, sed immediate a summo Pontifice in omnes
 Christi fideles saltem sæculares. Verum quousque
 hæc Privilegia regularium exemptorum se exten-
 dant, & in quantum teneant, Praxis docere de-
 bet diœcesium. *2do.* Sacerdos non approbatus
 nequit absolvere a venialibus ex decret. *Cum ad*
aves. sub Innocentio XI. *3tio.* Non licet ab-
 solvere cum jurisdictione dubia vel tenuiter pro-
 babili extra casum necessitatis, pro celebratione
 Missæ, vel annua confessione faciendâ, ubi ab-
 solutio sub conditione dari potest, & pœnitens
 moneri debet, ut Sacerdoti certam jurisdic-
 tionem habenti iterum confiteatur. Econtra Sa-
 cerdos valide & licite absolvit, qui habet opi-
 nionem vere probabilem circa jurisdictionem, &
 titulum coloratum. v. g. beneficium curatum ap-
 parenter legitime collatum, licet re ipsa ob oc-
 cultum impedimentum nullum: quia tunc adest
 error communis, & Ecclesia dat jurisdictionem
 non quidem stabiliter, sed pro singulis actibus in
 gratiam pœnitentium, ne pereant, vel plurimas
 con-

confessiones teneantur repetere. Id quod vel maxime tenet, quando adest causa gravis necessitatis aut magnæ utilitatis. 4to. Jurisdictio præsumpta non sufficit, quia hæc non est actualis concessio potestatis absolvendi, sed esset concessio superioris concessuri jurisdictionem, si in his circumstantiis peteretur: nec sufficit ratihabitio de futuro v. g. si superior resciverit absolutionem a me datam, eam ratam habebit; quia Sacramentum nequit esse dependens a voluntate futura superioris: ratihabitio autem de præsentem, vel præsumptio de præsentem, si fundentur in signis externis, quando quis præsentem, scientem, & non contradicente superiore ad confessiones audiendas accedit, aut parochus jam antea dixisset, sibi gratum esse, ut quis in sua Parochia confessiones audiat, sufficit. 5to. Si vel recessus vel legitima consuetudo adfit, ut quis in locis conterminis suæ diocesis confessiones audiat, licite & valide absolvit, quia sic per recessum expresse: per consuetudinem vero ob tacitum Ordinariorum consensum approbatio & jurisdictio conceditur: Regulariter ab Episcopo loci, in quo quis confessiones audit, danda est jurisdictio. Distantia vero conterminorum diocesis discenda est a consuetudine. 6to. Qui habet jurisdictionem ordinariam, potest eam alteri Sacerdoti delegare, vel ad perpetuum, vel ad tempus. Qui autem tantum habet jurisdictionem delegatam, nequit eam alteri subdelegare, nisi Ordinarius hoc permittat. Si cui demandata sit universitas causarum, ita ut quasi Ordinarii munere fungatur in judicandis omnibus causis certi generis, aut in certo loco, quod fit, si cui delegetur jurisdictio, ut sit in privilegium perpetuum ratione dignitatis, & non sit privilegium personale, hanc jurisdictionem in uno vel altero casu alicui subdelegare potest. Item si cui committatur vicarium officium v. g. Parochi absentis, unam vel alteram causam, uti excipere confessiones, subdelegare potest, non tamen totum

tum officium, nisi sit consuetudo contraria, & instituens Vicarium, & sciens consuetudinem implicite in substitutionem consentiat.

§. 1096.

Jurisdictio Sacerdoti concessa limitatur *Reservatio* quoad *casus* a superiore sibi reservatos. *Est* *Reservatio* quid. *Reservatio* autem *Reservatio* restrictio jurisdictionis necessariæ ad absolvendum a certis peccatis. Et *Casus reservatus* est peccatum, ad cujus absolutionem inferioribus Sacerdotibus restricta est jurisdictionis.

Schol. Reservatio quoad finem spectata 1. alia est *Quotidiana* *poenalis*, in odium & pœnam alicujus peccati: *plex.* alia est *medicinalis* ob bonam gubernationem communitatis. Pœnalis tunc est, quando supponitur delictum: medicinalis, si non supponatur, sed ponatur ut medicina præservativa, ne delictum fiat, vel repetatur, ideo omnes reservationes, quas habemus, videntur simul esse medicinales. 2. Reservatio quoad modum alia sit *directe*, cum superior reservans jurisdictionem confessarii habet sibi subjectam: alia est *indirecte*, quando superior reservans jurisdictionem confessarii non habet sibi subordinatam, suum tamen subditum ei solum quoad aliqua peccata, non vero quoad omnia subijcit. 3. Reservatio quoad causam efficientem alia est *Papalis*, alia *Episcopalis*, alia *Regularis*. 4. Reservatio alia est *a jure*, alia *ab homine* facta.

§. 1097.

Summus Pontifex & Episcopi casus sibi *Papa* & *Episcopi* reservare possunt, a quibus inferiores Sacerdotes absolvere non possunt etiam in foro *casus reservare* conscientiæ, nisi potestate ab illis specialiter *possunt.* delegata. Ita patet imo ex praxi universalis
Eccle-

Ecclesiæ, ex qua constat, jam olim reconciliationem publice pœnitentium Episcopis fuisse reservatam. Reservationes Papales, ita, ut Episcopi a quibuscunque casibus in foro conscientiæ absolvere non possent, juxta Thomassinum & Van Espen de Sacr. Pœn. tit. 6. c. 7. paulo serius auditæ sunt, nam circa Sæculum 11um ceperunt nonnulli quosdam graviorum criminum reos ad sedem Apostolicam mittere, ut vel a Papa reconciliarentur, vel pœnitentiam acciperent, qua peracta ab Episcopo absolverentur: imo nonnunquam generali decreto statuebant, aliquos graviorum criminum reos a solo Papa esse absolvendos, ut a peccatis melius abhorrerent, uti patet ex Concilio Londoniensi a. 1143. Item in Conc. Viennensi a. 1311. in Clement. *Religiosi*. prohibetur regularibus, ne in casibus sedi Apostolicæ aut locorum Ordinariis reservatis absolvant. Et Trident. c. 14. can. 11. *Si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema sit.* 2do. Rationem dat idem Trident. cap. 7. ex natura Sacramenti Pœnitentiæ, quod cum exerceatur per modum judicii, prærequirit in ministro jurisdictionem, quæ cum sit penes Ecclesiæ dispositionem, Episcopi eam restringere, & extendere pro salute animarum, & disciplinæ conservatione possunt. Sunt autem variæ causæ, cur peccata quædam in Ecclesia reserventur 1. ut inter ministros Ecclesiæ conservetur debitus ordo,

ordo, & hierarchia. 2. Servit ad rectam fidelium gubernationem; ut non omnes confessarii. qui forte non habent omnes debitam peritiam pro directione pœnitentis, a quibuscunque peccatis absolvant. 3. Si pœnitentes ab inferioribus Sacerdotibus non absolvantur, sed ad superiores mittantur, illa difficultas in adeundo superiorem retrahet eos a culpis gravioribus.

Coroll. Pract. 1mo. Summus Pontifex in tota Ecclesia aliqua peccata sibi reservare potest. Casus Papæ reservati continentur tum in jure Canonico, tum in aliis Bullis. Catalogum reservationum Papalium exhibet Theol. mor. R. P. Voit. Nonnullas solum, quæ apud nos contingere facilius possunt, nosse sufficit: *1ma* est, violenta manuum injectio in clericos suadente diabolo. 2. Simonia realis. 3. Hæresis & Schisma. 4. Impeditio judicium Ecclesiasticorum in sua jurisdictione. 5. Usurpatio bonorum Ecclesiasticorum. 6. Simonia confidentialis. 7. Duellum. 8. Extractio ex asylo Ecclesiæ. Accusatio innocentis Sacerdotis ob sollicitationem. 9. Denique Benedictus XIV. in Bulla: *Sacramentum Pœnitentiæ* adimit confessario potestatem absolvendi personam complicitis in peccato turpi contra Sextum, ita, ut absolutio ex defectu jurisdictionis nulla sit, & si absolvat, etiam pœnam excommunicationis majoris Papæ reservatæ ipso facto incurrat: Item statuit, quod nec in vim Jubilæi, nec Bullæ Cruciatæ complicitem suam quis absolvere valeat. Ubi sub nomine peccati turpis, non solum actus luxuriæ perfecti, sed & imperfecti, tactus &c. comprehenduntur. *2do.* Sola illa peccata sunt Papæ reservata, quibus annexa est censura excommunicationis Papæ reservata, propter quam tantum reservantur: adeoque si pœnitens a censura excusari possit, excusatur etiam a reservatione Papali. Unde non est timen-

timendum, ait Instructionale Romano Bambergenſe, quod in tanta reſervationum Papalium multitudine conſeſſarius nullitatem abſolutionis timeat, quia pleræque, ſicut in his partibus ſpecialiter per diœceſes ſingulas non publicantur, ita probabiliter vel non receptæ videntur, vel abſolitæ. *3tio.* Episcopus in ſua diœceſi aliqua peccata ſibi reſervare poteſt: Hæc autem cognofci debent ex ſtatutis ſingularum diœceſum. *4to.* Prælati Regulares nonnulla ſibi peccata ſuorum Religioſorum reſervare poſſunt, ſed nonniſi ſequentia, quæ Clemens VIII. in ſuo decreto a. 1593. determinavit, ſcilicet 1. Veneficia, incantationes, fortilegia. 2. Apoſtaſiam a Religione ſive habitu diſmiſſo, ſive retento, quando fit egreſſio extra ſepta monaſterii. 3. Nocturnam & furtivam e monaſterio ſeu conventu egreſſionem, etiam animo non apoſtatandi factam. 4. Proprietatem contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. 5. Juramentum falſum in iudicio regulari ſeu legitimo. 6. Procuracionem abortus, & auxilium ſeu conſilium ad eum faciendum poſt factum animatum etiam effectu non ſecuto. 7. Falſificationem manus ſeu ſigilli officialium monaſterii, aut Conventus. 8. Furtum de rebus monaſterii in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale. 9. Lapſum carnis voluntarium opere conſummatum. 10. Occiſionem, vulneracionem, ſeu gravem percuſſionem cujuſcunque perſonæ. 11. Malitioſum impedimentum, aut retardacionem, vel apertionem litterarum a ſuperioribus ad inferiores, vel inferiorum ad ſuperiores. Denique ſi quod aliud peccatum reſervandum videatur, id non fiat, quam generalis capituli in toto ordine, aut Provincialis matura diſcuſſione & conſenſu.

§. 1098.

Ut autem peccatum sit reservatum, requiritur imo. ut ordinarie sit peccatum mortale, nam potestas reservandi debet respicere causam necessitatis, & utilitatis fidelium, quæ tantum est quoad peccata atrociora mortalia. 2do. Ut sit peccatum externum, quia reservatio peccatorum interiorum ad gubernationem Ecclesiæ non admodum conducit. 3tio. Ut sit opere consummatum, nisi aliud exprimatur: quia verba legum accipienda sunt cum effectu. c. rel. de Cler. non resid. & reservatio cum sit odiosa, ideo verba in omni rigore sunt accipienda. c. odia. de R. J. in 6. 4to. Ut sit peccatum certum, nam reservatio est tum pœnitentibus, tum confessariis odiosa, adeoque restringenda, ne Sacramentum Pœnitentiæ, ejusque administratio ob frequentiam dubiorum odiosum fiat. certe peccatum dubium, nonnisi cum addito peccatum dicitur. Ergo sub nomine peccati simpliciter non intelligitur.

Coroll. Pract. imo. Peccatum veniale absolute loquendo, & peccatum internum reservari possunt; sed non prudenter; cum primum nemo teneatur confiteri, & alterum valde odiosum redderet Sacramentum pœnitentiæ, quia interna difficiliter cognoscuntur; occultum vero peccatum opere externo, verbo, facto, vel signo commissum reservari potest. 2do. Peccatum reservatum debet esse in suo genere consummatum, saltem sub ea ratione, sub qua in decreto reservationis exprimitur: sic si reservetur procuratio abortus etiam effectu non secuto, media ad ejus procuracionem adhi-

Resolvuntur casus.

adhibens reservationem incurrit. 3to. Peccatum dubium non est reservatum, sive sit dubium juris, an detur lex reservans, sive facti, an quis peccatum commiserit, sive dubium sit positivum, sive negativum, dummodo sit prudens. Si quis autem ab inferiore confessario absolvitur a peccato dubio in materia alioquin reservata, liberatur a reservatione, licet postea peccatum certo cognoscat, & confiteri debeat, quia jam per legitimam absolutionem remissum fuit. 4to. Reservatio lata in facientes non extenditur ad mandantes, auxiliantes, faventes: vel si hos exprimat, intelligitur de illis, qui efficaciter concurrunt. Item quando reservatio est contra eos, qui facere præsumunt, non intelliguntur ii, qui ex metu, vel alio affectu faciunt: & quando additur: *scienter*: non incurrunt, qui ignoranter faciunt. 5to. Impuberes, licet reservationem Papalem probabiliter non incurrant, utpote ex defectu prudentiæ, contumaciæ non capaces, incurrunt tamen reservationem Episcopalem utpote medicinam, qua & ipsi indigent. 6to. Ignorantes peccato suo esse annexam censuram cum reservatione, quales sunt reservationes Papales, eam non incurrunt ex defectu contumaciæ: ignorantes vero annexam reservationem Episcopalem, eam incurrunt, quia potius est medicinalis, quam pœnalis. 7^{imo}. Peregrinus habens casum reservatum in sua diœcesi, & confitens hoc peccatum in diœcesi, ubi hoc peccatum non est reservatum, a quovis confessario approbato absolvi potest, dummodo non in fraudem reservationis e sua diœcesi exiverit: id est ob principalem finem obtinendi absolutionem, secus vero ob alium honestum finem v. g. Indulgentiæ lucrandæ, prudentiorem confessarium inveniendi &c. juxta Constit. *superna*. Clementis X. Reservatio enim immediate afficit confessarium, qui in hoc casu pœnitentis Episcopo subjectus non est. Si vero peregrinus confiteatur peccatum tantum reservatum in diœcesi confessa-

rii, non vero in sua, unde venit, a quovis approbato absolvi nequit, quia in hoc casu pœnitens huic diœcesi subijcitur, secundum cujus leges judicari debet. Denique si quis in confinio alterius diœcesis confessiones audit, potest absolvere a casibus alioquin in sua, nempe confessarii diœcesi reservatis, non vero a casibus in altera diœcesi reservatis, quia approbationem & jurisdictionem ab Episcopo alterius illius diœcesis ob tacitum consensum accipit.

§. 1099.

Extra articulum mortis, in quo quivis Sacerdos absolvere potest, ordinaria potestas absolvendi a reservatis competit ipsi reservanti; Ejus in officio successori; & utriusque in spirituali jurisdictione superiori: Cui enim competit potestas ligandi, illi etiam competit potestas solvendi, quia *per easdem causas res dissolvitur, per quas colligatur.* c. omnis res. de R. J. Sed reservatio nascitur a voluntate legitimi superioris: Ergo etiam per eam tolli potest.

Quis a casibus reservatis absolvere possit.

Coroll. Pract. 1mo. Jure Tridentini sess. 24. de ref. c. 6. Episcopi possunt in omnibus casibus occultis etiam Papæ reservatis subditos in sua diœcesi per seipso, vel Vicarium ad hoc specialiter deputatum in foro conscientie imposita salutari pœnitentia absolvere, quæ tamen facultas quoad hæresin occultam Episcopis adempta est, uti notat Benedictus XIV. de Synod. l. 7. c. 32. & patet ex propos. 3. ab Alexandro VII. damnata. Hinc Episcopi Germaniæ solent singulis quinquenniis a sede Apostolica obtinere facultatem, ab hæresi absolvendi, & petere potestatem, hanc licentiam aliis concedendi. *2do.* Ex c. mulieres. de sent. Excom. Episcopi habent privilegium,

Resolvuntur casus.

absolvendi a quocumque peccato, & censura Papæ reservata suos subditos, qui ob impedimentum perpetuum, vel diuturnum non possunt accedere Papam, quale est periculum mortis, infirmitas, sexus fœmineus, ætas puerilis, & senilis, obligatio alendi familiam &c. 3tio. Quibus Regularibus competat potestas absolvendi a casibus Papæ reservatis, ex privilegiis cuilibet Ordini concessis cognosci debet. A casibus vero Episcopo reservatis nullus Regularis sine licentia Episcopi potest absolvere, licet possit absolvere a reservatis Papalibus: ex Const. Clementis X. *Superna.* & prop. 12. ab Alexandro VII. damnata. 4to. Sacerdos non habens facultatem absolvendi a reservatis non potest pœnitentem absolvere: sed debet eum vel ad superiorem, vel ad alium, qui habet facultatem, mittere, vel a superiore pro tali casu licentiam absolvendi petere: si autem necessitas confitendi urgeat ad infamiæ notam vitandam, & superior conveniri non possit, eum absolvere potest cum onere, ut postea alteri facultatem habenti vel superiori se sistat, cui peccatum reservatum confiteri debet, licet superior etiam extra Sacramentum reservationem tollere possit. Qui vero superiori confessus est peccatum reservatum, & ab ipso non absolutus missus est ad inferiorem Sacerdotem, hoc ipso a reservatione liberatus esse censetur: ob integritatem tamen confessionis superior non potest in confessione audire sola reservata, & pro absolutione non reservatorum mittere pœnitentem ad inferiorem. 5to. Absolutus in articulo mortis, vel probabili ejus periculo a reservatis a Sacerdote non habente potestatem, non tenetur se sistere superiori, si reconvalescat, quia hæc obligatio nullibi imponitur, nisi forte peccato annexa sit censura excommunicationis, ubi se superiori sistere debet, non ut a peccatis absolvatur, sed obedientiam præstet, & pœnitentiis se subjiciat, quod si non facit, committit grave peccatum inobedientiæ, & in censuram incidit.

cidit. c. *Eos qui.* de sent. Excom. in 6. 6to. Qui confessus est habenti facultatem absolvendi a reservatis, & suum reservatum oblitus fuit, a quocunque confessario postea absolvi potest, quia absolvens saltem virtualiter vult facere, quantum potest, reservationem vero peccati obliti directe tollere potest. 7^{imo}. Potestas ordinaria absolvendi a reservatis, late; item data in gratiam confessarii, late; in gratiam hujus pœnitentis, stricte interpretanda est.

§. 1100.

Porro ut confessarius ministerium suum *Officium* licite & fructuose obeat, debitam debet *Confessarii.* habere scientiam, ut officium Doctoris, Juridici, & Medici explere possit, uti ex ipsa Persona, quam in Sacro tribunali sustinet, sufficienter apparet.

Coroll. Pract. 1mo. Sacerdos sine debita scientia confessiones excipiens graviter peccat, quia exponit se periculo graviter peccandi, & alteri graviter nocendi. 2do. Confessarius qua Doctor debet scire necessaria necessitate medii & præcepti, motiva fidei, spei, charitatis, contritionis, obligationes variorum statuum pœnitentium, propositiones damnatas, ut monere & instruere possit. 3to. Qua judex debet posse discernere peccatum mortale a veniali, peccata specie & numero diversa, ut modo ordinario, licet non semper secundum exactam speculationem, judicium ferre possit. Hinc debet nosse peccata contra præcepta Dei & Ecclesiæ &c. debet scire, quid requiratur ad Sacramentum Pœnitentiæ, ut sciat, an pœnitens sit capax absolutionis: Item quando oriatur obligatio restitutionis, contractus, impedimenta Matrimonii, casus reservados, censuras, ita ut saltem de his dubitare & alios consulere possit. 4to. Qua medicus nosse debet peccatorum causas, pe-

ricula, & medicinas seu remedia. 5to. Quare confessarius, antequam confessiones excipiat, faciat bonam intentionem, doleat de suis peccatis, & ubi graviora habet, si fieri possit, prius confiteatur, ne illicite Sacramentum administret, vel perfectum dolorem eliciat, & gratiam S. Spiritus imploret. In confessionali sit mansuetus, ne poenitentem deterreat, & prudens in interrogando, & media præscribendo, maxime in puncto sexti, ne juniores scandalizet, & ignota doceat. Poenitentem non objurget, nisi finita confessione, nec confessionem interrogationibus interrumpat, nisi sit longior, & timeat, ne necessariam quaestionem omittat; & dum poenitens aliorum peccata detegere incipit, moneat, ut absteineat, & inutiles narrationes omittat; & post narrata peccata dolorem & propositum cum poenitente eliciat. Ulterius confessarius tenetur monere poenitentem de errore culpabili, vel si putat, aliquid esse illicitum, quod tamen est licitum: si vero error vel ignorantia sit inculpabilis, docendus est poenitens, si exinde sequatur grave damnum aut scandalum publicum, aut malum occultum: sic si cognoscat, matrimonium esse invalidum, debet monere, si monitio profutura sit, nec publicum scandalum sequatur: si vero probabile sit periculum, ne ex monitione sequatur peccatum formale poenitentis, vel grave scandalum, aut damnum innocentibus v. g. filiis, differenda est monitio, donec periculum cesset, & petatur dispensatio. 6to. Confessarius in moribus externis sit maturus & modestus, nec in vultu quid ostendat, quod suspicionem gravis peccati apud circumstantes moveat. Tenetur etiam examinare poenitentem, si prudenter dubitet, non declarari sufficienter speciem & numerum peccatorum, ad servandam integritatem confessionis. Hinc si confessario aliunde constet, quod poenitens peccatum omittat, tenetur interrogare servata tamen regula, in hoc foro credendum esse poenitenti, tam

pro se, quam contra se loquenti. Si dubia gravia circa valorem contractuum, votorum, aut matrimonii occurrant, confessarius resolutionem ad proximam confessionem differat, donec se informaverit. 7^{imo}. Confessarius post exceptas confessiones offerat laborem suum Deo, & pro gratis acceptis grates Deo agat, & examinet se, in quo forte erraverit: si erraverit in iudicio circa peccatorum gravitatem, numerum & speciem, absolutio non ideo est invalida: si pœnitentem positive a restitutione deobligavit, cum teneretur, ipse confessarius ad eam obligatur, secus, si tantum negative, omittendo monitionem restituendi. Vide Tom. 2. §. 762. Si advertat absolutionem a se datam fuisse invalidam, per se loquendo tenetur in proxima confessione monere pœnitentem, quod facile fiet, si jubeat, ut de omnibus peccatis se denuo accuset, & doleat: extra confessionem vero sine petita prius ab eo licentia non moneat, & hoc solum, si sine gravi incommodo & scandalo vel sui magno detrimento fieri possit: & maxime si error sine sua culpa contigit, quo tamen casu etiam eum omni modo corrigere studeat. Si nullo modo monere possit, agat confessarius pœnitentiam de peccato suo, & pœnitentem Deo commendet, ut per contritionem, & alias confessiones justificetur.

§. 1101.

Rursus confessarius obligatur ad ea secreta & tacita reservanda, quæ accepit ex confessione tendente ad Sacramentum Pœnitentiæ saltem secundum propositum pœnitentis, quod dicitur *sigillum* confessionis. Hæc obligatio oritur imo ex jure naturali, nam recta ratio dicitur, non esse manifestanda, quæ alicui secreto committuntur, si sine manifesto committentis incommodo manifestari non

*Sigillum
Confessionis
obligat.*

possint: Deinde in confessione intercedit tacitum pactum inter confessarium & pœnitentem; hic enim peccata sua confitetur sub tacita conditione secreti, quod ipsum confessarius tacite spondet. 2do. Ex jure Divino: hoc ipso enim, quod Christus peccatorum confessionem instituerit, voluit etiam, ut omnia peccata secure sine metu mali extrinseci possint exponi, ne confessio ob timorem revelationis difficillima & odiosa redderetur. 3tio. Ex jure Ecclesiastico, c. *omnis utriusque*. de pœnit. ubi dicitur: *Caveat omnino Sacerdos, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo prodat peccatorem . . . quoniam, qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a Sacerdotis officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.*

*Solvuntur
objectiones.*

Schol. D. Werhner in princ. iur. Eccl. Protestant. putat, saltem in casu, quo salus publica periclitaretur, sigillum confessionis non obligare. I. Quia in Conc. Carthagin. VII. c. 9. q. 2. de Pœnit. habetur, *quod si subditus neget crimen, quod Episcopus revelat, non ob id censetur Episcopus, injuriam sibi fieri.* Et in Conc. Moguntino c. 10. innuitur, olim in usu fuisse, ut quædam peccata in confessione audita sub secreto tenerentur, quædam pro palarentur. *Resp.* Concilium Carthaginense non loquitur de peccato in confessione Sacramentali cognito, sed extra illam. Et Concilium Moguntinum non loquitur de publicatione peccatorum a Sacerdote, sed a pœnitente sponte facienda. II. Potest dispensari in integritate confessionis, licet sit juris Divini: Ergo etiam in observatione sigilli. *Resp.* Disparitas est voluntas Christi instituentis, qui

qui voluit, ut confessio sit medium tolerabile ad remissionem peccatorum. III. Præceptum sigilli non prohibet rem ab intrinseco malam: Ergo si per ejus revelationem bonum commune servari possit, non obligat. *Resp.* Revelatio secreti confessionis non est medium ordinatum ad succurrendum periculis hominum: Item est intrinsece mala, & mendacium injuriosum Deo & Sacramento, quia confessarius revelans diceret, se quid scire ut hominem, quod tantum scit, ut Vicarius Dei, adeoque pro obtinendo bono medium licitum esse nequit.

Coroll. Præst imo. Confessarius violando sigillum peccat contra fidelitatem, justitiam, & Religionem: unde in nullo casu etiam periculo vitæ illud violare licet, sine expressa & libera pœnitentis licentia. Pœna autem fracti sigilli est depositio, & reclusio in arctum monasterium post sententiam judicis. *c. omnis utriusque. de pœnit. 2do.* Obligatio oritur ex sola confessione Sacramentali ordinata ad absolutionem Sacramentalem; unde etiam Sacerdos existimatus, licet non verus, & laicus, cui quis confiteretur erronee putans, posse eum absolvere, sigillo tenetur, quod etiam tenet, licet absolutio ex defectu pœnitentis non sequatur. Econtra non oritur obligatio sigilli, si quis simulate accedat, & confiteatur, non ut Sacramentum accipiat, sed ut confessario vel Sacramento illudat, furetur, &c. maxime si ipse hanc suam intentionem declaret, ubi, si crimen cedat in præjudicium tertii, sacerdos crimen illud detegere teneretur, declarando, quod ex confessione Sacramentali illud non cognoverit: si autem dubitetur, an crimen in ordine ad absolutionem confessus sit, manet obligatio sigilli. *3tio.* Sub sigillo cadunt omnia peccata mortalia in genere, & in specie etiam publica aliunde confessario ignota; de aliunde vero sibi noto peccato Sacerdos loqui potest, dummodo nil addat ex notitia per confessionem accepta. Item sub sigillum cadit propo-

Resolvuntur casus.

tum peccatum committendi ex intentione se disponendi ad Sacramentum confessum: Item peccata venialia in specie, non autem in genere v. g. dicendo, pœnitentem confessum esse venialia, quia per se patet, aliquem nonnisi a peccatis absolvi posse. Item sub sigillo cadunt circumstantiæ peccatorum, ex quibus ipsa peccata cognosci possunt: Item Imperfectiones & inhabilitates naturales, & personales ex peccatis cognitæ, uti defectus naturales, natalium, irregularitates, impedimenta matrimonii &c. Item peccata & defectus complicitis in confessione manifestati, indispositio pœnitentis ex defectu doloris, propositi, scientiæ necessariæ, scrupulositas, morositas, si de his aliunde non constet, vel si confessarius ex confessione sciat, & non ipse per se videat. 4to. Suppressio nomine pœnitentis, si audientes in notitiam ejus, loci vel familiæ devenire non possint, licet de peccatis in confessione auditis loqui, cavendum tamen, ne his colloquiis rudes scandalizentur. 5to. Frangit sigillum, qui unum pœnitentem præ altero laudat, ita ut alius suspicionem gravis peccati incurrat; vel qui dicit, se hunc non absolvisse. Quodsi confessarius de hoc interrogetur, dicat: functus sum officio meo, quæstio est frivola &c. imo etiam cum juramento coram JUDGE dicere potest, se nescire, hunc hoc scelus commisisse; quia revera ut homo nescit, & tantum scit ut Vicarius Dei. Item confessarius tenetur schedulam confessionis dare illi, quem non absolvit, si petat, sicut & illi, cui absolutionem ex justa causa distulit. 6to. Sigillum frangit Sacerdos, si gravem pœnitentiam pœnitenti alicui injunctam manifestet: Item si dicat, in hoc parvo oppido, ubi paulo ante confessiones exceptit, in hoc conventu, in hac communitate committi gravia crimina, veneficia &c. quia sic tota communitas infamatur. Item confessarius sigillum violat, si pœnitenti extra confessionem peccatum confessum exprobrat, severum vultum ostendat,

minus

minus blande eum alloquatur: licet tamen confessario cum pœnitente loqui de peracta confessione, si fiat statim post datam absolutionem, dum pœnitens adhuc est in confessionali, quia censetur fieri in eodem iudicio. Item confessarius in sequenti confessione cum pœnitente potest loqui de peccatis in priori confessione confessis, si necessarium, & utile fuerit ad ejus directionem: sed extra confessionem sine pœnitentis licentia non licet. *7^{imo}*. Non licet uti notitia confessionis, quoties intervenit, vel prudenter timeri potest periculum violandi sigillum, vel causandi incommodum pœnitenti, nam Clemens VIII. an. 1594. constitutionem edidit, in qua præcipit, ne Regulares ad superioritatis gradum evecti scientia ex confessione accepta utantur ad externam gubernationem, quam prohibitionem ob paritatem rationis, ne scilicet Sacramentum reddatur odiosum, ad omnes confessarios extendi docet Lugo. Hinc ob notitiam ex confessione non licet subditum remove ab officio, negare illi suffragium &c. famulum furem ex confessione cognitum dimittere. Item confessarius, qui ex confessione novit, sibi a pœnitente cum allis sociis paratas mortis insidias, venenum vino pro celebrando mixtum, si declinet ab eo itinere, vel a celebrando abstineat, ita ut socii delicti advertant, eum a socio pœnitente has insidias in confessione cognovisse, & pœnitenti mortem inferre studeant, hæc notitia confessionis uti non potest. Si vero pœnitenti nullum damnum immineat, nec ullus pudor a confessione eum retrahens sequatur, nec ulla revelatio sigilli sequatur, aut si pœnitens extra confessionem hoc illi indicet, ad quod etiam tenetur, potest domi se continere, sub alio prætextu a loco recedere, gladium ex justa causa negare. *8vo*. Si confessarius extra confessionem ex alterius fidei relatione, vel audita aut visu novit peccatum pœnitentis, quod ipse in confessione reticet, confessarius eum speciatim interrogare in con-

confessione potest, & debet ad procurrandam integritatem confessionis: si neget, ordinarie debet eum absolvere, quando prudens dictamen sibi formare potest, eum vel jam confessum fuisse, vel nescivisse, esse peccatum grave. Si vero peccatum hoc novit ex Sacramentali confessione v. g. complicitis, non licet interrogare in specie: sed tantum caute in genere, v. g. an nihil amplius sciat, ne sigillum violetur: imo licet complex daret licentiam, utendi notitia confessionis, tamen illa confessarius uti non deberet pro monendo altero complice peccatum reticente, ob scandalum oriturum. *quo.* Ad sigillum etiam tenetur interpretes, per quem poenitens confitetur: astantes confessionem audientes casu vel iudustria, qui peccata in scheda scripta reperit, quæ sub peccato gravi nequidem legere potest, quia ejus secreta contra voluntatem illicite exploraret; item tenetur superior, a quo licentia absolvendi a reservato petitur: Poenitens tamen non tenetur sub sacro sigillo servare ea, quæ sibi a confessario secreto commissa sunt: imo vero in aliquo casu revelare tenetur: de quo fit.

§. 1102.

Confessarius sollicitans denuntians.

Poenitens sub gravi peccato tenetur ad denuntiandum confessarium ad turpia & inhonesta in confessione, vel immediate ante aut post, vel in loco, aut prætextu confessionis, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactibus, sive per scripturam tunc aut postea legendam sollicitantem. Ita habent constitutiones Pauli IV. & Pii IV. quas Gregorius XV. per Bullam: *Universi Dominici gregis*: ad universos fideles extendit, & constituit, talem confessarium denuntiandum esse Inquisitoribus, vel ubi Inquisitio non est, Ordini-

Ordinariis vel eorum Vicariis. Quo pertinet constitutio Benedicti XIV. *Sacramentum Pœnitentiæ*: in qua confirmantur tum aliorum Romanorum Pontificum litteræ de sollicitatione: tum omnia decreta ad earum declarationem emanata. Accedit propos. 6ta ab Alexandro VII. damnata: *Confessarius, qui in Sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitare in confessione, ac proinde non est denuntiandus. Et prima: Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante: hic potest illum absolvere ab obligatione denuntiandi.*

Coroll. Pract. 1mo. Ab onere denuntiandi excusatur, *Resolvuntur casus.* qui ex denuntiatione prudenter timet periculum propriæ vitæ, aut alterius gravis damni: denuntiationi tamen fraterna correctio, licet speretur emendatio, non est præmittenda ex decreto S. Inquisitionis 8 Julii 1660. Pœnitens vero sollicitans non est denuntiandus. *2do.* Multi Germani Doctores, uti Sporer, Gobat, La Croix docent, has circa denuntiandos sollicitantes Constitutiones in plerisque Germaniæ diocesisibus non esse usu receptas.

§. 1103.

Subjectum Sacramenti Pœnitentiæ est *Subjectum Pœnitentiæ.* omnis & solus homo viator, peccati mortalis vel venialis post susceptum Baptismum reus. Nam Sacramenta pro solis hominibus viatoribus instituta sunt: (§. 926.) & materia remota Sacramenti Pœnitentiæ sunt sola peccata actualia post Baptismum commissa: (§. 1055.) Ergo solus homo viator eorum reus

reus est subjectum capax Sacramenti Pœnitentiæ.

An olim aliquibus pœnitentiæ negata sit.

Schol. 1. Petavius in not. ad S. Epiph. putat, olim nonnullis gravissimorum criminum reis denegatum esse Sacramentum pœnitentiæ, & Sacramentalem absolutionem, quod etiam tenet Morinus l. 9. de pœnit. c. 19. & Martene l. 1. de ant rit. c. 6. ubi ostendit, absolutionem denegatam esse ultimo supplicio afficiendis usque ad annum 1306. quo Carolus VI. Francorum Rex hanc consuetudinem speciali edicto abrogavit. Verum certum nobis videtur impenitentibus etiam gravissimorum criminum reis pœnitentiam agentibus, aut ea perfunctis nunquam Sacramentalem absolutionem esse denegatam, uti patet ex S. Irenæo de mulieribus a Marco seductis, & post actam pœnitentiam in Ecclesiam receptis: ex S. Zephirino, qui teste Tertull. l. de pudic. c. 1. Mœchis & fornicariis dimisit. Ex S. Cypriano, qui ep. 52. ait: *Neminem putamus a fructu satisfactionis, & spe pacis arcendum.* 2do. Infirmis etiam in ultimo vitæ discrimine constitutis pœnitentiam & Sacramentalem absolutionem nunquam denegavit Ecclesia: ita patet tum ex Concilio Nicæno c. 13. *Generaliter omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui Episcopus probabiliter, id est, uti alii vertunt, postquam probaverit, dare debet: tum ex Innocentio I. ep. ad Exuper. dicente: consuetudo prior tenuit, ut daretur eis pœnitentiæ, sed communio negaretur.* Et Coelestinus ep. 2. c. 2. contra abusum moribundis absolutionem negantium insurgit, dicens, *Je tantam impietatem exhorrescere, qua morienti mors additur, ejusque anima occiditur.* vid. Tournely de pœn.

An morituri absolventi.

Schol. 2. Quæritur, an moribundis, qui præ morbi violentia inchoatam confessionem perficere non possunt, vel qui subito obmutescunt, & solo nutu desiderium confitendi testantur, vel testati sunt: vel

Vel qui dolorem nullo signo testari possunt, Sacramentalis absolutio danda sit. Respondetur 1mo. Infirmis, qui inchoatam confessionem vi morbi oppressi perficere non possunt, & signa doloris dederunt, danda est Sacramentalis absolutio: ita jam olim statuit Concilium Arausicanum I. c. 12. *Si quis obmutescens, prout status ejus est, baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.* S. Leo ep. 83. *Si aliqua ægitudine ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur.* Idem statuit Paulus V. in suo Rituali: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat, nutibus & signis conetur confessarius peccata pœnitentis cognoscere; quibus utcumque vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenditur, absolvendus est.* 2do. Illis etiam absolutio danda est, qui inopinato casu oppressi, & omni vocis, ac sensuum usu privati sunt, si aliunde boni Catholici & probatæ vitæ habeantur. Ita patet tum ex Sacerdotali Romano an. 1560. Venetiis edito; Ex statutis Synodi Lemovicensis cap. 21. Et factò Clementis P. VIII. qui absolutionem dedit operario ruenti ex superiori ædificio templi Vaticani sub hac forma: si es capax, absolvo te a peccatis tuis: teste Homobono in Exam. Eccl. part. 1. tr. 7. Accedit memoriale Bononiense a. 1623. editum jussu Ludovisii, postea Gregorii XV. Papæ effecti: tum ex S. Augustino, qui l. 1. de adulterin. conjug. c. 26. docet, Catechumenos morbo oppressos baptizandos esse, etsi Baptismum petere non possint, aut retineant adulterina conjugia: & subdit, eandem esse reconciliationis causam, si forte pœnitentem finientis vitæ periculum præoccupaverit: tum ex ratione;

tione: si enim nutus, & testimonia aliorum sufficiant, multo magis ad absolutionem laudabilis vita sufficit, ubi credendum, constitutum in tali periculo velle Sacramentum suscipere, maxime cum per formam conditionatam periculum de nullitate Sacramenti evitetur. Quodsi tamen talis infirmus foret peccator publicus, ab Ecclesia excommunicatus, vel in ipso criminis actu vocis & sensuum usum amisisset, nec ullo signo dolorem suum testari posset, non deberet absolvi, quia de tali non posset prudenter præsumi, quod voluntatem suam mutaverit, adeoque sit dispositus.

Dicis I. Quando moribundus nihil signum doloris dare potest, non habetur materia sensibilis ad Sacramentum requisita: Ergo nequit absolvi.

Resp. Sufficit testimonium commune Ecclesiæ, quod probam vitam peregerit, & adest rationabilis præsumptio, quod in hoc casu absolutionem exposcat, nec multum quærendum est, quænam sit hic materia sensibilis, cum per absolutionem sub conditione dignitati Sacramenti consulatur. II. Facultas Parisiensis a. 1665. proscripsit hanc propositionem Amadei Guimenii: *Talis infirmus, qui amisit loquelam vel usum rationis, si bene vivebat ut bonus, & fidelis, & frequentabat confessionem, & communionem, quamvis non petierit Sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt, debet præsupponi contritus, & faciente aliquo confessionem generalem pro eo, sicut fit in populo, Sacerdos faciat absolutionem ab omni sententia & peccato.*

Resp. In hac propositione duo continentur; primum est, moribundum fidelem & probum omni rationis, & sensuum usu destitutum absolvi posse, quod verum est, & non damnatur: Alterum est ratio hujus praxis, quia insperato illi talia acciderunt, & debet præsupponi contritus, unde sequitur omni peccatori etiam publico, vel actu peccanti nullo signo dato absolutionem esse concedendam, quod damnatur.

Coroll. Præf. 1mo. Pueri sufficienti usu rationis præditi sunt Sacramenti Pœnitentiæ capaces, cujus signa sunt, si sciant, quid eventurum sit bene vel male agentibus: si discernant malum a bono, erubescant mentiando, turpia loquendo; virtutes laudent, peccata distincte explicent, ad interrogata apte respondeant. Signa defectus sufficientis rationis sunt, si fileant, pueriliter agant, rosario ludant. Si defectus rationis advertatur, dimittantur sine absolutione data sola benedictione, & pœnitentia injungatur, & actus fidei, spei, charitatis, & contritionis cum eis eliciantur. Si certum peccatum afferant cum sufficientibus signis rationis, & bonæ dispositionis, absolvantur: si dubium sit de sufficienti usu rationis, nec certum peccatum habeant, sine absolutione dimittantur: si certum peccatum habeant, & dubitetur de sufficienti cognitione, præmissio dolore sub conditione absolvantur: & si defectus examinis advertatur, Confessarius per quæstiones caute factas eum suppleat. **2do.** Rudes, qui nesciunt necessaria necessitate medii, non sunt capaces absolutionis, donec ea addiscant. Stupidi ob excoecationem ex peccatis ortam per dilationem absolutionis corrigantur. Si vero hebetudo ex naturali complexionem oriatur; quod colligitur, si quis hebes sit etiam quoad negotia temporalia, aut inepte respondeat, si bonæ voluntatis sint, & bene vivant, eliciantur cum eis actus necessarij, & absolvantur. Si quis ita stupidus foret, ut de mysteriis fidei nihil capere posset, fatuus & infanti comparandus esset. Si hebetudo ex senectute oriatur, senexque necessario credenda antea sciverit, expositis cognitissimis peccatis, & præmissio dolore & proposito absolvi & communicari potest, licet dubium sit, an modo motiva fidei & doloris satis penetret: si vero nunquam didicerit, laborandum, ut adhuc discat, in quantum fieri potest. **3tio** Plene fatuus non est capax absolutionis: semifatuus sal-

*Resolvuntur
casus.*

tem

tem tunc absolvi potest, quando censetur actus ad pœnitentiam necessarios habere: si dubium sit, an quis sit plene, vel semifatuus, disponendus est, quantum fieri potest, & saltem in articulo mortis sub conditione absolvi potest, imo etiam juxta nonnullos in Paschate. 4to. Surdus tantum, si confiteatur peccata sua, & doleat, debet absolvi injuncta ei pœnitentia in rosario ostensa: si verò de numero & specie peccatorum quærendus esset, fiat in loco privato. Mutus, qui non est surdus, in loco separato per quæstiones juvenetur, ad quas per signa respondeat: si scribere possit, suadendum est, ut scripto confiteatur, si non possit per signa intelligi, si quod peccatum per signa exprimere non possit, si in genere se peccatorem ostendat, absolvi potest ob impotentiam, aliter confitendi. Surdus simul & mutus examinari debet per signa, & uno alterove peccato cum signo doloris intellecto in articulo mortis, Paschate, & si magis sit instructus, in festis sollemnibus absolvi debet. Surdus, mutus & cæcus simul a nativitate habetur instar perpetuo amentis, & folius Baptismi capax est: si vero talis post multas confessiones factus sit, dato signo doloris percutiendo pectus, accusando se de peccatis per signa, quantum potest, saltem in articulo mortis absolvi & communicari potest. 5to. Infirmus in mortis periculo, qui vel Sacramentum Pœnitentiæ expresse petiit, vel saltem implicite, doloris signa, ostendendo, licet nullum peccatum in specie confiteri possit, absolvendus est, ita tamen, ut cessante impedimento specificè confiteatur. Moribundus, de quo dubitatur, an vivat, sub conditione, si vivus & capax sit, absolvi debet. 6to. Quando Confessarius per unum vel plures testes novit, moribundum petiisse confiteri, eum absolvere debet: Item quando moribundus sensibus subito destitutus nullum signum doloris vel edidit, vel rogatus edere potest, & constat, eum hucusque christiane vixisse, sub conditione absolvi debet;

bet; nam sæpe per suspiria, oculorum motus, licet nobis non ita sensibiles signa doloris dat, uti nonnunquam ejusmodi infirmi reconualescentes confessi sunt. *7^{imo}*. Qui actu peccat, & repente in articulum mortis incidit, uti in duello, vel moribundus jacens in via, de quo non constat, an sit Catholicus vel hæreticus, an bene vel male vixerit, in regula sub conditione absolvi non potest: Interim tamen Tamburinus in meth. exped. Conf. l. 2. c. 10. ait: Ego sub prædicta conditione vix illum regulariter sine absolutione dimitterem, non quia velim absolvere non dispositum, sed quia rarissime evenit, ut tam cito sensibus quis, dum actu peccat, destituatur, ita ut vicinus morti non suæ salutem consulere per attritionem velit. *8vo*. Quando moribundus certa signa doloris, & voluntatis confitendi præbet, v. g. si dicat, se dolere de peccatis, velle confiteri coram Sacerdote vel astantibus, & subito sensibus destituatur, absolute absolvi debet. Si signa sint probabilia, uti si pectus tundat, præsumuntur in tali necessitate referri ad absolutionem, adeoque juxta P. Laymann absolute absolvi potest, licet tutius sit juxta P. Sporer, si absolvatur sub conditione, si sit dispositus. Si signa sint dubia & indifferentia ad significandum dolorem de peccatis, vel mortis angustiis v. g. si infirmus quæsitus, an velit confiteri, lachrymetur &c. sub conditione absolvendus est: si vero infirmus aliqua peccata in specie exprimere potest, ad hoc tenetur. *9no*. Si infirmi & jam absoluti soleant cum Confessario inire pactum, ut in agone adhuc semel absolvantur, non aliter intelligitur, quam quod in articulo mortis, dum loqui, & certum signum doloris edere non possunt, jam nunc statuunt, quolibet signo se velle indicare dolorem & accusationem peccatorum tum confessorum, tum quorum forte adhuc rei erunt.

§. 1104.

*Quinam
sint subje-
cta inca-
pacita.*

Econtra subiectum Sacramenti Pœnitentiæ & Absolutionis capax non sunt: 1. Qui nulla dant signa doloris. 2. Qui odia aut inimicitias deponere, aut aliena, si possint, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata derelinquere, aut vitam in melius emendare nolunt: aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publice satisfaciant, & scandalum tollant. Ita Rit. Rom. Ratio est, quia Confessarius ut iudex debet prudenter iudicare, pœnitentem esse sufficienter dispositum, & habere propositum efficax non peccandi: quod tamen in recensitis casibus esse non potest. Hinc merito damnatæ sunt ab Innocentio XI. propositiones 60. 61. 62. 63. in quibus in proxima occasione manentem, vel consuetudinarium capacem esse absolutionis perperam asseritur. Et Alexander VII. damnavit sequentem propositionem 41. *Concubinariis non est obligandus ad eijciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinariis, vulgo, regalo, dum deficiente illo nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.*

*Resolvuntur casus
de consuetudina-
rio.*

Coroll. Pract. imo. Consuetudinarius differt a recidivo per hoc, quod recidivus sit, qui post peccatum remissum semel aut iterum in peccatum relabitur, consuetudinarius vero ex malo contracto habitu frequenter in idem peccatum cadit. Lapsuum frequentia ex tempore, modo, & aliis circumstantiis petenda est; plures lapsus in cogitatio-

tationibus quam actibus externis requiruntur. Consuetudinario deneganda est absolutio, si nulla sit spes emendationis, & si non det signa sufficientia emendationis, doloris & propositi, sed tantum verbotenus dicat, se dolere, & proponere: si autem det signa specialia & extraordinaria, v. g. si vim sibi intulerit, si occasiones extrinsecas peccandi, & pravam societatem amoverit: si remedia contra relapsum cum fructu adhibuerit: si post ultimam confessionem rarius lapsus fuerit: si pro vera confessione facienda longum iter instituerit, & de industria bonum Confessarium pro obtinendis mediis efficacibus quæsierit: si lachrymas, & suspiria sincere fundat, tunc absolvi potest. Si vero consuetudinarius a Domino compulsus, vel ultimo Paschatis die pro scheda obtinenda ad confessionem veniat, periculum est, ne sit indispositus. *2do.* In periculo mortis, licet dubium sit de vero proposito, consuetudinarius saltem sub conditione absolvi debet. Non autem necesse est, ut Confessarius judicet, quod pœnitens nunquam sit relapsurus, sed sufficit, quod prudenter judicet, pœnitentem pro nunc verum habere dolorem & propositum: pœnitens tamen tenetur fateri Confessario interroganti peccati alicujus consuetudinem, & expedit, ut Confessarius interroget, an sæpe in ultima confessione hoc peccatum confessus fuerit, an media adhibuerit; an aliquo tempore abstinnerit, ut de consuetudine & dispositione pœnitentis judicare possit. Qui vero cum iisdem venialibus sæpius ad confessionem redeunt, ob fragilitatem facilius absolvi possunt, ubi tamen semper ad aliquod speciale peccatum pro majori securitate, speciale propositum præter propositum universale dirigi potest. *3tio.* Qui in occasione proxima, ubi quis frequenter labitur, voluntarie perseverat, cum tamen facile vitare eam possit, absolvi non potest, & multominus, si eam directe quærat; hæc enim fugienda est, nec directe pro bono spirituali vel tempo-

sali proprio, vel proximi quæri potest. Hinc concubinarius tenetur ad ejiciendam concubinam, nec ei facile credendum, si dicat, se habere propositum eam ejiciendi, quia præsumptio rationalis est in contrarium, maxime si semel jussus ejicere hoc non præstiterit. In certis tamen casibus circumstantiæ occurrere possunt, quæ contrarium suadent, uti si quis in gravi infirmitate, & mortis periculo alium hominem præter concubinam, ad quam tunc nullum pravum affectum gerit, non reperiatur, adeoque non sit in periculo peccandi & scandalum absit: Notorius autem concubinarius absolvi non potest; sicuti nec ille, qui in domo aliena concubinam propriis sumptibus alit, & ad eam accedit, nisi a peccato abstinereat. 4to. Per peccati periculum necessario fugiendum intelligitur periculum liberi consensus in peccatum, non vero periculum solum tentationis, aut alterius mali effectus: sic chirurgus potest attingere partes corporis alieni medendi causa, licet hic tactus sit causa tentationum & pravorum motuum, dummodo absit periculum consensus. Item Confessarius excipere confessiones. 5to. Constitutus in occasione proxima involuntaria, quæ vel physice vitari non potest, uti si quis detineatur in carcere; vel moraliter, uti miles, qui nequit deserere militiam sine gravi incommodo, tunc potest absolvi, si præter vera signa doloris ferium conatum adhibeat, ex occasione proxima faciendi remotam per efficaciam media adhibita. Sic filius, qui nequit deserere domum paternam, nec facere, ut ancilla e domo paterna expellatur, tenetur facere ex proxima occasione remotam per seria proposita, cavendo colloquia cum illa, conversationem cum sola in locis separatis &c. Quodsi tamen maneat periculum proximum, tenetur etiam cum dispendio vitæ abire juxta la Croix. 6to. Absolutio neganda est illis, qui nolunt rem alienam, aut famam restituere, debita solvere, illatum damnum resarcire. Item qui

qui renunt uti mediis ad emendationem necessariis, aut pœnitentias injunctas persolvere, qui retinent voluntatem, peccatum mortale committendi, qui nolunt inimicitias deponere, & injuriam condonare, qui publica scandala præbent, & nolunt abstinere ab usura, superstitionibus, & contractibus illicitis. 7^{imo}. Differenda est absolutio consuetudinariis, & recidivis, quando eorum pœnitentia suspecta videtur, v. g. si bis vel ter promittant satisfacere, restituere &c. Item si qui negligentes sint in faciendò examine, & eliciendo dolore; ultra 15 tamen dies absolutionem differre non expedit. 8vo. Media pro curandis consuetudinariis sunt oratio, auditio Missæ, frequens confessio apud eundem Confessarium, & S. Communio, meditatio novissimorum, sacra lectio, victoria sui exercendo virtutes vitiiis contrarias, examen generale, & particulare quotidianum, fuga occasionum, certæ preces per aliquod tempus quotidie persolvendæ &c.

§. 1105.

Effectus Sacramenti Pœnitentiæ quinque *Effectus Pœnitentiæ.* potissimum numerantur: 1. Remissio peccati, & pœnæ æternæ. 2. Imminutio pœnæ temporalis pro majori vel minori pœnitentis dispositione. 3. Redintegratio amicitiae cum Deo per peccatum violatæ. 4. Reviviscencia meritorum per peccatum deperditorum. 5. Auxilia actualia, seu jus ad illa percipienda tempore opportuno, quibus peccator justificatus peccata deinceps vitare possit, & in bono proficere ac perseverare. De remissione peccatorum dictum jam fuit: (§. 1060.) De remissione pœnæ temporalis pro dispositione pœnitentis: (§. 1073. & seq.)

de redintegratione amicitiae Dei, & justificatione: (t. 1. §. 372. & seqq.) superest, ut de primo effectu seu remissione omnium peccatorum, & de quarto nunc agamus; quintus enim nullam specialem difficultatem involvit.

§. 1106.

*Omnia
peccata
remitti
possunt.*

Igitur primo omnia omnino crimina per Sacramentum Pœnitentiæ expiari, & remitti possunt. *Primo* enim Matth. 16. v. 19. & Joan. 20. Christus solvendi potestatem nullis limitibus circumscriptam concessit: *Quaecunque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlis. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Hic quidquid peccati nomine intelligitur, Apostoli sine exceptione dimittere possunt. Hac potestate usus est Apostolus 2. Cor. 2. erga Corinthium incestuosum, quem post duram pœnitentiam Ecclesiæ restituit. Vim hujus exempli ipse Tertullianus jam Montanista declinare non potuit, nisi contra apertum textum negando, eundem esse hominem, quem Apostolus 1. Cor. 5. Satanæ tradidit, & quem 2. Cor. 2. recepit. Urgent etiam hunc locum S. Athanasius epist. 4. & S. Ambrosius l. 1. de pœn. c. 7. *2do.* Probat ex traditione. S. Clemens Alex. apud Eusebium l. 3. hist. c. 23. refert, S. Joannem Evangelistam Ecclesiæ reddidisse perditissimum juvenem, qui post Baptismum latronum ducem se constituerat. S. Pacianus ep. ad Sympron. hoc probat ex variis Evangelicis parabolis, drachmæ inventæ, ovis per-

perditæ reportatæ, hominis in latrones incidens fanati. S. Ambrosius l. 1. de pœn. c. 2. ait: *Dominus nullum crimen exceptit, qui peccata donavit omnia.* S. Augustinus l. de agon. Christ. c. 31. *Nec eos audiamus, qui negant, Ecclesiam Dei omnia peccata posse dimittere.* Eadem traditio patet ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ semper pœnitentes ad veram admittit, & libri pœnitentiales pro gravissimis etiam sceleribus pœnitentiam taxant. 3tio. Ex Conciliis. S. Cornelius coacto Concilio 60 Episcoporum anno 251. Novati opinionem declaravit immanissimam, & a fraterna charitate alienam, quorum decreto post serium examen acquieverunt cæteri per orbem Episcopi, teste Eusebio l. 6. hist. c. 43. in Cappadocia teste Firmiliano ep. ad Cyprian. in Africa teste S. Cypriano l. de laps. Deinde libellus Synodicus memorat Synodum Antiochenam Demetrii, in qua legitur, depositum Novatum tanquam, qui peccatoribus patrocigaretur. Rursus Concilium Lateranense IV. cap. 1. definit: *Si post susceptionem Baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram potest semper pœnitentiam reparari.* Et Tridentinum Sess. 14. cap. 1. *Novatianos remittendi potestatem olim pertinaciter negantes magna ratione Ecclesia Catholica tanquam hæreticos explosit atque condemnavit.*

Schol. 1. Montanistæ auctore Montano in Phrygia oriundo, unde Cataphryges, & ex oppido Pepusa, unde Pepusiani appellantur, peccata dividebant in ea, quæ sunt contra Deum, & contra proximum: Peccata contra proximum ab Ecclesia remitti possunt & debent: peccata vero contra

*Solvuntur
objection.
Montani-
starum &
Novatia-
norum.*

tra Deum alia sunt remissibilia ab Ecclesia, alia vero sunt gravissima, uti idololatria, homicidium & mæchia, quæ ab Ecclesia juxta illos remitti non possunt, pœnitentiam tamen pro illis agendam non negabant ad obtinendam veniam non quidem ab Ecclesia, sed a Deo. Novatiani a Novato & Novatiano, dicti etiam Cathari, id est, puri, ortum trahunt. Novatus Carthaginensis, Novatianus Romanus Presbyter fuit, Novatus sectæ auctor, Novatianus propagator fuit, omnem spem veniæ ab Ecclesia obtinendæ lapsis auferentes. Et primo quidem solis idololatriæ in persecutione lapsis veniæ spem denegabant: deinde vero omnibus plane delictis post Baptismum commissis veniam ab Ecclesia concedi non posse aperte docebant. Denique nonnulli Novatiani magistri sui dogma paululum emolliiebant, concedendo Ecclesiæ potestatem, remittendi leviora saltem peccata. Nunquam tamen Novatiani negarunt peccatorum gravissimorum veniam a Deo concedi posse, nec pœnitentiæ actionem, teste S. Ambrosio l. de pœn. c. 1. & 2. Argumenta horum sunt I. Eccli. 21. v. 4. dicitur: *Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.* I. Reg. II. v. 25. *Si in Dominum peccaverit, quis orabit pro eo?* Hebr. 6. v. 4. dicitur: *Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati . . . rursus renovari ad pœnitentiam.* Et c. 10. v. 26. *Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia.* Et I. Joan. 5. v. 6. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.* Resp. Ecclesiasticus docet, peccati plagam per solam divinam gratiam sanari posse. I. Reg. II. tantum innuitur pro exorando Deo offenso virum singularis meriti requiri: imo ibi agitur de Heli increpante filios suos retrahentes homines a Sacrificio Domini, & ait, quod in hypothesi, ubi nullus est Sacerdos, qui offerat Sacrificium, aut peccator, qui postulet, non supersit visibile remedium

medium pro placanda diviua justitia. Locum Hebr. 6. S. Athanasius, S. Ambrosius &c. explicant de renovatione per Baptismum iteratum. Alii volunt, Apostolum loqui de impossibilitate morali, seu magna difficultate. Alii volunt, Apostolum docere, impossibile esse lapsos renovari per Sacramentum Pœnitentiæ ea perfectione & facilitate, qua quis per Baptismum renovatur, quia Pœnitentia est laboriosus Baptismus, & omnem pœnam temporalem non semper delet. Hebr. 10. Sermo est de lapsis in apostasiam a Christo, in eaque permanentibus, quibus hostia pro peccato non relinquitur. S. Joannes juxta S. Augustinum l. 1. de serm. Dom. per peccatum ad mortem, intelligit id, cujus veniam peccator non debito modo rogat, quia obduratio ejus preces irritas facit. S. Pacianus vero intelligit impœnitentiam finalem. II. S. Hermas l. 3. similit. 8. ait, abnegantibus Deum non esse locum pœnitentiæ. Origenes, & Theognostus citati a S. Athanasio ep. ad Serapion. docent, baptizatos peccantes non consequi remissionem. *Resp.* Hermas loquitur de impœnitentibus & pervicacibus. Origenes solum vult, peccata baptizatorum difficilius remitti ob duros pœnitentiæ labores subeundos. III. S. Hieronymus in Matth. 12. docet, blasphemiam in Spiritum S. esse irremissibilem. *Resp.* Tunc esse irremissibilem, quando improbi in ea perseverant.

Schol. 2. Potissimum argumentum Novatiani petunt *De peccato* ex Matth. 12. v. 31. ubi dicitur: *Omne peccatum to in Spiritu & blasphemia remittetur hominibus, spiritus auritum blasphemie non remittetur: Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum S., non remittetur ei neque in hoc sæculo; neque in futuro.* D. Calmet in dissert. de peccato in Spiritum S. fufe examinat, quodnam sit hoc peccatum, & quomodo nec in hoc, nec in futuro sæculo remittatur. S. Athanasius ep. ad Serap. putat, hoc peccatum

catum esse crimen eorum, qui Christi opera dæmoni imputabant, quod ideo dicitur irremissibile, quia illi obnoxii non habent, ad quem confugiant, si Filio Dei Divinitatem abnegent. S. Augustinus de serm. Dom. in monte c. 22. putat, hoc peccatum esse fraternæ charitatis invidentiam, quod tunc est irremissibile, quando quis in eo moritur. Et in expos. Ep. ad Rom. assignat pro hoc peccato desperationem & finalem impœnitentiam, quæ non ex parte Dei aut Ecclesiæ, sed ex parte peccatoris pœnitentiam respicientis est irremissibilis. Probabilius videtur, hoc peccatum esse blasphemiam in opera Dei, quod dicitur ideo in hoc mundo irremissibile, quia in Lege veteri, de qua Christus ad Pharisæos loquitur, nullis Sacrificiis expiari poterat, sed morte plectebatur. Lev. 24. v. 11. In altero autem sæculo erat irremissibile, sed pœnis inferni punitur, nisi prius in vita per pœnitentiam seriam expiatum fuerit.

§. 1107.

Absolutio non est mera concio.

Ex eo autem, quod peccata per pœnitentiam remittantur, sequitur, quod absolutio Sacramentalis non sit nuda & concionalis declaratio, peccata esse a Deo dimissa. Nam Matth. 18. dicitur, Sacerdotes *solvere*, & *ligare*. Et S. Hilarius in c. 16. Matth. ait: *O beatus cæli Janitor . . . cujus terrestre iudicium præjudicata auctoritas sit in cælo*. Ratio est, quia Sacramentum Pœnitentiæ per modum iudicii institutum est, in quo sententia prolata non est mera concio seu declaratio.

Solvuntur objectiones.

Schol. I. Protestantes docent, absolutionem esse nudam & concionalem declarationem, peccata esse remissa. I Enim verbum remitto in S. Scriptura significat subinde solam peccati remissi declarationem, uti Luc. 7. v. 48. ubi S. Magdalenæ dicitur:

tnr: *Remittuntur tibi peccata tua*: quæ tamen v. 47. jam remissa fuerant. Et Christus prius mandavit leprosos, quam eos ad Sacerdotes mitteret; ac prius suscitavit Lazarum, & deinde modo iussit, ut solveretur. *Resp.* Verbum remitto Joan. 20. propriam remissionem significat, quia denotat potestatem solvendi Apostolis datam: imo etiam Luc. 7. v. 48. veram significationem habet. Exemplum leproforum solum in eo tenet, quod Sacerdotes novæ Legis, uti antiquæ, non pro suo arbitrio, sed juxta legem lepram & peccata discernere debeant: missi autem sunt leprosi ad Sacerdotes, ut munus suum offerrent, & a lepra immunes declararentur. Exemplum Lazari ostendit, necessarias esse in pœnitente prævias dispositiones, & vitam inchoatam, antequam absolvatur. II. S. Ambrosius lib. de Spir. S. c. 18. ait: *Per Spiritum S. peccata donantur, homines autem in remissionem peccatorum ministerium suum exhibent, non jus alicujus potestatis exercent.* Et S. Augustinus serm. 99. de verb. Evang. *Spiritus dimittit, non vos.* *Resp.* S. Ambrosius vult, Spiritum S. tanquam causam principalem dimittere peccata, ex quo probat, eum esse Deum. Eodem modo loquitur S. Augustinus contra Donatistas, qui efficaciam Sacramentorum ex personali sua pietate pendere docebant. III. Si Sacerdos vere absolvit, incertum est, an a peccatis simus absoluti, quia forte Deus non absolvit. *Resp.* Certa fiducia & persuasio justitiæ ex parte nostra alibi jam refutata fuit: (t. I. §. 377.) Sufficit nobis spes in Christi meritis reposita, quæ magis roboratur, dum nobis per Sacramenta Dominicæ Passionis fructus applicatur.

Schol. 2. Magister sententiarum &c. qui ad Sacramentum Pœnitentiæ requirunt contritionem perfectam, ideoque peccata jam ante absolutionem esse remissa, concludunt, absolutionem tantum esse declaratoriam remissionis peccatorum. Hæc sententia differt ab illa Protestantium, tum quia

An absolutio sit tantum declaratoria.
non

non confundit potestatem ligandi & solvendi cum potestate Evangelium prædicandi, & vult, Sacerdotes in sacro Tribunali non esse tantum præcones Divinæ Clementiæ, sed iudices, dum juridice declarant, peccata esse remissa: tum quia contritio perfecta juxta illos non remittit peccata, nisi in ordine ad claves Ecclesiæ, & absolutio producit secundam gratiam: quæ omnia negant Protestantes. Quare hæc sententia a Concilio Tridentino damnata non fuit, uti testantur Theologi, qui huic Concilio interfuerunt: Vega l. 13. c. 33. Dominicus Soto in 4. d. 40. & Pallavicinus hist. l. 10. c. 12. Fatendum tamen est, hanc sententiam cum doctrina Tridentini non satis cohærere, unde communiter ut temeraria, & erronea maxime cum facultate Parisiensi anno 1638. rejicitur. Ideo certum est, quod absolutio Sacramentalis vere & proprie coram Deo peccata dimittat, & non tantum dimissa esse declaret. Nam I. Joan. 20. Christus eam Apostolis potestatem confert, quam ipse a Patre accepit: *Sicut misit me Pater, Et ego mitto vos.* Et deinde dixit: *Quorum remisistis Et c.* Sed Christus ex potestate a Patre accepta non declaravit tantum peccata esse dimissa, sed vere & proprie ea remisit; ita enim Pharisei intellexerunt, cum ex verbis ejus scandalo accepto dixerunt: Luc. 5. *Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus?* Et hanc potestatem sibi a Patre collatam Christus mox probavit miraculosa paralytici sanatione: Ergo & Apostoli & eorum Successores eam habent. II. Patres uti S. Hilarius & Bernardus docent, sententiam Petri præcedere sententiam cœli: sine absoluteione periclitari hominum salutem: S. Augustinus ep. 228. Et S. Chrysostomus l. 3. de Sacerdotio: *Nobis Sacerdotibus non corporis lepram, verum animæ sordes non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est.* Ergo absolutio vere peccata dimittit. III. Concilia contra Novatiana-

Vatianos celebrata non disputabant de auctoritate Ecclesiæ peccata dimissa esse declarandi, sed statuerunt, ea revera remitti: Et Tridentinum sess. 14. cap. 4. non requirit contritionem tanquam dispositionem necessariam ad Sacramentum Pœnitentiæ: (§. 1061.) Ergo absolutio peccata remittit. *Dicis* I. Verba: Absolvo te; significant, solum te declaro: sic in foro externo iudex dicitur absolvere injuste accusatum, cum eum innocentem declarat. *Resp.* Sensus verborum: Absolvo te: non est, declaro te solum; nam etiam iudex in foro externo reum vere absolvit. Nec est sensus, absolvo te ab obligatione subjiçendi peccata tua clavibus Ecclesiæ, uti volunt Nominales, quia hoc non est remittere peccata, & fallit in peccatis venialibus; quæ confitendi nulla est obligatio. Nec est sensus: remitto tibi pœnam temporalem peccatis tuis debitam; uti vult S. Bonaventura: quia hæc subinde vi contritionis intensæ remissa esse potest. Nec sensus est: remitto tibi pœnam æternam pro culpa debitam; uti vult Hugo Victorinus; hoc enim non tenet in solis venialibus. Verus ergo sensus est juxta S. Thomam in suppl. a. 3. q. 1. Ego Sacramentum absolutionis tibi impendo: vel juxta alios: do tibi, quantum in me est, gratiam reconciliativam seu peccatorum remissivam: quod etiam in illo verificatur, qui prius Deo reconciliatus peccata denovo clavibus subjiçit, tum quia per augmentum gratiæ magis Deo reconciliatur, & crescit in ejus amicitia: tum quia aliquid pœnæ temporalis illi remittitur. II. Juxta S. Hilarium in Matth. 16. ut quis digne ad Pœnitentiam accedat, requiritur vita gratiæ: Ergo absolutio vere peccata non remittit. *Resp.* Requiritur tantum vita inchoata & imperfecta, seu dispositiones præviæ ex gratiæ actualis auxilio procedentes.

§. 1108.

*Unum
mortale
sine alio
non re-
mittitur.*

Licet autem per Sacramentum Pœnitentiæ omnia peccata vere remittantur, unum tamen peccatum mortale sine alio remitti non potest. Ita habetur c. *Frates.* de Pœnit. d. 9. *Falsam autem pœnitentiam esse constat, cum spre-
tis pluribus de uno solo pœnitentia agitur, aut
cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab
alio. Unde scriptum est Jac. 2. Qui totam le-
gem observaverit, offendat autem in uno, factus
est omnium reus. Ratio est: quia nullum pec-
catum remittitur, nisi in quantum tollitur
offensa Dei per gratiam: (t. 1. §. 373.)
Sed gratia est impossibilis cum offensa
Dei. (l. c. Schol. 3.) Ergo nullum pecca-
tum sine altero tolli potest.*

*An venia-
lia post
mortem
remittan-
tur.*

*Schol. Peccata venialia etiam post mortem remitti
possunt quoad culpam; nam potest quis bona fide
ignorare, se habere venialis, vel se sufficienter
de illis dolere, & sic statim sine debito dolore
mori, cum autem venialia non excludant a regno
cœlorum, & tamen nil coinquinatum in illud in-
trare possit, dicendum est, illa non solum quoad
pœnam, sed etiam quoad culpam post mortem re-
mitti posse. Fit autem hæc remissio per actus
charitatis & contritionis, quibus anima illa pec-
cata detestatur, & retractat: ita docet S. Tho-
mas in suppl. q. 7. a. 11. & ratio est, quia ve-
niale etiam in altera vita non potest remitti nisi
per formam oppositam, quæ est actus contritio-
nis & charitatis. Eliciunt autem animæ hunc
actum vel in ipso instanti separationis a corpore,
ubi agnoscunt, veniale esse sibi impedimentum
ingressus ad gloriam, adeoque illud detestantur:
vel in ingressu purgatorii, ubi pœna imminens ex-
citât intensum desiderium ad consequendum bo-
num,*

num, & malum evitandum: denique animæ separatæ culpæ veniales remittuntur, non sicuti in præsentī vita per modum meriti & satisfactionis, sed per modum condignæ retractationis & displicentiæ.

§. 1109.

Alter effectus Sacramenti Pœnitentiæ est *Merita* reviviscencia meritorum per peccatum deper- *per Pœni-*
ditorum: quippe bona justorum opera, & *tentiam*
merita virtutum per peccatum mortificata *revivi-*
ope pœnitentiæ subsequenti reparantur, & *scunt.*
reviviscunt. Sic habetur imo Joel. 2. *Con-*
vertimini ad me . . . reddam vobis annos, quos
comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca.
Quæ verba S. Hieronymus de restitutione
bonorum operum per peccatum mortificato-
rum exponit. Deinde Hebr. 6. dicitur: *Non*
enim est injustus Deus, ut obliviscatur operis ve-
stri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine
ipsius. Ubi Apostolus excitans Judæos ad
pœnitentiâ consolatur eos, quod Deus bo-
na eorum opera præcedentia sit compensatu-
rus. Ita S. Chrysostomus hom. 10. S. Atha-
nadius de blasph. in Sp. S. S. Augustinus de
fide & oper. c. 14. Et Tridentinum Sess. 6.
c. 16. dicens: *Justificatis hominibus sive ac-*
ceptam gratiam perpetuo conservaverint, sive
amissam recuperaverint, proponenda sunt Apo-
stoli verba: Non enim est injustus Deus. 2do.
Ita docent P. P. S. Ambrosius l. 1. in Luc.
Vide, quam bonus Deus, & facilis indulgere,
non solum ablata restituit, sed etiam insperata
concedit. S. Hieronymus in c. 3. Gal. *Qui-*
cun-

cunque ob fidem Christi laboraverit, & postea lapsus fuerit in peccatum . . non perdet ea, si ad pristinam fidem & antiquum studium revertatur. 3tio. Ratio est: Juxta Tridentinum c. 16. sess. 6. tria requiruntur, ut opera nostra sint meritoria: ut sint justificati hominis: ut sint facta in gratia Dei: & ut homo in gratia decedat, sive acceptam perpetuo conservaverit, sive reparaverit amissam: sed has condiciones habent opera per peccatum mortificata: de duabus primis per se patet, tertiam accipit per pœnitentiam, per quam gratia habitualis datur, in qua perseverare potest.

*Solvuntur
objectiones.*

Schol. I. Certum est, per pœnitentiam recuperari gratiam sanctificantem, & virtutes infusas, quæ sunt proprietates eam inseparabiliter concomitantes. (t. I. §. 366.) Rursus opera alia sunt *viva*, quæ homo ex principio vitali, gratia & charitate operatur: alia sunt *mortua*, quæ ex genere & objecto suo quidem bona sunt, sed ab homine extra statum gratiæ elicitæ vitæ principio omnino carent: alia sunt *mortifera*, quæ mortem animæ, privando eam gratia, afferunt: alia sunt *mortificata*, quæ a gratia & charitate elicitæ per subsequens peccatum mortificantur, quia impediuntur, ne habeant vim, & efficaciam perducendi hominem ad vitam æternam. Hæc opera mortificata non reviviscere per pœnitentiam, docuerunt nonnulli antiqui Theologi: I. Quia omnino destruitur per peccatum, sicuti gratia destruitur, quæ non reviviscit; unde Ezech. 18. dicitur: *Omnes justitiæ ejus non recordabuntur.* *Resp.* Quod merita mortificata reviviscant, est opus misericordiæ divinæ, quæ pœnitentem ultra condignum præmiat; & justitiæ præteritæ non recordatur, quousque peccator in peccato perseverat. II. Pa-
ctum,

ctum, quo Deus promittit remunerari merita nostra, est conditionatum, scilicet, si non adsit obex ex parte hominis: Ergo adveniente obice peccati cessat. *Resp.* Conditio illius pacti non est, ut homo obicem non ponat, sed, si ponat obicem perpetuum, vel positum non tollat.

Schol. 2. Quæritur, in qua proportione & quantitate reviviscant merita mortificata. Cum Ecclesia perfectio- nihil hic definiat, varias Theologorum sententias ne merita retulisse sufficiat. Nonnulli putant, bonorum operum merita per quamcunque veram pœnitentiam in eadem semper perfectione, in qua ante fuerunt, reviviscere; quia remoto impedimento, scilicet peccato, sequitur effectus, sicuti antea fuit. Alii volunt, non reviviscere merita ad gloriam essentialem seu visionem beatificam, sed solum ad gloriam accidentalem, quæ consistit in gaudio speciali, quod pœnitentes percipient ex bonis operibus, quæ lapsum eorum præcesserunt: quia merita illa per peccatum quoad præmium essentialia destructa fuerunt. Alii censent, merita reviviscere ad priorem gratiam & gloriam, non quidem in esse physico habitus & qualitatis; sed in esse morali seu juris ad gratiam: Id est, pœnitentem non tantum recuperare jus ad illam gratiam & gloriam, quæ correspondet præsentis dispositioni, sed etiam meritis præteritis, ita tamen, ut physicum augmentum gratiæ non infundatur prius, quam actu intensiori se ad illud recipiendum disposuerit: quod tunc dicunt fieri, quando homo in ingressu beatitudinis, vel purgatorii prorumpet in actum amoris, habentem se non per modum meriti, sed dispositionis; cum enim S. Scriptura, Concilia & Patres astruant reviviscentiam meritorum sine restrictione ad gradum minorem & dispositionem pœnitentis, nec nos debemus restringere. Alii denique docent, gratiam sanctificantem, virtutes & dona ac merita reviviscere pro majori vel minori peccatis pœnitentia, ita ut si hæc valde intensa fuerit, recuperet,

M m 2

quid-

quidquid gratiæ & meriti per peccatum amiserat: si vero fuerit admodum remissa, parum vel forte nihil ex iis reparat. Hanc sententiam censent esse magis accommodam ad augendum studium pœnitentiæ, & experienciæ consonam, qua novimus pœnitentes intense, priora sua opera & exercitia majori fervore obire.

§. IIIIO.

Peccata remissa non redeunt.

Quamvis vero merita per pœnitentiam reviviscant, peccata tamen semel remissa per subsequens peccatum non redeunt simpliciter, sed tantum secundum quid. Nam *imo* non redeunt quoad esse physicum, quia idem numero actus, per quem peccata commissa sunt, ordinarie redire nequit, nec naturaliter, cum non detur regressus a privatione ad eandem numero formam, nec Deus potest facere, ut redeat, quia alias foret auctor peccati. *2do*. Non redeunt quoad modum essendi moralem quoad culpam, vel pœnam, quia Ezech. 18. dicitur: *Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor.* In quæ verba S. Hieronymus ait: *Justum, antea peccatorem, non prægravari antiquis suis peccatis.* Denique non videtur justitiæ Divinæ conforme, idem bis punire: sed peccata remissa punita sunt in Christo, qui iniquitates nostras portavit: Ergo justum non videtur, ut quoad pœnam redeant. Denique dona Dei sunt sine pœnitentia, & peccata in Sacramento Pœnitentiæ absolute remittuntur, nec adest obligatio ea rursus confitendi: Ergo quoad esse morale, culpam & pœnam non redeunt. *3tio*. Redeunt tamen secun-

secundum quid, quia culpa ob relapsum, sicuti morbus in recidivo est periculosior, & gravior; homo est magis ingratus erga Deum, a quo antea veniam obtinuit, & Deus subtrahit illi specialia & copiosiora gratiæ auxilia, ita, ut in graviora deinde peccata prolabatur.

Schol. Nonnulli antiqui Theologi putarunt, peccata *Solvuntur* dimissa per subsequens peccatum redire quoad *objectio-* modum effendi moralem. Et quidem Hugo Victo-*nes.* rinus l. 2. de Sacram. c. 9. p. 14. putat, ea redire per quodlibet peccatum sequens. Præpositivus vero tantum per hæc quatuor crimina: Odium fraternum, apostasiam a fide, contemptum confessionis, & retractationem pœnitentiæ. I. Quia Pf. 108. dicitur: *In memoriam redeat iniquitas Patrum ejus in conspectu Domini.* Et 3. Reg. 17. mulier Sareptana ad Eliam ait: *Ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ.* Et Matth. 18. Servus remissionem debiti consecutus, nolens remittere conservo, missus est in carcerem, donec redderet universum debitum. *Resp.* Iniquitas patrum dicitur redire quoad pœnam temporalem nondum remissam. Eodem modo intelligitur mulier Sareptana, quæ forte etiam alia adhuc peccata necdum remissa habuit. A servo illo exigitur totum debitum propter sequens peccatum solum secundum quid, ratione crudelitatis in conservum commissæ. II. S. Augustinus de Serm. Dom. c. 6. ait: *Si non dimiseris, revocabo te, & quidquid tibi dimiseram, replicabo.* Similia habent S. Ambrosius, & S. Gregorius. *Resp.* Patres eodem modo loquuntur de reditu peccatorum secundum quid. III. Merita per peccatum mortificata per pœnitentiam reviviscunt: Ergo etiam peccata priora reviviscunt per peccatum sequens: imo si pœna temporalis peccatis remissis debita non fuerit soluta, & aliquis commisso no-

vo peccato mortali statim moriatur, illam pœnam in inferno, ex quo nulla est redemptio, in æternum luere debet: Ergo saltem peccatum quoad pœnam redit. *Resp.* Disparitas est, quia Deus pronior est ad benefaciendum, quam ad puniendum, & peccata absolute delentur, merita autem solum sub conditione, nisi quis agat pœnitentiam. S. Thomas in 4. d. 22. q. 1. a. 1. ad 5. docet, quod pœna illa temporalis in dato casu temporaliter in inferno puniatur: Neque ex hoc sequitur, quod ex inferno sit aliqua redemptio, quia, quod solvitur, non redimitur: nec est inconueniens, quod quantum ad aliquid accidentale pœna inferni minuatur usque ad diem iudicii, sicuti etiam augetur ex consortio damnatorum.

§. IIII.

*Quando
Pœnitentia
effectus
careat.*

Sacramentum Pœnitentiæ effectu suo carere, & invalidum esse potest, vel ex defectu pœnitentis, si sine sufficienti examine, dolore, aut proposito ad illud accedat, vel in confessione grave peccatum omittat: vel ex defectu Confessarii, si non habeat debitam intentionem, vel jurisdictionem, vel formam absolutionis corrumpat. (§. 1095. 1091.)

*An detur
Pœnitentia
valida
& informis.*

Schol. Quæritur, an Sacramentum Pœnitentiæ possit esse validum & informe, id est, carere suo effectu, scilicet remissione peccatorum, & tamen esse verum Sacramentum, quod tribus modis contingere potest: *imo* quando confessio non est integra ex defectu examinis, quod pœnitens ex ignorantia invincibili putat esse sufficiens. *2do.* Quando pœnitens habet attritionem excludentem quidem formale propositum amplius peccandi, non tamen implicitam voluntatem peccandi, licet pœnitens hoc non cognoscat. *3tio.* Quando attritio non est generalis, quæ se non extendit ad pec-

peccata ex oblivione inculpabili in confessione omiffa. *Resp* Poffe dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & tamen informe, in primo & tertio cafu. Nam in primo cafu Sacramentum tanquam caufa, poteft carere fuo effectu ob indifpofitionem pœnitentis, quia effectus hic extra ejus effentiam eft politus. In tertio cafu confessio eft valida, quia non quidem materialiter eft integra, eft tamen integra formaliter: (§. 1067.) & fufficit attritio, quæ ad omnia peccata confessa fe extendat: Ergo Sacramentum eft validum; caret tamen fuo effectu, quia unum peccatum mortale fine alio remitti non poteft, & in cafu pofito illud peccatum pœnitenti non remittitur, de quo formaliter & implicite non dolet, neque virtualiter & implicite, cum fupponatur dolorem ejus ad peccata oblita fe non extendere. In fecundo vero cafu, quando pœnitens facit confessionem non integram ex culpabili defectu examinis fufficientis, vel habet attritionem excludentem quidem formale propositum peccandi, non tamen virtuale & implicitum, Sacramentum non eft validum & informe; nam fi pœnitens in faciendo examine culpabiliter deficiat, confessio non eft valida, cum culpabiliter non fit integra: Attritio vero excludens omnem affectum peccati mortalis eft pars Sacramenti Pœnitentiæ, uti docet Tridentinum Sess. 24. cap. 4. Ergo qui eam non habet, non recipit Sacramentum validum & informe. *Dicis* I. De ratione Sacramenti eft, caufare gratiam; & Sacerdos non vult absolvere nifi rite difpofitum: Ergo non datur Pœnitentia valida, & informis. *Resp.* De ratione Sacramenti non eft, ut actualiter caufet gratiam, fed ut habeat vim, eam caufandi, licet ob indifpofitionem fubjecti eam fubinde actu non caufet Deinde Sacerdos habet intentionem absolvendi rite difpofitum, licet non habeat intentionem conferendi gratiam, nifi rite difpofito. II. Attritio, quæ eft pars pœnitentiæ, eft etiam difpofitio ad ejus

effectum, & forma super illam, tanquam materiam verificari debet: Ergo sine effectu seu gratia in Sacramento Pœnitentiæ esse non potest. *Resp.* Attritio quidem ordinariè est dispositio ad effectum Pœnitentiæ, subinde tamen, si non sit generalis, nec ad peccata oblita se extendat, contingere potest, quod ad eum non disponat: forma autem Sacramenti sufficienter verificatur, quia juxta S. Thomam sonat: confero tibi Sacramentum absolutionis a peccatis; sicuti verificatur forma Baptismi in illo, qui eum fide suscipit. III. Peccata inculpabiliter oblita remittuntur in Sacramento Pœnitentiæ, etsi confessio ad illa se non extendat: Ergo etiam si attritio ad illa se non extendat, quia pœnitens hoc modo gratiæ obicem non ponit. *Resp.* Disparitas est, quod integritas confessionis solum sit de præcepto, pœnitentia vero interna est de necessitate medii per se requisiti ad remissionem peccati, ad quod si se non extendat, illud non remittitur: hinc in nostro casu pœnitens non quidem ponit obicem positivum, ponit tamen obicem negativum non extendendo attritionem, quem tamen invincibiliter ignorat, se ponere.

Resoluntur casus. *Coroll. Pract. imo.* Pœnitens excommunicatus, & non prius ab excommunicatione, quam peccatis absolutus mala fide procedens invalide absolvitur, adeoque confessionem repetere debet. si vero ex oblivione naturali, vel ignorantia invincibili, vel ad vitandum grave scandalum Sacramentum Pœnitentiæ suscipiat, validum est, cum non constet in hoc casu, Ecclesiam jurisdictionem ab absolvente sustulisse. *2do.* Confessio facta sine debito dolore, proposito, & quando grave peccatum culpabiliter omissum fuit, est invalida, & repetenda. Si quis tamen olim culpabiliter mortale peccatum retinisset, & hujus Sacrilegii oblitus plures alias confessiones bona fide fecisset, non est necessarium, has confessiones bona fide factas repetere, sed illam solum, in qua defectus fuit, Si-

Sicuti etiam ille, qui aliquod peccatum mortale omisit, inculpabiliter putans esse tantum veniale, valide confitetur, & satisfacit accusando se de hoc peccato omisso. Unde excusantur pueri a repetenda confessione, qui in ea mortale tacuerunt, ignorantes, quod sit peccatum grave, quod modo majores facti agnoscunt: Quod idem dicendum est de circumstantiis aut numero peccatorum ex ignorantia invincibili non expressis, quæ post adeptam notitiam confiteri tenentur. 3to. Ex defectu Confessarii invalidum est Sacramentum Pœnitentiæ, si absolutionem non impendat, non habeat debitam intentionem, aut jurisdictionem. Item si ob surditatem, distractionem, vel somnum peccata non intellexerit. 4to. Confessio bona fide facta Confessario nescienti discernere inter mortale & veniale. inter species peccatorum & numerum, valida est, quia omnia ad valorem requisita concurrunt, nec tenetur quis confessionem talem bona fide factam repetere, nisi quis sciens Sacerdoti ignorantem confiteatur, & advertens ejus ignorantiam sine ulteriori instructione pergat. 5to. Si confessio ob defectum pœnitentis vel Confessarii invalida coram eodem Confessario retinente adhuc memoria peccata confessa, vel eorum confuse reminiscente, & statum peccatoris pro congrua pœnitentia injungenda agnoscente repetenda sit, non opus est, ut peccata secundum speciem & numerum illi jam exposita denuo repetantur, sed sufficit cum contritione de commisso defectu, & aliis peccatis in genere se accusare, quia etiam valida est confessio, quam pœnitens una vice non potuit perficere, sed iteratis vicibus multorum dierum spatio perfecit, & in fine absolutionem a Sacerdote obtinuit, cui tunc notus erat status conscientie peccatoris, & cujus peccatorum saltem confuse recordatur, licet non omnium in particulari.

§. III 2.

Sacramentum Pœnitentiæ est necessarium necessitate medii.

Sacramentum Pœnitentiæ in re, vel in voto est necessarium necessitate medii ad delenda peccata post Baptismum commissa. Nam imo juxta S. Scripturam in Sacramento Pœnitentiæ judiciaria potestate a Sacerdotibus peccata remittuntur. Joan. 20. *Quorum remisistis peccata.* Sed sine hac remissione nemo post Baptismum lapsus salutem consequi potest: Ergo Sacramentum Pœnitentiæ est necessarium necessitate medii ad salutem. 2do. Inter cæteros Patres S. Leo ep. 82. ait: *Sic Divinæ bonitatis præsidii ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri.* Et Tridentinum Sess. 14. cap. 2. *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus.*

Solvuntur objectiones.

Schol. 1. Protestantes negant necessitatem Sacramenti Pœnitentiæ. I. Quia S. Scriptura conversionem contritioni tribuit. Pl. 50. *Resp.* Non excluditur hic necessitas Sacramenti Pœnitentiæ, sicut nec necessitas Baptismi. II. Christus sine Sacramento peccatricem Luc. 7. & adulteram Joan. 8. dimisit. Et Act. 8. S. Petrus Simonem magum pro agenda pœnitentia ad nullum Sacramentum remisit. *Resp.* Christus ante institutum Sacramentum Pœnitentiæ peccata remittens usus est potestate excellentiæ: Et S. Petrus per illa verba: *Pœnitentiam age,* ad Sacramentum remisisse merito censetur. III. In veteri Lege sola virtus Pœnitentiæ & fides ad consequendam veniam peccatorum sufficiebat sine Sacramento: Ergo etiam in Nova Lege; alias via ad salutem modo foret arctior. *Resp.* Per Sacramentum Pœnitentiæ nihil detractum fuit de virtute fidei, aliarumque

que virtutum, sed tantum novum præceptum additum est, subjiciendi se clavibus Ecclesiæ, & via salutis fuit alleviata, cum in veteri Lege requisita fuerit perfecta contritio, & tamen modo attrito cum Sacramento ad remissionem peccatorum sufficiat.

Schol. 2. Quomodo votum Sacramenti Pœnitentiæ *Quomodo* in perfecta contritione includatur, non eodem *contritio* modo omnes explicant. Aliqui putant, per con- *includat* tritionem non remitti peccatum nisi sub condi- *votum* tione recipiendi Sacramentum, ita ut remissio su- *pœnitentiæ.* spensa maneat, donec Sacramentum susceptum fuerit. Verum cum contritio perfecta sit dispositio ultima ad gratiam, quæ eam necessario comitatur, & gratia si impossibilis cum peccato, contritio non expectat absolutionem Sacerdotis, ut peccata remittat. Alii putant, ideo in contritione includi votum Sacramenti Pœnitentiæ; quia contritio includit propositum virtuale, servandi omnia præcepta, inter quæ est præceptum Sacramenti Pœnitentiæ. Verum non videtur adesse potior ratio, cur contritio includat magis votum Pœnitentiæ, quam aliorum Sacramentorum. Dicendum ergo videtur, Contritionem importare votum Sacramenti Pœnitentiæ, quatenus formaliter per alium actum, vel virtualiter per seipsam respicit Sacramentum Pœnitentiæ sub ratione unici medii ad salutem necessari; quia votum Pœnitentiæ a contritione importatum, per ordinem ad ipsam, prout habet rationem medicinæ necessariæ peccatorum, a voto aliorum Sacramentorum distinguitur.

Schol. 3. Ad obtinendam remissionem peccati post *Quale vo-* Baptismum commissi sufficit votum implicitum *tum re-* Pœnitentiæ. Nam ad obtinendam hanc remissio- *quiratur.* nem sufficit perfecta contritio, quæ sit ultima dispositio ad gratiam: sed hæc contritio sine voto explicito Sacramenti esse potest, si pœnitens vel ex oblivione, vel ignorantia invincibili de Sacra-

cramento nihil cogitet, adeoque habeat tantum votum implicitum Sacramenti: Ergo hoc sufficit. *Dicis* I. cum Cano de pœn. p. 5. conclus. 3. Concilium Complutense damnavit hanc propositionem Petri Oxomenis: *Peccata mortalia delentur quantum ad culpam & pœnam alterius sæculi per solam cordis contritionem sine ordine ad claves*: sed sola contritio habet tantum votum implicitum Sacramenti: Ergo hoc non sufficit. *Resp.* Hæc propositio ideo damnata fuit, quia Petrus Oxomenis excludebat subordinationem tam formalem, quam virtualem ad claves Ecclesiæ, quarum potestati derogabat, & negabat, necessarium esse, manifestari Sacerdoti peccata occulta. II. Tridentinum Sess. 6. cap. 14. Contritionem distinguit a voto Pœnitentiæ: Ergo votum explicitum requiritur. *Resp.* Tridentinum ea, quæ docuit de justificatione Sess. 6. exposuit Sess. 14. de voto incluso in contritione; votum autem inclusum non est expressum, sed virtuale. III. Nulli hæretico remittitur culpa, nisi expresse ab Ecclesia veniam petere velit: Ergo sola contritio sine voto explicito non sufficit. *Resp.* Disparitas est, quod hæreticus clare fidem negat, adeoque formale desiderium redeundi ad Ecclesiam, a qua discessit, habere debet, quod non tenet in aliis peccatoribus ab unitate Ecclesiæ non recedentibus: imo etiam in casu subitaneo, quando hæreticus veram contritionem elicit, implicite votum Pœnitentiæ in ea includitur, adeoque desiderium Ecclesiæ se uniendi.

§. IIII3.

Confessio est de necessitate præcepti Ecclesiastici.

Non solum autem necessitate mediæ Sacramentum Pœnitentiæ est necessarium ad salutem, sed Confessio Sacramentalis cadit etiam sub præcepto Ecclesiastico. Ita statuit Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. in cap. *Omnis utriusque*. de pœn. & remiss. *Omnis utrius-*

utriusque sexus fidelium, cum ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata semel saltem in anno confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere. Et Tridentinum can. 8. inquit: Si quis dixerit, ad eam Confessionem Sacramentalem non teneri omnes & singulos utriusque sexus fideles juxta magni Concilii Lateranensis constitutionem semel in anno . . anathema sit.

Schol. 1. Quæritur, an, si Confessio non esset de *An Eccle-* præcepto divino, posset cadere sub præcepto Ec-*lesia confes-* clesiastico. *Resp.* Negative: tum quia Ecclesia *sionem* nequit præcipere rem difficillimam, quam Deus *præcipere* non præcipit, qualis est confessio: tum quia Ec-*possit, si* clesia nequit præcipere illa, quæ solum ut consilia *Christus* Christus proposuit, cum gubernationem Christi *non præ-* alterare non possit. *Dicis* I. Etsi Christus non *cepisset.* præceperit annuam Confessionem, Ecclesia tamen potuit præcipere, licet sit res difficillima: Ergo licet Christus confessionem non præcepisset, eam tamen Ecclesia posset præcipere. *Resp.* Disparitas est, quia supposito præcepto divino Confessionis non est notabilis difficultas ratione temporis ab Ecclesia determinati. II. Christus non præcepit Confessionem venialium, quam tamen præcipit Ecclesia in Clement. *Ne in agro,* dum statuit, ut Benedictini singulis mensibus confiterentur, qui certe mortalia non semper confitebuntur: Ergo a pari. *Resp.* Ecclesia præcipit Confessionem aliquorum tantum venialium indeterminate, quod nimis durum non est, non vero omnium, quod nimis durum foret.

Schol. 2. Quæritur ulterius: Quisnam ex mente *Quis sit* Concilii Lateranensis sit proprius Sacerdos, cui *Sacerdos* semel in anno confessio facienda est. Tres sunt *proprius.* in hac controversia sententiæ. Prima est eorum, qui volebant proprium Sacerdotem tam stricte esse Parochum, ut excludatur Episcopus & ipse
sum-

summus Pontifex, & ne Divinitus quidem fieri posse, ut stante Concilii Lateranensis decreto valide quis Episcopo suo aut Papæ confiteatur. Altera docet per proprium Sacerdotem omnem illum intelligi, qui habet jurisdictionem ordinariam, qualem habent Papa, Episcopi, & Parochi, qui eam illis, quibus voluerint, delegare possunt; hinc Regulares possunt excipere fidelium confessiones etiam tempore Paschali invitatis Parochis & Episcopis, modo habeant consensum summi Pontificis. Tertia est Launoji in libro: *Explicata Ecclesiæ traditio circa canonem*: omnis utriusque Bonaventuræ Basseau in suo *Theophilo Parochiali* p. 4. a. 15. Juenin de *Sacr. diff. 6. q. 5. a. 3.* Van Espen *jur. Eccl. p. 2. t. 6. c. 5.* qui nomine proprii Sacerdotis ita intelligunt Parochum, ut huic tantum, & non alteri, licet ab Episcopo approbato, fas sit tempore Paschali confiteri. Dicendum est *imo*, Nomine Sacerdotis proprii in cap. omnis utriusque intelligi Parochum. Ita intellexit Martinus IV. *const. ad uberes*, Benedictus XI. *Const. Inter cunctas*. Sixtus IV. in *Extravag. Vices illius*. De *treuga & pace*. Idem constat ex Concilio Arelatenſi a. 1275. can. 19. Colonienſi a. 1280. c. 8. Lingonenſi a. 1452. Remenſi a. 1583. &c. 2do. Nomine proprii Sacerdotis non ita intelligitur Parochus, ut excludatur summus Pontifex, & Episcopus, & ab iis delegati vei pro tempore Paschatis, vel ab illis sine temporis aut loci restrictione approbati. Nam Concilium Lateranense IV. c. 21. statuit, *si quis autem alieno Sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat a proprio Sacerdote, cum aliter ille ipse solvere non possit aut ligare*: sed Papa in tota Ecclesia, & Episcopus in sua diocesi non sunt alieni Sacerdotes, qui ab inferioribus Parochis licentiam petere & obtinere debeant: Ergo vel per seipsos, vel per alios a se delegatos annuam subditorum suorum confessionem excipere possunt, ita ut a consentientibus canoni,

noni, utriusque sexus, satisfiat. Eodem modo canonem hunc intellexit Synodus Claromontana a. 1163. *Proprium Sacerdotem dicimus duobus modis: ex officio, utpote Papam, Episcopos, & Curatos: vel ex commissione, sicut Fratres Prædicatores & Minores, quibus Episcopus commiserit vices suas.* Item Synodus Lingonienſis a. 1452. Attrebatenſis a. 1490. Et Clerus Gallicanus iuculenter mentem suam aperuit, dum a. 1683. die 25. Aprilis librum approbavit, quem pro confessione tempore Paschali facta cuilibet Sacerdoti ab Episcopo approbato scripserat P. Bagottus S. J. & alium librum contra Bagotti doctrinam evulgatum proſcripſit. 3tio. Ex hoc ſequitur, quod, qui confitetur Regulari ab Ordinario approbato, ſatisfaciat præcepto annuæ confessionis: quippe Johannes XXII. a. 1321. ſequentem proſitionem damnavit: *Stante editto: omnis utriusque sexus in Concilio generali, Romanus Pontifex non poteſt facere, quod Parochiani non teneantur peccata ſua ſemel in anno proprio Sacerdoti confiteri; quam damnationem Alexander a. 1409. confirmavit: & Clemens VIII. in litteris Apoſtolicis ad Belgas datis a. 1592. omnibus fidelibus licitum eſſe pronuntiavit, Quadrageſimæ, Paſchatis & alio quovis tempore Religioſis mendicantibus, Presbyteris S. J. & aliis Privilegiatis confiteri, dummodo ab Ordinariis fuerint approbati, præcepitque Archiepiſcopo Cameracenti, & Episcopo Attrebatenſi, ut Parochos in officio continerent, ne prohiberent plebem ſibi ſubditam, quominus Regularibus tempore Paſchali confiteretur. Eadem controverſia excitata eſt inter Archiepiſcopum Burdigalenſem & Regulares, ſed Innocentius X. in Conſtit. *Exponi nobis*, a. 1645. definivit: *Non poteſt Archiepiſcopus Burdigalenſis prohibere Regularibus habentibus privilegia Apoſtolica, ne a Dominica Palmarum uſque ad Dominicam in Albis incluſive adminiſtrare valeant perſonis ſæcularibus Sacramentum Confessionis.* Quod autem ſatisfiat hoc modo*

modo præcepto annuæ Confessionis, probat Benedictus XIV. de Synod. l. 7. c. 64. Quod Clemens VIII. in suo decreto hoc solum de præcepto Paschalis Communionis in Parochia sumendæ, non vero de præcepto annuæ confessionis declaraverit. Imo Clemens X. in Constit. *Superna*, expresse declaravit a. 1670. *Qui Paschali tempore Regularibus ab Episcopo approbatis sua peccata aperit, satisfacit canoni: Omnis utriusque.* Et in eadem constitutione definit, fas esse fidelibus ægrotantibus absque alia Episcopi aut Parochi licentia Sacramentalem confessionem peragere apud Regularem ab Episcopo approbatum, ita tamen, ut Regularis infirmi confessionem excipiens teneatur de illa certiores facere ejusdem infirmi Parochum. *Dicis I.* Parochi sunt juris Divini, & Episcopi eorum jura contra decretum Concilii generalis infringere non possunt: Ergo non possunt facere, ut sine eorum consensu valeat confessio annua apud Regulares. *Resp.* Parochi sunt juris Divini, ita tamen, ut sint subordinati Episcopis, & Episcopus sit proprius Sacerdos modo excellentiori in sua diœcesi: hinc Episcopi non violant jura Parochorum, sed sua defendunt, quando Regularibus licentiam excipiendi annuam fidelium confessionem concedunt, maxime cum in Canone, *Omnis utriusque.* Papa & Episcopus non excludantur. *II.* Concilium statuit, ab eodem Sacerdote esse recipiendam S. S. Eucharistiam, & Absolutionem, sed a Parocho recipienda est S. S. Eucharistia: Ergo etiam absolutio, vel ab alio de ejus licentia. *Resp.* Etiam cum licentia Episcopi aliquis in aliena parochia S. Communionem sumere potest, adeoque etiam confiteri. *III.* Martinus IV. in Constit. *Ad fructus uberes.* Et plures Synodi statuerunt, teneri fideles semel in anno Parochis suis confiteri. Et Facultas Parisiensis damnavit quandam propositionem Claudii Cusii, in qua ait, satisfieri præcepto annuæ confessionis confitendo Fratribus. Et Privile-

privilegia Regularibus concessa a Tridentino revocata sunt: imo Benedictus XI. &c. dum facultatem confessiones excipiendi Regularibus concedunt, excipiunt tempus Paschale *Resp.* Martinus IV. loquitur de Regularibus ab Episcopo non approbatis, & de iisdem damnata est Cœli propositio. Tridentinum solum revocavit privilegia Regularium quoad approbationem Episcoporum: imo si Papa vel Episcopus delegatis hanc licentiam pro annua confessione excipienda expresse neget, nemo dubitat, quod eam excipere non possint.

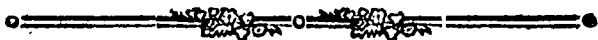
Schol. 3. Quæritur ulterius, quo tempore præceptum contritionis obliget. S. Bonaventura putat, peccatorem teneri ad eliciendum actus contritionis, quoties peccata sua menti occurrunt. Verum hoc præceptum ex S. Scriptura & Traditione non colligitur, & obligatio reliquorum præceptorum etiam Charitatis Dei ex necessitate rei sumitur, non vero ex memoria & intelligentia nostra. Alii putant, præceptum contritionis obligare, mox ut peccatum commissum fuerit. Sed hoc præceptum est affirmativum, quod non obligat semper pro semper, sed tantum in quibusdam circumstantiis, quarum nulla saltem ordinarie statim post commissum peccatum assignari potest. Alii putant, diebus Festis, quibus tenemur Missam audire, teneri peccatorem ad eliciendam contritionem. Verum ex praxi fidelium satisfit præcepto de sanctificandis diebus Festis, si ab operibus servilibus cessetur, & Missa audiatur, quorum neutrum exigit contritionem. Obligat igitur præceptum Contritionis in quibusdam casibus per se, scilicet in articulo mortis vero, vel præsumpto oburgens præceptum charitatis. Item in morali periculo vitæ, bello, peste, periculosa navigatione, quod articulo mortis æquivalet. Deinde obligat subinde per accidens, scilicet, quando

quando quis tenetur recipere Sacramenta vivorum: quando administranda sunt Sacramenta: quando urget gravis tentatio sine contritione non vincibilis: In casu publicæ necessitatis, quando probabiliter timetur, Deum punire populum ob peccata particularia. *Dicitur* I. Si peccatum memoriæ occurrat, non possum hunc actum elicere: nolo pœnitere, quia sic interpretative vellet quis peccatum: Ergo tenetur etiam statim contritionem elicere, si peccata memoriæ occurrant. *Resp.* Non potest quis hunc actum elicere: nolo absolute, nullo tempore, pœnitere, potest tamen hunc elicere: nolo modo, hoc determinato tempore, quo determinate non obligor pœnitere, quia sic non vult peccatum interpretative, sed illud tantum permittit. II. Præceptum Charitatis in primo instanti rationis, & præceptum Fidei mox cognitis ejus Mysteriis obligat: Ergo etiam præceptum contritionis mox commisso peccato. *Resp.* In primo instanti rationis urget necessitas se convertendi ad Deum ut ultimum finem, quia tunc homo incipit vivere vita rationali, post commissum vero peccatum non supponimus adesse urgentem necessitatem. Idem dicendum de præcepto fidei. III. Finis præcepti colendi dies Festos est sanctificatio animæ nostræ: Ergo contritionem in illis elicere tenemur. *Resp.* Finis præcepti non semper cadit sub præcepto.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract.* imo. Præceptum confessionis & contritionis, licet non statim obliget post commissum peccatum, obligat tamen, ne nimis diu differatur. Præceptum Divinum pœnitentiæ obligat in certo, vel probabili mortis periculo, instante prælio, morbo gravi, primo, periculoso & difficili partu: & si infirmus post confessionem iterum in grave peccatum labatur, tenetur iterum confiteri, ne sine confessione decedat, sicut & ille, qui nunc habet copiam confessarii, quam probabiliter timet, sibi deinceps per totam vitam defu-

defuturam. 2do. Præcepto Ecclesiastico annuæ confessionis tenentur omnes baptizati habentes conscientiam peccati mortalis; non vero, qui habent sola venialia, tum quia in Can. Omnis utriusque: jubemur confiteri tantum mortalia; nam canon loquitur de omnibus peccatis, quod de venialibus vix potest intelligi, & præceptum Ecclesiasticum est determinatio præcepti Divini, quod ad venialia se non extendit. 3to. Præceptum hoc Ecclesiasticum determinate, & per se non obligat in Paschate, sed illi satisfieri potest confessione in qualibet anni parte facta, quia Canon nullum tempus anni determinat, communiter tamen juxta consuetudinem Ecclesiæ computatur hic annus a Paschate usque in Pascha. 4to. Qui toto anni tempore ex justa vel injusta causa præceptum Confessionis non implevit, tenetur postea, cum primum poterit, confiteri, tempus enim non est appositum, ut expiret præceptum; sed ne diutius confessio differatur: Adeoque qui prævidet tempore Paschali, vel toto anno sequenti sibi defuturam occasionem confitendi; tenetur anticipato huic præcepto satisfacere. 5to. Qui in anno semel confessus est venialia, si postea ante finem anni committat aliquod mortale, tenetur vi præcepti annuæ confessionis adhuc intra illum annum hoc mortale confiteri, sicuti & ille, qui in confessione aliquod mortale oblitus fuit, confitens sola venialia: qui tamen confessus fuit mortalia, si ante anni finem iterum mortaliter peccet, illo anno ad satisfaciendum præcepto non tenetur amplius confiteri. 6to. Præcepto annuæ confessionis non satisficit per confessionem voluntarie nullam juxta prop. 14. ab Alexandro VII. damnatam; si vero ex defectu confessarii confessio nulla sit, si hic defectus non sit notus pœnitenti, satisficit, quia inculpabiliter confessionem nullam fecit; tenetur tamen confessionem repetere, quando nullitatem agnoscit. 7tmo. Qui confitetur Regulari ab Ordinario ap-

probato, satisfacit præcepto annuæ confessionis: Qui vero confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato, non satisfacit præcepto annuæ confessionis juxta prop. 20. ab Alexandro VIII. damnatam. 8vo. Ab hoc præcepto excusat tum impotentia physica, quando confessarius haberi non potest, tum moralis, quando confessio sine gravi incommodo fieri nequit.

CAPUT XVIII.

DE

EXTREMA UNCTIONE.

§. IIII.

*Extrema
Unctio
quid.*

Quintum novæ Legis Sacramentum est *Extrema Unctio*, quæ est Sacramentum a Christo Domino institutum, quo per Unctionem olei benedicti & orationem seu formam præscriptam baptizatis ægrotantibus confertur gratia sanctificans, eosque confortans, ut æquo animo ferant morbi molestias, frangantquæ dæmonis insidias & impetus, nec non, si illis expediat, liberentur ab infirmitate, corporisque languore.

*Varia
ejus no-
mina.*

Schol. Sacramentum hoc dicitur a Latinis *Extrema Unctio*, tum quia nonnisi in extremo vitæ periculo constitutis administrari solet, unde etiam *Sacramentum exeuntium* appellatur: tum quia inter alias unctiones in Ecclesia usitatas ordine postrema est. A subjecto dicitur *Unctio infirmorum*. A materia dicitur *Unctio sacri olei*. A Græcis vocatur

catur ἄγιον ἔλαιον S. Oleum ἑυχέλαιον oratio unctioni olei conjuncta ὑπεραχρησις Postrema Unctio.

§. III 15.

Extrema Unctio est vere & proprie dictum *Est venovæ Legis Sacramentum. Probatur imorum Sa-* ex S. Scriptura Jac. 5. v. 14. & 15. *Infirmacramen-* *tur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ,* tum. *Et orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, Et oratio fidei salvabit infirmum, Et alleviabit eum Dominus, Et si in peccatis est, remittentur ei.* Habetur hic materia sensibilis, scilicet unctio olei: Forma seu verba, scilicet oratio Presbyterorum: Promissio gratiæ: *Alleviabit eum Dominus:* id est, uti interpretatur Tridentinum, ut infirmus morbi incommoda, ac labores levius ferat, & contra timorem mortis, & conscientiæ stimulos fiduciam in misericordia Dei collocet, denique si in peccatis fuerit, remittentur ei. Institutionem divinam denotat Apostolus, cum tam fidenter promittat, per sacram illam Unctionem alleviandum esse infirmum, & peccata ejus dimittenda; virtus enim humana tantam efficaciam signo externo tribuere non potuit. Denique mandatum divinum retinendi in Ecclesia sanctæ Unctionis ritum elucet ex verbis Apostoli, qui eo loci totus est in eo, ut doceat fideles, quid in variis vitæ casibus agere debeant. 2do. Probatur ex traditione. Origenes hom. 2. in Lev. ait: *Est adhuc septima licet dura Et laboriosa per pœnitentiam remissio, cum lavat peccator in lachrymis stratum suum . . . . In quo Et impletur*

illud, quod & Apostolus dicit: Si quis autem infirmatur, vocet Presbyteros Ecclesiæ, & imponant ei manus, ungentes eum oleo in nomine Domini, & si in peccatis fuerit, remittuntur ei. Hic Origenes duo Sacramenta, Pœnitentiam & Extremam Uñtionem conjungit, quia hæc est perfectio Pœnitentiæ; unde mos apud Græcos fluxit, absolutos in supplementum satisfactionis inungendi. S. Chrysostomus l. 3. de Sacerd. ait: *Neque enim Sacerdotes solum, cum nos regenerant, sed postea etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent; nam infirmatur quis in vobis, accersat Presbyteros Ecclesiæ &c.* Innocentius I. an. 416. a Decentio Eugubino Episcopo interrogatus supponit ex communi Ecclesiæ sensu Extremam Uñtionem esse Sacramentum, & respondet: eam solis ægrotantibus esse administrandam, oleum ab Episcopo esse benedicendum; non implicare, ut eodem oleo etiam laici utantur in infirmitatibus, non quasi Sacramento, sed sicuti fideles illorum temporum ad morbos curandos aquam baptismalem adhibebant, ita & oleo ab Episcopo benedicto se inungant: Uñtionem Sacramentalem ab Episcopo, vel Presbytero esse faciendam. Denique ait: *Pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est Sacramenti; nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi.* Denique S. Augustinus in specu. ex verbis S. Jacobi allatis Extremam Uñtionem commemorat. Plura recentiorum sæculorum testimonia recenset Launojus in opere de Extr. Uñct.

Unct. c. 1. quibus accedit omnium Ecclesiarum consuetudo. De Romana testatur Liber Sacramentorum S. Greg. M. ac Rituale Romanum. De Græca Euchologium Goarii, Epitome Gregorii Protosyncelli, Censura Jeremiæ Patriarchæ Constantinop. contra Wittenbergenses, confessio fidei Joannis Palæologi. 3tio. Patet ex Conciliis. Synodus Cabillonensis an. 813. c. 48. ait: *Secundum B. Jacobi documentum, cui etiam decreta Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopo benedicitur, a Presbyteris ungi debent; non est itaque parvi pendenda hujusmodi medicina, quæ animæ, corporisque medetur languoribus.* Similia habentur in Concilio Aquisgranensi an. 836. can. 5. Regiaticino an. 850. Nane- tensi an. 896. c. 4. Et Constantiense jubet redeuntes ad Ecclesiam interrogari, an credant, quod Christianus contemnens Sacramentum Confirmationis, vel Extremæ Unctionis peccet mortaliter. Florentinum in Decreto Extremam Unctionem inter Sacramenta recenset; & Tridentinum Sess. 14. definit: *Si quis dixerit, Extremam Unctionem non esse vere & proprie Sacramentum a Christo D. N. institutum, & a Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Patribus, aut figmentum humanum, anathema sit.* Idem habetur in Canonibus sequentibus.

Schol. Protestantes negant, Extremam Unctionem *Solvuntur* esse verum Sacramentum. I. Quia Unctio illa a *objectio-* S. Jacobo relata est solum ad sanandum corpus, *nes.* quia dicitur: *Oratio fidei salvabit infirmum* *σῶσει* *τον κάμνοντα*, & excitabit *ἐγερῆ* eum Dominus: fal-

vare autem & excitare, corporis ægritudinem sanare significat. Hinc Apostolus expresse meminit morbi, quod non faceret, si loqueretur de salute spirituali, & utitur verbo ἐγγεῖν, quod corporis sanitatem restitutam significat. Matth. 8. v. 15. Deinde in illis verbis: *Si in peccatis est, remittentur ei*, solum innuitur, illam Unctionem remittere peccata, non quantum ad animæ sanctificationem, sed quantum ad certum effectum, ne scilicet a morbo ægrotus absorbeatur, si ob peccatum forte morbum contraxit; nam si Unctio esset Sacramentum pro remissione peccatorum, non diceret hypothetice, si in peccatis est, sed absolute, remittentur ei. *Resp.* S. Jacobus loquitur & de sanitate corporali, & de spirituali, quia utraque est effectus Extremæ Unctionis: prius autem memorat sanitatem corporis, quia series orationis postulabat, ut post memoratam infirmitatem corporis poneretur ejus curatio. Deinde verbum ἐγγεῖν non solum ad corporis, sed animæ sanitatem refertur; nam si in verbis præcedentibus: *Oratio fidei salvabit infirmum*, denotatur, cur in illis verbis, *Et alleviabit eum Dominus*, idem effectus repeteretur? Item Christus plerumque prius animam, quam corpus sanavit. Peccata sæpe sunt morborum causa, adeoque Christus Sacramentum instituit, quod & animæ, & corpori mederetur. Locutio hypothetica: si in peccatis est, non obstat, quia particula *si* in S. Scriptura sæpe significat appositionem rei certæ: uti Mal. 1. *Si Pater ego sum, ubi est honor meus*: imo *ly si* in citato textu afficit verbum sit, & ideo quantum ad remissionem peccatorum non inferitur ambiguitas. II. Sacramentum hoc non memoratur ab antiquis: nec in Constit. Apost. nec a S. Dionysio, nec a S. Cyrillo Jerosol. qui data opera de S. S. Ritibus scripserunt. Origenes hom. 2. in Lev. verba S. Jacobi de Pœnitentia explicat: Et Ven. Beda in Comment. de confessione peccatorum: & ipse Innocentius I. de hoc Sa-
cra-

cramento consultus non fuisset, si Decentius esse Sacramentum credidisset. *Resp.* Multi antiqui hoc Sacramentum ex dictis laudarunt: In Const. Apost. pro benedictione olei legitur hæc oratio: *Da vim effectivam sanitatis, morborum expultricem, demonum fugatricem, omnium insidiarum profligatricem.* S. Dionysius solum de Officiis Hierarchicis agit, non vero de singulis Sacramentis. S. Cyrillus in Catechesibus ea solum explicat, quæ spectant ad Neophitos. Origenes vult, per Extremam Unctionem deleri venialia, & eam esse quandam partem Pœnitentiæ: Ven. Beda hoc Sacramentum aperte asserit in Marc. 6. & in ep. S. Jacobi commendat consuetudinem Ecclesiæ, ut infirmi oleo ungantur a Presbyteris, ait tamen, peccata gravia non dimitti per se in hoc Sacramento, sed per Confessionem esse delenda. Decentius consulens Innocentium non de existentia hujus Sacramenti, sed de nonnullis ad ejus administrationem necessariis Papam consuluit. III. S. Epiphanius hæc. 36. & S. Augustinus hæc. 16. infirmorum Unctionem inter Heracleonitarum deliramenta numerat; & illa Unctio primis septem sæculis usitata non erat sacramentalis, sed cæremonia quædam a laicis etiam sceminis adhibita per fidem obtinens sanitatem. *Resp.* Heracleonitæ teste S. Epiphanio se inungebant hac Marci præstigiatoris unctione: *μυστα εφωρ ευναμενψα μενκαλδια νοσομη θακε ακφαρον εφισοα ιηης ναζαρια*, quæ verbis ultimis exceptis nil noti significant: S. Iræneus l. 1. c. 18. ea ita interpretatur: Non divido spiritum, nec cor, nec supercœlestem virtutem misericordem, fruar nomine tuo Salvator veritatis. His verbis putabant Heracleonitæ suos morientes novo quasi modo redimi. Deinde distinguenda est Unctio sacramentalis jam olim a Presbyteris facta a cæremoniali, sicuti lavacrum Baptismi ab aqua lustrali.

§. III 6.

Christus hoc Sacramentum instituit.

Sacramentum Extremæ Unctionis a Christo institutum fuit. Ita Tridentinum Sess. 14, cap. 1. dicens: *Instituta est autem sacra hæc Unctio infirmorum tanquam vere & proprie Sacramentum novi Testamenti a Christo Domino nostro, apud Marcum quidem insinuatam, per Jacobum autem Apostolum & Domini Fratrem fidelibus commendatam ac promulgatam. Quod deinde definit can. 1. vid. (§. 912. cum Schol.)*

An immediate.

Schol. 1. Magister sententiarum, Hugo Victorinus, & S. Bonaventura docent, Extremam Unctionem non esse immediate a Christo institutam, sed mediate solum per Apostolos, non propria, sed commissa sibi a Domino potestate. Verum communior est Theologorum sententia, Sacramentum Extremæ Unctionis immediate esse a Christo institutum; nam juxta Tridentinum Christus hoc Sacramentum instituit: sed nomine Institutoris ille venit, qui immediate aliquid instituit: Ergo Christus immediate hoc Sacramentum instituit. Deinde si hoc Sacramentum ab aliquo Apostolo institutum fuisset, esset is S. Jacobus, qui solus in sua epistola illius meminit: sed S. Jacobus juxta Tridentinum illud non instituit, sed tantum promulgavit: Ergo nec reliqui Apostoli illud instituerunt. Dictum est, hanc esse communioem sententiam, sed nondum est de fide, uti probatum fuit. (§. 912. cum Schol.)

Quo tempore sit institutum.

Schol. 2. Quæritur, quo tempore Sacramentum Extremæ Unctionis institutum sit. Magister sententiarum, Hugo Victorinus, & S. Bonaventura putant, Sacramentum hoc post ascensionem Christi in cælum institutum esse ab Apostolis ex speciali Spiritus S. revelatione. Sed hæc sententia ex modo dictis refutatur, quia sic Christus non imme-

immediate hoc Sacramentum instituisset. Dn Hamel & Juenin contendunt, hoc Sacramentum institutum esse Marc 6. v. 13. cum Apostoli a Christo acceperunt facultatem unguendi & sanandi infirmos. Verum Tridentinum l. c. definit, hoc Sacramentum apud Marcum insinuatum esse: sed insinuatum dicitur, quod adumbratur tantum, non vero, quod instituitur. Putat quidem Suavis in hist. Trident. in priori decretorum delineatione Patres Tridentini s. posuisse: *Apud Marcum institutum*, & postea modo hoc verbum permutasse: sed aperti mendacii arguitur a Pallavicino l. 12. c. 12. quia Jodocus Ravenstein, & Sigismundus Fedrius Theologi Tridentini, priusquam hoc decretum formaretur, jam asseruerunt, apud S. Marcum tantum adumbratum, non vero institutum esse hoc Sacramentum. Deinde Unctio illa Marc. 6. non erat sacramentalis, tum quia erat sola gratia sanitatum: tum quia illo tempore Apostoli necdum erant Sacerdotes, a quibus solis hoc Sacramentum ministrari potest: tum quia baptizatos & non baptizatos Sacramenti non capaces promiscue ungebant. Alii volunt, Extremam Unctionem institutam esse in nocte Cœnæ, quando Christus Apostolos Sacerdotes ordinavit hujus Sacramenti ministros. Sed nulla hujus sententiæ ratio afferri potest; nam Christus ordinando Apostolos Sacerdotes sacrificii quidem, non vero Extremæ Unctionis mentionem fecit. Verosimilius ergo dicitur, quod Christus Extremam Unctionem post Resurrectionem suam instituerit, & quidem tunc, quando Apostolis dedit ligandi, atque solvendi potestatem: Quia Extrema Unctio est quoddam Poenitentiae complementum, & Patres agentes de remissione peccatorum, recensita confessione laudant verba S. Jacobi, & ægrotorum Unctionem. *Non obstat* I. Multi antiqui, Scotus, & S. Thomas Marc. 6. Extremam Unctionem institutam putant. *Resp.* Loquuntur de ea adumbrata, non vero instituta. II. Illa Unctio Marc. 6. erat

erat instituta a Christo, habebat suam materiam, scilicet oleum, & formam seu orationem, & juxta Catechismum Romanum p. 2. c. 6. sanabat animos, & corpora: Ergo erat Sacramentum. *Resp.* Institutio Christi perpetuo mansura, & collatio gratiæ vix probari possunt, & Catechismus Romanus aperte asserit, Unctionis Sacramentalis specimen quoddam exhibitum apud S. Marcum: scilicet symbolica quadam præsignatione.

§. 1117.

*Materia
Extremæ
Unctionis.*

Materia remota Sacramenti Extremæ Unctionis est oleum ab Episcopo benedictum: Nam Jac. 5. oleum expresse assignatur: *Un-
gentes eum oleo in nomine Domini.* Idem statuit Concilium Florentinum in Decreto. *Cujus materia est oleum olivæ per Episcopum benedictum.* Et Tridentinum Sess. 14. cap. 1. *Quibus verbis, ut ex Apostolica Traditione per manus accepta intellexit Ecclesia, materiam esse oleum ab Episcopo benedictum.* Porro hoc oleum ab Episcopo rite benedici, patet ex praxi antiquissima Ecclesiæ, utpote cujus benedictionis meminit Liber Sacramentorum S. Gregorii: Rituale Lirinense 700, & Remense 600 annorum; ejus mentio fit in vita S. Udalrici apud Mabillon sæculo quinto Benedictino. Eandem designant græci & latini Scriptores, dum ajunt, ungentos ægros oleo *exorcizato*, per Episcopum confecto, Pontificali benedictione consecrato: quæ vocabula passim occurrunt in Græcorum Acoluthia; in Mystagogia secunda S. Cyrilli: in ep. Innocentii I. ad Dec. in Comment. Ven. Bedæ.

Mate-

Materia proxima Extremæ Unctionis est ipsa Unctio. Usus enim materiæ remotæ est materia proxima Sacramenti: Ergo unctio, quæ est usus olei, est materia proxima Extremæ Unctionis: unde Jac. 5. dicitur: *Un-
gentes eum oleo.*

Schol. 1. Quæritur in scholis, an benedictio olei sit de necessitate & valore Sacramenti Extremæ Unctionis. Respondetur contra Juenin, Natalem Alexandrum & Recentiores Gallos, probabilius esse de necessitate & valore Sacramenti. I. Quia Florentinum & Tridentinum expresse dicunt, materiam hujus Sacramenti esse oleum ab Episcopo benedictum: quo modo loquendi non videntur intelligere solam necessitatem præcepti, quia mariam hujus Sacramenti contra hæreticos definiunt, & dicunt in recto, oleum ab Episcopo benedictum, cum econtra, quando necessitatem solius præcepti indicant, v. g. mixtionem aquæ in calice. non dicant, vinum aqua mixtum, sed cui modicissima aqua misceri debet: imo Tridentinum Sess. 22. c. 7. expresse ait, mixtionem aquæ esse tantum præceptum Ecclesiæ, quod tamen de benedictione olei non dicit. II. Hujus benedictionis semper meminerunt Antiqui: Ergo videntur eam ad valorem requisivisse, maxime quia aliter loquuntur de materia Baptismi, & oleo, pro Baptismo enim frequenter assignant aquam, nulla facta mentione benedictionis, quam tamen semper in oleo inemorant. *Dicis* I. In Sacramento Confirmationis consecratio Chrismatis non est de necessitate Sacramenti: Ergo nec in Sacramento Extremæ Unctionis benedictio olei *Resp.* Quia juxta multos unctio Chrismatis est tantum de necessitate præcepti, & juxta nos (§ 966. Schol. 3.) unctio Chrismatis est quidem essentialis, sed una cum impositione manuum, hinc non videtur esse tanta necessitas consecrationis Chrismatis, sicuti

ficuti olei, quod solum est materia Extremæ Unctionis. II. Græci utuntur oleo non ab Episcopo, sed Presbytero benedicto: Ergo cum hæc benedictio in Ecclesia varia sit, non est de necessitate Sacramenti. *Resp.* Etiam juxta nostram sententiam benedictio non est necessario ab Episcopo facienda, uti mox probabitur, sed ex dispensatione Papæ etiam a simplici Presbytero fieri potest, unde hæc diversitas Græcorum & Latinorum substantiam Sacramenti non attingit.

An benedictio olei Presbytero committi possit.

Schol. 2. Quæritur ulterius, an benedictio olei infirmorum ex dispensatione Papæ simplici Sacerdoti committi possit. *Resp.* Affirmative, quia etiam græci Presbyteri oleum infirmorum benedicunt, teste Arcudio l. 5. Concord. & aliis apud Martene l. 1. de ant. rit. c. 7. Et Clemens VIII. constit. 34. ait: *Non sunt cogendi Presbyteri græci olea sancta præter Chrisma ab Episcopis latinis diœcesanis accipere, cum hujusmodi olea ab eis in ipsa oleorum & Sacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur, seu benedicantur.* Quod etiam confirmavit Benedictus XIV. in Constit. *Etsi pastoralis.* anno 1742.

An unctio 5. sensuum sit de necessitate Sacramenti.

Schol. 3. Joannes Major, Durandus &c. putant, unctioem quinque sensuum esse omnino de necessitate Sacramenti Extremæ Unctionis. Verum probabilius est, quod ad veritatem Sacramenti unica unctio sufficiat; nam S. Scriptura eodem modo loquitur de unctioe infirmorum, quam de Baptismo Catechumenorum. Sed ad Baptismum unica ablutio sufficit: (§. 938.) Ergo & unica unctio ad Sacramentum Extremæ Unctionis. Hinc Libri Rituales passim præscribunt, ut, si mors instet, vel morbus contagiosus exponat ministrum periculo vitæ, una fiat unctio in capite, ubi vigent omnes sensus, si minus in alia parte corporis, & in forma omnes sensus externi simul exprimantur. Ex præcepto tamen Ecclesiæ multiplex unctio est adhibenda pro ritu cujusque diœcesis;

ſens, maxime unctio quinque ſenſuum. Diverſa enim jam olim circa partes corporis inungendas fuit diſciplina Juxta codicem Sacramentorum S. Eligii, Tillianum & Remenſem præter oculos, aures, nares, os, manus, pedes ac renes, etiam collum, guttur & ſcapulæ ungebantur. Antiquum Manuſcriptum Eccleſiæ Cameracenſis, unctiorem verticis, frontis, genarum, temporum ac pectoris commemorat. Complura Ritualia uti Bajanenſe, Abrincenſe, Conſtantienſe unctiorem umbilici præſertim in ſœminis præſcribunt. Codex Tillianus. Toronenſis &c. illam eorporis partem ungendam eſſe decernunt, quæ acerbius dolet. Perantiquus Sacramentorum Liber S. Gregorio adſcriptus apud Launojum tom. I. unicam tantum unctiorem capitis recenſet. Apud Græcos Simeon Theſſalonicenſis l. de Sacram. refert, infirmorum oleo liniri frontem, facies ac manus: Arcudius vero teſtatur, communius ungi frontem, mentum, genas ambas, pectus, manus, pedes. Copti nonniſi frontem inungere ſolent. Juxta Rituale Romanum Sacerdotibus manus inunguntur exterius ex praxi antiquiſſima in codice S. Remigii laudata &c. cujus ratio eſt, quia Sacerdotes in vobis conſecrato oleo ab Episcopis ſunt delibuti, hinc non convenit, ut ibi a ſimplici Sacerdote inungantur. Ita vet. Anonym. a Martene citatus t. 2. de ant. rit. In Decreto Eugenii IV. præſcribitur: Infirmus ungendus eſt in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum & locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum; unctio renum pudoris cauſa hodie ex Conc. Mediolanenſi IV. omittitur. Multæ autem hæ unctiões ad unicum Sacramentum conſtituendum referuntur. *Dicis* I. S. Thomas q. 32. in ſuppl. ait: *Ille unctio ab omnibus obſervatur, quæ fit ad quinque ſenſus quaſi de neceſſitate Sacramenti.* Et Florentinum has unctiões expreſſe præſcribit. *Reſp.* S. Thomas ſtu-
dioſe

diose dicit: quasi de necessitate, ubi ostendit, non esse de absoluta necessitate. Florentinum explicat solum partes, quæ ordinarie de præcepto sunt inungendæ. II. Sacramentum hoc institutum est ad tollendas reliquias peccatorum, quorum radix est in quinque corporis sensibus: Ergo hi necessario sunt inungendi *Resp.* Ex congruentia sunt inungendi, non vero ex necessitate Sacramenti; nam non opus est, omnem effectum Sacramenti per applicationem materiæ designari.

Resolvuntur casus. Coroll. Præf. imo. Oleum pro Extrema Unctione debet esse oleum olivarum, quod simpliciter dicitur oleum; alia enim olea ex nucibus &c. solum cum addito sunt oleum, debetque esse benedictum ab Episcopo, vel alio habente ex dispensatione Papæ facultatem. Et ex præcepto Ecclesiæ debet hoc oleum eo anno esse benedictum, qui annus a die Jovis sancto usque ad diem Jovis sanctum alterius anni computatur, adeoque graviter peccatur, si extra casum necessitatis adhibeatur oleum antiquum, quo tamen in necessitate uti licet. Quodsi Parochus per annum advertat, non sufficere oleum infirmorum usque ad tempus, quo recens benedictum accepturus est, & aliud ab Episcopo facile habere non possit, licet affundere in minori quantitate oleum non benedictum c. *Cum in dubiis.* de consecr. Eccl. Rituali Rom & declar. S. Congreg. an. 1682. 2do. An Chrisma sit materia valida Extremæ Unctionis, dubium est. In praxi, si ad manum non habeatur oleum infirmorum, non licet uti Chrismate, quia consuetudo universalis Ecclesiæ repugnat. In casu tamen extremæ necessitatis hoc licitum esse putat Leonardelli tr. 5. c. 1. dummodo ob reverentiam Sacramentum sub conditione administretur, quia ægrotus non est privandus hoc salutis remedio. Multo magis in hoc casu licet adhibere oleum pro infirmis benedictum, cui balsamum, vel alius liquor in tam modica quantitate admixtus est, ut

in communi æstimatione censeatur adhuc esse oleum. Si autem Sacerdos infirmum unxit Chrismate, putat Laymann, ob scandalum nil esse repetendum; alii autem censent, tunc saltem unctio- nem sub conditione esse repetendam, quando infirmus nec suscepit, nec suscipere potest aliud Sacramentum. 3to. Ordinarie non una, sed plures unctio- nes fieri debent juxta consuetudinem diocesis, scilicet in oculis, auribus, naribus, ore, manibus, & pedibus: unctio renum juxta multa Ritualia omittitur. Unam autem unctio- nem omittere est grave peccatum. Benedictus XIV. de Syn. l. 7. c. 18. 4to. Si urgeat necessitas, & mora patiatur, Sacerdos inungendo unum oculum, unam aurem &c. dicat: Per istas sanctas Unctio- nes indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum, auditum, gustum, odora- tum & tactum. Si periculum magis urgeat, & in morbis contagiosis, ut periculum evitetur, sufficit inungere organum sensus magis ad S. Unctio- nem expositum dicendo: Per istam S. Unctio- nem & piissimam suam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum, audi- tum, odoratum, gustum, & tactum. Ita Benedi- ctus XIV. loco citato ex Pastoralis Mechliniensis; vel juxta Rituale Parisiense: Per istam S. Unctio- nem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid peccasti per sensus. 5to. Unctio facienda est pollice manus dextræ Sacer- dotis, tempore autem pestis fieri etiam posset mediante instrumento v. g. virga oblonga S. oleo tincta, & debet fieri in formam crucis saltem sub peccato veniali. 6to. Si cæcus a nativitate, vel carens manibus aut pedibus inungendus sit, unctio debet fieri in parte vicina; quia licet non potuerit talis peccare quoad effectum in illo sen- su, potuit tamen peccare quoad affectum. Unctio autem debet incipi ab oculo dextro ad fini- strum, ab aure dextra ad sinistram juxta Rituale, sub

sub veniali: Et Presbyteri infirmi manus exterius inungi debent. 7to. Sacerdos abrumpens Unctionem, quia putat ægrotum sub ea mortuum, dum advertit moribundum denuo dare signa vitæ, si mora brevis intercefferit, sine repetitione addat reliquas Unctiones ob moralem unionem: si longior mora intercefferit, v. g. quadrans horæ, repetat Unctiones jam factas. Si dum inungitur infirmus, moriatur, Sacerdos ultra non procedat: si dubitet, an adhuc vivat, Unctionem prosequatur sub conditione pronuntiando formam, dicens saltem mente, si vivis, & ore: Per istam &c.

§. IIII8.

*Forma
Extremæ
Unctio-
nis.*

In Sacramento Extremæ Unctionis aliquã verborum forma est adhibenda. Nam 1mo S. Jacobus expresse ait: *Orent super eum. Et: Oratio fidei salvabit infirmum.* 2do. Patres non solum Unctionem, sed & orationem unguentium Presbyterorum commemorant. Item Euchologia Græcorum & latina Ritualia ægrotos ungenti ritum semper cum certa verborum pronuntiatione describunt. Et Concilium Florentinum ac Tridentinum formam verbis expressam recensent.

2. Hæc Forma apud Latinos est deprecatoria his verbis convenienter concepta: *Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgat tibi Dominus, quidquid per visum deliquisti: Quæ tota forma repetitur in singulis Unctionibus singulorum sensuum mutato solo cujuslibet sensus vocabulo, scilicet, quidquid per auditum: per odoratum: per gustum & locutionem: per tactum: per gressum deliquisti.* Nam 1mo per illa verba Jac. 5. *Orent*

Orent super eum, oratio & forma deprecative designatur: Eandem formam Florentinum in Decreto, Tridentinum, & Catechismus Romanus approbat. 2do. Illa in Ecclesia Latina est antiquissima & universalis, uti patet ex Rituali Romano, Pontificali vetustissimo Laudunensi, Sacerdotali Romano, & omnibus modernis Ritualibus. Accedunt Euchologia Græcorum, quæ præter invocationem plurium Sanctorum formam ita describunt: *Pater sancte medice animarum & corporum, sana servum tuum hunc ab illa, quæ eum detinet, corporis & animi infirmitate.* Denique Tridentinum Sess. 14. definit: *Si quis dixerit, Extremæ Unctionis ritum, & usum, quam observat S. Romana Ecclesia, repugnare sententiæ B. Jacobi Apostoli, ideoque eum mutandum, posseque a Christianis absque peccato contemni, anathema sit.*

Schol. I. Cum Christus non determinaverit, quibus *An forma* verbis forma Extremæ Unctionis constare debeat, *indicativa* sed Ecclesiæ hoc determinandum reliquerit, hinc *valeat.* quæritur in scholis, an forma constans verbis deprecatoriis sit de essentia hujus Sacramenti, an vero forma indicativa: v. g. *Ungo te in remissionem peccatorum*, etiam sit valida. Hanc controversiam non definivit Concilium Tridentinum, quod ita laudat formam deprecatoriam, ut formam indicativam non declaraverit esse invalidam; cum enim libri Martene, Menardi & aliorum Theologorum utiliter legantur, qui pro valore formæ indicativæ pugnant, quis audeat dicere, contrarium esse definitum: Hinc P. Berti putat, sententiam stantem pro valore formæ indicativæ magna probabilitate defendi: tum quia forma indicativa olim in usu fuit: sic tempore S. Bona-

venturæ in Ecclesia Ambrosiana hæc forma obtinebat: *Ungo te Oleo sanctificato in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S., ut more militis uncti præparatus ad certamen aereas possis superare potestates.* Similis forma legitur in Codice Tilliano, Remensi, Ratoldi, & in Rituali Sueffionensi. Catalaunensi, Ambianensi apud Martenè, de ant. rit. l. 1. c. 7. Arcudius etiam l. 3. de Extr. Unct. c. 5. laudat Sacramentarium Venetum a Leone X. approbatum, ubi hæc forma legitur: *Ungo te Oleo sancto, ut hac Unctione protectus fortiter stare valeas adversus varias catervas in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Et B. Albertus M. in 3. d. 23. refert, se perlustrasse antiquissimos Germaniæ Rituales libros, & in illis invenisse formam Extremæ Unctionis indicativam: tum quia discrimen inter formam deprecativam & indicativam est tantum accidentale: Ergo indicativa erit valida. *Dicis* I. S. Jacobus expresse requirit orationem. Et S. Thomas q. 29. in suppl. a. 8. ait: *In Sacramento non potest esse forma indicativi modi.* *Resp.* Etiam forma indicativa est oratio, adeoque accidentaliter a deprecativa differt. S. Thomas non expressit, an forma deprecativa sit de necessitate Sacramenti. II. Hoc Sacramentum confertur moribundis propriis viribus destitutis, adeoque alienis orationibus adjuvandis. *Resp.* Hæc ratio congruentiæ salvatur etiam in formam indicativa, per quam Deus etiam rogitur.

Forma Græcorum est valida.

Schol. 2. Forma Græcorum: *Pater sancte animarum & corporum medice, sana servum tuum hunc ab illa, quæ ipsum detinet, corporis & animi infirmitate, est valida: tum quia Benedictus XIV. in Const. Etsi pastoralis, eam non reprobatur: tum quia Græci, etsi actum Unctionis non exprimant in pronuntiatione formæ: illum tamen innuunt in Tropariis S. Unctioni præmissis, ubi orant: Ita fac, ut nos quoque ministri simus novi Testamenti tui super oleum istud.*

Coroll.

Coroll. Pract. 1mo. Forma Extremæ Unctionis non est ordinarie tota pronuntianda, antequam uterque oculus, utraque manus &c. sit inuncta, sed unctio cum verbis finiatur. Sufficit autem inungere palpebras, labia &c. **2do.** Verba illa: Per istam Unctionem indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum, & expressio sensuum sunt de necessitate Sacramenti: Ast *ly sanctam: & suam piissimam misericordiam*, sunt de necessitate gravis præcepti. **3tio.** Forma indicativa est illicita, & quia tutius in Sacramentis sequendum, Sacramentum cum ea collatum sub conditione iterari posset, & deberet.

Resolventur casus.

§. IIII9.

Minister Sacramenti Extremæ Unctionis est solus Sacerdos. Quippe Jac. 5. dicitur: *Inducat Presbyteros Ecclesiæ.* Quod autem nomine Presbyterorum Sacerdotes intelligantur, patet tum ex eo, quia, ubi in S. Scriptura de ministeriis Ecclesiæ agitur, Presbyteri nomen pro Sacerdotibus usurpatur Act. 14. v. 22. Tit. 1. v. 14. tum quia dicitur: *Presbyteros Ecclesiæ*; id est, qui regunt Ecclesiam: tum quia requiruntur Presbyteri, ut orent super infirmum, eum ungant, ut per eorum ministerium tribuatur animi levamen, & peccatorum remissio, ad quæ omnia impertinens est ætas senilis, quam perperam per Presbyteros adversarii intelligunt, contra communem Ecclesiæ Traditionem: quos proinde juste perstringit Tridentinum Sess. 14. can. 4. *Si quis dixerit, Presbyteros Ecclesiæ, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes, ab Episcopo ordinatos, sed ætate Seniores*

Minister Extremæ Unctionis.

res in quavis communitate, ob idque proprium Extremæ Unctionis ministrum non esse solum Sacerdotem, anathema sit. 2do. Hoc Sacramentum est Pœnitentiæ consummativum: Ergo sicuti ad Sacerdotes Pœnitentiæ, ita Extremæ Unctionis administratio spectat.

Solvuntur Schol. *objectio-*
nes.

Protestantes docent, nomine Presbyterorum a S. Jacobo Seniores ætate, vel Primates & Magistratus communitates intelligi. I. Quia Presbyter provectionem ætate significat. Et Innocentius I. ait in ep. ad Decent. oleo ab Episcopo benedicto omnes Christianos uti posse in sua, aut suorum necessitate inungendo. Et Ven. Beda in ep. S. Jacobi ait: *Monet infirmos, ut Seniorum adjutorio se curari meminerint, neque ad juniores, minusque doctos causam suæ imbecillitatis deferant.* Resp. Presbyter in sensu grammaticali Seniore significat, in sensu scripturistico Sacerdotem. Innocentius permittit cuilibet Christiano in necessitate se & alios inungere Oleo benedicto pio devotionis affectu erga rem sacram cum spe medelam consequendi, sicuti fideles utuntur aqua benedicta, ita tamen ut nullum conficiat Sacramentum. Ven. Beda non tantum agit de Extrema Unctione, sed etiam de Sacramento Pœnitentiæ, & vult, ut pœnitens docto Sacerdoti peccata sua confiteatur. II. Launojus probat, olim etiam Diaconis administrationem hujus Sacramenti commissam fuisse ex S. Cypriano ep. 12. Concilio Eliberitano can. 32. vet. Pontificali Rom. & Alcuino. Resp. Omnia illa exempla a Launojo relata non sunt de Extrema Unctione, sed de reconciliatione pœnitentium non sacramentali. (§. 970. Schol.)

§. 1120.

Unus Sa-
cerdos
sufficit.

Ad administrandum Sacramentum Extremæ Unctionis absolute unus Sacerdos suffi-

sufficit. *Primo* enim necessitas plurium Sacerdotum non colligitur ex S. Scriptura; nam S. Jacobus Presbyteros in plurali per anallogen singularem intelligendo posuit more S. Scripturæ usitato, uti Matth. 2. v. 20. *Defuncti sunt, qui quærebant animam pueri:* quod de solo Herode Glassius Lutheranus exponit: imo licet plures Presbyteros S. Jacobus intellexerit, non tamen asserit, eam pluralitatem esse de necessitate Sacramenti, sed unus ex Presbyteris sufficit. *2do.* Constat ex Traditione. Innocentius I. ep. ad Decent. docet, Episcopum posse esse ministrum hujus Sacramenti, qui tamen nonnisi unus est in sua diœcesi. Item ab uno Sacerdote inungendos esse infirmos præscribunt Canones collecti ab Africo, & decreta pro Ordine Benedictino sæculo XI. collecta a Lanfranco c. 23. Idem probant vetustissima Ritualia: Codex Dominicanorum Parisiensium, Baptismale Ecclesiæ Viennensis, Manuale Laudunense &c. vid. Martene de ant. rit. *3tio.* Accedunt definitiones summorum Pontificum. Alexander III. c. *Quæsiuit.* de verb. signif. ait: *Sacerdos uno præsentem Clerico & etiam solus potest infirmum ungeri.* Et Benedictus XIV. Const. *Etsi pastoralis.* De rit. Græc. ait: *Nec refert, utrum eadem Extrema Unctio per unum, vel plures Presbyteros fiat, ubi hujusmodi viget consuetudo, dummodo credant, & asserant, illud Sacramentum servata debita materia & forma ab uno Presbytero valide & licite confici.*

*Resoluu-
tur casus.*

Coroll. Præd. 1mo. Si unus Sacerdos inchoatas Unctiones ob subitam infirmitatem absolvere non possit, alter reliquas nil repetendo complere debet. *2do.* Sacerdos, ut debite Extremam Unctionem administret, debet esse indutus superpelliceo & stola sub gravi peccato: deinde recitandæ sunt preces in Rituali præscriptæ: Et quidem Psalmi penitentiales non sunt de præcepto, aliæ vero orationes, Adjutorium &c. usque ad primam Unctionem absque casu necessitatis urgentis mortis sine peccato gravi omitti non possunt. Pareatur etiam apud infirmum mensa mappa candida cooperta, & vas, in quo sit bombaceum, aut quid simile in septem globulos distinctum ad abstergendas partes inunctas, medulla panis cum sale & aqua ad abluendas manus Sacerdotis, candela cerea, quæ ungenti Sacerdoti lumen præbeat: opera autem detur, ut, quanta potest, munditia hoc Sacramentum ministretur: Adsit etiam aqua benedicta ad benedicendum cubiculum, & infirmum, & Imago Crucifixi. Bombaceum cum pane post usum comburi debet. *3tio.* Solus Parochus, & qui delegatam ab eo curam habet, licite hoc Sacramentum administrat. quia est actus pastoralis, & si quis sine ejus licentia administret, peccat graviter, & si sit Religiosus, excommunicationem Papæ reservatam ipso facto incurrit Clem. 1. de Priv. excepto casu extremæ necessitatis. *4to.* Regulares deputati a suis Superioribus ad hoc Sacramentum administrandum ægrotantibus in monasterio, illud dare possunt servientibus toti monasterio, si habitent continuo intra septa monasterii, vel si morbo lethali in monasterio corripiantur, licet alias soliti sint pernoctare in propria domo. Idem dicendum de aliis, qui amicitia, sacrorum Exercitiorum, vel alterius negotii causa subitaneo morbo in monasterio corripiantur. Item Regulares præfidentes Seminariis vel Collegiis studentium, convictoribus & famulis suis hoc Sacramentum administrare pos-

possunt, si Regulares ipsi hoc Seminarium erexerint, vel ut Domini illud possideant; secus si ipsi Regulares sint convictores, vel famulantes convictoribus. Necessitas autem sufficiens, ut Regularis hoc Sacramentum administrare possit, est, si Parochus sit absens, aut irrationabiliter deneget, quia tunc sufficit tacitus consensus Papæ vel Episcopi. 5to. Parochus ex iustitia sub gravi peccato tenetur per se, vel per alium subditis suis graviter ægrotantibus hoc Sacramentum ministrare: Imo etiam tempore pestis, si ægrotus non possit consistere cum periculo vitæ, ut eo mediante, si habeat forte solam attritionem, salvetur: secus foret, si paulo ante confessus fuerit, & suspicio alicujus mortalis non subsit. 6to. Si unus ungat, & alter formam in Extrema Unctione proferat, Sacramentum est invalidum. Plures autem ministri esse possunt in Extrema Unctione, ita ut unus hunc sensum cum prolatione formæ inungat, alius alterum sensum cum prolatione formæ: hoc tamen non licet, excepto si infirmus antea moriturus credatur, quam unus omnes unctiones perficeret.

§. II 21.

Solus Baptizatus, qui rationis usum adeptus est, & ex morbo vita periclitatur, est *Subjectum* *Extremæ* *Unctio-* *nis.* subjectum capax Extremæ Unctionis. Quantum ad Baptismum requisitum patet ex eo, quia Baptismus est janua omnium Sacramentorum. Quantum ad rationis usum requisitum constat ex perpetua praxi Ecclesiæ; nam, uti ostendit P. Martene l. de ant. rit. c. 7. nunquam hoc Sacramentum infantibus administratum fuit: Et licet Nicolaus Cusanus ep. ad Bohem. ac Maldonatus de Sacr. t. 2. dicant, olim infantes infirmorum oleo

unctos fuisse, eos tamen sine fundamento locutos fuisse, ait Cornelius a Lap. in ep. S. Jac. & intelligi possunt de Unctione sine forma Sacramentali. Deinde hoc Sacramentum primario institutum est ad remissionem peccatorum: Sed usu rationis destituti non habent peccata: Ergo nec egent hoc Sacramento. Denique vita periclitantes hujus Sacramenti solum esse capaces, patet ex cit. ep. S. Jac. *Infirmatur quis in vobis.* Florentino, quod in Instruct. Armen. ait: *Hoc Sacramentum nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet.* Tridentino, quod Sess. 14. c. 3. hanc Unctionem infirmis esse adhibendam ait. Innocentius I. ep. ad Decent. docet, verba S. Jacobi intelligi debere de fidelibus ægrotantibus. Conc. Aquisgranense anno 836, fideles inungendos, cum infirmitate depressi fuerint: quibus accedunt Libri Rituales, inter quos Rituale Rom. ita habet: *Debet hoc Sacramentum infirmis præberi.* Item forma Græcorum: *Pater Sancte &c.* (§. 1118. Schol. 2.) insinuat, hoc Sacramentum solis infirmis administratum esse: Et ad confirmandam hanc Græcorum doctrinam Arcudius Conc. p. 383. plura eorum testimonia congerit. Emanuel Calecas ait: illud infirmitate decumbentibus adhiberi. Nathanael: In ultima hominis hora concedi. Hinc Benedictus XIV. in Const. Etsi pastoralis. *Infirmis vero juxta verbum Apostoli Jacobi Unctio exhibeatur extrema.*

Schol. 1. Baptizatos & rationis compotes esse subjectum capax Extremæ Unctionis, est de fide: quod vero soli infirmi sint subjectum capax, juxta Bene-

Bene-

Benedictum XIV. de Syn. l. 7. c. 20. non quidem clare & expresse in Conciliis definitum est, ex eorum tamen definitionibus legitime inferitur: Unde Græcorum mos, sanos inungentium gravis erroris infimulatur, & damnatur a Theophilo Raynaudo de heterodox. Sect. 1. puncto 12. maxime quia communis Theologorum consensus efficacæ est argumentum ad Catholicum dogma stabiliendam.

Schol. 2. Græci igitur sanos etiam & valentes solent *Solvuntur* Oleo sacro inungere in remissionem peccatorum, *objectio-* uti liquet ex eorum Euchologio, & Jeremia Pa-
nes. triarcha Constantinop. in sua censura contra Augustan. Confess. Hinc Episcopus, postquam fer. V. Majoris Hebdomadæ S. oleum consecravit, non jubet illud asservari pro infirmis, sed totum statim infundit, omnes astantes inungendo, uti testatur Goarius in not. ad Euchol. & magnus Oeconomus Cretenis apud Arcudium l. 5. c. 4. narrat, græcos Sacerdotes loco satisfactionis sacramentalis solere subinde non exigua mercede accepta pœnitentes S. Oleo inungere, ut hoc pacto a peccatorum reliquiis, pœnisque pro iis subeundis absolvantur: quem abusum Arcudius acriter reprehendit, & damnat. Græci ergo censent, etiam sanos esse capaces Sacramenti Extremæ Unctionis: quibus ex Catholicis accesserunt Juenin dif. 7. q. 7. & Saintebeuve de Extr. Unct. I. Quia de more inungendi sanos Græcis nulla lis fuit intentata in Concilio Florentino, quod non dicit, hoc Sacramentum infirmis tantum dari posse, sed solum ait: nisi infirmo dari non debet: & Tridentinum statuit quidem, infirmis illud esse exhibendum, sed non solis infirmis. Et S. Jacobus memorando infirmos sanos non excludit. *Resp.* Florentinum persuasum habuit, Unctionem sanis a Græcis non adhiberi ut Sacramentum, sed ut meram cæremoniam, & sacramentalem quandam benedictionem; alias certe ad rationem reddendam vocati & correcti fuissent, uti Goarius con-

contra Arcudinm observat. Verbum *non debet* in decretis dogmaticis, in quibus Sacramentorum doctrina ab Ecclesia explicatur, ut plurimum denotat necessitatem non solum præcepti, sed Sacramenti. Idem voluit Tridentinum; integram enim hujus Sacramenti credendam & tenendam doctrinam nobis non tradidisset, quod tamen in fine illius capituli se fecisse testatur, si etiam non infirmis illud administrari posset. Cumque communis Theologorum verba S. Jacobi ita interpretetur, ut solum infirmum subjectum capax hujus Sacramenti esse doceant, efficax est argumentum ad catholicum dogma stabiliendum, uti docet Canus de loc. Theol. II. Variæ historiæ a Martene l. 1. c. 7. de ant. rit. allatæ probant, etiam sanos olim hoc Sacramentum suscepisse. Sic Odilia a Ricardo Abbate de futura altera die morte præmonita, licet corpore sana, liquore S. Olei inuncta fuit: teste Hugone Flaviniac. in Chron. Viridun. Monachus quidam apud Mabillon sæc. VI. Benedict. part. 2. monitus de instanti obitu cum licentia Abbatis S. Oleo inunctus sanus & incolumis altera die obiit. S. Hedwigis teste scriptore vitæ ejus, priusquam ægrotare cepit, voluit Extremæ Unctionis Sacramento muniri. *Resp.* Historiæ hæc sunt quid extraordinarium ex speciali S. Spiritus afflatu, quæ in exemplum ordinarium trahi non possunt. Deinde prudenter credere possumus in prædictis rerum circumstantiis, eos, qui sunt Divinitus admoniti de morte instante, jam tunc cepisse lethali morbo interius laborare, quo cito perducerentur ad mortem, licet exterius sani viderentur.

§. 1122.

Extrema Unctio ad extremam vitæ periodum Extrema Unctio juxta mentem Ecclesiæ impertienda est infirmis cum vitæ periculo decumbentibus. & non expectanda est extrema vitæ periodus. Ita statuit Florentinum in decre-

decreto: *Hoc Sacramentum nisi infirmo, de non est
cujus morte timetur, dari non debet.* Et Tri-^{differentin-}
dentinum ait: *Declaratur etiam, esse hanc Un-^{da.}
ctionem infirmis adhibendam, illis vero præser-
tim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu
vitæ constituti esse videantur. Ubi particula
præsertim innuit, aliis etiam infirmis, qui
nondum sunt in exitu, adhiberi posse. Con-
cilium Mediolanense l. statuit: *Extremæ Un-
ctionis Sacramentum curet Parochus, ut ægroto,
dum integris est sensibus, adhibeatur.* Catechis-
mus Rom. p. 2. ait: *Eos gravissimè peccare,
qui illud tempus ægroti unguendi observare solent,
cum jam omni salutis spe amissa vita & sensibus
carere incipiat.* Dein unus ex effectibus Extre-
mæ Unctionis est sanitas corporis: Ergo non
solis jamjam morituris conferri debet.*

Schol. Simeon Theffalonicensis Græcus Schismaticus l. de Sacr. criminatur, Latinos docere, Extremam Unctionem conferri non debere, nisi mox discessuris, & omni sensu destitutis. Similem calumniam Lutherus l. de capt. Bab. Catholicis impingit. Et Calvinus l. 4. Inst. c. 19. ait: *Jacobus omnes infirmos vult inungi: isti non infirmos, sed semimortua cadavera sua pinguedine inficiunt, cum jamjam anima in primoribus labris laborat, vel, ut ipsi loquuntur, in extremis.* Hæ calumniæ ex dictis refutantur.

Coroll. Pract. Imo. Extrema Unctio non est mini-^{Solvuntur}
stranda infantibus, & perpetuo amentibus: si au-^{objektio-}
tem aliquando usum rationis habuerint, & pec-^{nes.}
care potuerint, & antequam insanirent, Sacra-
mentum hoc saltem interpretative petierint, sci-
licet, si christiane vixerint, & salutis suæ memo-
res fuerint, quod præsumendum est, nisi contra-
rium constet, hoc Sacramentum illis conferen-
dum

dum est. *2do.* Pueris rationis usum habentibus, & doli capacibus, si in gravem morbum incidant, Extrema Unctio danda est, ubi ordinarie ætas septem annorum, vel si malitia ætatem suppleat, minor ætas sufficit, dummodo Sacramenti Pœnitentiæ capaces sint, etli necdum communicaverint. *3tio.* Puerperis ob commune periculum ex partu non confertur S. Unctio: ungenta tamen est puerpera, quando foetus violenter est extrahendus, vel si proxima sit partui, in quo ejus mors ob speciales morbi concurrentis circumstantias timetur. *4to.* Senibus, qui notabiliter deficiunt, & in mortis periculo etiam ob solam senectutem constituti prudenter judicantur, non est negandum hoc Sacramentum, quia senectus ipsa est morbus. *5to.* Omnibus in periculo mortis constitutis non est dandum hoc Sacramentum, nisi periculum ex morbo oriatur: unde non datur periculose navigantibus seu navigaturis, nec præliaturis, nec reis ad mortem condemnatis, nisi forte talis reus in die executionis gravissimo morbo obruatur, vel fractis ossibus rotæ implexus per plures dies vivat, quia talis revera gravissime est infirmus, ubi sine irreverentia etiam in loco supplicii inungi poterit. *6to.* Hoc Sacramentum nec statim infirmis est conferendum, si periculum mortis non adsit: nec nimis sero expectandum, donec æger omnibus sensibus sit destitutus, ita ut sine fructu & devotione illud percipiat; sed tunc conferendum est, quando prudenter periculum mortis adesse judicatur. *7timo.* Falsum est, actum esse de illius vita, qui hoc Sacramentum suscipit, imo sanitas virtute hujus Sacramenti obtineri potest. Falsum etiam est, inunctos hoc Sacramento non posse testamentum facere, nudis pedibus incedere, non saltare &c. de quibus omnibus rudes monendi sunt.

§. 1123.

Ad suscipiendum licite Sacramentum Extremæ Unctionis requiritur status gratiæ, unde convenienter post susceptum Sacramentum Pœnitentiæ, & S. S. Eucharistiæ administratur. Nam hoc Sacramentum est vivorum, adeoque statum gratiæ supponit: Et licet olim ante S. Viaticum susceptum administratum fuerit, uti pluribus exemplis demonstrat Launojus t. 1. pag. 608, non tamen fuit hic mos universalis, uti Martene de ant. rit. l. 1. c. 7. ostendit, & consuetudo ministrandi Extremam Unctionem post susceptum Viaticum adeo invaluit, ut Catechismus Conc. Trident. S. Carolus Borromæus, & multa Ritualia Extremam Unctionem post Viaticum dandam præscripserint. Unde Benedictus XIV. de Syn. licet non putet, hoc esse sub peccato mortali præceptum, ait tamen, tutius & utilius esse, Ecclesiæ Romanæ ritui se accommodare.

Coroll. Pract. imo. In homine justo sufficit voluntas vel actualis, vel spiritualis suscipiendi hoc Sacramentum, imo videtur sufficere interpretativa, vel generalis illa voluntas, qua quis pœnitens vult uti omnibus remediis ad salutem necessariis, vel utilibus. Unde ex praxi Ecclesiæ confertur hoc Sacramentum subito morbo oppressis, & sensibus destitutis. *2do* Homo peccati mortalis sibi conscius tenetur, si possit, præmittere confessionem, vel, si nequeat, perfectam contritionem de peccatis; licet P. Suarez putet, per accidens sufficere attritionem, si invincibiliter putetur contritio, vel si invincibiliter putet, attritionem sufficere, vel si Extrema Unctio detur ei, qui jam est

Dispositio ad Extremam Unctionem requisita.

Resolvuntur casus.

est destitutus sensibus, & ante amentiam attritionem elicuit, quam non revocavit, quia sic hoc Sacramentum de attrito faceret contritum. 3tio. Si Sacerdos privata scientia sciat, sensibus subito destitutum, paulo ante mortale commisisse, vel esse excommunicatum, si peccatum & annexa excommunicatio sit occulta, ordinarie moribundo administrari debet Extrema Unctio, præmissa ad cautelam absolute a censuris, quia talis ita se habet, ac si Sacramenta exeuntium peteret publice. (§. 925. Coroll.) Si vero negatio Sacramenti, & causa negandi occulta manerent sine diffamatione, tenetur quis ab administratione hujus Sacramenti abstinere. Quodsi notorium sit, ante infirmitatem infirmum mortaliter peccasse, aut excommunicatum fuisse, hoc Sacramentum non meretur, nisi aliquibus conjecturis, vel saltem unius hominis testimonio probetur absolutus fuisse, vel poenitentiae signa dedisse.

§. 1124.

*Extrema
Unctio
iterari
potest.*

Sacramentum Extremæ Unctionis iterari potest, quotiescunque fidelis in novum morbum incidit, vel in diversum vitæ discrimen adducitur. Ita docet 1mo Tridentinum Sess. 14. cap. 3. *Quodsi infirmi post susceptam hanc Unctionem convaluerint, iterum Sacramenti hujus subsidio juvari poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint.* Cujus rationem dat S. Thomas l. 4. cont. gent. c. 73. *Quia hujus Sacramenti Unctio ordinatur ad sanandum: Medicina autem sanativa toties iterari debet, quoties infirmitas iteratur.* 2do. Idem probat continua traditio, & praxis Ecclesiæ, uti patet ex statutis Synodalibus Danielis Nannetensis, Stephani Parisiensis, Manuali Lugdunensi

nenfi, Cameracensi, Viennensi &c. apud Launojum t. 1. pag. 552.

Schol. Labente Sæculo imo nonnulli illicitum esse putabant, fidelem S. Oleo semel inunctum unquam deinceps eodem liniri: Et Ciacconius & Ughellus refert in vita Pii II. disputatum fuisse, an huic Pontifici graviter ægrotanti administrari possit Extrema Unctio, eoquod plures ante annos eam peste laborans Basileæ recepisset: Quam tamen narrationem Benedictus XIV. l. de Syn. inter fabulas amandat, quia nec Joannes Campanus, nec Cardinalis Papiensis minutissima de Pio II. in ejus vita referentes hujus rei meminerunt. Monachi Hirsaugienses referente Auctore vet. discipl. mon. in præf. putabant, Extremam Unctionem tunc solum iterari posse, si a die Unctionis tres anni elapsi fuerint. Denique nonnulli apud Durandum l. 1. rat. Div. off. c. 8. censuerunt, intra ejusdem anni spatium S. Unctionem repeti non posse. I. Quia publica pœnitentia etiam tantum semel imponebatur: Ergo & Extrema Unctio, quæ est publica pœnitentia exeuntium. *Resp.* Quod publica pœnitentia non iteraretur, res merræ disciplinæ fuit, cujus modum Ecclesia pro libitu determinare potuit: Circa Extremam Unctionem vero nihil sancire potuit, cum ex Christi instituto iterari possit. II. Confirmatio non est iterabilis: Ergo nec Extrema Unctio, quæ etiam unctioe peragitur. *Resp.* Confirmatio imprimis Characterem, non vero Extrema Unctio, quæ est ad sanandum, non ad consecrandum, adeoque toties repetenda, quoties morbus recurrit.

Coroll. Præf. imo. Extrema Unctio pluries in diversis infirmitatibus ab eodem infirmo rite suscipi potest; in eadem autem infirmitate non est iteranda, nisi forte infirmitas remissa iterum ingravescat, & novum vitæ periculum succedat. 2do. Parochi non sint in hoc scrupulosi, sed si dubitent,

tent, an revera status morbi sit immutatus, vel an nunc idem, an diversum adlit vitæ periculum, ad Sacramenti iterationem propendeant, quia hæc iteratio conformior est veteri Ecclesiæ consuetudini, & per eam novum spirituale subsidium infirmo provenit. Ita Benedictus XIV. de Synod. l. 7. c. 23. *3tio.* Dum idem status morbi, etsi diu, durat, hoc Sacramentum non est repetendum, secus si uno periculo remoto, diversus morbi status incidat; tunc enim infirmus iterum ungi potest, licet non longum temporis interval- lum, sed paucarum hebdomadarum intercesserit, dummodo prudenter diversa pericula esse cen- seantur.

§. 1125.

*Effectus
Extremæ
Unctionis
Allevia-
tio, &
Absterfio
Reliquia-
rum pec-
cati.*

Effectus Sacramenti Extremæ Unctionis sunt: Primo Alleviatio animæ per absterfio- nem reliquiarum peccati, qui est effectus ejus primarius. Nam Patres hoc Sacramentum vocant Pœnitentiæ perfectivum, & uti loqui- tur Tridentinum in præc. de Extr. Unct. consummativum: sed pœnitentiam non po- test perficere, nisi quatenus reliquias peccati abstergit, & animam adversus infirmitatem ex peccatis relictam confirmat, ac roborat: Ergo Sacramentum Extremæ Unctionis est revera primario institutum ad alleviandam animam & abstergendas peccati reliquias.

*Quid sit
Allevia-
tio, &
Reliquia-
rum pec-
cati.*

Schol. Alleviatio animæ infirmi, facit, ut confirme- tur, magnam Misericordiæ Divinæ fiduciam excitando, qua & incommoda morbi levius ferat, & in spem melioris vitæ quadam interna conso- latione perfusus erigatur, & diaboli calcaneo in- fidiantis tentationibus facilius resistat. Nomine vero *Reliquiarum peccati* intelliguntur pravæ di- spositiones ad peccatum, animi torpor, debilitas
ex

ex peccato proveniens, qua fit, ut homo non sit ita promptus ad intuenda & meditanda cœlestia. Hæ autem reliquæ non omnino absterguntur, sed hoc efficit gratia Sacramenti, ut debilitatæ, ac repressæ ægrotum minus impediunt ab illarum rerum cogitatione, quæ ad ejus salutem pertinent.

§. 1126.

Alter Effectus secundarius est remissio ^{2dus Re-} peccatorum Jac. 5. *si in peccatis sit, remittentur ei.* Cum vero Extrema Unctio sit Sacramentum vivorum, supponatque animam a morte peccati suscitatum, & curatione duntaxat indigere, patet, illud non esse primario institutum ad delendam peccatorum maculam: Ergo solum est effectus secundarius. Deinde Sacramentum Pœnitentiæ est necessarium necessitate medii lapsis post Baptismum: (§. 1112.) sed non esset ita necessarium, si Extrema Unctio ad delenda peccata primario foret instituta: Ergo non est primario ad hoc instituta.

Schol. Quæritur, an Sacramentum Extremæ Unctionis per se & directe, & non solummodo per accidens (§. 908. Schol. 2.) peccata remittat, licet solummodo secundario. Respondetur, Extremæ Unctionem per se licet secundario remittere peccata tam mortalia, quam venialia: tum quia S. Jacobus ait: *Si in peccatis sit, remittentur ei.* Hæc verba non possunt restringi ad peccatorum reliquias & peccata venialia; quia de his non diceret Apostolus, si in peccatis sit, cum certum sit, infirmum habere semper ejusmodi reliquias, & habere venialia: Ergo conditio hæc cadit in peccata mortalia: tum quia forma Sacramenti Extremæ Unctionis, *indulgeat tibi Deus, quid*

quid deliquisti, significat remissionem quorumcunque peccatorum: Ergo illa per se remittit saltem secundo, licet is, qui sibi peccati mortalis est conscius, teneatur clavibus Ecclesie se subicere, aut si non possit, saltem conari, quantum in se est, ad perfectam contritionem cum voto Sacramentalis confessionis: tum denique, quia S. Thomas l. 4. cont. Gent. c. 73. ait: *Contingit, quod homo omnium peccatorum, quæ commisit, notitiam vel memoriam non habet, ut possit per pœnitentiam singula expurgare, sicut etiam quotidiana peccata, sine quibus præsens vita non agitur, a quibus oportet hominem in suo exitu per hoc Sacramentum emundari.* Et S. Carolus Borromæus in instruct. de Extr. Unct. *Prima utilitas, & effectus hujus Sacramenti est, quod peccati reliquias tollit tanquam complementum Sacramenti Pœnitentiæ. Quæ reliquie peccata esse intelliguntur sive mortalia, sive venialia, quæ post alia Sacramenta remanent; potest enim fieri, ut ignorante eo, qui commisit, vel non valente confiteri, peccatum mortale remaneat, in quo delendo ita hoc Sacramento juvatur, ut fieri possit, eum per hoc Sacramentum salvari, qui alioquin fuisset damnandus.* *Dicis I.* Duo tantum sunt Sacramenta mortuorum, Baptismus & Pœnitentia; Extrema Unctio vero est Sacramentum vivorum: Ergo per se peccata non remittit. *Resp.* Ex hoc solum sequitur, quod per se primario non conferat remissionem, non vero, quod non conferat per se secundo. *II.* Hoc Sacramentum institutum est per modum curationis, quæ vitam in subiecto supponit. *Resp.* Institutum est per modum curationis, secundo vero etiam ad vitam restituendam in casu, quando quis grave habet peccatum & hoc ignorat, vel sciens confiteri non potest, si conetur quantum potest, contritionem elicere cum voto Sacramentalis confessionis.

§. 1127.

Tertius effectus secundarius Extremæ Un-^{3^{tius} Ef-}ctionis est sanitas corporis ex hypothese, ^{fectus est} quod animæ saluti expediat. Probatur ^{sanitas} imo ^{corporis.} Jac. 5. *Oratio fidei salvabit infirmum.* Quæ verba Hugo Victorinus, Magister sententiarum, S. Thomas & alii Theologi communiter intelligunt de sanitate corporis, quia alias verba non cohærerent cum præcedentibus: *Infirmatur quis in vobis.* 2do. Ex Traditione; nam in ritu administrandæ Extremæ Unctionis habebantur semper preces pro sanitate corporea infirmi: uti patet ex Sacramentario S. Gregorii: ex Conc. Cabillonensi ll. can. 48. Ex Decreto Eugenii IV. *Effectus est mentis sanatio, in quantum autem expedit, etiam corporis.* Et Tridentino: *Sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedit, ægrotus, consequitur.* 3tio. Hic effectus est tantum secundarius, quia Sacramenta per se primario instituta sunt ad animæ sanctificationem, uti patet ex eorum definitione. 4to. Extrema Unctio conditionate tantum corporis sanitatem restituit, si animæ saluti expedit, quia operans, ait S. Thomas in 4. d. 23. q. 1. a. 2. *nunquam inducit secundarium effectum, nisi secundum quod expedit ad principalem: ideo ex hoc Sacramento non sequitur corporalis sanatio semper, sed quando expedit ad spiritualem sanationem, tunc semper eam inducit, dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis.*

An ex opere operato causetur sanitas corporis.

Schol. Quoties virtute Extremæ Unctionis recuperatur sanitas corporalis, toties ex opere operato producit. Nec tamen ex hoc sequitur, eam semper ab hoc Sacramento produci; cum enim hic effectus sit conditionatus & secundarius, non requiritur, ut semper ex Sacramento sequatur, sed sufficit. quod, quando ponitur, ex opere operato ponatur. Licet enim subinde sanitas per remedia naturalia obtineatur, non ideo deprimenda est virtus Sacramenti, quæ remedia naturalia adjuvat, & ad felicem exitum perducit. Quare in hoc Sacramento res tantum est gratia: Sacramentum tantum, Unctio cum forma: Res & Sacramentum simul, spiritualis animi hilaritas per modum Unctionis spiritualis causata.

§. 1128.

An Extrema Unctio sit necessaria.

Sacramentum Extremæ Unctionis non est per se necessaria sub gravi præcepto Divino aut Ecclesiastico. Nam imo Innocentius I. ep. ad Decent. ait: *Fideles ægroti S. Oleo perungi possunt, & omnibus Christianis uti licet.* Quæ verba præceptum non indicant. Et Tridentinum Sess. 14. cap. 3. ait: *Nec vero tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere, & ipsius Spiritus S. injuria esse posset.* Ubi damnantur contemnentes, non vero non fuscipientes. Et can. 1. ait: *Hoc Sacramentum fuisse per S. Jacobum fidelibus commendatum, & promulgatum, non vero mandatum.* 2do. Ita docet S. Thomas 3. p. q. 65. art. 4.

Solvuntur objectiones.

Schol. D. Tournely & Habert docent, Extremam Unctionem esse necessariam necessitate præcepti Divini & Ecclesiastici. I. Quia S. Jacobus dicit: *Inducat Pre byteros Ecclesiæ.* quod præceptum indicat: Et Tridentinum damnat eos, qui dicunt, hoc

hoc Sacramentum nec mandatum Dei, nec promissionem gratiæ habere. *Resp.* Eatenus hoc Sacramentum mandatum Dei habet, quatenus a Christo institutum, & petentibus administrandum est. II. Concilium Cabillonense ait: *Secundum B. Jacobi Apostoli documentum, cui etiam documenta Patrum consentiunt, infirmi oleo, quod ab Episcopo benedicitur, a Presbyteris ungi debent.* Et Concilium Coloniense sepultura Ecclesiastica illos privat, qui hoc Sacramentum aut respuerint, aut contempserint. *Resp.* Concilium Cabillonense loquitur de Presbyteris, qui tenentur hoc Sacramentum petentibus ministrare. Coloniense vero punit eos, qui ex contemptu hoc Sacramentum respuunt.

Coroll. Pract. 1mo. Graviter peccat, qui hoc Sacramentum suscipere omittit ex contemptu, illud parvisfaciens. 2do. Graviter etiam peccat, qui ex omissione hujus Sacramenti aliis dat scandalum, & suspicionem movet, quod Extremam Unctionem non esse verum Sacramentum credat, & ad contemptum illius astantes provocat. 3tio. Denique graviter peccat infirmus, si sit in peccato mortali, quod confiteri non potest, nec certus est, se habere veram contritionem, si hoc Sacramentum omittat, quia sic voluntarie respueret medium salutis, quo salvari posset. *Resolvuntur casus.*

CAPUT XIX.

DE
ORDINE.

§. 1129.

*Ordo
quid.*

Sextum novæ Legis Sacramentum est *Ordo*, qui est Sacramentum novæ Legis, quo spiritualis quædam potestas traditur, & gratia confertur ad sacrosanctum Christi corpus consecrandum, & alia Ecclesiastica ministeria rite obeunda.

*Varia
ejus ac-
ceptio.*

Schol. Ordinis nomen tripliciter sumitur a Scriptoribus Ecclesiasticis. I. *Amplissime*, prout significat quemlibet statum personarum, quæ speciali titulo ac distincta quadam vivendi ratione Deo inserviunt: quo sensu dicuntur in Ecclesia esse plures Monachorum & Monialium ordines. II. *Minus ample*, prout includit jurisdictionem aliquam Ecclesiasticam sine ulla ex intrinseca ratione potestate conficiendi, & administrandi Sacramenta: quo sensu Decanatus, Abbatia &c. possunt dici Ordines. III. *Stricte* pro sacro quodam ritu, quo confertur potestas ad ministerium sacrificio Altaris exhibendum, aut Eucharistiam consecrandi, quo sensu accuratius Ordinationis, quam Ordinis Sacramentum dicitur: quia hoc Sacramentum in actione transeunte ordinantis positum est, non vero in re fixa & permanente. A Græcis Ordo vocatur χειροτονία, id est, manus extensio; de quo vocabulo pluribus agit Arcudius l. 6. Conc. c. 1. Morinus & Hallier de sacr. Ordinat. Utuntur etiam Græci nomine χειρῶν unctio, unde καθιερωσις consecratio, quæ cum fiat manus impositione, subinde etiam Ordo χειροδωσία a Patribus vocatur.

§. 1130.

§. 1130.

Ordo est verum & proprium Novæ Legis *Est Sa-*
 Sacramentum. Probatur 1mo 1. Tim. 4. v. *cramen-*
 14. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ*
data est tibi per prophetiam cum impositione ma-
nuum Presbyterii. Et 2. Tim. 1. v. 6. Admo-
neo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te
per impositionem manuum mearum. Quæ au-
tem sit illa gratia, Apostolus exponit versu
sequenti: Non enim dedit nobis Deus spiritum
timoris, sed virtutis & dilectionis, & sobrieta-
tis: adeoque loquitur de gratia sanctificante.
 Ex quibus ita arguitur: Habetur hic signum
 externum, scilicet impositio manuum: divi-
 na institutio: quia vis producendi gratiam
 hanc supponit, de quo mox plura: habetur
 gratia, cujus expressa sit mentio: divinum
 mandatum, quia Apostoli potestatem confe-
 rendi gratiam per impositionem manuum sibi
 non arrogassent: Ergo habentur omnia ad
 Sacramentum requisita, consequenter Ordo
 est Sacramentum. 2do. Probatur ex Tradi-
 tione. S. Ambrosius lib. de sac. dign. c. 5.
 ait: *Homo imponit manum, Deus largitur gra-*
tiam. S. Innocentius l. ep. 18. de hæreticis
ait: Nec dare Spiritus S. plenitudinem possunt,
quæ maxime in Ordinationibus operatur. S.
Hieronimus l. contr. Vigilant. ait: Episcopum
Diaconos ordinantem Christi Sacramenta
tribuere. S. Augustinus l. 2. contr. ep. Parmen.
c. 13. Explicent, quomodo Sacramentum
baptizati non possit amitti, & Sacramentum or-
dinati possit amitti? Si enim utrumque Sacra-

mentum est, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri Sacramento injuria facienda est. Et S. Gregorius M. in 1. Reg. 5. qui promovetur ad Sacerdotium, bene foris ungitur, si intus virtute Sacramenti roboretur. 3tio. Patet ex Conciliis. Conc. Chalcedonense can. 2. jussit de gradu dejici eos, qui non venalem gratiam in venditionem deduxerunt. Florentinum Ordinem inter Sacramenta recenset. Tridentinum Sess. 23. can. 3. definit: *Si quis dixerit, Ordinem, sive sacram Ordinationem non esse verum & proprium Sacramentum a Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum excogitatum a viris rerum Ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quendam, eligendi ministros Verbi Dei, & Sacramentorum, anathema sit.*

*Solvuntur
objectiones.*

Schol. Lutherus in l. de capt. Babyl. negat, Ordinem inter Sacramenta esse recensendum, quod etiam negat Calvinus l. 4. Instit. c. 19. I. Quia impositio manum 1. Tim. 4. dicitur conferre χάρισμα, quo nomine 1. Cor. 12. v. 4. designatur tantum gratia sanitatum, discretio spirituum &c. non vero gratia sanctificans: & Apostolus dicit, datam Timotheo hanc gratiam per Prophetiam, quæ inter charismata refertur. *Resp.* χάρισμα & χάρις omnia gratiarum dona, consequenter etiam gratiam sanctificantem significat, uti patet 1. Cor. 12. *amulamini autem charismata meliora*, id est, gratiam sanctificantem, utpote sine qua alia dona ibi commemorata expeti non debent. Deinde nihil contra nos agunt hæretici, si etiam concedamus, Timotheo una cum gratia & caractere Ordinis donum Prophetiæ esse concessum. Denique per Prophetiam non intelligitur causa instrumentalis

talís gratiæ conferendæ, nec effectus per impositionem manuum productus, sed causa impellens ac movens, ita, ut sensus sit: Noli negligere gratiam, quæ data est tibi, cum te ordinavi Episcopum secundum præcedentes Prophetias, hoc est, juxta revelationem mihi factam, ut te in Episcopum consecrarem. II. Illa impositio manuum non fuit sacramentalis; nam Christus ordinans Apostolos ea usus non fuit, & olim impositio manuum ad benedictiones, sanandos infirmos &c. adhibebatur. *Resp.* Christus propria virtute gratiam conferre potuit, homines nonnisi instrumentis a Christo institutis eam conferre possunt. Impositio vero manuum de se indifferens per formam sufficienter ad esse Sacramentale determinatur. III. S. Chryostomus de anathem. ait: *Ordinatio non effert, non in sublime extollit, non potentiam præstat.* Et S. Gregorius Nissen. in vita S. Gregorii Thaumaturgi refert, eum absentem consecratum esse Episcopum: Ergo Ordinatio est mera deputatio. *Resp.* S. Chryostomus humilitatem, & commiserationem erga peccatores in Sacerdotibus commendat. S. Gregorius Nissenus solum innuit, S. Gregorium Thaumaturgum Episcopatum fugientem precibus tandem ad consensum inductum fuisse, ut *observatis solemnibus*, ait dem S. Gregorius Nissenus, id est, servato debito ritu consecraretur.

§. 1131.

Sacramentum Ordinis a Christo Domino *Ordo a* institutum fuit. Nam Christus re ipsa Apo- *Christo est* stolis potestatem & gratiam Ordinationis con- *institutus.* cessit in ultima Cœna, quando post datum S. S. Corpus suum & Sanguinem Luc. 22. dixit: *Hoc facite in meam commemorationem:* Ubi Apostolos Sacerdotes instituit. Et Joan. 20. v. 23. potestatem remittendi peccata contulit,

tulit, dicens: *Accipite Spiritum S., quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Unde Tridentinum Sess. 7. can. 1. *Si quis dixerit, Ordinem, sive sacram Ordinationem non esse vere & proprie Sacramentum a Christo Domino institutum . . . anathema sit.*

§. 1132.

Plures sunt in Ecclesia Ordines.

Plures autem in Ecclesia esse Ordines, fide divina credendum statuit Concilium Tridentinum Sess. 23. can. 2. *Si quis dixerit, præter Sacerdotium non esse in Ecclesia catholica alios Ordines & majores, & minores, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, anathema sit.* Et cap. 2. *Cum autem divina res sit tam sancti Sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius, & majori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesia ordinatissima dispositione plures, & diversi essent ministrorum Ordines, qui Sacerdotio ex officio deservirent.*

Quot sint. Schol. 1. Ordines generatim dividuntur in *Majores*, seu *Sacros*, & *Minores*. *Majores* dicuntur *Sacri*, quia propius ad Eucharistiam accedunt. Speciatim septem Ordines apud Latinos recensentur: scilicet *Presbyteratus*, *Diaconatus*, *Subdiaconatus*, *Acolythatus*, *Exorcistatus*, *Lectoratus*, *Ostiaratus*. Ita Tridentinum Sess. 23. cap. 2. quod tamen septenarium hunc numerum de fide credendum non desinivit, ne vel *Græcos*, qui pauciores, vel nonnullos *Scholasticos*, qui plures, quam septem admittunt, damnaret. Inter hos Ordines majores & sacri sunt: *Presbyteratus*, *Diaconatus*, & *Subdiaconatus*: reliqui vocantur *minores* & non sacri, non quasi sacri nullo modo essent,

essent, sed quod non ita proxime ad S. S. Eucharistiam accedant. Porro septem horum Ordinum mentio jam antiquissimis temporibus occurrit: sic S. Cornelius P. in ep. apud Eusebium l. 6. c. 43. ait, tempore Schismatis Novatiani fuisse in Ecclesia Romana *Presbyteros quatuor & quadraginta, Diaconos septem, totidem Subdiaconos, Acolythos quadraginta duos, Exorcistas cum Lectoribus, & Ostiariis duos & quinquaginta.* S. Cajus P. statuit, ut his gradibus ad Episcopatum ascenderetur: *Ostiarii, Lectoris, Exorcistæ, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri.* Concilium Carthaginense IV. an. 398. sigillatim septem Ordines laudat a Canone 3. usque ad 10. Concilium Toletanum I. an. 400. meminit can. 1. *Presbyterorum, & Diaconorum:* can. 2. & 4. agit de *Lectoribus & Ostiariis:* can. 4. & 5. memorat *Subdiaconos, Ostiarios; & Lectores* recenset Synodus Tarraconensis an. 516. Præter hos Ordines recensitos Cajetanus etiam inter eos numerat Episcopatum. Multi Canonistæ addunt primam Tonsuram. Martene l. 1. de ant. rit. c. 8. novem numerat addendo septem assignatis, *Episcopos, Psalmistas, seu Cantores.* Nam I. Cantorum meminit Conc. Carthaginense IV. can. 10. Laodicenum can. 23. Chalcedonense can. 14. & Rabanus l. 3. Instit. Cleric. *Resp.* Cantores peculiari Ordine non inaugurantur, sed vel prima Tonsura initiati, & ad psallendum in Choro admissi intelliguntur, uti eos sumit Durandus l. 2. rat. c. 3. vel illi, qui sine Clericali initiatione Cantorum officio funguntur. II. *Fossariorum, seu Vespillonum, vel Laborantium* mortuos sepelientium meminit S. Ignatius ep. ad Antiochen. S. Epiphanius in Comp. Doctr. Cath. & S. Hieronymus de muliere septies ista. *Resp.* Fossarii non fuerunt Clerici, ut constat l. 12. Cod. Theod. de Episc. ubi dicitur, occupatos defunctorum obsequiis Clericorum vocabula sibi met usurpare: vocabantur autem subinde Clericorum nomine, quia Clericis mandabatur, ut defunctorum,

rum, maxime Martyrum, corpora sepelirent. III. Si septem sunt Ordines, erunt plura quam septem Sacramenta. *Resp.* Septem hi Ordines sub uno genere Ordinis continentur: Et S. Thomas ait, distinctionem Ordinum esse totius potestativi, cujus hæc est natura, quod totum secundum completam rationem est in uno, in aliis autem est aliqua participatio illius. Sic tota plenitudo hujus Sacramenti est in uno Ordine, seu Sacerdotio, sed in aliis est quædam participatio Ordinis, & ideo omnes Ordines sunt unum Sacramentum.

Quot Ordines sint apud Græcos. *Schol.* 2. Hos septem Ordines olim etiam Græci admiserunt: tum quia recensentur in ep. S. Ignatii ad Antiochen: tum quia Concilium Laodicenum can. 24. meminit Presbyterorum, Diaconorum Ministrorum, Lectorum, Cantorum, Exorcistarum, Ostiariorum: & canon quartus Trullanus, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum, Lectorum, Cantorum, Ostiariorum, & Synodus Antiochena can. 10. Subdiaconorum, Lectorum & Exorcistarum: Et Joannes Episcopus Citri l. 3. juris orient. apud Goarium memorat deputatos cum luminibus præcedentes, scilicet Acolythos. Verum jam a mille annis & amplius Græci non nisi quatuor Ordines admittunt: scilicet, Presbyteratum, Diaconatum, Subdiaconatum & Lectoratum: tum quia hodie in nullis Græcorum Ritualibus fit mentio Acolythatus, Exorcistatus & Ostiariatus: tum quia Concilium VIII. generale an. 869 quatuor illos Ordinum gradus pro ascensu ad Episcopatum recenset Act. 19. can. 5. cui Joannes P. VIII. in ep. ad Basilium Imp. an. 879. subscripsit: tum quia Innocentius IV. in ep. ad Ottonem Cardinalem Tusculanum an. 1254. data volens reducere ad usum Romanæ Ecclesiæ Græcos ait, tres Ordines ab iis non fervari de Minoribus. Et Benedictus XIV. in Const. *Et si pastoralis*. constituit, quod si Clericus Græcus Lector tantum initiatus ex benignitate Sedis Apostolicæ obti-

obtinuerit, ut majores Ordines latinis cæremo-
niis sibi conferantur: is, antequam Subdiaconus
ordinetur, tres minores Ordines omiffos debet
ritu latino fufcipere.

§. 1133.

Antequam autem singulos Ordines in *Prima*
specie consideremus, agendum est de prima *Tonsura*
Tonsura, per quam Ecclesia initiandos ad *quid.*
Ordines præparat. Est autem *prima Ton-*
sura cæremonia ab Ecclesia instituta, per
quam laicus baptizatus, & Sacramento Con-
firmationis consignatus sacro ritu in Clerum
ascribitur.

Schol. Tonsura dicitur a ritu, quo homo per ab- *Quomodo*
sciffionem capillorum e statu laicorum extrahitur: *confer-*
quæ juxta Pontificale Romanum hoc ritu confer- *tur.*
tur: Dicta oratione ab Episcopo: *Oremus Fra-*
tres &c. Pontifex in fronte, in occipitio, ad
utramque aurem, & in medio capitis præscindit
capillos, & cum tonsurando tarde dicit: *Dom-*
inus pars hæreditatis meæ, & calicis mei, tu es,
qui restitues hæreditatem meam mihi. Deinde di-
citur ab Episcopo oratio: *Præfata quæsumus* &c.
& a ministris Antiphona: *Hic accipiet* &c. cum
Psalmo: *Domini est terra* &c. Et rursus ab Epi-
scopo oratio: *Adesto Domine* &c. Deinde Epi-
scopus accepta mitra Tonsuram superpelliceo induit,
dicens: *Induat te* &c. & dicta oratione Clericum
alloquitur: *Fili charissime* &c. & injungit illi
septem Psalmos pœnitentiales cum Litaniiis.

§. 1134.

Tonsura Clericalis non est Institutionis *Non est*
Divinæ, sed Ecclesiasticæ. Imo enim Eccle- *institutio-*
sia græca eam non observat, & in Ecclesia *nis Divi-*
latina *næ.*

latina nullum ejus vestigium tribus primis sæculis apparet; sic S. Cornelius in ep. ad Fabium diversos Clericorum gradus in Ecclesia Romana describens Tonsuræ Clericalis non meminit: Et S. Cyprianus ep. 61. non agnoscit alios Clericos, præter eos, qui Altari, & sacrificiis deserviunt: imo si hæc Tonsura per tria illa sæcula in usu fuisset, hoc signo Clerici a persecutoribus deprehensi, & necati fuissent. 2do. Olim alienum fuit a Clericorum moribus, ut raderentur, uti patet ex S. Optato Milevitano contra Donatistas scribente: *Docete, ubi vobis mandatum, sic radere capita Sacerdotibus, cum econtra tot sint exempla proposita, fieri non debere: Ergo olim prima Tonsura in usu non fuit.*

Tonsuræ origo.

Schol. I. Primis igitur quatuor aut quinque sæculis Clericis tantum præcipiebatur, ut breviori essent capillo, nec S. Petrus, nec S. Paulus, nec S. Anicetus amplius quid constituerunt, licet illud 1. Cor. II. v. 14. *quod vir, si comam nutriat, ignominia est illi*, nonnullis ansam dederit, ad S. Paulum institutionem Tonsuræ Clericalis referendi. vid Thomass. p. 1. l. 2. c. 37. Proinde sæculo V. ad imitationem Tonsuræ monasticæ inter Clericos Tonsura introducta fuit. Hæc Tonsura in Hispania erat in Clericis detonso superius toto capite, relicta inferius sola circuli corona, cum econtra Monachi toto capite detonderentur, quod etiam in Gallia & Italia in more erat. Sæculo IX. Clerici latini summum solummodo verticem radebant in modum coronæ, quod deinde subsequenter sæculis statutum fuit, addito decreto, ut Clerici barbam raderent. Hæc Tonsura juxta V. Bedam significat coronam spineam Christi. Et juxta S. Iuliorum l. 2. de off. c. 4. vitia esse ressecanda, & ignominias pro Christo patienter esse tolerandas.

Schol.

Schol. 2. Circa vestes Clericorum notandum, per *Vestes* prima quinque sæcula eos specialem vestem a laicis distinctam non habuisse, uti probat Thomassinus de discipl. vet. Eccl. p. 1. c. 43. Sæculo VI. habitus Clericorum ab illo laicorum distinctus fuit, utpote modestior, & semper oblongus. Sæculo IX. nigra erat Clericorum vestis. Sæculo XI. & XII. in pluribus Conciliis vestes breviores ante & a lateribus apertæ ex serico, vel pellibus pretiosis viridis aut rubri coloris cum manicis puris, aut arte phrygia elaboratis Clericis prohibebantur. Sæculo XIII. nigra vestis Clericis universalis facta fuit cum collaris. Superpelliceum Clericorum olim vestis pellicea ad talos defluens erat.

Schol. 3. Quæritur, an Tonsura Clericalis sit verus *An Tonsura* Ordo. *Resp.* Negative contra Eagnanum & alios *sura sit* Canonistas: tum quia Tridentinum Sess. 23. cap. 2. *Ordo.* ait: *Esse plures ac diversos Ordines ita distributos, ut qui jam Clericali Tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascenderent:* Ergo supponit Tonsuram ad Ordines esse præviā: & Catechismus Romanus p. 2. cap. 7. vocat Tonsuram *præparationem ad Ordines:* tum quia hæc Tonsura non habetur apud Græcos, & in Græcis ad Latinos transeuntibus non suppletur, licet Ordinibus minores a Græcis omitti suppleri debeant. *Dicis I. Cum contingat.* de ætate &c. ordinand. dicitur: *Per primam Tonsuram juxta formam Ecclesie datam Clericalis Ordo confertur.* Item Tonsurati degradari possunt: Ergo Tonsura est Ordo. *Resp.* Nomine Ordinis status Clericalis intelligitur. Et degradatio non ab Ordine, prout Sacramentum est, sed ab officio solum, habitu & privilegiis removet, & ad communionem laicam redigit; nam characterem non delet. II. In Const. Sixti V. *Sanctum & salutare,* Tonsuratis tribuitur Clericalis Character; & Tonsura habet suam materiam remotam, capillos; proximam eorum abscis-

abscissionem, & formam: *Dominus pars hæreditatis meæ &c.* Ergo est Ordo & Sacramentum. *Resp.* Nomine Characteris Clericalis Sixtus intelligit notam externam, scilicet capillorum detractionem. Illi quasi materiæ & formæ deficit divina institutio, & appromissio gratiæ.

§. 1135.

Effectus Effectus primæ Tonsuræ sunt; translatio
Tonsuræ. a statu laicali ad Clericalem: Ex Pontificali Romano: *De foro Ecclesiæ facti estis, & privilegia Clericalia sortiti estis.* 2. Capacitas iurium, & Privilegiorum Ecclesiasticorum. 3. Habilitas ad suscipiendos Ordines. 4. Privilegium fori: (t. 2. §. 866.) & Canonis, (t. 2. §. 867.) & immunitas Ecclesiastica. (t. 2. §. 868. & seq.)

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract.* 1mo. Tonsurandus debet esse immunis a Censuris & irregularitate: Confirmatus; scire legere & scribere, & rudimenta fidei, ac habere animum Clericandi: ita Trid. Sess. 23. cap. 4. de ref. 2do. Calvus etiam potest suscipere primam Tonsuram, quia, cum hæc non habeat propriam materiam, sufficit cæremoniam adhibere, in quantum fieri potest. 3tio. Ætas pro prima Tonsura in jure non est determinata, plerumque tamen requiritur septennium completum. 4to. Officium Tonsurati est, psalmos in choro canere. 5to. Probabilius est peccatum grave Tonsuram suscipere, cum animo nunquam suscipiendi Ordines majores ex sola cupiditate consequendi commoda temporalia ex redditibus Ecclesiæ, quia est contra finem Ecclesiæ, nisi quis aliunde excusetur. 6to. Peccat saltem venialiter, qui in statu peccati mortalis primam Tonsuram suscipit, quia fallit professionem suam, se Deo consecrandi, a quo per peccatum aversus est. 7timo. Clericus, qui

habet animum, deferendi statum Clericalem, & acceptat, vel retinet beneficium, probabilius peccat graviter, & tenetur ad restitutionem fructuum mala fide perceptorum, pro quibus operas suas non præstitit. 8vo. Ut Clericus gaudeat privilegiis Clericalibus, & quidem privilegio fori, debet habere beneficium Ecclesiasticum, deferre Clericalem habitum, & Tonsuram, & suæ, aut alteri Ecclesiæ ex Episcopi mandato inservire, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Universitate cum licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versari. Trid. Sess. 23. cap. 6. de Ref. Deinde ut gaudeat privilegio Immunitatis, non debet negotiari. Denique ut gaudeat privilegio Canonis, debet deferre habitum & Tonsuram. 9no. Tonsura debet esse per modum coronæ in vertice; & in Minoribus sufficit, si sit tanta, quanta est particula communicantium, quæ postea auferri debet cum proportione gradus Ordinis, & rescindi debent capilli, quæ vanitati tantum deserviunt. 10mo. Habitus Clericalis debet esse talaris usque ad talos pertingens, & quoad colorem servanda est regionis consuetudo. 11mo. Clericus in minoribus constitutus beneficium non habens non peccat mortaliter, si Tonsuram & habitum Clericalem non deferat: Clericus vero in Sacris constitutus, vel etiam tantum in minoribus, si pingue beneficium, aut dignitatem Ecclesiasticam habeat, peccat graviter, si per longum tempus non portet Tonsuram, aut habitum Clericalem, quia in cap. Joannes. de Cler. conjug. & in Tridentino Sess. 14. c. 6. & Sess. 23. c. 6. & 17. gravissimis verbis præcipitur, ne Clerici comam nutriant, & ut tonsuram, & habitum Clericalem deferant: Excusantur tamen, si per breve tempus habitum deponant, & signum saltem aliquod distinctivum gerant. 12mo. Clericis prohibetur mercatura, negotiatio, & ne intersint, quando de sententia sanguinis agitur; ne aleis ludant, nec

interfint jocos mimicis, & choreis, nec arma ferant. Reliqua de privilegio fori & Canonis dicta sunt. (t. 2. §. 866. & seq.)

§. 1136.

*Ordines
minores
non sunt
Sacra-
menta.*

Post collatam primam Tonsuram sequuntur Ordines minores, qui in Ecclesia latina sunt quatuor: scilicet *Ostiariatus*, *Lectoratus*, *Exorcistatus*, & *Acolythatus*, quique juxta communiorem Theologorum sententiam non sunt vera & propria Sacramenta. *1mo.* Quia non sunt divinitus instituti, & Græci solum Lectoratum conferunt: (§. 1132. Schol. 2.) Ubi sane credendum non est, eos tres Ordines prætermittere, si illos a Christo institutos, & Sacramenta esse crederent. *2do.* Subinde nonnulli ad majores Ordines promoti fuerunt minoribus omissis, uti de S. Chrystofomo, Nazianzeno, & Theodoro narratur, & Paulinianus frater S. Hieronymi primum Diaconus, mox Presbyter ordinatus fuit, teste S. Epiphano ep. 60: ac multa exempla de aliis profert Morinus de S. S. Ordinatis. diff. 11. c. 2. *3tio.* Officia Ordinum minorum etiam laicis committuntur, non vero illorum Ordinum, qui sunt vera Sacramenta: Ergo Ordines minores non sunt Sacramenta.

*Solvuntur
objectiones.*

Schol. S. Thomas in suppl. q. 35. S. Bonaventura cum Scoto dist. 24. docent, Ordines minores esse vera Sacramenta. I. Quia Concilium Carthaginense IV. c. 2. 3. & 4. dicit, Ordines minores conferri per *Ordinationem*: Et Concilium Florentinum ait: *Sextum Sacramentum est Ordo*: & recensita materia Ordinum majorum subdit: *Et sic de aliorum Ordinum formis.* Et Tridentinum in

eandem sententiam propendet, dum Sess. 23. c. 3. docet, Ordinem in genere esse verum Sacramentum: & can. 6. definit, esse in Ecclesia Hierarchiam divina Ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris: ad quos ministros refert reliquos Ordines cap. 2. & 4. Et can. 2. docet, Ordines minores ab initio Ecclesiæ in usu fuisse. *Resp.* Nomen Ordinationis a Conciliis usurpatum denotat, Ordines minores esse veros Ordines, non vero esse Sacramenta. Florentinum solum docet, Ordinem esse Sacramentum, & non dicit, Ordines minores esse Sacramenta, & cum generatim dixisset, materiam Ordinis esse id, per cujus traditionem confertur, hoc exemplo singulorum Ordinum declarat, non definiens, an singuli sint Sacramenta. Eodem modo Tridentinum solum dicit, Ordinem in genere esse Sacramentum. Hierarchia Ecclesiastica salvatur in Episcopis, Presbyteris, & ministris. Ordines ab initio Ecclesiæ in usu fuisse, non probat esse Sacramenta, sed Ordines. II. S. Cyprianus dicit, Lectores plebi universæ præ honoris sui claritate esse conspicuos; & de Ordinibus minoribus veluti Sacramentis loquitur S. Augustinus de bon. conj. c. 24. & S. Hieronymus adv. Vigilant. *Resp.* S. S. P. P. loquuntur de eminentia Ordinum supra statum Clericalem, non vero de eminentia Sacramentali. III. Ex Constitutione Benedicti XIV. græcus jam Presbyter ordinatus veniens ad ritum Latinorum debet Exorcistatum suscipere: Ergo hic habet eminentiam Sacramenti, ob quam omitti nequit. *Resp.* Exorcistatus suppletur, ne quid salubriter institutum omittatur, sed ex hoc non sequitur esse Sacramentum.

§. 1137.

Inter Ordines minores primo confertur *Ostiararius*, qui est Ordo minor, in quo per traditionem clavium Ecclesiæ sub certa ver-

borum forma a legitimo ministro prolata confertur potestas aperiendi, & claudendi Ecclesiam, pulsandi campanas ad officium divinum, & ad illud admittendi dignos, & indignos repellendi.

Ritus eum conferendi. Schol. Ritus conferendi apud Latinos Ostiariatum est, quod Episcopus Ordinando tradat claves Ecclesiae cum forma: *Sic age* &c. Deinde ab Archidiacono ducitur ad fores Ecclesiae, quas Ostiarius claudit, & aperit: Item tradit illi campanulam, quam pulsat. Ordinis hujus meminit S. Gregorius Nazianzenus or. 18. S. Augustinus l. 6. Conf. c. 2. & Conc. Carthaginense can. 9.

§. 1138.

Materia & forma Ostiariatus. Materia Ostiariatus remota sunt claves Ecclesiae, proxima, eorum traditio. Forma est: *Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro iis rebus, quae his clavibus recluduntur.* Ex Pontif. Rom.

Officia. 2. Officia Ostiarii ex eodem Pontificali sunt. 1. Ecclesiae januas dignis aperire, indignis, infidelibus, excommunicatis, & interdictis claudere 2. Custodire vasa sacra, & Ecclesiae suppellectilem. 3. Pulsare campanas stans horis, & convocare populum ad cultum Dei, & sub S. S. Sacrificio pulsare cymbalum ad devotionem & attentionem excitandam.

Resolvuntur casus. Coroll. Praet. 1mo. Si loco clavium Ecclesiae alicui traderentur claves culinariae, invalida foret ordinatio Ostiarii, quia forma falsificaretur: si vero unica solum clavis Ecclesiae traderetur, valida esset ordinatio, quia potestas hujus Ordinis sufficienter exprimeretur. 2do. Traditio cymbali, ejus-

ejusque pulsatio non est materia Ostiariatus, quia non fit ab Episcopo, sed ab Archidiacono, nec formam habet, sed tantum officium ejus declarat.

3tio. Virtutes Ostiarii esse debent, zelus domus Dei, & vigilantia, ut omnia in Ecclesia munda sint.

§. 1139.

Secundus Ordo minor est *Lectoratus*, in *Lectora-* quo per traditionem libri lectionum sub certa *tus quid.* verborum forma a ministro prolata confertur potestas legendi publice Scripturam sacram veteris & novi Testamenti, & Scripta S. S. Patrum.

Schol. Lectoratus confertur, dum Ordinans tradit *Ritus eum* librum lectionum, cum forma: *Accipe, & esto conferen-* &c. Hujus Ordinis meminit Tertullianus de *Præ-* *di.* script. c. 41. S. Cyprianus ep. 24. S. Augustinus *ferm.* 17.

§. 1140.

Materia Lectoratus remota est liber *Materia* lectionum continens Prophetias, Epistolas, *& forma* Acta Apostolorum, Homilias & Sermones *Lectora-* Patrum in Ecclesia legi solitas: Proxima est *tus.* Libri hujus traditio. Forma est: *Accipe, & esto Verbi Dei relator, habiturus, si fideliter & utiliter impleveris officium tuum, partem cum iis, qui Verbum Dei bene administraverunt ab initio.*

2. Officia Lectoris sunt: 1. Legere pu- *Officia.* blice in Ecclesia Prophetias, & cantare in Missarum solemnibus Introitum, Graduale, Alleluja, & lectiones Horarum Canonicarum. 2. Libros sacros & canonicos fideliter, & diligenter custodire. 3. Catechizare, & ru-

dimenta fidei exponere. 4. Denique olim Lector panem, & fructus benedicebat.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract. 1mo.* Valida est Lectoris Ordinatio, si illi S. Scriptura, vel Breviarium tradatur: secus, si alius liber, in quo Prophetiæ non habentur. *2do.* Virtutes Lectoris esse debent notitia mysteriorum fidei, quæ aliis explicat: firma & viva fides: Zelus animarum in verbo & exemplo re-lucens.

§. 1141.

Exorcistatus quid. Tertius Ordo minor est *Exorcistatus*, quo per traditionem libri Exorcismorum sub certa verborum forma a ministro prolata confertur potestas manus imponendi super Energumenos, seu obsessos a Dæmone, sive baptizatos, sive Catechumenos, legendique Exorcismos ad Dæmones fugandos.

Ritus eum conferendi. *Schol.* Exorcistatus confertur traditione libri Exorcismorum, cum verbis: *Accipe, & commenda.* &c. Hujus Ordinis meminit Tertullianus ad Scap. S. Cyprianus ep. 2. & 7. S. Hilarius de Synod. S. Hieronymus in ep. ad Tit.

§. 1142.

Materia & forma Exorcistatus. Materia Exorcistatus remota est liber Exorcismorum: Proxima, ejus traditio. Forma: *Accipe, & commenda memoria; & habet potestatem imponendi manus super energumenos, sive baptizatos, sive Catechumenos.*

Officium. 2. Officium Exorcistæ est, expellere Dæmones de humanis corporibus per Exorcismos ab Ecclesia approbatos. Olim etiam monebat, ut non communicaturi locum darent communicaturis, & Energumenos post

Evan-

Evangelium & prædicationem e Missa dimittebat: studere autem debet singulari conscientiæ puritati, passionum & vitiorum mortificationi, orationi, jejunio & humilitati.

§. 1143.

Quartus Ordo minor est *Acolythatus*, in *Acolythatus quid.* quo per traditionem candelabri cum cereo extincto, & Urceolis vacuis sub certis verborum formis a ministro prolatis confertur potestas accendendi cereos in Ecclesia, eosque ad Altare deferendi, & vinum & aquam porrigendi ad S. S. Eucharistiam.

Schol. Acolythatus confertur traditione candelabri *Ritus quo.* cum candela extincta & urceoli vacui, quæ *Or-* *confertur.* dinandus dextra tangit, dum Ordinans formas profert. Ordinis hujus meminit S. Cyprianus ep. 28. S. Hieronymus ep. ad Nepoti. &c.

§. 1144.

Materia Acolythatus remota est *Materia* *brum cum cereo extincto & urceoli vacui: Et forma.* Proxima, horum traditio. Forma primæ materiæ respondens est: *Accipe Ceroferarium cum cereo, Et scias, te ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari in nomine Domini.* Forma pro altera materia est: *Accipe urceolum ad suggerendum vinum Et aquam in Eucharistiam Sanguinis Christi.*

2. Officia Acolythi sunt: 1. Præparare, *Officio* & accendere luminaria ad Sacrificium. 2. Sequi Diaconum cum cereo accenso, quando accedit ad cantandum Evangelium. 3. In Sacrificio vinum & aquam ministrare.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract.* 1mo. Candelabrum cum cereo extincto, & urceoli vacui cum formis suis sunt de essentia Ordinis Acolythatus, utpote ab antiquissimis temporibus adhiberi solita. 2do. Virtutes Acolythi sunt exemplum bonorum operum, & singularis modestia in Ecclesia.

§. 1145.

Subdiaconatus quid. A minoribus Ordinibus progredimur ad majores & sacros, inter quos prime occurrit *Subdiaconatus*, qui est Ordo sacer, per quem datur potestas proxime inserviendi Diacono solemniter in Missa ministranti.

Nomen eorum. *Schol. 1.* Subdiaconi apud Græcos Hypodiaconi, vel Hyperitæ, id est, Administrari vocantur. Apud Latinos prima Subdiaconorum mentio occurrit, apud S. Cyprianum ep. 22. & S. Cornelium ep. ad Fabi: Antioch. teste Euseb. l. 6. c. 43. Apud Græcos serius nomen Hypodiaconorum auditur, scilicet in Concilio Laodicensi can. 21. & apud S. Athanasium ep. ad Solit quæ ex antiquioribus citantur, sunt sublestæ fidei.

An Subdiaconatus semper Ordo Sacer fuerit. *Schol. 2.* Certum est, Subdiaconatum esse Ordinem sacrum ex Triq. Sess. 22. cap. 2. Sed quæritur, an Subdiaconatus semper inter Ordines sacros relatus fuerit. Menardus in not. ad Sacram. S. Greg. Thomassinus l. 1. vet. & nov. discipl. Morinus Exercit. 12. c. 5. de sacr. Ordin. putant, Subdiaconatum per duodecim priora sæcula plus minus in classe Ordinum minorum locatum fuisse, & tunc sacrum effectum esse, quando lex continentiae illi fuit imposita. Sed melius ope alicujus distinctionis hæc controversia dirimi potest, dicendo: 1. Si ratio S. Ordinis petatur, vel a solemnibus Cælibatus Professione, vel quatenus confert in Ecclesia aliquam jurisdictionem & principatum, Subdiaconatus non semper fuit in Ecclesia

fia latina Ordo **sacer**; tum quia Subdiaconatus non semper habuit **annexam** legem cœlibatus, uti inferius ostendetur: tum quia Patres Subdiaconatum inter Ordines Hierarchicos non recensent, nec uspiam fit mentio, quod Subdiaconis regimen plebis, administratio Sacramentorum, & **prædicatio** Verbi divini commissa fuerit. 2. **Si** vero Ordo **sacer** ex eo dicatur, quod tribuat spiritualem facultatem propius, quam Ordines minores, serviendi in ministerio Sacrificii Altaris, Subdiaconatus a sui institutione Ordo Sacer, & ex majoribus fuit: tum quia Tridentinum ait, Subdiaconatum ad **maiores** Ordines a Patribus & Conciliis relatum esse: tum quia Subdiaconatus confert potestatem tangendi Vasa sacra, & proximus ministrandi ad Eucharistiam.

§. 1146.

Probabilius Subdiaconatus non est verum *An Sub-* Sacramentum. *imo.* Quia in Subdiaconatu *diaconatus sit Sa-* non habetur institutio Christi; nam Amalarius l. 2. de off. Eccl. c. 6. recensens Presbyteratum & Diaconatum a Christo institutos, *cramen-* subdit: *Cæteri Ordines his adjecti sunt.* Magister sentent. l. 4. d. 24. ait: *Subdiaconos & Acolythos procedente tempore Ecclesia sibi constituit.* Certe nulla de Subdiaconis mentio in S. Scriptura occurrit. 2do. Subdiaconatus non confert gratiam ex opere operato, *tum.* **cujus** nec in Ordinatione, nec alibi **promissio** innotescit.

Schol. 1. Bellarminus, Berti &c. docent, Subdiaconatum esse verum Sacramentum. 1. Quia S. *Solvuntur* Clemens in l. 8. Constit. hanc formam vel orationem in Ordinatione Subdiaconi refert: *objectiones.* *Tribue eis Domine Spiritum S., ut digne vasa Domini attrectare valeant.* *Resp.* Ex contactu Vasorum sacrorum

erorum & oratione, ut digne tractentur, non sequitur, Subdiaconatum esse Sacramentum; nam S. Clemens idem dicit de Diaconibus, quæ tamen Sacramenti hujus non sunt capaces. II. Concilium Florentinum statuens, Ordinem esse Sacramentum, Subdiaconatum ad eum refert, & materię ac formę illius meminit: Et Tridentinum eum ad majores Ordines a Patribus & Conciliis referri asserit. *Resp.* Nec Florentinum, nec Tridentinum definit, omnes Ordines etiam majores esse Sacramentum. III. Subdiaconatus imprimi characterem, quia repeti non potest: Ergo est Sacramentum. *Resp.* Quod Subdiaconatus repeti non possit, non est a characterem, sed ab institutione Ecclesię, quia res semel Deo consecrata, semper consecrata manet.

Ritus ordinationis Subdiaconi.

Schol. 2. Ritus Ordinationis Subdiaconi in Ecclesia latina hic est: 1. Episcopus Subdiacono amictum imponit, & tunica induit cum præscriptis orationibus. 2. Librum Epistolarum tangendum porrigit, dicens: *Accipe librum Epistolarum, & habes potestatem, legendi eas in Ecclesia S. Dei tam pro vivis, quam pro defunctis.* 3. Tradit illi calicem vacuum cum patena vacua superposita, dicens: *Vide, cujus ministerium tibi traditur, ideo admoneo, ut ita te exhibeas, ut Deo placere possis.* 4. Archidiaconus tradit urceolos cum vino, aqua, bacili & munutergio tangenda. Apud Gręcos sola manus impositione & oratione ordinantur Hypodiaconi.

§. II47.

Materia & forma Subdiaconatus.

Materia Subdiaconatus remota primaria est calix vacuus cum patena vacua: Forma: *Videte, cujus &c.* (n. præc.) Materia vero remota secundaria est liber Epistolarum: Forma: *Accipe Librum &c.* (l. c.) Materia vero proxima, harum rerum traditio. In omnibus

bus autem ritibus his, & verbis probabiliter consistit materia essentialis Subdiaconatus, de quo tamen scrupulose non est inquirendum, cum Subdiaconatus non sit verum Sacramentum. Improbabile tamen videtur, quod in sola traditione Libri Epistolarum materia essentialis consistat, cum hujus ritus non meminerit Concilium Carthaginense IV, nec antiqua Ritualia, vel libri Liturgici: Quin & olim Subdiaconi ex officio non legerunt Epistolam in publicis Ecclesiæ conventibus: uti testatur Amalarius l. 1. de off. c. 11. Micrologus c. 8. &c.

Coroll. Pract. imo. Ut Subdiaconus valide ordinetur, debet esse mas, baptizatus, habere debitam intentionem, & sub debita materia & forma a legitimo ministro ordinari. *2do.* Ut vero licite ordinetur, debet esse confirmatus, non irretitus censura, & irregularitate, habere primam Tonfuram & Ordines minores, & legitimam ætatem scilicet annum vigesimum secundum saltem inchoatum, non esse conjugatus, & habere titulum, & sufficientem scientiam circa officia & obligationes huic Ordini annexas, vitæ Sanctitatem, vocationem Divinam, & congruo tempore ordinari, de quibus plura inferius. vid. Trident. Sess. 23. c. 11. *3tio.* Vasa sacra, scilicet calix & patena Subdiacono tradenda debent esse consecrata de præcepto sub mortali obligante, imo Salmanticenses putant, hoc requiri ad essentiam Ordinationis Subdiaconi, quia totum ejus ministerium circa vasa Sacra exercetur. *4to.* Valet Ordinationis, si Episcopus per errorem tradit calicem cum vino, quia utile per inutile non vitiatur. Traditio etiam Libri epistolarum videtur hodie essentialiter apud Latinos requiri ad Ordinationem Subdiaconi. *5to.* Subdiaconus in peccato mortali exer-

*Resolvuntur
tur casus.*

exer-

Merens suum Ordinem non peccat mortaliter, quia nullum Sacramentum conficit; peccat tamen venialiter ob indecentiam. Item Subdiaconum in mortali susipientem hunc Ordinem non audet Sacrilegii arguere **Benedictus XIV**, quia probabilius non est Sacramentum.

§. 1148.

Officia
Subdiaconi.

Officia Subdiaconi juxta Pontificale Romanum sunt: 1. Aquam ad ministerium Altaris præparare, affundendo paululum vino ante oblationem, dicendo: *Benedicite Pater Reverende*. 3. Diacono ministrare. 3. Pallas Altaris, Corporalia abluere. 4. Calicem & Patenam in usum Sacrificii Diacono offerre. 5. Solenniter, hoc est cum manipulo, & ex officio cantare Epistolam in Missa. 6. Panem consecrandum pro populo in Altari ponere. 7. Crucem in Supplicationibus portare. Olim etiam Subdiaconi stabant ad januas, per quas mulieres ingrediebantur, ne aperiretur janua tempore oblationis l. 8. Const. Apost. & juxta ep. 1. S. Fabiani Subdiaconi olim gesta Martyrum colligebant, & conscribebant.

§. 1149.

Diaconatus quid.

Alter Ordo major & Sacer est *Diaconatus*, per quem datur potestas inserviendi Episcopis vel Presbyteris Sacra solenniter perficientibus.

An Ordinatio
Diaconorum

Schol. De fide est, Diaconatum esse Ordinem Sacrum, & falsum est, quod asserunt Novatores, Diaconatum esse simplicem deputationem ad officium pure humanum, & profanum, scilicet ad mini-

ministracionem bonorum temporalium Ecclesie, *Act. 6.*
 eleemosynarum, curam viduarum &c. ita ut Dia- *fuert Sa-*
 cono non debeant esse perpetui, sed solum annui. *cra.*

Quæritur tamen adhuc, An Diaconi septem, de quibus *Act. 6.* non ad profanum sed sacrum ministerium Sacramentali Ordinatione initiati fuerint. *Respondetur* affirmative, tum quia in illa Ordinatione nihil defuit ad rationem Sacramenti, de quo mox plura: tum quia Patres communiter asserunt, ordinationem illam Sacram fuisse *ad ministerium Altaris*, uti loquitur S. Cyprianus ep. 68. aut *ad ministerium Ecclesie*, uti ait Eusebius l. 2. hist. c. 1. vel ut *proximi essent Diaconi circa aram*, uti dicit Ven. Beda. Non obest I. quod *Act. 6.* Diaconi dicantur esse ordinati, ut ministrarent mensis, & eleemosynas ex æquo distribuerent. *Resp.* Olim mensæ communi mensa Sacra conjugebatur, mensæ communi servierunt Diaconi eleemosynas distribuendo: Sacræ SS. Eucharistiam dispensando, uti colligitur ex 1. Cor. 11. II. S. Hieronymus ep. ad Evangelium, Diaconos mensarum & viduarum ministros appellat. Et Can. 16. Trullanus ait: *Nos quoque prædicamus, ut prædicti septem Diaconi non de iis accipiantur, qui mysteriis serviunt . . . sed eos esse, quibus fuit concredita ac tradita dispensatio communi eorum usui, qui tunc collecti fuerant.* *Resp.* S. Hieronymus in fine citatæ epistolæ ministerium sacrum Diaconorum asserit, dum eos antiquis Levitis comparat: & solum ad reprimendam eorum audaciam, qui se Presbyteris comparabant, infimum eorum officium illis objicit. Canon Trullanus, qui magnam auctoritatem in Ecclesia Romana non habet, exponi potest, quod primi Diaconi occasione ministerii mensæ communi exhibendi ordinati sint, licet finis primarius ad Sacrum ministerium tenderet.

§. 1150.

Diaconatus est Sacramentum.

Diaconatus est verum ac proprium Sacramentum. 1mo. quia in Diaconatu habetur. 1. Signum sensibile, materia & forma, scilicet impositio manuum & Oratio, Act. 6. *Orantes imposuerunt eis manus.* 2. Habetur Divina Institutio, quia sine hac Apostoli hunc ritum non adhibuissent: & S. Ignatius ep. ad Trall. vult honorari Diaconos ut *mandatum Dei*: ac S. Hieronymus eos antiquis Levitis similes facit, qui sunt a Deo instituti. 3. Est ritus perpetuus semper in Ecclesia usurpatus. 4. Habet annexam gratiam, nam S. Stephanus post Ordinationem dicitur *plenus gratia*, & Trident. Sess. 14. can. 4. docet, *Episcopum in ordinatione non frustra dicere: Accipe Spiritum*, quod in ordinatione Diaconi dicit: 4. Officia Diaconorum Sacra sunt, ut infra patebit. 5. Juxta Tridentinum Sess. 23. can. 6. est *in Ecclesia Hierarchia Divina ordinatione instituta, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris & ministris*; sed ad ministros in hierarchia, quæ fundatur in ordinatione Sacramentali, non spectat Subdiaconatus, (§. 1146.) nec Ordines minores: (§. 1136.) Ergo Diaconatus, qui proinde est Sacramentum.

Solvuntur objectiones.

Schol. 1. Durandus in 4. d. 24. vult, Diaconatum non esse verum Sacramentum: notat D. Tournely, salva fide posse Diaconatum a ratione & efficacia veri Sacramenti excludi, quod idem observat Bellarminus de Sacram. Ord. c. 6. Rationes Durandi sunt I. S. Cyprianus ep. 65. ait, Apostolos post ascensum Domini in cælum sibi constituisse

tuiffe Diaconos: Ergo non sunt a Christo instituti. Et Vigilus P. ep. ad Rustic. dicit, Diaconos aliquos ad tempus constitui, sicut Sebastianus a Papa Diaconus constitutus fuit absentibus Diaconis Stephano & Anatolio. Ergo Diaconatus non est quid permanens. *Resp.* S. Cyprianus vult, Christum immediate Diaconos non elegisse, sicuti Apostolos; sed ex hoc non sequitur, Diaconatum non esse a Christo institutum relicta Apostolis libertate, dignos ad hoc munus eligendi. Vigilus non de Ordinis Characterem, sed de officio loquitur; Sebastianum enim, quem, ut in obsequio contineret, Diaconum creaverat, novas turbas in Concilio Constantinopolitano excitantem ab officio & honore Diaconorum dejecit. II. In Diaconatu non datur potestas ad aliquid faciendum simpliciter, sed tantum, ut bene fiat; quæ enim a Diacono fiunt, etiam a laico valide fieri possunt. *Resp.* Ad Sacramentum sufficit, ut detur ad bene vel melius faciendum, sicuti datur in Confirmatione gratia & Character, ad fidem coram Tyranno facilius profitendam, quod simpliciter licet ægrius sine illa fieri potest.

Schol. 2. Ordinatio Diaconi in Ecclesia Latina fit *Ritus or-*
 ritu sequenti: 1. Post longam orationem solus *ordinandi*
 Episcopus manum dextram extendens ponit su- *Diacono-*
 per caput ordinandi dicens: *Accipe Spiritum S. num.*
ad robur, ac resistendum diabolo Et temptationibus
in nomine Domini. Putat autem Morinus de S.
 S. Ordin. p. 3. Exerc. 9. c. 2. illa verba: *Accipe*
Spiritum S. majoris securitatis causa modo post
 Sæculum 12imum inserta esse, quando opinio in-
 valuit, formas Sacramentorum modo imperativo
 esse enuntiandas, quia in antiquis Ritualibus
 non leguntur. 2. Manum extensam super ordi-
 nandum tenens prosequitur Orationem: *Emitte*
in eos quæsumus &c. 3. Stulam imponit super hu-
 merum ejus sinistram dicens: *Accipe stulam candi-*
dam

dam &c. 4. Induit eum Dalmatica dicens: *Induat te Dominus* &c. 5. Tradit illi Evangeliorum librum tangendum dicens: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis in nomine Domini.* Apud Græcos Diaconi ita ordinantur 1. Postquam Episcopus caput ordinandi ter signavit signo Crucis, tenens manum impositam super eum dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Reverendum Subdiaconum in Diaconum. Oremus igitur pro ipso, ut veniat super eum gratia Spiritus S.* 2. Episcopus ter ejus caput signat; ac ei imposita manu orat: *Domine Deus noster, qui præcognitione tua* &c. Et postea dicit aliam orationem: *Dominus Deus noster* &c. 3. Circumdatur ei stolam, & flabellum illi porrigit, dicens: *Dignus* &c. & salutant eum omnes Diaconi, & Diaconus recens ordinatus stat a dextris S. mensæ aerem ciens super S. Mysteria.

§. 1151.

*Materia
& forma
Diaconatus.*

Materia Diaconatus essentialis est impositio manus Episcopi, & forma essentialis illa oratio: *Accipe Spiritum S. ad robur, & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus in nomine Domini.* Nam 1mo. impositionis manus & orationis expresse meminit S. Scriptura in ordinatione septem Diaconorum Act. 6. *Orantes imposuerunt eis manus.* Et Concilium Carthaginense IV. accurate referens Ordinationem Diaconi solam manus impositionem recenset can. 4. 2do. Ex antiquissimis Ritualibus apparet, manus impositionem semper in Ordinatione Diaconi fuisse adhibitam: Ergo est materia essentialis.

2. Traditio vero Libri Evangeliorum cum Forma: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis in nomine Domini*: est materia & forma integralis. 1mo. Quia traditionis libri Evangeliorum nec S. Scriptura meminit, nec per decem priora Sæcula ejus usus in Ecclesia Latina fuit, nec hodie in Ecclesia Græca obtinet: Ergo non est materia essentialis; alias olim sine ea invalida fuisset Ordinatio. Est tamen materia integralis. 2do. Quia Florentinum in Decreto ait: *Diaconatus vero traditur, per Libri Evangeliorum dationem*: Et in Pontificali Romano a. 1582. jussu Gregorii XIII. edito, dum tradit Episcopus Diacono Librum Evangeliorum, in margine notatur: *In hoc actu imprimitur Character hujus Ordinis*. 3tio. Verba cum hac traditione conjuncta exprimunt ministerium, & potestatem hujus Ordinis: Ergo erit materia integralis saltem in Ecclesia Latina ex illius determinatione, siquidem Christus impositionem manus non ita instituit, ut Ecclesiæ potestatem non reliquerit, aliam materiam integram adjiciendi.

Schol. Circa materiam & formam Diaconatus variæ sunt Theologorum sententiæ. Aliqui pro materia solam manus impositionem assignant. Alii stolæ & manus impositionem, ac traditionem libri Evangeliorum. Alii solam traditionem libri Evangeliorum. Verum hæ sententiæ ope nostræ distinctionis conciliari possunt.

§. 1152.

*Officia
Diaconi.*

Officia Diaconi sunt: 1. Inservire Sacerdoti sacrificanti ministrando hostiam cum patena, & vinum in calice cum Sacerdote sustentato brachio dextro illius offerendo cum oratione: *Offerimus tibi &c.* Hujus officii meminit S. Ambrosius l. 1. off. c. 41. ubi S. Laurentius ita S. Sixtum alloquitur: *Nunquam Sacrificium sine ministro offerre consueveras.* 2. Cantare solenniter Evangelium in Missa, hoc est, cum veste propria Diaconi, scilicet stola transversa: uti patet ex S. Hieronymo ep. 48. ad Sabinian. *Evangelium Christi quasi Diaconus lectitabas.* 3. Dispensare S. S. Eucharistiam ex commissione Sacerdotis juxta Conc. Arelatense III. c. 15. 4. Baptizare solenniter cum licentia proprii Sacerdotis ex rationabili causa concessa, sine qua Baptizans incurrit irregularitatem c. 1. de Cler. non ord. minist. 5. Prædicare, id est, per modum Catechismi exponere articulos fidei: Ex pulpito vero per modum concionis prædicare verbum Dei Diacono solum ex commissione Parochi licet. Quando vero Diaconus ministrat solenniter S. S. Eucharistiam, prædicat, vel baptizat, debet esse indutus Alba & Stola transversa.

Prædico, Baptizo, Dispensio, Canto, Ministro.

Schol. Olim etiam Diaconi urgente necessitate pœnitentes reconciliabant, non absolutione Sacramentali, sed Cæremoniali & Canonica. Item curam habebant afflictorum & dispensationis ærarii Ecclesiastici. Cumque aliquando Presbyteris se præferrent, & sine jussu Episcopi aut Presbyteri

S. S.

S. S. Eucharistiam & Baptismum administrarent, & Romæ ad testimonium Diaconi Presbyteri ordinarentur, ac quia magna auctoritate, gratia & frequentissimo accessu apud Episcopos gaudebant, eorum jurisdictionem exercerent, eorum audacia repressa fuit in Concilio Carthagenensi IV. & Nicæno I, & Arelateni II. ubi ministri Presbyterorum declarati sunt.

Coroll. Pract. 1mo. Ut quis valide ordinetur Diaconus, debet esse mas, baptizatus, habere intentionem suscipiendi Ordinem, & debita materia & forma a legitimo ministro adhiberi. *2do.* Ut quis licite Diaconatum suscipiat, debet esse confirmatus, nulla censura vel irregularitate irretitus, habere ordines præcedentes, legitimam ætatem, scilicet annum 23tium inchoatum, & competentem scientiam circa ea, quæ sunt sui officii, nec esse conjugatus. *Resolvuntur casus.*

§. 1153.

Tertius Ordo sacer & major est *Presbyteratus*, per quem datur potestas consecrandi Corpus Christi, & peccata dimittendi. *Presbyteratus quid.*

Schol. 1. Presbyter comparativum est vocabuli *πρεσβυς* Senex, & Seniolem significat, non ætate, sed propter honorem & dignitatem, ait S. Isidorus l. 7. orig. c. 12. In veteri Testamento nomen Presbyteri pro Magistratu plebis accipitur: apud nos proprie significat præfecturam Ecclesiasticam in ordine ad specialem potestatem spiritualem consecrandi, & peccata dimittendi. Presbyterorum varii gradus sunt. *1. Cardinales, Cardinorum.* quorum nomen in Ecclesia antiquissimum est, *les.* sed a moderno quoad rem significatam diversum. Olim quippe Cardinalis dictus fuit certæ Ecclesiæ Cathedrali incardinatus: Item omnis Presbyter vel Diaconus in certa Ecclesia institutus, ad differentiam aliorum Clericorum non fixorum,

& solum Subsidiariorum. Cum vero Roma successu temporis in fide catholica crevisset, divisa fuit in certas regiones & Ecclesias, quæ Tituli dicebantur, & Presbyteri earum curam habentes vocabantur Presbyteri Cardinales: In Diaconii vero, quæ erant loca, in quibus per Diaconos, pauperes, viduæ &c. alebantur, erant Diaconi Cardinales: dirutis vero his hospitalibus, folis eorum sacellis Diaconiæ nomen permanfit, a quibus Diaconi Urbis Romæ dicti sunt. Porro prædicti Presbyteri & Diaconi Cardinales constituebant Presbyterium Romani Pontificis, qui eorum consilio & opera utebatur, adeo ut eorum dignitas successive semper creverit, donec tandem electio Papæ ad Cardinales privative forte circa Sæculum undecimum devenerit Innocentius IV. ipsis rubeum pileum tradidit, cum ad regendas terras status Ecclesiastici mitterentur, qui deinde omnibus Cardinalibus communis factus fuit. Paulus III. Biretum coccineum indulfit: Urbanus VIII. titulum Eminentissimi concessit. His privilegiis deprimebatur Episcopalis dignitas, adeo ut Cardinales in conventu coram Papa sederent tectis capitibus, Archiepiscopis & Episcopis stantibus: contra quem morem dum Bartholomæus de Martyribus Archiepiscopus Braccarenfis in Concilio Tridentino querelas movisset, etiam Episcopis more Cardinalium tectis capitibus sedere permissum fuit. Cardinales sunt triplicis generis: Cardinales Episcopi; Cardinales Presbyteri; Cardinales Diaconi. Cardinales Episcopi olim incogniti fuerunt, quia nullus Romæ præter Episcopum Romanum Ecclesiæ Romanæ Cardinalis Episcopus dici poterat. Ast Sæculo 11mo & 12mo Ecclesiæ Lateranensi ob suam & Romani Episcopi excellentiam septem Episcopi ex vicinis civitatibus assignati sunt, qui statis solennibus diebus singuli coram Romano Pontifice in eadem Basilica divina Mysteria celebrarent, vel Papæ celebranti assisterent, unde Episcopi

scopi Cardinales nominari cœperunt. Paulus IV. numerum Cardinalium ad 70. reduxit, quem numerum respondentem 70 Christi discipulis Xystus V. retinendum esse decrevit. Quare hodie sunt 6. Episcopi, 50 Presbyteri, 14. Diaconi Cardinales. vid. Jus Eccl. Van Espen. vide meas Instit. J. E. tom. 1. §. 153. sqq.

Schol. 2. Alius gradus Presbyterorum est *Archi-Archipresbyteratus*. Officium Archipresbyteri est fun-
ctio internæ jurisdictionis circa administrationem *ter.*
Sacramentorum: Assistebat Episcopo in Missa, eo-
que impedito ipse Missam solenniter celebrabat.
In multis diœcesibus non amplius habetur, sed
eorum loco instituti sunt *Decani Rurales*, quorum
jam Sæculo 9no Riculfus Senonensis meminit, qui
moribus Parochorum sui Capituli invigilare, eos-
que singulis annis visitare debent. Vide Inst. J. E.
tom. 1. §. 239. sqq.

Schol. 3. Archidiaconi potestas olim potissimum *Vicarius*
spectabat forum externum quoad res judiciales *Genera-*
contentiosas. Cum vero Archidiaconi potestate *lis.*
sibi concessa independenter ab Episcopis uti vellent,
Episcopi alios constituerunt Vicarios ad nutum
revocabiles; Qui dicuntur *Vicarii Generales*. Vide
Inst. J. E. tom. 1. §. 236. sqq.

Schol. 4. *Pœnitentiarius* olim Episcopum in audien- *Pœniten-*
dis confessionibus adjuvabat. Apud Græcos *tiarius.*
antiqua est Pœnitentiarum institutio teste Socrate
l. 5. c. 19. Apud Latinos non semper in Ecclesia
Cathedrali Pœnitentiarius fuit, nam publicæ pœ-
nitentiæ administratio penes Episcopum erat, uti
constat ex Conc. Carthaginensi III. can. 31. Con-
cilium Lateranense IV. a. 1215. can. 10. præcipit,
in Cathedralibus Ecclesiis viros idoneos ordinari,
quos Episcopi coadjutores habeant in confесси-
bus audiendis, & pœnitentiis injungendis. Et
Tridentinum de eodem Pœnitentiarum Sess. 24.
c. 8. statuit: *In omnibus etiam Cathedralibus Ec-*
clesiis, ubi id commode fieri poterit, Pœnitentiarius

aliquis cum unione Præbendæ proxime vacatur & ab Episcopo instituat, qui Magister sit, vel Doctor, vel Licentiatus in Theologia vel jure Canonico. Et annorum quadraginta, seu alius, qui aptior pro loci qualitate reperiat, qui dum confessiones in Ecclesia audiet, interim præsens in Choro censetur. Hinc Pœnitentiarii officium est, loco Episcopi confessiones audire, a casibus Episcopo reservatis absolvere, & congruam pœnitentiam imponere. Vide Inst. J. E. tom. 1. §. 284.

Theologus.

Schol. 5. Concilium Lateranense citatum etiam statuit, ut Metropolis *Theologum* habeat, qui Sacerdotes in S. Scriptura & necessariis ad curam animarum instruat. Quod decretum per Synodum Basileensem Sess. 31. ad Ecclesias Cathedrales extensum fuit, ita ut Collator debeat Præbendam Magistro, Licentiato, vel Baccalaureo Theologiæ conferre, qui bis aut semel S. Scripturam vel Theologiam Scholasticam prælegat, & ut liberius studio vacare possit, nihil perdat, cum absens fuerit a Divinis. Quod decretum novo edito Tridentinum ad Ecclesias collegiatas in insigni oppido existentes, & ad Monasteria ampliavit. Sess. 5. c. 1. de ref. Vide Inst. J. E. tom. 1. §. 282.

Decanus.

Schol. 6. *Decanus* dicitur, qui decem viris præest. Dignitas Decanatus a regimine monastico ad Capitula Canoniorum fluxit, qui cum olim vitam communem agerent, primum post Episcopum sedentem, Præpositum vel Decanum vocabant. *Canonici* vero dicuntur a canone vel regula, sive quod in Canonem seu matriculam Ecclesiæ sint relati: vel a Canone frumentario seu sportulis Ecclesiasticis, quia stipendiis annuis vel mensuris ex redditibus Ecclesiæ alebantur. Vide Instit. J. E. tom. 1. §. 267. *sqq.*

Canonicus.

Parochus.

Schol. 7. *Parochia* subinde generaliter pro tota diocesi sumebatur: uti apud Eusebium l. 1. c. 1. Subinde pro particulari Ecclesia certo territorio definita, cui Presbyter præest, *Parochus* Pastor, vel

vel Rector dictus. Parochos ab initio Ecclesiæ extitisse, dictum est: (t. I. §. 33. Sch. 3.)

Schol. 8. In statu etiam Regulari inter Presbyteros *Abbas.* gradus dantur. Cœnobii Præfectus jam olim *Abbas*, Major, Prælatus, Præsul & Pater dicebatur, uti constat ex Regula S. Benedicti. Abbates Sæculo IIIMO a Joanne XVIII. P. vel juxta alios XX. acceperunt usum ornamentorum Pontificalium. Usus baculi jam ante alia ornamenta illis concessus fuit: *Sudaviolum* autem olim baculo Abbatiali appendebatur, tum ad distinctionem baculi Episcopalis; tum in signum subjectionis Episcopo. Sæculo 8vo Solennis Abbatum benedictio nondum in usu fuit, quæ videtur cum usu Pontificalium incepisse. Vid. *Inst. J. E. tom. I. §. 311. sqq.*

Schol. 9. Qui olim dicebatur Præpositus, hodie in *Prior.* manasteriis *Prior* dicitur. Piores alii sunt *Claustuales*, qui curam monasterii sub Abbate gerunt: alii *Obedientiarum*, qui in obedientiis sive Cellis a principali monasterio dependentibus, quas Prioratus vocamus, curam Monachorum ibi degentium sub obedientia principalis monasterii gerunt. *Obedientiæ* hæc, *Cellæ*, *Præposituræ*, seu *Grangioe* inde ortæ sunt, quod cum monachi in variis locis prædia possiderent, eo interdum aliquos e suis mittebant, qui fruges colligerent, & redditus reciperent: subinde etiam erant *Cellæ*, ubi monachi vitam solitariam agebant, & quo aliqui mittebantur, ut pulsantibus in monasterio locum darent: Cum vero subinde plures monachi in ejusmodi cellas mitterentur, Ecclesiolas ibi construiebant, ut officia divina & monastica munia obirent, quibus talis Prior foraneus & ruralis præficiébatur. Hi claustrales & obedientiarum Piores subsunt Abbati, & sunt ad ejus nutum amovibiles. *Piores Conventuales* sunt primarii monasteriorum Rectores a Congregatione electi. *Provinciales* a Capitulo Provinciali: *Generales* a Capitulo

pitulo generali eliguntur. Vide Inst. J. E. tom. I.
§ 330.

§. 1154.

Presbyteratus est verum Sacramentum.

Presbyteratus est verum ac proprium novæ Legis Sacramentum, quo confertur non solum ministerium Verbi Dei, sed potestas S. S. Eucharistiam conficiendi & offerendi, & a peccatis absolvendi. Probatur 1mo iis rationibus, quæ (§. 1130.) sunt allatæ. Quippe in ordinatione Sacerdotum adest materia, sive sit impositio manuum; sive traditio instrumentorum, sive utrumque, de quo postea: Adest verborum forma: Per eam confertur spiritualis potestas: Est a Christo instituta in ultima Cœna quoad potestatem consecrandi, quando Christus Apostolis dixit, Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem: & quoad potestatem absolvendi Joan. 20. Accipite Spiritum S., quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* (§. 1131.) Est annexa illi gratia sanctificans: (§. 1130.) Ergo est verum Sacramentum. Unde Tridentinum Sess. 23. can. 1. *Si quis dixerit, non esse in novo Testamento Sacerdotium visibile & externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi, & offerendi verum Corpus & Sanguinem Domini, & peccata remittendi & retinendi; sed officium tantum, & nudum ministerium prædicandi Evangelium; vel eos, qui non prædicant, prorsus non esse Sacerdotes, anathema sit.*

Ritus ordinandi Presbyteros apud Latinos.

Schol. I. Ritus ordinandi Presbyteros apud Latinos est. I. Facta adhortatione ad Ordinandos Episcopus ambas manus super uniuscujusque caput imponit, quod idem faciunt Sacerdotes ordinationi præ-

præsentés. Deinde Episcopus, & alii Sacerdotes tenent manus extensas super ordinandos, & Episcopus orat: *Oremus fratres* &c. 2. Episcopus stolam ab humero sinistro super dextrum ante pectus in formam crucis adaptat singulis, dicens: *Accipe jugum Domini* &c. 3. Imponit casulam ad Scapulas, dicens: *Accipe vestem sacerdotalem* &c. 4. Ambas manus inungit oleo catechumenorum dicens: *consecrare & sanctificare digneris* &c. 5. Tradit cuilibet calicem cum vino & aqua, & patenam superpositam cum hostia, & ipsi illam accipiunt inter indices, & medios digitos, & cuppam calicis, & patenam cum hostia simul tangunt, & Episcopus singulis dicit: *Accipe potestatem, offerre Sacrificium* &c. 6. Sub finem Missæ Episcopus ambas manus super capita singulorum imponit singulis dicens: *Accipe Spiritum S. quorum remiservis peccata* &c. 7. Explicans casulam singulis ait: *Stola innocentia induat te Dominus.*

Schol. 2. Apud Græcos ritus ordinandi Presbyteros hic est. 1. Episcopus ordinandi frontem ter signo crucis signat. 2. Dextram manum capiti ordinandi impositam tenens exclamat: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & ea, quæ desunt, adimplet, promovet N. devotissimum Diaconum in Presbyterum. Oremus pro eo, ut veniat super eum gratia sanctissimi Spiritus.* 3. Iterum eum ter signat, manu super caput imposita aliam orationem dicit, & stolam ad pectus reducit. 5. Induit eum casula, & ordinandus Episcopum osculo salutatur, & Presbyteros, & stans in loco Presbyterorum Liturgiam cum iis recitat 6. Episcopus particulam S. S. Eucharistiæ juxta Goarium, vel panem non consecratum juxta morem Russorum ordinato porrigit.

§. 1155.

*Materia
Presbyteratus.*

Materia essentialis Presbyteratus probabiliter est sola manus impositio secunda (§. 1154. Sch. 1. n. 1.) & forma, oratio illi conjuncta. 1mo. Quia S. Scriptura solius manuum impositionis meminit 1. Tim. 5. *Manus cito nemini imposueris: & c. 4. Noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per impositionem manuum Presbyterii.* 2do. Concilium Carthaginense IV. in ordinatione Presbyteri nonnisi manus impositionem recenset. Conc. Hispalense II. c. 5. irritas declarat Ordinationes, quando Episcopus manum imponit: Presbyter vero loco ejus formam pronuntiat. Conc. Coloniense 1536. c. 1. dicit, manus impositionem esse ostium, per quod intrant, qui Ecclesiarum gubernaculis admoventur. Conc. Moguntinum 1549. c. 35. collationem Ordinum cum impositione manuum veluti visibili signo tradit affirmat: & Tridentinum Sess. 14. c. 3. loquens de ministro Extremæ Unctionis ait, esse *Episcopos aut Sacerdotes rite ordinatos per impositionem manuum Presbyterii.* 3tio. Accedunt Patres: S. Cyprianus ep. 98. ait: Ordinationem fieri per *impositionem manuum.* S. Ambrosius de dignit. sac. homo manus imponit, & Deus largitor gratiam. S. Hieronymus in c. 58. ff. dicit, *per manus impositionem impleri ordinationem.* S. Gregorius M. in Sacram. *Presbyter cum ordinatur Episcopo cum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præsentibus sunt,*

Sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput ejus teneant. Deinde nec S. Isidorus, nec Amalarius, nec Rabanus, Alcuinus, nec Walafrius expresse de Ordinationibus scribentes aliam materiam, quam manus impositionem commemorant, uti Martene de ant. rit. observat. Neque aliam materiam adhibent Græci nunquam ob hoc reprehensi. Denique S. Bonaventura in d. 24. idem sentit cum S. Thoma: qui 3. p. q. 83. a. 4. scribit: *Manus impositio fit in Sacramento Ordinis, in quo confertur quædam excellentia potestatis in divinis Mysteriis.*

2. Traditio vero instrumentorum est tantum materia integralis. Nam 1mo. Traditionis instrumentorum non fit mentio in S. Scriptura; eam non adhibent Græci valide tamen ordinantes: & illam Ecclesia latina modo a 700. annis adhibet, licet difficile sit hujus ritus initium determinare. Codex Abbatis Constantini 700. annorum hujus porrectionis meminit: & P. Martene l. 1. de ant. rit. c. 8. dicit, eam reperiri in Pontificali Radbodi Episcopi Noviomensis, cujus character accedit ad annos octingentos. 2do. S. Scriptura recensendo manus impositionem & orationem omne sensibile ad Sacramentum sufficiens refert: Ergo, quidquid illi additur, est solum materia vel accidentalis, vel integralis, præsertim cum traditionis instrumentorum serius mentio occurrat, & Ecclesia circa substantiam Sacramentorum nihil mutare possit.

3. Ultima manus impositio sub finem Missæ cum illis verbis: Accipe Spiritum S. quorum remiseris peccata &c. licet omnino sit adhibenda, videtur tamen solum ad majorem potestatis jam collatæ significationem pertinere. *1mo.* Quia ultima illa manus impositio jam supponit consecratos Sacerdotes, siquidem reipsa jam corpus Christi cum Episcopo consecrarunt. *2do.* Hæc Cæremonia per mille & ducentos annos in Ecclesia fuit incognita, & in nullis Ritualibus ante hoc tempus legitur, licet alios ritus copiose describant: imo prout observat Major a. 1516. in libros sententiarum scribens in multis adhuc Ritualibus variarum Ecclesiarum hæc ultima manus impositio cum sua forma deerat. *3tio.* Nullibi apud Græcos illa manus impositio cum sua forma apparet: Et Concilium Carthaginense solius manuum impositionis ab Episcopo & præsentibus Presbyteris factæ, sicuti etiam Tridentinum Sess. 14. cap. 3. tantum impositionis manuum Presbyterii meminit, licet illa Presbyterorum præsentium non sit essentialis: Ergo sola secunda manus impositio est materia essentialis.

*Solvuntur
objectiones.*

Schol. 1. Estius & multi Thomistæ docent, solam porrectionem instrumentorum esse materiam essentialem Presbyteratus: impositionem vero manuum vel confundunt cum porrectione instrumentorum, vel si qui distinguant, volunt eam solum esse Cæremoniam accidentalem. Bellarminus vero &c. volunt, tum impositionem manuum, tum porrectionem instrumentorum esse materiam essentialem Presbyteratus. Ut vero Græcos cum
Lati-

Latinis concilient, vel in ipsa impositione manuum veterum aliquam iustrumentorum porrectionem intervenisse suspicantur; vel dicunt, Christum solum in genere materiam hujus Sacramenti determinasse, & determinationem in specie Ecclesiæ reliquisse, unde Ecclesia Græca impositionem manuum, Latina porrectionem instrumentorum determinavit. I. quia Eugenius IV. in decret. folius porrectionis instrumentorum meminit. Et Innocentius c. *Pastoralis*. & Gregorius IX. c. *Presbyter*. de Sacr. non iterand. dicunt, iterandam non esse ordinationem factam sine manus impositione, sed supplendum esse, quod omissum fuit. Et Gregorius addit, impositionem manuum esse ritum, ab Apostolis introductum. *Resp.* Eugenius ibi solum materiam integram assignare voluit, qua Armeni, quos instruit, carebant, unde assignat materiam in Ecclesia Romana necessarium necessitate præcepti, tum integrationis adhibendam. Decreta illa summorum Pontificum videntur favere nostræ sententiæ, eoipso enim, quod velint illam impositionem omisam esse repetendam cum sua forma sine aliis Cæremoniis, censent, eam etiam separatim ab illis esse efficacem & essentialem. Gregorius non vult, quod Apostoli illam impositionem instituerint, sed quod illi primi in Ordinatione hac impositione a Christo instituta usi fuerint. II. Pontificale Romanum post impositionem manuum vocat Presbyteros *Ordinandos*, & modo post traditionem instrumentorum, vocat *Ordinatos*. *Resp.* Post impositionem manus merito vocantur Presbyteri ordinandi, quia porrectio instrumentorum necessaria est usu ac præcepto Ecclesiæ ad integram perfectionem Ordinationis, nec absolute aliquis ordinatus dici potest, nisi omnes ritus Ecclesiæ suæ præscriptos maxime integrantes perceperit. III. Christus ordinavit Apostolos suos Sacerdotes tradendo Corpus & Sanguinem suum dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*, sine imposi-

positione manuum. *Resp.* fictitium est, Christum per porrectionem calicis Apostolos Sacerdotes ordinasse; constat enim ex c. 22. v. 16. Lucæ, Apostolos sibi invicem calicem distribuiffe, unaque est sententia, Apostolos sine Sacramento sola Christi voluntate fuisse ordinatos Presbyteros. IV. Communis est Theologorum sententia, porrectionem instrumentorum esse materiam Presbyteratus essentialem: Ergo saltem erit partialis, quia Ecclesia eam in specie determinavit, cum Christus non determinaverit. *Resp.* Theologorum sententiis in tantum credendum, in quantum ex S. Scriptura, & Traditione probantur, quod in nostro casu non præstant, unde hodie illa sententia non est communis, sed multi nobiscum sentiunt. Deinde unde probatur, Christum materiam Presbyteratus in specie non determinasse? Certe S. Scriptura & Traditio docent, Apostolos Diaconos, & Presbyteros sola manuum impositione ordinasse, huncque morem Ecclesia usque ad Sæculum decimum semper & ubique retinuit. Quomodo contra hæreticos probabimus, Ordinem esse Sacramentum, si manus impositionem esse illius materiam negemus, vel porrectionem instrumentorum esse ejus materiam essentialem partialem dicamus, cum illius nec in S. Scriptura nec in Traditione decem primorum Sæculorum mentio occurrat?

An tertia manus impositio sit essentialis. *Schol.* 2. Tertiam manus impositionem in fine Missæ cum illis verbis: *Accipe Spiritum S. &c.* pro materia saltem integrali plures assignant. I. Quia Tridentinum ait, Episcopos non frustra dicere: *Accipe Spiritum S. &c.* Ergo supponit, per hæc verba conferri Spiritum S. ad dimittenda peccata. *Resp.* Concilium tantum contra hæreticos definit, per S. Ordinationem dari Spiritum S. & imprimi Characterem, at nulli dicit, per hæc verba: *Accipe Spiritum S. gratiam infundi.* II Verba illa: *Accipe Spiritum S.* sunt enuntiativa: Ergo debent reipsa operari, quod

quod significant. *Resp.* Hæc verba solum magis expresse declarant collatam jam potestatem: hinc enuntiatio non est falsa, sed declarativa rei jam peractæ, nam eadem actione, qua datur potestas in Corpus Christus naturale seu offerendi Sacrificium, datur etiam potestas in Corpus Christi mysticum, dimittendi peccata. III. Christus reipsa diversis operationibus, & temporibus concessit potestatem consecrandi Eucharistiam in ultima Cœna, & dimittendi peccata post Resurrectionem. *Resp.* Multa fecit Christus, ad quæ in Sacramentis conficiendis non obligamur, sic ordinando Apostolos Sacerdotes dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*: ordinavit eos post Cœnam: insufflavit in illos, quando dixit: *Accipite Spiritum S.* quæ omnia ad ordinationem non sunt absolute necessaria. Deinde Christus in Cœna Apostolis facultatem radicalem dimittendi peccata dedit, sed ligatam usque ad tempus, quo Sacramentum Pœnitentiæ instituit, & eos post Resurrectionem in orbem misit; sicut modo Sacerdotes in ordinatione accipiunt radicalem potestatem dimittendi peccata, sed suspensam, usque dum accipiunt jurisdictionem ab Episcopo (§. 1095.)

Schol. 3. An requiratur contactus physicus Instrumentorum, disputant Theologi. Probabilius eum requirit P. la Croix, contra P. Laymann, tum quia ita habet usus & praxis Ecclesiæ: tum quia sine contactu physico verba formæ physice non verificantur, non enim censetur quis rem aliquam physice accipere, nisi eam physice tangat. *Resolvuntur casus.*

Coroll. Pract. 1mo. Cum in Sacramentis administrandis debeamus sequi sententiam tutiorem, hinc non licet practice secundam vel ultimam manus impositionem, vel traditionem calicis cum vino aqua mixto, & patenæ cum hostia omittere. Calix autem & patena non debent esse necessario

rio consecrata, quia nulla lex irritans habetur, sed tantum præcipiens, ut licita sit Ordinatio. Si vero in calice loco vini aqua fuerit, dubia foret ordinatio, adeoque sub conditione repetenda. 2do. In impositione manus utraque manus juxta Pontificale Romanum imponi debet, sufficit tamen, si manus chirothecis tectæ imponantur. 3tio. Si quis tangat calicem & patenam, non vero hostiam, valet ordinatio; quia Pontificale romanum hoc non præscribit, & sicuti tacto calice censetur tangi vinum, ita tacta patena censetur tangi hostia: ad vitandos tamen scrupulos, melius etiam hostia tangitur. 4to. Patena de necessitate Sacramenti non necessario tangi debet, sed solus calix; quia, cum patena sit illi imposita, sufficit eum tangere, ut id, quod illi superponitur, tangatur. Nec necesse est, ut utraque manu instrumenta tangantur, sed una sufficit: imo sufficit, si extremis digitis materia contingatur etiam solo ungue. Curet tamen ordinandus, ut tam calicem, quam patenam & hostiam eo meliori modo, quo fieri potest, contingat, ut dubiis, & scrupulis occurrat; imo scrupulosis maximum solamen afferat, ne nimis anxie torqueantur, an tetigerint, vel non, traditum instrumentum, quod probabile sit, non esse necessarium necessitate Sacramenti talem physicum contactum. 5to. Contactus hic non debet esse necessario immediatus, ita, ut si casu medio aliquo velo, vel panno vel chirotheca manui immissa instrumenta tangerentur, ordinatio foret valida, licet quis graviter peccaret, si sine causa ex industria hoc faceret. Contactus tamen cum prolatione formæ debet moraliter conjungi, ita ut, antequam Episcopus verba finierit, materia tangatur: & materia ab eodem ministro, a quo forma pronuntiatur, tradatur. 6to. Si certo constet, aliquid essentiale in ordinatione esse omissum, Sacramentum de novo conferri debet: si dubium sit, tota ordinatio sub conditione repetatur, maxime Sacerdotalis & Episcopalis: Ubi tamen

tamen pro scrupulosis notat Granatenſis contr. 9. oportere timorem a dubio vel opinione diſtingui; non enim, quia quis timet, num rite ordinatus ſit, aut quia non recordatur, ſe vaſa Sacra tetigiſſe, aut ſibi hoc imaginatur, illico Ordo iterandus eſt: ſola enim oblivio: vel timor non ſufficit ad verum dubium aut probabilitatem; multa enim oblivifcimus, quæ reipſa fecimus, & timor ac nimia ſolicitudo tangendi instrumenta faciunt videri oblivioni traditum, quod revera memoria tenemus, 7^{imo}. Si omiſſa eſſet Traditio instrumentorum, vel ſecunda manus impositio, tota ordinatio repeti debet: ſi vero ultima manuum impositio omiſſa ſit, ſecunda impositio, & traditio instrumentorum non neceſſario repetenda eſt, ſed pars omiſſa, ſcilicet ultima impositio eſt ſupplenda. 8vo. Si adſit probabilitas juris vel facti, quod aliqua pars materiæ non ſit eſſentialis, in Sacerdotio & Episcopatu ſub mortali tenetur quis Ordinem ſub conditione de novo recipere, ob periculoſas conſequentias, ne a Sacerdote vel Episcopo Sacramenta invalide adminiſtrentur, cum maximo præjudicio animarum: In aliis vero ordinibus, ſi adſit probabilitas facti, v. g. quod omnia rite ſint adhibita, non opus eſt, ordinationem repetere; ſecus foret, ſi ſolum eſſet probabilitas juris, v. g. an talis materia ſit valida, ubi etiam inferiores Ordines ſub mortali repetendi forent, quia præſcripta materia ſaltem eſt de neceſſitate præcepti. 9no. Si defectus circa accidentalia committatur, vel quia manus oleo non fuerunt inunctæ, vel præſcriptæ ad hoc orationes omiſſæ, vel quia Ordinandus omiſit proferre verba conſecrationis, ejusmodi defectus ſub mortali ſuppleri debent, & ſine hac ſuppletionem in ſuſcepto Ordine miniſtrans peccat mortaliter, non tamen ſit irregularis, quæ irregularitas, lata eſt pro miniſtrantibus in Ordine non ſuſcepto. Defectus vero leviores, v. g. ſi Ordinandus Canonem non diceret &c. ob parvitatem materiæ non ſunt

supplendi. Si autem suppletur defectus gravior, suppleatur ab eodem Episcopo, si fieri possit, & non totum Sacramentum iteretur, sed tantum Cæremonia omissa suppleatur. Quodsi dubitetur de omissione Cæremoniæ accidentalis ex opinione probabili cum formidine oppositi, non est necesse de præcepto, hos defectus supplere, sed Ordinatus potest sequi opinionem probabilem, quam habet, dummodo certus sit, se omnia essentialia Ordinis suscepisse, sive sit probabilitas juris, sive facti. Curet autem Neo-Presbyter, ut in Ordinatione verba consecrationis cum Episcopo absolvat, non ante, nec post: Ubi etiam consultum est, ut renovet intentionem consecrandi, & ad tollendos scrupulos intendat facere, quod ibi vult fieri Ecclesia, eo meliori modo, quo fieri potest.

§. 1156.

Requisita ad validam ordinationem. Ad validam autem Ordinationem Presbyteri ulterius requiritur, ut ordinandus sit mas, baptizatus, & ut habeat debitam intentionem, & a vero Episcopo ordinetur, uti ex infra dicendis magis constabit.

Et licitam. 2. Ut autem licita sit Ordinatio, requiritur legitima ætas, scilicet 25. annorum saltem inchoatorum: Ut sit constitutus in majoribus Ordinibus, ne per saltum ordinetur: Ut non sit irretitus aliqua censura, vel irregularitate: Ut habeat scientiam officio suo competentem.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract. imo.* Qui cum aliqua censura scienter ordinatur, peccat quidem mortaliter, valide tamen ordinatur, licet juxta præscriptum Pontificalis Episcopus protestetur ante Ordinationem, se nolle aliquem censura irretitum ordinare; nam in ordinando singulos debet habere intentionem abso-

absolutam, eos ordinandi, si ei de censura non constet. 2do. Ordinandus debet esse in statu gratiæ, & jejunus, ut sacram Communionem possit suscipere, & ita Sacrificium per sumptionem consummare. 3tio. Presbyterandus ad Ordinem debet accedere arctu, Alba, stola & manipulo paratus, tenens Cinctam super brachium sinistrum complicatam, & candelam in dextera, cum mappula alba pro ligandis manibus. 4to. Scientia in Presbytero requisita juxta Tridentinum consistit in eo, ut intelligat Sacrificium, materiam, formam, bonam animæ Dispositionem ad Sacramenta suscipienda & administranda, & in Theologicis Disciplinis sufficienter sit versatus. Deinde pietas vitæ, morum innocentia, Zelus gloriæ Dei & Salutis animarum in Sacerdote vel maxime requiruntur. De quibus fuse tractant Ascetæ maxime P. Molina de Sacerd.

§. 1157.

Officia Presbyteri ex Pontificali Romano *Officia Presbyteri.*
 sunt: Offerre Sacrificium: Benedicere: Præesse: Prædicare: Baptizare, & alia Sacramenta S. S. Eucharistiæ, Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, & Matrimonii, administrare, de quibus in decursu hujus tomi jam dictum fuit, & quod restat adhuc indicabitur.

Coroll. Præst. 1mo. Tres Missæ ab Episcopo Ordinatis ad legendum impositæ scilicet de Spiritu S., de Beatissima Virgine, & de Requiem solum obligant sub veniali. 2do. Primam Missam, quam Ordinandi cum Episcopo legunt, pro altero quidem offerre possunt, non tamen pro ea stipendium accipere, quia dubium esse posset, an revera consecraverint, si forte verba non absolvant cum Episcopo. 3tio. Tempus primæ *Resoluntur casus.*
 Missæ

Missæ post Ordinationem celebrandæ non est a jure determinatum: Concilium Colonienſe 40. dies ab Ordinatione assignat.

§. 1158.

Episcopatus quid. Presbyteri majores & Principes vocantur Episcopi. Est igitur *Episcopatus* Ordo supremus, quo datur Presbytero potestas conferendi Sacramenta Confirmationis & Ordinis, regendique Ecclesiam sibi commissam, id est, Clerum & populum.

Episcopi nomen. *Schol. 1.* Episcopus ab ἐπί super & σκοπέω considero nomen trahit, & superinspectorem significat. Theodoretus putat, in primitiva Ecclesia Episcopi vocabulum iis proprium fuisse, quos nunc Presbyteros vocamus, eos vero, quos nunc Episcopos dicimus, olim Apostolos esse nominatos, quia Philipp. 2. v. 25. Epaphroditus Philippenſium Episcopus, Apostolus dicitur. Econtra S. Epiphanius hæ. 95. Episcopi nomen illis duntaxat in S. Scriptura tribui putat, qui proprie sunt Episcopi, nunquam vero Sacerdotibus simplicibus. Denique S. Chrysoſtomus cum aliis multis putat, tempore Apostolorum Episcopi nomen fuisse commune primi & secundi generis Sacerdotibus. Episcopi etiam vocantur Antistites, quasi ante alios Clericos stantes, iisque præſidentes. Item dicuntur Pontifices, id est, Sacra facientes, & Ecclesiarum Principes.

Patriarcha quis. *Schol. 2.* Episcoporum varii gradus in Ecclesia habentur. *Patriarchæ* sunt Principes Episcopi, qui sub se habent Primates, & Metropolitanos. Olim tres solum Patriarchales Ecclesiæ fuerunt: Romana, Alexandrina, & Antiochena, utpote quæ a S. Petro fundatæ, qui septem annis Antiochiæ, deinde Romæ usque ad mortem sedem fixit, Alexandriam vero S. Marcum misit, specialem

cialem præminentiam meruerunt, & ex quibus velut Patribus & Matribus Religio se diffudit. Sæculo 4to accessit nova sedes Patriarchalis Constantinopolitana, quæ in Concilio Constantinopolitano I. locum medium inter cæteras obtinuit, ac tandem ob contradictionem præsertim Latinorum Sæculo 5to in pacificam possessionem venit: Quo etiam tempore Ecclesia Jerosolymitana in Patriarchalem erecta fuit. Minus principales Patriarchæ sunt, qui inter Latinos ex romani Pontificis indulgentia, vel inveterata consuetudine nomen patriarchale gerunt, uti Aquilejensis, Venetus, Æthiopicus, & Indicus. Vide Inst. J. E. tom. I. §. 212. *sqq.*

*Schol. 3. Primates sunt Archiepiscopi potentiores Primas & majores. Archiepiscopi seu Metropolitanani sunt, Archiepiscopi qui sub se habent alios Episcopos. Licet verò scopus non constet, Metropolitanam dignitatem ab Apostolis olim esse institutam, eam tamen antiquissimam esse infitari nemo poterit, quia illius Concilium Nicænum I. in multis locis meminit. Metropolitanani dicuntur a Metropoli, seu urbe præcipua, cui præfunt, sicuti etiam in politicis jam olim Metropoles institutæ fuerant. In Africa Archiepiscopi non denominabantur ab urbe præcipua, sed ab Anciennitate: Et defacto post Decretales cum jus erigendi Archiepiscopatus ad Papam pervenit, non attenduntur urbes præcipuæ: imo in Germania factum est, quod non sint eadem metropoles, civilis, & Ecclesiastica. Olim enim Germania divisa fuit in tres provincias: Cis Rhenanam, in qua metropolis Civilis est Francofurtum: Ecclesiastica, Moguntia: in Ripuariam, ubi metropolis civilis est Aquisgranum, vulgo Aachen; Ecclesiastica, Colonia: & in Trans Rhenanam, ubi metropolis civilis est urbs Metensis, Metz, Ecclesiastica, Treviri, Trier. Vide Inst. J. E. tom. I. §. 215. *sqq.**

§. 1159.

Episcopi sunt Presbyteris superiores. Episcopi potestate tum Ordinis, tum jurisdictionis jure Divino sunt Presbyteris superiores. Probatur 1mo. ex S. Scriptura; nam Christus ex discipulis aliis alios præposuit ordine dispari: Et quidem Apostolos in primo dignitatis gradu posuit Luc. 6. v. 13. Septuaginta vero discipulos in Secundo. Luc. 10. v. 1. Sed juxta P. P. Originem hom. 27. in Num. 33. S. Hieronymum ep. ad Fabiol. &c. Episcopi Apostolis, Presbyteri vero discipulis succedunt: Ergo Episcopi sunt Presbyteris jure Divino superiores. Deinde 1. Tim. 5. S. Paulus Timotheum Ephesiorum Episcopum ita instruit: *Saniozem ne increpaveris.* Et v. 19. *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Quæ verba expendens S. Epiphanius hæc. 75. adversus Aetium concludit: *Quid attinebat Episcopo vetare, ne Presbyterum objurgaret, nisi majorem ipso potestatem obtineret.* Rursus ad Tit. 1. v. 5. Apostolus ait, se Titum in Creta reliquisse, ut constitueret per civitates Presbyteros: quod clare indicat, Titum Episcopum fuisse Presbyteris superiorem. Unde recte definit Tridentinum Sess. 23. can. 7. *Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem, anathema sit.* 2do. Probatur ex traditione. S. Ignatius ep. ad Magnes. dicit, Episcopum cæte-

cæteris præsidere, Deique locum tenere. Origenes hom. 2. in Jerem. ait, Episcopis super Presbyteros commissum esse *regimen*, & *Principatum Ecclesiasticum*. S. Augustinus hæc. 53. Aetium ideo inter hæreticos recenset, quod Presbyterum ab Episcopo non discerneret. S. Hieronymus, cujus auctoritate potissimum abutuntur Presbyteriani, ep. 27. ad Marcellam ait: *Apostolorum locum Episcopi tenent*. Et ep. 35. *Ut Regi, sic Episcopo, imo minus Regi, quam Episcopo honor deferendus*. Et S. Chrysostomus l. 3. de Sacerd. tribuit Episcopis summam auctoritatem & potentiam. 3tio. Episcopi possunt confirmare, (§. 969.) ordinare, & confessarios approbare, (§. 1094.) censuras ferre, (t. 2. §. 489.) quod Presbyteri non possunt, uti ex continua traditione patet: Ergo Episcopi potestate Ordinis, & Jurisdictionis sunt Presbyteris jure Divino superiores.

Schol. 1. Episcopos quoad potestatem Ordinis esse jure Divino Presbyteris superiores, est de fide, an vero etiam jure Divino sint Presbyteris superiores quoad potestatem Jurisdictionis, Ecclesia quidem hactenus expresse non definivit, licet Galli & Germani Episcopi, hæc verba: *Jure Divino superiores*, canoni citato Tridentini addi postulaverint, Italis recusantibus: Interim tamen Maldonatus de Ord. c. 8. putat, esse fidei proximum: Estius, esse efficaciter deductum ex S. S. Litteris: & Facultas Parisiensis oppositam sententiam notavit, ut falsam, verbo Dei contrariam, & olim a. 1667. a se reprobatum.

Schol. 2. Aetius Presbyter Arianus Sæculo 4to in *Schwantur* vidia stimulante, quod Episcopatum obtinere *objectio-* non posset, ut seipsum solaretur, docuit, nihil *nes.*

esse discriminis inter Episcopum & Presbyterum. Similiter Wicleffus, postquam a spe consequendi Episcopatum Wigorniensem dejectus fuit, Aetii insaniam secutus est, teste Waldensi l. 2. a. 3. In eodem luto hæsit Calvinus l. 4. inst. c. 4. & in hoc errore propugnando plurimum desudarunt recentiores Puritani, præsertim Blondellus, & Salmasius sub larvato nomine Wallonis Messalini. I. Quia in primitiva Ecclesia iidem fuerunt Presbyteri & Episcopi. Sic Act. 14. v. 22. legitur, Apostolos constituisse per singulas civitates *Presbyteros*, id est, Episcopos. Et c. 15. v. 2. 6. 22. numerantur *conventus Apostolorum & Seniorum* *πρεσβυτέρων*. I. Tim. 4. v. 14. universus sacrorum ministrorum cœtus vocatur *Presbyterium*. Et c. 5. v. 17. Presbyteri appellantur ii, qui *præfunt*. Et Act. 20. v. 17. *Presbyteri* a S. Paulo convocati dicuntur v. 28. *Episcopi*. Et Philipp. 1. S. Paulus gratiam apprecatur Sanctis omnibus cum Episcopis & Diaconibus, nulla Presbyterorum facta mentione. *Resp.* Ex dictis (§. 1158. Schol. 2.) patet, Presbyteri & Episcopi vocabula olim fuisse communia, munia tamen, ordo & gradus semper fuerunt distincta, uti ex (§. 1159.) constat. II. S. Chrysostomus hom. 11. in ep. Tim. ait: *Inter Episcopum & Presbyterum interest fere nihil, quippe & Presbyteris Ecclesiæ cura promissa est, & quæ de Episcopis dixit, etiam Presbyteris congruunt.* Et S. Hieronymus in c. 1. ad Tit. totus est in eo, ut Presbyteros Episcopis æquales faciat, unde docet 1. eundem esse Presbyterum & Episcopum, & easdem in utroque dotes requiri. 2. Episcoporum distinctionem a Presbyteris initio Ecclesiæ non fuisse, sed ad Schismata vitanda institutam esse. 3. Olim communi Presbyterorum, & Episcoporum consilio res Ecclesiæ administratas fuisse. 4. Episcopos magis Ecclesiæ consuetudine, quam dispositione veritatis Dominicæ Presbyteris esse superiores. Et in ep. 85. ad Evangel. agit contra quendam, qui Diaconos Presbyteris præferbat,

bat, docens, eosdem esse Presbyteros, & Episcopos, & ait, a Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium Presbyteri semper unum ex se electum in excelsiori gradu collocarunt, quem Episcopum nominarunt, quomodo si exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligunt de se, quem industrium noverint, & Archidiaconum vocant. Resp. S. Chrysostomus solum vult, quod subinde Episcopi Presbyterorum nomine designentur, & Presbyteris etiam cura animarum committatur, & munus baptizandi ac absolvendi dependenter ab Episcoporum jurisdictione. S. Hieronymus dicit 1. eundem esse Episcopum, & Presbyterum nomine, non vero Ordine & Charactere. 2. dicit, Episcoporum distinctionem a Presbyteris ab initio non fuisse nisi in remedium Schismatis, quantum ad usum externæ jurisdictionis ac regiminis Ecclesiastici, in cujus partem vocabantur Presbyteri, & quo usu ob Schismata privati fuerunt, non vero quoad Characterem & jurisdictionem in radice. 3. ait, olim communi consilio Episcoporum & Presbyterorum gubernatas esse Ecclesias, sed non æquali potestate & auctoritate. 4. quando ait, magis Ecclesiæ consuetudine quam Divina dispositione Episcopos esse majores Presbyteris, stat pro nobis, docet enim, a Divina dispositione hanc superioritatem descendere, quam Ecclesiæ consuetudo semper observavit, & probavit. Denique in ep. ad Evang. solum indicat, Episcopum ex Presbyteris electum fuisse, sicut Imperator ex militibus eligitur, qua electione & consecratione facta est illis superior. III. Presbyteri habent Sacerdotium, quod juxta Patres est præstantissima dignitas: Et S. Augustinus Episcopus non audebat se præferre S. Hieronymo Presbytero, & totum discrimen inter Episcopum & Presbyterum in eo ponit, quod primum nomen officii, alterum ætatis sit. Resp. Sacerdotii culmen est Episcopatus, ad quod non omnes Sacerdotes ascendant. S. Augustinus ex humilitate dicit se minorem

rem S Hieronymo ætate & eruditione, non vero Ordine Episcopali: & quia nomen Episcopi superinspectorem significat, sufficienter ab eo, quod ab ætate ducitur, distinguitur.

§. 1160.

Episcopatus est Sacramentum distinctum a Sacerdotio.

Ordinatio Episcopalis videtur esse verum Sacramentum a Sacerdotio natura & Characterem distinctum. Nam 1. Tim. 4. c. 14. Apostolus loquitur de ordinatione Timothei non solum in Sacerdotem, sed etiam in Episcopum, uti S. Chrysostomus, S. Anselmus, & S. Thomas observant: Sed ibi sermo est de vero Sacramento: (§. 1130.) Ergo etiam Episcopatus est verum Sacramentum. 2do. Tridentinum Sess. 23. c. 4. ait, Episcopos ad Ordinem Hierarchicum præcipue pertinere: eos esse positos a Spiritu S. regere Ecclesiam Dei, posse confirmare, & ordinare, quod inferiores Ordines non possunt: sed in ordine Hierarchico penitur quis per verum Sacramentum: Ergo Episcopatus est verum Sacramentum. 3tio. Patres Ordinationem Episcopalem vocant Sacramentum. S. Leo serm. 1. in die anniv. assumpt. *Cum hujus Divini Sacerdotii Sacramentum etiam ad humanas pervenit functiones.* S. Gregorius l. 4. in 1. Reg. c. 5. *Qui in culmine ponitur, Sacramenta accipit unctionis.* 4to. Episcopatus habet omnia ad verum Sacramentum requisita: habet enim manus impositionem ceu materiam sensibilem & orationem tanquam formam: institutus est a Christo, & quidem tunc probabiliter, quando
Chri-

Christus dixit Joan. 20. *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum S.* ubi gratiam & jurisdictionem dedit: Sicut etiam collatio gratiæ clare patet ex citato sæpius textu 1. Tim. 4. Ergo est verum Sacramentum. Et quidem 5to. distinctum a Presbyteratu, quia habet specialem Ordinationem, gratiam, Characterem & potestatem a Presbyteratu distinctam; si enim esset solum extensio Characteris Sacerdotalis, vel esset quid reale, & sic non foret ratio, cur novum characterem non imprimeret, cum æqualis efficacia ad extendendum characterem, & novum imprimendum requiratur: vel esset relatio rationis, & sic potestatem realem non conferret.

Schol. Antiquiores Theologi cum S. Thoma, & S. Bonaventura docent, Episcopatum non esse Ordinem & Sacramentum a Presbyteratu distinctum, sed tantum extensionem Characteris Sacerdotalis ad novum officium, & ampliorem potestatem. I. Quia in Ecclesia septem solummodo Ordines numerantur: & Episcopatus non spectat ad Eucharistiam: imo sic etiam Archiepiscopatus foret Ordo distinctus. *Resp.* Episcopatus & Presbyteratus sub uno Ordine Sacerdotali continentur, quod Sacerdotium in duos Ordines dividitur, unum, quo traditur potestas S. S. Eucharistiam offerendi, alterum, quo datur potestas confirmandi, & ordinandi. Hinc S. Optatus l. 1. Episcopos in primo, Presbyteros in secundo Ordine ponit. Deinde Episcopatus ad S. S. Eucharistiam spectat, conferendo potestatem, Sacra Ordinatione illos consecrandi, qui S. S. Eucharistiam conficiunt. Archiepiscopatus ab Episcopatu solum differt, quoad ampliationem jurisdictionis, non quoad potestatem. II. S. S. P. P. passim affirmant, Sacer-

cerdotium esse præstantissimum gradum, ad quem homo eluctari potest: Ergo non datur gradus excellentior. *Resp.* Patres loquuntur de Sacerdotio, quatenus duos diversos Ordines completitur.

§. 1161.

Episcopatus supponit Ordinem Sacerdotalem. Ordinatio Episcopalis necessario supponit Ordinem Sacerdotalem, sine quo irrita & nulla est. *imo.* Episcopus est Sacerdos, & quidem summus: (§. 1158.) Ergo Sacerdotalem Ordinem necessario supponit. *2do.* Concilium Sardicense Ischyræ Ordinationem reprehendit, quod, cum Presbyter non esset, Episcopus in mercedem calumniæ contra S. Athanasium prolatae ab Arianis creatus fuisset, eamque vel ex eo solum capite nullam esse dicit, quod Presbyter prius non fuisset: similiter Episcopi Ægyptii, & Clerus Alexandrinus Timothei Celuri Ordinationem rejiciunt, quod Episcopus sine manus impositione extiterit, sed neque priorem habens Presbyteratus Ordinem Baptisma fecerit, id est, uti Hallier explicat, solemni & Episcopali ritu baptizaverit.

Solvuntur Schol. 1. P. Martene de ant. rit. c. 8. a. 3. colligere videtur, olim nonnullos consecratos fuisse Episcopos, qui non erant Presbyteri. I. Quia Coelestinus P. ep. 2. ad Episcop. Prov. Vienn. & Narbon. conqueritur, quosdam Episcopos esse ordinatos sine ullis Ecclesiasticis Ordinibus. Et Photius ep. 70. ait, apud Latinos consecrari in Episcopos Diaconos non suscepto prius Presbyteratu. Resp. Coelestinus conqueritur de omissis gradibus inferiorum Ordinum, & de interstitiis non servatis, non vero de omisso Presbyteratu.

Pho-

Photius calumniæ reus convictus est a Ratramno Corbejenſi l. 4. contr. Græc. c. 8. Et ſolum in eo Latinos reprehendit, quod non probatos in Ordine Presbyterali ad Episcopatum aſſumerent, quam criminationem Nicolaus I. in ipſos Græcos retorquet, qui Photium laicum ſex dierum ſpatio in Patriarcham conſecrarunt. II. Cœcilianus Diaconus in Episcopum conſecratus eſt, quia S. Optatus l. 2. contr. Parmen. Ordinis Sacerdotalis in eo non meminit: Et Conſtantine Pſeudopapa teſte Anaſtaſio Biblioth. ex Diacono Episcopus factus eſt. *Reſp.* Cœcilianus Presbyter fuit, nam ipſe contra adverſarios ſuos ita argumentatur: ſi nihil accepi a Felice Aptungitano traditore, uti vos criminamini, quando Episcopus factus ſum: Ergo nec quando ab eo Presbyter ordinatus fui, & ſic ſolum eſſem Diaconus: S. Optatus vero Ordinem Sacerdotalem in eo jam ſupponit. Ordinatio Conſtantine intruſi reprobata fuit, & merito ſupponi poteſt, eum prius Presbyterum ordinatum fuiſſe, licet Anaſtaſius de hoc ſileat.

Schol. 2. Apud Latinos Episcopus hoc ritu ordinatur. *Ritus Ordinationis*
 1. Conſecrator accepto libro Evangeliorum illum apertum adjuvantibus Episcopis aſſiſtentibus nihil dicens imponit ſuper cervicem & ſcapulas ordinandi. *Episcopalis apud Latinos.*
 2. Conſecrator, & aſſiſtentes Episcopii ambabus manibus caput conſecrandi tangunt, dicentes, *accipe Spiritum S. &c.* quo dicto conſecrator ſtans depoſita mitra dicit: *Propitiare Domine &c.*
 3. Conſecrator caput electi Chriſmate inungit, dicens: *Ungatur, & conſecretur &c.* ſimiliter & ambas ejuſdem manus, dicens: *Ungantur manus &c.*
 4. Conſecrator baculum paſtoralem benedicit, & dat conſecrato, dicens: *Accipe baculum &c.*
 5. Annulum benedictum dat conſecrato, dicens: *Accipe annulum &c.*
 6. Conſecrator accipit librum Evangeliorum de Scapulis conſecrati, & adjuvantibus Episcopis aſſiſtentibus tradit eum clauſum conſecrato tangenti illum, dicens:

dicens: *Accipe Evangelium &c.* 7. Consecrator mitram benedictam imponit capiti consecrati adjuvantibus Episcopis assistentibus, dicens: *Inponimus Domine &c.* Denique chirothecas benedictas manibus consecrati consecrator inserit, dicens: *Circumda Domine &c.* vid. Pontif. Rom.

*Apud
Græcos.*

Schol. 3. Apud Græcos Episcopus hoc ritu consecratur. 1. Ordinandus ad Pontificem aliosque assistentes Episcopos ad altare deducitur, ibique fronte Altari incumbens utrumque genu flectit. 2. Pontifici chartam porrigit Chartophylax, in qua hæc verba leguntur: *Suffragio & consensu Deo amabilissimorum Episcoporum & Reverendorum Presbyterorum, Divina gratia, quæ semper infirma curat, & eâ, quæ desunt, adimplet, promovet N. Deo amabilissimum Presbyterum in Episcopum à Deo custoditæ civitatis N. Oremus pro ipso, ut veniat super eum gratia S. S. Spiritus.* 3. Pontifex una cum pallio imposita manu Evangelii librum explicans imponit cervici & capiti ordinandi contingentibus aliis Episcopis, & tres cruces in ejus capite exprimens, manumque ei impositam tenens dicit orationem: *Domine Deus &c.* qua expleta unus assistentium Episcoporum submissa voce a vicinis Episcopis solum audienda dicit: *In pace Dominum precamur &c.* 4. Pontifex imposita manu vertici ordinandi orat: *Domine Deus noster &c.* & dicto, *Amen*, elevat Codicem Evangelii, sanctæ mensæ imponit, pallium ordinato imponit, dicens: *Dignus &c.* Ordinum osculatur cum reliquis Episcopis, & post acclamationem confessum conscendit consecrator & Ordinatus, qui primus sedens lecto Apostolo pacem precatur, primus communicat, & ordinanti ac reliquis S. Communionem distribuit.

§. 1162.

Materia essentialis Episcopatus est manus *Materia*
 impositio. Quippe materia essentialis Sacra- *Episcopa-*
 menti Ordinis est manus impositio. (§. 1130.) *tus.*
 Sed Episcopatus est Ordo & Sacramentum:
 Ergo manus impositio est materia ejus essen-
 tialis.

Schol. I. Etiam impositio Codicis Evangeliorum est *An impositio libri*
 materia essentialis Episcopatus Et forma Oratio *Evang.*
 invocans Spiritum S. tum quia est antiquissima, cujus men-
 tio fit in Constit. Apost. S. Dionysio c. 5. Hie-
 rarch. Eccl. S. Chrysostomo hom. de Legislat. &
 Concil. Carthag. IV. cap. 2. tum quia huic im-
 positioni conjungitur forma, quæ spiritualem ejus
 effectum significat, scilicet gratiam necessariam ad
 sustinendum pondus Evangelicæ prædicationis.
Non obstat I. Quando codex Evangeliorum im-
 ponitur, nulla verba pronuntiantur, & nullibi
 Patres huic impositioni specialem effectum tri-
 buunt. *Resp.* Sufficit, quod, quando hic codex
 imponitur, dicantur illa verba: *Accipe Spiritum*
Sanctum, & consecrator dicat orationem: *Propiti-*
ariæ &c. quia cum his moraliter conjungitur im-
 positio Codicis. Patres vero, qui hunc ritum
 referunt, ei spiritualem effectum tribuunt, uti
 S. Chrysostomus hom. de legislat. *ut discat, se*
legibus istis subjici. II. Impositio hujus Codicis
 variat: alii clausum, alii apertum imponunt:
 Græci super caput, & cervicem imponunt, Ne-
 storiani supra dorsum: S. Clemens jubet, ut
 a Diaconis: Pontificale Romanum, ut ab Episco-
 pis teneatur. *Resp.* Varietas hæc nonnisi acci-
 dentaria est: & Diaconi librum non imponunt,
 sed ab Episcopo impositum tenent, ne labatur.

Schol.

*An tres
Episcopi
ad conse-
crationem
necessario
requiran-
tur.*

Schol. 2. D. Tournely putat, ad consecrationem Episcopi duos saltem Episcopos comministros ita necessario esse adhibendos, ut sine illis non solum illicita, sed & irrita sit ordinatio, in quo nequidem Papa dispensare possit. Verior sententia videtur docens, plurium Episcoporum præsentiam ad valorem Episcopalis ordinationis non requiri, sed tantum ad licitatem **x.** quia S. Timotheus consecratus impositione manuum Presbyterii, dicitur specialiter a S. Paulo tantum ordinatus **2. Tim. i. v. 6.** Et S. Titus in Creta post discessum Zenæ & Apollinis solus remansit, ut constitueret per civitates Presbyteros, quo nomine etiam Episcopos intelligi colligitur ex **ep. ad Tit. i. v. 7.** Deinde **l. 8. const. Apost. c. 27.** legitur, *cogente necessitate Episcopum ab uno ordinari.* Item S. Gregorius M. **l. 10. epist. 64.** ad S. Augustinum Anglorum Episcopum ei concedit, ut sine aliorum Episcoporum præsentia Episcopum ordinare possit: & subdit: *nam quando de Gallis Episcopi venient, illi in ordinatione Episcopi tibi testes assistent.* Ergo potius sunt testes, quam Ordinantes Deinde Theodoretus **l. 5. hist. c. 23.** refert, Evagrium ordinatum fuisse Episcopum Antiochenum a solo Paulino, & licet Paulinus contra canones erraverit, nunquam tamen de valore Ordinationis Evagrii disputatum fuit: imo Innocentius **ep. 22. ad Bonifac.** ordinationes ab Evagrio factas ratas habuit: & in **ep. ad Victorium** ideo ad Ordinationem Episcopi plures Episcopos requirit, *ne furtivum præstitum beneficium videatur.* Denique **an. 1686. die 29. Dec.** Innocentius XI. indulgit Godefrido Episcopo Wirceburgensi, ut ab uno Episcopo cum assistentia duorum Abbatum consecraretur: teste Gavardo **tom. 6. Theol. Nec dicas I.** Præsentiam duorum saltem Episcoporum probari ex Traditione, scilicet **ep. 68. S. Cypriani,** & **can. 5. Concilii Antiocheni** statuentis, aliter quam per plures factam Ordinationem non valere. *Resp.* Traditio solum pro-

probat, ad licitam ordinationem requiri tres Episcopos, non vero ad validam. II. Synesius ep. 67. refert, Siderium, a solo Philone Cyrenensi in Episcopum Palæbiscum contra omnia jura ordinatum esse. *Resp.* Synesius ordinationem Siderii solum ut illicitam reprobat; nam asserit, S. Athanasium Siderium Ptolæmaidem misisse, ut Metropolitanam Ecclesiam gubernaret, non memorata iteratione Ordinationis. III. Concilium Regiense a. 439. Armentarii ordinationem in Episcopum reprobat, quia a duobus Episcopis facta fuit: Et Concilium Arausicanum I. can. 21. pœna depositionis punit illos Episcopos, qui pauciores tribus aliquem in Episcopum consecraverint. *Resp.* Armentarius a Concilio Regiensi in Chorepiscopum quidem redigitur, ita tamen, ut ab eo ordinati in Clero remaneant, & ille non quidem ordinare, sed tamen confirmare possit, adeoque valida fuit ejus Ordinatio. Similiter Concilium Arausicanum ordinationem illam illicitam solum habet, cum non jubeat eam reiterari.

§. 1163.

Episcopi officia sunt 1. docere, & verbi *Officia*
 Divini pabulo pascere oves sibi commissas *Episcopi.*
 Matth. 28. *docete omnes gentes*, & hoc vel per se, vel per alios viros idoneos, si forte ipse Episcopus legitime impeditus fuerit. Trident. Sess. 5. de ref. 2. Sacramentum Confirmationis, & Ordinis administrare; ad quod requiritur, ut in diœcesi sua diligenter resideat. 3. Invigilare disciplinæ ac morum Sanctitati, & pro data auctoritate rebelles coercere, unde juxta Tridentinum Sess. 24. cap. 3. de ref. diœcesin suam per seipsum, vel si impeditus sit, per suum Vicarium Generalem visitare debet. Vide Inst. J. E. tom. 1. §. 206. *sqq.*

§. 1164.

*Episcopi
sunt ne-
cessarii.*

Ex his Episcoporum officiis apparet, eos esse Ecclesiæ necessarios. 1mo quia Episcopatus est institutionis Divinæ (1160.) & permanenter in Ecclesia stabilitus: Ergo est in Ecclesia necessario retinendus. 2do. hoc probat S. Chrysostomus hom. 34. in ep. Hebr. *Magistratum ducemque & rectorem non habere malum est, & argumentum multarum calamitatum, & principium defectus Ordinis & perturbationis ac confusionis . . . ita etiam si a grege pastorem abstuleris, omnia evertisti & delevisi.* 3tio. Accedit damnatio sequentium propositionum facta a Sacra facultate Parisiensi, excerptarum ex duobus libellis, quorum priori titulus est: *Modesta & brevis discussio aliquarum assertionum D. Kellisoni in tractatu de Eccles. Hierarch. Auctore Nicolao Smithæo.* Alteri: *Apologia pro modo procedendi S. sedis Apostolicæ in regendis Angliæ Catholicis tempore persecutionis, Auctore Daniele a Jesu.* In his sequentes propositiones sunt damnatæ. 1. *Ordinatio Presbyterorum, & ministrorum Ecclesiæ sola est causa, quæ infert necessitatem Episcoporum.* 2. *Ponamus Ordinationem Sacerdotum, & ministrorum Ecclesiæ non esse necessariam in Ecclesiis, sequitur statim, non esse opus, ut Ecclesia universalis gubernetur ab Episcopis, qui superiores sint Sacerdotibus, &c.*

*Quinam
fuerint
Chorepi-
copi.*

Schol. Quæritur: An Chorepiscopi fuerint veri Episcopi: Chorepiscopus autem ex etymo nominis est Episcopus ruris vel pagi. Chorepiscoporum prima mentio occurrit in Concilio An-
cyrano

eyrano can. 12. Et in Concilio Neocæsarensi can. 113. quæ Concilia cum fuerint celebrata circa annum 314, cumque Chorepiscopus non instituant, sed institutos supponant, dicendum est, saltem sub finem Sæculi tertii Chorepiscopus extitisse. Ab initio instituti fuerunt, ut in pagis vice Episcoporum fungerentur, Ecclesias rurales regerent, pauperibus eleemosynas distribuerent, formatas, & pacificas communionis litteras darent, Ordines minores & Subdiaconatum conferrent, Sacramentum Confirmationis administrarent, templa ac Virgines consecrarent. Cum vero in occidente Episcopalia jura invaderent, de illis eliminandis actum est Sæculo 8vo. Item cum Sæculo 8vo & 9no nonnulli Episcopi ex desidia, & functionum Episcopalium tædio subsidiarios Chorepiscopus eligerent, in quos levi pretio conductos totum onus Episcopale rejicerent, dum ipsi opibus otio & quieti in aula Principum indulgerent, hic abusus Carolo M. ansam dedit, ut in Capitularibus l. 6. c. 121. Chorepiscopus abrogari faceret: Et tandem circa medium Sæculi 11mi Chorepiscoporum Ordo in Oriente & Occidente penitus extinctus fuit. Hi Chorepiscopi per se & ordinarie fuerunt tantum Presbyteri, nam S. Leo ep. 88. prohibet, ne Chorepiscopi Chrisma conficiant. eoque frontes baptizatorum signent: In Concilio Ancyrano prohibentur ordinare Presbyteros & Diaconos; & in Pontificali Maronitarum apud Morinum de Sacr. Ordinat. p. 2. ea solum cœremonia, qua Archipresbyteri & Archidiaconi ordinantur, & quidem ab uno tantum Episcopo, & in pagis & ruribus solum fuerunt constituti, cum tamen juxta can. 6. Sardicensem, & S. Leonem in ep. ad Episc. Mauritaniz in urbibus tantum Episcopi collocarentur, ne Episcopi nomen & Auctoritas vilipendatur. Subinde tamen per accidens Chorepiscopi consecratione Episcopali donabantur: uti patet ex can. 10. Antiocheno, in quo permittuntur Chorepiscopi or-

dinare Presbyteros & Diaconos, si Episcopi consecrati sint. Deinde Cathari & Ariani Episcopus etiam in pagis constituerunt, uti patet ex Apol. 2. S. Athanasii, qui deinde ad Ecclesiam revertentes juxta can. 8. Concilii Nicæni, si ita videretur Episcopo, Chorepiscopi constituebantur. Item Episcopi etiam Catholici, si forte ad propriam Ecclesiam regendam accedere non poterant, aut inde injusta persecutione abire cogerentur, ne honore penitus privarentur, ad aliquem Chorepiscopatum promovebantur: Ergo subinde Chorepiscopi erant veri Episcopi. *Dicis* I. cum Tournely, qui putat, Chorepiscopos semper habuisse consecrationem Episcopalem: quia in Concilio Ancyrano c. 12. & Antiocheno c. 10. solum prohibetur Chorepiscopis, ne sine licentia Episcopi ordinent: Ergo saltem ordinare poterant, adeoque Episcopi erant. *Resp.* Quando Canon Ancyranus licentiam Episcopi requirit, non loquitur de ordinatione, sed de imperio & commissione, non enim utitur verbo χειροτονείν sed επιτραπήναι, & ordinationem absolute prohibet. Ex Canone Antiocheno tantum sequitur, aliquos Chorepiscopos habuisse consecrationem Episcopalem. II. S. Basilius ep. 181. acriter reprehendit Chorepiscopos, quod non præmonitis Episcopis aliquos in Sacerdotalem numerum cooptarent: Ergo valide, etsi illicite ordinabant. *Resp.* S. Basilius non loquitur de ordinatione Sacerdotali, quia non utitur verbo χειροτονία, sed de electione eorum, qui ad Sacerdotium ab Episcopo promovendi erant, in quo peccabant Chorepiscopi, quod inter initiandos, & præsentandos Episcopo aliquos cooptarent, quos Presbyteri & Diaconi indignos esse asserabant, & de hoc Episcopum non monerent. III. Nicolaus I. in epist. ad Rodolphum scribit, non iterandas esse Ordinationes factas a Chorepiscopis, quia ad formam 70 discipulorum Chorepiscopi facti sunt, quos quis dubitet Episcoporum habuisse officia. *Resp.* Chorepiscopi illi ordinatione Epi-

Episcopali consecrati erant. Inter Septuaginta discipulos non omnes fuerunt Episcopi, imo illis ut discipulis non competebat Episcopalis Auctoritas, quæ solis Apostolis propria erat.

§. 1165.

Minister Ordinarius Sacramenti Ordinis *Minister Ordinis.* est solus Episcopus. *1mo.* Enim S. Scriptura non aliis, quam Apostolis, quorum successores sunt Episcopi, jus ordinandi tribuit. Sic Act. 6. Apostoli septem primos Diaconos ordinarunt. Et c. 14. v. 22. Paulus, & Barnabas per singulas Ecclesias Presbyteros constituerunt. 2. Tim. 1. v. 6. a S. Paulo Timotheus fuit ordinatus: & 1. Tim. 3. & 5. Et ad Titum 1. his ambobus Episcopis præscribit Apostolus, quibusnam manus imponere debeant. *2do.* Patet ex Traditione. S. Cornelius in ep. ad Fabium relata ab Eusebio l. 6. hist. c. 43. scribit, Novatianum hæresiarcham, cum Episcopatum Romanum ambiret, accivisse tres Episcopos ex Italia, quos crapula oppressos adumbrata manuum impositione Episcopatum sibi tradere, per vim coegit. S. Epiphanius hæc. 75. insectatur Aetium, qui Presbyteros Episcopis æquabat, iisque jus ordinandi tribuebat. S. Hieronymus ep. ad Evang. ait: *Quid facit excepta ordinatione Episcopus, quod non faciat Presbyter?* S. Chrysostomus, Theodoretus &c. nomine Presbyterii 1. Tim. 3. intelligunt cœtum Episcoporum. Item Concilium Alexandrinum a. 319. in ep. Synod. declarat, Ischyram Presbyterum non esse, quia fuerat

ordinatus a Collutho, qui non erat Episcopus, sed simplex Sacerdos. Et Tridentinum iuste definit Sess. 23. can. 7. *Si quis dixerit, Episcopos . . . non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem . . . anathema sit.*

Solvuntur Schol. 1. Lutherani & Calvinistæ ordinationem ministrorum Ecclesiæ ad omnes fideles pertinere contendunt, unde licet Pastores ministris manus imponant, & non tota populi multitudo, hoc tamen non sit ex defectu Auctoritatis in populo, sed ad vitandam confusionem, ita ut auctoritas ordinandi ministros in toto populo veluti fonte resideat, executio vero sit penes Pastores, qui nomine & auctoritate populi ministerium exercent. Nam I. in Concilio Nicæno I. statuitur, ut ordinati a Meletio Schismatico, & illi adherentes, redeuntes ad Ecclesiam tanquam Clerici recipiantur, sine potestate tamen electos a Clero & populo Ecclesiæ ministros probandi & confirmandi, qui vero ad Schisma non defecerunt, jus ordinandi habeant: Ergo Clerici tunc ordinare poterant. *Resp.* Per potestatem ordinandi non intelligit Concilium Sacramentalem Ordinationem, sed potestatem eligendi, approbandi & confirmandi electos a populo ministros; nam verbum *προεπιλεγεται*, solam præelectionem Act. 22. v. 14. significat. II. Presbyteri hodie adhuc in Ordinatione cum Episcopo manus imponunt: Ergo saltem sunt comministri. *Resp.* Illa manus impositio Presbyterorum non est Sacramentalis, sed Cæremonialis ad fraternitatem cum novis Presbyteris significandam; nam Presbyteri nullam formam proferant, & *Presbyterium* I. Tim. 4. v. 14. Episcoporum confessum significat. II. Aarou a Moyse non Sacerdote ordinatus fuit: Et Sacerdos potest majus, scilicet consecrare; Ergo etiam ordi-

ordinare. *Resp.* Sacerdotium ad Aaron, & ejus filios pertinuit, & satis probabile est, Moysen Sacerdotem fuisse: Pf. 98. *Moyfes & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Quod vero Sacerdos consecrare, non vero ordinare possit, hoc pendet a libera Christi institutione.

Schol. 2. Vasquez & Morinus putant, posse a simplici Sacerdote ex commissione Ecclesiæ administrari omnes Ordines, etiam Presbyteratum, uno excepto Episcopatu. Tournely vero putat, simplicem Sacerdotem ex commissione Papæ non posse conferre Diaconatum. Dicendum videtur 1. quod simplex Sacerdos ex dispensatione Papæ primam Tonsuram, Ordines minores & Subdiaconatum conferre possit, quia hi Ordines ex sola institutione Ecclesiæ originem suam trahunt: (§. 1136. 1146) Ergo per ministrum ab Ecclesia designandum conferri possunt. Deinde hoc Privilegium defacto Ecclesia nonnullis Presbyteris concessit: sic Synodus VII. generalis: Alexander III. c. *Requisivit.* de Ordinat. ab Epif. Innocentius III. c. *cum contingat.* de ætat. & qualit. Ordinand. Tridentinum Sess. 23. cap. 10. Abbatibus concesserunt, ut regularibus suis subditis primam Tonsuram & Ordines minores conferant. Item facultas conferendi Subdiaconatum dabatur olim Chorepiscopis, qui tamen non omnes erant Episcopi: & Gelasius ep. 1. c. 8. monet Presbyteros, ut meminerint, nulla ratione sibi concedi, ut Subdiaconum ordinent absque Romani Pontificis permissione, & Innocentius VIII. hanc facultatem nonnullis Abbatibus concessit. 2. Simplex Sacerdos ex dispensatione Papæ etiam Diaconatum conferre potest, quia Innocentius VIII. an. 1489. 5. Idus April. concessit Joanni Abbati Cistercii, & Abbatibus quatuor monasteriorum, quæ immediate post dictum monasterium fundata erant, ne monachi dicti Ordinis pro suscipiendis Subdiaconatus & Diaconatus Ordinibus extra claustrum hinc inde discurrere cogantur, ut suorum monasterio-

steriorum Religiosis, quos ad id idoneos repererint. Subdiaconatus & Diaconatus Ordines rite conferre valeant. Simile privilegium Franciscanis in India concessum esse, narrat Henriquez in summa: Et per Bullam Pontificiam hoc idem concessum fuisse Abbatibus Benedictinis multos recentiores Theologos ex visa ab iis Bulla refert P. Vasquez. 3. Episcopatus vero & Presbyteratus a simplici Sacerdote conferri nullo modo potest: tum quia S. Scriptura & Traditio solum Episcopum pro ministro horum Ordinum assignat: tum quia Ecclesia nunquam hanc facultatem simplici Presbytero commisit, licet plurimæ occasiones maxime tempore persecutionum se obtulerint. *Dicit* I. Episcopus est tantum ordinarius minister Ordinis: Ergo Presbyter potest esse extraordinarius. Hinc refert Eutychius Alex. in Chronico, Alexandriæ vacante sede eligi unum ex duodecim Presbyteris, quem reliqui per impositionem manuum consecrant Episcopum, & per 200 annos nullum fuisse in Ægypto Episcopum. *Resp.* Presbyter solum Diaconatus, Subdiaconatus & minorum Ordinum extraordinarius minister esse potest. Eutychii narratio falsa est, nec ab alio Scriptore refertur; & plures semper in Ægypto Episcopos fuisse patet ex epist. S. Alexandri Episcopi Alexandr. dicentis, se cum centum prope Ægypti & Lybiæ Episcopis Arium damnasse. II. Paphnutius Presbyter suum discipulum Danielelem Sacerdotem ordinavit teste Cassiano Coll. 4. c. 1. Cato Episcopus Arvernorum postulatus sine consecratione Episcopalia munia obivit, teste S. Gregorio Turen. l. 4. hist. Franc. *Resp.* Paphnutius Danielelem solum obtulit Ordinandum ab Episcopo: Et tantum officia jurisdictionis Episcopalis, non vero Ordinis obivit. III. Citata Bulla Cisterciensibus collata est supposititia, vel saltem exorbitans juxta Navarrum l. 5. Conf. & non invenitur in Bullario, nec unquam hoc privilegio Cistercienses usi sunt. *Resp.* Bulla illa asseratur
in

in Collegio Complutensi & a P. Vasquez lecta fuit: dicitur autem exorbitans, quia jura communia Abbatum excedit. Cistercienses Abbates hoc privilegio utuntur, sic Generalis Cisterciensis a. 1662. Romæ consentiente Alexandro VII. suos monachos Diaconos, & Subdiaconos ordinavit: & a. 1663. Gandavi vid. Hennum t. 2. p. 489. IV. Tridentinum Sess. 23. de ref. cap. 10. prohibet, ne Abbates subditis suis alios Ordines, quam minores conferant: & Bulla Innocentii solum permittit Abbatibus Cisterciensibus, dare monachis suis dimissorias ad quemcunque Episcopum non habita ratione diocesium, uti exposuit Congregatio Conc. a. 1592, & Clemens VIII. in Bulla Cisterciensibus data. *Resp.* Decretum Tridentini non excludit privilegia specialia nonnullis concessa. Interpretatio Bullæ de dimissoriis directe ejus intentioni opponitur, quæ est, ne monachi extra clausuram cogantur discurrere. Constitutio Clementis VIII. non facit mentionem Bullæ Innocentii, & decretum S. Congregationis confirmat declarando, omnes Abbates benedictos & exemptos posse monachis suis, jurisdictioni Ordinariorum non subjectis, dare litteras dimissorias, ut a quocunque Episcopo ordinentur: quod privilegium illud Abbati Cisterciensi ab Innocentio concessum non revocat.

Coroll. Pract. 1mo. Episcopus solum electus & confirmatus, nondum vero consecratus, valide non ordinar, licet subditis suis licentiam dare possit, ut ab altero Episcopo ordinentur, quia hoc ad jurisdictionem per confirmationem acceptam spectat. 2do. Episcopus per saltum ordinatus, dummodo sit Sacerdos, & Episcopus ordinatus etiam illos Ordines, quos non recepit, conferre valide, etsi illicite potest; quia Character Episcopalis & maxime Sacerdotalis inferiores Ordines eminenter continet. 3tio. Nemo ex consuetudine etiam immemoriali, aut præscriptione sine delegatione Papæ

Resolvuntur casus.

Papæ facultatem Ordinandi acquirere potest. 4to. Cardinales suis familiaribus, & Abbates Sacerdotes, mitrati & benedicti ab Episcopo, vel qui habent facultatem Pontificalia exercendi, si sint benedicti, suis subditis regularibus Tonsuram, & Ordines minores conferre possunt, etiam Novitiis: aliis vero non subditis valide quidem conferunt, quia hæc potestas fundatur in Characterè Sacerdotali, sed illicite, imo etiam juxta P. Laymann invalide, quia hoc privilegium quoad alienos in Tridentino illis ademptum fuit; sicut etiam graviter peccarent, si extra suum monasterium hos Ordines conferant. 5to. Si Sæculares subditi vel non subditi Abbatum literas dimissorias a suis Episcopis acceperint ut Abbates dictos Ordines illis conferant, possunt ab illis licite ordinari.

§. 1166.

*Solus
Episcopus
proprius
licite or-
dinat.*

Solus Episcopus proprius licite Ordines conferre potest, non vero alienus, nisi de proprii Episcopi licentia. Ita imò statuit Concilium Nicænum l. can. 16. *Si quis autem ad alium pertinentem audacter invadere, & in sua Ecclesia ordinare tentaverit, non consentiente Episcopo, a quo discessit is, qui regulæ mancipatur, ordinatio hujusmodi irrita comprobetur.* Conc. Sardicense can. 19. ait: *ut quicumque ex alia Parochia voluerit alienum ministrum sine consensu Episcopi ipsius, & sine voluntate ordinare, non sit rata Ordinatio ejus.* Denique Tridentinum Sess. 23. de ref. c. 8. *Unusquisque autem a proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui*
testi-

Testimonio commendentur. Si secus fiat, ordinans a collatione Ordinum per annum, & ordinatus a susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur, sit suspensus. 2do patet ex perpetua praxi Ecclesiæ, uti fufe ostendit Hallier de S. Ordin. Sect. 5. Cujus ratio est, quia Episcopus ceu primus animarum pastor debet in partem suæ sollicitudinis dignos vocare Clericos, quod non fit, si alienum Clericum promoveat, aut invito proprio Episcopo retineat. Deinde ad pacem inter Episcopos servandam servit, si quis alterius jura non usurpet: scimus, quantas turbas Origenis ordinatio inter Demetrium Alexandrinum, in cujus Ecclesia Lectoris officium exercuerat, & Theoctistum Cæsareensem, & Alexandrum Jerosolymitanum, a quo Presbyter ordinatus fuit inconsulto Demetrio, excitaverit. Item totus oriens commotus fuit, quod S. Epiphanius Paulinianum S. Hieronymi fratrem in monasterio Brthleemitico ordinaverit. Quippe proprius Episcopus indolem, mores & dignitatem Ordinandi melius potest cognoscere.

Schol. Proprius Episcopus juxta declarationem Bonifacii VIII. c. *cum nullus*. de temp. ordinat. in proprius 6. est triplex. I. Episcopus *originis*, qui jure *quis*. veteri is fuit, in cujus diœcesi quis baptizatus fuerat, uti constat ex Conc. Carthaginensi III. c. 44. quia cum olim grandiores vulgo baptizarentur, Episcopi non inquirendum esse putarunt, quid illi extra Ecclesiam egissent, sed satis ipsis erat, si actæ post Baptisum vitæ præclarum testimonium exhiberetur, quod nonnisi ab Episcopo, qui Catechumenum instruxerat, petendum fuit.

fuit. Ex quo vero usus invaluit, ut infantes statim post Nativitatem baptizarentur, is fuit Episcopus originis, in cujus diœcesi aliquis natus est. 2. Episcopus *domicilii* ille est, in cujus diœcesi aliquis ita commoratur, ut animum perpetuo ibi manendi habeat. 3. Episcopus *beneficii* est is, in cujus diœcesi aliquis beneficium obtinet, sive simplex sit, sive residentiam postulet, sive in titulum, sive in commendam possideatur, sive opimum sit, sive non, sive unum, sive multiplex, sive in una aut pluribus diœcesibus. Olim titulus præcipuus, quo Episcopus aliquem ordinare poterat, erat beneficium, quo quis alicui Ecclesiæ alligabatur. Synodus Tridentina, circa allegatos titulos, quibus quis proprius Episcopus efficitur, nihil immutavit, cum tamen nonnulli Episcopi mere titulares cathedram collocarent in aliquo loco nullius diœcesis, atque ibi quoscunque ad se venientes, licet suorum Episcoporum litteras commendatitias non haberent, ad S. S. Ordines promovere præsumerent, ita ut rudes & indigni promoverentur, Tridentinum ad tollendum hunc abusum statuit, ut nullus ab alieno Episcopo ordinetur nisi a proprio litteras *dimissorias* acceperit, per quas Clericus a suo proprio Episcopo dimittitur, & libera illi facultas conceditur, ut ab alio Episcopo ordinetur. Quæ litteræ etiam vocantur *commendatitiæ, formatæ, Reverendæ*.

Dimissoria.

Resolutur casus. Coroll. *Pract.* 1mo. Si Episcopus sit manifeste suspensus, Clericis datur facultas, ut a vicinis Episcopis sine dimissoriis Ordines suscipere valeant c. 2. de temp. ordin. in 6. Quod tamen non conceditur laicis, in quibus non urget necessitas Ordinationis. 2do. Ratione originis potest quis ordinari in loco, ubi natus est, licet alibi domicilium vel beneficium habeat, dummodo sit natus ibi ex constituto parentum domicilio, si autem in transitu ibi nascatur, dicitur ibi oriundus, ubi parentes domicilium habent. Illegitimus ad Ordines

dines legitimatus in loco originis paternæ vel maternæ Episcopum originis habet. Expositi, quorum parentes ignorantur, ex loco, in quo sunt expositi, originem trahere censentur. 3to. Ratione domicilii Ordines recipi possunt ab Episcopo, in cujus dicecesi Ordinandus habitationem perpetuam constituit: quasi domicilium seu habitatio tantum temporalis ad plures annos, vel majorem anni partem, certi negotii expediendi causa ad Ordinationem non sufficit. Domicilium autem constituitur animo & facto, animo, perpetuo manendi in loco, licet hoc propositum & domicilium postea mutari possit: facto, capiendo possessionem, & transferendo eo res suas. Ad domicilium lapsus certi temporis non requiritur, sed primo die, quo quis in locum animo ibi perpetuo manendi advenit, constitutum censetur, & decennium l. 2. Cod. de Incolis. assignatum tantum præsumptionem constituti domicilii facit. Hinc Scholares in loco Studiorum domicilium non contrahunt. Barones tamen, & officiales perpetui, eorumque filii domicilium habent in suis oppidis, quæ in feudo, vel regimine possident. Habens in duobus locis domicilium, in quibus æquali tempore degit, ab Episcopis illorum locorum pro libitu ordinari potest, si non in uno obiter solum & recreationis causa degat. 4to. Ratione beneficii ordinari quis potest ab Episcopo, in cujus dicecesi habet beneficium. 5to. Ratione triennalis familiaritatis potest Episcopus ordinare sibi non subditum, qui per triennium in ejus familia seu servitio ejus sumptibus vixit, licet in ejus domo non degat, dummodo sit in loco, ubi est Episcopus, non vero, si duabus diebus distet. Huic tamen ordinato quamprimum beneficium conferre debet, unde Episcopi Titulares hoc privilegio non gaudent: Triennium autem illud etiam ante Episcopatum inceptum jam sufficit. 6to. Si Clericus Subdiaconatum recepit ab Episcopo originis, potest variare, & reliquos Ord-

Ordines ab Episcopo domiciliū vel beneficiū accipere: Ordinatus vero a Papa sine ejus licentia ab alio ordinarī nequit. *7^{imo}*. Regulares etiam Ordinum exemptorum Ordines recipere debent ab Episcopo diœcesis, in qua monasterium situm est, vel a viciniore, si locus sit nullius diœcesis. Novitii etiam in diœcesi Novitiatu sui Ordinari possunt, per ingressum enim monasterii animo perpetuo ibi manendi domiciliū constituunt. *8vo*. Episcopus solum in propria diœcesi Ordines conferre debet juxta Trident. Sess. 6. de ref. c. 5. alias si sine licentia Ordinarii in alia diœcesi conferat, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & ordinatus ab executione Ordinum sunt ipso jure suspensi.

Resolvuntur casus de dimissoriis.

Coroll. Præf. II. 1mo. Episcopus, si ex rationabili causa Ordines conferre non possit, suis subditis dimissorias dare potest, etiam si solum sit electus & confirmatus, dummodo non sit excommunicatus. c. 2. de temp. Ord. in 6. Item Episcopus absens in aliena etiam diœcesi dimissorias suo subdito dare potest, quæ non debent necessario esse scriptæ, sed sufficit, si de licentia data adsit publicum testimonium: si in litteris dentur dimissoriæ, debent continere causam, cur proprius Episcopus non ordinet, & exprimere ordines conferendos. *2do*. Vicarius Generalis Episcopi sine speciali ejus mandato litteras dimissorias dare nequit, nisi Episcopus in remotis degat ultra duas dietas a residentia sua. *3^{io}*. Capitulum sede vacante vel is, ad quem cura Spiritualis spectat, juxta Trident. Sess. 7. de ref. c. 10. nullius privilegii vel consuetudinis obtentu infra annum dimissorias concedere potest, nisi arctatis beneficio certum ordinem requirente, alias subjacet interdicto Ecclesiastico, & ordinatus in minoribus non gaudet privilegio Clericali, & in majoribus est suspensus ad beneplacitum futuri Prælati. *4to*. Episcopus non potest alienum subditum ordinare sine dimissoriis sub spe ratihabitionis de futuro,

turo, quia Tridentinum exigit licentiam expressam. 5to. Abbates suis subditis regularibus, quibus tonsuram & minores conferre possunt, dimissorias concedere possunt, ut ab alio Episcopo vel Abbate mitrato his ordinibus initientur. Abbates vero exempti suis subditis regularibus ex decreto Clementis VIII. nonnisi ad Episcopum dioecesanum monasterii dimissorias concedere possunt, vel eo absente, aut ordinationem non habente expressa in litteris causa ad quemcunque alium Episcopum, sub pœna privationis officii, dignitatis, vocis activæ & passivæ. Prælati vero non exempti subditis suis dimissorias concedere non possunt. 6to. Dimissorias accipiens prius ordinarie examinari debet, hoc tamen examen Episcopi ordinanti committi etiam potest, & testimonium Nativitatis & susceptorum Ordinum afferri debet.

§. 1167.

Episcopus hæreticus, Schismaticus, Simoniacus, suspensus, degradatus aut excommunicatus, si omnia necessaria adhibeat, & sit rite consecratus Episcopus, valide quad substantiam & Characterem ordinat. Nam imo hoc probat praxis Ecclesiæ: sic Concilium Nicænum I. can. 8. Novatianos: Africanum cap. 35. Donatistas in hæresi ordinaros sine nova ordinatione redeuntes ad Ecclesiam manere in Clero permittunt. Arianos similiter receptos fuisse testatur S. Athanasius ep. ad Ruffin. & S. Hieronymus dial. adv. Lucif. probat non magis reordinandos, quam rebaptizandos esse ejusmodi hæreticos: Concilium Carthaginense III. c. 38. generatim prohibet fieri rebaptizationem.

*Episcopus
hæreticus
valide ordi-
nat.*

tiones, & reordinationes. Toletanum VIII. cap. 7. rationem dat: *nequaquam poterit aliquando profanari, quod Divina jussione, simulque Apostolicæ auctoritatis traditione Sacrum noscitur extitisse.* Et Tridentinum definit, imprimi in Ordinatione Characterem indelebilem eo modo, quo in Baptismo & Confirmatione, quæ sicuti valida sunt ab hæretico collata, ita etiam Ordo. 2do. Hoc expresse docet S. Augustinus l. 2. contr. ep. Parmen. c. 13. dicens: *Si quando ex ipsa parte venientes etiam Præpositi pro bono pacis correcto Schismatis errore suscepti sunt, Et si visum est, opus esse, ut eadem officia gererent, quæ gerebant, non sunt rursus ordinati, sed sicut Baptismus in eis, ita Ordinatio mansit integra.*

An ordinationes ab hæretico factæ olim fuerint validæ.

Schol. I. Validas esse ordinationes quoad substantiam & Characterem ab Episcopis hæreticis &c. factas, communis est Theologorum sententia, quam negare juxta Hallier erroneum foret. Nihilominus Morinus de S. S. Ordin. Exerc. 5. fufe probare nititur, olim ordinationes ab Episcopo hæretico, Schismatico, Simoniaco, suspenso, degradato vel excommunicato factas irritas fuisse, non ex defectu Characteris Episcopalis, qui etiam in Episcopo hæretico &c. manet, sed quia olim Ecclesia hæresin, schisma, simoniam &c. statuit pro impedimentis, quæ ordinationem irritam efficerent, sicut nonnulla impedimenta in Matrimonio apposuit, quibus irritatur: vel saltem, quia Ecclesia retundere potest vim Characteris Episcopalis & efficaciam, ut nihil ultra agere possit. Verum contra hanc Morini sententiam pugnant adhuc rationes allatæ. Nec aliquid probant exempla a Morino adducta, quorum I. est, quod Urbanus II. an. 1099. mortuus in ep. relat. cau. I. q. 7. can. 24. Daibertum a Nezel-

ne fedis Moguntinæ invafore Simoniaco Diacōnum ordinatum rurfus ordinaverit: cujus rationem dat: *quia Nezelō nihil habuit, nihil dare potuit.* Et fub eodem Urbano in Synodo Rom. a. 1099. c. 4. ftatutum fuit: *Qui fcienter fe a Simoniacis confecrari, imo execrari paffi funt, eorum confecrationem omnino irritam effe decernimus.* *Refp.* Præterquam, quod illa Urbani epiftola fit incertæ fidei, dicit, Nezelonem nihil habuiffe quoad ufum Ordinis Epifcopalis ob fufpenfionem, non vero quoad Characterem: & in Concilio Romano ordinationes fchismaticorum folum quoad exercitium Ordinis irritæ declarantur. II. a. 1049. fedende Leone IX. controverfia orta eft, an ordinationes a Schismaticis factæ, fint validæ, teftē S. Petro Dami. op. 6. Res in tribus Conciliis Romanis ventilata fuit, & Leo IX. illas ordinationes irritas declaravit: tandem tamen Conftitutionem fuam ad folas ordinationes data & pacta pecunia factas reftrinxit. *Refp.* Licet Sæculo 11. & 12. nonnulli de ordinationibus Simoniacorum dubitaverint, de iis tamen quoad valorem Leo nunquam dubitavit, fed tantum an taliter ordinati pœna fufpenfionis perpetuæ plectendi forent, quam etiam illis inflixit; fed ob varias querelas & inconvenientias exinde ortas reftrinxit ad ordinatos data & pacta pecunia, reliquis folum 40 dierum pœnitentiam injunxit. III. Formofus a. 890. Papa creatus a Stephano P. VII. feu VI. fucceffore fuo e fepulchro erutus tribus digitis abfciffis in Tiberim projectus eft, & ordinationes ab eo factæ irritæ declaratæ & reiteratæ fuerunt teftē Luitprando hift. c. 8. *Refp.* Reordinationes hæc a Stephano Papa intrufo factæ reprobatæ fuerunt, uti probat Baronius; nam Joannes IX. in Concilio Romano a. 904. damnavit, quidquid a Stephano in Concilio Romano contra Formofum ejusque ordinationes attentatum fuit, acta hujus Concilii flammis abfumplit: & licet Sergius P. poftea acta Joannis resciderit, Sergius

tamen legitimus Papa non fuit, & a Joanne IX. damnatus est. IV. Hincmarus successor Ebbonis Rhemensis Archiepiscopi depositi ordinationes ab eo factas irritavit, quæ etiam in Concilio Sueffionensi II. irritæ & vacuæ declaratæ sunt. *Resp.* Acta in hoc Concilio rescissa sunt a Nicolao I. & in Concilio Sueffionensi III. a. 866. Clerici ab Ebbone ordinati suis gradibus restituti sunt, & potissimum de suspensione Clericorum a suis officiis, non vero de valore ordinationis quæstio mota fuit. V. a. 767. Constantinus adhuc laicus Romanam sedem invasit, paulo post vero e sede dejectus effossis oculis, semivivus in platea relictus est, & ordinationes ab eo factæ irritæ declaratæ, & reiteratæ fuerunt a Stephano IV. in Concilio Romano teste Anastasio Bibliothecario. *Resp.* Ordinationes a Constantino factæ non quoad substantiam & Characterem, sed quoad usum & exercitium invalidæ declaratæ sunt; siquidem Concilium Confirmationem ab eo administratam ratam habuit. VI. Photii ordinationes irritas declaravit Nicolaus I. ep. ad Michael. Imp. Synodus VIII. & Hadrianus II. ep. ad Ignat. *Resp.* Eodem modo ordinationes Photii nunquam reiteratæ, adeoque non invalidæ, sed solum illicitæ habitæ fuerunt. VII. can. 67. Apost. dicitur, ordinatorum ab hæreticis Clericos non esse. Et Concilium Cæsaraugustanum II. c. I. vult, Arianos revertentes non nisi accepta denuo benedictione Presbyterii ministrare. Et Balsamon docet, Sacerdotes hæreticos per consuetos gradus ad doctrinæ sublimitatem ascendere debere. *Resp.* Hæc omnia loquuntur de ordinationibus ab hæreticis quoad substantiam ex defectu materiæ, formæ &c. irritis. VIII. Ecclesia hæresin &c. velut impedimentum ponere potest, cum qua ordinatio fit irrita, sicut etiam in matrimonio posuit. *Resp.* Disparitas est, quia in matrimonio essentialiter intervenit contractus, cui ad valorem ab Ecclesia certæ conditiones addi possunt: Ordina-
tio

tio vero ministrorum Ecclesiæ fundatur in potestate Ordinis & Characterè, quem propter hæresin Ecclesia tollere nequit.

Schol. 2. Quæritur, an rata sit & valida apud *An rata*
Anglos Episcopos ordinatio, quod antequam re-*fit ordi-*
solvatur, notandum, quatuor status Anglicanæ *natio An-*
reformationis distingui posse. 1. Sub Henrico *glorum.*
VIII. schismatis Auctore a. 1534. qui seipsum Ec-
clesiæ Anglicanæ caput nominavit: Præsules An-
glicani Henrico vivente ad formam Ritualis Ro-
mani ordinati sunt, adeoque de valida eorum
ordinatione non est dubium. 2dus status est sub
Eduardo Henrici filio, ejusque a. 1546. successore,
qui novum Rituale Ordinationis condidit,
quod Rituale Eduardi VI. appellatur, in quo hæc
forma Ordinationis præscribitur. Consecrator ab
electo exigit mandatum regium, & electus jura-
re debet, quod non assentiri velit Catholicæ Ro-
manæ doctrinæ, nec in ea plebem sibi commis-
sam instruere, & quod majestatem regiam in om-
nibus Ecclesiasticis & spiritualibus rebus supre-
mam auctoritatem habere doceat. Deinde con-
secrator super electum cum impositione manuum
hanc orationem dicit: *Deus omnipotens, Pater*
oster coelestis, qui hanc tibi voluntatem concessit,
concedat insuper vires ac facultatem, ad hæc effi-
caciter præstanda, ut opus istud suum, quod ince-
pit, in te absolvat, teque integrum ac inculpabilem
inveniat in illo supremo die, per Jesum Christum
Dominum nostrum Amen. De hac ordinatione
potissimum quæritur. 3tius status est sub Mariâ
Catholica, quæ Eduardo successit, Religionem
Catholicam ac genuinam Ordinationis formam re-
vocavit, & per Cardinalem Polum absolutionem
a censuris pro Anglia obtinuit. 4tus status est
sub Elisabeth ex illegitimo Henrici VIII. cura
Bolena matrimonio, & incerto quidem parente
edita, quæ Religionem Catholicam palam abjiciens
Ecclesiæ Anglicanæ primatum arripuit, Rituale
Eduardi restituit, Episcopos deposuit, & in exi-
lium

lium misit, & novum Clerum juxta Rituale Eduardi instituit, cujus princeps fuit Parkerus a Barlovio Episcopo Asaphensi in taberna inter pocula Episcopus Cantuariensis consecratus.

§. 1168.

An ordinatio Anglicanorum sit valida. Ordinatio Episcoporum Anglorum ad formam Ritualis Eduardi VI. peracta irrita est, & invalida. *imo.* quia Ecclesia Romana ordinatos juxta Rituale Eduardi ad se redeuntes iterum ordinari jubet juxta Rituale Romanum, quod non faceret, nisi ordinationem illam invalidam censeret: Et licet hoc necdum in aliquo canone, vel publico judicio ab Ecclesia definitum fuerit, usus tamen, & constans Ecclesiæ praxis, ait Tournely, definitioni æquivalet. *2do.* Præfules Anglicani ad formam Ritualis Eduardi VI. ordinati non habent veram ordinandi potestatem, quæ a solo Christo esse potest, sed eam habent a Rege, (§. 1167. Schol. 2.) Ergo nulla est eorum potestas ordinandi. *3tio.* Ordinatio Anglicana peccat in forma essentialiter requisita, quæ debet esse oratio: qualis non est forma ordinationis Anglicanæ, utpote in qua consecrans orat, ut ordinandus sacrilega illa, quæ antea juravit, scilicet quod veritati Romano-Catholicæ assentiri nolit, præstare possit: Ergo non est valida ordinatio: Unde etiam hæc ipsa ordinationis forma ad Parlamentum pro approbatione missa, a Catholicis sub Henrico VIII. ordinatis, & sub Maria & Elisabetha tanquam

quam invalida rejecta fuit, uti probant Sanderus, Stapletonus, Harduinus &c.

Schol. Angli pugnant pro successione Episcoporum suorum & validis ordinationibus, maxime vero Mafonus, & Godwinus, & non ita pridem a 1723. Courayer pro ordinationibus Anglorum nonnullas dissertationes edidit. I. Forma seu oratio in ordinatione Anglorum nullum errorem continet: Et Ecclesia Romana ideo solum ordinatos ab Anglis reordinat, quia dubium est, an Parkerus origo omnium Anglorum Episcoporum rite ordinatus fuerit. *Resp.* Forma Anglorum si relate ad præcedens juramentum consideretur, gravissimum errorem continet. Deinde Parkerus sub Elifabetha regina juxta Rituale Eduardi ordinatus fuit: Ergo invalide. II. Ecclesia Anglicana approbando Rituale Eduardi jure suo usa fuit, ritus circa Sacramentorum rectam administrationem ordinando: imo Pius IV. in litteris ad Elifabetham reginam datis promisit, se approbaturum Liturgiam Anglicanam, dummodo regina ad Ecclesiam redire vellet, quod non potuisset facere, si illa errores contineret. *Resp.* Ritus essentialia Sacramentorum mutari non possunt, sed solum accidentales. Factum Pii IV. omnino dubium est, quod ipse Durellus scriptor Anglicus falsum esse asserit, maxime quia illæ litteræ per 40 annos a nullo adversario citatæ fuerunt: deinde Pius IV. non promisit, se in omnibus approbaturum Liturgiam Anglicanam, sed mutatis mutandis, & erroribus correctis. III. Julius III. Cardinali Polo potestatem dedit, rehabilitandi ex Clericis Anglis eos, qui ordines aut nunquam, aut male susceperunt, quod idem statuit sine ullo discrimine de omnibus Archiepiscopis, Episcopis, sive qui tempore Henrici VIII. sive qui sub Eduardo ritu ab eo præscripto ordinati fuerant, & qui regnante Maria suis dignitatibus pacifice fruebantur, nempe ut eos rehabilitaret, id est juxta

Courayer illis liberam functionem Ordinum restitueret. *Resp.* Julius solum concedit, ut Angli ejurata hæresi ad sacros Ordines promoveri possint. Dein loquitur de Episcopis juxta ritum Romanum sub Henrico VIII. & Eduardo ordinatis, quibus liberum Ordinum suorum exercitium restitui possit. Et dum voce rehabilitationis utitur, loquitur per distributionem accomodam, ita ut erga Episcopos sub Henrico ordinatos sit mera libera restitutio functionum Ordinum: Erga Episcopos vero sub Eduardo juxta ejus Rituale invalide ordinatos, sit vera Ordinatio; id quod Cardinalis Polus a. 1555. & Maria Regina in Instit. art. 5. aperte testantur.

§. 1169.

Subjctum Ordinis. Subjectum capax Sacramenti Ordinis est solus homo viator & baptizatus. 1mo. Quia solis hominibus viatoribus dixit Christus Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Et Joan. 20. *Quorum remisistis peccata &c.* Et Hebr. 5. v. 1. dicitur: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis, qui condolare possit iis, qui ignorant & errant, quoniam & ipse circumdatus est infirmitate.* Ergo subjectum Ordinis est solus homo viator. 2do. Debet esse baptizatus; nam Ecclesia semper non rite baptizatos, ad Ordines promotos, rebaptizari & reordinari jussit, uti patet ex Concilio Nicæno I. ubi can. 19. statuitur, Paulianistas, qui formam Baptismi adulterabant: rebaptizari, & reordinari debere. Idem patet ex Concilio Compendiensi: *Si quis Presbyterprehenderit, se non esse baptizatum, baptizetur,* &c.

Et iterum ordinetur. Cujus ratio est, quia Baptismus est janua omnium Sacramentorum, nec potest quis Ecclesiæ juribus & facultatibus frui, qui nondum per Baptismum est insertus illius corpori.

Schol. 1. Tempore Innocentii III. Sæculo 12mo mota fuit quæstio, an ille, qui secundum formam Evangelii baptizatus non est, Sacerdotio tamen initiatus fuit, reordinari debeat: consultus fuit desuper hic Pontifex, qui in c. *veniens.* de Presbyt. non baptizato, illam rationem partis affirmantis, scilicet, quod Baptismus sit janua aliorum Sacramentorum, videtur in dubium vocare. Verum hæc dubitatio spectabat solum peculiarem illum casum hominis nati & educati inter Catholicos, in quo loco Baptismi videbatur sufficere vera fides. Sed errore detecto sicuti collatio Baptismi, ita reordinatio ibi ab Innocentio præcepta fuit. Pro parte negante rationes esse possent.

I. Per fidem, quæ sine Baptismo esse potest, evadimus membra Christi: Ergo etiam capaces ordinationis. *Resp.* Per fidem evadimus membra Christi sola adhæsiōne interna, non vero externa sufficiente, ut quis censeatur esse membrum Ecclesiæ, quod fit per Baptismum.

II. Non baptizatus potest suscipere S. S. Eucharistiam & Matrimonium: Ergo etiam Ordinem. *Resp.* Suscipit non baptizatus S. S. Eucharistiam solum materialiter, non vero formaliter, prout est Sacramentum ad spiritualem nutritionem institutum: & suscipit Matrimonium prout est merus contractus civilis, non vero Sacramentum.

III. Socrates l. 5. hist. c. 22. ait: in urbe Alexandrina lectores & Psaltæ absque ullo discrimine fiunt, tam Catechumeni, quam fideles. *Resp.* Socrates non loquitur de Ordinatione Lectorum, sed tantum de officio, quod subinde etiam laicis committitur, nam Socrates *ἡσιγοτονίαν* non nominat, sed subjun-

*Solvuntur
objectiones.*

git: omnibus ubique Ecclesiis fideles ad hunc Ordinem promoventibus.

Schol. 2. Angeli non sunt capaces ordinationis, sicuti nec animæ separatæ a corpore: si quis tamen a morte ad vitam revocaretur, foret ordinationis capax: sic Lazarus a Christo resuscitatus factus est postea Massiliensis Episcopus. Qui vero in corpore glorioso resurgeret, probabilius ordinationis capax non foret, quia non esset viator.

§. 1170.

Mulier non est capax Ordinis.

Mulieres sacræ Ordinationis prorsus incapaces sunt: *1mo.* quia Apostolus 1. Cor. 14. v. 34. Et 1. Tim. 11. v. 12. non permittit mulieribus palam docere, quod tamen sacrorum ministrorum munus est. *2do.* Nec in veteri lege Ecclesiasticum munus fœminis demandatum fuit, & in nova lege nec Beatissima Virgo Maria, nec aliæ fœminæ adfuerunt, quando Apostoli in ultima Cœna ordinati sunt: Et Mediator noster, cujus vice funguntur Sacerdotes, vir, non mulier fuit: Ergo mulieres non sunt capaces S. Ordinationis.

Quo jure fœmina non est capax.

Schol. 1. De fide est, mulieres ad Ordinem Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus assumi non posse: non audet tamen Hallier aperte hæreticam pronuntiare sententiam, quæ vult, mulieres idoneas & capaces esse Tonsuræ, Minorum Ordinum, & Subdiaconatus: nam Paludanus in 4. d. 25. q. 3. a. 1. mulieribus ad Tonsuram adytum concedit, quæ tamen opinio est falsa, temeraria, & periculosa in fide, ait Hallier. Notat etiam Tournely, licet fœminæ ex jure Divino a S. S. Ordinibus repellantur, quod jus est naturæ sexus muliebris valde conveniens, simpliciter tamen natu-

naturale dici non debet, quia naturalis conditio mulieres Ordinis omnino incapaces non reddit, cum in veteri Testamento Debhora populum rexerit, Jud. 4, & in Novo quatuor filiaë Philippi virgines prophetaverint. Act. 21. Et in multis Regnis fœminæ hæreditario jure solium & imperium teneant. Naturali tamen juri convenientissimum est, ut ab Ordinibus repellantur, nam præter naturalem subjectionem, quæ mulieres decet, obstat sexus, verecundia, pudor, honestas, levitas & inconstantia, ne sacerdotalia munia obeant.

Schol. 2. Mulieres quasdam apud Ethnicos sacerdotio insignitas fuisse, ex historiis patet. Eundem morem apud Gallos & Germanos olim obtinuisse, Tacitus refert de mor. Germ. Cereri Eleusinaë, apud Græcos, & Bonæ deæ apud Romanos mulieres sacrificasse passim narrant Græci & Latini. Apud Gnosticos hæreticos olim mulieres sacrificium obtulisse, tradit S. Irenæus l. 1. adv. hæer. c. 9. Apud Montanistas non solum in Diaconissas mulieres ordinabantur, sed etiam ad Episcopatus & Presbyteratus gradum promovebantur, teste S. Epiphânio hæer. 49. I. Quia Gal. 3. v. 27. dicitur: *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Judæus, neque Græcus; non est servus, neque liber: non est masculus, neque fœmina.* Et in Veteri & Novo Testamento legimus, nonnullas fœminas Prophetiæ dono illustres fuisse. *Resp.* In Christo nec masculus, nec fœmina in iis, quæ spectant ad fidem & salutem, non vero in iis, quæ pertinent ad functiones Ecclesiasticas. Dein dona gratis data non servant ordinem naturæ; in Ordine vero Ecclesiastico Christus Auctor ejus eum servari voluit, scilicet ut mulieres sint subjectæ. II. Mulieres sunt capaces jurisdictionis Ecclesiasticæ: sic Abbâtissa fontis Ebraldi benedictionem monachis suis impertitur, eos investit, vota excipit. *Resp.* Imperium hujus Abbâtissæ est mere œconomicum,

*Solvuntur
objectiones.*

micum, non vero Ecclesiasticum, quia censuras ferre nequit. III. Mulieres possident beneficia Ecclesiastica, Lectiones in choro legunt, & Psalmos cantant: Ergo sunt Ordinis capaces. *Resp.* Ecclesia quædam de suis redditibus mulieribus merito conferre potuit: legunt item & cantant in choro ex concessione Ecclesiæ, non vero ut publici ministri specialiter ad hoc ordinati. Potissimum autem contra nostrum dogma argumentum petunt nonnulli ex historia Ecclesiastica, in qua mentio fit Episcoporum &c. de quibus sit.

Episcopæ, Presbyterissæ & Diaconissæ. *Schol.* 3. Episcopæ, Presbyterissæ, Diaconissæ, & Subdiaconissæ olim dicebantur nonnullæ mulieres, non a suscepto aliquo Ordine, sed a viris suis, qui, cum ad dictos Ordines assumerentur, eas relinquebant, vel in Sæculo voto castitatis obstrictas, vel in monasteriis Religionem solenniter profitentes. In hoc sensu usurpantur hæc nomina in Concilio Turonensi II. a. 567. c. 12. Alio modo Presbyterissæ & Diaconissæ olim dictæ sunt, quæ quibusdam ministeriis Ecclesiasticis fungebantur, sine ullo tamen Ordine suscepto. Sic juxta S. Athanasium ad virg. Virgo senior Presbyterissa dicta fuit. Diaconissarum officium olim fuit 1. si fœmina Episcopum vel Diaconum volebat alloqui, a Diaconissa honestatis ergo ad illos ducebatur. 1. 2. Const. Ap. c. 26. 2. Viduarum curam habebant Ib. 1. 3. c. 7. 3. Negotiis urgentibus cum Episcopi fœminas adire non poterant, Diaconissæ mandatum ad eas deferebant. 4. Rusticis & imperitis mulieribus principia fidei & ritus Baptismi exponebant. Concil. Carthag. IV. c. 12. 5. Cum mulieres baptizarentur, in earum corporibus nudandis & caute operiendis attenda erat Diaconissa, & Chrisma fronti capitique impositum per totum corpus manibus expandebat, 1. 3. Const. Ap. c. 15. 6. Ad majorem pudoris mulierum custodiam, portam, qua in Ecclesiam ingrediebantur, claudebant, & aperie-

riebant. Ibid. l. 3. c. 28. 7. Mulieribus suum locum in Ecclesia assignabant. Ibid. l. 2. c. 28. 8. Diaconissæ explorare debebant, si Virgo Deo sacra suspicionem violatæ castitatis incurreret. S. Epiph. hæc. 79. 9. Diaconissarum curæ S. suppellex in monasterio committebatur. Ad munus Diaconissarum non nisi Virgines & Viduæ admittebantur, sæpius tamen viduæ, quam virgines, & quidem viduæ 60 annorum, Diaconissæ etiam olim singulari ritu consecrabantur. l. 8. Const. Ap. c. 19. hæc forma præscribitur: ut Episcopus Diaconissæ manus imponat præsentibus Presbyteris & Diaconis ac Diaconissis cum præscripta oratione: *Deus æterne Pater D. N, J. C. Qui viri & mulieris auctor es, qui Mariam, Debboram, Annam & Oldam Spiritu S. replevisti. . . Ipse nunc respice hanc ancillam electam ad ministerium, & mundam effice ab omni inquinamento carnis & Spiritus, ut opus sibi impositum digne perficiat.* Ordo Romanus hunc ritum refert: sub Missa post Epistolam, & Graduale ponat Episcopus orarium in collo ejus dicens: *Stola jucunditatis induat te Dominus.* Ipsa autem imponat velamen capiti suo palam omnibus de altari acceptum. In codice Manuscripto a Morino relato de S. S. Ordin. p. 2. sic legitur: Episcopus ordinandæ caput inclinanti manum imponit, factisque tribus crucis signis sic precatur: *Deus Sancte &c.* & postquam particeps facta est S. Corporis, & Sanguinis pretiosi, tradit ei Archiepiscopus S. Calicem, quem accipiens in S. mensa deponit. In Euchologio Græcorum Diaconissæ fere ordinantur, uti Diaconi, absque eo, quod flabellum eis non detur, nec permittantur ministrare Sacramenta S. S. Eucharistiæ. Denique antiquum Pontificale Salisburgense eundem ritum ordinandi Diaconum, & Diaconissam refert. vid. Martene de ant. rit. c. 8.

Schol. 4. Nonnulli quendam Joannam Sæculo 9no De Joanne inter Leonem IV. & Benedictum III. in Papissam na Pacon-pissa.

consecratam esse narrant. Verum historiam hanc esse putidam fabulam probatur 1. quia cœvi Auctores aperte asserunt, Benedictum III. Leoni IV. immediate successisse, uti Lupus Ferrar. ep. 103. Ado Viennens. in Chron. Anastasius in vita Benedicti III. qui dicit, eum in folio Leonis IV. sedisse a die 29. Sept. 855. cum Leo 17. Julii ejusdem anni obiisset. Idem testatur Regino in Chron. & Nicolaus I. successor Benedicti III. ep. 46. ad Concilium Sueffionense testatur, Benedictum immediate Leoni successisse: Ergo non datur locus pro Joanna Papissa, quæ 2. ann. 5. mens. & 4. dieb. sedisse dicitur. 2. Ipsi hæretici texentes catalogum Romanorum Pontificum hujus Papissæ non meminerunt, quam certe non omisissent, si eam agnovissent, uti patet ex Photio l. de Sp. S. process. & Blondellus hæreticus hoc figmentum peculiari differtatione refutavit. *Non obstat* I. quod Marianus Scotus in Chron. Sigebertus in Chron. Martinus Polonus, & S. Antoninus p. 2. Chron. tit. 16. ac Platina de vit. Pont. hujus Joannæ Papissæ meminerint. *Resp.* Marianus Scotus hanc fabulam non refert, quia in ejus sinceris Codicibus non extat, uti notat Scriptor, qui metropolim Krantzii notis illustravit. Sigeberti Chronico hæc fabula aliena manu affuta fuit, uti constat ex autographo cœnobii Gemblacensis a Miræo edito, in quo non legitur. Martini Poloni Chronicon etiam interpolatum fuit, & hæc fabula non legitur in codice Manuscripto Vaticano teste Alatio: imo Burnetus refert, eam in manuscripto Anglicano in Margine solum aliena manu affutam esse. S. Antoninus deceptus fuit ab interpolatore Poloni, & ipse hanc narrationem suspectam esse dicit. Platina parum æquus in summos Pontifices illam narrationem pro fabula habet, dicens: *Hæc, quæ dixi, vulgo circumferuntur, incertis tamen & obscuris auctoribus.* II. Statua huic Papissæ in loco, ubi infantem peperit, olim erecta fuit, mulierem cum infante referens, quæ deinde

de in Tiberim projecta fuit. Et Launojus diff. de auct. argum. negat. testatur, se ejusdem Joannæ statuam in Ecclesia Senensi inter alios Pontifices vidisse. *Resp.* Statua illa aut repræsentabat sacerdotem gentilem, aut aliquod antiquum Numen; nam altera manu ramum humero innixum deferebat, quod non est inigne Pontificum, quam statuam ad ampliandam viam Sixtus V. auferri jussit. Statua Senensis inter alias olim Pontificias ob fabulam illam reperta fuisse videtur eruditis, quæ deinde sub Clemente VIII in signam Zachariæ Papæ mutata, & sub Alexandro VII. penitus remota fuit: sed ex hoc nihil probatur, quia hoc licentiæ sculptoris tribuendum est. III. Romæ in Basilica Lateranensi servatur etiamnum sella perforata, quam vocant stercoreariam, in qua recens electus Pontifex sedet, & ad præcavendam omnem fraudem ejus sexus exploratur, antequam consecretur. *Resp.* Sella stercorearia hodiedum in Basilica Lateranensi servata vocatur non a forma, neque enim pertusa est teste Mabillonio, sed ex versu Psalmi, qui Pontifice neo-electo in ea sedente in Choro canebatur: *Suscitat de pulvere egenum, & de stercore erigit pauperem*, ut Papa intelligeret, se ex humili loco sola Dei misericordia ad solium evectum esse: cui Cæremonizæ similis est illa hodierna, qua coram Pontifice e sacrario ad Altare pergente stuppa in arundine posita accenditur, clamando: S. Pater, sic transit gloria mundi. Cæterum illa sella stercorearia post Joannæ Papissæ fabulam adeo infamis facta est, ut ob hoc commentum hic ritus abrogatus fuerit, quod post Leonem X. factum esse putat Mabillonius.

§. 1171.

Irrita est Ordinatio data homini omnino invito. *Irrita est ordinatio invito data.* 1mo. quia c. *Majores.* de Bapt. dicitur: *ille qui nunquam consentit, sed penitus contra-*

tradixit, nec rem, nec Characterem suscipit Sacramenti. Loquitur quidem hic Innocentius de Baptismo, sed pro Ordine eadem & potior est ratio; ideo enim Deus noluit homines invitos baptizari, quia noluit aliquem per vim subijci Ecclesiæ, & profiteri Evangelium, licet hæc sint absolute necessaria ad salutem, cum econtra Ordines suscipere non cadat sub præcepto. 2do. Patet ex continua praxi Ecclesiæ: Cum enim Firmus Cæsareensis Episcopus armata manu venisset Thyanam, & loco Eutherii a Concilio Ephesino e sede dejecti alium Episcopum consecrasset, is affirmans, se per vim esse ordinatum indutus chlamyde in theatrum ludos spectaturus ingressus est, nemine prohibente, quod singuli nossent, Ordinationem irritam fuisse.

Quot modis quis invitatus sit.

Schol. 1. Quadruplex genus eorum distingui potest, qui inviti ordinantur. 1. Illorum, qui nec precibus, nec minis, nec monitis adduci possunt, ut Ordinationi consentiant, qui proinde sunt plane inviti, & eorum Ordinatio est invalida. 2. Eorum, qui ex humilitate & reverentia S. S. Ordinum, eos refugiunt, ad quos tamen populi suffragio, precibus, & imperio vocantur & impelluntur. Hi primo sunt inviti, tandem tamen consentiunt, adeoque valida est eorum ordinatio. 3. Illi inviti dicuntur ordinari, qui ab Episcopo per fraudem promoventur, ut ab aliquo officio Ecclesiastico deturbentur, in quo Episcopis molesti sunt: qui tamen consentientes validè ordinantur. 4. Illi inviti ordinantur, qui periculi metu ad sacerdotium confugiunt, quibus etiam Ordinatio est simpliciter voluntaria, adeoque valida.

Schol.

Schol. 2. Parvulis ante usum rationis illicitè quidem, *An infan-*
 valide tamen Sacramentum Ordinis confertur. *tes valide*
 ex c. de Cler. per salt. Ordinat. ubi dicitur, quod, *ordinen-*
 si quis Ordines minores & Subdiaconatum reci-
 tur.
 peret ante usum rationis, antequam ad Diaconatum admittatur, debeant prædicti Ordines repeti, si de illorum receptione non constet, si autem constaret, minime Deinde Sacramenta, quæ imprimunt Characterem, non requirunt actualem consensum, & infantibus etiam valide conferri possunt, uti Baptismus, (§. 945.) & Confirmatio: (§. 970.) Ergo etiam Ordo. *Dicit*
 Tournely I. In infante est impossibilis actus Ordinis: Ergo etiam potentia; non enim datur in eo voluntas propria recipiendi Ordines, nec sufficit aliena parentum, qui forte reclamant, & in Baptismo tantum ob ejus necessitatem sufficit. *Resp.* In infante sufficit, quod actus sit possibilis pro sequenti tempore, sicuti intellectus est in puero ante usum rationis, licet solum subsequenti tempore possit ejus actum elicere. Deinde in infantibus sufficit intentio interpretativa, vel per consensum parentum, vel Ecclesiæ, quæ per applicationem materiæ & formæ parvulis applicatur. II. Infans est incapax Sacramenti Matrimonii, Extremæ Unctionis, Pœnitentiæ, & Episcopatus: Ergo etiam Sacramenti Ordinis. *Resp.* In Matrimonio consensus proprius & mutuus habent se per modum materiæ & formæ Et Extrema Unctio, ac Pœnitentia supponit præcedentia peccata, quæ infantibus non competunt. In Episcopatu vero, ubi datur jurisdictio in corpus Christi mysticum, requiritur usus rationis. III. Sic etiam perpetuo amentibus, & dormientibus valide Sacramentum Ordinis conferretur. *Resp.* De perpetuo amentibus idem dicendum est ac de infantibus: dormientes vero, & non perpetuo amentes adulti debent habere intentionem, ut valide ordinentur.

Coroll.

Resolvuntur casus. **Coroll. Praest. 1mo.** Ad valide suscipiendos Ordines requiritur Baptismus aquæ, quia per Baptismum flaminis & sanguinis non imprimitur Character, per quem fit aliquis capax Sacramentorum. **2do.** Fœmina nequidem est capax primæ Tonsuræ: Hermaphroditi, in quibus sexus fœmineus prævalet, absolute fœminæ & Ordinum sunt incapaces, sicut & illi, in quibus uterque sexus æque dominatur, quia non sunt viri absolute: ii vero, in quibus sexus virilis prævalet, sunt absolute viri, licet sint irregulares, & peccent mortaliter, si sine dispensatione Ordines recipiant. **3tio.** Ordinans puerum ante usum rationis peccat mortaliter, valida tamen est ordinatio.

§. 1172.

Ad Ordines requiritur Divina vocatio. Ad Ordines licite suscipiendos requiritur imprimis in subjecto Divina vocatio. **1mo.** Quia Joan. 10. v. 1. & 2. dicitur: *Amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro.* Quodnam vero sit hoc ostium, Christus aperit v. 7. *Amen, Amen dico vobis, quia ego sum ostium.* Et v. 6. *Per me si quis introierit, salvabitur.* Et Hebr. 5. v. 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* **2do.** Idem communiter docent Patres ex ratione, quia ex vocatione Divina ceu radice pendet gratiarum series statui S. S. Ordinum propria.

Vocatio quotuplex. **Schol.** Vocatio Divina est actus Providentiæ supernaturalis, quo Deus aliquos præ aliis eligit, præparatque dotibus congruis ad Sacra ministeria digne & laudabiliter obeunda. Vocatio alia est interna per occultam inspirationem: alia externa, per Electionem &c. (t. 2. §. 852. & seqq.)
Signa

Signa Divinæ vocationis in subiecto sunt, conscientiæ puritas, & anteaestæ vitæ innocentia: studium & amor disciplinæ Ecclesiasticæ: recta intentio, seu finis honestus, vacuus ab omni vanæ gloriæ cupiditate, ambitione, & avaritia: amor salutis proximi. vid. Catech. Rom. & Ill. Godeaui in opusc. de necessit. Div. vocat. ad statum Eccl.

Coroll. Pract. 1mo. Non est peccatum grave Ordines *Resolvuntur casus.* minores, Subdiaconatum & Diaconatum suscipere cum animo in his Ordinibus permanendi, & non altius ascendendi, nisi aliunde quis obligetur, quia omnes Ordines per se quidam gradus sunt. *2do.* Qui animo evadendi potestatem sæcularem primam Tonsuram & minores acciperet, & postea ad statum laicalem regrederetur, peccaret mortaliter, quia Tridentinum hoc expresse prohibet.

§. 1173.

Ulterius ad licitam Ordinationem requiri- *Ætas ad* tur in subiecto legitima ætas. Nam juxta *Ordines* Apostolum nemini cito manus imponenda *requisita.* est: *Quid est autem, ait S. Leo ep. 1. cito manus imponere, nisi ante maturitatem ætatis sacerdotalet honorem tribuere?* Hæc ætas pro prima Tonsura & Ordinibus minoribus a Tridentino Episcoporum arbitrio relinquitur. Sess. 23. cap. 4. Concilium Mexicanum an. 1585. prohibet, ne Tonsura ante annum 14tum conferatur: Concilium Burdigalense a. 1624. annum 12mum requirit. Nullum ad Subdiaconatum ante vigesimum secundum: ad Diaconatum, ante vigesimum tertium: ad Presbyteratum, ante vigesimum quintum ætatis annum promoveri posse Tridentinum statuit. Sess. 23. cap. 12. sufficiunt tamen hi

X x 2

anni

anni inchoati. Circa ætatem Ordinandorum varia fuit olim Ecclesiæ disciplina, uti ostendit Martene de ant. rit. l. 1. c. 8. Siricius jussit, ut Clerici se in functionibus Accolythorum, & Subdiaconorum exercent usque ad annum trigessimum, quo ad Diaconatum promoveri possunt. Concilium Carthaginense III. c. 4. prohibet ordinari Diaconum ante annum 25tum: Neocæsareense vult Presbyterum ordinari anno trigesimo. Agathense Diaconos anno 25to, Episcopos & Presbyteros anno 30mo ordinari statuit. Hodie in solo Episcopatu annus 30mus requiritur.

Resolvuntur casus.

Coroll. Pract. 1mo. Licet in ætate ad Ordines requisita una tantum hora desideretur, Ordines licite conferri non possunt, ubi etiam dies bissextilis computari debet: Qui vero ex libro Baptismali testimonium ætatis habere nequit, illi testimonium parentum sufficit. *2do.* Conferens, & recipiens Ordines ante legitimam ætatem peccat mortaliter, & Ordinatus etiam bona fide ante legitimam ætatem nequit exercere illum Ordinem, nisi obtenta ætate sub peccato mortali: obtenta autem ætate sine dispensatione eum exercere potest; imo si bona fide in illo ministraverit, non est factus irregularis, quia suspensio illa in hoc casu est tantum impedimentum canonicum, non vero proprie dicta censura: si vero mala fide in eo ministraverit, sit irregularis ex Bulla Pii II *Cum ex Sacrorum Ep.* quam si tolerabili ignorantia nesciat, juxta P. Engl irregularitatem non incurrit, quæ utpote ex delicto solos contumaces stringit. Interim mala fide ordinatus ante legitimam ætatem celebrando Missam in ordinatione non fit irregularis, quia hæc habetur pro actu Ordinationis. *3tio.* In ætate ad Ordines requisita regulariter solus Papa dispensare potest, etiam solummodo

modo quoad unicum diem, nisi forte Episcopi speciale privilegium super hoc obtinuerint.

§. 1174.

Tertio ad licitam Ordinationem requiritur, ut observentur tempus Ordinationis, & ^{Tempus} ^{& Inter-} interstitia a Sacris Canonibus præscripta. ^{stitia ob-} Ita statuit Siricius ep. 1. relata can. *quicumque.* ^{servan-} ^{da.} dist. 77. Innocentius I. ep. 4. ad Felic. cap. 4. Zosimus ep. 1. relata can. in singulis d. 77. & Tridentinum Sess. 23. cap. 11. Instituta autem fuerunt hæc interstitia, tum ut Ordinatus Ordinis dignitatem, officia, & pondus ex Ordinum functione cognoscat: tum ut animum Ecclesiasticum altius imbibat: tum ut longo virtutum usu probetur. Hinc Tridentinum loco citato statuit, Ordines minores per intervalla conferendos esse, nisi aliud Episcopo magis expedire videatur: & ut non nisi post annum a susceptione Ordinum minorum aliquis ad Sacros Ordines promoveatur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas iudicio Episcopi aliud exposcat. Inter alios vero majores Ordines requirit annum integrum, ut ab inferiori ascendatur ad superiorem.

Coroll. Præf. imo. Quatuor Ordines minores quolibet die Dominico aut Festo conferri possunt, & ^{Resolvun-} ^{tur casus.} Tonsura quovis die. c. 3. de temp. Ord. Majores vero Ordines solis Sabbatis quatuor temporum, Sabbato Passionis. & Sabbato sancto conferuntur. c. 3. de temp. Ordin. & quidem sub mortali, quia his temporibus fervantur ad hunc finem solennia jejunia. Pro ordinatione Episcopi dies Dominica ex antiqua traditione assignatur. Si Episcopus non possit absolvere ordinationem in die Sabbati,

potest pergere in Dominicam, ubi tamen continuandum est jejunium ab Ordinante & Ordinandis, ita ut censeatur manere eadem dies. 2do. Ordinatus extra tempora incurrit suspensionem ipso jure, ex Bulla Pii II. *Cum ad sacrorum*. Ordinans vero ipso jure nullam censuram incurrit, sed per sententiam inferendam. c. 2. de temp. Ordin. Absolutio tamen a suspensione non videtur esse Papæ reservata, sed etiam Archiepiscopus quasi ab ipso jure ad hanc delegatus constitutus est c. 16. de temp. Ordin. 3tio. Dispensatio circa tempora Ordinationis ordinarie ad Papam spectat, nisi Episcopi desuper privilegium obtinuerint. Quodsi detur licentia, die festo Ordines conferendi, nomine festi venit etiam festum duplex Chori, licet non sit fori. 4to. Sub pœna suspensionis non licet plures sacros Ordines, vel minores cum Subdiaconatu eodem die recipere c. 13. & 15. de temp. Ord. quæ suspensio est Papæ reservata: Et Trid. Sess. 23. cap. 13. Consuetudo tamen, ut eodem die, & eadem Ordinatione alicui quatuor minores & Subdiaconatus conferatur, non est contraria Tridentino, quod tantum de duobus S. S. Ordinibus loquitur. Qui vero non servatis assignatis a Tridentino interstitiis ordinatur, peccat mortaliter, licet non incurrat suspensionem, vel irregularitatem. 5to. Episcopus, item Vicarius generalis, & Capitulum sede vacante, in casibus, quibus dimissorias dare potest, in interstitiis dispensare possunt, non vero Abbates cum suis Religiosis. Et si quis ex aliena dioecesi cum dimissoriis sine dispensatione ad alienum Episcopum veniat, Episcopus ordinans dispensare nequit, quia est actus jurisdictionis. Annus vero interstitialis non debet mathematicè computari, ita ut præcise contineat 365. dies, sed Ecclesiastice v. g. de prima Ordinatione Quadragesimæ usque ad eandem anni sequentis, licet anno sequenti Quadragesima citius veniat. Vide Instit. J. E. tom. 2. §. 394.

§. 1175.

Quarto ad licitam ordinationem requiritur, ut aliquis non ordinetur per saltum, hoc est, ne quis ad superiorem Ordinem promoveatur omisso inferiori. Ita constat ex continua praxi Ecclesiæ. Sic Siricius ep. 1. ad Himerium c. 9. Zosimus ep. 1. ad Hefych. aperte declarant, necesse esse, omnes Ordinum gradus servare, antequam ad primum perveniatur. Alexander II. c. sollicitudo. d. 52. de Clerico, qui Subdiaconatus Ordine omisso Diaconus & Presbyter fuerat ordinatus, decernit: *mandamus, ut ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio Subdiaconatus ministerium sibi rite imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.* Idem statuit Innocentius III. de Cler. per salt. promot. Et Tridentinum Sess. 23. cap. 14. de Ref. ait: *Cum promotis per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare.* Ergo ordinationes per saltum sunt illicitæ; Episcopatus vero sine Presbyteratu susceptus etiam est invalidus. (§. 1161.)

§. 1176.

Quinto ad licitam ordinationem in Ordinibus sacris, Subdiaconatu &c. requiritur in subjecto Titulus, seu remedium, quo providetur ordinando de sufficiente & perpetua sustentatione. Ita habet antiquissimus usus Ecclesiæ: quippe Concilium Chalcedonense a. 451. can. 6. jam statuit, nullum absolute

ordinari, nisi specialiter in Ecclesia civitatis vel pagi, aut Monasterio, is, qui ordinatur, designetur: Eos autem, qui absolute ordinantur, decrevit S. Synodus irritam & invalidam habere hujusmodi manus impositionem, & nusquam exerceri & operari posse S. Gregorius M. l. 3. ep. 42. Clericos in ordinatione certis Ecclesiis ascribi docet Concilium Francofurtiense a. 794. c. 28. & Capitularia Caroli M. l. 5. c. 108. ac Concilium Claromontanum a. 1095. vagas ordinationes prohibuerunt. Denique Tridentinum Sess. 21. de Ref. cap. 2. statuit, *ne quis deinceps Clericus sæcularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientia & ætate ad S. S. Ordines promoveatur: nisi prius legitime constet, eum beneficium Ecclesiasticum quod sibi ad victum honestum sufficiat, pacifice possidere: id vero beneficium resignare nequeat, nisi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum sit promotus* Rationem assignat: *quia non decet eos, qui Divino ministerio ascripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum questum exercere.* Et deinde contra promotos sine titulo poenas antiquorum Canonum innovat: & quidem Ordinans tenetur alere ordinatam sine titulo, usque dum beneficium consequatur c. 2. 4. de Præb. Et si fecerit cum eo pactum de non petendo aliquid, suspensionem a collatione Ordinum per triennium incurrit. c. 45. de Simon ordinatus vero sine titulo incurrit suspensionem ab officio c. neminem 2. d. 70.

*Tituli di-
visio.*

Schol. Titulus Ecclesiasticus olim dicebatur Ecclesia, ad cujus servitium Diaconi & Presbyteri ordina-

dinabantur. Hunc titulum mutare poterant, uti patet ex Synodo Remensi a. 813. c. 20. Titulus beneficii solus olim in Ecclesia usque ad Sæculum 12mum in usu fuit: deinde cum Clerici nimis vage ordinarentur, & exinde multa mala orientur, in Concilio Lateranensi sub finem Sæculi 12mi sub Alexandro III. statutum fuit, ut si quis Episcopus Clericos vage sine beneficio ordinaret, eos etiam aleret, nisi tantum habeant ex proprio patrimonio, ut se possint sustentare. Unde ortus est titulus Patrimonii, contra quem in Concilio Tridentino acriter pugnatum fuit teste Pallavicino l. 17. c. 9. nonnullis contendentibus, nullum fat præfens remedium fore malis, quibus laborabat Clerus, nisi prohiberentur ordinationes vagæ, quia bonis paternis contenti ordinati obedientiæ Episcopi se facile subtraherent. Alii econtra opponebant, beneficia & proventus Ecclesiæ non sufficere, ad alendos necessarios Ecclesiæ ministros, cum in nonnullis regnis plura beneficia tenuia conjungenda forent ad unius Clerici sustentationem, ac proinde tolerandos esse titulos patrimoniales. Utrique malo mederi cupiens Tridentinum Sess. 21. cap. 2. de ref. statuit, nullum promovendum, nisi quem Episcopus Ecclesiæ necessarium aut utilem judicaverit: & Sess. 23. de ref. cap. 16. neminem deinceps ordinandum, quin simul mancipetur ministerio alicujus Ecclesiæ. Quare titulus alius est *Ecclesiasticus*, alius *Patrimonialis*. Titulus Ecclesiasticus subdividitur in *titulum beneficii*, qui est jus fruendi bonis Ecclesiæ: & in *titulum paupertatis*, ad quem ordinantur Religiosi, in Religione approbata valide professi: & in *titulum mensæ*, quo alicui de congrua sustentatione providetur a magno Principe: denique *titulus Patrimonii* est, quando ordinandus actu habet bona propria & immobilia ad sustentationem sufficientiam.

Coroll. Pract. Imo. Sæcularis ex eo præcise ordinari *Resolvuntur casus.*
non potest, quod sit vir litteratus, aut graduatus

in Theologia, aut jure Canonico. Trid. Sess. 21. c. 2. 2do. Ut quis ordinari possit, debet pacifice possidere beneficium perpetuum & sufficiens ad congruam sustentationem arbitrio prudentis determinandam, quod resignare nequit, nisi aliunde alii possit. Item potest quis ordinari ad titulum quotidianarum distributionum perpetuarum, aut capellanix perpetuæ; non tamen ad titulum beneficii de se ad congruam sustentationem insufficientis, quod sufficiens sit ob Missarum stipendia, quia hæc sunt incerta: nec potest quis ordinari ad titulum beneficii certi de futuro, quia Tridentinum pacificam possessionem requirit. 3tio. Nominè Patrimonii veniunt omnia bona immobilia paterna, vel materna pacifice possessa, certa frugifera, ære alieno non gravata, nec hypothecata: ad titulum vero hæreditatis divitis futuræ filius ordinari nequit, nisi pater certum patrimonium illi actu possidendum assignet: nec potest quis ordinari ad titulum legati in testamento relicti vivente testatore. 4to. Titulus mensæ tam a personis laicis, quam Ecclesiasticis constitui potest, cum obligatione reali & hypothecata tot bonorum, ut sufficienter provisum sit Clerici sustentationi. Si vero a Monasteriis & Ecclesiis collegiatis hic titulus concedatur, non requiritur quidem hypotheca, quia bona Ecclesiæ alienari non possunt, requiritur tamen consensus Capituli. 5to. Ordinatus sine titulo a P. Engl liber esse a suspensione censetur, quia alias mendicare cogetur. Vide Inst. J. E. tom. 2. §. 393. sqq.

§. 1177.

In ordi-
nando re-
quiritur
probitas
& scien-
tia.

Sexto ad licitam ordinationem requiritur in subjecto vitæ probitas, & debita scientia. imo. quia 1. Tim. 3. v. 2. dicitur: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pud-*

judicium, hospitem, doctorem &c. Et ad Tit. 1. v. 5. jubet per civitates constitui Presbyteros, *Si quis sine crimine est.* Et de Diaconis ait: *Diaconos similiter pudicos, non bilingues.* Hinc Tridentinum Sess. 23. cap. 12. jubet eos ad Ordines assumi, *quorum probata vita senectus sit.* 2do. de necessaria scientia dicitur Osee 4. *Quia tu scientiam repulisti, repellam te ne Sacerdotio fungaris mihi.* Et Tit. 1. *amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt arguere.* Concordat Jus Canonicum can. Illiteratos. d. 36. *Illiteratos. . . nullus præsumat ad Clericatus ordinem promovere, quia litteris carens non potest esse aptus officiis.* & c. ult. de temp. Ord. Episcopus ad annum a collatione Tonsuræ suspenditur, qui illiterato eam contulit,

Coroll. Præf. Imo. Examen ordinandi ordinationi Resolvuntur casus.
 præmitti debet, quod triplex est: primum, quo Ordinandus per mensem ante Ordinationem Episcopum adire debet, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nomine & desiderio illius publice in Ecclesia propositis, de ejus natalibus, ætate, moribus, & vita diligenter inquirat, & testimonium ad Episcopum transmittat, quod tamen usus in Germania ubique non recepit. Ita Trid. Sess. 23. de ref. cap. 5. Alterum examen est feria 4ta vel alio die opportuno ante Ordinationem l. c. cap. 7. Ubi Ordinandus interrogatur, de genere, libertate, legitima natiuitate, ætate, bigamia, moribus, doctrina. Tertium Examen & Scrutinium est in Ordinatione, ubi ordinans quærit, an ordinandi sint digni, ad quod Archidiaconus respondet. 2do. Peccat mortaliter tam ordinans, quam ordinandus, qui sine

sine sufficienti scientia, & morum probitate Ordines suscipit.

§. 1178.

Irregularitas quid.

Septimo ad licitam Ordinationem requiritur, ut ordinandus non sit irretitus aliqua irregularitate: Est autem *Irregularitas* impedimentum canonicum, quo quis redditur inhabilis directe ac primario ad Ordines licite recipiendos.

Origo.

Schol. 1. Verbum hoc Irregularitas in antiquis canonibus non occurrit, sed cum illi regulas præscripserint, ex quibus innotescit, quinam ordinari possint, an non, hi, qui ab iis regulis aberrabant, dicebantur a regula alieni, uti legitur in canone Nicæno 17tmo, de Clerico usurario. Multis Sæculis crimen duntaxat erat causa irregularitatis, verum cum sensim disciplina circa admittendos reos alicujus criminis præsertim occulti nonnihil relaxata fuisset, persuasumque esset, crimine per Sacramentum deleto sublatum esse impedimentum, & reum libere ad Sacros Ordines promoveri posse, aut ad susceptorum functiones restitui, coacta fuit Ecclesia nonnulla crimina determinare. quæ etiam per pœnitentiam deleta a susceptione S. S. Ordinum impediunt. Deinde cum nonnulli defectus etiam sine crimine aliquam indecentiam annexam habeant, quosdam notavit Ecclesia, qui ab Ecclesiasticis ministeriis ejusmodi defectuosos repellunt.

Divisio.

Schol. 2. Hinc Irregularitas dividitur 1. in Irregularitatem *ex defectu*, quæ fundatur in aliquo defectu absque propria culpa: & *ex delicto*, quæ contrahitur propter indecentiam in propria culpa fundatam. 2. Irregularitas alia est *totalis*, quæ omnium Ordinum susceptionem, & usum impedit: alia est *partialis* quæ aliquorum solum usu & ministerio vel susceptione privat.

§. 1179.

Irregularitas prohibet ab Ordinum susceptione, & susceptorum exercitio; ita patet ex ipsa definitione (§. 1178.)

*Effectus
irregularitatis.*

Coroll. Pract. imo. Nulla irregularitas incurritur, nisi sit in jure expressa, unde argumentum a simili, vel a minori ad majus non valet, quia nulla est a jure naturali vel Divino statuta. *2do.* Solus Papa vel Concilium generale irregularitatem potest imponere, imo juxta Salmanticenses nequidem consuetudo eam introducere potest. *3tio.* Omnes Ordinum capaces, sunt etiam capaces irregularitatis. Irregularis autem non prohibetur ab illis actibus, qui a puris laicis exerceri possunt, ideoque irregularis excepto Ordine reliqua Sacramenta suscipere potest, Divinis officiis assistere, Ordinum minorum exercitia more laico peragere, cum aliis in Choro canere, exceptis iis, quæ S. Ordinem requirunt, uti dicere: Dominus vobiscum. Item irregularis omnia exercere potest, quæ ad usum Jurisdictionis, non vero Ordinis spectant: uti censuras imponere, beneficia conferre; eligere, Indulgentias concedere, dispensare in votis, absolvere a censuris, dare facultatem audiendi confessiones. *4to.* Irregularitas facit, quod collatio beneficii irregulari facta sit invalida, & quidem probabilius ipso jure, ita ut irregularis teneatur in conscientia resignare beneficium, si dispensatio non sit intra breve tempus impetranda, quia inconveniens videtur, eum retinere beneficium, qui officium præstare nequit. *5to.* Irregularitas ex defectu ante omnem sententiam incurritur, & nihil ab ea excusat: Irregularitas vero ex delicto solum incurritur ob delictum mortale. In dubio juris, quando dubitatur, an pro tali actu in jure sit assignata irregularitas, dubitans non tenetur se gerere ut irregularem in foro conscientiæ, nec talis in foro externo est judi-

*Resolvuntur
casus.*

judicandus. In dubio etiam facti de delicto, excepto homicidio c. *ad audientiam*. de homic. aliquis non est habendus irregularis. 6to. Ignorantia invincibilis irregularitatis ex delicto, non excusat ab illa, quia irregularitas non est primario poena, sed inhabilitas delicto annexa ob reverentiam S. S. mysteriis debitam. Ita P. Pichler contra multos.

§. 1180.

Irregularitates ex defectu.

Irregularitatis ex defectu novem sunt species, scilicet, ex defectu *animæ, corporis, Natalium, Famæ, Ætatis, Obligationis, Sacramenti, Libertatis, Lenitatis*: Quas species explicabunt sequentia Corollaria.

Ex defectu animi.

Coroll. Pract. I. Triplex animi defectus inducit irregularitatem: 1mo. defectus usus rationis: ob quem amentes, furiosi habituales, Lunatici, Epileptici, Energumeni sunt irregulares. Amentia tamen & Epilepsia non impedit Clericum jam ordinatum ab exercitio Ordinum, nisi quamdiu durat, aut periculum adest, in eam reincidendi. c. *communiter*. d. 33. 2do. defectus scientiæ, ob quem sunt irregulares, qui nec sciunt, nec discere possunt, quæ ordinandi scire debent c. *Illiteratos*. d. 36. 3tio. defectus fidei confirmatæ, ob quem irregulares sunt recenter ad fidem conversi a Judaismo, & Idololatria. c. *quoniam*. d. 48.

Ex defectu corporis.

Coroll. Pract. II. Ex defectu corporis sunt irregulares 1mo. qui ob defectum corporalem non possunt sine notabili indecentia, deformitate, horrore & nausea ac Scandalo Divina peragere. c. *Presbyterum*. de Cler. ægrot. v. g. qui caret auribus, nisi capillis tegere possit, naso, monstrose est gibbus, leprosus, paralyticus, aut membra habet cum deformitate superflua. 2do. Ille defectus corporis inducit irregularitatem, ob quem quis ineptus est

est ad exercitium Ordinis, si sit cæcus, surdus, claudus, si careat manu, pollice vel indice, ita, ut S. hostiam frangere non possit: oculo canonico, scilicet sinistro; ita ut Canonem sine indecenti torsione legere non possit; in quibus casibus iudicium ad Episcopum spectat. 3tio. Carentia vel privatio membri alicujus occulti sine propria culpa non inducit irregularitatem, si deformitatem post se non trahat: si vero propria culpa contingat, irregularitatem inducit, v. g. Si quis membrum occultum sibi amputavit. c. *maritum*. d. 33. dispensatio in irregularitate ex defectu corporis per se ad Papam spectat.

Coroll. Pract. III. Ex defectu *Natalium* irregulares sunt imo. omnes illegitime nati extra verum, *Ex defectu Natalium.* vel invincibiliter putative verum matrimonium: secus si sit tantum illicitum. Expositi tamen, & qui dubitant, an sint legitimi, dummodo post septimum mensem ab inito matrimonio nati sint, habentur pro legitimis. 2do. Mater occulte sciens, filium esse illegitimum, non solum permittere, sed etiam suadere illi potest, ut Ordines suscipiat, quia filius laborat ignorantia invincibili, circa aliquid, quod de se malum non est, & matri alleganti propriam turpitudinem non creditur. Si filius sciat, se esse illegitimum, & ex una parte gravis causa urgeat, Ordines suscipiendi, ex altera parte se graviter infamaret, si dispensationem peteret, sine hac ordinari potest, secus foret, si nulla cogat necessitas. 3tio. Irregularitas ex defectu natalium tollitur per solennem Religionis Professionem quoad Ordines, non vero quoad Prælaturas, & dignitates, pro quibus specialis dispensatio requiritur; c. 1. de fil. Presb. quam pro Prælaturis intra Religionem Prælati Regulares subditis suis possunt concedere. 4to. Filii nati ex soluto & soluta, qui carent impedimento dirimente, legitimantur per subsequens matrimonium, c. *conquestus*. Qui filii. Nati vero ex adul-

adulterio constante adhuc matrimonio, non legitimantur, si adulter mortua sua conjuge ducat foeminam, ex qua prolem suscepit, sive machinatio mortis conjugis præcesserit, sive non c. *Tanta*. Qui filii: & ex declaratione Benedicti XIV. in Rescripto. *Reddita nobis*. 5to. Irregularitas ex defectu Natalium tollitur per legitimationem a Papa quoad effectus spirituales, jus ad Ordines, Beneficia, & Dignitates: Quoad effectus vero civiles legitimatio spectat ad Principem. 6to. In irregularitate ex defectu natalium Episcopus cum suis subditis ad Ordines minores, & beneficia simplicia, non tamen ad plura beneficia etiam tenuia ab uno possidenda dispensare potest c. *is qui*. de fil. Presb. Item si defectus natalium sit occultus, Episcopus super eo etiam ad Majores Ordines & beneficia curata probabiliter dispensare potest, ex regula Tridentini Sess. 24. de Ref. c. 6. *Liceat Episcopo in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientius. . . dispensare*. 7timo. Dispensatio est solum habitatio ad aliquos actus: legitimatio vero ad omnes, adeoque differunt. 8vo. Quando petitur a Papa dispensatio, debet exprimi nomen petentis, diocesis, & an sit natus ex utroque parente soluto, vel alterutro conjugato, aut in Sacris constituto; alias irrita est dispensatio. vide Inst. J. E. tom. 1. §. 98.

Ex defe- Coroll. Pract. IV. Irregularitas ex defectu Famæ
ctu Famæ. contrahitur 1mo. ex infamia juris ob delictum proprium, vel parentum, vel vili conditione personæ, ob dispositionem juris civilis aut canonici; vel ex sententia judicis aliquem ad infamantem poenam damnantis, v. g. ad triremes, flagella &c. Peccata infamiam juris inducentia sunt: Duellum, raptus mulierum, & consilium aut auxilium ad hoc præstitum. Item infames sunt Gladiatores, Usurarii publici, lenones, id est, scortorum prostitutione questum facientes. c. *Infames*. can. 3. q. 7. 2do. Infamia facti oritur ex delicto gravi, & no-

& notorio, propter quod reus apud viros graves male audit, ad quam requiritur infamia ex jure seu judicis sententia orta, ita ut non per vitæ emendationem, sed per dispensationem tollatur.

Coroll. Pract. V. Irregularitas ex defectu *ætatis* ori- *Ex defe-*
tur in iis, qui sine legitima ætate a Tridentino *tu ætatis.*
requilita Ordines suscipiunt. De hac actum est.
(§. 1173.)

Coroll. Pract. VI. Irregularitas ex defectu *obligatio-* *Ex defe-*
nis afficit curiales, qui in curia Principum Sæcu- *tu oblig-*
larium aliquo officio funguntur, uti Judices, Ad- *tionis.*
vocati, Notarii, Milites, qui tamen deposito offi-
cio ordinari possunt. *1do.* Irregulares etiam sunt
obligati ad ratiocinia ob administrationem publi-
cam, vel privatam tit. de oblig. ad ratioc. qui
tamen redditis rationibus & exsoluta obligatione
ordinari possunt. *3tio.* Obligatus personæ mise-
rabili etiam non deposito onere ordinari potest,
quia miserabilium curam quilibet potest suscipere.
c. *pervenit.* d 86. Item obligatus personæ Eccle-
siasticæ, quia ex hoc nullam molestiam timet
Ecclesia.

Coroll. Pract. VII. Irregularitas ex defectu *Sacra-* *Ex defe-*
menti, seu significationis matrimonii ex Bigamia, *tu Sacra-*
quia Secundæ nuptiæ perfecte non significant *menti.*
unionem Christi cum Ecclesia, quæ est unius cum
una: unde Apostolus 1. Tim. 3. ait: *oportet Epi-*
scopum esse unius uxoris virum. Bigamia autem
est triplex: *1mo.* vera, quando plures uxores
successive ducuntur, ad quam tamen requiritur
matrimonium consummatum. c. *nuper.* De Big.
non ord. nec sufficiunt sponsalia de futuro cum
pluribus etiam secuta copula, nec fornicatio,
adulterium aut matrimonium tantum ratum cum
pluribus, sed requiritur verum, vel præsumptum.
c. *debitum.* De Bigamis. *2do.* Bigamia alia est
interpretativa ex interpretatione juris: v. g. Si
quis

quis viduam duxit, & cognovit: c. *debitum*. de Bigam. Item si quis propriam post adulterium ab ea patratum cognoscat. c. *si quis uxorem*. d. 34. Item si quis ducat uxorem prius ab alio etiam per fornicationem corruptam, & eam cognoscat, non vero, si ipse eam ante corrumpit. Denique si quis plures uxores non veras propter impedimentum dirimens etiam in uno tantum matrimonio habuerit, licet vel simulate solum, vel nescius impedimenti contraxerit. 3to. Bigamia alia est similitudinaria, qua quis post votum solenne castitatis in Religione approbata emissum, vel post susceptum S. Ordinem contrahit, & consummat matrimonium. c. *quotquot*. cau. 28. q. 1. quia talis censetur duo matrimonia contrahere, Spirituale cum Christo, & carnale cum muliere. 4to. Hæc irregularitas non tollitur per Baptismum, sed per dispensationem a Papa factam, quia ab Apostolis ut Prælati Ecclesiæ, non vero ut præconibus legis a Deo latæ statuta sunt. Episcopis tamen conceditur facultas dispensandi in Bigamia similitudinaria in eo, qui cum Virgine contraxit. c. 4. de *Cler. conjug.* Vide Instit. J. E. tom. 1. §. 99.

Ex defectu libertatis. Coroll. Præf. VIII. Irregulares ex defectu libertatis sunt imo. omnes servi proprie dicti, quamdiu durat servitus. tit. de serv. non ord. Servus vero ignorante, vel invito domino ordinatus peccat mortaliter, & in minoribus ordinatus manet servus omni Clericali privilegio privatus. c. *servorum*. de serv. non ord. si vero in majoribus ordinetur sciente Episcopo, Episcopus tenetur in duplo domino satisfacere, quo non soluto servus non liberatur a servitute. 2do. Conjugati ordinari non possunt, nisi uxores consentiant, & castitatem voveant, sicuti nec milites, quamdiu juramento suo tenentur.

Coroll. Pract. IX. Irregularitas ex defectu lenitatis *Ex defectu lenitatis.* oritur *imo.* in eo, qui voluntarie active & proxime licet juste concurrat ad necem, vel mutilationem alicujus. Hinc irregulares sunt, qui in justo judicio sanguinis proxime cooperantur, uti Accusator vindictam petens, secus vero, si suum duntaxat requirat; Advocatus Accusatorem juvans: Testes: Notarius mortis sententiam scribens: Judex sententiam ferens: Carnifex, & qui illi operam præstant. *c. sententiam.* Ne Clerici vel Monachi &c. Non tamen sunt irregulares, qui gladios vel laqueos faciunt, legislator leges capitales condens, Concionator in genere dicens, puniendos esse malefactores: Confessarius interrogatus, an reus mortem mereatur, dicens, judicem sine acceptione personarum fungi debere suo officio, quia hi omnes remote solum concurrunt, nec aliquid in particulari faciunt aut dicunt, ex quo mors sequatur, vel acceleretur. *2do.* Subinde etiam proxime concurrentes ad mortem, & mutilationem ab irregularitate excusari possunt: v. g. si Confessarius ex indeliberatione ad reum dicat: properemus: vel si cooperatio sit valde exigua v. g. si quis furem hortetur, ut scalam ad patibulum ascendat; vel carnificem moneat, ut aliquid melius aptet, quo reus citius extinguatur; vel si quis suggerat viam breviorē ad locum supplicii: vel qui carnifici putanti, suspensum esse mortuum, significat, eum adhuc vivere, unde ille novam carnificinam exercet. *3tio.* Clerici aut Monachi executioni sententiæ tantum ut spectatores assistentes sine causa ex mera curiositate peccant venialiter, non tamen sunt irregulares. *4to.* Dominus temporalis etiam Ecclesiasticus causas sanguinis aliis vel in genere, vel in particulari committere potest, non tamen sine irregularitate potest præcipere, hunc latronem in particulari suspendi. *5to.* Si bellum sit evidenter injustum, omnes in eo militantes sunt irregulares, licet propriis manibus neminem interfece-

rint. c. 4. d. 41. Irregulares etiam sunt, qui in Bello iusto propria manu aliquem occidunt, vel mutilant. c. *Petitio*. de homic. secus si nullum occiderint. *6to*. Medici & Chirurghi non fiunt irregulares, qui sequentes artis suæ regulas consuluerunt, vel executi sunt mutilationem, quia hoc fit ad conservationem totius, secus foret, si gravis negligentia interveniret: Clericus vero si talem aduersionem aut mutilationem imperet, fit irregularis, quia hæc ars Clericis prohibetur. c. *sententiam*. Ne Clerici. c. *tua*. de homic. Vide *Inst. J. E. tom. I. §. 100.*

§. 1181.

Irregularitas ex delicto. Irregularitas ex delicto incurritur quatuor modis: Ex delicto *hæresis*: ex iteratione *Baptismi*: Ex *indebita susceptione vel usu Ordinis*: Ex *homicidio*: uti explicabunt sequentia Corollaria.

Ex delicto hæresis. *Coroll. Præf. I.* Jure communi sunt irregulares tam *hæretici*, quam eorum fautores, & filii usque ad secundam generationem c. *Quicumque* de hæret. in 6. Item *Apostatæ*, *Schismatici*, & eorum fautores ac defensores. c. *statutum*. de hæret. in 6. In variis tamen provinciis hæretici ad fidem conversi non habentur ut irregulares, multo minus eorum filii, & sine dispensatione promoventur tum ad Ordines, tum ad beneficia.

Ex iteratione Baptismi. *Coroll. Præf. II.* Serio & scienter *rebaptizans*. & *rebaptizatus* fiunt irregulares, ita tamen, ut Clericus rebaptizans tantum impediatur a suscipiendo altiori ordine c. *Qui in*. can. 1. q. 7. non tamen incurritur irregularitas, si *Baptismus* detur sub conditione, vel si *Baptismus* non sit solemnis. c. 2. de *Apostat.* nec in iteratione aliorum Sacramentorum. In hac irregularitate *Papa*, vel si delictum sit occultum, etiam *Episcopus* dispensat.

Coroll.

Coroll. Pract. III. Irregularis est, qui suscipit ordinem in excommunicatione majori: vel ab Episcopo non habente jurisdictionem: vel ante legitimum ætatem, vel sine dimissionibus, vel furtive & non examinatus. 2do. Si quis censura innodatus, excepta excommunicatione minori, actum Ordinis solenniter exerceat, fit irregularis tit. de Cleric. excom. 3tio. Depositus, degradatus, irregularis, si actum Ordinis exerceat, non incurrit novam irregularitatem, quia in jure tantum fit mentio interdicti, suspensionis, & excommunicationis. 4to. Irregularis fit Clericus, qui Ordinem, quem non habet, solenniter ac scienter exercet. c. 2. de Cleric. non ordinat. debet tamen ordo esse Sacer, nam in minoribus etiam laici adhibitis vestibus Ecclesiasticis sine irregularitate ministrare solent.

Coroll. Pract. IV. Irregularitas contrahitur ob mutilationem alicujus membri principalis, quod officium per se distinctum habet, uti manus, pedis, oculi: non vero ob excussionem dentis, abscissionem digiti, auriculæ exterioris, nasi exterioris: sicut nec fit irregularis, qui membrum aliquod tantum debile reddit, nisi ita debilitet, ut siccum & mortuum remaneat, quia sic re ipsa mutilat. 2do. Homicidium causat irregularitatem, si sit voluntarium directe vel indirecte in sua causa cum effectu necessario connexa, & quando mors sequitur. tit. de homic. Irregulares etiam fiunt mandantes, consulentes, consentientes, cooperantes. 3tio. Ex homicidio casuali oritur irregularitas in eo, qui dat operam rei illicitæ, & casu alium occidit, uti Clerico in clamorosa venatione casu alium occidente: Qui vero dat operam rei licitæ, & omnem diligentiam ad evitandum homicidium adhibuit, non incurrit irregularitatem c. 9. 13. 14. de homic. unde Clericus in venatione quieta casu alterum occidens præmissa omni præcautione ab irregularitate forte excusari poterit. 4to. Magister & Pater leviter verberando discipulum

lum vel filium non fiunt irregulares, si casu mors sequatur: nec ille, qui equitans adhibita debita præcautione casu puerum occidit: nec ille, qui bona fide dat aliquid infirmo ad levamen, unde mors sequitur, vel acceleratur: nec is, qui infirmum in aliud latus vertit, ut quiescat, etsi mors inde præter intentionem acceleretur: Si quis vero hoc ideo faceret, ut infirmus citius moreretur, licet ex compassione hoc faceret, fieret irregularis; sicuti etiam ille fit irregularis, qui contra præceptum medici, vel temere ex suo capite infirmo medicamentum confert, ex quo mors notabiliter acceleratur, quod ab ipso prævideri potuit, vel prævisum est, licet ex commiseratione hoc faciat, quia dat operam rei illicitæ & periculosæ. 5to. Qui injustum aggressorem vitæ & bonorum temporalium non recuperabilium servato moderamine inculpatæ tutelæ occidit, non fit irregularis. Clement. *furiosus*. de hom. Vide Inst. J. E. tom. I. §. 102.

§. 1182.

*Obligatio-
nes ordi-
natorum
Cæliba-
tus.*

Obligaciones Ordinatorum in Sacris Ordinibus præcipuæ sunt: Lex Cælibatus, & obligatio recitandi horas Canonicas. *Lex Cælibatus*, seu servandi perpetuam castitatem Ordinibus Sacris imposita æquissima & sanctissima est, ac proinde graviter obligat. 1mo. quia decet sanctitatem & puritatem nostrorum mysteriorum, quæ non nisi a puris ministris contrectari debent. 2do. Sacra ministeria & officia totum hominem sibi vendicant curis sæcularibus non distractum & occupatum, cum juxta Apostolum. 2. Tim. 2. *nemo militans Deo implicet se negotiis sæcularibus*. Et juxta eundem 1. Cor. 7. decet fideles conjugates *ad tempus abstinere, ut orationi vacent*.

Ergo

Ergo multo magis Sacri ministri semper continentes esse debent, quia continuo orationi vacare tenentur. 3tio. Denique cum Christus Ipse Virgo ex virgine natus fuerit, ab iis solum in Sacrificio contrectari debet, qui aut Virgines sunt, aut perpetuo continentes.

Schol. 1. Protestantes legem cœlibatus Sacris Ordinibus impositam velut injustam, tyrannicam & objectione verbo Dei contrariam impie traducunt. I. quia Hebr. 13. Connubium dicitur *konorabile in omnibus & thorus immaculatus.* Et 1. Tim. 3. jubet Apostolus, Episcopum esse *unius uxoris virum.* & c. 4. ait, esse *Spiritum erroris, & doctrinam dæmoniorum, prohibere nuptias.* Item 1. Cor. 7. v. 2. *propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat.* & v. 9. *melius est nubere, quam uri.* Imo Apostoli habuerunt uxores, easque secum duxerunt: 1. Cor. 9. *nunquid non habemus potestatem, Sororem mulierem circumducendi, sicut & cœteri Apostoli, & Fratres Domini & Cephas.* Resp. Connubium est honorabile in omnibus, hoc est, ex omni parte, siue proles, siue fides, siue Sacramentum spectetur: vel juxta S. Fulgentium apud omnes, ita ut non liceat, illud reprehendere. Vel juxta Theophylactum in omnibus legitime conjunctis. Vel juxta S. Chrysostrum in omnibus conjugatis, ut per adulterium non liceat illud violare. Apostolus solum bigamum ab Episcopatu arcet, non vero jubet, ut uxorem habeat. Nuptias velut a dæmone inventas cum hæreticis rejicere doctrina dæmoniorum est, non vero prohibere nuptias, majoris perfectionis studio. 1. Cor. 7. Apostolus loquitur de conjugatis in Paganismo dubitantibus, an post conversionem uxoribus suis uti possint, quibus respondet, ut unusquisque uxorem suam retineat, non vero absolute præcipit, ut uxores ducant, nam v. 8. ait: *dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego.* Deinde v. 9. loqui-

loquitur ad eos, qui nulla lege ad continentiam sunt astricti. Denique de solo S. Petro constat, quod uxorem habuerit, licet ille & si qui forte alii Apostoli uxorati fuerint, post vocationem ad Apostolatam ab uxoribus abstinerint, quia Matth. 19. reliquerunt omnia, inter quæ uxores fuisse patet ex responsione Christi: *Omnis, qui reliquerit Patrem . . uxorem &c.* 1. Cor. 9. S. Paulus loquitur de piis mulieribus, quæ Apostolos seqnebantur, & eis pecunia, vel ministerio orem ferebant, unde addit *ἀδελφὴν γυναῖκα* sororem mulierem. II. Matrimonium est juris Divini; Gen. 1. *Crescite & multiplicamini*: & juris naturalis, uti patet ex naturali inclinatione: Ergo prohiberi nequit. *Resp.* Est juris Divini & naturalis permitti e, non vero præceptive respectu cuiuslibet particularis, alias Christus, Beatissima Virgo, & S. Joannes ab eo abstinendo peccassent. Hinc illud præceptum: *Crescite &c.* non obligavit singulos homines nisi eo tempore, quo paucitas hominum matrimonium exigebat. Deinde Ecclesia nulli in isto continentiae legem imponit, sed solum ab ordinandis continentiae votum exigit, libertate relicta, an ordinari velint, an nubere. III. S. Clemens ep. 2. ad Jacob: tales ministros Altaris requirit, *qui ante ordinationem conjuges suos noverint.* Et S. Isidorus l. 2. de off. c. 2. ait: *Clerici castitatem corporis perpetuam servant, aut unius matrimonii vinculo copulentur.* *Resp.* Verba S. Clementis negative accipienda sunt, id est, qui post ordinationem conjuges suas non cognoscant, licet antea id potuerint. S. Isidorus de Clericis in genere loquitur, ubi illud: unius matrimonii vinculo copulatus, ad Ordines minores refertur.

*An lex
coelibatus
sit Divi-
na.*

Schol. 2. Quæritur an lex coelibatus S. S. Ordinibus imposita sit Divina, Apostolica, aut Ecclesiastica. *Respondetur* esse tantum Ecclesiasticam, tum quia Concilium Ancyranum, Diaconis, & Trullanum Presbyteris usum uxorum indulgit,
nec

nec unquam a Græcis petatum fuit, ut usum uxorum relinquerent, quod tamen factum fuisset, si foret lex Divina: tum quia S. Epiphanius hæc. 59 & S. Isidorus Pelusiota l. 3. ep. 57. hanc legem ab Ecclesia latam esse expresse asserunt.

Dicit I. Apostolus 1. Tim. 1. v. 8. jubet Episcopum esse continentem. & 1. Tim. 4. v. 12. exemplum esse in castitate. & c. 5. v. 22. tempus castam custodit: Et 2 Tim. 2. v. 4. nemo militans Deo implicat se negotiis Sæcularibus *Resp.* Apostolus solam bigamiam ab Ordine excludit, & præcipit castitatem conjugalem. Temporalis autem sollicitudo non est absolute incommodabilis, licet difficilis cum S. S. Ordinibus, adeoque merito præcepta.

II. Siricius in ep. ad Himer ait. Sacerdotes lege inolubri castitatis contrungi. Et S. Epiphanius hæc 40. ait, legem continentiae ab Apostolis institutam fuisse: imo in V. L. Levitæ tempore vicis suæ jure Divino ab uxoribus abstinere debebant, quæ lex moralis hodie adhuc perseverat.

Resp. Patres solum loquuntur de lege Ecclesiastica, & de castitate illicitas voluptates excludente: in veteri lege lex continentiae pro Levitis tempore vicis suæ expresse habetur, non vero in nova.

III. Contrahentes matrimonium post susceptos S. S. Ordines pœna excommunicationis puniebantur: Ergo est Lex Divina. *Resp.* Hæc pœna etiam transgressoribus legis Ecclesiasticæ infligitur.

Schoi. 3. Apud Græcos solis Diaconis licuit aliquando post ordinationem uxores ducere, non vero Presbyteris & Episcopis: de Diaconis patet ex Concilio Ancyrano a. 314. c. 9. Diaconi, apud si in ipsa Ordinatione protestati sunt, & dixerunt, velle se conjugio copulari, quia sic manere non possunt, hi, si postmodum uxores duxerint, in ministerio manebant, propterea quod eis Episcopus licentiam dederit. De Presbyteris & Episcopis patet ex l. 6. Constit. S. Clement. c. 17. Post ordinationem, si uxores non habent, præcipimus, ut non liceat

liceat amplius ducere. Idem statuit Concilium Neocæsarense c. 1. & Synodus Quinifexta c. 6. revocat licentiam a Synodo Ancyrana Diaconis datam, uxores post Ordinationem ducendi. Saceri autem ministri ante Ordinationem uxorati, sine obligatione tamen Legis olim ab uxoribus post Ordinationem abstinerunt: ita apparet ex S. Epiphanio hæc. 59. *Nonnullis adhuc in locis Presbyteri, Diaconi, & Hyodiaconi liberos suscipiunt: Respondeo non illud ex canonis Auctoritate fieri, sed propter hominum ignaviam, quæ certis temporibus negligenter agere ac connivere solet ob nimiam populi multitudinem, cum scilicet, qui ad eas se functiones applicent, facile non reperiuntur.* Et Socrates l. 1. hist. c. 11. refert, Paphnutium dissuasisse Patribus Nicænis, ne legem ferrent, qua Episcopi, Presbyteri & Diaconi compellerentur, ab uxoribus ante ductis abstinere, & obtinuisse, ut unicuique hoc liberum relinqueretur. Verum a. 692. Concilium Trullanum can. 48. statuit, *ut uxor ejus, qui ad Episcopalem dignitatem promovetur, communi viri sui consensu prius separata, postquam in Episcopum ordinatus est, ac consecratus, monasterium ingrediatur procul ab Episcopi habitatione constructum, & Episcopi Providentia fruatur: sin autem digna visa fuerit, etiam ad Diaconatus vel Diaconissæ dignitatem evehatur.* A tempore igitur hujus Concilii nemo a Græcis ad Episcopatum assumitur, qui uxorem habeat, aut ab ea se non separet. Cæterum de Subdiaconis, Diaconis & Presbyteris idem Concilium Trullanum can. 13. statuit: *Si quis dignus inventus fuerit, qui Hypodiaconus, vel Diaconus, vel Presbyter ordinetur, ad talem gradum assumi nequaquam prohibeatur, si cum legitima uxore cohabitet: sed neque ordinationis tempore ab eo postuletur, ut profiteatur, se a legitima uxoris consuetudine absenturum, ne ex eo a Deo constitutas, & sua præsentia benedictus nuptias injuria afficere cogamur.* Quare Græci Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi

diaconi licite uxoribus ante ordinationem ductis utuntur, cum lex continentiae sit tantum Ecclesiastica, nec Ecclesia Graeca eam receperit universali Ecclesia non reclamante. c. *cum olim*. de Cler. conjug. Reprehensibiles tamen sunt Graeci, quod legem continentiae Latinorum carpant, & quod ordinandos ante Ordinationem uxores sumere cogant.

chol. 4. In Ecclesia Latina Subdiaconi non semper *Apud La-*
lege continentiae astricti fuerunt, sed varia circa *tinios.*
illos disciplina fuit. Concilium Eliberitanum an.
305. c. 33. Subdiaconos & omnes Clericos: Gerundense a. 517. ordinatos usque ad Subdiaconos a conjugibus abstinere iussit. Haec disciplina apud Hispanos deinde interrupta fuit, nam Concilium Toletanum I. a. 400. solos Presbyteros & Diaconos ab uxoribus abstinere iussit, quod etiam fecit Toletanum III. a. 589. cap. 5. Priorem tamen disciplinam revocavit Toletanum VIII. an. 653. can. 5. 6. 7. In Ecclesia Africana a. 398. Concilium Carthaginense V. solos Episcopos, Presbyteros, & Diaconos ab uxoribus abstinere jubet. In Gallia Concilium Arelatense II. a. 452. can. 2. & 3. solis Sacerdotibus & Diaconis legem continentiae imposuit. Ast Concilium Aurelianense III. an. 538. c. 2. & Turonense a. 567. can. 19. prohibuit Subdiaconis, uxoribus suis uti: & Veneticum a. 465. c. 11. Subdiaconis uxores ducere prohibuit. In Sicilia cum Pelagius II. Subdiaconos continentiae legi astrinxisset, S. Gregorius M. hanc legem ita temperavit, ut ordinati uxoribus suis uti possent, nullus autem Subdiaconus deinceps ordinaretur, nisi se caste victurum promiserit. In Ecclesia Romana nec Siricius, nec Innocentius I. in suis decretalibus, nec S. Hieronymus cont. Jovinian. relata lege continentiae Subdiaconorum mentionem faciunt. Primus legem continentiae Subdiaconis imposuit S. Leo I. ep. 12. Ejus tamen decretum non videtur receptum fuisse nec in Sicilia, quia S. Gregorius M. modo post

post eum Subdiaconos ad servandam continentiam adiecit: nec in Ecclesia Romana, quia Concilium Romanum a. 721. & alterum a. 743. solos Episcopos, Presbyteros & Diaconos legi perpetuæ continentiæ subjicit, nulla facta mentione Subdiaconorum. Tandem in Concilio Melfitano sub Urbano II. a. 1089. can. 12. Subdiaconi uxoribus vacare volentes ab omni S. Ordine, officio, & beneficio removentur: quod idem statutum fuit in Concilio Claromontano a. 1095. & Remensi a. 1148 ubi fundamenta cœlibatus Subdiaconorum jacta fuerunt. Episcopis vero, Presbyteris, & Diaconis ex antiquissimo usu uxores ducere, & ductis ante ordinationem uti non licuit. In Ecclesia Romana de hoc usu testatur Siricius P. ep. ad Himer. a. 395. qui legem continentiæ pro Sacerdotibus & Levitis latam renovavit. Innocentius I. epist. ad Victrici. can. 9. S. Leo I. & S. Gregorius M. S. Hieronymus l. 1. adv. Jovini. c. 19. Pro Ecclesia Africana testes sunt, Concilium Carthaginense II. a. 390. can. 2. Carthaginense V. a. 398. c. 3. S. Augustinus l. 2. de adult. conjug. Pro Ecclesia Mediolanensi testatur S. Ambrosius l. 1. off. c. ult. Pro Ecclesia Hispana Concilium Eliberitanum c. 3. & Toletanum l. c. 1. Pro Ecclesiis Germaniæ Concilium Wormatiense a. 868 c. 9. Moguntinum a. 888. c. 10. Augustanum a. 952. c. 11. Pro Ecclesia Anglicana Concilium Wintoniense a. 1076. Pro Gallicana Concilium Arausicanum I. a. 441. c. 2. Arelatense II. a. 432. can. 12. Accedunt statuta Conciliorum Oecumenicorum Lateranensis I. c. 3. Ildi a. 1139. c. 6. Illiti a. 1196. c. 11. & Tridentini Sess. 24. can. 9. Clerici tamen minorum Ordinum legi perpetuæ continentiæ non constringuntur, uti patet ex Concilio Carthaginensi V. a. 398. c. 3. Equidem Benedictus VIII. & cum eo Concilium Ticinense a. 1020. omnes Clericos etiam minores legi continentiæ subjicit: verum Alexander III. & Innocentius III. c. 1. 3. 7. de Cler. conjug. statue-

statuerunt, ministros inferiores posse uxores ducere, ita tamen, ut si duxerint, ab officio, & beneficio excludantur.

Coroll. Pract. 1mo. Obligatio servandi castitatem in Ordinibus sacris oritur immediate ex voto in ipso facto S. Ordinationis emisso, mediate vero ex præcepto Ecclesiastico, votum hoc in S. Ordinatione exigente. 2do Ordinatus in sacris non tantum tenetur abstinere ab actibus venereis illicitis, ita ut, si in hac materia peccet, Sacrilegium committat, sed etiam a licitis in matrimonio, quod forte ante ordinationem contraxit, & a contrahendo matrimonio, quod non solum illicitum, sed etiam irritum est. 3tio. Si quis ignoraret, Subdiaconatui esse annexum votum castitatis ignorantia positiva, quia videt, conjugatos passim ordinari, probabiliter non teneretur ad castitatem, secus vero si ignorantia foret negativa, ita, ut solum nesciret: imo si intra se diceret, nolo vovere castitatem, ad eam tamen teneretur ex præcepto Ecclesiæ, & absolvi non posset, nisi admonitus de obligatione vovendi, voveret: quia eligendo Subdiaconatum tenetur castitatem vovere. 4to. Si Ordinatio est invalida, ordinandus non tenetur ad castitatem, quæ est accessoria ad ordinationem. Si puer ante usum rationis ordinetur, ad castitatem non obligatur, nisi suam ordinationem in annis pubertatis ratificet. Impubes vero doli capax ordinatus ad castitatem tenetur, quia supponitur velle Ordinem, & consequenter obligationem illi annexam. 5to. Ordinatus per vim & gravem metum expresse protestans se nolle ordinari, invalide ordinatur, & ad castitatem non tenetur: si vero ex metu consentiat in ordinationem, ad castitatem tenetur, quia libere consentit; facilius tamen cum eo dispensari potest. 6to. Non licet conjugato sine licentia uxoris, vel justo divortio ad S. S. Ordines promoveri. c. *Conjugatus*, de *Convers. conjug.* quod etiam

Resolvuntur casus.

etiam de matrimonio tantum rato, non consummato intelligitur. Extrav. XXII. *Antiquæ*. de voto. Hinc si ordinatus invita uxore post matrimonium ratum ab uxore repetatur, debet ad illam redire & reddere, non vero petere debitum, & suadendum illi esset, ut Religionem ingrederetur, quo modo matrimonium ratum dirimitur. *7tmo*. Ex licentia uxoris potest conjugatus licite ad S. S. Ordines promoveri: sed hæc licentia debet esse libera & expressa: c. *consultuit*. de Conv. conjug. & si post ordinationem cognosceret uxorem, peccaret peccato sacrilegii, non tamen fornicationis. Mulier etiam debet vovere castitatem c. *conjugatus*. de Conv. conjug. & probabilius ingredi Religionem. Hinc post mortem viri non potest amplius contrahere matrimonium, quod juxta Salmanticenses foret nullum ob irritationem Ecclesiæ. c. *Quia sunt*. d. 28. *8vo*. Facto ex justa causa divortio vir invita etiam uxore in Sacris ordinari potest, quo casu uxor non tenetur ad votum castitatis, & matrimonium ejus post mortem viri initum non foret nullum, quia jura de hoc casu silent. Si autem ex culpa viri causatum est divortium, sine licentia uxoris ad S. S. Ordines promoveri nequit, licet, si illa admonita viro suo reconciliari nolit, vir sine illius licentia in sacris Ordinibus ordinari possit.

§. 1183.

Horæ Canonice quid.

Altera obligatio ordinatorum in sacris Ordinibus est, recitandi *horas Canonicas*, quæ sunt publicæ & statæ preces horis diurnis & nocturnis ex sacrorum Canonum decreto ab Ecclesiasticis personis persolvendæ.

Earum explicatio & origo.

Schol. Horæ Canonice dicuntur etiam *officium Divinum* vel *Ecclesiasticum*. c. *dolentes*. de celebr. Missar. quia præcipuum Clericorum munus est, precibus apud Deum Ecclesiæ nomine insistere.

Item

Item dicuntur *Breviarium*, quia sunt breve quoddam compendium S. Scripturæ, sermonum, & Homiliarum S. S. Patrum, & vitæ Sanctorum. Ab Urbano VIII. vocantur *Divina Psalmodia*: a S. Hieronymo, *Pfallentia*: ab Ivone Carnotense, *Pensum*, a S. Macario, *Curfus*: ab aliis, *Ora-rium*. Partes Breviarii sunt undecim: 1. Calendarium. 2. Rubricæ generales. 3. Psalterium. 4. Proprium de tempore. 5. Proprium Sanctorum. 6. Commune Sanctorum. 7. Officium Beatissimæ Virginis Mariæ. 8. Officium Defunctorum. 9. Psalmi Graduales sic dicti, quod Hebræi in gradibus Templi eos psallerent. 10. Psalmi Pœnitentiales cum Litiis: Ordo commendationis animæ: Benedictio mensæ, & Itinerarium. 11. Officia ad libitum. Horæ Canonicæ sunt septem: scilicet, Matutinum cum Laudibus, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, Completorium: quibus repræsentantur tum specialiora Dei beneficia, Creationis, Conservationis, Redemptionis, Prædestinationis, Vocationis, Justificationis, & Glorificationis: tum septem Passionis Dominicæ mysteria juxta hos versus.

Hæc sunt septenis propter quæ psallimus horis:
 Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.
 Prima replet sputis: dat causam Tertia mortis:
 Sexta cruci nectit: Latus ejus Nona bipartit.
 Vespera deponit: tumulo Completa reponit.

Porro si Horæ Canonicæ secundum substantiam spectentur pro precibus quotidie stans horis a fidelibus persolutis, credibile est, eas ab Apostolis manasse, nam Act. 2. legitur: *fideles erant perseverantes in fractione panis, & orationibus*: id est, *in Psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus* Eph. 5. v. 2. Tempus vero his hymnis destinatum vocat Tertullianus *Horas Apostolicas, Tertiæ, Sextæ, Nonæ*. Quippe Apostoli orabant hora tertia, quando Spiritus S. super eos venit: Act. 2. v. 15. S. Petrus hora sexta orationi vacabat:

cabat: Act. 10. v. 9. Et ad Templum cum S. Joanne ascendit ad horam orationis Nonam. Act. 3. v. 11. Et jam olim in V. L. Psalmista canebat Ps. 118. v. 62. *Media nocte surgebam, ad confitendum Tibi.* Et v. 164. *Septies in die laudem dixi Tibi.* Successu vero temporis Breviarium in eum Ordinem redactum est, quem nunc tenemus. Theodosius Imp. a. 368. roga it S. Damasum P. ut officium Divinum melius disponderet: Ille hanc curam demandavit S. Hieronymo, qui Psalterium, Evangelia & Epistolas distribuit, quod opus S. Damasus approbavit, statuens, ut in fine cujusque Psalmi diceretur: *Gloria Patri &c.* An. 494. Gelasius P. in Concilio Romano confirmavit Lectiones, quæ ex utroque Testamento legendæ in Breviario sunt positæ. S. P. Benedictus in S. sua Regula totam formam Divini officii expressit, quam erudite exponit D. Calmet, Comment in Reg. S. Bened. S. Gregorius M. priorem formam denuo emendavit, quæ duravit usque ad annum millesimum. Sæculo 11mo a S. Gregorio VII. denuo reformata est forma prolixior; quam adhuc magis contrahendam Innocentius III. a. 1200. tradidit Haymonio Ministro Generali O. S. F. ancisci, & Gregorius IX. illam formam ab eo contractam approbavit. Novæ deinde lectiones & Psalmorum mutilationes irreperunt: & ideo Breviarium denuo ad debitum ordinem redactum fuit a S. Pio V. a. 1568. in Bulla: *Quod a nobis.* Rursus emendatum fuit a Clemente VIII. a. 1602. in Bulla: *Cum in Ecclesia.* Denique Urbanus VIII. a. 1631. nonnulla in Hymnorum metris castigavit.

§. 1184.

Ad horas Ad Horas Canonicas recitandas sub pec-
Canonicas cato mortali obligantur: imo. Omnes Clerici
tenentur in sacris Ordinibus constituti. Ita statuitur
omnes in c. *Presbyter.* de celebr. Miss. & Concilio
Clerici in Basili-

Basileensi Sess. 21. Et patet ex consuetudine *Sacris* ubique recepta, quæ vim legis habet. Unde *Ordini-* Benedictus XIV. in Insuper. Cophorum ait: *bus con-*
In Ecclesia occidentis imposita est Presbyteris, stituti.
 Diaconis & Subdiaconis obligatio, diutinam reci-
 tandi officium Divinum, quamvis nullum benefi-
 cium Ecclesiasticum fuerint assecuti. Cohæret
 enim Ordini sacro diurnum pensum horarum ca-
 nonicarum, illudque veteri traditione acceptum,
 & immemorabili consuetudine in more positum
 fuisse docet communior Theologorum opinio.

2do. Quilibet Beneficiati etsi in sacris *Item Be-*
 nondam constituti etiam extra chorum tenen- *neficiati.*
 tur sub peccato mortali ad officii Divini re-
 citationem. Ita statuit Concilium Latera-
 nense V. sub Leone X. Sess. 9. Statuimus &
 ordinamus, ut quilibet habens beneficium cum
 cura, vel sine cura, si post sex menses ab ob-
 tento beneficio Divinum officium non dixerit le-
 gitimo impedimento cessante, beneficiorum suo-
 rum fructus suos non faciat, pro rata omissio-
 nis recitationis officii & temporis, sed eos fru-
 ctus tanquam injuste perceptos in fabricam hujus-
 modi beneficiorum vel pauperum elemosynas ero-
 gare teneatur: si vero ultra dictum tempus in
 simili negligentia contumaciter permanserit, le-
 gitima monitione præcedente beneficio ipso prive-
 tur, cum propter officium detur beneficium: Ac-
 cedit Bulla S. Pii V. Ex proximo &c. statuimus,
 ut qui horas omnes canonicas uno vel pluribus
 diebus intermiserit, omnes beneficii seu beneficio-
 rum suorum fructus, qui illi vel illis diebus re-
 spon-

sponderent, si quotidie dividerentur; qui vero Matutinum tantum, dimidiam, qui harum singulas, sextam partem fructuum ejusdem diei amittat &c.

Et Religiosi choro addicti.

3tio. Religiosi ad Chorum professi etiam necdum in sacris constituti etiam extra Chorum sub mortali tenentur ad officii Divini recitationem. Ita habet consuetudo generalis, quæ in omnibus Religionibus choro addictis scientibus & urgentibus Præsulibus Ecclesiasticis cum hac obligatione recepta est: ita, ut licet nullus expressus canon habeatur nec obligatio hæc sit juris naturalis, cum ad essentiam Religiosæ Professionis non spectet, consuetudo tamen vim legis generalis obtinerit.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præf. 1mo. Subdiaconi, Diaconi, & Presbyteri tenentur quotidie sub peccato mortali recitare officium canonicum a die, quo sacris Ordinibus initiantur: licet sint excommunicati, suspensi, interdicti, degradati, ad triremes damnati, ne ex suo delicto commodum reportent: Clerici vero minorum Ordinum, si beneficium non habent, ad illud non tenentur, nisi alia sit diocesis suæ consuetudo: Et qui ordinantur in sacris, in die ordinationis tenentur solum ad illas horas, quæ tempori post ordinationem correspondent v. g. ad sextam, nec tenentur repetere, si forte ante ordinationem Breviarium jam recitaverint.

2do. Quilibet beneficiatus, qui juste duo beneficia possidet, vel est Sacerdos, Parochus, & Religiosus, nonnisi semel de die Breviarium recitare tenetur, & omittendo unum tantum peccatum committit: non obligatur tamen ratione solius tituli ante acquisitam possessionem beneficii, nisi penes eum sit, illam habere, aut nisi malitiose

moras

moras trahat, aut possessionem impediat: post titulum vero & pacificam possessionem per se loquendo statim quis recitare tenetur, licet fructus non statim accipiat, dummodo moraliter certam spem habeat, illos obtinendi, nisi forte consuetudo variarum Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, ubi anni carentiæ pro novis Canonicis sunt statuti, a recitatione liberent. Qui autem post obtentam possessionem ita privatur fructibus beneficii, ut sit quasi perpetua beneficii spoliatio, non tenetur ad horas canonicas. Ex beneficio tamen tenui oritur hæc obligatio c. ult. de rescript, in 6. *3tio.* Beneficiatus sine culpa mortali horas omittens non tenetur ad restitutionem fructuum, sicut nec ille, qui primo semestri ab accepto beneficio eas non recitat, licet mortaliter peccet. Restitutio autem fructuum facienda est etiam ante sententiam judicis juxta prop. 20. ab Alexandro VII. damnatam, & debet fieri vel fabricæ beneficii vel pauperibus, quo nomine etiam ipse beneficiatus, si per fraudem non omitat, venit, & fideles defuncti, quibus Missas applicare potest: non tamen satisfacit huic obligationi per eleemosynas ante obligationem erogatas juxta prop. 33. ab Alexandro VII. damnatam. *4to.* Novitii in Religione non tenentur ad officium Divinum: alii vero Religiosi etiam extra Chorum ad horas obligantur, licet sint fugitivi & ejecti, si tamen per sententiam judicis sint ejecti, aut ad triremes damnati, nec in sacris Ordinibus sint constituti, non tenentur, sicuti nec illi, qui auctoritate superiorum ad statum Converforum rediguntur, vel cum dispensatione Papæ mutato habitu uxorem ducunt.

§. 1185.

Optandum quidem est, ut Horæ Canonicæ præscriptis suis temporibus dicantur; *Horæ Canonicæ* quia finis Ecclesiæ est. ut statis horis laudes *statuto loco* Deo *et tempore*

pore dicendæ sunt.

Deo persolvantur, uti patet ex praxi antiquæ Ecclesiæ, de qua Thomassinus t. 2. p. 2. de ant. discipl. qui notat, etiam Reges & laicos huic Ordini servando fuisse intentissimos: Attamen satisfacit, qui intra diem naturalem a puncto mediæ noctis usque ad aliud mediæ noctis, horas recitat, quia sic saltem substantia præcepti impletur.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præf. imo. In Ecclesiis, ubi lex seu consuetudo viget, officium Divinum publice in choro recitandi, tenentur superiores sub gravi peccato curare, ne unquam omittatur, & quivis particularis choro astrictus tenetur illud in Choro recitare, nisi legitime sit dispensatus, alias si diu sine causa absit, graviter peccat: debentque ad hoc, ut obligationi publice recitandi officium satisfiat, ad minimum quatuor in choro adeste, quodsi pauciores sint, cessat obligatio Chori. *2do.* Præbendati ex jure in choro canere debent, ex consuetudine tamen distributiones quotidianas lucrantur, si Choro reverenter adsint, & per suos Vicarios canent: absentes vero a choro non lucrantur distributiones quotidianas, & juxta Tridentinum Sess. 24. de ref. c. 12. qui ultra tempus trium mensium choro non interfunt, primo anno privantur dimidia parte fructuum, deinde omnibus fructibus, & crescente contumacia ipso beneficio post sententiam judicis: distributiones autem quotidianæ ab absentibus etiam ante sententiam judicis perditæ præsentibus accrescunt: Trid. Sess. 21 cap. 3. exceptis extraordinariis ratione dignitatis. & iis, quibus aliquis per sententiam judicis condemnatoriam privatur, quæ Ecclesiæ, vel alteri pio loco sunt applicandæ: præsentibus vero super distributionibus cum absentibus transigere, nec eas remittere possunt, Trid. Sess. 24. de ref. cap. 12. licet acceptas donare possint. *3tio.* Infirmitas gravis excusat a præsentia in choro,

ro, ita ut absens etiam distributiones quotidianas lucretur, licet quis sua culpa infirmetur. Cœci tamen surdi & muti pro lucrands distributionibus videntur choro adesse debere. Item rationabilis corporis necessitas v. g. pro sumenda medicina &c. vel evidens Ecclesiæ utilitas in Pœnitentiaro, Theologo, Concionatore. excusat a præsentia in choro cum lucracione distributionum. Denique Trid. Sess. 24. cap. 12. Præbendatis singulis annis tres menses concessit, quibus recreationis causa a Choro abesse possunt. 4to. Ordinem horarum, vel Psalmorum invertere, vel nondum absoluto officio hodierno aliud sequentis diei incipere sine causa privatim, est tantum veniale, ex justa vero causa v. g. quia quis non habet lectiones, sero venit ad choram, oblitus est horam, nullum peccatum est, servatur enim substantia præcepti. 5to. Nullus locus pro privata recitatione est præscriptus, unde etiam in loco immundo satisfieri potest, nec cæremoniæ uti genuflexiones &c. cadunt sub præcepto. 6to. Officium Divinum sine interruptione sub veniali ob irreverentiam recitandum est: Ex justa tamen causa ad tollendas distractiones, audiendas confessiones, respondendum amico, psalmus a psalmo, vel pars ejus ab altera &c. separari potest: Matutinum vero a Laudibus, & unus Nocturnus ab altero sine culpa sejunguntur, ubi tamen in fine matutini dicatur oratio principalis diei, nec opus est, ut initio Laudum divisarum dicatur Pater & Ave, quia nullibi præscribitur. 7tmo. Ex usu Ecclesiæ Matutinum cum Laudibus Vespere præcedentis diei anticipari potest, pro qua anticipatione fit hæc regula: Subtracta medietate horarum pomeridianarum ab hora diei 12ma usque ad occasum solis, restat tempus, quo licet matutinum & Laudes anticipare v. g. 22. Decembris numerantur horæ quatuor a meridie usque ad occasum, subtracta medietate a 4 remanent 2. Ergo hora 2da anticipare licet. 8vo. Ordinarie Ma-

tutinum, Laudes, Prima, Tertia, Sexta, Nona ante prandium: Vespera & Completorium post prandium sub veniali dici debent, iusta tamen causa excusat, ut omnia mane vel vespere dici possint.

§. 1186.

Quale officium dicendum.

Qui tenentur ad horas Canonicas, debent recitare illud officium, quod pro illa die præscribitur in proprio suæ diocesis, vel Ordinis, & quidem si utantur Breviario Romano, ex illo, quod Urbanus VIII. recognovit, uti patet ex Bullis Breviario præfixis.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præf. 1mo. Peccat, qui advertenter & sine iusta causa officium canonicum unius diei commutat cum officio alterius diei; & damnata est ab Alexandro VII. prop. 34. *In die Palmarum recitans officium Paschale satisfacit præcepto.* Excusatur tamen a peccato & obligatione repetendi horas, qui inadvertenter officium æquale pro alio recitat, unde si errorem post aliquas horas recitatus deprehendat, sufficit, si ex tunc errorem corrigat, & si hoc die officium recitavit de die sequenti, altero die non debet officium omissum dicere, sed se Ecclesiæ conformare. *2do.* Omnis Clericus sive sæcularis sive Regularis tanquam advena alibi existens potest recitare officia suæ diocesis & monasterii juxta suum directorium. *3tio.* Si quis non habeat Breviarium proprium sui Ordinis, tenetur ex alio recitare, ut saltem substantiam præcepti impleat.

§. 1187.

Officium Divinum recitandum est studiose & integre.

Officium Divinum recitandum est *1mo.* studiose, recitando illud integre, ordinate, tempestive, sine syncopatione syllabarum & verborum omissione, quia *c. dolentes.* de Ce-
lebr.

lebr. Missar. districtè præcipitur in virtute obedientiæ, ut Divinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum dederit Deus, studiose celebretur pariter & devote.

2do. Recitandum est cum debita intentione, quia alias recitatio non foret actio humana: nec potest præsumi, recitationem hanc ex alio fine præcipi ab Ecclesia, quam ad colendum Deum, adeoque indirectè saltem voluntas colendi Deum præcipitur; cumque sola lectio Divini officii sit aliquid mere indifferens, Ecclesia vero opus bonum & meritorium præcipiat, per intentionem ad hoc determinari debet.

3tio. Recitandum est cum attentione externa & interna actuali vel virtuali saltem superficiali ad verba, ut illa rectè secundum ordinem, ritum ac integre proferantur; nam *c. dolentes.* reprehenduntur in choro garrientes, & audientes sermones incompententes: ubi notatur defectus attentionis externæ. Deinde requiritur, ut devote officium Divinum persolvatur, quod non fit sine attentione interna, quia sine elevatione mentis ad Deum non est oratio, & sine ulla attentione saltem superficiali est periculum, multa omittendi, cum econtra per attentionem internam superficialem cum debita intentione conjunctam sufficienter salvetur oratio vocalis quoad substantiam, nec ulla lex plus necessario requirens assignari possit.

Schol. Attentio alia est *externa*, quæ consistit tum *Attentio* in externa compositione corporis in modum *quotuplex.*

orantis; tum in eo, ut quis abſtineat ab omni actione incompoſſibili cum recitatione Breviarii: alia eſt *interna*, quæ eſt æctus intellectus advertentis ad id, quod agitur. Interna vel eſt *ſuperſtitialis*, ſeu advertentia animi ad verba, ut recte ſecundum ordinem ac integre proferantur: vel *litteralis* ad communem ſenſum & ſignificationem verborum: vel *myſtica* ſeu *ſpiritualis* ad finem orationis ſcilicet Deum, vel rem, pro qua oratur. Hæc exercetur vel per memoriam præſentis Dei, quem quis vult colere: vel per recordationem vitæ & Paſſionis Chriſti. Optima attentio eſt ſpiritualis, ſufficiens, ſuperſtitialis, quæ vel actualis vel virtualis eſſe poteſt.

Reſolvuntur caſus. **Coroll. Praſt. Imo.** Omittere horam minorem eſt peccatum grave. Pulſantes vero campanas, transferentes libros, & aliis chori officiis deſtinati omittentes ideo aliquam officii partem, ſatisfacient etiam non repetendo, quia chorus ſupplet. **2do.** Omittere officium deſunctorum, & Beatiffimæ Virginis in Choro diebus præſcriptis reſpectu eorum, qui utuntur Breviario Romano S. Pii V. non eſt peccatum mortale, uti patet ex ejus Bulla Breviario præfixa: in Eccleſiis vero, ubi conſuetudo recitandi hæc officia ſub mortali viget, S. Pius nil immutavit, unde ſub mortali in choro dici debent, licet extra chorum ea recitandi non ſit obligatio, quæ ſolam communitatem afficit: quod idem dicendum de Pſalmis Gradualibus, & Pœnentialibus. In die autem Deſunctorum officium eorum, & in Feſto S. Marci, ac tribus diebus Rogationum Litanis etiam privatim extra chorum ſub mortali dici debent. **3tio.** Horæ dicendæ ſunt vocaliter, ita, ut quis ſeipſum ſine impedimento audire poſſet, ſi accurate auſcultaret. Si quis cum ſocio recitet, ambo ita verba proferre debent, ut ea mutuo percipiant, & ad ea, quæ unus dicit, alter etiam in choro attendere debet, nec ſatisfacit, ſi non ſaltem

tem confuse, ob subitaneum strepitum audiat. Nimia celeritas, ita, ut socius verba non satis possit percipere, ordinarie est veniale, nec ad repetitionem obligat, secus vero, si vix unus, vel alter sensus percipi possit. Nec fatiscit; si socius incipiat notabiliter prius, antequam alter verbum suum dixerit: unus tamen omnia capitula, orationes, & lectiones dicere potest. 4to. Verba sine mutilatione proferri debent, & si sensus sæpius mutetur, potest esse grave peccatum, secus foret, si fiat ex inadvertentia, balbutie, & tantum in ultimis syllabis. 5to. Intentio implicita faciendi rem præceptam, id est, orandi sufficit, quæ habetur, si quis more solito arripiat Breviarium, vel dicat orationem, Aperi &c. 6to. Satisfacit huic præcepto, qui cum bona intentione incipit, & sufficienti attentione superstitiali interna & externa pergit orare, licet multas distractiones patiat; quæ tunc solum non stant cum impletionem præcepti, quando omnem attentionem superstitialem tollunt, non vero si vel non plene & sua sponte voluntariæ vel involuntariæ stant cum advertentia, quod nihil omissum, vel perperam pronuntiatum fuerit. 7timo. Scrupulosus metuens, ne debitam attentionem habuerit, quamdiu certus est, quod non conjunxerit actiones ex natura sua omnem attentionem tollentes, nihil repetat, & credat, se omnia recte peregrisse, donec illi certo constet de opposito.

§. 1188.

Causæ excusantes a recitatione horarum *Causæ ab*
 Canonicarum sunt: 1. Impotentia physica & *Horis ex-*
 moralis. 2. Charitas proximi. 3. Metus. *cusantes.*
 4. Dispensatio: uti ostendet sequens Corollarium.

*Resolvuntur
casus.*

Coroll. Prax. 1mo. Infirmetas gravis excusat a recitatione horarum, ex qua nimirum grave valetudinis incommodum, uti dolor magnus capitis, virium notabilis lassitudo imminet, quod iudicio superioris, medici, & prudentis confessarii determinari potest. 2do. Qui caret Breviario, vel illud amisit, nec aliud habere potest, non tenetur ad illud recitandum: qui vero illud studiose abiecit, illo die, quo abiecit, peccat, non vero reliquis diebus, si priorem voluntatem retractaverit. 3tio. Cæcus vel oculis laborans, si totum officium, vel notabilem ejus partem memoriter sciat, tenetur recitare, non autem obligatur, ut memoriter discat. 4to. Qui solus nequit recitare, potest autem cum socio, tenetur eum adhibere, si commode invenire possit, quia, qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media. Surdus vero, si solus orare non possit, non tenetur socium adhibere, quem audire nequit, tenetur tamen solus orare, si possit. 5to. Qui non habet Breviarium, ex quo matutinum dicat, habet tamen Diurnale, ex quo reliquas horas dicere possit, tenetur ad illas: nam Innocentius XI. damnavit hanc propositionem 54. *Qui non potest recitare Matutinum & Laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* 6to. A recitatione Breviarii excusat charitas proximi, ut si quis tota die deberet assistere infirmis, & moribundis: ob multitudinem tamen pœnitentium extra necessitatem Jubilæi aut Paschatis rarissime quis excusatur. 7tmo. Gravis occupatio tunc excusat, quando non potuit præveniri, vel prætermitti sine scandalo, vel proprio, aut alieno damno, estque cum recitatione impossibilis: hinc qui talem occupationem prævidet, tenetur horas anticipare, & quidem etiam Matutinum & Laudes die præcedenti, quia obligatio impleri debet, quando potest. 8vo. Metus excusat, quando timetur grave corporis vel honorum detrimentum. 9no.

Dispen-

Dispensatio excusat, quæ regulariter debet peti a Papa, nisi Episcopi, vel Ordinum superiores speciale Privilegium ad hoc habeant.

§. 1189.

Ab obligationibus sacrorum ministrorum *Effectus* ad effectus Sacramenti Ordinis pergimus, *Ordinis* quorum primus est gratia sanctificans non *primus* quidem prima, sed secunda, seu gratiæ *gratia.* augmentum: uti imo docet S. Scriptura 1. Tim. 4. *Noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii.* 2do, hoc docent Patres S. Chrysostomus hom. 1. *hoc est, gratiam, quam accepisti ad Ecclesiæ institutionem.* Auctor l. de dign. Sac. c. 5. *Homo imponit manum, Deus largitur gratiam.* 3tio. Ita definit Florentinum in Decret. *Effectus est augmentum gratiæ, ut quis sit idoneus minister.* Et Tridentinum Sess. 23. cap. 3. ait: *Scripturæ testimonio, Apostolica traditione, & Patrum unanimi consensu perspicuum est, per S. Ordinationem . . . gratiam conferri.* Et can. 4. *Si quis dixerit, per S. Ordinationem non dari Spiritum S. ac proinde frustra Episcopos dicere: Accipe Spiritum S. . . anathema sit.*

Schol. Præter gratiam sanctificantem confert etiam *Gratia* Ordo gratiam Sacramentalem, quæ est jus fundatum in gratia sanctificante ad accipienda a Deo *Sacra-* auxilia supernaturalia, seu gratias actuales in *mentâlis* illustrationibus mentis, & piis motibus voluntatis *Ordinis.* consistentes, quibus ordinatus illustratur & accenditur ad ea, quæ sunt muneris sui Ordinis, sancte & utiliter peragenda.

§. 1190.

§. 1190.

Secundus effectus est Character. Secundus effectus Ordinis est, quod imprimatur Characterem indelebilem, quod probatum fuit: (§. 911.) adeoque hic sufficiat retulisse aliqua testimonia veterum. S. Cyprianus serm. de ablut. ped. ait: *Nemo sacros Ordines iterum renovat: Ergo ob impressum characterem non iterantur.* S. Augustinus l. 2. cont. ep. Parmen. *Utrumque Sacramentum est, & quadam consecratione datur, illud, cum baptizatur, istud, cum ordinatur; ideo in Ecclesia Catholica utrumque non licet iterare.* Et in sermone de gestis cum Emerito etiam nomen Characteris ponit, ob quem Ordinatio iterari nequit. Hinc Tridentinum Sess. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per sacram Ordinationem . . . non imprimi Characterem, vel eum, qui Sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse, anathema sit.*

An ab omnibus Ordinibus imprimatur. Schol. Character imprimitur per omnes Ordines, qui sunt vera Sacramenta, non vero per eos, quibus ratio Sacramenti non convenit, nisi per characterem deputationem ad aliqua ministeria, vel ad id, quod iterari nequit, velis intelligere. In singulis autem Ordinibus distinctus Character imprimitur, quia singuli habent distinctos & peculiare effectus: Attamen in Ordinibus, in quibus plures & distinctæ conferantur potestates, uti in Presbyteratu, unicus Character imprimitur, quia unicum est Sacramentum, & unus Character ad omnes effectus sufficit. Denique in Ordine Sacramentum tantum est res externa & sensibilis cæremonia, qua confertur: Res tantum est gratia sanctificans, quæ confertur: Res & Sacramentum simul est Character, qui per rem exter-

nam significatur, & simul gratiam sanctificantem significat.

§. 1191.

Tertius effectus est, quod per Ordinationem homo transeat ad statum Clericorum, qui jure Divino distinguitur a statu laicorum. imo. quia Eph. 4. v. 11. dicitur: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi.* Et Act. 13. v. 2. dixit Spiritus S. *Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.* Et c. 20. v. 28. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit, regere Ecclesiam Dei.* Ergo status Clericorum ex jure Divino ad officia spiritualia est destinatus, & a statu laicorum distinguitur: Et Trident. Sess. 23. can. 4. recte definit. *Si quis dixerit . . . eum, qui Sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse, anathema sit.* 2do. Constat ex communi omnium nationum consensu, quæ aliquos a plebe separatos ritu religioso initiarunt, ut rebus Divinis vacarent, ac Sacerdotio fungerentur: sic in lege naturæ Primogeniti suæ familiæ Principes sacerdotali dignitate decorabantur, uti ex Hebræis refert S. Hieronymus. In lege Mosaica Deus separavit tribum Levi, & sibi applicuit, ut Sacerdotio fungeretur. Apud ipsos ethnicos aliqui certo ritu ad Sacerdotii munia inaugurabantur, quos ut membra reipublicæ a cæteris distincta memorat Aristoteles 7. Polit. 8. 3tio. Sta-

Status Ecclesiasticus jure Divino est distinctus a statu politico (t. 2. §. 470. 471.) Ergo etiam personarum Ecclesiasticarum, seu Clericorum status jure Divino distinguitur a statu laicorum.

*Clericus
quid.*

Schol. 1. Clericus secundum vim nominis Græci κληρος sortem significat: fors vero hæreditatem, quæ sorte, non vero electione homini advenit. Nomen autem sortis apprimè ministris Ecclesiæ convenit: tum quia sunt selecta Domini portio & hæreditas, tum quia Dominus sorte illis velut pars & hæreditas obvenit. Laici vero dicuntur a λαός, quod populum significat. Jam ab antiquissimis temporibus ministri Ecclesiæ appellantur Clerici, uti constat ex can. Apostol. 12. 13. 15. Concilio Nicæno &c. Tertulliano l. de Monogam. Origene hom. 7. in Jere. S. Augustino, Hieronymo &c. imo 1. Petr. 5. dicitur: *neque ut dominantes in Cleris*, ubi S. Hieronymus nomine Cleri inferiores Ecclesiæ ministros intelligit.

*Solvuntur
objectiones.*

Schol. 2. Heterodæxi negant statum Clericorum jure Divino distingui a statu laicorum, ita ut fidelium multitudo Pastores suos eligere, & ab officio, ita ut desinant omnino esse ministri, deponere possit. I. Quia Act. 1. a multitudine electus est S. Mathias: Et Act. 6. S. Stephanus. Et Gal. 3. *omnes vos unum estis in Christo Jesu.* Resp. Populus quidem olim ministros eligere, non vero ordinare poterat. S. Paulus in iis, quæ sunt necessaria ad salutem, omnes nos pares esse vult, non vero in Ordine ad ministerium Ecclesiasticum. II. S. Petrus c. 5. totam Ecclesiam Clerum vocat; *neque ut dominantes in Cleris.* Resp. Nomen Cleri S. Hieronymus ep. ad Nepot. ad solos Clericos restringit. Sed esto, nomen Cleri ad universos fideles extendatur, manebit tamen, ministros Ecclesiæ cultui Divino totaliter addictos esse præcipuam Domini sortem, sicuti

sicuti Levitæ in V. L. erant specialis Dei hæreditas. III. Tertullianus exhort. ad castit. ait c. 7. *nonne & laici Sacerdotes, nam Apoc. I. dicitur: fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo.* Et ibid. *differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ Auctoritas, & honor per Ordinis confessum sanctificatus a Deo.* Resp. Tertullianus vocat omnes Sacerdotes metaphoricè laudis sacrificia offerentes, sicuti reges affectibus suis dominantes. Deinde differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas ex parte quoad electionem, non vero quoad ordinationem, quam esse a Deo Tertullianus indicat per illa verba: *Et honor per Ordinis confessum sanctificatus a Deo.*

§. 1192.

Quartus effectus est, quod per sacram ^{Quartus} Ordinationem constituatur quis in *Hierarchia* ^{effectus} *Ecclesiastica*, quæ est potestas hominum sacris *Hierar-* ^{chia.} Ordinibus initiatorum ordinata, debitum in subditos retinens principatum

Schol. Hierarchiæ nomen occurrit in Scriptis S. *Quid ad* Thomæ, S. Bonaventuræ, S. Maximi, S. Gre- *eam re-* gorii M. & S. Dionysii Areopagitæ, qui libros *quiratur.* de cælesti & Ecclesiastica Hierarchia scripsisse dicitur, quos tamen nonnulli critici illi denegant, & modo post Sæculum quartum exaratos esse contendunt. Ad Hierarchiam requiritur 1. Ordo sacer. 2. Jurisdictio ordinaria, vel delegata cum dignitate, qualem v. g. habet Vicarius generalis Episcopi. Actus Hierarchici sunt; purgare, illuminare, & perficere. Scientia & charismata non quidem sunt aliquid essentialia Hierarchiæ Ecclesiasticæ, quia in pastore, qui caret scientia & sanctitate, manet Character, in quo fundatur sacer Ecclesiæ Principatus: sunt tamen conditiones, sine quibus actus Hierarchici licite & debito modo exerceri non possunt.

§. 1193.

§. 1193.

*Datur
Hierar-
chia Ec-
clesiastica.*

Datur igitur Hierarchia Ecclesiastica. Nam in Ecclesia habentur Ordines sacri, qui sint vera Sacramenta: (§. 1150. 1154. 1159. 1160.) deinde datur etiam jurisdictio spiritualis non tantum directiva, (t. 2. §. 470.) sed etiam coactiva per censuras: (t. 2. §. 487.) Ergo datur Hierarchia Ecclesiastica (§. 1192. Schol.)

Hæc Hierarchia ex institutione Divina constat ex tribus Ordinibus 1. Episcopis, & quidem supremo Episcopo scilicet Romano Pontifice, qui primatum honoris & jurisdictionis habet in tota Ecclesia: (t. 1. §. 31.) Deinde Episcopis, qui jure Divino potestate tum Ordinis tum jurisdictionis Presbyteris sunt superiores: (§. 1159.) Deinde 2. constat ex Presbyteris, qui actus Hierarchicos exercere possunt. (§. 1157.) 3. Ex ministris, saltem Diaconis, quibus subinde cura plebis Christianæ commissa fuit; uti patet ex Synodo Antiochena c. 1. Illiberitana, c. 77. & olim Romæ erant Diaconi Cardinales, Diaconias administrantes: (§. 1153. Schol. 1.) & Diaconi baptizare, & prædicare possunt. (§. 1152.)

*Solvuntur
objectio-
nes.*

Schol. Protestantes negant, dari Hierarchiam Ecclesiasticam; quia Christus principatum Apostolis suis interdixit Matth. 20. *Principes gentium dominantur eorum . . . non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister.* Resp. Christus non prohibuit principatum spiritualem, sed docet, quomodo Apostoli illa potestate ubi debeant, nimirum per Charitatem Spi-

Spi-

Spiritus sibi invicem serviendo. Alia argumenta eorum jam alibi (t. 2. §. 470. &c.) soluta fuerunt.

CAPUT XX.

DE MATRIMONIO.

§. 1194.

Septimum novæ Legis Sacramentum est *Matrimonium*, quod est conjunctio maritalis viri & fœminæ inter legitimas personas individuum vitæ consuetudinem retinens Divinitus instituta in signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, habens promissionem gratiæ, ad uniendos simul conjugum animos, ac prolem pie ac sancte in fide Christiana educandam. *quid.*

Schol. 1. Matrimonium quatuor habet nomina: 1. *Varia* dicitur *Matrimonium* a matris nomine non jam *ejus* no-
adepto, sed spe & omine. mox adipiscendo. *Ma-*
trimonium autem potius vocatur, quam Patri-
monium, quia licet Pater sit sexu præstantior, matri tamen foetus ante partum est onerosus, in partu dolorosus, post partum laboriosus. 2. *Nuptiæ* a velamine, quo caput nubentis obvolvatur, quod antiqui obtubere vocabant. 3. *Connubium*, & in Pandectis Florentinis ita describitur: uxoris jure ducendæ facultas, & cum nuptiæ dicantur a velamine, connubium est cum alio, ea velare, quæ Christianam modestiam & pudicitiam lædere possunt. 4. *Conjugium*, quasi duo.

duorum, scilicet maris & foeminæ ad idem jugum alligatio. Græci Matrimonium vocant γάμος a γαμέω uxorem duco.

*Quomodo
conside-
rari possit.*

Schol. 2. Matrimonium sub triplici ratione considerari potest: vel prout est *contractus civilis*, & Reipublicæ paci consulit, amicitias, affinitates & fœdera inter cives auget: vel prout *contractus naturalis* in officium naturæ ad propagationem & conservationem generis humani ordinatus: Et prout est *contractus civilis* & in officium naturæ, definitur: *Conjunctio maritalis viri & foeminæ inter legitimas personas individuum vitæ consuetudinem retinens: vel prout est Novæ Legis Sacramentum* conjugibus gratiam conferens, concupiscentiam refrænans, illisque remedium procurans, & pia prolis educatione Ecclesiam ditans. Cum vero ratio Sacramenti civilem & naturalem contractum in Matrimonio supponat, & contractus illi ad dignitatem Sacramenti a Christo elevati fuerint, de Matrimonio sub utraque ratione spectato hic agendum erit.

§. 1195.

*Matri-
monium
est licitum.*

Matrimonium est licitum & honestum. Nam 1mo. Matth. 19. v. 4. & 5. ait Christus: *Non legistis, quæ fecit hominem ab initio, masculum & foeminam fecit eos, & dixit, propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Item Christus Ipse Joan. 2. nuptias in Cana Galilææ præsentia sua sanctificavit. Et Apostolus 2. Cor. 7. v. 28. ait: *Si acceperis uxorem, non peccasti, & si nupserit Virgo non peccavit.* Et 1. Tim. 4. opposita sententia velut fidei

fidei contraria damnatur: *In novissimis diebus discedent quidam a fide, attendentes Spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum . . . prohibentium nubere.* 2do. Ita docent Patres. Clemens Alex. l. 3. Strom. Tertullianus l. 1. cont. Marc. c. 29. *Sic & connubii res non ut mala securem & falcem admittit Sanctitatis . . . quia si nuptiæ non erant, Sanctitas nulla est.* S. Augustinus l. 1. de nupt. & Concup. c. 4. *Copulatio maris & fœminæ generandi causa bonum est naturale nuptiarum.* 3tio. Natura a Deo instituta inclinatur ad proles generationem, per quam conservatur genus humanum, qui finis per actum conjugalem obtinetur: Ergo ille malus non est, sed in eo medium virtutis invenitur.

Schol. Simon Magus, Saturninus, Tatianus, Marcion, Manichæi & Priscilianistæ Matrimonium appellarunt opus diaboli, scortationem, & impudicitæ negotium, & nuptias non a Deo, sed a Satana esse introductas. III. quia matrimonium impedit a cœlesti gloria, uti patet in illo Luc. 14. v. 20. *Uxorem duxi, & ideo non possum venire.* Et Rom. 8. v. 8. *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.* Et Gal. 6. v. 8. *Qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem.* Et 1. Cor. 7. v. 6. *Matrimonium solum secundum veniam & indulgentiam, adeoque non sine culpa conceditur.* Resp. Luc. 14. vitium uxorati, non vero matrimonii fuit, quod se per curam rei domesticæ a cura cœlestium abstrahi permiserit. Deinde qui in carne sunt, sinunt sibi dominari libidinem, non vero, qui carne corruptibili bene utuntur. Locus ad Galatas ita explicatur: Qui facit opera sua ad obsequendum carnali concupiscentiæ, referet mortem sempiternam: qui vero facit ea in Spiritu S. recipiet vitam æternam.

Venia seu veniale solum peccatum est in iis, qui propter incontinentiam, non vero generationem prolis ultra necessitatem utuntur matrimonio. II. Matrimonium magis accendit libidinem: sine ea opus conjugale conjuges non exercent; & peccatum originale generatione carnali propagant. *Resp.* Matrimonium est remedium libidinis, quo si male utantur, vitium ipsorum est, non vero matrimonii. Concupiscentia non est finis concubitus, sed procreatio liberorum, licet cum ea concupiscentia, sicuti manducatio cum comestione conjuncta sit. Generatione contrahitur peccatum originale, cujus causa non sunt nuptiæ, sed voluntaria transgressio primi hominis. III. Puerperium in L. V. purificatione egebat. Lev. 12. Ergo non erat innoxium. *Resp.* Purificationes antiquæ non supponebant semper peccatum, sed erant immunditiæ solum legales, uti pollutio omnino involuntaria.

§. 1196.

Matrimonium ut officium naturæ a Deo est institutum.

Matrimonium, prout est officium naturæ, non solum est licitum, sed etiam a Deo institutum. Nam Deus illa fecit, & dixit, quæ positivæ institutionis Matrimonii vim & rationem referunt: Sic juxta naturæ intentionem 1. creavit masculum, & foeminam. 2. finem & utilitatem Matrimonii designavit, Gen. 2. v. 18. *Non est bonum, hominem esse solum, faciamus ei adjutorium simile sibi.* Hebraice אֱדָוָתָא coram eo, & juxta Judæos: die bey ihm soll seyn. 3. ad ostendendam arctissimam conjunctionem, foeminam ex viri latere formavit. 4. hoc ipsum intelligens Adam instinctu Divino dixit Gen. 2. v. 23. *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de*

de carne mea . . . Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Quibus verbis Christus Matth. 19. subjunxit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.*

Schol. Nonnulli Græci, inter quos S. Damascenus *Matrimonium* l. 2. de fide. c. 30. & Euthymius in pl. 50. puniunt an tant, nuptias non esse ex prima naturæ institutione ante peccatum, sed ex peccato duntaxat originem traxisse. Verum ex modo dictis apparet, Matrimonium inter Adamum & Evam jam ante peccatum in Paradiso institutum, & initum fuisse & quod ante peccatum fuit in officium naturæ, post peccatum factum est in remedium concupiscentiæ. Quare etiam ex ipsa lege naturæ Matrimonium, prout est officium naturæ, originem trahit: natura enim etiam secluso peccato inclinat hominem ad prolis generationem, quæ in lucem edita per nutritionem, & educationem ad perfectum deduci debet secundum corpus & animam, quod requirit certos parentes indissolubili vinculo colligatos, in quo natura Matrimonii consistit.

§. 1197.

Essentia autem Matrimonii non consistit *Matrimonium non* in usu, seu copula carnali. *imo.* Quia inter Adamum & Evam verum fuit matrimonium, antequam commiscerentur; post ejectionem enim ex Paradiso modo coiverunt *consistit in copula.* Gen. 2. *2do.* patet ex praxi Ecclesiæ, quæ verum censet esse matrimonium inter senes, & inter eos qui ante consummationem Matrimonii in Religione approbata solenniter profitentur: ac inter eos, qui vel mutuo consensu, vel voto ad continentiam sed astringunt; in quibus omnibus nulla copula inter-

venit. 3tio. S. Chrysoftomus hom. 32. in Matth. ait: *Matrimonium non facit coitus sed voluntas.* S. Ambrosius l. de instit. Virg. c. 6. *cum jungitur puella, conjugium est, non cum virili admixtione cognoscitur.* Et S. Augustinus l. 1. de nupt. & concup. c. 11. ait: *quibus vero placuit ex consensu ab usu carnalis concupiscentiæ in perpetuum continere, absit, ut inter illos vinculum conjugale rumpatur, imo firmitus erit, quo magis ea pacta secum inierint, quæ charius concordiusque servanda sunt, non voluptuariis corporum nexibus, sed voluntariis affectibus animorum.* Deinde juxta Tridentinum Sess. 24. aliud est matrimonium ratum, aliud consummatum: Ergo etiam matrimonium ratum verum est, licet conjuges se mutuo non tangant. 4to. Ratio est, quia usus rei, de qua contrahitur, non spectat ad essentiam contractus, sed est aliquid ad eum consequens: sic perfectus est contractus emptionis domus, licet emptor eam non incolat, dummodo rei emptæ dominium acquirat: Ergo contractus Matrimonii eo ipso perficitur, quod conjuges potestatem in corpora sibi tradant, licet ea nunquam sint usuri.

*Solvuntur
objectiones.*

Schol. 1. Julianus Pelagianus teste S. Augustino l. 5. contr. Julian docuit, essentiam Matrimonii consistere in carnali conjunctione, I. quia Eph. 5. Apostolus conjunctionem corporum ad Matrimonium requirit: v. 31. *Erunt duo in carne una.* Resp. His verbis non designatur usus Matrimonii, sed mutua translatio domini in corpus, quæ ab usu separari potest. II. S. Augustinus l. 19. contr. Faust. c. 29. ait: *Matrimonium ex hoc appellatum est, quod non ob aliud debeat famina*

mina nubere, nisi ut mater fiat. Et c. Institutum, cau. 27. q. 2. non dubium est, illam mulierem non pertinere ad Matrimonium, cum qua docetur non fuisse commixtio sexus. Et S. Leo ep. 92. c. 4. ait: Cum societas nuptiarum ita sit a principio instituta, ut præter commixtionem sexuum non habeant in se nuptiæ conjunctionis Christi & Ecclesiæ Sacramentum. Resp. S. Augustinus Manichæos refutans ex ipso vocabulo Matrimonii ostendit, causam duntaxat gignendorum liberorum, non vero explendæ libidinis esse debere, ut uxores ducantur. In c. Institutum, verba citata sunt Gratiani, uti constat ex emendatione Decreti, cujus Auctoritas hic nihil probat. Item verba S. Leonis corrupta sunt, ita enim sonant: Cum societas nuptiarum ita a principio sit instituta, ut præter sexuum conjunctionem haberet in se Christi & Ecclesiæ Sacramentum: dubium non est, eam mulierem non pertinere ad Matrimonium, in qua docetur, nuptiale non fuisse mysterium. Hinc docet S. Leo non omnem mulierem junctam viro esse uxorem; nec concubinam esse nuptam. III. Ad substantiam Matrimonii spectat translatio domini, & mutua potestas in corpora, quod dominium, si non referatur ad actum, inutile est, quia inutilis est venditio prædii cum pacto, ut alter eo nunquam utatur: imo si copula non est de essentia Matrimonii, etiam frigidi, duo mares, frater cum sorore, & voto castitatis obstructi Matrimonium inire possent, quia mutua animorum consensio, & traditio corporum ad mutua vitæ onera in illis esse potest. Resp. Dominium ab actu in contractu Matrimonii sejungi potest, cum præter liberorum generationem Matrimonium alia commoda asserat, scilicet mutuam fidem, vinculum charitatis, familiæ regimen, communionem bonorum, & connubium insolubile significans conjunctionem Christi cum Ecclesia, sicuti etiam dominium prædii ab usu separari potest, si vendens ex solo dominio sibi retento utilitatem

percipere possit. Frigidi, duo mares, frater & soror sunt inepti ad transferendum dominium suorum corporum, quod jus radicale ad copulam requirit. Voventes castitatem etiam a vinculo conjugii se abstinere velle promittunt, quia hoc sine singulari Dei gratia frangendi voti maximum est irritamentum.

*In quo
consistat
essentia
Matrimo-
nii.*

Schol. 2. Plura in matrimonio occurrunt: mutuus consensus: contractus externus: mutua corporum traditio: nexus & vinculum ex contractu resultans: jus unius ad alterum: consummatio Matrimonii in copula. Quæritur ergo, in quonam horum essentia Matrimonii consistat: Ex modo dictis constat, essentiam Matrimonii non consistere in copula, licet Theologi communiter doceant, in Matrimonio radicaliter quidem includi jus ad copulam propter mutuam corporum traditionem, sed sine actuali copula; & sine consensu sive implicito sive explicito in illam firmum posse stare conjugium. Rursus essentia Matrimonii, prout est officium naturæ, non consistit in mutuo consensu, aut contractu externo, quia hic consensus est causa efficiens Matrimonii, quæ rei essentiam formaliter non constituit: Item essentia Matrimonii non consistit in mutua traditione corporum, aut mutua obligatione ad reddendum debitum, aut mutuo conjugum jure, quia hæc omnia sunt aliquid Matrimonium consequens, & verum potest esse Matrimonium sine corporum traditione, & mutua obligatione ad usum Matrimonii etiam confuse & implicite spectata, uti patet in iis, qui ex mutuo consensu se obligant ad servandam continentiam. Proinde essentia Matrimonii consistit in nexu seu vinculo perpetuo, quod ex consensu interno, & pactione externa inter virum & mulierem resultat, tum quia Matrimonium definitur per conjunctionem, quæ est vinculum, quo conjuges formaliter, & non tantum effective ligantur: tum quia Catechismus Concilii Tridentini p. 2. de Matr. ait: *Ex iis patet, Matrimonii natura*

naturam & rationem in illo vinculo consistere: tum quia Matrimonii essentia consistere debet in aliquo firmo & stabili, sicuti ipsum Matrimonium aliquid firmum est, quod solum est vinculum, seu nexus utriusque conjugis, qui est relatio realis fundata in actione externâ & reali, seu contractu externo, per quem conjuges inter se mutuo obligantur in iis, quæ pertinent ad officia Matrimonii.

Dicis I. Matrimonium sicuti alii contractus consistit in fieri: & vinculum illud non est aliquid sensibile: Ergo ad rationem Sacramenti non potuisset elevari. Resp. Matrimonium quoad causam efficientem consistit in aliquo transeunte, scilicet mutuo consensu, quoad rationem vero formalem, quantum ad id, quod est res & Sacramentum simul, consistit in permanenti seu illo vinculo, quod licet in se non sit sensibile, causæ tamen ejus sensibiles esse possunt, nimirum verba consensum exprimentia, quæ sunt Sacramentum tantum. II. Vinculum est aliquid consequens Matrimonium, quod veluti omnis contractus formaliter in consensu mutuo verbis, vel nutu expresso consistit. Resp. Vinculum illud est quidem effectus mutui consensus, non vero effectus Matrimonii, sed potius formaliter ipsum Matrimonium, quod præsuppositive causaliter, & effective est verus contractus, non vero est verus contractus formaliter, quasi in eo essentia Matrimonii consisteret.

§. 1198.

Cum vero essentia Matrimonii in usu & copula non consistat, (§. 1197.) hinc inter Beatissimam Virginem Mariam, & S. Josephum verum fuit matrimonium. *An inter B. V. & S. Josephum verum fuit matrimonium suo-rit.* 1mo. quia in S. Scriptura S. Josephus vir Beatissimæ Virginis, & Beatissima Virgo uxor S. Josephi appellatur Matth. 1. v. 16. & 19. *uir ejus æquv maritus v. 20. noli timere accipere*

*Mariam conjugem tuam γυναῖκα uxorem. v. 24. accepit conjugem suam. Luc. 2. Deinde Matth. 13. Luc. 3. Joan. 6. constat, Judæos vulgo in ea opinione fuisse, Jesum esse filium verum Josephi, cujus opinionis licet falsæ non alia causa fuit, quam quia notum erat, inter B. V. Mariam, & S. Josephum verum contractum esse matrimonium, alioquin sine dubio Judæi Christo objecissent, quod ex fornicatione genitus fuisset. 2do. S. Augustinus l. 23. contr. Faust. c. 20. ait: *neque enim Joseph quia concubitu non permixtus, ideo non maritus.* Et l. 1. de nupt. & Conc. c. 11. fuse hujus Matrimonii veritatem demonstrat, & inter alia dicit: *Omne itaque nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, Proles, Fides, Sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum Jesum: Fidem, quia nullum adulterium: Sacramentum, quia nullum divortium.* 3tio. Matrimonii essentia sine copula constare potest: Ergo verum inter Beatissimam Virginem & S. Josephum fuit.*

Solvuntur Schol. 1. Qui docent essentiam Matrimonii in copula consistere, dicunt, verum Matrimonium inter B. Virginem & S. Josephum non fuisse. Hæc sententia juxta Benedictum XIV. de fest. B. V. festo despons. saltem est temeraria; juxta P. Suarez hæretica. Non obstat l. quia non est verosimile in V. L. S. Josephum cum Beatissima Virgine ex alio fine connubium iniisse, quam gignendorum liberorum, quia non suscitantes semen olim maledicti erant: imo S. Josephus Beatissimam Virginem gravidam inveniens voluit occulte eam dimittere Matth. 1. v. 19. quod illi, si vera uxor fuisset, non licuisset nisi dato libello repudii Deut. 24. v. 1. Resp. In Lege fœ-
cua-

cunditas præceptum non erat sed promissio; & suscitare prolem ad illos solum spectabat, quorum fratres sine liberis uxore superstite defuncti erant. Libellus repudii uxoribus viro exosis dandus erat, quod non fuit in S. Josepho: voluit autem Beatissimam V. Mariam occulte dimittere, vel quia de ejus castitate sine peccato tamen ob ignorantiam Mysterii Incarnationis dubitavit, uti censet S. Augustinus ep. 54. vel juxta alios Patres, quia cognito Mysterio Incarnationis se Matris Dei consortio indignum reputabat; vel quia videns eam gravidam suspenso judicio perplexione cruciatus modo ab Angelo Mysterium, quod B. V. Maria ex humilitate prodere noluit, edoctus fuit. II. S. Epiphanius hæ. 78. ait: *Videbatur uxor, & non erat.* S. Hieronymus contr. Helvid. uxorem non dictam esse, nisi quatenus nomine uxoris more S. Scripturæ sponsa intelligitur. S. Augustinus ferm. 17. de temp. *Concepit Virgo, antequam sponsum haberet, parit, antequam nubat.* Et S. Gregorius l. 2. hom. 26. in Evang. ait de S. Joseph. *Qui tamen ad ejus nuptias non pervenit.* Resp. S. S. Patres agunt contra hæreticos perpetuam Virginitatem Deiparæ negantes, & nomine nuptiarum copulam carnalem intelligunt. III. Inter S. Josephum & B. V. Mariam non potuit esse verum Matrimonium post emissum ab Ea perpetuæ Virginitatis votum, quod nuptiis repugnat. Resp. Licet B. V. Maria ob votum ne implicite quidem in usum Matrimonii consenserit, verum tamen fuit ejus Matrimonium, tum propter unionem animorum, tum propter jus & potestatem mutuæ corporum traditionis, quamvis Deo revelante sciverit, S. Josephum hoc jure nunquam esse usurum; hinc non obstantem voto Deo sic volente Matrimonium hoc inire potuit.

Schol. 2. Rationes, cur B. V. Maria etiam post emis- *Rationes,*
sum votum perpetuæ Virginitatis matrimonium *cur B. V.*
cum S. Josepho Deo sic volente inierit, varix *desponsa-*
sunt. ta fuerit.

sunt. 1. Ex parte Christi, ne tanquam illegitime natus a Judæis & infidelibus abjiceretur. Ita S. Ambrosius in Luc. 2. Ut Christus haberet aliquem, per quem more solito scilicet virum Genealogia sua texteretur. 3. Ut partus Virginis diabolo occultaretur. 4. Ut Christus in tenera ætate nutritium haberet. Ex parte B. V. Mariæ habere virum conveniebat; 1. Ne a Judæis lapidaretur. S. Hieronymus. 2. Ut ab infamia vindicaretur. S. Ambrosius sup. Luc. 3. ut haberet ministrum in suis necessitatibus maxime in fuga in Ægyptum. Ex parte nostra conveniens fuit, 1. ut testimonio S. Joseph probaretur, Christum de Virgine natum esse. 2. ad refutandos hæreticos nuptias damnantes.

§. 1199.

Matrimonium est verum Sacramentum N. L.

Matrimonium ab initio ad officium naturæ institutum Christus in nova Lege ad dignitatem Sacramenti evexit, adeoque Matrimonium est verum ac proprie dictum N. L. Sacramentum. Imo. hoc probatur ex S. Scriptura Eph. 5. v. 32. de Matrimonio dicitur: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia.* Putant quidem nonnulli Theologi uti Vasquez d. 2. de Matr. c. 6. Estius in 4. d. 26. & Juenin diss. 11. ex S. Scriptura, hoc dogma Catholicum efficaciter probari non posse, sed tantum ex Traditione. Verum ex citato textu satis efficaciter ita demonstratur: In hoc loco omnia requisita ad verum N. L. Sacramentum reperiuntur: 1. Signum sensibile, seu contractus externus rem Sacram significans, quia dicitur Sacramentum magnum in Christo & in Ecclesia, Græce *εις Χριστόν και εις την εκκλησίαν*

οἶον in Christum & in Ecclesiam, id est, ad Christum & Ecclesiam tanquam rem significatam relatum. Ubi sane Apostolus non unionem Christi cum Ecclesia, uti volunt heterodoxi, sed Matrimonium Christianorum vocat magnum Sacramentum, quia pronomen *hoc*, quo Apostolus utitur, est demonstrativum rei, de qua agitur, scilicet de Matrimonio Christianorum, de quo Apostolus ibidem ait: *propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* 2. adest institutio Christi, uti paulo post ostendetur. 2. est signum efficax gratiæ, quia ibi Apostolus hortatur conjuges ad mutuam dilectionem exemplo Christi diligentis Ecclesiam: *viri diligite uxores vestras sicut & Christus Ecclesiam, & ut hoc probet, & eis persuadeat, dicit, unionem maritalem esse signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, & magnum Sacramentum, quod ad hoc præstandum gratiam confert: ita fere argumentatur Trident. Sess. 24. c. un. de matrim. 2do. probatur ex traditione: Matrimonium enim semper inter res Sacras certo Religionis ritu celebratas habitum fuit. S. Ignatius ep. ad Polycarp. conjugium ex sententia Episcopi vult celebrari, ut sit secundum Dominum. Tertullianus l. 2. ad uxorem ait: illud confirmari oblatione, obfirmari benedictione. Concilium Carthaginense IV. cap. 13. S. Ambrosius ep. 10. ad Vigil. Innocentius I. ep. ad Victric. benedictionem nuptiarum recensent. Certe hæc preces & benedictiones adhibitæ non fuissent, nisi Matrimonium pro cæremonia*

nia Sacra & vero Sacramento habitum fuisset. Deinde Patres Matrimonium in proprio sensu Sacramentum appellant: S. Ambrosius l. 1. de Abrah. c. 7. ait: *Qui sic egerit, alteri nuptam ducens, peccat in Deum, cujus legem violat, gratiam solvit, & ideo, quia in Deum peccat, Sacramenti cœlestis amittit consortium.* S. Chrysostomus hom. 56. in Gen. *Sacramentum sunt nuptiæ, & imago dilectionis Christi, quam erga Ecclesiam declaravit.* S. Augustinus Matrimonium passim vocat Sacramentum, & quidem in proprio sensu, quia Matrimonium Christianorum matrimoniis gentilium & veterum Patriarcharum opponit, & l. de bon. conj. c. 24. ait: *Per omnes gentes bonum nuptiarum atque omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis. Quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti.* Et l. de fide & oper. c. 7. *In Ecclesia nuptiarum non solum vinculum, sed etiam Sacramentum commendatur.* Rursus Patres dicunt, Matrimonio annexam esse gratiæ promissionem. S. Cyrillus Alexand. l. 2. in Joan. c. 12. docet, Christum sanctificasse conjugium & gratiam nuptiis præparasse, ut adytus hominis in hanc vitam benediceretur. S. Innocentius I. ep. ad Probum: *Statuimus fide catholica suffragante illud esse conjugium, quod primitus erat Divina gratia fundatum, conventumque secundæ mulieris priore superflite, nec divortio ejecta, nullo pacto posse esse legitimum.* Et S. Augustinus l. de bon. conj. totus est, ut Sacramenti matrimonii dignitatem, utilitatem & efficaciam demonstret. 3tio. Accedunt

dunt Concilia Constantiense Sess. 15. Florentinum in decreto, & Tridentinum Sess. 24. can. 1. *Si quis dixerit, Matrimonium non esse vere & proprie unum ex septem Legis Evangelicæ Sacramentis a Christo Domino institutum, neque gratiam conferre, anathema sit.* 4to. Ratio congruentiæ est, quia Matrimonium est ad procreationem & bonam educationem proles, & ad remedium contra peccatum fornicationis, ad quod utrumque gratia requiritur: Ergo conveniens fuit, ut in Lege gratiæ a Christo ad rationem Sacramenti eveheretur.

Schol. I. Lutherus & Calvinus negant, Matrimonium esse verum Sacramentum. I. Quia tantum dicitur Sacramentum ab Apostolo latissime, id est, *μυστηριον*, non enim consistit in re Sacra exterius applicata: pugnat cum Sacramento Ordinis: & nequidem secundam gratiam confert, alias is, qui servata antea castitate a statu hoc perfectiori ad minus perfectum scilicet Matrimonium transfret, augmentum gratiæ acciperet. Resp. Matrimonium est Symbolum conjunctionis Christi cum Ecclesia secundum naturam & gratiam, adeoque verum Sacramentum, quod per verbum *μυστηριον* exprimitur: cum aliud non habeamus. Deinde in Matrimonio signum externum est contractus mutuus Sacro ritu celebratus vel Sacerdotum vel contrahentium ministerio. Nec matrimonium pugnat cum Sacramento Ordinis, cum etiam conjugatus ex consensu uxoris ordinari possit, sed tantum status cum statu, sicuti res minus perfecta cum perfectiori. Continens, dum contrahit Matrimonium, crescit in gratia, sed si talis continens propter Deum humanas nuptias non iniisset, plus gratiæ apud Deum inivisset, quam sit illa, quæ per Sacramentum datur. II. Magister sententiarum d. 26. in 4. negat.

*Solvuntur
objectiones.*

negat, Matrimonium esse proprie dictum Sacramentum. Idem tenet Durandus, & S. Bonaventura hanc sententiam hæreticam non appellat. *Resp.* Si Magister sententiarum &c. ex defectu definitionis universalis Ecclesiæ contrarium docuerint, deserendi sunt. Interim S. Thomas Magistrum sententiarum benigne interpretatur, quod solum voluerit, Matrimonium primario ad remedium concupiscentiæ institutum esse, non vero ad confirmandum in gratia, uti reliqua Sacramenta vivorum, quia tamen remedium hoc sine gratia efficax esse nequit, eam non exclusit. Durandus vero inquirendo non affirmando loqui videtur. II. Sic usus conjugii gratiam conferret, & contrahentes de pecunia seu dote pacisci non possent. *Resp.* Usus conjugii est officium, non vero pars nec essentialis nec integralis Sacramenti: datur quidem gratia ad hunc usum intra limites Christianæ modestiæ exercendum, sed ipse usus gratiam non confert. Pacta dotalia non spectant Matrimonium, quatenus est Sacramentum, sed quatenus est contractus civilis, & referuntur ad onera Matrimonii, non vero ad gratiam Sacramenti.

An matrimonium in L. Nat. & V. fuerit Sacramentum.

Schol. 2. Quæritur, an Matrimonium in Lege naturæ vel scripta fuerit verum Sacramentum. Affirmant Catharinus opusc. de Matr. & Launojus de regia in matr. potestate. Verum hanc sententiam non esse satis tutam censet Bellarminus l. 1. de Sacr. Matr. c. 5. & Vasquez disp. 2. de Matr. c. 3. ait esse expresse damnatum. Hinc dicendum est 1. Si Sacramentum late sumatur pro signo rei Sacræ, tunc dici potest, Matrimonium in Lege naturæ & Scripta fuisse Sacramentum, quia ex primaria sui institutione in Paradiso habet, quod sit signum conjunctionis Christi cum Ecclesia. Hinc Tertullianus l. de ani. c. 11. ait: *Adam statim prophetavit magnum illud Sacramentum in Christum, & Ecclesiam, dicens: Hoc nunc os ex ossibus meis.* Et S. Augustinus l. 9. de Gen.

Gen. ad litt. c. 19. *Evigilans Adamus tanquam Prophetiæ plenus, cum ad se adductam costam mulierem videret, eructavit continuo, quod magnum Sacramentum commendat Apostolus: Hoc nunc os &c.* Et ipsi gentiles agnoverunt aliquid inesse Matrimonio, quod ad Religionem certo ritu pertineret, & ideo non sine sacrificiis & religiosis ceteremoniis nuptias celebrabant. 2. dicendum, si Sacramentum proprie, quale in L. Nova Christus instituit, sumatur, tunc non potest dici, Matrimonium in Lege Naturæ & Scripta fuisse Sacramentum; nam Florentinum in Decreto Matrimonium inter Sacramenta N. L. recenset, quæ a Veteribus distingui probat ex eo, quod vetera gratiam non conferrent, sicut eam nova conferunt. Et Trident. Sess. 24. de Matr. ait: *Matrimonium in Lege Evangelica Veteribus connubiis per Christum gratiam præstare, atque merito inter Sacramenta N. L. a Patribus, Conciliis, & universa Traditione Ecclesiæ annumerari.* Ex quibus apparet, Matrimonium, in Lege naturæ & scripta non fuisse signum efficax gratiæ: Ergo proprium Sacramentum non fuit. *Dicis I.* Matrimonium esse proprium Sacramentum probatur ex illo Eph. 5. *Sacramentum hoc magnum est,* ubi Apostolus loquitur de Matrimonio Adami, & Evæ, & dicit, naturam Matrimonii in eo consistere, ut vir & mulier sit una caro, quod solum in Adamo & Eva proprie, in aliis nonnisi per imitationem verificatur. *Resp.* Ex Apostolo solum colligitur, Matrimonium Adami solum præfigurasse unionem Christi cum Ecclesia, & matrimonium Christianorum, adeoque lato sensu Sacramentum fuit. In omni matrimonio vir & mulier est una caro, sed solum matrimonium Christianorum ex institutione Christi est signum efficax gratiæ. *II.* Plures Patres vocant Matrimonium Adami Sacramentum. *Resp.* loquuntur in sensu latiori modo explicato.

Schol.

*An inter
Christia-
nos sine
Sacra-
mento
Matrimo-
nium sit
validum.*

Schol. 3. Matrimonium inter Christianos potest esse validum in ratione contractus naturalis & civilis quoad vinculum, quod tamen non fit validum in ratione Sacramenti, quia Christus Matrimonium ad rationem Sacramenti elevando, non abstulit ab eo naturalem & civilem obligationem, quam ex reciproco contrahentium consensu habuerat: Ergo si a Christianis solum ut contractus naturalis & civilis iniretur sine omni intentione suscipiendi Sacramentum, esset validum in ratione contractus, non vero in ratione Sacramenti. Non licet tamen Christianis in Matrimonio separare rationem contractus a ratione Sacramenti, quia hæc separatio foret gravis irreverentia, quia tenentur ritu Christiano contrahere, nec ponere obicem gratiæ Sacramentali, quam Christus Matrimonio adjunxit.

*An inter
infideles
sit Sacra-
mentum.*

Schol. 4. Matrimonium inter infideles legitime contractum verum quidem est ratum ac firmum, quia est validus contractus naturalis & civilis, non tamen est verum Sacramentum, quia illius infideles sine Baptismo non sunt capaces. Matrimonium etiam fidelis cum infideli non est Sacramentum, quia consensus ex parte infidelis non est materia capax Sacramenti, utpote contractus hominis, qui non potest suscipere Sacramentum, & non habentis ullam intentionem celebrandi Sacramentum. An vero matrimonium inter infideles contractum transeat in Sacramentum, quando uterque per Baptismum ad fidem convertitur; disputant Theologi. Nonnulli affirmant, si intendant Matrimonium more Christiano innovare, quia sic fit Matrimonium Christianum, & sunt habiles ad contrahendum. Alii negant, quia novus consensus novum Sacramentum facere nequit, cum repetitus consensus non afferat novam materiam & formam, sed priorem solum ratificet. Denique Matrimonia hæreticorum, si intentione saltem generali intendant facere id, quod Christus instituit, & facit Ecclesia,

fia, licet intentione particulari non credant suscipi Sacramentum, sunt vera Sacramenta, si omnia requisita habeant, licet ob hæresin sint peccato Sacrilegii polluta.

§. 1200.

Sacramentum Matrimonii a Christo Domino institutum est: nam omnia Sacramenta a Christo in N. L. instituta fuerunt: (§. 912.) Sed Matrimonium est N. L. Sacramentum: (§. 1199.) Ergo a Christo institutum fuit. Id quod magis patebit ex Scholio sequenti.

Schol. Sacramentum Matrimonii a Christo institutum fuit, quando in Cana Galilææ nuptias sua præsentia honestavit, eisque benedixit. Ita enim tenent Patres. S. Cyrillus Alex. l. 2. in Joan. docet, Christum sanctificasse conjugium, & gratiam nuptiis præparasse, quando aquam in vinum in Cana Galilææ convertit. S. Augustinus tr. 9. in Joan. ait, ideo Christum nuptiis interesse voluisse, ut castitatem conjugalem firmaret. S. Maximus hom. de Epiphan. ait: *Vadit ad nuptias Dei Filius, ut, quas dudum potestate constituit, (scilicet in ratione contractus humani) nunc præsentia suæ benedictione sanctificet: (scilicet adjungendo dignitatem Sacramenti.)*

§. 1201.

Materia remota Sacramenti Matrimonii sunt corpora contrahentium, quia sunt objectum contractus matrimonialis. Quænam autem sit materia proxima & forma, disputant adhuc Theologi. Unde fit.

*Materia
proxima
& forma.*

Schol. Navarrus &c. docent, consensum internum mutuum contrahentium esse materiam Matrimonii, formam vero verba vel signa externa hunc consensum exprimentia: & Joannes Major verba pro materia, & consensum internum pro forma assignat. Verum hoc modo tota materia & forma non essent signum sensibile, quod tamen ad Sacramentum requiritur. Vasquez vult, contrahentium corpora esse materiam Matrimonii, consensum vero per verba explicatum esse formam. Sed corpora sunt solum materia remota, & Matrimonium consistit in actione transeunte. Richardus censet, verba unius conjugis esse materiam Matrimonii, & verba alterius esse formam. Ast hoc modo non nisi materia vaga, & pro libitu contrahentium variabilis assignatur: Catharinus in opusc. de Matr. c. 1. putat, verba & actus contrahentium esse materiam Matrimonii, formam vero esse verbum Dei sanctificans Matrimonium, cum dixit Gen. 2. & Matth. 19. *Propter hoc relinquet homo patrem &c.* Ex quo sequitur, Deum esse Ministrum hujus Sacramenti. Verum sic confunditur institutio cum essentia matrimonii: Deus contra communem Theologorum fit minister, cum tamen solus homo a Deo pro administrandis Sacramentis destinatus sit: nec datur moralis conjunctio inter materiam & formam. Maldonatus censet, totam illam externam conjunctionem, & societatem viri & uxoris, quæ ab omnibus percipitur esse materiam, significationem vero conjunctionis Christi & Ecclesiæ esse formam. Ast sic forma non esset sensibilis, nec consisteret in verbis vel aliquo æquivalenti, quod tamen Florentinum ad omnia Sacramenta requirit. Denique Cabus & Tournely volunt, materiam Matrimonii esse actus contrahentium, formam vero verba Sacerdotis, quibus conjuges jungit. Sed hæc sententia supponit, Sacerdotem esse ministrum Sacramenti Matrimonii, quod suo loco refutabitur. Dicendum igitur est, verba

verba seu signa conjugum, quibus mutuam consensum exprimunt, esse sibi invicem materiam & formam Sacramenti Matrimonii secundum diversas considerationes; nam quatenus per illa mutuo sua corpora in conjugium invicem tradunt, habent rationem materię: in quantum vero per ea corporum traditionem sibi mutuo factam acceptant, habent rationem formę. Nam in contractibus civilibus traditio prout sensibili signo facta habet rationem materię; acceptatio vero verbis expressa habet rationem formę, quia traditio est quid determinabile, & perficitur per acceptationem: quę se habet per modum determinantis: sed Matrimonium in ratione contractus non differt a reliquis contractibus civilibus, neque prout Sacramentum est, habet materiam diversam a seipso, prout contractus est: Ergo traditio & acceptatio verbis vel alio signo facta est materia & forma illius. *Dicis I.* Ad Sacramentum requiruntur res & verba, & quidem realiter distincta: Ergo sola verba non possunt esse materia & forma Matrimonii. *Resp.* Nomine rerum intelliguntur ea omnia, quę sunt vice earum & determinabilia per alia signa ad significandum, & nomine verborum ea, quę determinant, quę in contractu etiam nutus & litterę esse possunt; sicuti in Sacramento Pœnitentię verba confitentis, sunt relate ad verba Absolutionis materia. Eodem modo in Matrimonio verba tradentis, & acceptantis se habent. Deinde inter materiam & formam Florentinum realem distinctionem non assignat: imo licet materia totalis matrimonii copulativa sumpta, & forma totalis sumpta relate adinvicem realiter non distinguantur: si tamen unaquęque materia divisim accipiatur, distinguitur realiter a forma partiali, qua perficitur: verba enim conjugis exprimentia traditionem proprii corporis habent rationem materię, & realiter distinguuntur a verbis alterius, quibus traditionem acceptat, & quę se habet per modum formę.

II. Verba quibus mutuus consensus in acceptatione reciproca corporum exprimitur, non significant effectum Sacramenti, nec aliquid sacrum: imo in locis, ubi Tridentinum non est receptum, copula carnalis est signum sufficiens acceptationis, adeoque foret forma Sacramenti. *Resp.* Verba illa apud Christianos, non solum unionem corporum, sed etiam animorum ad similitudinem unionis Christi cum Ecclesia ex institutione sua significant, & licet forte conjuges nil sacrum cogitent, volunt tamen facere, quod facit Ecclesia, & hinc ex eadem institutione significant etiam effectum spiritualement, scilicet unionem spiritualem Christi cum anima. Deinde non est absurdum, dicere, ad initium illius copulæ gratiam Divinam nullo obice posito infundi, & tunc notat P. Berti consensui in individuum vitæ consuetudinem per copulam expresso, non vero operi carnali gratia attribuitur. III. Consensus mutuus est indifferens ad esse Sacramentale. *Resp.* Determinatur per intentionem fidelium contrahentium, qui volunt facere, quod facit Ecclesia, & quod Christus instituit.

§. 1202.

Ad matrimonium requiritur consensus verus de præsentibus.

Ad Matrimonium valide contrahendum requiritur consensus verus & mutuus de præsentibus. Nam Matrimonium est vinculum mutui & perpetui amoris & animorum ac corporum conjunctio, quæ sine consensu mutuo non habetur, quia nemo eligit aliquid, quod non diligit, & translatio dominii corporum non fit per legem, adeoque per consensum: unde nec Princeps, nec Respublica, nec Deus ipse hunc consensum supplere potest, quia est causa formalis licet extrinseca Matrimonii. Ex quo etiam sequitur,

tur, quod hic consensus debeat esse verus, sincerus, internus, & non fictus, ac deliberatus ob obligationem gravem, quam post se trahit, & quidem de præfenti, quia per promissionem, vel verba de futuro, fiunt tantum sponsalia.

Schol. Dicis I. Florentinum dicit, consensum *regu-* *Solvuntur*
lariter requiri ad Matrimonium, adeoque non *objectio-*
semper. Et c. *is qui fidem.* de sponsal. dicitur, *nes.*

quod per copulam inter sponfos habitam contrahatur Matrimonium, & non admitti probationem dissensus; imo, si forte non adsit consensus, eum ab Ecclesia suppleri. Et c. *fin.* de cond. appof. dicitur validum Matrimonium sub conditione impossibili contractum, ubi certe consensus deest.

Resp. Concilium loquitur de consensu formali & expresso, qui regulariter adesse debet, licet subinde virtualis sufficiat, & talis adest per copulam. In Matrimonio vero sub conditione impossibili Ecclesia non supplet consensum, sed illum in foro externo adfuisse judicat, si tamen coram Deo vere non fuit, Matrimonium non est validum. II. Ecclesia potest aliquem cogere ad Episcopatum, qui est Matrimonium spirituale: Ergo etiam ad Matrimonium carnale non expectato ejus consensu; maxime quia Respublica potest transferre dominium corporis in alium sine ejus consensu, sicuti potest tradere dominium bonorum subditorum aliis, dominis etiam invitis. *Resp.* Ecclesia potest cogere tantum, ut aliquis ad Episcopatum ponere consensum obligetur. Item in iis, quæ essentialiter electionem & voluntatem civium non exigunt, potest Respublica dominium unius transferre in alium; quia tunc quis est magis civis reipublicæ, quam sui juris, non autem in illis, quæ liberum consensum requirunt, uti est Matrimonium. III. In contractu venditionis sufficit obligatio ex verbis resultans sine interno consensu se obligandi:

Ergo etiam in Matrimonio. *Resp.* Disparitas est, quia in contractu conjugali non tantum corporum, sed etiam animorum fit conjunctio, quæ sine vero consensu non intelligitur.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract. imo.* Qui ficto animo init Matrimonium, duplex peccatum committit, Sacrilegii contra reverentiam Sacramenti, & injustitiæ ac injuriæ, quam alteri parti bona fide contrahenti irrogat; adeoque ad damna inde alteri provenientia compensanda obligatur, licet ipsum Matrimonium sit invalidum. In foro tamen externo deceptor compellitur ad cohabitandum cum decepta, quia pro hoc foro stat præsumptio violenta, nec deceptor creditur, etsi jurato affirmet, se ficte contraxisse, cum in causa tam ardua locum non habeat juramentum suppletorium in favorem proprium; in foro vero interno creditur quidem conjugii asserenti fictionem, prohibendus tamen est, ne cum alia contrahat, sed præstito vero consensu Matrimonium redintegret, ut hoc modo parti læsæ satisfiat, & scandalum evitetur. In nonnullis tamen casibus deceptor ad Matrimonium non obligatur, sed alio modo damnum illatum refarcire potest. 1. Si decepta pro Virgine se falso jactitaverit, quia sic deceptio deceptione compensatur. 2. Si ex tali Matrimonio scandala, & malæ sequelæ timeantur. 3. Si deceptor dignioris conditionis fuerit. 4. Si decepta fraude detecta aliam compensationem recipiat. 5. Si deceptor aliud postea Matrimonium vero consensu contraxit; in quo casu, si postea judex Ecclesiasticus deceptorem ad prius matrimonium ficte contractum compellat, & ille nulla ratione effugere possit, quominus deserta posteriore legitima uxore priori putatitiæ adhæreat, potest quidem aliquamdiu illi cohabitare, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciatur, potius tamen excommunicationis sententiam secundum forum externum humiliter sustinere debet.

bet, quam ut in copulam consentiat, quæ foret adultera. 2do. Si Matrimonium ex defectu veri consensus sit invalidum, adeoque revalidandum, Parochus præmissio pio colloquio in præsentia bonorum amicorum ex talibus conjugibus tenetur elicere novum consensum, quærendo v. g. nonne vultis in Matrimonio pacifice vivere, sicuti bonos Christianos decet: tunc uterque facile affirmative respondebit, quin pars innocens de fraude aliquid advertat.

§. 1203.

Porro Consensus hic debet esse vel ver- *Requiri-*
bis, vel aliis signis externis inter personas *tur con-*
habiles expressus. Nam Matrimonium, si *sensus*
spectetur ut Sacramentum, debet esse signum *exterius*
sensibile: Ergo requirit consensum externe *manifesta-*
manifestatum: imo vero si spectetur etiam *tus.*
ut contractus, signa externa requirit, quia
nec traditio nec acceptatio domini corporum sine signis externis innotescit.

Schol. Dicis I. c. *Matrimonium.* de Spons. duorum. *Solvuntur*
dicitur, solum consensum requiri ad Matrimo- *objectio-*
nium: & promissio aliarum rerum pure mentalis *nes.*
obligat: Ergo etiam Matrimonii. *Resp.* Solum
consensus signo externo declaratus dicitur in ci-
tato capitulo sufficere, & ly *solum* consensum,
parentum vel copulam excludit. Neque promissio
interna utpote ab alio non acceptata obligatio-
nem parit. II. c. *Tuæ.* de spons. duor. dicitur:
Matrimonium in veritate contrahitur per legiti-
imum viri & mulieris consensum, sed necessaria
sunt quantum ad Ecclesiam verba consensum expri-
mentia de præsentibus: Ergo manifestatio solum pro-
foro externo requiritur. *Resp.* Solum statuitur
requiri verba formalia, ut consensus in foro ex-
terno facilius probari possit, cum alia signa ex-

terna, uti nutus, sint magis æquivoca. III. Votum solo interno consensu fieri potest. Ergo & Matrimonium. *Resp.* Disparitas est, quod votum fiat Deo, qui verbis non eget: Matrimonium fit inter homines, apud quos consensus internus sine signis non cognoscitur.

Resolvuntur casus. **Coroll. Pract.** Imo. Consensus non debet necessario declarari per verba formalia, sed alia etiam signa sufficiunt; hinc etiam surdi & muti Matrimonium contrahere possunt. c. *cum apud.* de Sponsal. si autem signa dubia adhibeantur & æquivoca, peccatur mortaliter, ob periculum gravissimarum liti-um, nisi consuetudo loci excuset. 2do. Ad exprimendum consensum sufficiunt hæc verba: **Accipio te in meam conjugem:** verba autem consensum de futuro significantia non sufficiunt: v. g. eris uxor mea. Hæc tamen verba: tenebo te in uxorem meam ex hoc tempore, sufficiunt. c. *Ex parte.* de Spons. Quando verba sunt dubia, si de mente contrahentium constet, illi standum erit, si de ea non constet, sumenda sunt secundum usum communem. 3tio. Si puella rogatur; an velit de præsentis cum aliquo contrahere, & ipsa taceat coram patre & matre pro ipsa repromittentibus, sufficit ad Matrimonium c. un. de Spons. impub. Quod tamen non admittunt Salmanticenses, si extranei pro puella respondeant. 4to. Uterque contrahens simul consensum ponere debet, non simultate physica, sed morali, quæ ex prudentis arbitrio, quantum ad tempus, metienda est.

§. 1204.

Matrimonium sub conditione initum quomodo valeat.

Matrimonium contractum sub conditione relata in præsens, & præteritum, v. g. **contraho tecum, si sis dives &c.** statim valet, si conditio vera sit; & non valet, si conditio falsa fuerit. l. *cum ad præsens.* ff. de reb.

reb. creditis. Ratio est, quia ex voluntate convenientium contractus legem accipit: Si igitur ea sit contrahentium voluntas, ut, si hoc existat, stipulatio rata sit, si non existat, stipulatio sit irrita, ita statim erit, sicut inter se convenerunt.

2. Matrimonium vero contractum sub conditione honesta relata in futurum, v. g. accipio te in meam, si pater tuus consenserit, suspenditur usque ad conditionis eventum. c. *super eo. de condit. appof.* Ratio est, quia conditio proprie dicta, & in futurum relata suspendit actum, cui apponitur. Quod tamen intelligendum est, si conditio apponatur in ipso contractu; si enim contractu absoluto consensus sit perfectus, conditio illi apponi non potest.

3. Matrimonium denique contractum sub conditione, quæ ejus substantiæ repugnat, ipso jure est irritum. Ratio est, quia etiam alii contractus cum conditione substantiæ contractus contraria jure naturæ sunt invalidi: Ergo etiam Matrimonium, uti declaratur c. *fin. de cond. appof.* siquidem consensus in conditionem contrariam substantiæ Matrimonii, tollit consensum in substantiam Matrimonii.

Schol. Quæritur, an Matrimonium sub conditione *An novus* de futuro contractum, posita deinde conditione *consensus* statim perficiatur, sine novo consensu posito. *post even-*
Respondetur affirmative, tum quia in l. *potior. ff. tum con-*
 Qui potiores in pignor. dicitur: *cum semel con-* *ditio*
ditio extitit, perinde habetur, acsi illo tempore, requira-
quo stipulatio interposita est, sine conditione facta tur.
esset;

esset; tum quia consensus de futuro conditionatus: v. g. Accipiam te, si Pater mille in dotem dederit, eveniente conditione sine novo consensu purificatur, & fiunt sponsalia absoluta: c. un. de Sponsal. in 6. Ergo etiam consensus de presenti conditionatus: Accipio te in meam, si pater mille dederit, eveniente conditione sine novo consensu purificatur, & transit in Matrimonium purum & absolutum. *Dicis I. c. super eo.* De condit. appof. dicitur de aliquo contrahente sub conditione, si pater consenserit, illum, nisi voluntas patris postea intercedat, nequaquam cogendum esse ad contrahendum Matrimonium: Ergo si voluntas patris accedat, cogendus est ad Matrimonium, adeoque per eventum conditionis non fit absolutum. *Resp.* Pontifex hic non definit, an novus consensus sit apponendus, & per ly ad *contrahendum Matrimonium* intelligit consummandum Matrimonium, de qua consummatione consultus fuit. II. Cætera Sacramenta a futuro eventu pendere non possunt: Ergo nec Matrimonium. *Resp.* Sacramentum Matrimonii hoc proprium habet, quod fit per modum contractus, & naturam cæterorum contractuum sequatur, qui, si sint conditionati, purificata conditione sine novo consensu fiunt absoluti.

*Resoluntur
var casus.*

Coroll. Præst. 1mo. Matrimonia sub conditione maxime de futuro contracta ob gravissima incommoda, quæ ex iis oriri possunt, non nisi ex gravissima causa sunt permittenda. *2do.* Condicio de præterito vel præsentis non suspendit quidem Matrimonium quoad valorem, suspendit tamen quoad usum licitum ob periculum fornicationis, donec impletio conditionis cognoscatur: si autem condicio de futuro sit apposita, impleta conditione licet non sit necessarium novum consensum ponere, melius tamen in praxi novus consensus coram Parocho & duobus testibus ponitur, ut de Matrimonio absoluto in foro externo testari possint.

possint. 3to. Conditiones ab intrinseco ex natura rei necessariæ in determinatione suarum causarum, v. g. *contraho tecum, si cras sol oriatur, vel necessariæ ab intrinseco ex suppositione Divinæ Providentiæ v. g. si pater tuus sit absolute moriturus, non suspendunt contractum, & habentur pro impletis, suntque expressiones certitudinis voluntatis, quasi aliquis diceret: contraho tecum, quam certo sol est cras oriturus &c.* 4to. Conditiones generales omnibus contractibus intrinsecæ, v. g. *si consenseris: si Deus velit: si non adsit impedimentum: si sumantur eo modo, quo insunt, non suspendunt contractum, & habentur pro non apposis: si vero alio modo accipiantur, quo non insunt, v. g. si probetur te consensum dedisse: si Deus velit voluntate approbationis: si constiterit non subesse impedimentum, contractum suspendunt usque ad eventum conditionis.* 5to. Si qui jure impediti contrahant sub conditione dispensationis obtinendæ, non quidem peccant, si impedimentum sit dispensabile, sed tenentur tamen dispensationem petere, qua obtenta, Matrimonium per novum consensum coram Parocho & testibus celebrare debent, quia hæc videtur esse mens dispensantis, ut matrimonium modo post dispensationem in facie Ecclesiæ valide contrahatur. 6to. Si quis Matrimonium cum duabus sub conditione contrahat, illud validum est, cujus conditio prius impletur: quia hoc præjudicat alteri Matrimonio per eventum conditionis necdum purificato. Si conditiones utriusque Matrimonii simul eveniant, neutrum est validum, quia incertitudo vitiat Matrimonium. c. *ex litteris. De Sponsal. 7tmo.* Valide contrahitur Matrimonium cum intentione adulterandi; a conjuge sine causa se separandi, prolem occidendi; aliam ducendi uxorem, si fidem Matrimonii violaverit: non tamen valet, si hæc in pactum deducantur, quia substantiæ Matrimonii adversantur. Valet tamen Matrimonium, si quis

si quis contrahat cum intentione illo nunquam utendi petendo debitum, non autem valet, si conditio vel pactum adjiciatur, quo jus seu potestas Matrimonii impeditur: v. g. accipio te ita, ut in perpetua continentia vivamus, vel Religionem profiteamur, vel nunquam a me debitum petas, vel ego tibi reddere non tenear, quia hæc pacta sunt contra substantiam Matrimonii, quæ in jure utendi, & obligatione præstandi corpus consistit. 8vo. Conditio impossibilis, turpis, & contra bonos mores, si suspendat actum, & eum valere non faciat, nisi dependenter a conditione, irritum reddit Matrimonium: si autem sit tantum modus contractui adjectus, quem non suspendit, sed validum supponit, antequam impleatur, & substantiæ matrimonii non repugnet, illud irritum non reddit, sed pro non adjecta habetur, quia talis modus contractum validum supponit. vid. cap. ult. de cond. appof. 9no. Licitum est Matrimonium ad Morganaticam Vermählung zur linken Hand, ea lege contractum, ut uxor, & liberi ex ea nati dono nuptiali, vulgo Morgengab tempore sponsalium determinato sint contenti, & a cæteris bonis avitis, titulis & dignitatibus abstineant, ut bona familiæ prioris Matrimonii conserventur; nam hoc fini Matrimonii non repugnat.

§. 1205.

*Minister
Matrimonii.*

Minister Sacramenti Matrimonii est vel Sacerdos conjuges benedicens, vel ipsi contrahentes: cumque Ecclesia necdem defini- verit, quis horum determinate minister sit, hinc libere adhuc de hac re in Scholis disputatur.

*Quis sit
minister
Matrimonii.*

Schol. Guillelmus Parisiensis, Canus, Petrus de Marca, Tournely &c. docent, ministrum Sacramenti esse Sacerdotam conjuges benedicentem, & hæc verba: *Ego vos conjungo*, proferentem: hanc

hanc sententiam temeritatis accusat Vasquez, sed immerito, nam propugnata est in Concilio Tridentino a Cano, uno ex primariis Sorbonæ Doctoribus, uti narrat Pallavicinus l. 23. hist. c. 9. Verumtamen magis placet sententia, quæ ipsos contrahentes ministros Sacramenti Matrimonii esse statuit. 1. Quia Concilium Florentinum ait: *Causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsentibus expressus*: Sed hæc verba proferuntur a contrahentibus: Ergo illi conficiunt Sacramentum; de Sacramento enim ibi agit Eugenius, & non de Matrimonio, prout contractus est. Item Tridentinum Sess. 24. de ref. Matr. cap. 1. ait, clandestina Matrimonia libero contrahentium consensu facta rata & vera esse matrimonia, *quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit*. Et can. 11. benedictionem nuptiarum inter cæremonias solum recenset: Ergo sine Sacerdote Matrimonium est Sacramentum, quod ex his locis Tridentini satis bene colligitur, quod iterum non de solo contractu, sed de Sacramento agit, licet de hoc nihil expresse definiverit. 2. Nostra sententia nititur communiori veterum Theologorum consensu uno excepto Guillelmo Parisiensi, a quorum sententia non est facile recedendum: & S. Thomas in 4. d. 26. q. 2. a. 1. ait: *Verba, quibus consensus exprimitur, sunt forma hujus Sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam Sacramentale*. Quam sententiam S. Thomas nullibi retractavit. Deinde S. Congregatio Conc. declaravit, non esse de substantia Sacramenti Matrimonii, ut Parochus loquatur, sed satis esse, si præsens sit, & intelligat, quid agatur: imo ipsum Tridentinum requirit Parochi & testium præsentiam, non ut Sacerdos sit minister, sed ut vitentur incommoda ex clandestinis Matrimoniis oriri solita: Et in plurimis Latinorum & Græcorum Ritualibus, quæ P. Martene t. 2. de ant. rit. collegit, habentur solæ benedictiones annuli, coronæ, thalami, poculi, quin

quin adsit alicujus formæ Sacramentalis vestigi-
 um. Item teste Dominico Soto t. 2. in 4. in
 nonnullis locis hæc formula usurpabatur: *Ego
 vos sponso, & Sacramentum confirmo.* Et Ritua-
 le Salisburgense hanc formam præscribit: *Matrimo-
 nium in facie Ecclesiæ inter vos, me annuente,
 contractum Deus confirmet, & ego illud approbo,
 perficio atque solemnizo in nomine P. & F. & S. S.*
 Quæ verba non videntur conficere Sacramentum,
 sed factum supponunt. 3. Colligitur ex praxi
 hodierna Ecclesiæ, nam in illis locis, ubi Tri-
 dentinum est receptum, quando aliqui contrahunt
 in facie Ecclesiæ cum occulto impedimento, eo
 per dispensationem sublato sufficit, ut clam ite-
 rum sine Sacerdote contrahunt, ex declaratione
 Pii V. cumque tunc matrimonium validum esse
 incipiat, nec liceat separare rationem contractus
 a ratione Sacramenti, signum est, tunc Matrimo-
 nia fieri Sacramentum. Deinde Matrimo-
 nium hæreticorum sine benedictione Sacerdotali
 contracta sunt Sacramentum, licet Sacrilegio pol-
 lutum; alias enim monendi essent hæretici ad
 fidem redeunt, ut coram Parocho rursus con-
 traherent percepturi Sacramentum, quod est con-
 tra praxin. 4. Christus hoc Sacramentum insti-
 tuens contractum Matrimoniale jure naturali
 & civili validum ad dignitatem Sacramenti eve-
 xit, & hinc eosdem voluit esse Sacramenti hu-
 jus ministros, quos contractus naturalis: sed
 ministri contractus sunt contrahentes: Ergo
 etiam Sacramenti. *Dicis I.* Patres communiter
 affirmant, conjugia sanctificari &c. benedictione
 Sacerdotis, & ob hanc vult Concilium Cartha-
 ginense IV. ut conjuges eadem nocte in Virgi-
 nitate permaneant. *Resp.* Patres solum volunt,
 nuptias in facie Ecclesiæ esse celebrandas, ut per
 benedictionem Sacerdotis firmiorem nexum ac-
 quirant, in cujus benedictionis cæremonialis re-
 verentiam eadem nocte Virginitatem imperavit
 Concilium Carthaginense. II. Si admittatur Sa-
 cerdos

cerdos pro ministro matrimonii, ejusque benedictio pro forma, contra adversarios melius ex traditione probatur Sacramentum Matrimonii.

Resp. Probatio nostra salva manet, quia benedictio est cæremonia sacra pro rite celebrando Sacramento adhibita. III Trident. Sess. 24. de ref. Matr. cap. 1. requirit, ut Sacerdos in Matrimonio celebrando illa verba dicat: Ego vos in Matrimonium conjungo: Et Concilium Colonienſe an. 1536. Cameracenſe a. 1567. & Rituale Romanum Sacerdotem pro ministro assignant. *Resp.* Tridentinum conformiter ſuis dictis loquitur, & ſolum vult, quod Sacerdos ut teſtis conjuges conjunctos declaret. Concilium Colonienſe & Rituale Romanum dicunt, Sacerdotem eſſe miniſtrum Sacramenti Matrimonii quoad cæremoniam accidentalem, ſeu benedictionem, non quoad eſſe Sacramenti. IV. Contrahentes non habent intentionem, conficiendi Sacramentum, & nulla verba ſacra adhibent: Ergo non ſunt miniſtri.

Resp. Contrahentes eo ipſo, quod velint Matrimonium celebrare ritu Chriſtiano, habent intentionem conficiendi Sacramentum, & ſic eorum verba, quatenus ſignificant conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, ſunt ſacra. V. S. Thomas I. 4. contr. gentes c. 78. probat, Matrimonium eſſe Sacramentum, quia per miniſtros Eccleſiæ diſpenſatur. Et Evariſtus ep. I. ait: Matrimonia ſine Sacerdote contracta non eſſe Matrimonia, ſed adulteria. *Resp.* S. Thomas loquitur de miniſtro cæremoniali. Evariſtus vocat illa matrimonia adulteria, quia non ſunt licita, imo poſt Tridentinum ſine præſentia Parochi etiam ſunt invalida.

Coroll. Præſt. imo. Sponſi in peccato mortali Matrimonium contrahentes probabilius non peccant graviter indigne adminiſtrando Sacramentum, cum non ſint miniſtri ſpecialiter ad hoc conſecrati, licet graviter peccent, Sacramentum indigne ſuſci-

Refoteruntur caſus.

fufcipiendo. 2do. Procurator contrahendo pro principali non debet eſſe, in ſtatu gratiæ, quia tantum nomine principalis ſui agit, qui eo ſaltem tempore pro digne fuſcipiendo in ſtatu gratiæ eſſe debet, quo Procurator actu contrahit.

§. 1206.

*Subjeſtum
Matrimo-
nii.*

Subjectum Matrimonii ſunt vir & mulier nullo impedimento dirimente ligati: quia Matrimonium eſt conjunctio maritalis viri & foeminæ inter legitimas perſonas individuanvitæ conſuetudinem retinens &c. (§. 1194.)

*An Ma-
trimo-
nium per
Procura-
tores con-
tractum
ſit vali-
dum.*

Schol. Matrimonium inter abſentes per Procuratores contrahi poteſt, & valet in ratione contractus civilis & naturalis, quia cum Procuratores ſint loco principalium cum plena poteſtate contrahendi, ideo, quod ipſi faciunt, cenſentur facere principales contrahentes. c. fin. de Procur. in 6. Ut autem Matrimonium per Procuratores contractum in ratione contractus ſit validum, debet 1. Procurator habere a ſuo Principali ſpeciale mandatum ad contrahendum Matrimonium cum certa perſona, nec debet hoc mandatum excedere. 2. Hoc mandatum exequi debet per ſeipſum, & non per alium ſubſtitutum, niſi ſpecialis facultas ad ſubſtituendum ei a principali data fuerit. 3. Eo tempore, quo Procurator contrahit, ejus poteſtas non debet eſſe revocata nequidem tacite, alias enim nullum foret Matrimonium, licet de revocatione Procurator nihil audiviſſet. Verum ulterius quæritur, an Matrimonium inter abſentes fideles per Procuratorem, vel per litteras contractum ſit Sacramentum. Durandus in 4. d. 26. & Canus de loc. Theol. 1. 8. c. 6. ad 3. negative reſpondent: & Petrus de Ledesma vult, Matrimonium per litteras contractum nec in ratione contractus, nec in ratione Sacramenti eſſe validum. Sed dicendum 1. Matrimonium per Pro-
cura-

curatores inter absentes contractum esse verum Sacramentum; tum quia hoc Matrimonium est validum in ratione contractus civilis: Ergo etiam in ratione Sacramenti, quia Christus contractum civilem validum ad dignitatem Sacramenti evehit: tum quia in tali matrimonio habetur vera materia & forma, scilicet consensus verbis expressus & acceptatio, (§. 1201. Schol.) & præsentia Parochi, ac duorum testium: Ergo est verum Sacramentum; unde illi etiam favet jus Canonicum. c. *Procurator*. De Procurat. in 6. & Ecclesia illud permittit, & de eo judicat. 2. Dicendum, Matrimonium per litteras contractum esse verum Sacramentum; quia contractus civiles fieri possunt per litteras: Ergo etiam matrimoniales, nam litteræ succedunt loco contrahentium sicuti Procuratores, si ergo lectis eorum litteris coram Parocho & testibus traditio corporum & acceptatio per mutuas litteras fiat, in ratione contractus & Sacramenti Matrimonium perficitur.

Dicis I. Alia Sacramenta absentibus conferri non possunt, & nequidem Sacramentum Pœnitentiæ, licet alias absens judicialiter absolvi possit: Ergo nec Sacramentum Matrimonii. *Resp.* Disparitas est, quod Sacramentum Matrimonii habeat pro materia contractum civilem validum, qui etiam inter absentes iniri potest. In Sacramento Pœnitentiæ verba ore prolata ex institutione Christi sunt essentialia, & ad præsentem dirigi debent; & sententia judicialis fori interni, ubi accusator reus & testis idem est, & certæ in eo dispositiones requiruntur judici cognitæ, in absentem pronuntiari nequit: (§. 1069.) in Matrimonio vero pro verbis alia signa externa sufficiunt, & contractus validus etiam inter absentes celebrari potest. II. Collatio Sacramenti est actio personalis, & receptio passio personalis: Ergo per Procuratores fieri nequit. *Resp.* Procurator non recipit Sacramentum, sed est tantum conditio, qua posita principalis recipit Sacramentum. III. Sic fieret,

ut si Procurator eo tempore contrahat, quo vir & mulier, pro quibus contrahit, dormiunt, dormientes recipiant gratiam, vel in peccato mortali existentes in somno mortaliter peccent. *Resp.* Non est absurdum, dormientem recipere gratiam, vel peccare, si voluntas moraliter perseveret, uti patet in Baptismo.

§. 1207.

*Impedi-
menta
Matrimo-
nii quid.*

Ut vir & mulier Sacramentum Matrimonii valide suscipiant, nullo impedimento dirimente ligari debent. (§. 1206.) Est autem *Impedimentum* in genere omne illud, quod contractum Matrimonii vel nullum vel illicitum reddit.

*Impedi-
menta di-
rimentia.*

Schol. Impedimenta Matrimonii alia sunt *dirimentia*, quæ contractum Matrimonii nullum reddunt, ex eo, quod aliquid essentialia illi desit; ita ut cum tali impedimento non fiat verum Matrimonium, & contractus dirimatur, non quasi verum Matrimonium dirimatur, sed quod Matrimonium de facto solum & non jure contractum irritum reddatur. Impedimenta dirimentia sunt quindecim scilicet:

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen.
Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Hon-
nestas,

Ætas, Affinis, si Clandestinus, & Impos,

Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto:

Hæc focianda vetant connubia, facta retractant.

Ex his impedimentis nonnulla sunt juris naturalis, scilicet:

Mens ægra, & Conjux, Vis, Error, Ineptia,
Sanguis.

Alia

Alia sunt juris Ecclesiastici, scilicet:

Ordo sacer, Votum, nec non sponsalia firma
 Atque duplex crimen, quadruplex cognatio,
 Raptus,
 Si Baptisma deest, Ætas, Testes, Parochusve.

Alia sunt impedimenta *prohibentia*, seu *impedien-* *Prohiben-*
tia, quæ impediunt Matrimonium contrahendum, *tia*.
 sed non dirimunt contractum, & sunt sequentia.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriarum,
 Atque Catechismus, crimen, sponsalia, votum,
 Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Per Ecclesiæ vetitum intelligitur prohibitio superioris Ecclesiastici, ne quis Matrimonium contrahat. Tempus feriarum certa tempora denotat, quibus celebratio nuptiarum ab Ecclesia prohibetur. Per Catechismum denotatur impedimentum, quod olim ab eo contraheretur, qui respondebat pro infante, quando supplebantur Cæremoniæ Baptismi in necessitate collati; quod hodie sublatum est. Criminis nomine intelliguntur quædam crimina in antiquis canonibus expressa; quorum rei a Matrimonio contrahendo prohibebantur, suntque sequentia:

Incestus, Raptus sponsatæ, mors muliebris,
 Susceptus propriæ sobolis, mors Presbyteralis,
 Vel si pœniteat solenniter, aut monialem
 Accipiat: prohibent hæc conjugium sociandum.

Verum etiam hæc hodie per non usum sublata sunt. Denique sponsalia legitime contracta, & nondum dissoluta, & votum simplex perpetuæ castitatis, vel ingrediendi & profitendi Religionem, vel suscipiendi S. Ordinem, vel non nubendi Matrimonium contrahendum impediunt. Quare hodie adhuc restant quatuor impedimenta prohibentia, scilicet:

Ecclesiæ vetitum, Tempus, Sponsalia, Votum.

De quibus omnibus nunc per ordinem agendum est. Prius tamen videndum, an Ecclesia habeat potestatem statuendi impedimenta dirimentia.

§. 1208.

Ecclesia potest statuere impedimenta dirimentia.

Ecclesia habet jus & Auctoritatem statuendi impedimenta Matrimonium dirimentia. 1mo. Apostolus 1. Cor. 7. Disparitatem cultus docuit eoipso esse impedimentum Matrimonii dirimens, quando permittit mulieri fideli a viro infideli discedere, si infidelis converti, & sine injuria Creatoris cohabitare nolit. 2do. Constat ex Traditione. Siricius P. ep. ad Himer. statuit, ne Monachi, aut S. Virgines Matrimonium contrahant. S. Leo M. ep. 92. ad Rustic. statuit Presbyteros uxorem ducentes, ab operibus nuptiarum cessare debere. S. Gregorius M. l. 11. ep. 64. Augustino Anglorum Episcopo rescripsit, tertia vel quarta generatione connubia fidelium licenter jungi, a secunda omnino abstinendum esse; cum noverca misceri gravissimum esse scelus; cum cognata quoque prohibitum esse conjugium. Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum consanguinitatis gradus præscripsit, inter quos conjugia jungere non possent. 3tio. Constat ex Conciliis. Concilium Eliberitanum a. 315. statuit can. 61. incertas esse nuptias cum sorore uxoris suæ, aut cum Privigna. Concilium Ancyranum a. 314. can. 11. fancivit, nullum esse Matrimonium cum desponsatis puellis a viro raptis, quamvis raptor delibavertit florem virginitatis. Concilium Neocæsareense eodem anno can. 1. confirmat

firmat impedimentum Ordinis. Concilium Chalcedonense a. 451. can. 16. tradit, non licere Monacho, & Virgini Deo consecratae nuptias contrahere. Concilium Lateranense IV. a. 1215. impedimenta consanguinitatis ad quartum gradum restringit. Hinc Tridentinum Sess. 24. can. 4. recte definit. *'Si quis diserit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit.*

Schol. 1. Lutherus & Calvinus, & prolixius Mar-
 cus Antonius de Dominis Spalatensis Archiepi-
 scopus & Apostata l. 5. de republ. Christ. docent, *us.*
 nullam Ecclesiae facultatem inesse, statuendi im-
 pedimenta Matrimonium impediencia, ex eo,
 quod Matrimonium non fit Sacramentum, sed me-
 rus contractus civilis, & politicus. Cum vero
 haereticam hanc sententiam damnasset Tridenti-
 num, Joannes Launojus in op. de reg. in Matrim.
 potestate, distorta vocabuli *Ecclesiae* acceptione
 vult eo nomine intelligi personas Regum, & im-
 pedimenta per Ecclesiam induci, quae per Reges
 inducuntur; & auctoritatem statuendi impedi-
 menta Matrimonium dirimentia tam proprio &
 nativo jure pertinere ad solos Principes Saecula-
 res, ut Ecclesia eam exercere non possit, nisi vel
 usurpatione, vel saltem indulgentia & concessio-
 ne Principum. Rationes contra hanc Ecclesiae
 potestatem sunt: I. Matrimonium saltem supponit
 contractum civilem: sed soli Principes leges
 irritantes contractum civilem statuere possunt:
 Ergo &c. *Resp.* Matrimonium est contractus
 simul & Sacramentum, adeoque Ecclesia de eo
 leges irritantes ferre potest. II. Sic mutaret
 Ecclesia materiam Sacramentorum irritando con-
 tractum civilem. *Resp.* Ecclesia non mutat ma-
 teriam, quae semper est, & manet contractus va-
 lidus, sed solum in nonnullis casibus hanc mate-

riam subtrahit, dum aliquas personas ad contrahendum inhabiles declarat, sicuti qui auferret aut immutaret aquam, non mutaret materiam Baptismi, sed eam solum subtraheret. III. Ecclesia nequit irritare contractum jure naturæ validum: Ergo nec impedimenta Matrimonii statuere. *Resp.* Lex Ecclesiastica & civilis perficit naturalem, adeoque contractum jure naturæ validum irritare potest, quia natura dicitur, ut legibus superiorum obtemperetur.

An Prin- Schol. 2. Reges & Principes sæculares jure sibi proprio constituere possunt impedimenta Matrimonium dirimentia, nam 1. hoc probat ipsa praxis Principum, qui nonnulla impedimenta dirimentia statuerunt, non usurpatione juris Ecclesiastici, quia de hac Ecclesia nunquam conquesta fuit, imo vero eorum leges approbavit. Non jure ab Ecclesia accepto, hoc enim ex nullo decreto vel Concilio probari patet. 2. Pontifices latas a Principibus leges circa Matrimonium commendarunt, & approbarunt. Concilium Milevitanum II. postquam statuisset, maritum, qui dimiserat uxorem, alteri nubere non posse, decrevit supplicandum Imperatori, ut lege sua idem prohiberet. Lateranense I. can. 5. legem, qua prohibet Matrimonia inter consanguineos, confirmat auctoritate legis civilis: Et Siricius, S. Leo, & Nicolaus I. citatâ impedimenta statuentes legis præsidio nituntur. Et S. Thomas in 4. d. 34. q. 1. ait: *Matrimonium in quantum est in officium naturæ, statuitur jure naturæ: in quantum est in officium communitatis, statuitur jure civili: in quantum est Sacramentum, statuitur jure Divino. Et ideo ex qualibet distarum legum potest persona effici ad Matrimonium illegitima.* 3. Matrimonium includit contractum civilem: sed hic potestati Principis civilis quoad directionem & valorem subest, quem elevando ad Sacramentum Christus jurisdictioni civili non subduxit, sed efficaciam Sacramenti solum addidit: Ergo

Ergo Princeps Matrimonii valorem determinare potest, quatenus est contractus civilis. Verum Quæris, an tunc, si contractus civilis a Principe sæculari irritetur per accidens & præter intentionem sæcularis potestatis, sequatur nullum esse Sacramentum ex defectu ipsius materiæ. *Respondetur* negative, nisi etiam potestas Ecclesiastica ad idem impedimentum constituendum concurrat, nam duæ potestates, Ecclesiastica scilicet & politica ita a Deo institutæ & ordinatæ sunt, ut nedum inter se pugnent, sed mutuo in statuendis impedimentis se foveant, & adjuvent. Quippe Principes Catholici edocti, quod Matrimonium Christianorum sit res sacra, sua auctoritate conferunt, ut sacri Canones, qui ad nuptias spectant, religiose observentur. Sic Carolus M. in suis Capitularibus agens de nuptiis, ait l. 5. n. 5. Sic Gregorius sensit: ita canones prohibent copulari. Sic oratores Galli in Concilio Tridentino a Patribus nomine Caroli IX. postularunt, ut juberent irritari Matrimonia clandestina, & ea, quæ filii-familias insciis vel invitis parentibus contraxissent: Ergo persuasum semper fuit, necessarium esse utriusque potestatis Ecclesiasticæ & civilis concursum, ut aliqua impedimenta Matrimonii inducantur, cum conjugalis contractus simul sit civilis, & Sacramentalis.

Covoll. Præf. 1mo. Impedimenta Matrimonii dirimentia nonnisi universalibus Ecclesiæ Canonibus a summo Pontifice, seu Concilio generali statui possunt: nec illa obligant infideles infidelibus Principibus subjectos, ac proinde Matrimonia eorum cum his impedimentis celebrata sunt valida. Hæretici tamen obligantur legibus Ecclesiæ etiam quoad impedimenta dirimentia jure Ecclesiastico statuta, adeoque si cum tali impedimento in hæresi contrahant, & postea convertantur, vel dispensatio peti debet, vel Matrimonium dirimi.

2do. Rationabilis consuetudo legitime præscripta,

& tacite a legitimis superioribus approbata impedimenta dirimentia inducere potest, quia habet vim legis. Ad præscriptionem vero contra illa quadraginta anni requiruntur; sicuti etiam per consuetudinem legitime introductam impedimenta juris Ecclesiastici abrogari possunt. 3to. Est peccatum mortale, scienter cum impedimento dirimente naturali seu Ecclesiastico contrahere Matrimonium, ob violationem gravis legis, & quidem peccatum Sacrilegii. 4to. Si impedimentum sit utriusque conjugi notum & indispensabile, conjuges saltem a thoro separari debent: si vero subsit periculum, incontinentiæ, vel impedimentum sit publicum, etiam a cohabitatione separari debeant. Quodsi impedimentum sit dispensabile, petenda est dispensatio abstinendo interim a copula, & obtenta dispensatione ponatur novus consensus, etiam coram Parocho & testibus, si fieri possit. 5to. Si Confessarius deprehendat impedimentum dirimens ante contractum Matrimonium hortetur, ut sponsi ante dispensationem desistant: si omnibus paratis nuptiæ sine damno vel infamia differri non possint, suadeat, ut contrahant sub conditione dispensationis obtinendæ abstinendo ab omni copula & actibus turpibus, usque dum obtineatur. Si Confessarius advertat impedimentum post contractum mala fide Matrimonium ob scientiam, vel dubium præcedens, debet indicare poenitenti, ut Matrimonium solvat, vel abstinendo a Venereis dispensationem petat. 6to. Si unus conjugum impedimentum dirimens certo sciat, debitum nec petere nec reddere potest, & pars in bona fide existens jus illud petendi non habet. c. *Inquisitioni*. de sent. Excom. si vero dubitet adesse impedimentum, debitum reddere, sed petere non debet. Si utrinque bona fide contractum sit Matrimonium, & neutra pars de valore dubitet, Confessarius autem impedimentum advertat, si non adsit spes, ut Matrimonium conjuges dissolvant, aut revalident, & grave scandalum.

lum, aut damnum prolibus immineat, non tene-
tur eos monere, quia actus frustraneus nullibi
præcipitur.

§. 1209.

Primum impedimentum jure naturæ diri- *Error.*
nens Matrimonium est *Error*, quando aliud
pro alio putatur.

Schol. *Error* alius est *Personæ*, cum una persona pro *Quotu-*
alia supponitur. Alius est *fortunæ*, quando pu- *plex.*
tatur esse dives, qui est pauper. Alius *Conditio-*
nis, quando putatur esse liber, qui est servus.
Alius *qualitatis*, quando putatur esse bonus, qui
est malus. *Error* dicitur versari circa qualitatem
personæ intrinsecam, v. g. circa nobilitatem, Vir-
ginitatem: vel extrinsecam, v. g. divitias. Si
una pars se talem fingat, qualis non est, ut aliam
ad Matrimonium inducat, errori conjungitur fraus,
& dolus. Rursus *Error* alius est *Antecedens*, qui
dat causam contractui, & sine quo non contra-
heretur, ita, ut actus fiat involuntarius: alius est
Concomitans, qui non dat causam contractui, nec
facit involuntarium, sed tantum non volunta-
rium.

§. 1210.

Error personæ circa ejus substantiam jure *Error est*
naturæ irritum reddit Matrimonium, quia *impedi-*
tollit consensum; nam si error personæ sit *mentum*
antecedens, facit contractum Matrimonii in- *dirimens.*
voluntarium circa substantiale ejus objectum,
scilicet personam a contrahente determina-
tam: si sit concomitans, facit saltem nega-
tive involuntarium, quia incognitum non
potest esse actu volitum: Ergo uterque tollit
consensum absolute ad contractum necessa-
rium.

2. Error vero circa qualitatem personæ v. g. nobilitatem, divitias, virtutem, Virginitatem, bonam, vel malam indolem &c. licet proveniat ex dolo alterius contrahentis, & det ansam contractui, Matrimonium non irritat; quia manet consensus absolutus in personam, quæ est objectum directum & substantiale contractus: Ergo sicut defectus accidentium non tollit substantiam rei, ita nec tollit consensum in rem. Deinde hic error solum tollit consensum circa rem ignorantam, scilicet qualitates, non vero circa rem cognitam, scilicet personam: Ergo consensum circa substantiam non tollit. Certe si error circa qualitates irritaret Matrimonium, vix ullum subsisteret, quotidiana enim sunt conjugum lamenta: si te novissem esse talem, nunquam te accepissem.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract.* Si contrahens actualem voluntatem habeat, & expressam conditionem apponat, non accipiendi hanc mulierem in uxorem, nisi nobilis sit, Virgo, vel dives, ita ut error qualitatis redundet in personam, non est validum Matrimonium ex defectu consensus.

§. 1211.

Conditio est impedimentum dirimens. Secundum impedimentum dirimens est *Conditio* seu status servitutis, qua quis ita est sub dominio alterius, ut eum pro libitu vendere &c. possit. Error igitur conditionis servilis irritat Matrimonium. c. *Proposuit.* De conjug. serv. ubi Alexander III. ait, separandum esse Matrimonium, quando liber ignoranter contraxit cum ancilla, nisi postea hoc sciens.

sciens illam cognoverit. Et c. 3. Urbanus III. statuit: Quodsi alicubi ex consuetudine partus sequatur conditionem patris, natus ex libero, & ancilla liber sit, & ut liber Matrimonium contrahat.

2. Hoc tamen impedimentum est solummodo juris Ecclesiastici, nam stante errore conditionis manet substantialis consensus in hanc determinatam personam: Ergo nihil est, quod contractum jure naturæ dirimat. (§. 1210.)

Coroll. Pract. 1mo. Per servum in impedimento Conditionis intelligitur servus in sensu Juris Romani, seu mancipium. Quodsi servus Matrimonium contrahat cum serva etiam invito Domino, valide contrahit. *c. dignum est.* De conjug. serv. Item si liber conditionem servilem illius partis, cum qua contrahit, sciat, Matrimonium valet. *c. fin. de conj. serv. 2do.* Matrimonium cum servo originario & adscriptitio *Leibeigenen* validum est; quia talis non est servus proprie dictus.

*Resolutio-
tur casus.*

§. 1212.

Tertium impedimentum dirimens Matrimonium est *Votum* solemne castitatis in Religione approbata emissum, quod dirimit Matrimonium post ipsum votum celebratum. Ita *1mo* statuit Concilium Toletanum I. circa annum 400. can. 16. Triburiense; a. 895. Romanum a. 743. c. 5. Toletanum IV. a. 570. c. 5. Lateranense II. a. 1139. cap. 7. Et Tridentinum Sess. 24. can. 9. *Si quis dixerit . . . Regulares castitatem solemniter professos posse Matrimonium contrahere, contractumque validum*

*Votum so-
lemne in
Religione
dirimit
Matrimo-
nium.*

dum esse, non obstante lege Ecclesiastica vel voto . . . anathema sit. 2do. Siricius P. ep. 1. c. 6. Monachos & Sanctimonialia, si Matrimonia contrahere præsumperint, excommunicari, & in ergastulis usque ad finem vitæ includi jubet. S. Gregorius M. 1. 1. ep. 40. ad Anthem. scribit, Monachos, qui uxores duxerint, separandos esse a conjugibus. 3tio. Per vota solemnia status vitæ in perfectiorem mutatur: fiunt illa prævia matura deliberatione, & sine populi scandalo non mutantur: Ergo juste Matrimonium dirimunt.

Solventur objectiones. Schol. I. Lutherus l. de captiv. Babyl. admittit, votum continentiae esse legitimum impedimentum Matrimonii; sed in aliis libris postea scriptis semper negavit, votum etiam solemnne castitatis esse impedimentum dirimens Matrimonium, & defacto ducta uxore sanctimoniali hanc suam sententiam practice probavit. I. Quia S. Malchus monachus teste S. Hieronymo uxorem duxit, & cum ea usque ad finem vitæ permansit. *Resp.* Nullum fuit inter S. Malchum & illam foeminam Matrimonium, quam coactus finxit se ducere uxorem, nam ejus vir adhuc vivebat: sed fuit solum Sancta & Spiritualis Societas sub nomine nuptiarum. II. S. Augustinus l. de bon. viduit: c. 10. improbat eorum sententiam, qui nuptias virginum post votum adulteria dicunt. Et S. Leo ep. 2. ad Rust. censet. monachum post Professionem nubentem castigandum quidem esse, sed non meminit Matrimonii dirimendi. Et S. Bernardus ep. 76. censuit, non videri sibi tutum, uxorem illam, quam duxerat monachus, non consentientem dimittere; nisi prius Episcopalis Auctoritas accesserit. *Resp.* Hæc testimonia solum probant, olim nec semper nec ubique irritum fuisse Matrimonium post emissum solemnne votum castitatis. Id quod mox magis apparebit.

Schol.

Schol. 2. Queritur an votum solemne castitatis *An votum*
 in Religione approbata jure naturæ dirimat sub-*jure natu-*
 sequens Matrimonium. Affirmant communius *væ divi-*
 Thomistæ. Verùm nobis videtur, quod votum *mat Ma-*
 solemne dirimat Matrimonium jure tantum Eccle-*trimo-*
 siastico: 1. quia solemnitas voti habetur tantum *nium.*
 jure Ecclesiastico, uti patet ex c. un. de vot. in
 6. Ergo cum votum simplex jure naturæ non
 dirimat matrimonium, imò sit tantum impedi-
 mentum prohibens, etiam votum solemne jure
 naturæ non dirimit Matrimonium, sed tantum
 jure Ecclesiastico. 2. Varia antiqua Concilia Ma-
 trimonia cum voto solemni contracta poeniten-
 tiæ quidem subjiciunt, sed irrita non declarant;
 & S. Augustinus l. de bon. viduit: c. 10. rejicit
 sententiam eorum, qui asserbant, lapsarum a
 sancto proposito foeminarum, si nupserint, non
 esse conjugia. 3. Habemus varias dispensationes
 summorum Pontificum; qui in voto solemni pro
 contrahendo matrimonio dispensarunt, uti videre
 licet (t. 2. §. 840. Schol.) Ergo votum solemne
 Matrimonium dirimit solo jure Ecclesiastico. *Di-*
cis I. Tridentinum ait, Clericos in Sacris Ordini-
 bus constitutos, vel Regulares solemniter pro-
 fessos non posse valide Matrimonium contrahere:
 Ergo distinguit inter Clericos, & Regulares,
 & vult in illis jure Ecclesiastico, in his jure na-
 turæ Matrimonium dirimi. *Resp.* Hæc asserta
 distinctio est omnino arbitraria; nam Tridentinum
 ideo Clericorum & Regularium meminit, ut osten-
 dat, votum in utrisque solemne esse. II. Votum
 solemne dissolvit Matrimonium ratum jure Divi-
 no: Ergo etiam Matrimonium subsequens. *Resp.*
 Disparitas est, quia prius constat nobis ex Tradi-
 tione, uti suo loco dicetur, non vero posterius,
 III. Sic Papa posset hanc constitutionem, & im-
 pedimentum Voti tollere, adeoque monachus tunc
 sine dispensatione valide nuberet. *Resp.* Professio
 Religiosa solum impedit ex natura sua, ut licite
 Matrimonium contrahi non possit, non autem
 jure

jure naturæ dirimit; nam votum solemne & Matrimonium quoad vinculum stant in eo, qui cum licentia uxoris post consummatum matrimonium solemniter profitetur. IV. Per votum solemne aliquis se totum Deo tradit: Ergo juri naturæ repugnat, si per Matrimonium alteri se tradat. *Resp.* Professus ita se tradit Deo, ut saltem ex natura rei possit contrahere Matrimonium; nam ille, qui votum simplex castitatis emisit, etiam se tradidit Deo ad caste vivendum, & tamen valide etfi illicite Matrimonium contrahit.

Resoluntur casus. **Coroll. Pract.** Religiosus Matrimonium contrahens ipso facto Excommunicationem incurrit, & fit irregularis. Clem. un. de Confang. & Affin. Eandem pœnam incurrit contrahens cum moniali.

§. 1213.

Cognatio carnalis quid.

Quartum impedimentum dirimens Matrimonium est *cognatio*, quæ triplex est: Carnalis, Spiritualis, & Legalis. *Cognatio carnalis* seu consanguinitas est vinculum personarum ab eodem stipite descendantium: seu est propinquitas Sanguinis inter personas, quæ ab eodem stipite seu progenitore immediate vel mediate descendunt.

Linea consanguinitatis & gradus quid.

Schol. 1. Theologi & Canonistæ distinguunt consanguinitatem per lineas: & Gradus. *Linea* est ordinata collectio personarum ab eodem stipite descendantium diversos continens gradus: *stipes* vero est persona illa, a qua cæteræ originem trahunt. *Gradus* est mensura distantie consanguineorum inter se, & a communi stipite. *Linea* alia est *recta*, quæ est in medio posita, & continet illas personas, quarum una ab altera originem ducit: dicitur *recta*, quia continet gradus directos, per quos ad progenitores ascenditur, & ad progenitos descenditur ad neutrum latus desce-

deflectendo; & hoc modo linea recta alia est *ascendentium*, alia *descendentium*. Linea *transversa* seu *collateralis* ad latus deflectit, & illas personas continet: quæ omnes quidem ab uno stipite descendunt, ita tamen ut neutra earum per generationem descendat ab altera, uti frater, soror &c. Linea transversa alia est *æqualis*, quando personæ consanguinæ a communi stipite æquali numero graduum distant, v. g. frater & soror a patre: alia est *inæqualis*, quando personæ a communi stipite inæquali numero graduum distant v. g. Cajus ejusque neptis a fratre.

Schol. 2. Ad computandos gradus consanguinitatis tres regulæ statuuntur. *Prima* est pro linea *gradus* recta jure tam Canonico, quam civili recepta, *computandi*. Tot sunt gradus, quot personæ una dempta: vel tandi. tot sunt gradus, quot generationes intercedunt. Sic si respicias patrem & filium, generatio proxima una est: si personas, duæ sunt: Ergo dempta una persona scilicet patre in linea recta descendente filius a patre distat uno gradu. *Secunda* Regula jure Canonico pro linea transversa æquali est. Quo gradu distant personæ a communi stipite, eodem distant inter se. Sic respectu fratris, & sororis communis stipites est pater, a quo uno gradu distat frater, & soror: Ergo uno gradu distant inter se. *Tertia* Regula respectu lineæ transversæ inæqualis jure Canonico est: Quo gradu remotior persona distat a communi stipite, eodem distant personæ inter se: Hinc si unus distet a communi stipite duobus gradibus & alter tribus, contingunt se in tertio gradu. Pro jure civili sine ulla distinctione inter lineas statuitur unica hæc Regula: Tot sunt gradus, quot sunt generationes. Vel: Tot sunt gradus, quot personæ una dempta. l. 10. §. 9. ff. de gradibus. Adeoque de jure civili non datur gradus primus in linea transversa, sed frater & soror jam distant duobus gradibus.

dibus. Pro clariori explicatione serviet sequens arbor consanguinitatis, in qua numerus Romanus denotat gradus juxta jus Canonicum, quod in Matrimonio observandum est; alter numerus denotat gradus secundum jus civile, quod in rebus hæreditatis observatur. Hunc modum computandi gradus consanguinitatis ex jure Canonico carpunt Brentius in confess. Wittenberg. & Beza l. de repud. & divort. voluntque, modum juris civilis esse servandum. Verum licet modus computandi civilis bonus sit, melior est tamen Canonicus quoad Matrimonium, quia sic in linea transversa etiam primus gradus assignari potest, unde etiam ipsi Lutherani rationem supputandi Canonicam observant.

§. 1214.

Consanguinitas dirimit Matrimonium in linea recta in infinitum.

Consanguinitas in linea recta dirimit Matrimonium in infinitum saltem juxta probabiliorē, sive illa orta sit ex copula licita seu fornicaria. Nam imo l. nuptiæ. ff. de rit. nupt. dicitur: *Nuptiæ consistere non possunt inter eas personas, quæ in numero parentum, liberorumve sunt, sive proximi, sive ulterioris gradus sint usque ad infinitum*: Ergo cum Sacri Canones in hac materia non statuunt contrarium, censentur sequi jus civile. c. 1. De nov. oper. nuntiat. 2do. Tridentinum quoad consanguinitatem ortam ex copula illicita nihil immutavit, licet impedimentum affinitatis ex copula illicita ortum ad secundum gradum restrinxerit: Ergo cum jus non distinguat, nec nos distinguere debemus: præsertim quia per generationem fornicariam æque communicatur idem Sanguis, sicuti per conjugalem.

25

26

27

2. Consanguinitas vero in lineâ transver-
 ſa dirimit Matrimonium usque ad quartum
 gradum inclusive. Ita statuit Concilium La-
 teranense IV. can. 50. Cujus decreti hæc ra-
 tiones assignari possunt. 1mo. Quia parenti-
 bus & consanguineis debetur specialis reve-
 rentiâ, cui repugnat actus conjugalis, qui
 sine turpitudine & irreverentiâ exerceri ne-
 quit. 2do. Quia consanguinei plerumque in
 eadem domo habitant, vel saltem conve-
 niunt, optime Matrimonia inter eos prohi-
 bentur, tum ne nimis præptopere matrimo-
 nia contrahant; tum ut incestus evitentur,
 & scandalis ansa præscindatur. 3^{tio}. Quia
 per Matrimonia homines vinculo necessitudi-
 nis colligantur, quod magis extenditur, si
 inter extraneos solum nuptiæ permittantur.
 4to. Quia si amor naturali consanguineorum,
 amor conjugalis superveniret, amor carnalis
 nimium excresceret.

Schol. i. Lutherus in l. de captiv. Babyl. nonnisi
 usque ad secundum gradum in lineâ transversa
 Matrimonium dirimi contendit, & reliquos gra-
 dus ab Ecclesia additos omnino rejicit. I. Quia
 Levit. 18. Deus non prohibuit Matrimonia nisi
 usque ad secundum gradum in lineâ inæquali:
 Ergo prohibitio male ad posteriores gradus exten-
 ditur; & maxime quia Christus Ipse ultra hos
 gradus alios non statuit. Resp. Populo Judaico
 restringenda fuit lex Matrimonii, ut opes in
 eadem tribu conservarentur, & quia pronus erat
 ad repudiandas uxores, cui malo per amorem er-
 ga consanguineos medela afferri poterat. Chri-
 stus vero determinationem graduum Ecclesiæ re-
 liquit. II. Concilium Epaonense c. 30. Turonense
 II. c. 11. &c. ad secundum gradum solummodo

impedimentum consanguinitatis extendunt. *Resp.* In hac re disciplina antiqua varia fuit, sed hac non obstante Ecclesia eam legem in re mutabili ferre potuit. III. Ratio Concilii Lateranensis extendentis hoc impedimentum ad quartum gradum, scilicet quia homo ex quatuor humoribus & elementis constat, est ridicula. *Resp.* Est tantum ratio congruentiæ; verior est, quia homines raro quartum gradum vivendo attingunt, & in eo vis Sanguinis a stipite tracti videtur deficere, ex eo, quod homo ex quatuor elementis constet, ubi primo ignea, mox aerea, deinde aquea, denique vis terrea perit.

*Quinam
gradus
jure natu-
ræ prohi-
bentur.*

Schol. 2. Quæritur, in quibus gradibus jure naturæ consanguinitas dirimat Matrimonium. Illi, qui Henrico Angliæ Regi suaserunt, non potuisse Papam dispensare, ut acciperet uxorem fratris sui defuncti, voluerunt, omnes gradus Lev. 18. assignatos jure naturæ dirimere Matrimonium. Item Scotus, Cajetanus &c. docent, Matrimonia consanguineorum in primo gradu lineæ transversæ jure naturæ non esse irrita. Dicendum est 1. Non omnes gradus Lev. 18. assignati jure naturæ dirimunt Matrimonium: tum quia Lev. 20. Matrimonium in primo gradu consanguinitatis & affinitatis in linea recta, & in gradu consanguinitatis primo etiam in linea transversa morte punitur v. 11. 12. 14. In secundo vero gradu consanguinitatis in linea transversa, & in primo & secundo gradu affinitatis lineæ transversæ pœna leviori castigatur: v. 19. 20. Ergo non omnes æqualiter jure naturæ prohibentur. Deinde Jacob duas forores Liam & Rachel in primo gradu affinitatis in linea transversa duxit. Moyfes natus est ex conjugio nepotis cum amita יְרֵמְיָהוּ scilicet Jochabed, quæ patruelis seu patrua Exod. 6. v. 20. Amram dicitur, quod nomen Hebraicum clare indicat; quod sane hi homines non fecissent, si gradus illi jure naturæ prohibiti fuissent.

Rur-

Rurfus Lev. 18. prohibetur Matrimonium nepotis cum amita, & Matertera, non vero patruī vel avunculi cum nepte ex fratre vel sorore. Item prohibetur conjugium cum uxore fratris defuncti, non tamen cum sorore uxoris, cum tamen idem fit utrobique gradus: Ergo jure naturæ non prohibentur illi gradus. Denique Deut. 25. v. 5. præcipitur, ut, si quis absque liberis moriatur, ducat frater ejus uxorem illius. Ergo hic gradus in Levitico, ubi ab hoc casu præscinditur, jure naturæ non prohibetur: sane quod nomine fratris germanus intelligatur, ex historia Ruth apparet.

2. Dicendum, In primo & secundo gradu consanguinitatis lineæ rectæ ascendentium & descendentium, & in primo gradu lineæ transversæ jure naturæ irritum est Matrimonium: reliqui vero gradus prohibentur tantum jure Ecclesiastico; id quod probant rationes tum in hoc paragrapho allatæ; tum quia barbaræ etiam gentes in illis gradibus Matrimonia semper exhorruerunt, cum sint contra reverentiam parentibus & fratribus debitam, & Ecclesia nunquam in illis gradibus dispensavit.

Dicis I. Omnes gradus Lev. 18. prohibiti dicuntur *abominationes* v. 29. & prohibentur cum aliis vitiis jure naturæ prohibitis, uti cum Idololatria v. 21. cum Sodomia v. 22. &c. Ergo & ipsi jure naturæ prohibentur. *Resp.* Dicuntur abominationes, quia jure positivo prohibentur, & a gentibus extra Matrimonium in iis peccatur. Quomodo etiam cum aliis peccatis jure naturæ prohibitis junguntur.

II. S. Paulus 1. Cor. 1. dicit, Matrimonium cum noverca nec audiri inter gentes: Et Matth. 14. v. 4. S. Joannes dixit Herodi, *non licet tibi habere uxorem fratris tui.* *Resp.* S. Paulus loquitur de Matrimonio cum noverca vivente adhuc patre: 2. Cor. 7. Et S. Joannes de uxore fratris viventis.

III. Filii Adam Matrimonium cum sororibus contraxerunt. Abraham duxit sororem suam. Gen. 20. dixit enim, esse filium patris sui & non matris. Thamar fratrem

trem suum Ammon vicum petiit 2. Reg. 13. Et Adonias novercam suam Abisag 3. Reg. 2. *Resp.* Filii Adami cum sororibus contrahentes urgente necessitate, & Deo dispensante hoc fecerunt. Sara fuit soror Abrahæ, id est, consanguinea & neptis ex patre, seu filia fratris sui Aran; hanc vocat filiam patris sui, scilicet patris Abrahæ, qui erat avus Saræ; Mater vero Abrahæ non erat mater Abrahæ, nec avia Saræ, quia Aran pater Saræ non erat frater Abrahæ uterinus, sed tantum ex patre: & quia Abraham erat minor natu, quam Aran & Nachor, quibus ob dignitatem suam solum præponitur, ideo jam 37. annorum esse potuit, quando Saram genuit. Tamar serio locuta non fuit, sed in perplexitate & angustiis posita fratrem suum maritum expetiit. Adonias rem illicitam postulavit. IV. Martinus V. teste S. Antonino dispensavit in Matrimonio fratris cum sorore: & Concilium Agathense. c. 61. & Epao-nense ait: si quis germanam uxorem acceperit: Ergo primus gradus in linea transversa consanguinitatis jure naturæ non prohibetur. *Resp.* Martinus tantum in primo gradu affinitatis dispensavit ex copula fornicaria. Concilia citata corrigenda sunt juxta lectionem Concilii Turonensis II. c. 2. scilicet: si quis germanam uxoris suæ acceperit.

§. 1215.

*Cognatio
spiritua-
lis.*

Cognatio altera est *spiritualis*, quæ est propinquitas personarum ex collatione & susceptione Sacramentorum Baptismi, & Confirmationis proveniens.

*Quatu-
plex.*

Schol. Jure antiquo species cognationis spiritualis erant: 1. *Paternitas* inter baptizantem vel confirmantem, & Paternos ex una, & baptizatum vel confirmatum ex altera parte. 2. *Compaternitas* inter baptizantem, vel confirmantem, Paternos ex una, & parentes baptizati vel confirmati ex altera

altera parte, quæ vocabatur compaternitas directa. 3. Indirecta vero se extendebat ad uxorem baptizantis vel confirmantis, & paternos c. *Martinus* De cogn. Spirit. *Confraternitas* intercedebat, inter baptizatum vel confirmatum ex una, & inter naturales proles baptizantis vel confirmantis ex altera parte. c. 1. & 2. de cogn. Spir. Sed jure novo Tridentini sola manet paternitas & compaternitas directa.

§. 1216.

Cognatio spiritualis dirimit Matrimonium contrahendum jure Ecclesiastico 1. inter baptizantem, vel confirmantem, & baptizatum, vel confirmatum. 2. Inter baptizantem, vel confirmantem, & parentes baptizati, vel confirmati. 3. Inter patrum vel matrum, & baptizatum vel confirmatum. 4. Inter patrum, vel matrum, & inter parentes baptizati vel confirmati. Ita Tridentinum Sess. 24. c. 2. de ref. Hujus impedimenti jam meminerunt veteres citati caus. 30. q. 1. Idem statuit Justinianus t. 4. C. l. 2. leg. 26. Tribus primis Sæculis ob paucitatem Christianorum hoc impedimentum non videtur in usu fuisse, interim jam ante finem Sæculi 4ti obtinuit, cum Julius, Innocentius, & Coelestinus P. P. Sæculo 4to de hac re consulti fuerint, uti patet cit. caus. 30. q. 1. & c. *Pervenit*. in quo loco: *mulieres recipiant alium virum*; legendum est: *recipiant illum virum, a quo quoad thorum separatæ erant.*

Cognatio
spiritualis
dirimit
Matrimonium.

Resolvuntur casus, **Coroll. Pract.** 1mo. Cognatio spiritualis Matrimonium jam contractum non dirimit, quod proinde pater baptizans vel levans propriam prolem non contrahit, nec jure petendi aut reddendi debitum juxta P. Pichler privatur, quia nullo jure claro hoc statuitur. 2do. Ut baptizans contrahat cognationem spiritualem, debet Baptismus esse validus, non tamen requiritur, ut sit solemnis; hinc sponsus in necessitate baptizans prolem suæ sponsæ hoc impedimentum contrahit, & dissolvuntur sponsalia. 3tio. Patrinus assistens quando tantum suppletur coëremoniaë Baptismi, & procurator loco alterius infantem levans non contrahunt cognationem spiritualem, bene vero ejus principalis. 4to. Patrinus ad hoc officium designatus esse debet, alioquin non contrahit hanc cognationem: debet etiam physice tangere infantem, & habere intentionem exercendi munus patrini. Si plures præter unum & unam contra Tridentinum fuerint designati, & omnes simul tangant, omnes hanc cognationem contrahunt: si successive tangant, solus primus vel duo primi unus & una eam contrahunt. Ita S. Congregationem declarasse testatur Gallemart.

§. 1217.

Cognatio legalis. Tertia Cognatio est *legalis*, seu propinquitas orta ex adoptione, seu assumptione in filium.

Quotuplex. **Schol.** Adoptio alia est perfecta seu *arrogatio*, quando persona extranea sui juris ex principis rescripto ita transit in potestatem & familiam adoptantis, ut perinde ac filius legitimus naturalis fiat ejus hæres necessarius tam ab intestato, quam ex testamento. Adoptio *imperfecta* est, quando persona extranea constituta sub sui patris naturalis seu avi potestate solius Magistratus auctoritate in filium seu nepotem assumitur, quia

quin transeas in familiam, & potestatem adoptantis, cujus non sit hæres necessarius ex testamento, licet succedat ab intestato. §. 1. Instit. de adopt. Cognatio legalis rursus dividitur in *Paternitatem*, quæ est inter adoptantem & adoptatum, & ab eo descendentes. l. 55. ff. de rit. nupt. *Fraternitatem*, quæ est inter adoptatum, & filios naturales adoptantis l. 17. eod. *Et affinitatem*, quæ est inter adoptantem, & uxorem adoptati, & adoptatum & uxorem adoptantis. l. 14. eod.

§. 1218.

Cognatio legalis jure Ecclesiastico dirimit Matrimonium contrahendum, 1. inter adoptantem, & adoptatum, & posteros adoptati. 2. Inter uxorem adoptantis & adoptatum, & vicissim inter uxorem adoptati, & adoptantem. 3. Inter filios vel filias adoptantis, & adoptatum. Ita statuitur l. adoptivus ff. de rit. nupt. quæ lex approbatur a jure Canonico c. un. de cogn. leg. cujus ratio est, amor & reverentia specialis, quam adoptatus debet adoptanti.

Coroll. Pract. 1mo. Sola adoptio perfecta seu arrogatio impedimentum cognationis legalis inducit. *Resolvuntur casus.*
2do. Inter personas, quæ sunt in linea recta ascendentium, & descendentium nunquam soluta etiam adoptione valet Matrimonium. l. 17. ff. de rit. nupt. inter personas vero, quæ adoptione interveniente sibi a latere junguntur in linea transversa, impedimentum durat, quamdiu durat adoptio, qua vel per mortem, vel per emancipationem soluta cessat impedimentum, & filius adoptivus potest ducere filiam naturalem adoptantis. Ita Benedictus XIV. l. 7. de Syn. c. 36.

§. 1219.

Crimen,

Quintum impedimentum Matrimonii est *Crimen*, seu inhabilitas ad contrahendum Matrimonium orta vel ex adulterio, vel ex conjugicidio, vel ex machinatione mortis facta conjugum cum proposito alterius Matrimonii contrahendi.

§. 1220.

*Crimen
dirimit
Matrimo-
nium.*

Crimen adulterii, vel conjugicidii, vel machinationis mortis factæ conjugum cum proposito alterius determinati matrimonii dirimit matrimonium fufequens jure Ecclesiastico. Ita statuitur in variis Conciliis relatis cau. 31. q. 1. & c. super hoc. & c. *Propositum*. de eo qui duxit & c. Ratio est, quia in matrimonio nil atrocius fingi potest, quam ut conjux conjugum fidem non solum non servet, sed etiam vitæ ejus insidietur, cum quo summa amicitia devinctus esse debuisset.

*Resolvun-
tur casus.*

Coroll. Præst. 1mo. Ex adulterio duobus modis contrahitur impedimentum criminis. Primo si adulteri durante legitimo Matrimonio licet non consummato aliud Matrimonium de præfenti contrahere attentent. Secundo si adulteri promissionem faciant inter se de contrahendo Matrimonio: ad quod impedimentum requiritur, ut promissio fiat vivente priori conjugum; ut adulterium sit completum copula perfecta, & uterque sciat, alteram partem esse conjugatam: ut promissio externa ab altero sit acceptata, licet non requiratur repromissio; & ut promissio non sit ficta, etsi P. Engl putet, etiam fictam promissionem sufficere ob votum captandæ mortis conjugum. 2do. Ex conjugicidio seu machinatione mortis impedimentum criminis contrahitur, tum per adulterium

una cum conjugicidio: tum per conjugicidium sine adulterio, & per machinationem mortis conjugis effectu subsecuto ex mutua conspiratione & intentione, ut duo conspirantes Matrimonium contrahant c. 1. de eo qui duxit &c. Hinc solum conjugicidium hoc impedimentum non inducit, sed requiritur, ut vel adulterium perfectum præcedat ex utraque parte cum animo contrahendi Matrimonium cum adultera: vel ut absente adulterio saltem accedat promissio ex utraque parte & intentio Matrimonii de futuro vel de præfenti facta personæ determinatæ c. 1. de conv. Inf. deinde mors non tantum attentata, sed etiam executioni data esse debet saltem ab uno complice: & si adulterium non præcessit; requiritur consensus utriusque partis in machinationem mortis. c. 1. de conv. Inf. 3to. Impedimentum criminis non incurrit, qui conjugem occidit, non ut cum altera contrahat, sed tantum liberius peccet, vel molesto conjugio se liberet, vel si ex animo cum aliqua persona indeterminata non vero cum complice adulterii nubendi, conjugem occidat: vel si pars conjugicidii ignara illud postea tantum approbet. 4to. Hoc impedimentum non oritur, si promissio durante adhuc priori Matrimonio sit dissoluta: nec contrahitur ab infidelibus, utpote lex Ecclesiastica: contrahitur tamen ab ignorantibus, quia non est pura poena, sed inhabilitas ob votum captandæ mortis.

§. 1221.

Sextum impedimentum est cultus disparitas jure Ecclesiastico dirimens Matrimonium inter fidelem & infidelem; id est, baptizatum & non baptizatum, & vicissim v. g. Judæum & Christianum.

§. 1222.

*Cultus di-
sparitas
dirimit
Matrimo-
nium.*

Cultus disparitas dirimit Matrimonium hominis baptizati cum non baptizato. Ita colligitur ex c. *cave. cau. 28. q. 1.* Extant etiam leges Imperatorum Valentiniani, & Valentis l. 3. cod. Theod. l. 14. quibus declarantur connubia Christianorum cum infidelibus irrita, & morte plectenda. Quæ leges sensim ita obtinuerunt, ut ante Sæculum 12mum ejusmodi conjugia ubique haberentur invalida, uti constat ex Magistro sententiarum, qui l. 4. d. 39. scribit, non valere matrimonia Christianorum cum infidelibus; quod post ipsum una voce docuerunt omnes Theologi & Canonistæ.

Quo jure. Schol. 1. Matrimonia fidelium cum infidelibus non sunt irrita jure naturali, quia non omnino adversantur fini Matrimonii, cum ex eis proles nasci, & catholice educari, quamvis difficilius quam si ambo conjuges essent fideles, possint: & certe valida fuerunt Matrimonia Estheris cum Assuero, S. Cæcilie cum Valeriano, S. Monicæ cum viro Ethnico, S. Clotildis cum Clodovæo. Et licet Patres illorum temporum, uti Tertullianus, & S. Cyprianus improbarent ejusmodi conjugia, non tamen irrita esse dixerunt. Deinde hæc Matrimonia non sunt irrita jure Divino positivo, quia nec in veteri, nec in novo Testamento ullum præceptum reperitur, quo illa irritentur: Ergo solo jure Ecclesiastico sunt irrita.

*An Ma-
trimonia
cum infi-
delibus
olim fue-
rint licita.*

Schol. 2. Ecclesia prioribus quinque sæculis toleravit Matrimonia legitima fidelium cum infidelibus. Quod patet ab exemplis sanctorum (Schol. præc.) allatis, & ex S. Hieronymo, qui l. 1. contr. Jovinian. conjugia infidelium cum fidelibus frequentissima fuisse refert, quem morem improbat qui-
dem

dem S. Augustinus l. de fid. & oper. c. 19. testatur tamen: *Quoniam revera in Novo Testamento nihil inde præceptum est, ideo aut licere creditum est, aut velut dubium derelictum.* Toleravit ergo saltem in nonnullis circumstantiis Ecclesia hæc conjugia, quando remoto omni periculo subversionis spes erat promovendæ utilitatis publicæ rei Christianæ, vel conversionis partis infidelis: similiter toleravit Matrimonia fidelium cum Catechumenis, uti patet in Constantino M. Valentiniano juniore, & ex usu, quo olim nonnisi provectæ ætatis ad Baptismum accedebant. Generaliter tamen & præscindendo a certis circumstantiis Matrimonia fidelium cum infidelibus ob periculum perversionis Ecclesia prohibuit, tum quia 1. Cor. 7. Apostolus ait: *Nubat tantum in Domino*, id est, homini Christiano, uti exponit Tertullianus l. 5. cont. Marci. c. 7. S. Hieronymus l. 1. cont. Jovinian. c. 3. & S. Thomas in hunc locum & 2. Cor. 6. *Nolite jugum ducere cum infidelibus*; tum quia Concilium Eliberitanum, c. 15. statuit: *Gentilibus minime in Matrimonium dandæ sunt Virgines Christianæ.* Quod idem præcipit Concilium Carthaginense III. c. 12. Chalcedonense c. 14. Et Agathense c. 67. Et S. Ambrosius l. 1. de Abraham c. 9. rationes hujus præcepti affert, scilicet ob periculum subversionis, ob unitatem Spiritus, quæ debet esse inter conjuges; & ob Dei vocationem, quia a Deo præparatur viro uxor, quod non possunt dispares fide credere. Quod vero Matrimonia fidelium cum infidelibus sint jure Divino illicita & prohibita, certo probari vix potest. Contrarium enim patet ex S. Augustino paulo ante citato, & non colligitur clare ex S. Paulo, quia illud: *nubat tantum in Domino*, S. Chrysostomus ita exponit, ut cum temperantia & amore suscipiendæ prolis Matrimonium contrahatur. Illud vero: *Nolite jugum ducere cum infidelibus*, solummodo consilium innuere potest, vel de nimia familiaritate Christiano-

rum

rum cum infidelibus intelligitur; per quam eorum errores promoventur, nam in Græco legitur: *ἑταροθρησκῆτες* adjutores infidelium.

*An Matrimo-
nium
Catholici
cum hære-
tica sit va-
lidum.*

Schol. 3. Catholici cum hæreticis Matrimonium valide contrahunt; tale enim Matrimonium non est irritum jure naturali aut Divino, quia ad veritatem Sacramenti non requiritur in suscipiente fides: nec etiam jure Canonico, quia nullus Canon illud irritans produci potest. Illicita tamen sunt Matrimonia Catholicorum cum hæreticis, hæc enim prohibentur in Concilio Chalcedonensi c. 14. *Non oportet cum hominibus hæreticis miscere connubia.* Quod etiam statuit Laodicenum can. 10. &c. cujus ratio est periculum perversionis, prava proles educatio, & rixarum frequentia. Hæc tamen Matrimonia non sunt jure naturæ nec Divino prohibita, si periculum perversionis absit: unde Romanus Pontifex per dispensationem illa licita facere potest; imo post Gregorium XIII. Clemens VIII. dispensavit cum ducæ Barriensi, ut Catharinam Henrici IV. Francorum Regis sororem hæreticam duceret: Urbanus VIII. a. 1625. dispensavit, ut Henrica Ludovici XIII. Galliarum Regis filia Anglorum Regi hæretico nuberet, & Benedictus XIII. dispensavit cum foemina Pisana; ut hæretico Anglo nuberet. Profanatio Sacramenti, quæ in hoc casu ex parte accatholicæ sequitur, est per accidens respectu partis Catholicæ, quæ utitur jure suo, nec intendit alteram impellere ad peccatum, sed tantum ejus voluntate ad id faciendum disposita utitur.

Resolutur casus. *Coroll. Pract. imo.* In Germania & aliis partibus septentrionalibus, in quibus Catholici mixti cum hæreticis communi jure vivunt, consuetudo obtinuit, ut connubia inter se inire possint, si conjugii Catholico liberum permittatur sine periculo perversionis in fidem orthodoxam persistere maxime si in aliquo casu morali evidentia constet, nullum esse periculum scandalum, perversionis, aliorumque incom-

incommodorum subsequens: in dubio ad Papam, vel ad Episcopum in Germania spectat, rem examinare, & contrahendi licentiam concedere. 2do. Si Matrimonio Catholici cum hæretica pactum adjiciatur, ut liberorum alii puta masculi patrem fidelem, fœminæ vero matrem hæreticam sequantur, impium & irritum est, quia ad utrumque spectat cura, liberis suos in vera fide & Religione educandi.

§. 1223.

Septimum impedimentum dirimens *Ma-Vis*. trimonium est *Vis*, quæ est metus gravis vel absolute vel respectively cadens in virum constantem, aut fœminam injuste incussus ad extorquendum Matrimonium.

Schol. Metus est instantis periculi vel futuri mali *Quotum-* mentis trepidatio. Alius est *levis*, qui concipitur *plex.* de levi malo tum secundum se, tum secundum personam timentem: alius est *gravis* seu cadens in virum constantem, qui versatur circa grave malum vel in se, scilicet, quod est gravius illo, ad quod evitandum eligitur, vel respectu timentis, quo modo mulieri potest esse aliquid grave malum, quod tamen non est viro. Metus gravis oriri potest vel a causa interna, uti ad conservandam vitam: vel a causa externa v. g. latrone mortem minitante. Rursus metus *justus* dicitur, si a iudice vel superiore ob justam causam incutitur: *injustus* est, si contra justitiam inferatur: *Reverentialis* est futuri mali existimatio, quod ab illis timemus, in quorum potestate sumus, & quos revereri tenemur..

§. 1224.

Vis vel gravis metus injuste incussus *Vis vel* dirimit Matrimonium. c. cum locum. & c. veniens. *metus di-*
de *rimit*

*Matrimo-
nium.*

de spons. Et Ratio est, quia Matrimonium est vinculum mutui amoris indissolubile ad mutuam vitæ consuetudinem & perfectam prolis generationem & educationem, ordinatum, quibus metus ad contractum & consensum extorquendum incussus obstat: Ergo dirimit Matrimonium non solum in foro externo, sed etiam interno, quia jura dicunt, talem metu adactum cum alia contrahere posse.

Quo jure. Schol. Matrimonium ex gravi metu injuste incusso contractum non est invalidum jure naturali, sed tantum Ecclesiastico; quia metus injuste incussus non tollit naturam consensus ad Matrimonium requisiti, non defectu plenæ libertatis, quam etiam metus juste incussus non tollit: nec ratione injuriæ illatæ, quia etiam in Matrimonio ex gravi metu injuste ad alium finem quam ad contrahendum Matrimonium incusso est injuria, quæ tamen non irritat Matrimonium.

*Resoluntur
casus.*

Coroll. Pract. 1mo. Gravis metus juste incussus non dirimit Matrimonium, vel si etiam injuste sit incussus, non tamen ad extorquendum consensum in Matrimonium, sed ad alium finem. *2do.* Contrahens ex metu, si verba materialiter solum proferat sine consensu in Matrimonium, solum venialiter peccato mendacii peccat, quia materiam Sacramenti non apponit. Item quando quis nescit, vel non advertit, Matrimonium metu contractum esse nullum, ob ignorantiam invincibilem non peccat, etsi verum consensum ponat: si vero metu adactus sciat, Matrimonium esse nullum, & tamen verum consensum etiam cum juramento ponat, non peccat; tum quia juramentum non est falsum, quod de vero consensu testatur: tum quia tunc contrahens non facit Matrimonium irritum, sed contractum ab Ecclesia irritatum, qui non

non est materia Sacramenti, ponit, qui ob gravem metum poni non prohibetur. 3to. Metus debet esse circa grave malum, mortis, mutilationis, amissionis status, majoris partis bonorum, & respective ad personam timentem gravis esse debet 4to. Metus reverentialis, nisi alia mala timenda & quidem gravia illi conjuncta sint, non irritat Matrimonium. 5to. Si conjux sciat, nullum fuisse Matrimonium metu contractum, & postea sponte habeat copulam cum conjugè animo eum ut conjugem habendi, hoc ipso validum redditur Matrimonium. Item alia signa ad ratificandum tale Matrimonium sunt amplexus affectu maritali cessante metu, diuturna cohabitatio per annum &c. per copulam autem gravi metu extortam, quæ est fornicaria, non ratificatur. 6to. Matrimonium metu contractum etiam juramento firmatum non est validum, nec juramentum obligat, quia censetur sub conditione emissum, si Matrimonium sit validum.

§. 1225.

Octavum impedimentum dirimens Matri- *Ordo.*
monium est *Ordo* sacer, scilicet Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

§. 1226.

Ordo sacer Subdiaconatus, Diaconatus *Ordo di-*
& Presbyteratus, dirimit Matrimonium *con-*
trahendum jure Ecclesiastico, non vero *rimit*
dirimit contractum ante susceptionem Sacri *Matri-*
monium.
Ordinis. Ita habetur c. de Diacono. Qui Clerici &c. & Tridentino Sess. 24. can. 9. Quod vero jure Ecclesiastico tantum dirimat, colligitur ex dictis. (§. 1212. Sch. 2.)
Deni-

Denique quod non dirimat Matrimonium, antea contractum, habetur in Extrav. Joannis XXII. de voto &c.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract. 1mo.* Clericus in Sacris uxorem ducens præter excommunicationem latæ sententiæ & irregularitatem statim ab Ordine deponendus est, & ab illegitima uxore separandus juxta Const. *Et si pastoralis.* Benedicti XIV. *2do.* Qui post contractum Matrimonium invita uxore suscipit Ordinem Sacrum, si matrimonium non consummaverit, inducendus est, ut profiteatur in Ordine Religioso, ut per Professionem Matrimonium solvatur: si noluerit, etiam per censuras compelli debet, ut omissis functionibus Ordinis ad uxorem redeat, eique debitum reddat, quod tamen ob votum S. Ordini annexum petere nequit, & defuncta uxore nequit transire ad alias nuptias ob impedimentum Ordinis.

§. 1227.

Ligamen. Nonum impedimentum Matrimonium dirimens est *Ligamen* seu vinculum Matrimonii legitime contracti licet non consummati, quod excludit secundas nuptias, nisi per mortem alterius conjugis solutum fuerit. Christus enim Matrimonium ad primævam suam revocans originem pluralitatem uxorum sustulit.

Polygamia quid. *Schol.* Impedimentum Ligaminis excludit *Polygamiam* seu pluralitatem uxorum, seu quando unus vir plures uxores, vel una uxor plures viros habet, adeoque de Polygamia hic etiam agendum est.

§. 1218.

Polygamia est illicita. Ligamen posterius Matrimonium durante adhuc priori dirimit, adeoque Polygamia irrita

irrita est & illicita. Hoc innuit imo S. Scriptura Luc. 16. v. 18. *Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur, & qui dimissam à viro ducit, mæchatur.* Hoc est, verum Matrimonium non contrahit. Et 1. Cor. 7. v. 10. Apostolus ait: *iis autem, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere, quòd si discesserit, manere innuptam.* Nec obstat, quod in Græco legitur *παραγγέλλω*, denuntio, hoc enim sumitur pro præcipio, imo juxta Swarzium in Lexic. tanta est vocis hujus vis, ut etiam Imperatorum jussa designet. Et licet hi textus solum videantur prohibere polygamiam virorum, ex paritate tamen conjugii etiam de pluralitate uxorum intelliguntur. 2do. Ita docent Patres. S. Ambrosius l. 1. de Abraham: *Non licet tibi uxore vivente ducere aliam.* S. Augustinus l. 2. de adult. conj. c. 6. *Nullius viri posterioris mulier uxor esse incipit, nisi prioris esse desierit: esse autem desinet uxor prioris, si moriatur vir ejus, non si fornicetur.* Similia habent Innocentius I. ep. ad Exuper. c. 6. Nicolaus I. ad Bulg. Innocentius III. c. *gaudemus.* de Divort. Unde recte definit Tridentinum Sess. 24. can. 2. *Si quis dixerit, licere Christianis, plures simul habere uxores, & hoc nulla lege Divina esse prohibitum, anathema sit.* Rationes hujus præcepti patebunt ex sequentibus.

Schol. 1. Lutherus in propos. de Bigam. Episc. prop. *Solvuntur* 65. & 66. & in Gen. c. 16. Polygamiam plurimum *objectio-* uxorum esse licitam docuit, & a. 1539. Philippo nes.

Hassæ Landgravio permittit, vivente uxore alteram ducere. I. Quia etiam Patriarchæ veteres Abraham, Jacob, David plures simul uxores habuerunt. *Respondet* Calvinus, veteres Patriarchas plures uxores ducendo peccasse. Verum certum est, veteres Patriarchas plures uxores ducendo non peccasse, sed Deum cum iis dispensasse, uti ex sequentibus patebit. II. Gregorius II. ep. ad Bonif. relata cau. 32. q. 7. c. *quod proposuisti.* ait: *Si mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere . . . bonum esset, si sic permaneret, ut abstinentiæ vacaret, sed quia hoc magnorum est, ille, qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen subsidii opem subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non detestabilis culpa excludit.* *Resp.* Gregorius concessit juveni aliam uxorem ducere, quia cum prior esset impotens, Matrimonium cum illa nullum fuit. III. Socrates l. 4. hist. c. 20. refert, Valentinianum feniolem legem tulisse, ut cuique volenti liceret duas uxores habere legitimas, eamque in singulis civitatibus divulgasse, qua divulgata ipse Justinam duxit uxorem, licet Severa, quam antea duxerat, adhuc vixerat. *Resp.* Si vera est Socratis narratio, peccavit Valentinianus, & lex ejus recepta non fuit. Sed cum alii cœvi Scriptores hujus legis non meminerint, videtur esse supposititia.

An Polygamia sit contra jus naturæ.

Schol. 2. Quæritur, an Polygamia plurium uxorum fit contra legem naturæ. Pro quo notandum, Matrimonium habere triplicem finem. Principalis est procreatio proles, & educatio. Secundarius est mutuam obsequium in communicatione bonorum & operum inter conjuges. Tertius est Sacramentum, & significatio conjunctionis Christi cum Ecclesia. Certum est polyviriam, qua una mulier multis viris nubit, esse contra jus naturæ; nam hoc adversatur fini Matrimonii primario, scilicet generationi proles, cum experientia probet, meretrices plerumque esse infœcundas:

das: & fini fecundario, quia incertus foret prolium pater, qui tamen ad congruam earum sustentationem necessarius est. Dicendum etiam videtur, Polygamiam seu pluralitatem uxorum sub uno viro esse contra legem naturæ. 1. Quia Gen. 2. v. 24. dicitur: *Erunt duo in carne una*: sed duorum in una conjunctio Polygamiam excludit, quia non duo, sed tres vel quatuor essent in carne una: Ergo Polygamia est contra primam Matrimonii originem, uti Christus eam prohibens Matth. 19. v. 8. ait: *Ab initio autem non fuit sic*. 2. Patres Lamechum duas uxores accipientem violatæ Legis, non certe alterius, nisi legis naturæ, quæ tunc solum vigeat, accusant: uti Tertullianus l. de exhort. castit. c. 5. S. Hieronymus l. 1. cont. Jovin. c. 8. Nicolaus I. ep. ad Lotharium. 3. Patet ex duplici ratione, quarum prima est, quod pluralitas uxorum detrahit fini fecundario, cum unus vir concupiscentiæ plurium uxorum remedium afferre non posset, si enim copuletur uni, altera forte indigebit ejus consortio. Altera est, quod per polygamiam impediatur congrua prolis educatio, dum fit prædilectio inter proles unius & alterius, & per rixas & dissidia bonum pacis perturbatur. Illud tamen addendum est, quod Polygamia directe fini primario Matrimonii non adversetur, sed tantum fini fecundario, quia unus vir non solum plures uxores fœcundare potest, sed etiam bonæ prolium educationi providere, & ideo etiam Deus ex mox dicendis in Polygamia olim dispensavit. Dicis I. S. Ambrosius l. 1. de Abraham c. 4. ait: *Cum Abraham duxit Agar, non commisit in legem, sed legem prævenit*. Et S. Augustinus l. 22. cont. Faust. c. 47. docet, pluralitatem uxorum factam esse licitam per consuetudinem, quæ nequit introduci contra jus naturæ. Et Theodoretus q. 67. in Gen. ait: *Neque natura, neque lex ulla, tum scripta olim plures ducere uxores prohibebat*. Resp. S. Ambrosius loquitur de lege positiva,

quæ tempore Abrahæ polygamiam non prohibebat, cum quo stat, quod lege naturæ prohiberetur. S. Augustinus loquitur de consuetudine supponente Divinam dispensationem. Et Theodorëtus vult, polygamiam fini primario Matrimonii non adversari. II. Si Rex duxisset mulierem sterilem, & proles tamen pro salute publica foret necessaria, sane ratio naturalis suaderet, quod aliam ex consensu uxoris ducere posset. *Resp.* Licet in aliquo casu extraordinario polygamia Reipublicæ necessaria videatur, non sequitur, eam esse jure naturæ licitam, etiam ex consensu uxoris, quæ non potest in hoc cedere juri suo, quia bonum publicum Matrimonii hanc cessionem prohibet.

An Deus in Polygamia olim dispensarit.

Schol. 3. Quia igitur Polygamia fini primario Matrimonii non repugnat; (*Schol. præc.*) ideo Deus in pluralitate uxorum dispensavit 1. cum veteribus Patriarchis, nam illi plures uxores ducendo non peccarunt, uti docent Patres. S. Ambrosius l. 1. de Abrah. c. 4. *conjugium Abrahæ cum Agar, peccatum non fuit, sed mysterium.* S. Chrysostomus hom. 56. *tunc enim, quia principia erant, permixtum fuit, cum duabus, vel tribus, vel pluribus misceri, ut humanum genus propagaretur.* Et Innocentius III. c. *gaudemus.* de divort. ait: *Nulli unquam licuit, plures uxores habere, nisi cui Divina revelatione concessum . . . per quam . . . Patriarchæ, & alii viri justî, qui plures leguntur simul habuisse uxores, ab adulterio excusantur.* 2. Dispensavit etiam cum omnibus aliis Judæis, tum quia Deut. 21, v. 15. & 16. dicitur: *Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odiosam, genueritque ex ea liberos . . . non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odiosæ.* Quæ verba supponunt probatam apud Hebræos consuetudinem plures ducendi uxores; cumque nullus Prophetarum hanc polygamiam velut scelus redarguerit, & Judæis objecerit, dispensationem supponunt. 3. Dispensavit

vit etiam cum gentilibus, quia Esther virgo pia nunquam Matrimonium Assueri uxorem jam habentis acceptasset, nec Mardochæus vir timens Deum hoc illi suafisset, nec Judæi ubique hoc Matrimonium approbassent, nisi notissimum fuisset, etiam gentilibus pluralitatem uxorum licitam fuisse. 4. Denique hæc dispensatio modo post diluuium a Deo facta fuit, quia nullus justorum ante diluuium legitur plures habuisse uxores: primus Lamech hoc attentavit non sine gravi culpa & reprehensione: nec ratio ducta a multiplicatione generis humani pro statu ante diluuium urget, quia tunc longæva hominum vita proli multiplicandæ sufficiebat; post diluuium vero polygamia permissa fuit, ut ita suppleretur defectus longioris vitæ ad multiplicandum genus humanum, & populum Dei. Porro hæc dispensatio antiquis facta non habetur quidem expresse in S. Scriptura, colligi tamen potest ex illo Gen. 21. v. 12. ubi Dominus ait ad Abraham: *Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus.* Cum ergo Sara c. 16. v. 2. dixerit ad Abraham: *Ingrederere ad ancillam meam Agar:* hoc ex dispensatione Divina factum fuit. Deinde Gen. 16. v. 9. Angelus jubet, Agarem redire ad Abraham: v. 11. dat ejus filio nomen Ismael: v. 10. promittit illi multiplicationem feminis, quæ omnia sunt signa cæli approbantis. Hæc dispensatio facta antiquis Patribus ante Moysen innotuit illis per inspirationem internam. *Dicis* I. cum Calvino & Beza, qui antiquos Patriarchas plures uxores ducentes peccati arguunt, Lev. 18. v. 18. dicitur: *Mulierem unam ad alteram ne assumito.* Et Deut. 17. v. 17. *Non multiplicabit uxores.* Et S. Scriptura passim conubinas appellat, mulieres, quæ præter uxorem Patriarchis adhærebant. *Resp.* Lev. 18. vox אִשָּׁתָּא cum vulgata reddi debet mulierem ad sororem ejus ne assumito, uti habet versio Chaldaïca, Samaritana, Syriaca, Græca, Deut. 17. nimia uxorum pluralitas regibus prohibetur,

betur, unde vulgata vertit; *non habebit uxores plurimas.* Nomine concubinarum intelliguntur uxores minus principales, quarum liberi non succedebant in bonis avitis, uti patet Gen. 25. v. 6. non vero intelliguntur meretrices. II. S. Ambrosius l. 1. de Abraham c. 4. excusat factum Abrahami duas uxores accipientis ex eo, quod amore prolis hoc fecerit, & super eo pœnitentiam egerit; quod etiam innuit S. Augustinus l. 16. de Civ. c. 25. *Resp.* S. Ambrosius aliquando de hac quæstione dubius fuit: demum se resolvit dicens, conjugium Abrahæ cum Agar non fuisse peccatum, sed mysterium. S. Augustinus vero l. 16. de Civ. c. 38. aperte fatetur, Polygamiam tunc fuisse licitam, quia nulla lex eam prohibebat.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract.* 1mo. Licet conjux longo tempore absit, non tamen licet nubere, quia ex longa ejus absentia non resultat certitudo de ejus obitu. c. *in præsentia.* de Sponsal. sed certitudo mortis ejus debet esse moralis, quæ haberi potest tum ex libro Parochiali, tum ex productione testamenti, tum ex testimonio virorum probatæ fidei. Unus vero testis hic non sufficit, nisi aliis conjecturis fulciatur, vel juramentum accedat, & major certitudo haberi non possit. Nec communis fama de morte conjugis sufficit, quæ fallax est, nisi accedat testimonium duorum fide dignorum de auditu, vel absens conjux mare navigaverit, senex fuerit, in acie pugnaverit, & statuto tempore expectatus, & quæsitus non comparuerit. 2do. Judex in casu indiciorum & probabilis præsumptionis mortis conjugis nequit dare licentiam, ad secundas nuptias transeundi, quia hæc præsumptiones, quæ apud varios judices variant, publica scandala facile generant, sed indubitata certitudo requiritur. 3tio. Si quis bona fide Matrimonium contraxit, & dubium de morte conjugis suboriatur, tenetur diligenter inquirere, & interim a petendo debito abstinere, licet red-

reddere teneatur. Si vero ambo conjuges mala fide contraxerunt, debitum nec petere, nec reddere licet, quia pro neutro stat possessio juris. Si una pars mala fide contraxerit, debitum non licet petere, bene tamen reddere. 4to. Si post contractum bona fide secundum Matrimonium, vir prioris Matrimonii postea vivus reperitur, debet mulier ad priorem virum redire, & secundum relinquere: filii vero ex secundo Matrimonio bona fide contracto nati sunt legitimi, si tempore copulæ bona fides perseverarit: si vero mala fides ex parte unius adfuerit, succedit illi quidem proles, sed non ille proli. Vid. Salmanticensis.

§. 1229.

Decimum impedimentum dirimens est *Ho- Publica*
nestas. seu publicæ honestatis, quo nomine *Honestas*.
intelligitur propinquitas orta ex sponsalibus,
aut Matrimonio rato, non consummato, quam
sponsus contrahit cum consanguineis sponsæ,
& vicissim sponsa cum consanguineis sponsi.

§. 1230.

Impedimentum publicæ honestatis diri- *Honestas*
mit Matrimonium jure novo Tridentini *dirimit*
Sess. 24. cap. 3. inter consanguineos sponsæ *Matrimo-*
in primo gradu cum sponso, & inter con- *nium*.
sanguineos sponsi in primo gradu cum spon-
sa. Et hoc quidem jure merito, quia spon-
salia sunt quoddam inchoatum Matrimo-
nium, adeoque inducunt inchoatam affini-
tatem: Ergo sicuti perfecta affinitas est im-
pedimentum dirimens in multis gradibus;
(ex dicendis) ita par erat, ut publica hone-
stas in aliquo saltem gradu Matrimonium di-
rimeret.

An sponsalia mutuo consensu dissoluta illud inducant.

Schol. Quæritur, an sponsalia seu promissio de futuro Matrimonio mutuo consensu dissoluta inducant impedimentum publicæ honestatis. *Respondetur* affirmative; quia ita declaravit Congregatio Cardinalium, cujus decisionem approbavit Alexander VII. 10. Jul. a. 1658. teste Fagnano, super c. ad audientiam. De sponsal. & ratio est, quia sponsalia per mortem dissoluta hoc impedimentum inducunt: Ergo etiam mutuo consensu dissoluta. *Dicis* I. Tridentinum ait, per sponsalia quacunque ratione invalida non induci hoc impedimentum. *Resp.* Supponit esse invalida ex defectu consensus, non vero per mutuam dissolutionem. II. Congregatio Cardinalium censuit, sponsalia mutuo consensu soluta esse invalida: Ergo inducunt hoc impedimentum. *Resp.* Hæc declaratio non habetur in forma Authentica, vel loquitur de sponsalibus ex defectu consensus invalidis.

Resolvuntur casus.

Coroll. Pract. 1mo. Sponsus tantum cum matre, sorore & filia suæ sponsæ, & sponsa cum patre, fratre & filio sui sponsi invalide contrahit Matrimonium: si autem impedimentum publicæ honestatis oriatur ex Matrimonio tantum rato, non consummato, dirimit Matrimonium usque ad quartum gradum inclusive ex declarat. S. Pii V. in Bulla. *Ad Romanum.* 2do. Impedimentum publicæ honestatis non agit retro. Unde si quis contraxit sponsalia de futuro, & deinde contrahit nova sponsalia cum sorore prioris sponsæ, secunda quidem sunt invalida, sed priora non irritantur. c. un. de spons. in 6. 3tio. Impedimentum publicæ honestatis non oritur ex sponsalibus fîcte contractis, quia non sunt valida: nec oritur ex sponsalibus sub conditione pendente in futurum, usque dum conditio impleatur: secus vero si conditio sit de præterito vel futuro. 4to. Matrimonium clandestinum, cum habeat vim sponsalium, & Matrimonium impuberum inducit impedimentum publicæ honestatis.

§. 1231.

Undecimum impedimentum dirimens est *Ætas*.
Ætas, si quis requisitam a legibus ad Matrimonium contrahendum ætatem non attigerit;

§. 1232.

Ad Matrimonium contrahendum valide *Ex defectu ætatis* regulariter requiritur ætas pubertatis, in masculis annus 14tus, in foeminis annus 12mus completus, nisi malitia suppleat ætatem. Ita c. *continebatur*, de despons. impub. *irritum Matrimonium.*

Coroll. Pract. 1mo. Matrimonium ante legitimam ætatem contractum est quidem graviter illicitum, si tamen malitia ætatem suppleat, & adsit sufficiens discretio rationis, & potentia generandi, valet Matrimonium. c. *de illis*, de despons. Impub. *2do.* Matrimonium, quod impuberes contrahunt ante ætatem legalem, & naturalem, saltem habet vim sponsalium de futuro c. un. de despons. impub. in. 6. *3tio.* Papa dispensare potest, ut aliqui ante pubertatem naturalem, seu habilem ad generandum contrahant Matrimonium, quia hoc impedimentum est solum juris Ecclesiastici, nam jure naturæ sufficit consensus, & corpora ad generandum habilia, nullo vero jure proxime habilia, unde adest solum impotentia cum tempore auferibilis non vero perpetua, in qua dispensari nequit. c. *ubi non*, de despons. Imp. *4to.* Si dubitetur, an malitia suppleat ætatem in ordine ad validum Matrimonium, declaratio ad Episcopum spectat: dispensatio vero ad solum Papam, Benedictus XIV.

§. 1233.

Duodecimum impedimentum dirimens est *Affinitas*.
Affinitas, quæ est propinquitas personarum
 ex

ex copula carnali perfecta proveniens, sive copula sit licita, Matrimonialis, sive adultera, sive fornicaria.

Quotuplex.

Schol. 1. Triplex olim fuit genus Affinitatis: primum, si Maria fratri meo sit Matrimonio juncta, est mihi, & sorori meæ affinis in primo genere: si autem fratre meo defuncto eadem Maria nubat Petro, fit Petrus mihi & sorori meæ affinis in secundo genere: si vero Maria defuncta Petrus nubat cum Anna; fit mihi, & consanguineis meis affinis in tertio genere. Verum Innocentius III. c. *non debet.* De Consang. & Affinit. secundam & tertiam affinitatis speciem abolevit sola prima retenta.

Modus computandi gradus Affinitatis.

Schol. 2. Pro dignoscendis gradibus Affinitatis est hæc Regula: *Quo gradu quis distat in consanguinitate a viro, eodem affinitatis gradu distat ab ejus uxore.* Sic si pater meus secundo nubat cum Maria, hæc mihi fit affinis in primo gradu lineæ ascendentium. Si frater meus nubat cum Anna, hac mihi fit affinis in primo gradu lineæ collateralis. Vide sequentem arborem Affinitatis, ubi stipes est duplex, mas, & fœmina copula carnali conjuncti, qui sunt principium affinitatis, gradus autem computantur sicuti in consanguinitate, (§. 1213. Schol. 2.) ita ut consanguineus uxoris in primo gradu fit affinis marito in eodem gradu, & vicissim.

§. 1234.

Affinitas dirimit Matrimonium.

Affinitas orta ex copula Matrimoniali dirimit Matrimonium inter virum & consanguineos uxoris & vicissim usque ad quartum gradum. Ita statuitur in c. *debet.* De Consang. & Affinit. & rationes allatæ sunt. (§. 1214.)

2. Affi-

2. Affinitas vero orta ex copula illicita perfecta dirimit Matrimonium usque ad secundum gradum inclusive, uti decrevit Tridentinum Sess. 24. cap. 4: de ref. Matrim. & ratio est, quia hæc affinitas est vera, licet paulo imperfectior illa, quæ ex legitimo Matrimonio oritur, unde non est causa, cur Matrimonium saltem in aliquibus gradibus non dirimat. Hinc 2. Reg. 20. legimus, decem concubinas David, quas filius ejus Absolon violaverat, ab eodem David inclusas esse, & nunquam amplius cognitatas, quia nimirum illæ omnes factæ fuerant quasi nurus ob conjunctionem cum filio.

3. Affinitas, quam conjugatus contraxit cum conjuge, si cum ejus consanguinea incestum committat, impedit illum, quominus debitum conjugale petere possit, licet innocenti conjugi reddere teneatur. Ita constat ex c. 1. juncto c. *discretionem*. De eo, qui cognovit.

Schol. Affinitas in nullo gradu neque lineæ rectæ neque lineæ collateralis jure naturæ dirimit Matrimonium. De linea recta patet ex Concilio Agathensi can. 61. & Epaunensi can. 30. ubi prohibetur quidem Matrimonium privigni cum Noverca, sed tamen additur, ut si ante prohibitionem contractum fuerit, non dissolvatur. Quod etiam statuitur de relicta uxore fratris vel avunculi, quod jure naturæ esse irritum nemo Catholicorum dicit. Deinde Concilium Aurelianense II. c. 10. statuit, ut non solvantur Matrimonia ante Baptismum contracta cum relicta patris, filia uxoris, relicta fratris, sorore uxoris, sobrina, consobrina, relicta avunculi vel patru: Ergo censet illa
jure

An jure naturæ.

jure naturæ esse valida. Quod vero affinitas etiã in linea transversa jure naturæ non dirimat Matrimonium, patet ex dictis. (§. 1214. Scol. 2.) *Dicis* I. Concubitus privigni cum Noverca vocatur fornicatio, qualis nec inter gentes auditur: 1. Cor. 5. *Resp.* S. Paulus loquitur de eo, qui adhuc vivente patre novercam acceperat. II. In primo gradu affinitatis nunquam Ecclesia dispensavit: Ergo jure naturæ prohibetur. *Resp.* Cum in his Matrimoniis indecentia quædam appareat, mirum non est, quod Catholici illa celebrare ausi non fuerint, nec dispensationem a sede Apostolica postulaverint.

Resolvi- tur casus. *Coroll. Pract. 1mo.* Ad affinitatem contrahendam requiritur copula perfecta. *2do.* Consanguinei uxoris, & consanguinei mariti, licet vulgo dicantur affines, tamen inter se non contrahunt impedimentum affinitatis, quia deficit ejus fundamentum, sive copula. Hinc duo fratres possunt Matrimonium contrahere cum duabus sororibus sibi non consanguineis. Pater & filius valide contrahunt, cum matre & filia alterius cognationis. Item valide contrahit filius Titii ex prima uxore cum filia ejus privigna, seu nata ex alio marito. Item si viduus & vidua copulentur, & adducant liberos ex priori Matrimonio, hi comprivigni valide inter se contrahunt Matrimonium. Frater vitrici potest ducere ejus privignam: Item Cajus privignus vitrici sui matrem: Item Cajus valide ducit successive Cajam & Titiam, quarum mariti erant fratres. Denique Titius valide contrahit cum privigna uxoris suæ, & vitricus cum uxore privigni. *3tio.* Impedimentum affinitatis ob copulam fornicariam & illicitam etiã ab ignorante contrahitur.

§. 1235.

Clandestinitas. Decimum tertium impedimentum dirimens est *Clandestinitas* ex eo proveniens, quod

quod quis in loco: ubi Tridentinum est receptum, non contrahat coram Parocho, & testibus.

Schol. Matrimonium clandestinum vi nominis est, *Matrimo-*
 quod clam & occulte contrahitur nullo teste, per *nium*
 quem probari possit, præfente. Matrimonium *clandestini-*
 clandestinum olim reputabatur 1. propter defe- *num quot*
 ctum præsentis Parochi vel testium. 2. Propter *modis ef-*
 defectum proclamationum seu Bannorum. 3. Pro- *set.*
 pter defectum consensus parentum. 4. Propter
 defectum Benedictionis Sacerdotalis. Post Tri-
 dentinum vero solus defectus Parochi & testium
 Matrimonium reddit clandestinum.

§. 1236.

Matrimonium coram Parocho & duobus *Clandesti-*
 vel tribus testibus non contractum in locis, *num Ma-*
 ubi Tridentinum est receptum, irritum est, *trimo-*
 & invalidum. Ita Tridentinum Sess. 24. de *nium est*
 ref. Matrim. cap. 1. Et *imo* quidem Tri- *irritum.*
 dentinum potuit nulla & irrita declarare
 clandestina Matrimonia; licet enim Christus
 pro materia hujus Sacramenti determinave-
 rit contractum civilem, limites tamen Eccle-
 siasticæ potestatis non excedit, talem for-
 mam, & conditionem præscribere, qua non
 apposita censeantur personæ inhabiles ad
 contrahendum, ubi sane non mutat mate-
 riam Sacramenti, sed tantum impedit, ne
 debita materia ponatur: sicuti si quis ab ali-
 qua civitate auferret aquam, non mutaret
 materiam Baptismi, sed eam tantum Sacra-
 mento subtraheret. 2do. Tridentinum in hoc
 optime se gessit: tum quia Matrimonia clan-
 destina pugnant cum fide Matrimonii, quam
 facile

facile violant, qui sine testibus contrahunt, cum contractus legitimus probari non possit: tum quia pugnant cum bono prolis, cujus status & conditio fit incerta, nisi constet certis testimoniis, eam ex legitimo Matrimonio esse natam: tum quia pugnat cum Sacramento, cujus inprimis dignitas violatur, dum neglectis Ecclesiæ legibus in statu peccati mortalis suscipitur: deinde sæpe etiam vinculum violatur, dum ob defectum testium relicta uxore clam ducta, alia in facie Ecclesiæ ducitur, quam rationem etiam Tridentinum Sess. 24. de ref. Matr. cap. 1. insinuat. 3tio. Adeoque clandestina matrimonia sunt illicita, quia Ecclesia illa semper detestata fuit, uti patet ex sex primis canonibus caus. 30. q. 5. in quibus Evaristus, Hormisdas, & Nicolaus illa illicita esse declarant; & eadem improbantur jure Cæsareo: l. uxorem. c. de repud. imo nuptiis Ethnicorum aderat Sacerdos Cereris, uti Casalius de rit. nupt. ostendit. Item Innocentius III. & Concilium Lateranense IV. illegitimam declaravit sobolem ex clandestinis conjugiiis susceptam. c. cum inhibitio. de clandest. despons. ac demum Tridentinum l. c. ait: *Ecclesia Dei ex justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit.* Et denique definit: *Qui aliter, quam præsentem Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt; eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus nullos & irritos esse decernit, prout eos præsentem decreto irritos facit, & annullat.* Schol.

Schol. 1. Contra iustitiam decreti Tridentini irritantis Matrimonia clandestina insurgit Paulus Sarpi in historia Concilii. I. Quia contra illud reclamant Cardinalis Ludovicus Simonetta Concilii Legatus; Cardinalis Moronus alter legatus, Cardinalis Madrutius, & Antonius Patriarcha Hierosolymitanus, teste Pallavicino l. 23 c. 9. imo in illo decreto repugnantia leguntur, dicitur enim, Matrimonia clandestina rata & vera fuisse, quamdiu Ecclesia illa non irritavit. Et deinde sequitur: nihilominus S. Dei Ecclesia ex iustissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit: detestari vero Sacramentum absurdum est. *Resp.* Citati Cardinales re diligentius discussa decretum illud assumpserunt, uti c. 9. ostendit Pallavicinus. Deinde Ecclesia non detestabatur clandestina conjugia in se spectata, sed attenta contrahentium nequitia, quo sensu & nos detestamur Sacramenta sacrilege ministrata vel recepta. II. Si Parochi & testium presentia ad Matrimonium semper necessaria non fuit, tunc solum est quid accidentale, adeoque fieri non potuit, ut tanquam aliquid essenziale ad Sacramentum requiratur. *Resp.* Hæc presentia solum requiritur, ut personæ ad contrahendum sint habiles, non vero, ut contractus humanus sit, & liber.

Schol. 2. Quæritur, an Matrimonia clandestina ante Tridentinum fuerint invalida. P. Sanchez putat, esse de fide, quod matrimonia clandestina ante Tridentinum non fuerint invalida: sed bene notat D. Tournely, Tridentinum hoc nunquam definivisse, sed Theologis disputandum reliquisse. Nihilominus dicendum, Matrimonia clandestina ante Tridentinum nunquam fuisse invalida, quod colligitur ex ipso Tridentino Sess. 24. cap. 1. de ref. Matr. ubi ait: *Dubitandum non est, clandestina Matrimonia rata & vera fuisse, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit.* Quibus verbis innuit, Eccle-

Ecclesiam ante Tridentinum illa nunquam irritasse. 2. Si fuisset talis lex Ecclesiastica irritans, illius certe Tridentinum meminisset, præsertim cum Patres Concilii non defuerint, qui dubitarunt, an Ecclesia illa irritare posset. *Dicis I.* Evaristus P. c. *aliter.* cau. 30. q. 5. clandestina Matrimonia vocat adulteria, contubernia, stupra, fornicationes: Et Concilium Colonienſe sub Paulo III. optat, ut Canon Evaristi ab aliquo Concilio generali renovetur, & clandestina Matrimonia tollantur. *Resp.* Clandestina Matrimonia vocantur adulteria &c. tantum in foro externo, in quo Ecclesia præſumit, illa non eſſe valide contracta. Quo ſenſu etiam Concilium Colonienſe loquitur, quod in hac re nihil definit. II. Quæ contra leges fiunt, pro infectis, hoc eſt, nullis habentur: ſed Matrimonia clandestina ſemper fuerunt prohibita: Ergo etiam nulla. *Resp.* Illud juris procardicon intelligitur, de legibus irritantibus, non vero pure prohibentibus.

Reſoluntur Coroll. Præſt. imo. Si quis ex loco, ubi Tridentinum eſt receptum, ſe conferat cum ſponſa in locum accatholicum, ubi non eſt receptum, eo animo, ut Matrimonium clandestinum ibi contrahere poſſit, & illud coram miniſtro Lutheranò contrahat, ac poſtea ad prius domicilium revertatur, invalidum eſt Matrimonium ex declaratione Cardinalium Trid. Interpr. confirmata per Urbanum VIII. a. 1627. in Brevi. *Exponi nobis. 2do.* Si ſponſus ſpectet ad Parochiam, in qua Tridentinum eſt receptum, & ſponſa ad parochiam, in qua non eſt promulgatum, ſi Matrimonium contrahatur in parochia ſponſi, ſine parochò & teſtibus, eſt invalidum, ſi in Parochia ſponſæ, erit illicitum, ſed validum, quia contractus quoad valorem pendent a legibus loci, in quo fiunt. Ita reſpondit S. Congregatio teſte Pignatelli t. 5. conſult. 79. *3tio.* Matrimonia Catholicorum, qui in locis accatholico principi ſubjectis ſub gravi poena

pœna coguntur Matrimonium contracturi ministrum accatholicum adire, ibique suum consensum in conjugium præstare, sunt nulla, si Tridentinum ibi sit promulgatum, nisi coram proprio Parocho aliove vices agente & duobus testibus contrahant. Possunt tamen coram ministello, si sub gravi pœna cogantur, consensum renovare, si minister habeatur pro mero politico & civili, sine superstitionis cæremoniis. Ita Benedictus XIV. de Syn. de Matr. 4to. Matrimonia accatholicorum, cum non habeant proprium Parochum, sunt valida, licet Tridentinum apud eos aliquando promulgatum fuerit, ob necessitatem generalem, quia proprius Parochus haberi nequit, uti declaravit Benedictus XIV. in Bulla circa Matrimonia hæreticorum in Holiandia. Hinc etiam Matrimonia hæreticorum contracta coram ministro protestante in nostra Germania valent, quia lex Tridentini est impracticabilis. Sæpius circa hæc Matrimonia consultus fuit Pontifex, sed secundum régulas prudentiæ non dedit responsum. 5to. Parochus Catholicus licite & valide assistit Matrimoniis accatholicorum suæ Parochiæ, quia est verus Parochus, & tantum est testis, non vero minister. 6to. Decretum Tridentini receptum est in Hispania, Lusitania, Italia, Gallia, Hungaria, & Germania Catholica. Non est receptum in Anglia, Scotia, Hibernia, Suecia, Dania, Saxonia, Borussia, Pomerania, Turcia & aliis infidelibus regionibus, & juxta Wex etiam in confœderatis Belgii provinciis. In dubio an sit receptum, non obligat. 7imo. Parochus debet esse proprius contrahentium vel saltém unius, & quidem ratione domicilii, vel quasi domicilii, non vero originis. Debent autem Parochus & testes esse moraliter, & physice præsentés, ut sciant, quid agatur, & de contractu testari possint. Valide tamen assistit Parochus invitus, vel dolo inductus, dummodo percipiat, quid agatur. Item testes simul adesse debent cum Parocho moraliter

& physice, non tamen requiritur, ut sint omni exceptione majores, nec ad hoc rogati, quia æque testimonium dicere possunt. 8vo. Ex licentia præsumpta Parochi non potest alius Sacerdos valide Matrimonio assistere, quia sic Matrimonium non contrahitur præsentè Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia. 9no. Vagi a quocunque Parocho copulari possunt præmissa tamen diligenti inquisitione. Si una pars sit vaga, altera vero habeat quasi domicilium, probabilius videtur, quod debeant accedere ad Parochum, in cujus parochia una pars habet quasi domicilium, cum Tridentinum observari debeat, in quantum fieri potest. 10mo. Milites, qui habent propriam curam, vel Missionarium Castrensem Catholicum, coram illo debent contrahere, quia hic est eorum Parochus, qui habet Parochiam ambulantiem. Si vero propriam Sacerdotem non habeant, pro vagis habentur, quia omni hora ad abeundum parati esse debent; si tamen possint, & velint diutius alicubi manere, non sunt vagi. 11mo. Parochus Matrimonio assistens non debet esse necessario Sacerdos, quia Tridentinum solum Parochum requirit. Item Parochus excommunicatus, & suspensus valide Matrimonio assistit, dummodo parochiali beneficio non sit privatus, quia non caret potestate præstandi suam qualificatam personam. 12mo. Matrimonia clandestina saltem videntur habere vim sponsalium, juxta P. Laymann.

§. 1237.

Proclamationes quid.

Secundo Matrimonium censetur clandestinum ex defectu *Proclamationum*, quæ sunt publicæ denuntiationes sponsalium.

Earum origo.

Schol. Proclamationes vocantur etiam *Banna*, a voce Ban, cujus usum Franci sæculo V. in Gallias invexerunt. Ban autem significat proclamationem futuri Matrimonii. Origo earum petitur a con-

a consuetudine veterum Christianorum, qui, cum de ineundo Matrimonio deliberarent, Episcopos, & Sacerdotes consulebant, ex quorum arbitrio vota sua moderabantur, ne hæretico, Judæo, vel Apostatæ implicarentur, quem morem insinuat S. Episcopus & M. Ignatius ep. ad Polycarp.

§. 1238.

Proclamationes non sunt quidem ad essen- *Requi-*
tiam Matrimonii ejusque valorem requisitæ, *runtur*
trinæ tamen proclamationes ante Matrimo- *ante Ma-*
nium sub peccato mortali sunt præmittendæ, *trimo-*
nisi ex gravi causa dispensetur. Ita imo sta- *nium.*
tuit Concilium Lateranense IV. cap. 51. *Sta-*
tuimus, ut, cum Matrimonia fuerint contra-
henda in Ecclesiis, per Presbyteros publice pro-
ponantur, competenti termino præfinito, ut in-
tra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum
impedimentum opponat: & ipsi Presbyteri nihilo-
minus investigent, utrum aliquod impedimentum
obstet. 2do. Idem statuit Tridentinum Sess.
24. de ref. Matr. cap. 1. Præcipit S. Synodus,
ut in posterum, antequam Matrimonium contra-
hatur, ter a proprio contrahentium Parocho tri-
bus continuis diebus festivis in Ecclesia inter
Missarum solemnias publice denuntietur, inter
quos Matrimonium sit contrahendum: quibus de-
nuntiationibus factis, si nullum legitimum oppo-
natur impedimentum, ad celebrationem Matrimo-
nii in facie Ecclesiæ procedatur. . . Quod si
aliquando probabilis fuerit suspicio, Matrimo-
nium malitiose impediri posse, si tot præcesserint
denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio
fiat, vel saltem Parocho, & duobus testibus præ-

sentibus Matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant, ut, si aliqua subsint impedimenta, facilius detegantur, nisi Ordinarius ipse expedire iudicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ & iudicio S. Synodus relinquit.

Resolvuntur casus. **Coroll. Præf. 1mo.** Est peccatum grave unam ex tribus proclamationibus sine gravi causa omittere. Illæ autem debent fieri in diebus festivis, Dominicis, vel etiam ferialibus, quando ad Missarum solemnias magnus est populi concursus; & quidem debent fieri tribus diebus festivis continuis sine festis intermediis; nec tamen foret peccatum grave, si unus vel alter dies festivus interponatur, secus si multi interponerentur; imo etiam fieri possunt in tribus immediate continuis festis, in quo servanda est consuetudo diæcesis. Quod si deinde intra duos menses Matrimonium postea non celebretur, promulgationes repeti debent, nisi aliud Episcopo videatur. **2do.** Promulgationes debent fieri in Ecclesia inter Missarum solemnias, vel post concionem aut alias publicas devotiones. Item debent fieri a proprio Parocho, vel altero ex ejus commissione. Hinc si contrahentes spectent ad diversas Parochias, sub gravi peccato in Parochia utriusque proclamationes fieri debent, de quibus Parochus Matrimonio assistens testimonium habere debet: si autem ob locorum distantiam, vel aliam rationabilem causam proclamationes in Parochia utriusque fieri non possint, Parochus loci nativitatis testimonium dare debet, quod nec sibi, nec aliis examinatis de aliquo impedimento constet. **3tio.** Circa vagos præcipit Tridentinum Parochis, ne illorum Matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata licentiam ab eo obtinuerint. Quod etiam dicentur.

dicendum est de illis peregrinis, qui alibi fixum domicilium habentes contrahunt in loco, ubi sunt ignoti, quod sine licentia Parochi domicili valide fieri nequit. 4to. Causæ dispensandi in Proclamationibus sunt: 1. Quando timetur malitiosum impedimentum nuptiis ponendum. 2. Nimius pudor ob senium, & disparem conditionem. 3. Si Magnates contrahant. 4. Vicinitas temporum, quibus nuptiæ prohibentur. 5. Si incontinentia, vel dissolutio sponsalium timeatur. 6. Si renovetur Matrimonium ob occultum impedimentum irritum. 7. Si contrahentes sint vagi & ignoti. Dispensatio vero non ad Parochum sed Episcopum spectat: in articulo mortis vero si Parochus concubinario contrahenti assistat, per episcopiam sine dispensatione declarare potest, legem proclamationum non obligare. Quodsi Parochus Matrimonio sine proclamationibus assistere præsumat, triennio ab officio suspenditur. c. *Cum inhibitio*. De clandest. Despons. 5to. Si fideles aliquod impedimentum sive dirimens, sive prohibens circa denunciatos sciant, debent illud sub gravi peccato Parocho indicare, tum ad impediendum peccatum proximi, tum ad consulendum reverentiæ Sacramenti, ita tamen, ut si impedimentum dirimens conjunctum sit cum infamia, & ortum ex peccato mortali, debeat prius reus moneri, & si monitioni acquiescere nolit, nec a Matrimonio desistere, ad Parochum deferri, licet illud deferens sub sigillo aut juramento accepisset, quia agitur de peccato vitando: potest tamen etiam suadere, ut prudenti Confessario aperiat, & dispensationem impetret. Cessat tamen obligatio manifestandi, si revelanti grave malum sive in se, si forte sit complex delicti, sive aliunde, si timeatur grave scandalum publicum, vel innocenti grave damnum vitæ, fortunæ, honoris vel famæ immineat, quia non tenemur cum tam gravi incommodo promovere correctionem proximi. 6to. Qui ignorat doctrinam Christianam,

debet prohiberi a Matrimonio: hinc sponsi ante Matrimonium examinari debent, de necessariis necessitate medii, & præcepti, de actibus fidei, spei, charitatis, doloris de peccatis, de Matrimonio, prout est Sacramentum, de obligationibus conjugum &c.

§. 1239.

Matrimonium ex defectu consensus parentum non est clandestinum irritum.

Tertio Matrimonium potest esse clandestinum ex defectu consensus parentum. Licet autem graviter peccent liberi, si sine legitima causa absque consensu parentum vel iis insciis & invitis contrahant, quia contra reverentiam, obedientiam & gratitudinem iis debitam agunt; Matrimonium tamen a liberis insciis, & invitis parentibus contractum non est irritum & invalidum. *1mo.* Non jure naturæ, quia ex hoc sufficit solus consensus contrahentium. *2do.* Non jure positivo Divino, quia Gen. 26. Esau accepit duas uxores, quæ ambæ offenderant animum Isaaci, & Rebecæ, qui tamen conjugium non irritarunt. Jacob Gen. 29. & 30. duas uxores duxit, & Tobias unam insciis parentibus, quæ tamen Matrimonia S. Scriptura irrita non declaravit. Cujus ratio esse potest, quia in illis, quæ ad electionem status spectant, liberum esse hominem convenit, & soli Deo subiectum, quæ libertas multum imminueretur, si Matrimonium a consensu parentum dependeret. Adeoque Tridentinum optime definit Sess. 24. de ref. Matr. cap. 1. & anathemate eos ferit, qui falso affirmant, Matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta irrita

irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse.

Schol. 1. Erasmus in colloquio de Matrim. *Matri-Solvuntur*
 monia insciis, & invitis parentibus contracta *objectione-*
 contra sensum naturæ, veterum leges, & *Mones.*
 saicam ac Evangelicam legem esse ait: Lutherus Serm. de Matrim. dicit, hæc Matrimonia esse
 valida, si proles ex illis nata fuerit, secus si
 nondum nata sit, in quo casu parentes ea confirmare vel irritare possunt. Calvinus ea absolute irrita esse affirmat. I. Quia Apostolus ad Col. 3. jubet, filios obedire parentibus, quod vel maxime tenet in contrahendo Matrimonio.
Resp. Excipiuntur semper ea, in quibus liberi sunt juris sui, uti est status electio, ubi tamen peccant, si sana parentum monita non sequuntur. II. c. *Nostrates.* caus. 30. q. 5. dicitur, *nuptialia fœdera consensu eorum, qui hæc contrahunt, & eorum, in quorum potestate sunt, celebrantur.* Et c. *placuit.* cau. 36. q. 2. dicitur, quod justas nuptias contrahant filii familias, dum consensum habent parentum, in quorum potestate sunt. Et c. *videtur.* De his, qui in Matr. accus. & c. dicitur: *Si parentes non interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundum legem nullum est Matrimonium.* *Resp.* Canones loquuntur de honestate, non vero de necessitate: uti habet Glossa c. *sufficiat.* cau. 28. q. 2. In capitulo *Videtur* Coelestinus II. ait, parentes admitti in dirimendo Matrimonio, quoniam unusquisque genealogiam suam scire allaborat: addit autem, si non admittantur in testificationem Matrimonii contrahendi gratia, secundum leges nullum fieri Matrimonium: sed intelligit leges civiles, non vero Canonicas. III. Definitio Tridentini contra solennes postulationes Oratorum Galliæ fuit edita. Et Theodosius, Valentinianus, Justinianus: Henricus II. a. 1556. & Henricus III. a. 1579. Reges Galliæ, ac Carolus V. a. 1540. & Philippus IV.

a. 1623. pro Belgio Matrimonia in sciis & invitis parentibus contracta irritarunt. Cujus ratio est, quia voluntas liberorum jure naturæ est in voluntate parentum. *Resp.* Oratores Galliæ quidem illud postularunt, sed re mature discussa contrarium statutum fuit: imo solum petitum fuit, ut certus annorum numerus statueretur, quo elapso filii sine consensu parentum conjugium inire possent. Leges civiles effectum suum solum obtinent quoad effectus civiles; non vero quoad valorem Matrimonii, unde solum illicita, non vero invalida declarantur; imo Carolus V. in decreto Augustano a. 1548. ea aperte valida declarat. Quippe voluntas liberorum est sub voluntate parentum, antequam filii usum perfecti judicii attigerint, non vero, si attigerint; & tunc solum sunt sub voluntate parentum quoad usum, curam, & dispositionem bonorum paternorum, non vero quoad status electionem.

An olim fuerint irrita.

Schol. Tournely putat, jure Ecclesiastico antiquo nulla & irrita fuisse Matrimonia liberorum sine consensu parentum contracta, sed melius dicitur, hæc Matrimonia etiam jure antiquo non fuisse irrita, sed solum illicita. Quia alias Tridentinum ab antiqua traditione recessisset, dum eos anathemate ferit, qui illa irrita esse dicunt, & sic novam doctrinam induxisset. Certe non potuisset Tridentinum tanquam dogma fidei definire, illa Matrimonia esse valida, si olim valida non fuissent; & nos vix probabimus, ea modo esse valida contra hæreticos. Hinc ipsum Tridentinum ait, Ecclesiam illa detestatam fuisse, & prohibuisse, quæ verba ad Matrimonia tantum clandestina gratis detorquet Estius. *Dicis* I. S. Basilias ep. ad Amphil. can. 42. Vocat illa Matrimonia *fornicationes*. & can. 40. dicit, ea *firmi nihil habere*. Et Tertullianus l. 2. ad ux c. 9. ait: *nec in terris filii sine consensu patrum rite & jure nubunt*. *Resp.* S. Basilii ea Matrimonia vult esse illicita, & damnat

damnat illa pro foro externo ob clandestinitatem, quia probari non possunt. Tertullianus vero per ly in terris manifeste respicit ad leges civiles, quæ in foro conscientie Sacramentum irritare non possunt. II. Evaristus P. in ep. ait: *Aliter non fit legitimum conjugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem habere videntur, & a quibus custoditur, uxor petatur, aut a parentibus & propinquiorebus sponsetur.* Et c. Apud. cau. 36. q. 2. dicitur: *Cum rapta patri fuerit restituta, si voluntas parentis utriusque in unum convenit, non prohibentur invicem copulari.* Resp. Evaristus loquitur de foro externo, non de foro conscientie, alias enim irritum etiam esset Matrimonium, si conjuges prius biduo orationibus & continentie non vacarent, quod in eadem sua epistola ad legitimum conjugium requirit. Mulier rapta in raptoris potestate existens, etsi ipsa in raptum consenserit, reddenda est patri, cui injuria facta est, & sic sine ejus consensu ob impedimentum dirimens valide non contrahit Matrimonium: si vero extra raptoris potestatem constituta, & loco tuto reddita libere cum raptore contrahat, Matrimonium est ratum, nec a patre irritari potest.

Coroll. Pract. imo. Peccant graviter liberi, si invitatis parentibus nubant personæ indignæ cum dedecore familiæ, & sequela gravium malorum. Non tenentur tamen liberi semper sub mortali sequi parentum consensum, aut exquirere eorum consilium, si prudenter sibi consulere possint, quia quoad electionem hujus status liberi esse debent, licet semper sit conveniens, ut eorum consensum & consilium exquirant. Hinc filius non tenetur cum ea contrahere, cui parentes promiserunt. Graviter vero peccant liberi, si justam parentum voluntatem & recta consilia circa Matrimonium negligant, si exinde gravia scandala oritura prævideant: adeoque confessarius nequit absolutionem negare parentibus, qui juxta leges patrias

patrias liberos sine suo consensu contrahentes, exhæredant, in casibus illis, in quibus suum consilium petere & sequi tenentur, quia non tollunt libertatem Matrimonii, sed tantum abusum. *2do.* Parentes per se non possunt cogere filios, nec Domini servos, nec Principes Vasallos ad contrahendum Matrimonium, nisi quando jure naturæ ad hoc tenentur ob bonum commune, vel ad tollendas capitales inimicitias &c. Et quidem Domini temporales, vel Magistratus jurisdictionem habentes in foro externo, si subditos, vel alios injuste ad Matrimonium cogant, Excommunicationem majorem ipso facto incurrunt: Quæ tamen pœna parentes, dominos, Episcopos dominium temporale non habentes, Imperatores & Reges specialiter non expressos non ligat.

§. 1240.

Ad Matrimonium requiritur Sacerdotis benedictio.

Quarto Matrimonium potest esse clandestinum ex defectu Benedictionis, & aliarum Sacrarum cæremoniarum, quæ quidem recte nuptiis adhibentur, ita tamen, ut sine illis Matrimonium sit illicitum, non tamen invalidum. Et *imo* quidem Sacerdotalis Benedictionis jam meminit Tertullianus l. 2. ad ux. c. 9. S. Ambrosius ep. ad Vigil. S. Innocentius l. ep. ad Victric. Siricius ep. ad Himer. &c. Quin & ipsi gentiles consimilem ritum servarunt, uti de Alexandrinis testatur Photius cod. 242. & de Judæis refert Josephus de Voisin p. 662. *2do.* Hanc eandem Benedictionem in facie Ecclesiæ dandam præscribit Tridentinum Sess. 24. de ref. cap. 1. Synodus Mechliniensis, Antverpiensis, Audomarensis relatæ a Martene de ant. rit. l. 1. 3tio. Sine hac Benedictione haberi possunt omnia

omnia ad essentiam Matrimonii necessaria, scilicet materia & forma: (§. 1201.) minister, (§. 1205. Schol.) & præsentia Parochi, ac duorum testium: (§. 1236.) Ergo sine illa validum est Matrimonium, licet propter præceptum Ecclesiæ eam præcipientis graviter illicitum.

Schol. Olim fideles Matrimonium tempore Sacrificii, vel saltem ante fores templi illud inibant, & postea ad oblationem intus ingrediebantur, ut colligitur ex Tertulliano l. 2. ad uxor.: Item sponsi S. Communionem percipiebant, ut constat ex Canonibus a P. Martene l. 1. de ant. rit. relatis. Intuitu autem Benedictionis Concilium Carthaginense IV. c. 13. statuit: *Sponsus & Sponsa cum benedicendi sunt a Sacerdote, a parentibus suis, vel paranymphis offerantur. Qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.* Annulus arrhæ loco a Sponso Sponsæ datur. Hic olim erat ferreus, teste Tertulliano de habitu mulier. c. 15. Hebræi argenteum adhibebant, aut ex lapide onychino. Argenteus S. Annæ Romæ: Onychinus B. V. Mariæ Perusæ aservari dicitur. Annuli meminit S. Clemens Alex. l. 3. Pædag. c. 2. ubi prohibet, ne imprimantur imagines idolorum, sed Symbola Spiritus S. & Ecclesiæ &c. Annulos quosdam fidelium ex rudibus effosios & Christi nomine signatos annotavit Baronius a. 57. Annulus est Symbolum fidei conjugalis, ut ait S. Isidorus l. 2. de Div. off. & addit, ideo eum inferi quarto digito sinistro, quod in eo sit vena quædam, seu potius nervulus usque ad cor pertingens. Silentii Symbolum in annulo agnoscit Casalius l. de insign. c. 3. quod annulo figilla imprimantur. Recte igitur annulus benedicatur. Quando sponsi actu Matrimonium contrahunt, ad majorem consensus expressionem, *dexteram sibi Traditio in vi- dexteræ.*

invicem *tradunt*: cujus ritus meminit Tertullianus de vel. Virg. c. II. docens; per dexteram designari pudorem Spiritus. Denique olim Ethnici, Judæi & Christiani solebant capita nuptiarum tegere velo croceo, quod *Flammeum* dicebant, quia flammæ colorem referebat. Ab hoc velamine obnubente mulierum faciem, nuptiæ dictæ sunt, & illud fuit virginei pudoris indicium. Digami, qui virginalem verecundiam jam exuerant, flammeo non tegebantur. Fuit etiam mos, in nuptiis Sponfos coronandi, teste Tertulliano de Cor. mil. quæ corona multiplex erat, sæpius tamen ex ramusculis olivæ confecta.

Flammeum.

Corona.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract.* imo. Conjuges ante benedictionem Sacerdotalem etiam Matrimonio secundum essentialia perfecte contracto in eadem domo manere, & Matrimonium consummare non possunt, & si consumment, saltem venialiter peccant. *2do.* Benedictio secundis nuptiis ordinariæ non adhibetur, servanda tamen est quoad eam, & alias Cœremonias propriæ diœcesis consuetudo.

§. 1241.

Impotentia.

Decimum quartum impedimentum dirimens Matrimonium est *Impotentia*, quando aliquis est incapax perficiendæ copulæ ad generationem necessariæ.

Quotuplex.

Schol. Impotentia est duplex: *Naturalis*, quæ oritur ex naturali corporum dispositione non apta ad perfectam copulam: alia est *accidentalis*, quæ oritur ab extrinseco, v g. morbo, maleficio &c. Utraque dividitur in *absolutam*, dum quis non potest perficere copulam cum ulla fœmina, nec fœmina cum ullo viro: & in *respectivam*, dum aliquis non potest quidem cum hac fœmina perficere copulam, potest tamen cum alia, & vicissim. Rursus dividitur in *antecedentem*, quæ ante contractum Matrimonium adest: & *consequen-*

quentem, quæ post contractum Matrimonium modo accidit. Denique dividitur in *perpetuam*, quæ vel sine miraculo, vel sine gravissimo cruciatu sectionis, aut mortis periculo auferri non potest: & in *temporalem*, quæ vel per Exorcismos. si sit ex maleficio; vel per artem periti medici sine periculo gravi vitæ tolli potest. Ex communiter contingentibus viri impotentes in jure vocantur *frigidi*, & *fæminæ arctæ* vel *clausæ*. Tunc autem certo adest impotentia, quando vel potentia, penetrandi vas, vel potentia, verum semen emittendi, vel potentia, illud immittendi intra vas deest, quod dicitur illis accidere, qui sunt a natura nimis calidi.

§. 1242.

Impotentia exercendi copulam perfectam antecedens & perpetua jure naturali & Ecclesiastico dirimit Matrimonium contrahendum. De jure naturali patet, imo quia Matrimonium essentialiter includit obligationem tradendi corpora ad copulam carnalem, quam tamen impedit impotentia perpetua. 2do. de jure Ecclesiastico constat ex toto titulo de frigid. & malef.

2. Impotentia vero subsequens, licet sit perpetua, non dissolvit Matrimonium contractum. Nam nec dissolvit matrimonium consummatum, quod ex dicendis est indissolubile, nec ratum non consummatum, quod ex dicendis per solam Religiosam Professionem, & dispensationem Papæ dissolvitur. Idem patet ex c. *Hi. cau. 33. q. 7.* ubi dicitur: *Hi, qui Matrimonium sani contraxerint, & uni ex duobus amentia, aut furor, aut aliqua infir-*

infirmetas accesserit, ob hanc infirmitatem conjugia talium solvi non possunt.

Resolvuntur casus. Coroll. Pract. 1mo. Impotentia generandi tantum seu sterilitas, non causat impedimentum, quia saltem adest potentia ad copulam, etsi per accidens non sequatur ejus effectus, & tunc habetur saltem finis secundarius, seu remedium concupiscentiæ. 2do. Eunuchus carens utroque testiculo invalide contrahit Matrimonium: Valide tamen contrahit Spado habens adhuc testiculum: Hermaphroditus debet contrahere secundum sexum prævalentem. Item senes & vetulæ, modo illis constat de non plena impotentia ex ætate, valide contrahunt. 3tio. Perpetuo impotentes absente periculo incontinentiæ, & actuum turpium, si impedimentum sit occultum, uti frater & soror cohabitare possunt, c. 6. de frigid. possunt tamen ambo vel alteruter separationem petere, quæ ob scandalum non nisi auctoritate judicis Ecclesiastici facienda est, præmissa legitima probatione per peritos medicos in viris, & obstetrices in foeminis jurato testantes, ubi deinde soluto matrimonio, si impotentia fuerit antecedens, pars non impotens alteri nubere potest. In dubio, an impotentia sit antecedens, vel consequens, si impotentia sit naturalis, præsumitur esse antecedens: si sit accidentalis, in favorem Matrimonii præsumitur non præcessisse. Si dubium sit, an impotentia antecedens sit perpetua, conceditur triennium ad tentandam copulam, quæ si frustra tentata fuerit, separandi sunt conjuges per judicem Ecclesiasticum, & pars capax ad alias nuptias transire potest. c. 5. de frigid. 4to. Si Matrimonium ob impotentiam in judicio dissolutum fuerit, postea vero appareat, conjuges esse potentes, si in alio Matrimonio proles generent, regulariter valet primum Matrimonium, & secundum est dissolvendum c. 5. de frigid. quia sententia contra primum non transit in rem judicatam.

catam. c. 7. de sent. & re jud. Manet tamen dissolutio primi Matrimonii, si impotentia sublata sit per miraculum, vel artem magicam, quia censetur fuisse perpetua. Item si fuerit respectiva ob arctitudinem foeminae respectu viri prioris, non vero posterioris. Item si fuerit respectiva ob maleficium, quod respectu hujus viri non potuit licite tolli. Item si pars separata profiteatur in Ordine Religioso approbato. 5to. Foemina impotens propter arctitudinem non tenetur pati incisionem cum periculo vitae, aut gravis morbi, secus si sine notabili incommodo fieri possit: Nec mulier potest dici impotens, si conceptum semen retinere non possit, quia copula perfecta manet. 6to. Impotentia Matrimonio tantum rato superveniens non dissolvit Matrimonium: Oscula tamen, & tactus ad declarandum affectum conjugalem, vel sedandam concupiscentiam licite exerceri possunt, si periculum pollutionis absit, quia vero hoc periculum raro abest, probabiliter hæc sunt illicita. Imo & carnalis copula tentari potest, si spes sit, eam perficiendi, licet præter intentionem pollutio contingat. Ita P. Laymann. 7imo. Si maritus ob senium perpetuo destitutus sit potentia feminandi intra vas, non ei licet copula cum periculo pollutionis; secus foret, si adesset spes copulae perficiendæ, licet adsit periculum pollutionis. 8vo. Signa impotentiae ex maleficio ortæ esse possunt: Si corpora coire non possunt: Si adsit extraordinaria perturbatio phantasiae, & horror, quando coeundum &c.

§. 1243.

Decimum quintum impedimentum diri- *Raptus.*
mens est *Raptus*, seu abductio & extractio puellæ e domo parentum in eum finem, ut ducatur in Matrimonium.

Schol.

Quotuplex.

Schol. Duplex est raptus, unus *Violentiæ*, cum puella invita & reluctans a raptore abducitur e paterna domo: alter *seductionis*, quando blanditiis, aut voluptatis illecebra aut quocunque alio modo seducta consentiens raptorem sequitur.

§. 1244.

Raptus dirimit Matrimonium.

Impedimentum Raptus jure Ecclesiastico dirimit Matrimonium *inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit. Quod si rapta a raptore separata, & in loco libero ac tuto constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes, illi consilium, auxilium, & favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces, & si Clerici fuerint, de proprio gradu decident. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare. Ita Tridentinum Sess. 24. cap. 6.*

Resolvuntur casus.

Coroll. Præst. imo. Ut raptus sit impedimentum dirimens, requiritur violenta abductio personæ, sive per violentam manuum injectionem, sive per gravem metum, sive per mandatum alteri datum ad vim inferendam. 2do. Unde non inducitur hoc impedimentum, si puella sponte consentiat, licet ejus parentes, aut tutores non consenserint. Inducitur tamen, si raptor vi abducatur Sponsam post inita Sponsalia, quia Tridentinum sine restrictione loquitur: Non autem inducitur, si foemina virum rapiat, quia Tridentinum loquitur de raptoribus. 3tio. Requiritur, ut sit vera abductio de loco in locum moraliter diversum, qualis non est, si quis foeminam de cubiculo in cubiculum, de domo in proxime vicinam abducatur.

cat. 4to. Requiritur, ut abductio fiat Matrimonii contrahendi causa. Unde non oritur impedimentum, si mulier rapiatur, ut vendatur, spoliatur, & probabilius, si rapiatur non Matrimonii sed libidinis explendæ causa, quia de hoc casu Tridentinum non loquitur. 5to. Ex verbis Tridentini per se constat, Matrimonium esse nullum, licet mulier violenter abducta, dum adhuc est in potestate raptoris, nec loco tuto reddita, consentiat.

§. 1245.

Explicatis impedimentis Matrimonium *Impedimenta* dirimentibus, ad impedimenta prohibentia *prohibentia* & impedientia, quæ impediunt Matrimonium contrahendum, sed non dirimunt, pergitur. Horum primum est *Ecclesie vetitum*, *Ecclesie vetitum*. Ieu prohibitio superioris Ecclesiastici, scilicet Papæ, Episcopi, Parochi alicui nuptias prohibentis ob temporalem aliquam causam, v. g. scandalum sedandum, veritatem impedimenti discutiendam, lites, & dissensiones vitandas.

Coroll. Pract. 1mo. Quando Superior alicui ex justis causis prohibet Matrimonium, valide quidem, si nullum impedimentum dirimens subsit, illicite tamen contrahitur Matrimonium. 2do. Matrimonium ab Excommunicato contractum est quidem validum, graviter tamen peccat contrahens tum ratione indignæ susceptionis Sacramenti: tum agendo contra præceptum Ecclesiæ. 3to. Tempore interdicti valide, imo probabilius etiam licite, contrahitur Matrimonium, quia illa solum Sacramenta tempore interdicti prohibentur, quæ per ministrum specialiter ad hoc ordinatum administrari debent.

§. 1246.

Tempus feriarum. Secundum impedimentum prohibens est *Tempus feriarum*, quo celebratio nuptiarum est prohibita. Varia fuit circa hoc tempus Ecclesiæ disciplina. Concilium Laodicenum a. 364. c. 52. statuit, ut in Quadragesima nuptiæ non celebrentur. Concilium Moguntinum a. 1022. statuit tempus ab Adventu Domini, usque ad Octavas Epiphaniæ: & a Septuagesima usque ad Octavas Paschæ: & quatuordecim diebus ante festivitatem S. Joannis Baptistæ: & in diebus jejuniorum, seu noctibus præcedentibus omnes dies solemnes. Tridentinum vero Sess. 24. cap. 10. ita statuit: *Ab Adventu D. N. J. C. usque in diem Epiphaniæ, & a feria quarta cinerum usque in octavam Paschatis inclusive antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari S. Synodus præcipit: in aliis vero temporibus nuptias solemniter celebrari permittit.* Quando igitur non adest justa causa, his temporibus Parochus Matrimonio assistere nequit sine licentia Ordinarii petita, si ad spiritualement animarum salutem ita fieri expediat.

§. 1247.

Sponsalia quid. Tertium impedimentum prohibens sunt *Sponsalia*, quæ definiuntur, futuri Matrimonii mutua & libera, vera & deliberata promissio signo sensibili expressa inter personas habiles.

Schol. Sponsalium nomen fluit a verbo Spondeo, *Dividun-*
quia in iis fit promissio de futuro Matrimonio: *tur.*
cum vero promissio illa arrhis soleat confirmari,
ipsæ arrhæ subinde Sponsalia vocantur. Subinde
etiam Sponsalia pro Matrimonio rato non con-
summato accipiuntur. Sponsalia alia sunt *abso-*
luta, alia *conditionata*: Alia *valida*, alia *invalida*:
Alia *licita*, alia *illicita*. Instituta sunt Sponsalia,
ut fideles optime parati ad magnum Sacramen-
tum Matrimonii accedant, sunt enim, quod Cate-
chumenatus ad Baptismum, Tonsura ad Ordines,
Novitiatus ad Professionem.

§. 1248.

Sponsalia, ut sint valida, debent *1mo* esse *Requisita*
vera ac seria Matrimonii promissio. Nam *ad Spon-*
ubi tantum est ficta promissio, deest consen- *salia.*
sus internus, & animus, se obligandi ad
Matrimonium.

2do. Promissio debet esse deliberata &
perfecte ac directe voluntaria, quia pro-
missio sponsalitia inducit gravem obligatio-
nem iustitiæ, quam nemo censetur sibi velle
imponere, nisi deliberate promittat.

3tio. Promissio debet esse mutua, quia
Sponsalia faciunt contractum perfectum de
traditione corporum futura, sicuti Matrimo-
nium de traditione præsentis: sed Matrimo-
nium mutuum consensum exigit: (§. 1202.)
Ergo etiam Sponsalia.

4to. Promissio debet esse signo externo
expressa, quia debet fieri humano modo,
& ab altero acceptari, quod non fit, nisi per
signa externa promissio manifestetur.

3to. Promissio debet fieri inter personas habiles, nam Sponsalia sunt promissio de futuro Matrimonio: Ergo inter solas personas ad Matrimonium habiles subsistere possunt.

Resolvuntur casus de ficta promissione.

Coroll. Pract. I. Fictè promittens Matrimonium ad illud quidem non obligatur, si autem altera pars decepta damnum aliquod passa sit, illud fictè promittens compensare debet, vel per pecuniam, vel si gravem infamiam passa esset alio modo non compensabilem, ducendo eam in Matrimonium.

2do. Qui ficta promissione Matrimonij puellam ad copulam induxit, tenetur in conscientia corruptam ducere, quia hic intervenit contractus innotinatus; do tibi copiam corporis, ut mihi nubas. Deceptor tamen non tenetur ad Matrimonium 1. si puella deflorata postea cum alio fornicetur. 2. Si se virginem falso simulaverit. 3. Si Satisfactionem pecuniariam sponte acceptet. 4. Si ex Matrimonio gravia mala prævideantur. 5. Si puella deceptionem advertere potuit. 6. Si impedimentum dirimens subsit. Puellæ jurato etiam asserenti, se esse ab alio corruptam, in foro externo non creditur, nisi alia indicia adsint.

3tio. Qui vult promittere, non tamen se obligare, non tenetur stare promissis, quia reipsa non promittit. Qui autem vult promittere & se obligare, non tamen implere promissum, præterquam quod graviter peccet, tenetur implere promissum.

4to. Fictè promittens Matrimonium graviter peccat, quia committit mendacium graviter perniciosum, nisi forte alter fraudem advertere potuerit, nec damnum passus fuerit.

De delibata.

Coroll. Pract. II. Ad contrahenda Sponsalia requiritur deliberatio sufficiens ad peccatum mortale, non tamen liberum & voluntarium in causa. Hinc requiritur perfectus & expeditus usus rationis, & in c. *litteras*. De desp. impub. septennium

nium assignatur, nisi malitia suppleat ætatem. Unde amens, nisi habeat lucida intervalla, & actu ebrius Sponsalia contrahere nequit. 2do. Requiritur libertas a coactione & metu: & quidem si metus levis fuerit, non reddit Sponsalia irrita, sed a iudice irritanda: Si gravis injuste incussus ad Sponsalia extorquenda, reddit ea probabiliter invalida, sicuti ipsum Matrimonium irritat. 3tio. Sponsalia clandestina sine Parocho & testibus contracta valida & per se loquendo licita sunt, quia nullo jure prohibentur: Per accidens vero irrita & illicita sunt in variis locis, ubi a superiore Ecclesiastico sunt irritata, adeoque contrahenda sunt juxta statuta dicecesana.

Coroll. Pract. III. Promissio sponsalitia debet esse *De mutua* mutua ita ut altera pars repromittat Matrimo-*promis-* nium, quia sola acceptatio non trahit post se obli-*sione.* gationem, Matrimonium contrahendi, licet promittens sub peccato gravi ad illud contrahendum obligetur. Taciturnitas vero non est signum repromissionis, nisi aliunde colligatur, v. g. si tacente puella parentes ejus dicant: Hanc filiam nostram damus tibi in Sponsam. Nec sola acceptatio arrhæ & jocalium sunt signum repromissionis, nisi aliæ circumstantiæ consensum clarius expriment. 2do. Arrhæ revertuntur ad dantem, si juste a Sponsalibus resiliat, si injuste, perdit illas l. 3. C. h. t. Si arrham accipiens injuste resiliat, in duplo eam restituere debet: si minorennis det arrham, resiliendo eam non ammittit, nec, si accepit, ad duplum tenetur. Jocalia secuto Matrimonio manent penes accipientem irrevocabiliter, quia tantum dantur in signum mutui amoris l. 12. C. de donat. ante nupt. Si non sequatur Matrimonium sine alicujus culpa restitui debent donanti, nisi Sponsus cum Sponsa habuerit impuros tractus, vel copulam, ubi Sponsus dimidiam partem amittit, & Sponsa lucratur. l. 15. C. eod. Si ex culpa donantis non sequatur Ma-

trimonium res donata manet penes accipientem: si ex culpa accipientis, redit ad dantem. l. c.

*De exte-
na.* *Coroll. Pract. IV.* Pro manifestanda exterius promissione non requiruntur necessario verba, sed sufficiunt alia signa. Ordinarie sola traditio & acceptatio annuli sine aliis circumstantiis non sufficit: nec quando quis diceret: Propino tibi in Matrimonium, & alter: Deus benedicat. Nec quando manus jungunt, quod tamen sæpe contractum sponsalium denotat. Pro cuius cognitione serventur pro foro in- & externo sequentes Regulæ. *Prima* Talia verba, vel signa externa, nutus & Scriptura sufficiunt, quæ veram promissionem mutuam Matrimonii exprimunt, sive ex significatione, sive ex consuetudine, sive intentione contrahentium sunt propria. *Secunda.* In foro interno principaliter attenditur intentio contrahentium in foro externo principaliter attenditur ad verba, secundum quæ in communi acceptatione sumpta iudex judicare debet, & in dubio pro libertate possidentis, non pro valore Sponsalium judicare potest. *3tio.* Verba certo Sponsalia significantia sunt: Promitto tibi Matrimonium; tibi nubere; diabolus me rapiat, nisi tecum copuler. Verba dubia sunt: Non ducam aliam, nisi te; quia videntur facere sensum conditionatum; si quam ducturus sim, ducam te. Nec absolute loquendo hæc verba sufficiunt: Tu es mea charissima, cor meum, thesaurus meus, tu es vel eris mea: quia tantum sunt verba amatoria.

*De perso-
nis habi-
libus.* *Coroll. Pract. V.* Qui habent impedimentum dirimens, invalide contrahunt Sponsalia. Quare si quis primo contraxisset Sponsalia cum Berta, deinde cum Caja, quam etiam imprægnavit cum promissione Matrimonii, valent prima Sponsalia. c. 1. de Spons. duor. Conveniens tamen est, ut in hoc casu prima Sponsa pro bono proles cedat juri suo. Si vero Caja fuisset Soror Bertæ, Sponsus

fus neutram ducere posset: non primam ob impedimentum affinitatis (§. 1234) contractum per copulam cum sorore habitam: non secundam, propter impedimentum publicæ honestatis ex primis Sponsalibus ortum. (§. 1230.)

§. 1249.

Sponsalia ex iustitia sub peccato gravi *Sponsalia* contrahentes utrinque obligant ad ineun- *sub pec-* dum suo tempore Matrimonium. Nam *cato obli-* omnis contractus onerosus obligat ex iusti- *gant.* tia in re gravi sub gravi peccato: Sed talis est contractus Sponsalitiis pariens mutuam obligationem in materia gravi, quia magna injuria alteri infertur: Ergo obligat ex iustitia sub peccato gravi.

Coroll. Pract. 1mo. Contrahentes Sponsalia sine de- *Resoluzio-* terminatione temporis statim tenentur, quando *tur casus.* opportune Matrimonium celebrare possunt, & si una pars, altera nolente, malitiose differat, peccat mortaliter. *2do.* Sponsalia per parentes pro infante contracta eum puberem factum ordinarie non obligant c. un. de Desp. Sponsalia vero sine consensu parentum contracta sunt valida, licet sint graviter vel leviter pro ratione contemptus parentum illicita. *3tio.* Sponsalia personæ Catholicæ cum hæretica communiter sunt illicita, & invalida, quia sunt de re illicita scilicet Matrimonio ob periculum perversionis prohibito. Ut autem sint licita & valida, debet abesse periculum perversionis, liberum esse Catholicæ Religionis exercitium, & omnes proles debent Catholicæ educari, nisi forte ob magnum bonum publicum pars prolium solum Catholicæ educetur. *4to.* Sponsalia debent esse circa personam determinatam, & si quis promitteret, se unam ex tribus indeterminate ducturum, tenetur quidem unam sibi

selligere, quæ si nolit, non tenetur ad aliam, sed promissioni satisfecit. 5to. Judex Ecclesiasticus a Sponsalibus sine justa causa resilire volentem primo monere debet, deinde pœnis intentatis cogere, nisi gravia mala ex Matrimonio timeantur. 6to. Sponsalia conditionata de præterito vel præsentî æquivalent absolutis: de futuro suspendunt obligationem usque ad eventum conditionis, qui eventus expectari debet, nec malitiose impediri potest, & durante conditione alia Sponsalia contracta sunt irrita, & iis malitiose impeditis ob fractam fidem altera pars resilire potest. Si conditio sit impossibilis, contractus est irritus si revera obligationem suspendat: si fit turpis ante eventum conditionis contractus est rescindendus, post eventum vero licet cum peccato, oritur obligatio contrahendi Matrimonium.

§. 1250.

Sponsalia sunt impedimentum prohibens.

Quia igitur Sponsalia pariunt obligationem contrahendi Matrimonium, (§. 1249.) ideo Sponsalia sunt impedimentum prohibens Matrimonium cum alia quam Sponsa contrahendum. c. de illis. c. si inter virum. De Spons. Et Ratio est, quia per Sponsalia non fit donatio, sed tantum promissio.

Solvuntur objectiones.

Schol. Lutherus l. de captiv. Baby! c. de Matr. contendit Sponsalia dirimere Matrimonium cum alio contractum. I. Quia Sponsus non est amplius sui juris, cum se alteri tradiderit: Et Deus prohibet, in negotio fratrem suum circumvenire. *Resp.* Sponsus adhuc est sui juris cum se necdum alteri donaverit, licet donaturum se promiserit, unde frangendo fidem peccat, quia fratrem circumvenit. II. Votum solemne dirimit Matrimonium, licet sit promissio: Ergo etiam Sponsalia illud dirimunt. *Resp.* Quod votum solemne dirimat Matrimonium statuit Ecclesia, ex ratio-

nibus allatis: (§. 1212.) quod non fecit in Sponsalibus. III. Licet uxori virum suum repetere non obstante voto solemniter post nuptias emisso: Ergo etiam Sponsa licet Sponsam repetere contracto cum alia Matrimonio. *Resp.* Disparitas est, quod uxor possideat corpus viri ut rem suam, Sponsa vero nondum illud habet nisi in spe & promissione.

§. 1251.

Sponsalia tamen dissoluta non impediunt Sponsalia Matrimonium cum altera contrahendum. *Solvuntur*
 Dissolvuntur autem Sponsalia 1mo licite & ^{1. mutuo} valide mutuo utriusque Sponsi consensu, ^{consensu.} et si jurata fuerint, & copula carnalis accesserit. c. 2. de Spons. cujus ratio est, quia *omnis res, per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur.* c. 1. de reg. Jur. Deinde sublato contractu tanquam principali, cessat juramentum velut accessorium. Denique copula per se nullam addit vim Sponsalibus, si tamen dampnum illatum sit, compensari debet. Ita declaravit S. Congregatio teste Pignatelli.

Coroll. Rraft. imo. Sponsalia impuberum sine dispensatione mutuo consensu dissolvi non possunt: *Resolvuntur casus.*
 c. *litteras.* De despons. Impub. ne ætas illa nimis mutationibus exponatur. Completa vero pubertate ordinarie illis conceduntur tres dies proximi, inter quos alter ab altero etiam invito resilire potest. c. *de illis.* De Spons. si tamen impuberes pubertati propinqui Sponsalia sua juramento, vel copula firmaverint dissolvi non possunt, nisi mutuo consensu. c. *ex litteris.* De Spons. Matrimonium impuberum nullum quidem est, valet tamen in vim Sponsalium. c. *fin. de desp. impub.* 2da. consensus ex utraque parte debet esse liber a fraude, dolo, & metu gravi injuste incusso. 3ta.
 Ord.

Ordinarie ad dissolvenda Sponsalia mutuo consensu non requiritur auctoritas iudicis, nisi in aliqua diœcesi forte aliter statutum fuerit, cui statuto standum erit.

§. 1252.

2. Solvuntur per ingressum Religionis.

Secundo. Sponsalia dissolvuntur per ingressum Religionis ex parte ejus, qui in Sæculo remanet. Item per votum Religionis ingrediendæ aut profitendæ, non vero per votum simplex castitatis. Et *1mo* quidem solvuntur per ingressum Religionis, quia Sponsus ingrediendo Religionem ipso facto significat, se Sponsalibus renuntiare, & Sponsus in Sæculo remanens non censetur se obligare: ut tam diu expectare, & egredientem e claustro recipere debeat. Non tamen solvuntur Sponsalia ex parte ingredientis, quia per ingressum Religionis præcise non fit inhabilis ad contrahendum Matrimonium cum egredi possit, & alias via panderetur fraudibus cum quis facile ingrediendo Religionem se a Sponsalibus liberare posset. *2do.* Per votum Religionis ingrediendæ aut profitendæ solvuntur Sponsalia, nam Sponsus licite Religionem profiteri potest: Ergo etiam licite voverè rescissis Sponsalibus: sicut enim se habet Matrimonium ratum ad Sponsalia, ita se habet professio ad votum profitendi: Ergo sicuti Matrimonium ratum solvitur per solemnem Professionem, ita Sponsalia solvuntur per votum profitendi. *3tio.* Non tamen solvuntur Sponsalia per votum simplex castitatis: Nam *c. veniens.* Qui Cleri. &c. mulieri post Sponsalia castitatem

voventi injungitur pœnitentia propter fidem violatam. Deinde Sponso per Sponsalia jus est acquisitum, & ideo Deo grata non est promissio cum damno & injuria alterius conjuncta.

Schol. Dices I. Matrimonium ratum per Religiosam *Solvuntur* Professionem ex utraque parte solvitur: Ergo *objectio-* etiam Sponsalia ex utraque parte per ingressum *nes.* Religionis solvuntur, sicuti etiam votum Religionis per ingressum solvitur, licet vovens a Novitiatu recedat: & hoc maxime ex eo, quia obligatio Sponsalium est mutua quæ si ex parte remanentis in Sæculo cesset, in altera etiam cessare debet. *Resp.* Disparitas est quia per ingressum Religionis nullum jus acquirit Religio ad eum retinendum: at vero per Sponsalia Sponsa acquisivit jus, ut fides sibi servetur contrahendo Matrimonium, quod nonnisi per Professionem, per quam Religio jus acquirit, sit impossibile & illicitum. Deinde per ingressum Religionis ponitur id, ad quod vovens se obligavit, non vero id, ad quod tenetur quis per Sponsalia. Denique obligatio Sponsalium in fieri, quando actu contrahuntur est mutua, postea vero ex una solum parte manere potest, v. g. si fidem violet. II. Sponsalibus inest tacita conditio: nisi statum perfectiorem elegero, sicuti inest Matrimonio rato: Ergo votum simplex castitatis solvit Sponsalia. *Resp.* Tacita illa conditio in Sponsalibus ex nullo jure habetur, sicuti tamen in Matrimonio rato, si statum Religiosum quis elegerit, a Tridentino Sess. 24. de Matr. can. 6. colligitur. III. c. *Pervenit.* de jurejur. dicitur: *Promissum non infringit, qui in melius illud commutat.* Et certe vinculum voti Deo facti est fortius vinculo Sponsalium: Ergo votum simplex castitatis illud solvit. *Resp.* Citatum capitulum loquitur de voto sine præjudicio, vel cum consensu tertii commutato. *Item* votum in tantum a Deo acceptatur, in quan-

quântum respicit voventem, non vero in quantum est in præjudicium tertii.

Resolvuntur casus.

Coroll. Pract. 1mo. Per votum Religionis ingrediendæ solvuntur quidem Sponsalia, si tamen alteri parti damnum exinde emergat, dispensatio petenda est. Qui vero Religionem ante vel post Sponsalia vovit, ac postea Matrimonium contraxit, soluto per mortem Matrimonio Religionem, si sit idoneus, ingredi tenetur. *2da* Votum castitatis simplex post contracta Sponsalia factum obligat, ut si una pars resiliat, votum observari debeat, item quod vovens debitum reddere non vero petere possit; quod soluto Matrimonio, imo etiam eo durante, in quantum sine injuria Sponsæ licet, votum observari debeat. Votum tamen castitatis post Sponsalia ordinariè est illicitum, maxime si fraudulenter fiat: si bona fide ex animo majoris perfectionis, vovens a peccato excusari potest, dummodo paratus sit ad contrahendum Matrimonium, si a Judice Ecclesiastico compellatur. *3tio.* Per se loquendo licitum est Sponso vel Sponsæ post contracta Sponsalia vovere Religionem si grave damnum alteri exinde non emergat. *4to.* Susceptio S. Ordinis probabilis dissolvit Sponsalia, quia absolute impedit Matrimonium. Sponsalia absoluta post votum perpetuæ castitatis, vel suscipiendi S. S. Ordines, vel non nubendi, vel ingrediendi Religionem contracta, sunt invalida, utpote de re illicita: si tamen pars decepta grave damnum pateretur non nisi per Matrimonium resarciendum, vovens dispensationem a voto petere teneretur. Sponsalia verò conditionata v. g. si obtineatur dispensatio, post eventum conditionis obligant. *5to.* Ordines minores non dissolvunt Sponsalia, quia Matrimonium non reddunt impossibile. Siquis tamen altera parte inscia vel invita Ordines minores susciperet, ex parte ipsius dissolvuntur Sponsalia, tum ob notabilem mutationem, tum quia videtur juri suo cedere.

§. 1253.

Tertio. Sponsalia dissolvuntur per fornicationem unius Sponsi, in quo casu Sponsalia solvuntur ex parte alterius. *c. quemadmodum.* De jurejur. Ubi sequentes rationes dantur. 1. Quia Sponsus sub fide Sponsaliorum servanda ea contraxisse præsumitur. 2. Frangenti fidem fides servanda non est. 3. Fornicatio est causa justa divortii: Ergo etiam solvendi Sponsalia.

Coroll. Pract. imo. Sponsalia ob fornicationem tantum ex parte innocentis dissolvuntur, fornicator vero ad nuptias compelli potest. Si Sponsa oscula & tactus impudicos ab altero viro admittat, Sponsalia rescindi possunt, quia censetur impudice vivere: ob oscula vero & tactus impudicos a viro alteri foeminae factos Sponsa resilire nequit, quia viro nulla infamia ordinarie ex hoc accidit, nisi sint frequentes, & majorem amorem erga aliam arguant. *2do.* Si Sponsa vim ab altero passa fuit, merito repudiatur. *c. raptor. caus. 27. q. 1.* quia fit notabiliter villior. Si vero aperte constat, Sponsam in somno esse oppressam sine omni culpa, Sponsus resilire nequit, quia nullum dedecus contrahit. *3tio.* Si uterque Sponsus post Sponsalia fornicatus fuerit, non compensatur delictum delicto, sed Sponsus fornicariam Sponsam repudiare potest, non vero Sponsa Sponsum, quia foedior est fornicatio in foemina, quam in viro. *4to.* Si Sponsalia publice coram Parocho & testibus contracta sint, crimen vero Sponsi vel Sponsæ sit occultum, nec sine infamia revelari possit, moneat Sponsus Sponsam, ut a Sponsalibus recedat, & si nolit, propria auctoritate resilire potest.

§. 1254.

§. 1254.

*Sponsalia
solvuntur
per lon-
gam ab-
sentiam.*

Quarto. Sponsalia dissolvuntur, si Sponsus post Sponsalia non obtenta licentia Sponsæ in terras longinquas brevi non rediturus abeat; vel terminus præfixus ad finiendam obligationem sit elapsus. Ratio *1mi* est quia Sponsus tam longe discedens juri suo renuntiasse censetur. *c. de illis.* De Spons. Ratio *2di* est quia in illo casu obligatio præfixo tempore nuptias celebrandi violatur, adeoque justa causa resiliendi parti ad nuptias paratæ præbetur. *c. sicut.* De Spons.

*Resolvuntur
casus.*

Coroll. Pract. *1mo.* Si Sponsus ob justam causam necessariam diutius abesse cogatur, Sponsa expectare debet. *l. sæpe. ff. de spons. nisi aliter conventum,* vel periculum incontinentiæ sit, vel gravis necessitas urgeat, ita ut fiat notabilis mutatio. *2do.* Si sponsus ob causam voluntariam justam discesserit, tunc secundum jus civile biennio expectandus est, si intra Provinciam; triennio vero, si extra Provinciam moretur. *l. 2. c. de spons.* Quæ leges jure Canonico non videntur esse correctæ, licet Judex Ecclesiasticus pro diversitate circumstantiarum ob periculum peccati eas moderari possit. *3tio.* Si sponsus in alienam terram domicilium mutaturus se transferat, sponsa hoc ipso a sponsalibus liberatur: *c. de illis. de spons.* non vero si negotii vel studiorum causa a loco recedat cum animo revertendi, quia domicilium non mutat. *4to.* Si terminus præfixus sit ad finiendam obligationem, post tempus elapsum cessat obligatio: si vero terminus sit præfixus ad exequendam, & non differendam obligationem, ita ut dilator deinceps sit in mora culpabili, post elapsum tempus statutum pars ad nuptias parata ob culpabilem alterius moram

ram resilire potest: c. *sicut*. De spons. altera vero moram trahens manet obligata præfixo etiam tempore elapso, si pars innocens velit.

§. 1255.

Quinto. Sponsalia dissolvuntur, si notabilis mutatio ex parte unius, vel utriusque superveniat, aut impedimentum Matrimonium dirimens oriatur: Quia intentio promittentis non censetur se extendisse ad casum valide difficilem, qui quemvis hominem prudentem a Matrimonii promissione absterruisset.

Coroll. Pract. 1mo. Notabiles mutationes, ob quas a sponsalibus recedere licet, sunt: lepra, paraly-
sis, morbus epilepticus vel alius incurabilis: amissio oculi, nasi, vel alia corporis deformitas: notabilis famæ, & bonorum jactura, graves inimicitæ &c. nam in sponsalibus semper intelligitur tacita conditio; si res in eodem statu permanserit. Quodsi ejusmodi defectus tempore contractorum sponsaliorum ab una parte probabiliter ignorabantur, iis postea cognitis a sponsalibus recedere licet, nisi sciens defectum, & jus suum resiliendi alteram partem carnaliter cognoscat, quo casu sponsalia ratificare censetur. *2do*. Si sponsa ab alio imprægnata fuerit, debet vel Matrimonium declinare, vel sponso manifestare, ne proles legitimæ nascituræ damnum patientur. Deflorata ab alio, vel alio defectu notabili laborans unde Matrimonium valde difficile redditur, & altera pars graviter offenditur, si hoc prævideat, a sponsalibus abstinere, vel resilire debet. Quodsi tamen post sponsalia inita una pars notabiliter ditior, vel nobilis fiat, probabilius resilire non licet, quia iniquum est, ut altera pars privetur jure suo, si non deterior facta sit.

§. 1256.

§. 1256.

*Impedi-
mentum
voti.*

Quartum impedimentum prohibens Matrimonium est votum simplex perpetuæ castitatis, vel ingrediendi, & profitendi Religionem, vel suscipiendi Ordinem Sacrum, vel non nubendi. Ratio est *imo*, quia votum castitatis simplex est servandum: (t. 2. §. 827.) Sed hoc servari non potest ab eo, qui uxorem duxit, ob debitum reddendum: Ergo est impedimentum prohibens Matrimonium. *2do*. Est tamen solummodo impedimentum prohibens, non vero dirimens; tum quia ita declararunt Alexander III. Coelestinus III. & Bonifacius IV. c. *consuluit*. Et c. *Rursus*. Quia Clerici vel vovent: &c. Et c. un. de voto in 6. tum quia votum simplex castitatis &c. obligat quidem in conscientia, non tamen transfert dominium rei promissæ ab eo, qui promisit, in eum, cui promissa est, & ideo si is, qui promisit, sententiam mutet, & rem alteri reipsa donet, ille quidem peccat, donatio tamen vim suam habet.

§. 1257.

*Ecclesia
in non-
nullis Im-
pedimen-
tis di-
spensare
potest.*

In impedimentis hucusque recensitis saltem nonnullis Ecclesia ex urgentibus causis dispensare potest. *imo*. Quia Ecclesia impedimenta Matrimonii statuere potest (§. 1208.) Ergo etiam in iis dispensare. Hinc *2do*. Papa dispensavit in nonnullis gradibus Lev. 18. prohibitis, qui tamen jure naturæ non prohibentur. (§. 1214. Schol. 2.) Sic Martinus V. dispensavit cum viro nobili in pri-

mo gradu affinitatis lineæ transversæ. Alexander VII. dispensavit cum Emanuele Rege Lusitanix, ut duceret sororem uxoris defunctæ. Julius II. dispensavit cum Henrico VIII. Rege Angliæ, ut duceret Catharinam uxorem fratris sui defuncti, cumque Henricus alterius amore captus, dispensari non potuisse asseruisset, Clemens VII. consultis Theologis, & Canonistis ex totius pene orbis Academiis, dispensationem hanc licitam & validam declaravit. Item Innocentius X. dispensavit cum Casimiro Poloniæ Rege, ut uxorem fratris defuncti duceret: Et a. 1651. cum Senatore Burdigalensi, ut successive duas sorores acciperet. Juste ergo definit Tridentinum Sess. 24. can. 3. *Si quis dixerit, eos tantum consanguinitatis, & affinitatis gradus, qui in Levitico exprimentur, posse impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec posse Ecclesiam in nonnullis eorum dispensare, aut constituere, ut plures impediant, & dirimant, anathema sit.*

Schol. Olim in impedimentis Matrimonii raro Ecclesia dispensavit; nam Robertus Rex Francorum contrahens cum sua commatre, cujus filium de Sacro fonte susceperat, ob impedimentum spiritalis cognationis dispensationem obtinere non potuit. Sæculo vero 12mo & 13tio Pontifices Alexander III. & Innocentius III. majorem ad dispensationes viam aperuerunt.

§. 1258.

I. Super impedimentis solum prohibentibus Matrimonium dispensare potest pro utroque *Quis dicitur dispensare possit.*

que foro Papa, & ex iusta causa etiam Episcopus. Nam hæc impedimenta sola lege Ecclesiastica statuta fuerunt: Ergo supremus legislator seu Papa in iis dispensare potest. Item etiam ex iusta causa Episcopus juxta Benedictum XIV. de Syn. l. 7. c. 31. Licet enim in lege superioris non possit inferior dispensare, potest tamen, si per legitimam consuetudinem contrarium sit introductum: sed constat de consuetudine Episcoporum super impedimentis prohibentibus dispensandi: Ergo possunt.

2. Super impedimentis jure tantum Ecclesiastico Matrimonium dirimentibus solus Papa, non vero ordinarie Episcopus, maxime si sint publica, dispensare potest. Quod Benedictus XIV. l. c. probat: *imo.* Quia sacræ Congregationes Concilii, & Inquisitionis non semel proscripserunt tanquam falsam, & temerariam propositionem asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obsistat Matrimonio contrahendo. *2do.* Quia nunquam constat de consuetudine hoc jus dispensandi Episcopo concedente, quæ si prætendatur, examinandum est, an habeat omnes condiciones necessarias, ut possit prævalere legi Episcopo inhibenti, ne superioris statutum infringere, aut quoquomodo relaxare præsumat.

3. In casibus tamen extraordinariis urgentis necessitatis pro foro conscientie Episcopus super impedimento dirimente Matrimonium jam contractum dispensare potest.

Cujus ratio est *imo* quia incredibile est, velle Papam urgente necessitate cum periculo animarum dispensationem super impedimentis sibi reservare, cum hoc bono Ecclesiæ regimini officeret. *2do*. Ex consuetudine præscripta & Papæ consensu sibi hoc jus Episcopi vendicant: Et Zerola in Praxi Episcop. sibi ita Roma responsum esse testatur, quod idem confirmat Benedictus XIV. l. c.

Coroll. Pract. imo. In impedimentis jure Divino, *Resolvuntur casus.*
 vel naturali Matrimonium dirimentibus, nequidem Papa dispensare potest. *2do*. Episcopus non potest dispensare in impedimento prohibente orto ex sponsalibus, & ex voto aut ingrediendæ Religionis, aut perpetuæ castitatis, quod nisi conditionatum fuerit, Papæ reservatur. *3tio*. Nonnulli Episcopi in utroque foro, in quibusdam impedimentis dirimentibus ex privilegio sibi a Papa concessio dispensare possunt, quod ex illorum Privilegiis discendum erit. *4to*. Ut Episcopus urgente necessitate pro foro interno in impedimento dirimente Matrimonium publice contractum dispensare possit; requiritur 1. ut Matrimonium sit contractum in facie Ecclesiæ cum omnibus solennitatibus. 2. Ut sit contractum bona fide ex juris & facti ignorantia. 3. Ut sit consummatum. 4. Ut non sit impedimentum publicum. 5. Ut non possit facile adiri Papa ob conjugum paupertatem, locorum distantiam, & alias similes causas. 6. Ut non possit separatio fieri sine scandalo. Dispensatio autem hæc ab Episcopo obtenta prodest tantum pro foro conscientię non vero pro foro externo, ut in eo Matrimonium convalescat. Unde si impedimentum antea occultum postea manifestetur, & ad forum contentiosum deducatur, opus erit nova dispensatione a Papa impetranda. *5to*. Episcopus etiam in casu urgentissimæ necessitatis

concurrentibus prædictis conditionibus dispensare potest pro foro interno super impedimento occulto juris Ecclesiastici, etiam antequam Matrimonium contrahatur, si v. g. paratis omnibus pridie nuptiarum impedimentum occultum innotescat, quia Papa in hoc casu præsumitur Episcopo delegare potestatem.

§. 1259.

Dispensatio requirit justam causam.

Ad dispensationes Matrimoniales requiritur legitima causa, quia alias non cederent in bonum commune. Hinc dispensationem petens veram causam allegare debet, alias, si taceatur veritas, quæ jure, stylo, & consuetudine exprimi debet, vel illud falso allegetur, quod Principem rationabiliter secundum jus movere potest, subreptitia erit dispensatio.

Resolvuntur casus.

Coroll. Præf. imo. Causæ legitimæ dispensandi super impedimentis sunt: *1mo. Angustia loci*, ita ut quis consanguineo vel affini nubere cogatur, ne innuptus vivere & conjuge statu, divitiis & Religione pari carere debeat. *2do. Incompetentia dotis*, quando scemina non habet dotem competentem, vel saltem litibus involutam, nisi v. g. consanguineo eam volenti & defendenti nubat. Quo etiam reducitur Causa dotis cum augmento: Item pro indotata: quando scemina invenit virum, qui eam sine, vel cum minori dote ducere vult. *3tio. Ætas*, superadulta sceminæ, ita ut alium virum, nisi v. g. affinem reperire non possit. *4to. Copula*, habita cum viro impedimento ligato, ubi exprimi debet, an sub spe facilius impetrandæ dispensationis habita fuerit. *5to. Infamia*, orta ex nimia familiaritate cum suspitione habitæ copulæ cum affine, ita ut sine matrimonio scemina graviter diffamaretur. *6to. Matri-*
mo-

monium bona fide cum impedimento dirimente contractum & consummatum, ita ut sine damno prolis, & scandalo separatio fieri non possit, ubi exprimi debet, an detecto impedimento copula habita fuerit. 7^{imo}. Sedatio gravium inimicitarum, & extinctio litis gravis momenti, vel confirmatio pacis. 8vo. Oratrix filiis aggravata quos vir alere promittit. Item quando periculum est, ne oratores cum hæreticis contrahant. 9no. Sine causa ex rationalibus causis non allegata. Item ut bona in familia conserventur; aut personarum dignitate fulgentium merita præmientur. 10mo. Dispensatio obtenta ex falsis causis non operatur. Si fiat in forma gratiosa, sufficit causam tempore gratiæ datæ verificari, licet postea deficiat: si in forma commissoria tempore executionis causa vera esse debet, licet forte tempore datæ vera non fuerit. Si causa finalis ante applicatam actu dispensationem cesset, dispensatio non valet, si cesset post factam applicationem etiam ante executionem, valet. Dispensatio a Superiore sine legitima causa, illicita quidem, valida tamen est. 11mo. S. Pœnitentiaria Romæ tantum dispensat pro foro interno in impedimentis occultis pro contrahendo & contracto Matrimonio, excepta consanguinitate in 1mo & 2do gradu. Si ergo ab hoc tribunali petatur dispensatio non vera, sed ficta nomina oratorum exprimuntur. Dataria vero vel Cancellaria dispensat in impedimentis publicis & notoriis pro foro externo, & pro foro interno in 2do gradu consanguinitatis occulto. 12mo. Si petatur dispensatio pro foro externo, exprimendum est nomen, cognomen, Diæcesis, Parochia & locus oratorum. Item impedimentum distincte exponi debet, & si plura adsint, exponenda sunt. Item exprimi debent causæ motivæ veræ, & si copula intervenerit, exprimi debet, an cum scientia impedimenti, sub spe facilitandi dispensationem; gradus consanguinitatis remotior & propinquior; in affinitate co-

pula licita vel illicita &c. exprimi debent. 13tio. Dispensatio pauperibus datur in forma pauperum gratis, etsi Agenti aliquid solvendum sit. Pauper autem censetur ille qui ex stabili reddito non potest se & familiam suam per annum commode alere. In Pœnitentiaria nihil solvitur. Formulas supplicationum pro obtinenda Romæ dispensatione vide apud P. Schmier, & P. Voit. 14to. Dispensatio Romæ petita pro foro interno ordinariè committitur Confessario, pro foro externo Episcopo, vel Vicario Generali sive officiali. Clausula: *si ita est &c.* denotat, quod executor dispensandum examinare debeat, an vera sit causa, quæ si falsa sit ad dispensationem procedere nequit. Per verba: *audita prius ejus Sacramentali confessione*, innuitur eam dispensationi præmitti debere. Per verba: *injuncta ei salutari pœnitentia*, intelligitur pœnitentia gravis pro gravitate delicti. Acceptas Roma litteras executor coram oratore aperire debet, & excepta oratoris confessione Sacramentali dataque absolute ad-dat: *Insuper Auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento N. ita, ut illo non obstante Matrimonium contrahere, vel si contractum sit, renovato consensu in eo remanere possis & valeas cum N. in nomine P. & F. & S. S. Eadem Auctoritate Apostolica prolem, quam ex Matrimonio susceperis legitimam declaro & pronuntio in nomine P. & F. & S. S. deinde litteræ lacerantur.*

§. 1260.

*Effectus
Matrimonii gratia
sanctificans.*

Effectus Sacramenti Matrimonii sunt *varii*. Primus est gratiæ sanctificantis augmentum, uti patet ex dictis: (§. 1199.)

*Gratia
Sacramentalis.*

Schol. Præter gratiam sanctificantem Sacramentum Matrimonii confert conjugibus gratiam Sacramentalem 1. ut mutuas infirmitates in vita sociali occur-

occurrentes alacrius perferant. 2. Ut prolem natam pie & Christiane educent. 3. Ut concupiscentiam refrænent, & casto amore se diligant.

§. 1261.

Alter effectus Matrimonii est, quod Ma- ^{Indissolubilitas}trimonium fidelium ratum & consummatum ^{Matrimonii.} quoad vinculum ita sit indissolubile ut nequidem ob adulterium alterius conjugis dissolvi quoad vinculum possit. Ratio est 1mo. quia Matth. 5. Christus ait: *Omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit, adulterat.* Hæc verba: qui dimissam duxerit, adulterat. vel universaliter accipi debent, & sic qui dimissam etiam ob fornicationem duxerit, mœchatur: vel accipi debent cum exceptione fornicationis, adeoque qui fornicariam a viro dimissam duxerit, non mœchatur, & sic melior erit conditio fornicariæ, quam castæ, quia fornicaria libere nubere posset, casta vero injuste dimissa nec suum virum habere posset, nec alteri nubere, quod est absurdum. Item Marci 10. v. 11. dicitur: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* Et Luc. 16. *omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit mœchatur, & qui dimissam a viro ducit mœchatur.* Idem docet S. Paulus Rom. 7. v. 3. *Igitur vivento viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro.* Et 1. Cor. 7. *His, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego sed Dominus, uxorem a viro non discedere, quod si discesserit, manere*

vere innuptam, aut viro suo reconciliari. Jam sic: Talis mulier vel sine justa causa discessit, quod dici nequit, alias S. Apostolus non deberet dicere, maneat innupta, aut viro suo reconcilietur; sed diceret, maneat innupta, donec viro suo reconcilietur, & omnino ad virum suum redeat: vel mulier illa discessit ex justa causa v. g. divortii ob fornicationem viri, sed neque tunc juxta S. Paulum potest nubere, adeoque etiam fornicatio non solvit vinculum Matrimonii: certe Apostolus non loquitur de muliere adultera a viro ejecta, quia jubet eam non discedere: Ergo non loquitur de coacta discedere. 2do. Probatur ex Traditione: Sæculo 2do S. Justinus Apol. 1. ait: eum adulterium committere, qui repudiatam a viro adultero duxerit. Sæculo 3tio Origenes tr. 7. in Matth. dicit Episcopos permittentes mulieri nubere viro priori vivente agere contra Scripturam. Sæculo 4to S. Hieronymus ep. ad Amand. esse illicitum ait: etiam causa fornicationis vivente conjuge ad alias nuptias transire. Sæculo 5to idem docuit S. Augustinus l. de adult. conj. & l. de bon. conj. Sæculo 6to Primasius in 1. Cor. 7. Sæculo 7mo S. Isidorus l. 2. de Div. off. c. 19. Sæculo 8vo Ven. Beda in c. 10. Marci &c. 3tio. Probatur ex Conciliis. Concilium Eliberitanum a. 305. c. 9. ait: *Fidelis femina, quæ adulterum maritum reliquit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur.* Conc. Milevitanum a. 416. c. 10. *Placuit, ut secundum Evangelicam, & Apostolicam disciplinam*
neque

neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito alteri conjungatur. Conc. Forojulienne a. 781. Placuit, ut resoluta fornicationis causa jugali vinculo quoad thorum, non liceat viro quamdiu adultera vivit, aliam uxorem ducere. Conc. Nannetense a. 900. c. 12. ait: *cujus uxor adulterium perpetravit . . . dimittat uxorem, si voluerit, propter fornicationem . . . vir vero ejus illa vivente, nullatenus aliam accipiat.* Idem statuit Florentinum in decreto. Et Tridentinum Sess. 24. can. 5. *Si quis dixerit, propter hæresin, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam a conjuge dissolvi posse Matrimonii vinculum, anathema sit.* Et can. 7. *Si quis dixerit, Ecclesiam errare cum docuit, & docet juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum Matrimonium non posse dissolvi, & utrumque etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse altero conjuge vivente aliud Matrimonium contrahere, mæchærique eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam, quæ dimisso altero, alii nupserit, anathema sit.* 4to. Si Matrimonium vivente altero conjuge foret dissolubile, via panderetur innumeris injustis repudiis, & aliis gravibus incommodis: Ergo est indissolubile.

Schol. 1: Græci jam dudum in eo errore versantur, Græco-
 ut vinculum Matrimonii dissolvant propter adul-
 terium: quo vero tempore hic error apud eos *rum er-*
 inceperit non satis constat. Sæculo 6to lege a *ror.*
 Justiniano Imperatore lata licitum fuit, ex certis
 causis repudiata uxore aliam ducere, quæ lex
 etiam Sæculo 4to ætate S. Chrysofomi hom. 1.
 in 7. c. Cor. viguit. Verum hæc lex ab Ecclesia
 Græca

Græca approbata non fuit, reclamante S. Chry-
 softomo l. c. & S. Gregorio Naz. suspicari tamen
 licet, ab his legibus multum roboris accepisse
 perversum hunc Græcorum errorem, dum non-
 nulli Episcopi hunc abusum, ne Imperatoribus
 oblectari viderentur, tolerarent. Nec Nicolaus
 I. in diffidio cum Photio, nec Innocentius III.
 in Concilio Lateranensi, nec Gregorius X. in
 Concilio Lugdunensi hunc errorem Græcis ex-
 probrarunt, vel quod tunc temporis in usa non
 esset, vel quod prudenter tunc dissimularent,
 licet solam mortem pro dissolutione vinculi con-
 jugalis assignarent. In Concilio etiam Triden-
 tino teste Pallavicino in hist. l. 22. c. 4. para-
 tus jam fuit canon cum anathemate in eum,
 qui diceret, Matrimonia consummata ob adulte-
 rium dissolvi: sed oratores Veneti Patribus ex-
 posuerunt, non modicam offensionem orientali
 Ecclesiæ, præsertim vero insulis Cretæ, Cypro,
 Corcyræ & aliis locis Reipublicæ subjectis ex-
 inde orituram cum publicæ quietis & Ecclesiæ
 detrimento, cum forte a Græcis errantibus me-
 liora sperari possint, si non anathemate percuterentur,
 & ad tumultus provocarentur: Ita Ora-
 tores Veneti petita obtinebant canone septimo
 temperato, & eo modo, quo legitur reformato.
 Licet vero negari non possit, canone sic reformato
 Græcos aperte non damnari, & lato anathe-
 mate Lutheranos tantum percelli; nihilominus
 tamen doctrina a Synodo proposita, scilicet Ma-
 trimonium ob fornicationem seu adulterium non
 dissolvi est dogma fidei, & sola poena anathema-
 tis in Gratiam Græcorum immutata & revocata
 fuit; tum quia vocat hanc doctrinam Evangeli-
 cam, & Apostolicam; tum quia solus sonus non
 vero significatio mutata fuit: Hinc Launojus ma-
 le censet hunc canonem ad meram disciplinam
 pertinere, quam Ecclesia pro circumstantiis tem-
 porum immutare possit.

Schol. 2. Lutherus in l. de captiv. Babyl. circa dissolubilitatem Matrimonii nihil statuere audebat, sed post annos tres in 1. Cor. censuit, vinculum Matrimonii solvi posse non solum ob adulterium, sed etiam si falsus Christianus conjugem Christianam deserat; si ad peccatum inducat: si ob rixas molesta fiat cohabitatio; si conjux diu absit. Et l. de caus. Matrim. addit, pauperem cum divite nubentem posse ad aliud Matrimonium transire, si divitem ob amicos contradicentes retinere non possit. Bucerus in c. 19. Matth. docet, toties dissolvi vinculum conjugale, quoties uxor viro non se commodam, & econverso, reddit. Moderni vero Lutherani cum Melanchtone in loc. Theol. in duobus tantum casibus hanc dissolutionem permittunt, scilicet, quando unus conjux fornicatur, & quando alterum injuste deserit. Calvinus l. 4. instit. c. 19. solum adulterium pro causa dissolutionis admittit. I. Quia Matth. 19. v. 9. Christus ait: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Ubi loquitur Christus de dimissione uxoris ob fornicationem, quoad vinculum, quia loquitur de ea, quæ in Lege veteri in usu erat, & de qua a Phariseis interrogabatur, quæ erat dimissio quoad vinculum. Deinde qui dimittit uxorem suam, excepta causa fornicationis *ἢ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ*, mœchatur: Ergo a contrario bene inferitur: Qui propter causam fornicationis dimittit uxorem, & aliam ducit, non mœchatur. *Resp.* S. Augustinus l. contr. Adimant. c. 3. textum ita explicat, ut ly *mœchatur* ad utramque sententiam referatur, scilicet: Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, mœchatur, & qui aliam duxerit, mœchatur: bis enim mœchatur, qui uxorem ducit priori dimissa extra causam fornicationis: semel adulterio uxoris, cujus per injustam dimissionem causa fuit, & semel proprio adulterio ducendo aliam uxorem. Hæc solutio satis conformis est verbis S. Matthæi

e. 5. *Quicumque dimiserit uxorem, excepta causa fornicationis, facit eam mœchari.* S. Thomas in 4. d. 35. q. un. a. 5. ad ult. Illud: nisi ob fornicationem vult pertinere ad dimissionem, cum qua immediate conjungitur, & esse parenthesin, ita ut sensus sit: *Quicumque dimiserit uxorem (quod non licet nisi ob fornicationem) & aliam duxerit, mœchatur.* Christus enim respondet Pharisæis quærentibus: an liceat dimittere uxorem quauque ex causa; & dicit non licere, nisi adsit causa gravis fornicationis, unde interrogatus a discipulis suis Marci 10. 10. v. 11. sine hac parenthesi absolute dixit: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* Rursus S. Augustinus l. 1. de adult. conj. c. 9. docet, Christum illud: nisi ob fornicationem accepisse negative non exceptive, ita ut sensus sit: *Quicumque dimiserit uxorem suam extra causam fornicationis, & aliam duxerit mœchatur.* Ubi affirmatur quidem adulterium ejus, qui uxore dimissa extra causam fornicationis aliam duxerit, sed nihil dicitur de eo, qui dimissa uxore ob fornicationem aliam duxerit. Hoc modo Christus elusit captiosam interrogationem Pharisæorum, an liceat ex quacunque causa uxorem dimittere, dicens non licere, quia non licet dimittere non fornicariam & aliam ducere: an vero liceat dimittere fornicariam quoad vinculum ad calumnias eorum evitandas aperte dicere noluit, cum hoc ex verbis suis præcedentibus de institutione Matrimonii: *quod Deus conjunxit, homo non separet:* non licere satis colligere poterint. Si ergo illa verba: nisi ob fornicationem, sumantur cum S. Thoma exceptive, tum loquitur Christus de dimissione quoad thorum, non vero quoad vinculum: si vero cum S. Augustino sumantur negative, loquitur de dimissione quoad vinculum, sed hanc dimissionem in causa fornicationis non concedit, quia dicit esse illicitam sine causa fornicationis, sed non dicit esse licitam cum

causa fornicationis. Juxta has explicationes modo positas regulanda est propositio citatæ propositioni contradictoria: si enim sensus illius sit: Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, mœchatur illam dimittendo, quia facit eam mœcham, & mœchatur aliam ducendo, adeoque bis mœchatur: tunc contradictoria erit: qui propter fornicationem dimittit uxorem & aliam ducit, dimittendo & accipiendo non bis mœchatur. Si sumatur exceptive, qui propter fornicationem dimittit uxorem & aliam ducit, non peccat quidem dimittendo, aliam tamen ducendo mœchatur: tunc contradictoria hæc falsa est: Qui propter fornicationem dimittit uxorem & aliam ducit, peccat eam dimittendo, & aliam ducendo non mœchatur. Si sumatur negative: Qui sine fornicatione uxore dimissa aliam ducit magis graviter peccat: contradictoria erit: Qui &c. non magis graviter peccat, quod iterum falsum est, quia facit injuriam uxori innocenti. Particula *non* exceptive & adverbative in S. Scriptura sumitur uti Apoc. 21. v. 27. II. Launojus in tr. de reg. in Matr. pot. multos Patres citat, qui dicunt Matrimonium ob adulterium dissolvi: maxime vero S. Ambrosium, qui in 1. Cor. 7. ait: virum posse uxore adultera dimissa aliam ducere, non vero mulierem ob contrariam consuetudinem. Lactantius in epit. c. 6. *nunquam conjugatis foederis vinculum; nisi quod perfidia ruperit, resolvatur.* Eodem modo loquitur Avitus Vienn. ep. ad Ansemond. *Resp.* Patres a Launojo citati vel loquuntur de separatione quoad thorum & cohabitationem, vel nonnulli præsertim Græci uti S. Basilii, & S. Epiphanius obscuri & incerti videntur: alii uti Asterius, Theodoretus, & Justinianus & alii recentiores Græci a vero aberrant, nonnullos etiam Launojus non satis genuine refert, uti D. Toyrnely probat. citati Commentarii non sunt Ambrosii, sed alicujus hæretici Luciferiani, qui forte loquitur secundum leges civi-

civiles ab Ecclesia reprobatas. Lactantius & Avitus loquuntur de separatione quoad thorum. III. Pœnitentiale Romanum in causa adulterii permittit parti innocenti ad alia vota transire. Idem legitur in Concilio Vermeriensi can. 5. & Compendiensi can. 8. & in c. *Si quis eum.* cau. 32. q. 7. *Resp.* Hæc Concilia loquuntur de antiqua disciplina, qua publice pœnitentes adulteri mortuo etiam conjuge, ad alia vota transire non poterant, quæ tamen defuncto conjuge permittuntur innocenti. IV. Gregorius II. ep. 14. ad Bonif. dissoluto propter infirmitatem conjugali nexu viro permittit aliam ducere. Et Clemens III. c. *laudabilem.* De Divort. permittit solvi Matrimonium propter hæresin alterius conjugis. Et Joannes VIII. ep. 65. ait: *Cum priorem legitimo sibi Matrimonio junctam quisquam deserere nequeat, illi conceditur in causa fornicationis aliam vivente priore conducere.* *Resp.* Gregorius loquitur de casu impotentiae dirimentis matrimonium (§. 1228. Schol. I.) Clemens III. ut doctor privatus errare potuit, nisi forte solam dissolutionem quoad thorum intellexerit. Textus Joannis VIII. corruptus est, sic enim refertur t. 9. Concil. *Et ideo cum priorem legitimo sibi Matrimonio junctam quisquam deserere nequeat, nulla ratione prorsus illi conceditur, aliam vivente priore ducere.* V. Cajetanus ad c. 19. Matth. & Catharinus in annot. ad Cajet. putant, ex Evangelio, & Apostolo non posse colligi, non licere in causa fornicationis aliud Matrimonium inire; hoc tamen variis canonibus esse prohibitum nec debere fieri, nisi ex Ecclesiæ Auctoritate. *Resp.* Hi Auctores Ecclesiæ judicio se expresse subjiciunt, & ante definitionem Tridentini obierunt, adeoque a Catholicis non recedunt. VI. Adulterium destruit unitatem carnis ad Matrimonium requisitum: adversatur triplici bono Matrimonii, fidei, quam violat: proli, quam incertam reddit: Sacramento, cujus significationem lædit: Ergo dissolvit Matrimonium, sicuti illud

Illud solvit fornicatio spiritualis seu infidelitas.

Resp. Essentia Matrimonii consistit in vinculo: (§. 1197. Schol. 2.) unitas carnis est quid consequens, & sic adulterium non solvit vinculum, sed thorum. Item vinculum conjugale a bonis conjugii distinguitur, proinde iis violatis illæsum manere potest. Infidelitas vero ex solo Dei privilegio fidei concessio Matrimonium dissolvit.

Schol. 3. Vinculum Matrimonii est indissolubile. *An indif-*
 1. Jure naturali ex primæva sui institutione: *solubilitas*
 tum quia hæc indissolubilitas cognita fuit ab Ada- *fit juris*
 mo in statu innocentiae ante omnem legem posi- *naturæ.*
 tivam: tum quia indissolubilitas hæc exigitur,
 ab ipsa natura status conjugalis, sine hac enim
 refrigescet charitas conjugum; incerta erit proles
 si mulier cum pluribus jungatur, & debita
 prolis educatio corrumpitur, si Matrimonio soluto mu-
 tuis curis parentes illi non prospiciant. Unde
 etiam apud Romanos per 600 annos nullum soluti
 Matrimonii exemplum occurrit licet postea cor-
 ruptis eorum moribus ex levissimis causis solu-
 tum fuerit. 2. Est indissolubile jure Divino uti
 ex dictis constat. 3. Ratione Sacramenti quia
 significat unionem Christi indissolubilem cum Ec-
 clesia. *Dicitur I.* Si Matrimonium jure naturæ
 est indissolubile: Ergo nequit dissolvi per con-
 versionem unius infidelis ad fidem, & per solem-
 nem Professionem. *Resp.* Matrimonium quidem
 ex natura sua est indissolubile: ita ut ab homine
 dissolvi non possit, bene vero a Deo supremo
 Domino ob nonnullas rationes Matrimonio ex-
 trinsecas v. g. bonum fidei & Religionis omnino
 irritari possit. II. Matrimonium nascitur mutuo
 consensu: Ergo etiam mutuo consensu dissolvi
 potest. *Resp.* Dissolutionem reservavit sibi Deus,
 imo hoc consensuposito eoipso ad indissolubilitatem
 conjuges tenentur, quia dissolubilitas fini
 Matrimonii contrariatur.

Schol.

An libellus repudii olim fuerit licitus.

Schol. 4. Queritur, an per libellum repudii in lege Mosaica solutum fuerit Matrimonium, & an ille Judæis & gentilibus licitus fuerit. Concessum fuisse in Lege veteri Judæis libello repudii uxori dato aliam ducere, patet ex Deut. 24. v. 1. *Si acceperit homo uxorem, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam foeditatem, scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua.* Forma hujus libelli sequens fuisse traditur: *Ego N. die N. mensis N. anno a creatione mundi N. hic & in hac civitate ex animi mei consensu, & sine ulla coactione repudiavi N. & dedi illi libellum repudii in manu, Schedam abscissionis, & signaculum divisionis, ut sit a me abjecta, & abeat, quocumque voluerit, ducique possit ab omni viro, nec eam quisquam prohibere præsumat juxta constitutiones Moysis & Israel.* Apud Romanos vero forma repudii hæc erat: *Res tuas tibi habeto, vel: Res tuas tibi agito.* Ut libellus repudii esset legitimus, debebat dari a solo viro, & quidem in Scriptis exaratis a scribis publicis causa rite discussa, quæ tamen in scripto, ne noceret repudiatæ, non exprimebatur. His suppositis. *Respondeo* Olim permissus fuit Judæis libellus repudii dissolvens vinculum conjugale non solum impune, sed etiam licite. Id quod patet ex verbis Deuteronomii mox citatis, nec unquam de usu legitimo hujus libelli Judæi a Prophetis arguntur; præsertim quia juxta Legem Lev. 21. latam Sacerdos non poterat ducere in uxorem repudiatam: Ergo alii poterant ducere, sane vox Hebraica Deut. 24. v. 1. נתינת discissionem Matrimonii significat. Deinde si vinculum Matrimonii non fuisset solutum per libellum repudii, mulieres caruissent semper remedio contra incontinentiam, cum econtra viri ob polygamiam permissam plures uxores ducere potuissent, quod non satis æquum videretur. *Dicis* I. cum P. Berti &c. mulier repudiata alteri nubens dicitur polluta & abominabilis coram Domino. Deut. 24. v. 4. & Jer.

Jer. 3. v. 1. Ergo libellus non erat licitus, sed tantum impunis. *Resp.* Repudiata a viro secundo rediens ad primum Deut. 24. dicitur abominabilis, quia videtur quasi ad tempus dimissa, & alteri viro commodata. Jeremias respicit ad legem prohibentem ne repudiata post mortem secundi viri ad priorem accedat. II. Christus Matth. 19. ait, solum ad duritiam cordis permissum fuisse libellum repudii. *Resp.* Non fuit olim mandatum, repudiandi uxores, sed permissio cum Dispensatione tamen Dei conjuncta.

§. 1262.

Licet autem Matrimonium ex se sit in-Matrimo-
dissolubile, Matrimonium tamen infidelium ^{nium dis-}
etiam per copulam consummatum quoad ^{solvitur}
vinculum dissolvitur Deo in gratiam Reli- ^{per con-}
gionis dispensante, si unus conjugum con- ^{versionem}
vertatur ad fidem, & alter infidelis nolit ^{unius infi-}
pacifice sine contumelia Creatoris cum eo ^{delis ad}
habitare. Nam I. Cor. 7. v. 12. ait Apo- ^{fidem.}
stolus: *Ceteris ego dico* (scilicet ex inspira-
tione Spiritus S.) *Si quis frater uxorem habet*
infidelem, & hæc consentit habitare cum illo,
non dimittat illam &c. v. 15. Quod si infidelis
discedit, discedat, non enim servituti subiectus
est frater, aut soror in hujusmodi. Quod au-
tem hic sermo sit de dissolutione quoad vin-
culum, patet ex eo, quia conceditur hic con-
jugi fideli habenti uxorem infidelem, quod
denegatur conjugibus fidelibus: sed fidelibus
denegatur potestas dissolvendi Matrimonium
quoad vinculum v. 10. non vero quoad tho-
rum: Ergo infideli converso altero nolente

pacifice cohabitare conceditur. Idem patet ex cap. Quanto. De Divort.

Gallorum Sententia. Schol. 1. Equidem pars maxima Theologorum & Canonistarum docet, Matrimonium in infidelitate contractum per professionem Religionis Christianæ dissolvi: Verum notabile est, quod occasione Judæi nomine Levi ad Catholicam Religionem conversi in Galliis contigit. Hic cum Judæam uxorem ut se converteret, & cum ipso cohabitaret, frustra rogasset, alias nuptias cum Anna Thevard contrahere cupiebat: repulsam passus a suo Parocho nec non Sveshionensi officiali ad Parlamentum Parisiense appellavit: causa pluribus diebus agitata fuit, & tandem referente Seguerio generali Advocato pristinum matrimonium in robore suo permanere judicatum fuit. Quæ vero ad hanc causam spectant, duobus voluminibus in 12. impressa sunt sub titulo: *Recueil important sur la question de savoir: si un Juif Marie dans sa Religion peut se remarier apres son bapteme, lorsque la femme Juive refuse de le Suivre, et habiter avec lui.* Traducti etiam eadem occasione fuerunt in idioma Gallicum duo libri S. Augustini ad Pollentium cum notis ac dissertatione.

An conjux conversus teneatur retinere conjugem infidelem pacifice habitare volentem. Schol. 2. Quæritur, an cum conjux infidelis convertitur ad fidem, teneatur habitare cum infideli nolente quidem converti, volente tamen pacifice cohabitare sine contumelia Creatoris. *Respondeo* si conjux infidelis consentiat pacifice cohabitare cum fideli, licet quidem absolute loquendo ex dispositione Divina ad alias fieri nuptias convolare, prohibetur tamen, si hoc fieri non possit sine offensione, & scandalo aliorum. Ita 1. innuit ipse Apostolus 1. Cor. 7. v. 12 *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* 2. S. Augustinus l. 1. de adult. conj. c. 18. ait: *Tunc autem non expedit id, quod licitum est, quando permittitur quidem, sed usus ipsius potestatis aliis affert impedimentum salutis:*

sicut Et discessio fidelis conjugis ab infideli, quam non prohibet Dominus præcepto legis, quia coram illo injusta non est; sed prohibet Apostolus consilio Charitatis, quia infidelibus affert impedimentum salutis, non solum quia perniciosissime scandalizantur offensi, verum etiam, quia cum in alia conjugia ceciderint viventibus eis, a quibus dimittuntur, adulterinis nexibus colligati difficillime resolvuntur. Unde ad Superiores Ecclesiasticos spectat judicare, ut fidelis ab infideli discedat.

Schol. 3. Ulterius Quæritur, quo tempore solva- Quando
tur, Matrimonium fidelis conversi, an statim, solvatur
quando Baptismum suscipit, an solum quando Matrimumo-
Matrimonium aliud contrahit. Respondeo: Tunc nium fide-
dissolvi quando conversus reipsa aliud Matrimumo-
nium contrahit. Ita patet tum ex c. gaudemus. versa
de divort. ubi Innocentius III. respondet: Quod si
conversum ad fidem, Et illa conversa sequatur,
antequam propter causas prædictas legitimam ille
dutat uxorem, eam recipere compelletur: tum ex
eo quod hanc sententiam declaraverit S. Congre-
gatio a. 1679. & an. 1680. & itidem amplexa
fuit an. 1729. in casu, quo Hebræa aliqua ad fidem
conversa interpellavit virum renuentem & alteri
nubentem, qui tamen postea Baptizatus ad pri-
mam uxorem adhuc innuptam redire cogebatur.
Cum vero deinde quæreretur, an saltem jus esset
Papæ, primum Matrimonium in infidelitate con-
tractum & consummatum relaxandi, veniamque
concedendi conjugi tardius ad fidem converso,
ut in prædictis circumstantiis cum secunda uxo-
re permaneat: Prosper de Lambertinis postea Be-
nedictus XIV. P. affirmativam quidem probavit
in speciali dissertatione, utpote quam exercuerunt
Pius V. & Gregorius XIII. S. Congregatio ta-
men a sententia ferenda abstinuit.

Coroll. Præd. imo. Si uterque conjux ad fidem con- Resolvan-
vertatur, Matrimonium non dissolvitur. Matrimo- tur casus.
nium autem fidelis conversi tunc dissolvitur, si

infidelis discedat, & nolit cum fidei habitare ex eo præcise, quia fidelis factus est; si enim ex alia justa causa separetur, v. g. ob adulterium ante vel post Baptismum a converso commissum, vel ob aliam rationem justæ divortii, Matrimonium non dissolvitur. 2do. Matrimonium dissolvitur, si infidelis velit quidem fidei cohabitare, sed non sine injuria Creatoris, hoc est blasphemiam in Religionem Christianam ejusque ritus, & inducat conversum ad infidelitatem, vel aliud quodcumque grave peccatum. c. *gaudemus*. de Divort. 3tio. Si marito ad fidem converso postea etiam uxor convertatur, cogendus est vir adhuc innuptus uxorem suam recipere: si vero uxor adhuc infidelis viro converso alias nuptias celebravit, vir adhuc innuptus ad infidelitatem revertens suam conjugem recipere debet, quia Matrimonium ab ea contractum nullum fuit, quia facultas solvendi Matrimonium per transitum ad alias nuptias soli fidei concessa fuit. Si uxor infidelis cum alio fornicetur, & deinde ad fidem convertatur, vir innuptus eam quidem ob violatam fidem repellere, neuter tamen ad alias nuptias transire potest. 4to. Si fidelis velit ad alias nuptias transire, debet infidelem monere, & interrogare, an ad fidem converti velit, & ad deliberandum moram illi concedere, & pro hac re utiliter etiam testes ad faciliorem probationem adhibentur. Si infidelis latitet, ita ut interpellari non possit, necessaria est dispensatio Papæ, si conversus nuptias inire velit: ita decisum esse a S. Congregatione a 1722. testatur Benedictus XIV. de Syn. l. 6. c. 4. Nec Papa difficilem se præbet in dispensando: Nam Gregorius XIII. locorum Ordinariis, Parochis, & Presbyteris Missionariis S. J. in Angola, Æthiopia, & Brasilia degentibus licentiam dedit, dispensandi cum quolibet conjuge ad fidem converso, ut novum Matrimonium inire possit, ommissa interpellatione infidelis, quam constat legitime interpellari non posse.

posse. Eandem potestatem dedit Benedictus XIV. Nuntio Apostolico Venetiis dispensandi in hoc casu cum conjugibus conversis existentibus in loco pio Catechumenorum Venetiis. 5to. Inito Matrimonio inter conjuges fideles, si eorum alter in Apostasiam labatur, separandi quidem sunt, sed nullo casu permissum est conjugi innocenti fideli aliud Matrimonium contrahere, quia eorum Matrimonium ex ratione Sacramenti est insolubile. c. quanto. de Div. & ex constit. Benedicti XIV. *Inter omnigenas.*

§. 1263.

Alter casus in quo Matrimonium solummodo ratum, id est a Christianis in facie Ecclesiæ contractum necdum tamen per copulam consummatum quoad vinculum etiam dissolvitur est Professio solemnem in Religione approbata. Ita decernitur imo in c. *Verum*. de conv. conjug. ubi Alexander III. ait: *Verum post consensum legitimum de præsentem licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere monasterium, sicut Sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt, dummodo carnalis commixtio non intervenerit inter eos: & alteri remanenti, si commonitus continentiam servare noluerit, licitum est ad secunda vota transire, quia cum non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, & alter in sæculo remanere. Et c. Publico. dictus Pontifex cupienti profiteri. duos menses concedit ad deliberandum, quibus elapsis aut Religionem ingrediatur, aut uxori adhærere compellatur. Solvit deinde objectionem, quæ peti posset ex Evangelio prohibente virum ab uxore discedere. Sane, inquit,*

inquit, *Dominus in Evangelio dicit, non licere viro nisi ob causam fornicationis uxorem suam dimittere, intelligendum est secundum interpretationem sacri eloquii de his, quorum Matrimonium carnali copula est consummatum, sine qua consummari non potest.* Idem statuit Innocentius III. c. ex parte. de conv. conjug. & Tridentinum Sess. 24. can. 3. *Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non consummatum per solemnem Religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.* 2do. Patet ab exemplis veterum. S. Thecla teste S. Ambrosio l. 2. de Virg. c. 3. cum in S. Paulum incidisset, pectus nuptias dissolvit. S. Gregorius l. 3. dialog. c. 14. narrat de virgine Gregoria quod constitutis jam nuptiis sanctimonialis facta sponsum quem fugit in terra, in celo habere meruerit. S. Gregorius Tur de vit. Patr. c. ult. narrat, Leobardum rupto fœdere nuptiali, monachum factum esse. 3tio. Rationes quæpetuntur a perfectione status Religiosi, qui est mors spiritualis; & ex eo, quod ante consummatum Matrimonium conjuges necdum sint una caro, seclusa voluntate Dei, quæ nobis per definitiones Ecclesiæ innotescit, non satis firmiter probant, uti examinanti patebit.

Solvuntur Schol. 1. Heterodoxi contendunt, Matrimonium
objectiones. ratum non dissolvi per solemnem Religionis Professionem. I. Quia de hoc nil habetur in S. Scriptura, imo Matth. 19. dicitur, *quod Deus conjunxit, homo non separet.* Nec patet ex Traditione, nam exempla S. Theclæ &c. non probant Matrimonia eorum quoad vinculum soluta fuisse. Et Pallavicinus hist. l. 23. c. 9. refert, plures Patres

Patres in Concilio Tridentino censuisse, canonem de hac re non esse condendum: ac Maldonatus ait, momenta pro dissolutione Matrimonii tantum rati nil probare, nisi concedatur illud, non esse verum Sacramentum. *Resp.* Hoc dogma habetur ex continua Traditione, & exempla allata probant nuptias quoad vinculum esse solutas, quia erant *patet nuptiæ*, ruptum est *foedus nuptiale*. Patres Tridentini tandem in unam sententiam concesserunt. Maldonatus vero non videtur satis attendisse ad canonem Tridentinum, quem inutilem reddit: si enim Ecclesia non censuisset Matrimonium ratum tantum esse verum Sacramentum, frustra contra hæreticos definitisset, illud dissolvi per solemnem Religionis professionem, nam ubi nullum vinculum, nulla est solutio. II. Matrimonium ratum est jure naturæ indissolubile, sicuti consummatum, quia utrumque est Sacramentum; & ejus dissolutio non potest fieri sine injuriâ alterius conjugis: Ergo per Professionem Religiosam solvi nequit. *Resp.* Matrimonium tantum ratum jure naturæ absoluto non est indissolubile, sed tantum hypothetico, si nulla alia justa causa, v. g. solemnis Professio accedat: hinc in Matrimonio rato tantum in gratiam Religionis, non vero in consummato Deus dispensat. Nec fit injuria alteri conjugi, quia in contractu Matrimonii subintelligitur hæc tacita conditio: nisi intra duos menses inceserit me animus, profitendi in Religione approbata, intra quem terminum nec sponsus tenetur Matrimonium celebrare, nec conjux illud consummare, imo injuria illi fieret, si copula per vim extorqueretur. III. Susceptio S. S. Ordinum non dissolvit Matrimonium ratum, quod juxta S. Augustinum l. 1. de nupt. c. 21. firmiter est consummato, sicuti nec Matrimonium inter B. V. Mariam & S. Josephum dissolvi potuit: Ergo nec illud dissolvit Professio Religiosa, cum qua stat charitas & consensus animorum, quibus

Matrimonium perficitur. *Resp.* Disparitas susceptio S. Ordinis non dissolvat Matrimonium ratum petenda est a voluntate Dei. Hoc quidem firmiter est consummato, quoad vinculum mutui amoris, & consensus animorum, non vero quoad fœdus conjugale. Conjugium inter B. V. Mariam & S. Josephum indissolubile fuit propter prolem, quæ hujus conjugii bonum erat, licet enim per copulam consummatum non fuerit, fuit tamen consummatum consummatione prolis, quæ non ex, sed in illo nata fuit. Denique conjugalis animorum conjunctio dicit ordinem & jus radicale tum ad individuum vitæ societatem, tum ad copulam: quo utroque jure privatur conjux per Professionem alterius in Religione approbata.

Quo jure Matrimonium per Professionem solvatur.

Schol. 2. Quæritur, quo jure dissolvatur Matrimonium ratum per solemnem Professionem. *Respondet* I. Non solvitur jure naturæ; nam spectata rei natura Matrimonium ratum potius votum solemne irritare videtur, cum corpus per Matrimonium ratum conjugii traditum per solemnem Professionem Religioni tradi non posse videatur: & si per votum solemne in Religione jure naturæ solveretur matrimonium, deberet etiam solvi per votum in susceptione S. Ordinis; nec Matrimonium foret jure naturæ indissolubile, cum haberet causam naturalem, a qua solveretur. 2. Non solvitur solo jure Ecclesiastico tum quia initium hujus juris Ecclesiastici assignari non potest: tum quia Pontifices, illud a Traditione deducunt. 3. Solvitur igitur jure Divino positivo: nam juxta Regulam S. Augustini l. 4. de Bapt. c. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Sed talis est solutio Matrimonii rati per solemnem Professionem, quia ipsi Pontifices citati Alexander III. ad Divini eloquii interpretationem; & Innocentius III. ad

revelationem in hoc privilegio provocant: Ergo descendit a jure Divino per continuam traditionem ad nos descendente. *Dicis* Ratio naturalis dicitur licere a statu imperfectiori ad perfectiorem transire: Ergo per Professionem Religiosam jure naturæ solvitur matrimonium ratum, maxime quia alteri conjugii nulla fit injuria. *Resp.* Jure naturæ licet quidem ad statum perfectiorem transire, sed non per dissolutionem vinculi conjugalis, quod manet, altera etiam parte non violata, nisi Deus dispenset.

Schol. 3. Quæritur ulterius, an etiam Papa vinculum Matrimonii rati tantum per dispensationem solvere possit. *Respondedo* Affirmative, tum quia Pontifices in hoc jam sæpe dispensarunt. Sic S. Antoninus p. 2. t. 1. c. 21. refert se vidisse talem dispensationem factam a Martino V, & Eugenio IV. Navarrus in summa c. 22. dicit, ter vel quater ad petitionem suam dispensasse Paulum III. & Pium IV. Cajetanus in opusculis. t. 1. tr. 28. idem sua ætate factum esse testatur. Henriquez l. 2. de Matr. c. 8. refert, Gregorium XIII. unica die cum undecim dispensasse. Errasse autem hos Pontifices sane credendum non est: tum quia Papa habet plenissimam potestatem ad omnia pro bono fidelium regimine necessaria, inter quæ est dissolutio Matrimonii rati tantum ob supervenientes causas gravissimas, maxime quia illud significat unionem Christi cum anima, quæ est dissolubilis: Ergo in eo dispensare potest. *Dicis* I. Matrimonium ratum tantum est jure naturæ indissolubile, & Sacramentum: Ergo in eo, sicuti in consummato, Papa dispensare nequit. *Resp.* Papa contractum annullare potest, adeoque obligationem ex eo ortam; & sic subtrahit juri naturæ materiam, non vero illud relaxat. Eodem modo Sacramento materiam aufert, annullando contractum, quo sublato vinculum non manet. In matrimonio vero consummato habetur jam actualis possessio corporis, & significatur indissolubi-

lubilis unio Christi cum Ecclesia per Incarnationem, & sic Papa in eo dispensare nequit. II. Si Papa potest irritare contractum naturalem, & sic dispensare, poterit etiam hoc Princeps sæcularis, potissimum in Matrimonio infidelium, quod non est Sacramentum. *Resp.* Negative, quia Papæ hæc potestas a Deo collata fuit pro bono regimine fidelium tanquam Vicario Christi, non vero Principi sæculari.

Resolvuntur casus. *Caroll. Pract. 1mo.* Matrimonium consummatum non solvitur per solemnem Professionem, & si quis sine consensu conjugis in Religione profiteatur potest ab eo repeti, & tenetur exire: si cum ejus consensu factum sit, nequit revocari, & ob vinculum non solutum manens in sæculo nequit nubere, ac professus peccans carnaliter præter fornicationem & sacrilegium, committit adulterium in confessione explicandum. *2do.* Matrimonium ratum non per ingressum Religionis, sed per Professionem modo solvitur, quam proinde remanens in sæculo expectare debet. Per vota autem simplicia, & si Religio non sit approbata Matrimonium non solvitur. *3tio.* Conjux qui Religionem ingredi cogitat, vel etiam hanc intentionem nondum habet, primo bimestri non tenetur conjugi petenti reddere debitum, quia modo non intendens adhuc sententiam mutare potest. Si quis tamen eo animo Matrimonium contraheret, ut ante consummationem Religionem ingrederetur, sine gravissima causa peccaret mortaliter ob injuriam alteri illatam impediendo eum ab aliis nuptiis. *4to.* Post tempus bimestre tenetur quidem conjux alteri petenti reddere debitum, si tamen injuste negaverit, nec Matrimonium consummaverit, adhuc Religionem ingredi potest, & per Professionem Matrimonium ratum solvitur, ad licite tamen ingrediendum elapso bimestri consensus conjugis requiritur. *5to.* Si intra bimestre conjux alium per vim opprimat, Matrimonium quoad vinculum fit

Indissolubile, quia per veram copulam est consummatum: pars tamen vi oppressa Religionem adhuc ingredi & profiteri potest altera parte etiam invita, quæ ex dolo commodum non metretur, nisi tamen necessitas prolis aliud suadeat: manet tamen semper adhuc in hoc casu vinculum Matrimonii.

§. 1264.

Denique Matrimonii vinculum dissolvitur *Matrimo-* per mortem unius conjugis, quo soluto *nium sol-* secundæ & posteriores nuptiæ non prohiben- *vitur per* tur nec sunt irritæ. Ratio est imo. 1. Cor. *mortem,* 7. v. 39. dicitur: *Et sic se-* Quod si dormierit vir ejus, *cundæ* liberata est, cui vult, nubat, tantum in Domi- *nuptiæ* no. Et 1. Tim. 5. v. 14. volo ergo juniores, *sunt li-* scilicet viduas, nubere, filios procreare. 2do. *citæ.* Ita docet Traditio. Liber Pastoris l. 2. ait: *Si vir, vel mulier decesserit, & nupserit aliquis eorum, nunquid peccat? qui nubit, non peccat.* S. Clemens Alexand. l. 3. Strom. Cui Apostolus propter intemperantiam & usionem ex venia secundum concedit Matrimonium, hic quidem non peccat ex testamento, non est enim lege prohibitus. S. Hieronymus ep. 50. c. 7. ait: *Non damno bigamos, imo nec trigamos, & si dici potest, odlogamos.* Similia habent S. Ambrosius l. de vid. c. 11. S. Augustinus l. de bon. vid. c. 11. S. Epiphanius hæ. 59. 3tio. Idem statuerunt Concilia. Nicænum I. exigit ut Novatiani profiteantur, quod Ecclesiæ Catholicæ dogmata sequantur, id est, *bigamis se communicare.* Laodicenum can. 1. ait: *de his, qui secundum Ecclesiasticam regulam secundis nuptiis juncti sunt.* Et Eugenius IV.

IV. in Decr. *Declaramus, non solum secundas, sed etiam tertias, & quartas atque ulteriores nuptias, si aliquod Canonicum impedimentum non obstat, licite contrahi posse.* 4to. Nec jus naturale, nec Divinum prohibet secundas nuptias, sicut nec primas, cum in utrisque sit unio soluti cum soluta, ad quam natura jure Divino permittente inclinatur: Ergo secundæ nuptiæ æque ac primæ sunt licitæ.

Solvuntur Schol. objectiones.

I. Montanistæ, quibus adhæsit Tertullianus teste S. Augustino de hæ. c. 26. & Novatiani teste Theodoro l. 3. hæ. fab. c. 5. secundas nuptias mortuo priori viro damnarunt. I. Quia Athenagoras in legatio: pro Christian. vocat eas *decorum quoddam adulterium.* S. Clemens Alex. l. 3. strom. *fornicationem.* Origenes hom. 17. in Luc. docet eas *ejicere de regno Dei.* S. Basilius ep. ad Amphilocho. can. 4. tertias nuptias vocat *castigatam fornicationem,* quæ pœnitentia quatuor annorum plectuntur. S. Chrysostomus hom. 32. in Matth. & S. Hieronymus l. 1. cont. Jovin. secundas nuptias esse fornicationem docent. *Resp.* Patres culpantes incontinentiam convolantium ad secundas nuptias, zelo abrepti, ipsas fornicationes vocant, non in se spectatas, sed propter nubentium intemperantiam. Hinc Athenagoras volens diluere objectionem gentilium, quod Christiani in suis cœtibus voluptatibus indulgeant, dicit eos etiam secundas nuptias velut minus perfectum quid, & quasi adulterium refugere. S. Clemens illas ratione incontinentiæ adjunctæ improprie fornicationes vocat: & Origenes vult eas nos privare sublimiori gradu in regno Dei, non vero omnino ab eo excludere, nam in eadem homilia dicit, bigamos non mitti in æternum incendium. S. Basilius tertias nuptias non dissolvit, sed ob incontinentiam nubentis pœnitentia dignas censuit. Homilia citata non

non est S. Chrysoſtomi, ſed hominis hæretici. Et S. Hieronymus non damnat ſecundas nuptias in ſe, ſed ſolam intemperantiam sæpius nubentium. II Bigami ſunt irregulares: & ſecundæ nuptiæ non benedicuntur ab Eccleſia, imo in Concilio Laodicensi c. 1. pœnitentia illis injungitur: Ergo non licent. *Reſp.* Bigamia eſt irregularitas ex defectu perfectæ ſignificationis Sacramenti, (§ 1180. Coroll. 8.) non vero ex delicto. Benedictio ſecundis nuptiis negatur, tum quia præferunt ſpeciem incontinentiæ. unde etiam pœnitentia ſecundo nubentibus olim injuncta fuit: tum quia benedictio nuptiarum eſt quædam conſecratio, cujus finis ſœcunditas eſt mulieris, quam jam adepta eſſe præſumitur; adeoque non iteratur.

Schol. 2. Quæritur, an olim ſecundæ & ulteriores *An ſecundæ nuptiæ* ab Eccleſia prohibitiæ fuerint. *Reſpondeo* *dæ nuptiæ*
 1. Eccleſia in votis ſemper habuit, ut fideles a olim ſecundis nuptiis ſe continerent, uti patet ex *rimt pro-*
 1. Cor. 7. v. 8. *dico autem non nuptis & viduis, hibita.*
bonum eſt illis, ſi ſic permaneant. Et v. 39. *beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundum meum conſilium.* Idem ſuadent Patres S. Ambroſius l. de viduis c. 11. *Pro conſilio dicimus, non pro præcepto imperamus... neque enim prohibemus ſecundas nuptias, ſed non ſuademus.* S. Hieronymus ep. ad Acheruchiam. *Quid igitur, damnamus ſecunda Matrimonia? miſime, ſed prima laudamus.* 2. Hinc olim Eccleſia ſecundas nuptas ordinarie ut ſignum incontinentiæ habuit, & ſeverius erga ſecundo nubentes ſe geſſit, ſic bigamis pœnitentia unius anni, trigamis quinque annorum imponitur in Concilio Neocæſareenſi can. 3. Ancyrano c. 19. Laodicensi c. 1. Bigami etiam irregulares ad ſacros Ordines jam olim habebantur, ex Origene hom. 17. in Luc. Benedictio ſacerdotalis nuptiis denegabatur. c. 1. de ſecund nupt. 3. Nulla tamen lege univerſaliter recepta Eccleſia olim ſecundas nuptias prohibuit.
 Quia

Quia nullus Canon circa has proferrè potest. Equidem Sæculo 9no Basilius Imperator orientalis quartas nuptias irritavit, quod idem Leo ejus filius decrevit, sed cum ipse Leo quartam uxorem ducens a Nicolao Patriarcha Constantin. excommunicatus ob hoc esset, & Leo ideo Nicolaum in exilium ejecisset, Joannes X. P. cum Imperatore dispensans hanc litem composuit. Deinde etiam Orientales Episcopi a Constantino Leonis Filio convocati lege lata anno 925. quartas nuptias omnino prohibuerunt, quæ tamen lex orientis fines non excessit.

§. 1265.

Divortium quid. Quanquam autem Matrimonium exceptis prædictis casibus sit quoad vinculum indissolubile, dissolvi tamen potest quoad thorum & habitationem remanente vinculo conjugali, quæ separatio dicitur *Divortium*.

§. 1266.

Divortium subinde est licitum. Christiani ergo conjuges aliquando licite separari possunt quoad thorum & habitationem salvo Matrimonii vinculo. Nam 1mo. Matth. 5. & 19. Christus permittit uxorem dimitti ex causa fornicationis. Et 1. Cor. 7. v. 10. & 11. *iis autem, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam aut viro suo reconciliari.* Ubi supponit Apostolus, per divortium, de quo loquitur, matrimonium non dirimi, cum decernat, mulierem separatam manere innuptam. Deinde supponit, divortium esse licitum, optionem enim dat mulieri, vel redeundi ad mari-

maritum, vel non redeundi, dummodo maneat innupta; si autem divortium censeret esse illicitum, sine dubio ad reconciliationem eam compelleret. 2do. Accedit communis praxis Ecclesiæ, quæ constat, ex toto titulo de Divort. & definitio Tridentini Sess. 24. can. 8. *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges quoad thorum, seu quoad cohabitationem ad certum, incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit.* 3tio. Jus naturæ dicitur, ut frangenti fidem, fides non fervetur eidem.

Schol. Lutherus l. de capt. Babyl. c. de Matri. Melancthon in loc. Theol. de conjug. Kemnitius p. 2. Exam. licet doceant, Matrimonium ob nonnullas causas dirimi posse, negant tamen, conjuges licite separari quoad thorum & cohabitationem. I. Quia S. Paulus in citato textu præcipit mulieri reconciliationem: Ergo divortium non approbat: & Christus Matth. 19. ob solam fornicationem permittit, dimittere uxorem: Ergo ob alias causas divortium fieri nequit. *Resp.* S. Paulus de duplici discessione uxoris loquitur, cum ait: *Præcepto, uxorem a viro non discedere: & cum ait: Quodsi discesserit, manere innuptam:* in priori agit de injusta discessione: in posteriori, de justa. Deinde aliæ etiam causæ divortii in S. Scriptura assignantur, uti hæresis, Tit. 3. *hæreticum hominem post unam & secundam correctionem devota.* Item si unus alterum ad peccatum impellit Matth. 18. *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum:* Christus autem solam fornicationem assignat, quia est causa perpetui divortii, cum aliæ causæ post emendationem divortium tollant. II. Divortium præbet dimissæ parti causam adulterandi:

randi: facit ut vir non adhæreat uxori: ut mulier non sit adiutorium coram illo: ut habeat potestatem corporis sui, non vero vir: ut conjuges tentet Satanas: ut non sint una caro: ut non sit individua vitæ consuetudo: Ergo vel non licet, vel solvit vinculum Matrimonii. *Resp.* Periculum adulterii non imputatur dimittenti, qui utitur jure suo, sed ei, qui dedit causam, cur dimitteretur. Deinde vinculum conjugale est talis mutua obligatio, ut vir vivente uxore, non possit esse alterius: cohabitatio verò, & societas lecti ac mensæ non sunt, nec efficiunt ipsum vinculum, sed ex illo consequuntur, quia vinculum etiam viro ad externos profecto remanet.

Resolvuntur casus. *Coroll. Pract. imo.* Divortium fieri potest mutuo consensu ad liberius Deo serviendum, neve proles supra facultates multiplicentur, dummodo periculum incontinentiæ absit. *2do.* Altera causa divortii est adulterium ex parte innocentis, ubi nomine adulterii etiam Sodomia, & bestialitas completa, non vero tactus impudici, & mollities intelliguntur. Cognito autem certo adulterio pars innocens jus habet, propria auctoritate se separandi, & alimenta ac debitum negandi nisi scandalum obstet, quoad separationem vero ab habitatione iudicio Ecclesiæ opus est, nisi crimen sit notorium: si vero non sit notorium, nec in foro externo probari possit, ob scandalum propria auctoritate separatio fieri nequit. In nonnullis etiam casibus divortium ob adulterium fieri nequit, scilicet 1. si quis contra voluntatem vim sit passus, secus vero, si ex metu consenserit *c. Proposito. caus. 32. q. 5.* 2. Si conjux bona fide ad alterum accesserit putans esse suum virum, vel eum mortuum credens alias nuptias contraxerit. *c. Cum per bellicam. caus. 34. q. 2.* 3. Si uterque conjux adulterium commiserit *c. significasti. De Divort.* 4. Si post adulterium conjuges sunt reconciliati. Si autem post
utri-

Utriusque adulterium unus emendatus emendationem alteri offerat, quam ille respuens denuo fornicatur, emendatus jus faciendi divortium acquirit. Quodsi factò ex sententia judicis divortio innocens deinde adulterium committat, antè sententiam judicis conjugem recipere non tenetur. Dupliciter autem crimen adulterii condonari potest, expresse, verbis; vel tacite, factò reddendo debitum, se non separando, familiariter conversando post cognitum adulterium: ubi condonatio in foro externo præsumitur, quæ tamen cessat in foro conscientiæ, si voluntas condonandi defuerit. Divortium autem ob adulterium instituere non tenetur innocens, nisi scandalum, & spes corrigendi nocentem aliud suadeant. Factò vero divortio ob adulterium etiam per sententiam judicis innocens adulteræ reconciliari potest, quia jure suo non privatur: ordinarie tamen innocens adulterum etiam emendatum recipere non tenetur quia adulterium est causa divortii perpetui, nisi charitas & periculum incontinentiæ aliud jubeant. 3to. Causa divortii temporalis est hæresis, quamdiu in altero conjugè durat. c. *Quanto*. de Divort. ubi tamen monitio præmittenda est, ut de pertinacia constet. c. *Non solum*. caus. 28. q. 1. qua cognita etiam propria auctoritate innocens divortium facere potest, imo subinde ob periculum perversionis tenetur: & siquidem propria auctoritate fiat, innocens conjugem resipiscentem mox recipere tenetur, non autem, si divortium auctoritate Ecclesiæ factum fuerit in poenam hæresis c. *De illa*. de Divort. 4to. Causa divortii est, si conjux alteri sine gravi periculo animæ cohabitare non possit: tunc enim durante periculo potest divertere, imo obligatur, si alio modo illud effugere non possit. c. *Idololatria*. caus. 28. q. 1. 5ta Causa divortii est, si conjux alteri sine gravi periculo corporis cohabitare non possit. Huc spectant insidiæ vitæ a conjugè structæ, magna

ejus sævitia ex ira, furore, crebra ebrietate, in-
 genii & morum asperitate proveniens, ita, ut
 sine gravi damno cohabitatio fieri non possit. c.
litteras. de restit. Spol. Malum autem impendens
 debet esse grave, uti mors, mutilatio, gravia,
 & atrocia verbera, continuæ discordiæ, five de-
 inde hæc mala ab ipso conjuge, five ab ejus pa-
 rentibus ex culpa conjugis timeantur. c. *Ex-
 transmissa. De restit. Spoliat.* Debet etiam esse
 malum pro futuro impendens, semel enim & ite-
 rum verberatum esse non sufficit. Item debet
 esse probabiliter inevitabile: hinc si cautio de
 malo non amplius inferendo præstetur, divor-
 tium non licet. c. *litteras. De rest. Spol. 6to.*
 Si malum ex cohabitatione sine culpa alterius
 conjugis eveniat, uti amentia, morbus conta-
 giosus, si solum molesta fiat cohabitatio, di-
 vortium non permittitur, secus, si vitæ peri-
 culum immineat. Quodsi causa divortii ob pe-
 riculum animæ vel corporis etiam notoria fue-
 rit, ordinarie non propria auctoritate, sed ex
 sententia judicis Ecclesiastici divortium institui
 debet, nisi periculum sit in mora. 7^{imo}. Si di-
 vortium inter conjuges factum sit, liberi debent
 manere penes partem innocentem expensis patris,
 si is divortio ansam dederit, si contra, expensis
 matris locupletis, saltem post sententiam judicis
 quia in hoc Juristæ non conveniunt. Proles au-
 tem parti innocenti infideli non est relinquenda: c.
 ult. de conv. infid. Si mater nocens sit dives,
 pater vero innocens pauper, vel vicissim, pro-
 les diviti relinquitur. Auth. si pater. C. de Div.
 8vo. Si ob culpam mariti fiat divortium, tenetur
 alere uxorem: si vero causa divortii cesset, &
 uxor renuat redire, non tenetur, quia tunc ipsa
 est in culpa. Si divortium fiat ob culpam ux-
 oris, maritus non tenetur eam alere, quia ipsa
 non fecit, quod debuit. Si divortium sit factum
 ob culpam utriusque, maritus tenetur alere ux-
 orem, quia culpa unius compensatur per culpam
 alte-

alterius. Si Divortium fiat sine culpa alterius utrius v. g. quia maritus cepit esse leprosus, maritus tenetur alere uxorem.

§. 1267.

Tertius effectus Sacramenti Matrimonii *Causæ* est, quod causæ matrimoniales spectent ad *matrimo-* iudices Ecclesiasticos. Ratio est *imo*. quia *niales* Christus causam de divortio, & repudio *spectant* non remisit ad Magistratum politicum, *ad iudices* sed ipse iudicavit. Matth. 5. & 19. Et *Ecclesiasticos.* Apostolus 1. Cor. 7. causam conjugii inter fidelem & infidelem similiter cognovit, nec ad iudicem politicum remisit. *2do*. Constat ex Traditione causas matrimoniales a iudicibus Ecclesiasticis sine ulla Principum sæcularium contradictione semper tractatas fuisse. Sic Vigilius P. a. 540. Theodeberto Francorum Regi separationem injunxit a vidua fratris sui, quam duxerat uxorem. Leo III. a. 795. per legatos suos egit, ut Philippus Augustus legitimam uxorem injuste repudiata reciperet: & irritum declaravit Matrimonium Henrici I. Castellæ Regis cum filia Regis Lusitanæ ob impedimentum consanguinitatis. Gregorius V. an. 996. Papa factus irritum pronuntiavit Matrimonium Roberti Franciæ Regis cum Berta sua consanguinea excommunicato Archiepiscopo Turonensi, qui illis incestuosis nuptiis præfuerat. Honorius III. Papa creatus 1216. ad se vocavit causam natalium Adelæ Reginæ Cypri, ex qua pendebat successio in comitatu Campaniæ, quia

exceptio illegitimitatis fundat se in valore Matrimonii. Denique Clemens VIII. a. 1592. adegit Henricum IV. ad dimittendam Margaretam Reginam, cum qua contraxerat post sententiam repudii a iudicibus Ecclesiasticis pronuntiatam. 3tio. Non factum solum, sed etiam legibus suis Principes sæculares hanc potestatem decidendi causas matrimoniales solis iudicibus Ecclesiasticis vindicant. Chilpericus in capit. edit. a. 595. a. 2. iussit incestas nuptias juxta Episcoporum sanctiones emendari. Carlomannus in Conventu Liptinensi c. 3. præcepit, ut adulteria, & incesta Matrimonia prohibeantur, & emendentur Episcoporum iudicio. Eadem servari mandavit Carolus M. l. 5. Capit. n. 5. quod suo exemplo confirmavit abjiciens post sententiam Episcoporum Bertam filiam Desiderii Regis Longobardorum ob impotentiam, & ducens Hildegardem, Denique Henricus IV. a. 1606. & Ludovicus XIII. a. 1639. Galliæ Reges declararunt in Matrimoniis servanda esse præscripta a Conciliis, & difficultates in foro Ecclesiastico discutiendas. 4to. Matrimonium est Sacramentum, nec apud Christianos contractum civilem a ratione Sacramenti separare licet; (§. 1199. Schol. 3.) Ergo iudicare, an contractus Matrimonii sit legitimus, est iudicare, an sit Sacramentum: sed iudicare de Sacramentis spectat ad iudices Ecclesiasticos; Ergo causæ Matrimoniales spectant ad iudices Ecclesiasticos. Bene igitur definit Tridentinum Sess.

24. can. 12. *Siquis dixerit, causas Matrimoniales non spectare ad iudices Ecclesiasticos, anathema sit.*

Schol. Melancton in loc. de conjug. Brentius in *Solvuntur* Apol. pro conf. Wittenb. causas Matrimoniales *objectiones* ad Magistratum politicum simpliciter rejiciunt.

I. Quia legem prohibentem conjugia consobrinorum solus Theodosius Imperator tulit. *Resp.* Lex illa approbante Ecclesia lata fuit, quod ex eo patet, cum enim hanc legem postea filii Theodosii abrogassent, l. *Celebrandis*. C. de nuptiis. & Justinianus Imperator legem tulisset, quod licita essent Matrimonia inter consobrinos; §. *Duorum*. Inst. de nuptiis. S. Gregorius P. legem Honorii, & Justiniani aperte reprehendit in rescripto ad S. Augustinum Anglorum Episcopum, & statuit, inter consobrinos illicita esse conjugia, & hæc lex in Ecclesia Auctoritatem obtinuit.

II. Concilium Milevitanum decrevit, legem de divortio ab Imperatore esse petendam. *Resp.* Patres Milevitani non petunt legem, qua decernatur, non licere, post divortium aliam uxorem ducere priori vivente, hoc enim jam satis in Concilio Patres definierant, & sub pœna excommunicationis prohibuerant; sed ut pœna externa ille puniatur, qui hoc scelus commiserit.

Coroll. Pract. Principes sæculares non habent potestatem judicalem circa ea, quæ spectant ad vinculum Matrimonii, & ejus nexum insolubilem; nec circa ea, quæ exinde necessario consequuntur, uti sunt firmitas conjugii, divortium, conditio legitima prolis, & quæ pendent a ratione validi contractus in ratione Sacramenti Accessoria vero spectantia ad civilem societatem, dotem, hæreditatem &c. judicio sæculari relinquuntur.

§. 1268.

Obligatio. Ex hactenus dictis colligi potest, quænam fiat obligationes conjugum. Et quidem Prima est, quod conjuges teneantur sibi invicem reddere debitum conjugale. Nam *imo.* 1. Cor. 7. ait Apostolus: *Nolite fraudare invicem:* id est, nolite fraudare alterutrum re debita, quoties una pars illam exigit: Ergo denegare debitum est peccatum contra justitiam. *2do.* Denegando debitum alter conjux exponitur periculo incontinentiæ, daturque occasio rixarum, & dissensionum: Ergo petenti reddi debet.

Resolvantur casus. *Coroll. Pract.* I. Copulam exercens in Matrimonio propter solam voluptatem peccat venialiter juxta proposit: 9. ab Innocentio XI. damnatam; secus foret, si voluptatem propter finem generationis attenderet. Unde qui præter finem primum exercet copulam ex alio etiam fine secundo, ad vitandam incontinentiam, ob sanitatem, si non excludat finem primum, non peccat. *2do.* Qui negat conjugi serio petenti cum periculo incontinentiæ & dissensionum debitum sine justa causa graviter peccat. Nec excusat a redditione debiti instans devotio, licet conveniens sit, ut conjuges in diebus S. Communionis abstineant. Nec excusat multiplicatio prolium, nisi fiat ex mutuo consensu sine periculo incontinentiæ. Nec excusat molestia in gravidatione, & partu perferranda, quia his sponte mulier se subjecit. *3tio.* Licet tamen negare debitum primo bimestri a contracto Matrimonio: (§. 1264. Coroll.) 2. Si conjux commiserit adulterium. (§. 1266. Coroll.) 3. Si grave damnum exinde sibi vel proli imminet. 4. Si conjux in amentia, vel ebrietate illud petat, nisi in ebrio foret periculum incontinentiæ.

nentia, semiebrio autem & semiamenti reddendum est; uxori autem amenti, ob periculum ne foetum occidat, reddendum non est, secus tamen foret, si tantum sit sterilis. 5. Si nimis frequenter petatur, hinc si quis ter una nocte redderet, quarta vice negare potest. 6. Ob incestum cum consanguinea conjugis in 1mo & 2do gradu commissum. (§. 1234.) 7. Quando uterque conjugum castitatem vovit. 8. Si paulo ante petitionem debiti mulier valde crudeliter tractata fuerit, ita ut divortium petere possit, ubi una & altera vice negare potest, nisi majoris sævitiei sit periculum. 9. Si alter solum benevole petat, nec ægre ferat, si denegetur, nisi præ verecundia non audeat instanter petere, vel sit in periculo incontinentiæ, ubi negare erit mortale, maxime si ex ira & odio fiat. 4to. Debitum sub mortali petere non licet. 1. Illi, qui vovit castitatem, licet possit reddere. 2. qui cognovit consanguineam conjugis in 1mo, & secundo gradu. 5to. Petere debitum tempore fluxus menstrui est solum veniale ob indecentiam, & ad vitandam incontinentiam, & si fluxus sit quasi perpetuus, licite petitur, nisi proles monstrosa nascitura prævideatur. Tempore quo uxor est gravida secluso periculo abortus licite petitur & redditur debitum, quia nulla lex hoc prohibet. Item si uxor hactenus nonnisi proles mortuas genuit, per hoc usus Matrimonii non sit illicitus, quia felix partus adhuc sperari potest. Item post partum, dum in puerpera continuatur purificatio sanguinis sine periculo morbi licet petere & reddere debitum, quod etiam licet ante ablactationem infantis, nisi lac exinde infici advertatur. 6to. Non licet reddere debitum, si petens petendo graviter peccet, vel quia petit copulam contra naturam peragendam; vel in loco publico; vel cum voto castitatis, ubi amice negari potest, ad illum a petitione absterrendum, si fructus speretur; melius tamen petitur dispensatio. 7imo.

Per se loquendo nemo tenetur petere debitum, subinde tamen per accidens, si altera præ verecundia non audeat petere: si adsit periculum incontinentiæ: si necessarium sit, ad fovendum mutuum amorem: Si generatio prolis sit necessaria ad mala reipublicæ avertenda. Usus conjugii est licitus ad vitandam in se incontinentiam, licet nulla spes prolis adsit, quia Matrimonium est secundario institutum in remedium concupiscentiæ.

*Peccata
conjugum
circa co-
pulam.*

Coroll. Pract. II. Conjuges peccant mortaliter, si habent copulam extra vas debitum, quæ est Sodomia imperfecta, licet incipiant in vase debito animo eam consummandi in vase debito. *2do.* Peccant graviter, si scienter & voluntarie semen extra vas effundant, vel ante copulam, vel abrupta copula: Item si uxores semen jam receptum voluntarie ex quacunque causa eiciant, quia hæc opponuntur fini conjugii. Excusari tamen possunt, si effusio ob metum, senium, & festinationem involuntaria sit. Imo P. Sanchez a mortali excusat foeminam, quæ post seminationem a viro in debito vase factam tactu se excitat, ut & ipsa seminet, quia est actus conjugalis consummatio. *3tio.* Si in actu conjugali vir alteram foeminam, & vicissim foemina alterum virum concupiscat, est desiderium adulterinum in confessione explicandum. *4to.* Conjuges graviter peccant, si servato debito vase non servent situm naturalem in coeundo cum periculo effusionis feminis, quod si absit, & vir v. g. stando, vel a tergo vel succumbendo copulam exercent, Laymann censet esse peccatum veniale, quod tamen dissuadendum est. *5to.* Peccant graviter si impediunt conceptionem & generationem prolis: si actum conjugalem cum periculo abortus, vel coram aliis cum scandalo exercent. Hinc caveant parentes, ne factis vel verbis liberos scandalizent. *6to.*

Conjuges graviter peccant per privatas pollutiones. Item tactus; oscula, amplexus, aspectus, & colloquia venerea conjugum, si fiant cum periculo proximo pollutionis, vel cum dubio de valore Matrimonii, vel cum voto castitatis semper sunt mortaliter peccaminosa: si vero secluso periculo pollutionis fiant in ordine ad copulam, vel contestandum & fovendum amorem conjugalem, culpa vacant, quia sunt media ad prædictos fines. Si præcise fiant ad majorem voluptatem impliciteque solum ad copulam ordinentur sine periculo pollutionis sunt peccata venialia.

7^{imo}. Tactus valde infames, uti lingua tangendo verenda, graviter sunt illiciti conjugibus, utpote qui contra rectam rationem fiunt, nec ad copulam ex se ordinantur. 8vo. Probabilius graviter peccat conjux, si in absentia conjugis se libidinosè tangat, & ex apprehensione mariti absentis voluntarie delectetur commotione Spirituum genitalium, quia hæc delectatio per se non potest ordinari ad copulam, sed per se ordinatur ad pollutionem.

§. 1269.

Altera obligatio conjugum est, quod *Obligatio* uxor marito subsit, quia maritus est caput *alendi fami-* uxoris, ac familiæ, quibus proinde impe- *miliam.* rare, & subjectos castigare ad convenientem domus administrationem potest; uti patet ex ipsa natura Matrimonii, & primæva ejus institutione Gen. 2. Matth. 5. Eph. 5. & 1. Cor. 11.

Coroll. Pract. 1mo. Uxor marito in iis, quæ ad *Resolvun-* convenientem familiæ administrationem spectant *tur casus.* in conscientia obedire tenetur. Maritus vero uxorem & familiam alere debet, non tamen tenetur alere uxorem, si sine causa a marito recess-

recesserit, bene vero si ob proprium delictum in exilium pulsa fuerit, quia ex necessitate a viro recessit: in defectu autem mariti pater ejus ad familiam alendam succurrere debet. 2do. Vir domicilium suo arbitrio eligere & mutare potest, eumque uxor sequi debet c. *unaquæque*. cau. 13. q. 2. hinc etiam uxor forum mariti sequitur. Non tenetur tamen uxor virum sequi, si ita in contractu Matrimoniali pactum fuerit: nec si eum sine gravi damno animæ vel corporis sequi non possit: nec tenetur sequi voti causa peregrinantem, vel ad bellum proficiscentem, nisi aliter conventum fuerit. Ad longum tempus conjuges a se discedere non possunt sine mutuo consensu. c. 1. de conj. lepros: ad breve vero tempus vir sine consensu uxoris peregrinari potest, non vero uxor sine consensu viri. 3tio. Uxor maritum etiam ex propria culpa relegatum, si contra fidem Matrimonii non deliquerit, sequi, & probabiliter etiam maritus uxorem relegatam, debet, quia quoad obligationem cohabitandi sunt pares. 4to. Maritus uxorem delinquentem moderate castigare potest, moderatius tamen quam liberos, quia est focia domesticæ administrationis. l. *rei judicatae*. ff. soluto Matr. Pater etiam habet jus delicta domesticorum moderate etiam per verbera castigandi, & participative etiam mater ita castigare potest, quia hoc spectat ad bonum regimen familiæ: Poenæ autem graves, carceris, exilii &c. ad Magistratum pertinent. Ut autem pœna sit justa debet adesse causa justa, & pœna esse commensurata delicto, & persona esse punibilis, quales non sunt ætate maturi famuli, & mechanici pro mercede laborantes, debetque infligi sine odio & immoderata ira. 5to. Frater & alii propinqui non habent potestatem coercendi consanguineos per modum pœnæ, nisi eorum curæ sint concediti, vel fiat per modum correctionis. 6to. Uxor ad labores pro gubernatione & sustentatione fa-

milix spectantes v. g. coquendo, lavando &c. tenetur, nisi forte ob eminentiam status hi labores eam dedeçant. Ad labores vero lucrativos uti nendo &c. Si sufficientem dotem attulerit marito, non potest cogi, si habeat sufficientes facultates, ad familiam alendam, quia eam ex allata dote alere tenetur l. *si dotem.* ff. soluto Matrim. hinc si uxor in hoc casu aliquid lucretur, ad eam pertinet. Si vero dotem non attulerit, cogi potest ad laborandum & lucrandum saltem per subtractionem alimentorum. Eodem modo pater liberos compellere potest ad labores non indecentes l. *siquis a liberis.* ff. de liber. agnoscend.

§. 1270.

Tertia obligatio conjugum est, ut liberos suos Christiane & honeste educant. *Obligatio bonæ educationis prolis.* uti explicatum fuit (t. 2. §. 877.) ut nimirum parentes liberis suis quoad corpus & animam bene provideant.

§. 1271.

1. Denique datur præceptum Divinum & naturale Matrimonii. imo. Præceptum Divinum ex illo: *Crescite & multiplicamini.* *Necessitas & præceptum Matrimonii.* Naturale vero patet ex eo, quia media necessaria propter finem a natura intentum sunt de præcepto naturali: sed Matrimonium est medium necessarium ad conservationem & propagationem generis humani a natura intentam: Ergo cadit sub præcepto naturali.

2. Hoc præceptum ab initio generis humani omnes quidem obligabat, non vero post

post sufficientem generis humani propagationem. Sic jam in lege veteri legimus nonnullos sine injuria legis cœlibes & castos vixisse, uti Josue, Eliam, Jeremiam &c. & Sap. 3. laudatur castitas thori conjugalis nescia. Unde illud Exod. 25. sterilem non fore quempiam in terra Israelitica, spectat solum ad benedictionem conjugibus Dei mandata servantibus promissam: sterilis enim sola conjugata proprie dicitur, quæ sterilitas olim in opprobrium & maledictionem reputabatur.

3. Multominus in Lege Christi tenentur omnes & singuli ad Matrimonium, licet necesse sit, ut aliqui tum ad conservationem speciei, tum ob infirmitatem suam, & salutem æternam Matrimonio jungantur. Licet enim Matrimonium bonum sit: (§. 1195.) melior est tamen continentia. (t. 2. §. 650.) Liberum ergo est Matrimonium in N. L. singulis, & præceptum Matrimonii solum totam communitatem pro publica utilitate, & subinde nonnullos per accidens, qui continentiae donum non habent, obligat, quia melius est nubere, quam uri.

An præceptum Matrimonii sit proprie dictum.

Schol. 1. Medina l. 4. de Sacr. docet nullum proprie præceptum de Matrimonio dari, tum quia inclinatio naturalis ad propagationem speciei sufficit: tum quia alias præceptum Matrimonii Consilio Virginitatis adversaretur. Sed *Resp.* cum inclinatio hæc non necessario, sed libere consensum expectet, præcepto opus fuit, ne suo actu omnino defraudaretur. Deinde quando Matrimonium est de præcepto, virginitas non est confi-

lium, sed tunc solum quando satis multiplicato genere humano Matrimonium omnibus & singulis non amplius præceptum est. Scotus in 4. d. 26. q. 1. putat Matrimonium non esse stricte de præcepto naturali, quia in Decalogo non continetur, nec ad aliquod præceptum Decalogi reduci potest. Verum nonnulli hoc præceptum reducunt ad præceptum amoris sui ipsius, quod est prævium ad præcepta Decalogi, tenetur enim homo suam speciem conservare. Alii reducunt ad Præceptum non occidendi, qui enim in extrema necessitate non nuberet pro conservatione speciei, occidere diceretur. Alii reducunt ad præceptum de diligendo proximo, quia conservatio speciei spectat ad bonum proximi.

Schol. 2. Ex omnibus hucusque dictis colligi potest, quid in Sacramento Matrimonii sit Sacramentum tantum, scilicet actus contrahentium: Res Sacramenti est gratia: Sacramentum, & res Sacramenti simul, est vinculum perpetuum ex mutuo contrahentium pacto resultans. Atque hic subsistit cursus præfens Theologicus, qui iudicio Sanctæ Romanæ & Catholicæ Ecclesiæ devotissime se submittit, cujusque sit

F I N I S.

U. I. O. G. D.

INDEX

I N D E X
RERUM MEMORABILIUM
LOCUPLETISSIMUS.

A.

*Abbat*es qui. 632.

Abolutio Verbis indicativis prolata est valida. 495. Non est mera Concio. 540. An sit tantum declaratoria. 541.

Accidentia an maneant post Consecrationem sine Subjecto. 253.

Acolythatus quid. 617. Ritus, quo confertur. *ibid.* Materia, forma, officia. *ibid.* Resolvuntur Casus. 618.

Adulti an ad fidem, & Baptismum sint cogendi. 122. Resolvuntur Casus. 124. Quænam dispositiones in adultis ad Baptismum requirantur. 128. Resolvuntur Casus. 130.

Ætas ad ordines requisita 691. Resolvuntur Casus. 692. Quænam ad valide Contrahendum Matrimonium requiratur. 811. Resolvuntur Casus. *ibidem.*

Affinitas quid sit. 811. Quotuplex. 812. Illius gradus quomodo computandi. *ibid.* Dirimit Matrimonium. *ibid.* An jure Naturæ. 813. Resolvuntur Casus. 814.

Apostoli an in Nomine Christi tantum baptizarent. 102.

Approbatio quid. 504.

Archiepiscopi, qui. 647.

Archipresbyter quisnam sit. 631.

Attri-

Index Rerum memorabilium.

Attritio, quid sit. 407. In quo a Contritione differat. *ibid.* Attritio bona est. 409. Solv. Obj. 410. Attritio ad Sacramentum disponit. 411. An Attritio sine amore sufficiat. 412. Qualis amor requiratur. 415. Resolv. Caf. 416. Resolv. Caf. de proposito. 418.

Azymus panis æque ac fermentatus est Materia validæ Consecrationis. 215. Origo usus Azymi. 216.

B.

Baptismus quid sit. 82. Ejus nomina. *ibid.* Quotuplex. 83. Definitiones Protestantium. *ibid.* Est verum Sacramentum. 84. An Baptismus ab hebræis acceptus sit. 86. Materia remota Baptismi. 88. Solv. Obj. 89. Aqua debet esse benedicta. 90. Resolv. Caf. 91. Materia proxima Baptismi. 92. Ritus immersionis. 93. Resolv. Caf. 96. Forma Baptismi in Ecclesia latina. 97. Hæretici formam adulterantes. 99. Forma græcorum. 101. An forma Verbotenus exprimenda. *ibid.* An Apostoli in nomine Christi tantum baptizarint. 102. An valeat Baptismus in solo Christi nomine collatus. 104. Resolv. Caf. 105. Minister Baptismi. 106. Quotuplex. 108. In necessitate quivis baptizare potest. 112. Solv. Obj. *ibid.* Resolv. Caf. 114. Subjectum Baptismi. 115. seq. Primus effectus est gratia. 131. Gratia Sacramentalis Baptismi. 132. Baptismus omnia peccata, & pœnam tollit. *ibid.* Quid recipiat justificatus per Charitatem. 133. Voltairii Scommata. *ibid.* Baptismi Character, & initerabilitas. 134. Resolv. Caf. 135. An Baptismus fictè susceptus remota fictione reviviscat. 136. An alia Sacramenta reviviscant. 138. Resolv. Caf. 139. Obligatio Baptizati. 139. Necessitas Baptismi. 140. Solv. Obj. 142. Solv. Obj. Sociniano-
rum.

Index Rerum memorabilium.

rum. 143. Baptismus per Votum Parentum non suppletur. 144. Solv. Obj. 145. Resolv. Caf. 146. Martyrium supplet vices Baptismi. *ibid.* Baptismus flaminis justificat. 152. Solv. Obj. 153. Quale Votum Baptismi requiratur. *ibid.* Quando Baptismus in Præcepto erat. 154. De Patrinis, & Ceremoniis Baptismi. 159.

Beneficiatus tenetur assignatas Missas legere. 346. Resolv. Caf. *ibid.*

C.

Cælibatus lex Ordinibus sacris imposita æquissima est. 710. Solv. Obj. 711. An lex Cælibatus sit divina. 712. Origo hujus legis apud græcos, 713. apud latinos. 715. Resolv. Caf. 717.

Canonici, quinam. 632. 732.

Cardinales, qui. 629.

Catechumenorum vetus disciplina. 129.

Ceremoniæ Baptismum præcedentes. 161. Comitantes, & sequentes. 162. Ceremoniæ abrogatæ. 163. Resolv. Caf. *ibid.* Ceremoniæ confirmationem præcedentes. 198. concomitantes. 199. & subsequentes. 200.

Character a tribus Sacramentis imprimitur. 36. Solv. Obj. 38. Quid sit Character. 39. Ejus indelebilitas, & subjectum. *ibid.* An ab omnibus Ordinibus imprimatur. 36.

Chorepiscopi quinam fuerint. 660.

Christus Sacramenta N. L. instituit. 40. Solv. Obj. *ibid.* An sit de fide, omnia Sacramenta esse immediate a Christo instituta. 41.

Index Rerum memorabilium.

Circumcisio an primo a Deo Abrahamo præcepta fit. 19. An ad delendum peccatum originale instituta fit. 20.

Clandestinitas Matrimonii unde proveniat. 814. Quot modis Matrimonium clandestinum esse possit. 815. Irritat Matrimonium. *ibid.* Solv. Obj. 817. An etiam ante tridentinum irritaverit. *ibid.* Resolv. Cas. 818. & seqq. Si Clandestinum fit ex defectu consensus parentum non irritat. 824. Solv. Obj. 825. Nec antiquo Jure irritabat. 826. Resolv. Cas. 827.

Clericus quid. 734. Solv. Obj. Protest. *ibid.*

Cognatio Carnalis quid fit. 784. Linea Consanguinitatis, & gradus quid sint. *ibid.* Modus gradus computandi. 785. Consanguinitas dirimit Matrimonium in linea recta in infinitum, 786. in transversa usque ad quartum gradum inclusive. 787. Solv. Obj. *ibid.* Quinam gradus jure Naturæ prohibeantur. 788.

Cognatio legalis quid, & quotuplex fit. 792. Dirimit Matrimonium. 793. Resolv. Cas. *ibid.*

Cognatio spiritualis quid, & quotuplex fit. 790. Dirimit Matrimonium. 791. Resolv. Cas. 792.

Communio. Quænam dispositio requiratur ad dignam Communionem. 281. Solv. Obj. 283. An peccata venialia augmento gratiæ obfint. *ibid.* An præceptum præmittendi Confessionem fit divinum. 284. Resolv. Cas. *ibid.* Jejunium naturale ad Communionem requisitum. 286. Resolv. Cas. *ibid.* An expediat quotidiana Communio. 297. Communio sub duplici specie non est præcepta. 301. Solv. Obj. 306. An Communicans sub duplici specie plus gratiæ recipiat. 308.

Index Rerum memorabilium.

Conditio est impedimentum dirimens. 780. Resolv. Caf. 781.

Confessarii Officium. 517. Resolv. Caf. *ibid.*
Confessarius sollicitans denunciandus. 524. Resolv. Caf. 525.

Confessio quid sit. 420. Est de Jure divino. 421. Solv. Obj. 425. Debet esse integra. 428. Solv. Obj. 429. An circumstantiæ notabiliter aggravantes sint confitendæ. 430. An peccata dubia. 431. Resolv. Caf. 432. Resolv. Caf. 434. Casus de Examine resolvuntur. 436. Quæ excusent ab integritate materiali. 437. Debet esse fidelis. 438. Resolv. Caf. *ibid.* Confessio ore fieri debet. *ibid.* Solv. Obj. 439. Publica Confessio non est necessaria. 441. Solv. Obj. *ibid.* Confessio est de necessitate Præcepti Ecclesiastici. 556. An Ecclesia Confessionem præcipere potuisset, si Christus eam non præcepisset. 557. Quis sit Sacerdos proprius. *ibid.*

Confirmatio quid. 165. Est verum Sacramentum. 166. Solv. Obj. 168. Quando instituta sit Confirmatio. 170. Materia Confirmationis. 171. Quid de ea sit de fide. *ibid.* Chryisma quid sit. 172. Quæ sit materia essentialis. *ibid.* An Balsamum sit de necessitate Sacramenti. 175. Chryisma bene benedicitur. 176. Ritus benedicendi Chryisma 177. An Consecratio Chrysmatis sit de necessitate Sacramenti. *ibid.* Resolv. Caf. 178. Forma Confirmationis 179. Quid sit de fide. 180. Quæ sit forma essentialis. *ibid.* An forma græcorum valida sit. 181. Minister Confirmationis quis sit 182. Solv. Obj. 183. Subjectum Confirmationis. 189. An ritus recipiendi hæreticos olim fuerit Confirmatio. *ibid.* Resolv. Caf. 191. Effectus Confirmationis. 192. Solv. Obj. 193. An Confirmatio Hæreticis conferat primam gratiam. 194. Confirmationis Character. 195. Necessitas. 196. An detur.

Index Rerum memorabilium.

detur præceptum Confirmationis. *ibid.* Illius Cere-
monia. 198.

Conjuges obligantur primo reddere debitum. 888.
Resolv. Caf. *ibid.* Eorum peccata circa copulam.
890. 2do. alere familiam. 891. Resolv. Caf. *ibid.*
3tio. bene educare prolem. 893.

Consubstantiatores quinam sint. 249.

Contritio quid sit. 397. Quotplex. 398. In
quo consistat. *ibid.* Contritio in genere requiritur
ad delenda peccata, 399. etiam venialia. *ibid.*
Qualis debeat esse Contritio. 400. Supernaturalis,
ibid. vera, & sincera, 401. magna. *ibid.* An
explicitum propositum non peccandi requiratur.
ibid. Contritio Deo reconciliat ante Sacramentum.
402. Solv. Obj. 403. Perfecta extra Sacramen-
tum Deo hominem reconciliat, 404. non tamen est
necessaria ad Sacramentum poenitentia, sed sufficit
imperfecta. 405. Solv. Obj. 406. An in articulo
mortis requiratur Contritio. 407. Quomodo inclu-
dat votum poenitentia. 555. Quale votum requi-
ratur. *ibid.* Quando obliget præceptum Contritio-
nis. 561. Resolv. Caf. 562.

Crimen dirimit Matrimonium. 794. Resolv.
Caf. *ibid.*

Cultus disparitas 795. dirimit Matrimonium.
796. Quo jure. *ibid.* An matrimonia cum infide-
libus olim fuerint licita. *ibid.* An Matrimonium
Catholici cum hæretica sit validum. 798. Resolv.
Caf. *ibid.*

D.

Decani nomine qui veniant. 632.

Index Rerum memorabilium.

Diaconatus quid sit. 622. An Ordinatio diaconorum Act. 6. fuerit sacra. 623. Diaconatus est Sacramentum. 624. Solv. Obj. *ibid.* Ritus ordinandi diaconum. 625. Materia, & forma Diaconatus. 626. Officia Diaconi. 628. Resolv. Caf. 629.

Diaconi solemniter baptizare possunt. 110. An sint Ministri Baptismi ordinarii. 111.

Diaconissæ quænam fuerint. 604.

Dimissoria quid sint. 670. Resolv. Caf. 672.

Dispositio ad dignam Communionem requisita. 281. vid. *Communio*.

Divortium quid sit. 880. Subinde est licitum. *ibid.* Resolv. Caf. 882.

E.

Ecclesia materias, & formas Sacramentorum essentialia mutare nequit. 11. potest statuere impedimenta dirimentia. 774. Solv. Obj. 775. Illius vetitum prohibet inire Matrimonia. 835. In nonnullis impedimentis dispensare potest, 850. olim tamen raro dispensavit. 851.

Episcopatus quid sit. 646. Est Sacramentum distinctum a sacerdotio. 652. Solv. Obj. 653. Supponit Ordinem sacerdotalem. 654. Solv. Obj. *ibid.* Ritus Ordinationis Episcopalis apud Latinos, 655. apud Græcos. 656. Materia Episcopatus. 657. An impositio Libri Evangeliorum. *ibid.* An tres Episcopi ad Consecrationem necessario requirantur. 658.

Episcopi nomen. 646. Sunt Presbyteris Superiores. 648. Solv. Obj. 649. Officia Episcopi. 659. Episcopi sunt necessarii. 660. Solus Episcopus proprius licite ordinat. 668. Episcopus proprius

Index Rerum memorabilium.

prius quis. 669. Resolv. Caf. 670. Episcopus hæreticus valide ordinat. 673.

Episcopissæ quænam fuerint. 684.

Error quid, & quotuplex. 779. Est impedimentum dirimens. *ibid.* Resolv. Caf. 780.

Eucharistia quid sit. 202. Varia ejus nomina. *ibid.* Est Sacramentum. 204. An sit unum Sacramentum. 205. Christus Eucharistiam instituit. 206. Quo die. 207. Nonnullæ circumstantiæ institutionis. 212. Materia primæ Consecrationis. 213. Hæreses circa eam. 214. Azymus panis & fermentatus est materia valida. 215. Solv. Obj. *ibid.* Resolv. Caf. 219. Materia secundæ Consecrationis. 220. Hæreses circa eam. 221. Vinum aqua misceri debet. *ibid.* Solv. Obj. 222. An mixtio sit de præcepto divino. 223. Materia proxima. 225. Resolv. Caf. *ibid.* Quantitas materiæ. 226. Resolv. Caf. *ibid.* Forma Eucharistiæ. 228. Hæreses circa eam. 229. An verbis formæ, vel aliis precibus consecratio fiat. *ibid.* An omnia verba sint essentialia. 231. Resolv. Caf. 233. Realis præsentia Christi in Eucharistia. *ibid.* Hæreses circa eam. 237. Solv. Obj. 238. Deistarum calumniæ. 244. Transsubstantiatio. 245. Totus Christus est sub qualibet specie, 255. & totus sub qualibet parte facta separatione. 256. An ante separationem. 257. An Christus sit in Eucharistia localiter. *ibid.* An in adparationibus miraculosis in Eucharistia sit vera caro. 258. Aliqua sunt in Eucharistia vi verborum, aliqua vi naturalis concomitantæ. 259. An sit de fide hæc adfertio. 260. Quid vi verborum ponatur. 261. An aqua immediate convertatur. 262. Eucharistia non consistit in solo usu. 263. Solv. Obj. 267. Christus in Eucharistia cultu patriæ adorandus est. 268. Festum Corporis Christi merito celebratur. 269. Quando in Eucharistia desinat Corpus Christi. 273. Minister Eucharistiæ. 275. Solv. Obj. *ibid.* Minister dispensans Eucharistiam. 277. Resolv. Caf. *ibid.* Subjectum Eucharistiæ. 279. An mortui sint

Index Rerum memorabilium.

capaces illius. 280. Resolv. Cas. *ibid.* Dispositio ad dignam Communionem. Vid. *Communio*. Eucharistiæ effectus. Non remittit directe mortalia peccata, 288 licet per accidens conferre possit primam gratiam. 289. Dat gratiam nutritivam. *ibid.* Quando Eucharistia causet gratiam. 290. An augeatur gratia SS. Eucharistia in stomacho existente. *ibid.* Secundus Effectus spiritualis est dulcedo. *ibid.* Tertius Effectus remissio venialium. 291. Quartus perseverantia, & adeptio gloriæ. 292. Quintus, remissio poenæ. *ibid.* Sextus mitigatio fomitis. 293. Quomodo fiat. *ibid.* Septimus Resurrectio Corporis. *ibid.* Quomodo eam causet. 294. Eucharistia non est necessaria necessitate medii. *ibid.* Solv. Obj. 295. An in voto sit necessaria. 296. SS. Eucharistia est de Præcepto. *ibid.* Resolv. Cas. 298. SS. Eucharistia est verum Sacrificium. 309. Vid. *Missa*.

Exorcistatus quid sit. 616. Ritus eum conferendi. *ibid.* Materia ejus, & forma. *ibid.* Officium. *ibid.*

F.

Feriarum tempus in ordine ad contrahendum Matrimonium quodnam sit. 836.

Festum Corporis Christi merito celebratur. 269. Illius institutio. 270. Solv. Obj. 272.

Fides in Ministro non requiritur ad valorem Sacramenti. 58. Controversia Rebaptizantium. 59. Solv. Obj. 61.

Fœmina non est capax Ordinis. 682. Quo jure fœmina non sit capax Ordinis. *ibid.* Solv. Obj. 683.

G.

Gratia sanctificans est effectus primarius Sacramentorum N. L. 33.

H. Har-

Index Rerum memorabilium.

H.

Harduin sententia de supremo Christi Paschate. 209.

Hæretici quinam formam Baptismi adulterarint. 99.

Hierarchia, quid ad eam requiratur. 735. Datur in Ecclesia. 736. Solv. Obj. *ibid.*

Honestas publica quid sit. 809. Dirimit Matrimonium, *ibid.* Resolv. Caf. 810.

Horæ Canonicae quid sint. 718. Earum explicatio, & origo. *ibid.* Ad Horas Canonicas tenentur omnes Clerici in S. Ordinibus constituti, 720. item Beneficiati, 721. & Religiosi Choro addicti. 722. Ref. Caf. *ibid.* Horæ Canonicae statuto loco, & tempore dicendæ sunt. 724. Resolv. Caf. *ibid.* Quale officium dicendum. 726. Resolv. Caf. *ibid.* Officium divinum studiose, & integre dicendum. *ibid.* Attentio quænam ad Horas requiratur. 727. Resolv. Caf. 728. Causæ ab Horis excusantes. 729. Resolv. Caf. 730.

I.

Immerſionis ritus in Baptismo, an sit adeo necessarius, ut aliter collatus sit invalidus. 93. 94.

Impanatores unde sic dicti. 248.

Impedimenta Matrimonii quid sint. 772. Impedimenta dirimentia quænam sint, *ibid.* quænam prohibentia. 773. Ecclesia potest illa statuere. 774. Solv. Obj. 775. An etiam princeps secularis ea statuere possit. 776. Resolv. Caf. 777. In impedimentis prohibentibus quis dispensare possit. 851. Resolv. Caf. 853. Quænam justæ causæ. 854.

Impotentia quid & quotuplex sit. 830. Dirimit Matrimonium. 831. Resolv. Caf. 832.

Index Rerum memorabilium.

Indulgentia quid sit. 465. Quotuplex sit, & quænam origo ejus. *ibid.* Indulgentia Portiunculæ. 469. Ecclesia potest concedere indulgentias. 473. Resolv. Caf. 474. Quis concedere eas possit. 475. An earum concessio sit actus Jurisdictionis. 476. Resolv. Caf. *ibid.* An justa causa requiratur. 477. Solv. Obj. 478. Disciplina antiqua circa causam indulgentiarum. 479. Resolv. Caf. 480. Effectus indulgentiarum. *ibid.* Solv. Obj. 481. An ad animas defunctorum extendi possint. 482. Solv. Obj. 484. An indulgentiæ per modum suffragii profint defunctis. *ibid.* An infallibiliter profint usus indulgentiarum. 485. Indulgentiæ sunt salutares. *ibid.* An clave non errante profint tantum, quantum sonant. 486. Usus indulgentiarum non repugnat charitati. *ibid.* Requisita ad lucrandas indulgentias. 487. An studium satisfaciendi requiratur. 488. Resolv. Caf. 489.

Infans in utero Matris occultus baptizari nequit. 117. Infantes sunt Baptismi capaces. 118. Solv. Obj. 119. Expediit infantes baptizare. 120. Solv. Obj. *ibid.* An infidelium infantes invitis parentibus sint baptizandæ. 121. In infante nulla requiritur actualis dispositio. 126. Solv. Obj. 127. Infans an valide ordinetur. 689.

Intentio quotuplex sit. 46. In ministro conferente Sacramentum requiritur intentio. *ibid.* Solv. Obj. 47. An intentio exterior juxta Catharinum sufficiat. 50. Qualis intentio requiratur. 53. Resolv. Caf. 54. Intentio conditionata qualis sufficiat. 55. Resolv. Caf. *ibid.* Intentio ad determinatum fieri debet. 56. Resolv. Caf. *ibid.* An, & qualis in Subjecto recipiente Sacramenta requiratur intentio. 70. 71. Intentio virtualis, & interpretativa subinde sufficit. 73. Resolv. Caf. *ibid.*

Interstitia in suscipiendis Ordinibus sunt servanda. 693.

Joanna Papissa num aliquando extiterit. 685.

Joan-

Index Rerum memorabilium.

Joannis S. Baptismus differt a Baptismo Christi. 154. Solv. Obj. 157. An Baptismus Joannis fuerit Sacramentum. 159.

Irregularitas quid sit. 700. Origo illius, & divisio. *ibid.* Effectus ejus. 701. Resolv. Caf. *ibid.* Irregularitas ex defectu animi, & corporis. 702. Ex defectu natalium. 703. Ex defectu famæ. 704. Ex defectu ætatis. 705. Ex defectu obligationis, & Sacramenti. *ibid.* Ex defectu libertatis. 706. Ex defectu lenitatis. 707. Irregularitas ex delicto. 708. Ex delicto hæresis. *ibid.* Ex iteratione Baptismi. *ibid.* Ex indebita susceptione, & usu Ordinis. 709. Ex mutilatione, & homicidio. *ibid.*

Jubilæum quid sit. 468. Privilegia illius. 491. Resolv. Caf. 492.

Jurisdictio. quid sit. 507.

L.

Lamii Bernardi Sententia de Supremo Christi Patre. 210.

Lectoratus quid sit. 615. Ritus eum conferendi. *ibid.* Materia, forma, officia ejus. *ibid.* Resolv. Caf. 616.

Libellus repudii an olim fuerit licitus. 866.

Ligamen est impedimentum dirimens Matrimonii, 802. & excludit Polygamiam. *ibid.*

Lotio pedum non est Sacramentum. 25.

M.

Maria V. B. an fuerit baptizata. 116.

Martyrium supplet vices Baptismi. 146. Solv. Obj. 148. An ex opere operato justificet. 149. Dispositiones ad *Martyrium* requiritæ. 150. Resolv. Caf. 151.

Matri-

Index Rerum memorabilium.

Matrimonium quid sit. 737. Varia ejus nomina. *ibid.* Quomodo considerari possit. 738. Est licitum. *ibid.* Solv. Obj. 739. Ut Officium naturæ est a Deo constitutum. 740. An sit de lege naturæ. 741. Non consistit in copula. *ibid.* Solv. Obj. 742. In quo consistat essentia Matrimonii. 744. An inter B. V. & S. Josephum verum matrimonium fuerit. 745. Solv. Obj. 746. Ratio, cur B. V. desponsata fuerit. 747. Est verum Sacramentum N. L. 748. Solv. Obj. 751. An in L. N. fuerit Sacramentum. 752. An inter Christianos Matrimonium sine Sacramento sit validum. 754. An inter infideles sit Sacramentum. *ibid.* Christus Sacramentum Matrimonii instituit. 755. Quando. *ibid.* Ejus Materia remota, *ibid.* proxima, & forma illius. 756. Ad Materiam requiritur Consensus verus de præsentî. 758. Solv. Obj. 759. Resolv. Caf. 760. Requiritur Consensus exterius manifestatus. 761. Solv. Obj. *ibid.* Resolv. Caf. 762. Matrimonium sub conditione initum quando valeat. *ibid.* An novus consensus post eventum conditionis requiratur. 763. Resolv. Caf. 769. Subjectum Matrimonii. 770. An per procuratores contractum sit validum. *ibid.* Impedimenta Matrimonii. Vide *Impedimenta.* 773. An ad illud requiratur benedictio Sacerdotis. 828. Illius Cæremoniæ. 829. Resolv. Caf. 830. Ejus effectus. 856. Indissolubilitas. 857. Græcorum de hoc error. 859. Solv. Obj. 861. & seqq. Indissolubilitas hæc an sit juris naturæ. 865. Dissolvitur per conversionem unius infidelis ad fidem. 867. Gallorum ea de re sententia. 868. An conjux conversus teneatur retinere conjugem infidelem pacifice habitare volentem. *ibid.* Quando solvatur Matrimonium Fidelis conversi. 869. Resolv. Caf. *ibid.* Ratum necdum tamen consummatum solvitur etiam quoad vinculum per Professionem Religiosam. 871. Solv. Obj. 872. & seqq. Quo jure Matrimonium per Professionem solvatur. 874. An Papa in Matrimonio rato dispensare possit. 875. Resolv. Caf. 876. Solvitur per mortem, & sic secundæ nuptiæ

Index Rerum memorabilium.

nuptiæ sunt licitæ. 877. Matrimoniales Causæ Spectant ad iudices Ecclesiasticos. 885. Solv. Obj. 887. Matrimonii necessitas, & præceptum. 893. An præceptum Matrimonii sit proprie dictum. 894.

Merita per poenitentiam reviviscunt. 545. Solv. Obj. 546. In qua perfectione merita reviviscant. 547.

Metus quid, & quotuplex sit. 799 Dirimit Matrimonium. 800. Quo jure. *ibid.* Resolv. Caf. *ibid.*

Minister Sacramentorum solus homo viator est. 42. An Apostoli, dæmones, & Beati possint esse ministri. 43. Num quivis homo minister idoneus sit. 44. Solv. Obj. *ibid.* Minister ut Causa instrumentalis ad productionem gratiæ concurret. 45. In ministro requiritur intentio. 46. Solv. Obj. 47. An fides, 58. vel probitas requiratur in ministro ad valorem Sacramenti. 63. Ad licitam ministracionem requiritur status gratiæ. *ibid.* Resolv. Caf. 67. Minister non debet Sacramenta Conferre indigno. 68. Resolv. Caf. *ibid.*

Missæ est verum sacrificium. 309. Ejus nomen unde ortum. 312. Solv. Obj. *ibid.* Cudworthi sententia. 315. Fines Sacrificii Missæ. 316. Præstantia. *ibid.* In quo ejus essentia consistat. 317. Non licet unicam speciem consecrare. 319. An sit præceptum divinum. 320. An Papa in una specie dispensare possit. *ibid.* An differat Sacrificium Missæ a Sacrificio cœnæ, et Crucis. 321. Offerens principalis est Christus. 322. An omnia Sacrificia immediate offerat. 323. Sacerdos vere offert. *ibid.* Et fideles. 224. Quomodo fideles offerant. *ibid.* An animæ purgatorii offerant. *ibid.* Missæ pro omnibus fidelibus offerri potest. 325. Resolv. Caf. *ibid.* Licet offerre Missam in honorem sanctorum. 327. Resolv. Caf. *ibid.* Missæ pro defunctis offerri potest. 328. Non vero pro damnatis. 329. Sacrificium Missæ, est propitiatorium. 330. Fructus Missæ quotuplex. 331. Quomodo peccata remittat. *ibid.* Va-
let

Index Rerum memorabilium.

let ad remittendas poenas. 332. Quomodo poenas remittat. *ibid.* Missa est sacrificium impetratorium. *ibid.* An ex opere operantis vim habeat. 333. An valor Missæ sit infinitus. *ibid.* Pro obtinendo Fructu requiritur applicatio Sacerdotis. 335. Resolv. Caf. *ibid.* Quem fructum sacerdos applicare debeat 337. Resolv. Caf. 338. Stipendia Missarum licent. 339. Solv. Obj. 340. Resolv. Caf. *ibid.* Sacerdos simplex tenetur aliquoties in anno celebrare, 343, Curatus vero omnibus festis, & Missam adplicare. 344. Resolv. Caf. 345. In Ecclesiis majoribus quotidie Missa celebranda est. *ibid.* Resolv. Caf. *ibid.* Beneficiatus tenetur assignatas Missas legere. 346. Resolv. Caf. *ibid.* Quotidie celebrare decet. *ibid.* Semel. 347. Resolv. Caf. 347. Præceptum audiendi Missam. 348. Resolv. Caf. *ibid.* Causæ excusantes a Missa. 351. Missæ privatæ licent. 352. Solv. Obj. 353. Locus Missæ celebrandæ 355. Resolv. Caf. *ibid.* Altare ad Missam requiritur. 358. Crux. *ibid.* Cerei, linteamina. 359. Resolv. Caf. *ibid.* Tempus Missæ celebrandæ. 360. Vestes Sacræ. 361. Color S. Vestium. 363. Vasa Sacra. 364. Resolv. Caf. 366. Ceremoniæ Missam concomitantes. 367, Varia genera Missarum. *ibid.* Partes Missæ, 368. Missa latine merito celebratur. *ibid.* An usus linguæ vulgaris populis neoconversis in sacris concedi debeat. 370. Solv. Obj. 371. In Missa aliqua submissa voce recte dicuntur *ibid.* Explicatio Missæ. 372. Canon Missæ 376, Solv. Obj. 377. & 380. Missam non licet abrumpere 382. Resolv. Caf. *ibid.* Defectus Missæ supplendi. 384. Resolv. Caf. 385.

Mortui an Baptizari possint. 116. Hæretici refutantur. *ibid.*

Mutatio essentialis in Sacramentis quænam sit. 11. essentialis invalidat sacramenta. 2. Resolv. Caf. *ibid.* Mutans materiam, vel formam peccat. 13. Resolv. Caf. 14.

Index Rerum memorabilium.

N.

Nuptiæ secundæ sunt licitæ. 877. Solv. Obj. 878.
An olim fuerint prohibitæ. 879.

O.

Obligationes Conjugum. vid. *Conjuges*.

Ordinatio. Requisita ad validam, & licitam Ordinationem. 644. Resolv. Caf. *ibid.* An ordinationes ab hæreticis factæ olim fuerint validæ. 674. An valida sit Ordinatio Anglorum. 677. Solv. Obj. 679. Irrita est Ordinatio invito data. 687. Quot modis quis invitus fit. 688. Ordinatio per saltum est illicita. 695. *Obligationes* ordinatorum. 710.

Ordines minores non sunt Sacramenta. 612. Solv. Obj. *ibid.*

Ordo quid sit. 600. Varia ejus acceptio. *ibid.* Est Sacramentum 601. Solv. Obj. 602. Est a Christo institutus. 603. Plures sunt in Ecclesia Ordines, & quot. 604. Quot ordines sint apud græcos. 606. Minister Ordinis. 663. Solv. Obj. 664. An simplex sacerdos ex dispensatione Ordines Conferre possit. 665. Resolv. Caf. 667. Subjectum ordinis 680. Solv. Obj. 681. Effectus ordinis primus gratia. 735. Gratia sacramentalis Ordinis quid sit. *ibid.* Secundus effectus est Character. 732. Tertius separatio a statu sæculari. 733. Quartus Hierarchia. 735. Sacer dirimit Matrimonium. 801. Resolv. Caf. 802.

Ostiaratus quid sit. 613. Ritus eum conferendi. 614. Materia, Forma, & officia ejus. *ibid.* Resolv. Caf. *ibid.*

Index Rerum memorabilium.

P.

Papa in Matrimonio rato an dispensare possit. 875.

Parochi nomine quoniam intelligantur. 632.

Patriarcha quis dicendus. 646.

Patrinus in baptismo adhibendus. 159. Resolv. Caf. *ibid.*

Pœnitentia quid sit. 387. Ejus nomina. *ibid.* Virtus Pœnitentiæ quid sit. *ibid.* Est Sacramentum 388. Solv. Obj. 389. Distinguitur a baptismo. 390. Solv. Obj. 391. Christus hoc Sacramentum post Resurrectionem suam instituit. 392. Materia ejus remota. 393. Materia proxima. 394. Solv. Obj. 395. An impositio manus sit materia. 396. Quænam sint partes essentielles. *ibid.* Disciplina pœnitentiæ publicæ. 454. Quænam peccata publicæ pœnitentiæ subiciebantur. 455. Resolv. Caf. 456. Pœnitens tenetur pœnitentiam implere. 456. Solv. Obj. *ibid.* An post publicam pœnitentiam peractam absolutio data fuerit. 493. Forma Sacramenti Pœnitentiæ. 493. Solv. Obj. 494. Quænam verba sint essentialia. *ibid.* Absolutio verbis indicativis prolata, est valida. 495. An forma deprecativa valeat. 496. Resolv. Caf. 498. Minister pœnitentiæ est sacerdos. 500. Solv. Obj. *ibid.* An diaconus minister esse possit. 501. An Confessio laico facienda. 502. Sacerdos debet esse approbatus. 503. Resolv. Caf. 504. et habere jurisdictionem. 505. Resolv. Caf. 506. Subjectum pœnitentiæ. 525. An olim aliquibus Pœnitentia negata sit. 526. An morituri absolvendi. *ibid.* Resolv. Caf. 529. Quænam sint subjecta incapacia. 532. Resolv. Caf. de Consuetudinario. *ibid.* Effectus pœnitentiæ. 535. Omnia peccata remitti possunt. 536. Solv. Obj. Montanistarum, & Novatianorum. 537. De Peccatis in Spiritum S. 539. Unum mortale sine alio non remittitur. 544. An Venialia post mortem remittan-

Index Rerum memorabilium.

mittantur. *ibid.* Merita per Pœnitentiam reviviscunt. 545. seqq. Peccata remissa non redeunt. 548. Solv. Obj. 549. Quando pœnitentia effectu careat. 550. An detur pœnitentia valida, & informis. *ibid.* Resolv. Caf. 552. Sacramentum pœnitentiæ est necessarium necessitate medii. 554. Solv. Obj. *ibid.*

Pœnitentiarum quinam sint. 631.

Polygamia quid sit. 802. Est illicita. *ibid.* Solv. Obj. 803. An sit contra jus naturæ. 804. An Deus in ea olim dispensaverit. 806. Resolv. Caf. 808.

Præceptum audiendi Missam. 348. Resolv. Caf. *ibid.* Causæ ab Observatione hujus præcepti excusantes. 351.

Presbyter simplex an ex dispensatione confirmare possit. 186. Quis potestatem Confirmandi ei delegare possit. 187. Resolv. Caf. 188.

Presbyteratus quid sit 629. Gradus Presbyterorum. *ibid.* Est verum sacramentum. 634. Ritus ordinandi Presbyteros apud Latinos. *ibid.* Apud Græcos. 635. Materia Presbyteratus. 636. Solv. Obj. 638. An tertia manus impositio sit essentialis. 640. Resolv. Caf. 641. Officia hujus ordinis. 645. Resolv. Caf. *ibid.*

Presbyterissæ quænam olim dicebantur. 684.

Primas quis dicatur. 647.

Princeps secularis an Impedimenta statuere possit. 776.

Priores quinam vocentur. 633.

Probitas ministri ad valorem sacramenti non requiritur. 63. Solv. Obj. 64. Quænam in Ordinando requiratur. 698. Resolv. Caf. 699.

Procla-

Index Rerum memorabilium.

Proclamationes quid sint, & quæ origo earum. 820. Requiritur ante Matrimonium. 821. Resolv. Caf. 822.

Professio Religiosa non est Sacramentum. 26.

R.

Raptus quid sit. 833. Quotuplex. 834. Dirimit Matrimonium. *ibid.* Resolv. Caf. *ibid.*

Reservatio quid, & quotuplex sit. 509. Papa, & Episcopi Casus reservare possunt. *ibid.* Resolv. Caf. 511. Quid requiratur ad Casum reservatum. 513. Resolv. Caf. *ibid.* Quis a Casibus Reservatis absolvere possit. 515. Resolv. Caf. *ibid.*

S.

Sacerdos simplex tenetur aliquoties in anno celebrare, 343. Curatus vero omnibus festis, & Missam applicare. 344. Resolv. Caf. 345.

Sacramentum in genere quid sit. 1. Illius Etymon *ibid.* Quid sit Sacramentum N. L. 2. Nomen hoc bene retinuit Ecclesia. *ibid.* Definitiones hæreticorum, *ibid.* Catholicorum. 3. Est in genere signi. *ibid.* Quale signum sit. 4. Differentia specifica Sacramenti. *ibid.* Partes physicæ ejus. 5. Materia & forma quid sint. *ibid.* An sint partes componentes. 6. Omnia sacramenta N. L. constant rebus, & verbis. *ibid.* Solv. Obj. 7. An hoc sit de Fide. 8. Verba sacramentorum sunt Consecratoria. *ibid.* Solv. Obj. 9. Materia & Forma sacramentorum in genere a Christo determinata sunt. 10. An etiam in specie. *ibid.* Ecclesia materias & formas sacramentorum Essentiales mutare nequit. 11. Quænam mutatio sit essentialis. *ibid.* Essentialis invalidat sacramenta. 12. Resolv. Caf. *ibid.* Mutans materiam, vel formam peccat. 13. Resolv. Caf. 14. Mate-

Index Rerum memorabilium.

Materia, & forma debent simul existere, *ibid.* & ab eodem eidem applicari. 15. Non licet uti Materia, & forma probabili. *ibid.* Conveniens fuit institutio sacramentorum. 16. An in statu Innocentiæ fuerint. *ibid.* An in lege Naturæ fuerint. 17. In Lege Veteri fuerunt sacramenta. 18. An in lege Veteri plura sacramenta, quam in nova fuerint. *ibid.* In N. L. Septem Sacramenta instituta sunt. 22. Solv. Obj. An omnia sint paria. 26. Ordo sacramentorum. 27. Sacramenta N. L. ab illis V. L. differunt. *ibid.* Sacramenta N. L. causant gratiam ex opere operato. 27. Quid sit Causare gratiam ex opere operato. 28. Solv. Obj. 29. An sacramenta physice, vel moraliter causent eam. 30. Quomodo sacramenta V. L. causabant. 31. Effectus sacramentorum est gratia sanctificans. 34. Sacramenta vivorum, & mortuorum. 34. An Sacramenta vivorum per accidens primam gratiam causent. *ibid.* Sacramenta conferunt specialem gratiam sacramentalem. 35. Quid sit hæc gratia sacramentalis. *ibid.* Sacramenta æqualiter dispositis æqualem gratiam conferunt. 36. Tria sacramenta imprimunt Characterem. *ibid.* Christus sacramenta N. L. instituit. 40. An potestas instituendi sacramenta homini puro communicari possit. 40. Quis sit Minister sacramentorum. *ibid.* De intentione ministri conferentis sacramentum. 46. Non licet simulare sacramenta. 57. Resolv. Cas. *ibid.* An fides, 58. vel probitas requiratur in ministro ad valorem sacramenti. 63. Non licet ab indigno Sacramentum petere. 66. Subjectum sacramentorum. 69. Solv. Obj. *ibid.* An & qualis in subjectis requiratur intentio. 70. Fides non requiratur ad Valorem in Subjecto. 74. Solv. Obj. *ibid.* Ad licite recipiendum sacramentum quæ dispositiones requirantur. 75. Resolv. Cas. 76.

Sacramentalia quid sint. 76. Quot sint. 77. Effectus eorum. 78. Quomodo sacramentalia causent remissionem Venialium. 80.

Index Rerum memorabilium.

Satisfactio quid sit 442. Remissa culpa manet adhuc poena. 443. Solv. Obj. 445. Reatus poenæ per bona opera redimi potest. 446. Quænam sint opera satisfactoria. 447. Sunt vere talia. 449. Solv. Obj. 450. Justus etiam pro altero satisfacere potest. 451. Opera satisfactoria recte suscipiuntur, & iunguntur. 452. An satisfactio Sacramentalis ex opere operato poenam remittat. 459. Resolv. Caf. 460. Satisfactio ante absolutionem necessario impleri non debet. 461. Solv. Obj. 463.

Scientia quænam requiratur in Ordinando 698. Resolv. Caf. 699.

Sigillum Confessionis obligat. 519. Solv. Obj. 520. Resolv. Caf. 521.

Sponsalia mutuo Consensu dissoluta an inducant impedimentum publicæ honestatis. 810. Sunt impedimentum prohibens Matrimonii. 836. 842. Quomodo dividantur. 837. Quænam ad ea requirantur, ut sint valida. *ibid.* Resolv. Caf. De ficta promissione. 838. De deliberata. *ibid.* De mutua promissione. 839. De externa. 840. Sub peccato obligat. 841. Resolv. Caf. *ibid.* Solvuntur primo mutuo Consensu 843. Resolv. Caf. *ibid.* Secundo per ingressum Religionis. 844. Solv. Obj. 845. Resolv. Caf. *ibid.* Tertio per longam absentiam. 848. Resolv. Caf. *ibid.* Quarto per supervenientem notabilem mutationem. 849. Resolv. Caf. *ibid.*

Stercoranistarum hæresis. 274.

Stipendia Missarum licent. 339. Solv. Obj. 340. Resolv. Caf. *ibid.*

Subdiaconatus quid sit. 618. Nomen eorum. *ibid.* An semper Ordo Sacer fuerit. *ibid.* An sit sacramentum. 619. Solv. Obj. *ibid.* Ritus hujus Ordinis Conferendi. 620. Materia, & forma ejus. *ibid.* Resolv. Caf. 621. Officia illius. 622.

Index Rerum memorabilium.

T.

Theologus quinam dicendus. 632.

Theſaurus in Ecclesia datur. 470. Solv. Obj. 471. An merita Sanctorum ut Satisfactoria ad theſaurum Ecclesiæ pertineant. 472.

Tempus Ordinationis. 693. Resolv. Caf. *ibid.*

Titulus requiritur ad ordinationem. 695. Illius divisio. 696. Resolv. Caf. 697.

Tonsura prima quid fit. 607. Quomodo confertur. *ibid.* Non est institutionis divinæ. *ibid.* Illius Origo. 608. An sit Ordo. 609. Ejus effectus. 610. Resolv. Caf. *ibid.*

Transubstantiatio. 245. Nominis significatio. 247. Solv. Obj. 250. Qualis actio fit. 253.

V. U.

Verba Sacramentorum sunt Consecratoria. 8. Solv. Obj. 9.

Vestes Clericorum. 609.

Vicarius generalis quis fit. 631.

Unctio extrema quid fit. 564. Varia ejus nomina. *ibid.* Est verum Sacramentum. 565. Solv. Obj. 567. Christus illud instituit. 570. An immediate, *ibid.* & quo tempore instituerit. *ibid.* Materia extremæ unctionis. 572. An benedictio olei fit de necessitate Sacramenti 573. & an Presbytero committi possit. 574. An unctio quinque sensuum fit de necessitate sacramenti. *ibid.* Resolv. Caf. 576. Forma extremæ unctionis. 578. An forma indicativa valeat. 579. Forma græcorum est valida. 580. Resolv. Caf. 581. Minister Extremæ unctionis. *ibid.* Solv. Obj. 582. Unus Sacerdos sufficit. *ibid.* Resolv.

Index Rerum memorabilium.

solv. Caf. 584. Subjectum extremæ unctiois. 585. Solv. Obj. 587. Ad extremam unctioem extremum Vitæ periculum non est expectandum. 588. Solv. Obj. 589. Dispositio ad extremam unctioem requisita. 591. Resolv. Caf. *ibid.* Extrema unctio iterari potest. 592. Solv. Obj. 593. Resolv. Caf. *ibid.* Effectus extremæ unctiois alleviatio, & absterfio reliquiarum peccati. 594. Secundus. Remiffio peccatorum. 595. An sacramentum extremæ unctiois per fe peccata remittat. *ibid.* Tertius Effectus est Sanitas Corporis. 598. An extrema unctio fit neceffaria. *ibid.* Solv. Obj. *ibid.* Resolv. Caf. 599.

Vocatio divina requiritur ad Ordines. 690. Quotuplex fit. *ibid.* Resolv. Caf. 691.

Votum Solemne Religionis dirimit Matrimonium. 781. Solv. Obj. 782. An jure Naturæ dirimat Matrimonium. 783. Resolv. Caf. 784. - - - Simplex perpetuæ Caftitatis, ingrediendi, & profitendi Religionem, fufcipiendi Ordinem Sacrum, non nubendi est impedimentum prohibens Matrimonii. 850.

F I N I S.

ERRATA

ERRATA TOMI III.

<i>Pag.</i>	<i>lin.</i>		<i>corrigere</i>
13.	5.	meum	meus
193.	8.	inungimus	inungimur
196.	19.	cartamen	certamen
300.	10.	dari	<i>adde</i> potest
329.	25.	podest	prodest.
343.	3.	libertatem	liberalitatem
497.	11.	petet	patet
591.	22.	spiritualis	virtualis
739.	20.	III.	I.
